

L. M. Ferguson

A
10
20/10

7 888 10 1

Del Collegio de La Comp^{ta} de J^{es}u de Granada *R. 4037 B^a*

DE ORIGINIS
PECCATO DISCEPTA-
TIO, IN TRACTATVS
duodeuiginti distributa.

ITEM

DE CHRISTI SATIS-
FACTIONE, ET MAIESTATE.

*Quibus ea omnia accuratè & dilucidè explicantur, quæ in graues has
controuersias incidunt, quæque hac in parte ab Antagonistis
in quæstionem adducuntur,*

AUTHORE

THEODORO PELTANO,
Societatis IESV Theologo.

AD ROMANOS V.

Per vnum hominem peccatum in hunc mundum intrauit, & per peccatum mors.

PSAL. L.

Ecce in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea.

*Tractatum & Capitum SYNOPSIS, vnà cum copioso totius Operis
INDICE, Lector post præfationem comperiet.*

COLONIAE

*Apud Geruinum Calenium, & heredes Ioannis Quentelij.
Anno M. D. LXXVI.*

Cum gratia & priuilegio Cæs. Mæst. in decennium.

6 a 7
31

EGO MARTINVS EISENGREIN, S. Theologiae Doctor, & Academiae Ingolstadianae Procancellarius, Opus hoc DE PECCATO ORIGINALI, à Reuerendo & excellenti viro D. THEODORO PELTANO, S. Theologiae Doctore, & Academiae Ingolstadiensis ordinario Professore conscriptum, à Theologis verò diligenter examinatum, & vt Catholicum ab eisdem approbatum, meo quoque calculo, vt eiusmodi approbo, & excudi permitto.

AD REVEREN-
DVM, NOBILEM, AC MAGNI-
FICVM VIRVM, DOMINVM VVOLFGAN-
GVM ANDREAM ROM A KETZ, AVGVSTANAE
ECCLESIAE DECANVM, AVTHORIS

PRAEFATIO.

LIQVAM otij quietem tranquillitatēque, Magnifice Domine Decane, à continuo illo, diuturnoque profitendi munere tandē aliquando nactus: ne absque vilo prorsus literario negotio, publicoq; commo illud effluat, visum est argumenta quaedam Theologica ex illis, quæ breuiter, succincteque per Theses explicāram, publiceque disputanda, ac discutienda non paruo numero proposueram, denuo in manus sumere, eademque in illorum gratiam, qui eiusmodi Scholasticis exercitationibus interesse non possunt, paulò latius, & ad popularium captum aliquanto accommodatius tractare, & explicare. Acuit hoc meum propositum non parum grauium quorundam Theologorum iudicium, qui existimant hoc rerum statu parem, vel etiam maiorem fructum hinc ad Ecclesiam redire posse, atque ex publica professione. Cæterum cum alicunde commentationis huius exordium sumendum esset, inde potissimum exordiri lubuit, vnde omnis omnino

laboriosa inquisitio, & frequens illa humanæ mentis, in rebus præcipuè grauibus, hallucinatio maiorem in partem defluxit: nempe ab antiquo illo, naturæque nostræ cognato vitio. Non quòd argumentum hoc principem inter cætera locum obtinere autem: neque quòd vnâ hanc controuersiam vtilitate vel tempore cæteris omnibus antecellere persuasum habeam: (Certum est enim, qui Theologica methodo sacra tractant, priùs de Deo disputare solere, quàm de homine, aut alia quauis mundi parte: de hoc, reliquarumque creaturarum multitudine, ordine, ac distinctione priùs rursus, quàm de hominis lapsu, alijsque quæ ex eo lapsu consecuta sunt. Aequè certum & exploratum est, si horum temporum iniquitas, aut Sectariorum improbitas pateretur, longè maiori vtilitate & fructu, multoque maiori gustu, de incarnati Verbi œconomia, de Sacramentorum vi & energia, deque alijs Salutis nostræ administrandis tractari & disputari posse, quàm de intrinseca peccati huius notione. Sed & dubium quoque nullum est, multò antè de multis alijs in Ecclesia Dei disputatum, & dubitatum esse, quàm de hoc naturæ vitio. Nam ante exortum Pelagium altum passim de peccati huius ratione silentium obtinebat. Solùm tum credebatur, & docebatur, ortu ipso contrahi: contractum verò, qua quidem noxa est, ipso denuo regenerationis Sacramento expiari. Qua autè in re vis illius posita esset, vel qua ratione, aut viâ ex hoc in illû transfret, istuc per id tempus, aut non inquirebatur, aut certè absque omni animi anxietate,

xietate, & molesta cõtentione inquirebatur.) Sed quòd vna hæc multarum aliarum grauiissimarum, & hac tempestate maximè controuersarum quæstionum fundamentum, ac quasi basis existat. In confesso est nanque, neminem de Christi Redemptoris satisfactione, aut de nostra iustificatione, aut de hominis in assentiendo vel dissentiendo libertate, aut de infidente carni nostræ libidine, cæterisque pluribus, quæ hinc dependent, cõmodè satis differere posse, si, quæ in hanc controuersiam incidunt, mediocriter perspecta explorataque non habeat. Accedit huc quoque, quòd Sectarum magistri falsa peccati huius explicatione, prodigiosaque eiusdem exaggeratione, ingentem errorum multitudinem magno Christianæ reipublicæ incommodo inuehant, & crucem Christi Seruatoris salutiferam insigni iniuria & contumelia afficiant. Constringunt enim, peccatum hoc in homine, quousque is vitæ spiritum duxerit, semper viuere, ac persistere: nulla Sacramenti vi, nulla Christi passi energia extingui posse. Iram, odium, verbi Dei contemptum, conscientiae terrores, ac desperationes, & quiduis aliud eiusmodi, instar ardentis cuiuspiam fornacis continuò, citra vllam omnino intermissionem euomere atque cruciare. Imò verò non desunt ex scabioso illo phanaticorum hominum grege, qui omnia peccata, & scelera, quæ quouis modo in hominem cadunt, vno originalis peccati nomine completantur. Alij, qui ipsammet hominis substantiam, aut substantialem eiusdem formam originis vitium esse,

non tam priuatim somnient, quàm summa quoque animi contentione publicè defendant. Alij tandem, qui alia æquè paradoxa, atque in cœleste numen æquè blasphema de hoc innato naturæ vitio in vulgus profeminent. Cùm itaque eiusmodi commenta Christianæ religioni plurimùm officiant, latiusque quotidie sese diffundant, refert, atque ad eò necessum est, non nullos extare, qui cum eiusmodi monstris interdum congregiantur, hydræque capita alia atque alia cornua identidem proferentia validè contundant proterantque. Porro autem egone istuc in hoc præstiterim; hæcque, vel explicationis, vel refutationis partes vtiliter susceperim, aliorum iudiciū esto. Vnum scio, nempe vt vtrunque mediocriter præstarem, sedulo me conatum esse. Sed & spero quoque ea me hîc in medium attulisse, quæ ad veram & propriam peccati huius naturam, vim, & indolem cognoscendam, recteque iudicandam quàm maximè pertinent. Quicquid autem istuc laboris existit, id totum secundum Deum, cui, & me ipsum, & omnia mea debeo in solidum, nomini tuo, vir præstantissime, inscriptum, nuncupatumque cupio. Primò quidem quòd, si vllus alius, de tota hac causa, deque conatus nostri successu, quàm optimè cognoscere, & quàm rectissimè arbitrari queas. Neque enim magnos tantum in Iuris sapientia, & Theologia progressus habes, verùm etiã in veneranda illa Synodo Tridentina, vbi de hoc originis peccato, deque alijs grauissimis controuersijs argutissimè disputatū, & sapien-

tissi-

tissimè definitum est, amplissimi Cardinalis Augustani Otthonis, qui Christo æternū viuat, loco, nomine, & autoritate, animo, corporeque; præstò fuisti. Deinde verò, quòd in celeberrimæ ciuitatis huius Clero, hoc præsertim interregno, quo hæc scribimus, vnus inter omnes primatū obtineas. Ea enim autoritate polles; eo iudicio, ac rerum vsu vales; ea, vt paucis dicā, vitæ integritate, morumque; grauitate præstas, præstitistique; semper, vt ab omnibus dignissimus fueris habitus, qui primario Clero in primaria totius Imperij vrbe Decanus præficere. Quem quoque Magistratum tanta dexteritate, tantaque; prudentia, & religione hæctenus administras, vt spes sit minimè vulgaris, fore, vt breui per te id totū in pristinū nitorem instauretur, quod superiorū temporū iniuria, si non conciderat, aliquā certè in partem labefactatum fuerat. Postremò autem, quòd nostri ordinis homines iam inde ab initio amāter præ cæteris Ecclesiasticis cõplexus fueris, eisdemque; per benignè sæpe feceris. Nec dubitare possumus, quin pium hunc animi affectum maioribus subinde beneuolentiæ argumentis, euidenrioribusque; humanitatis, synceræque; dilectionis indicijs erga id genus hominum porro declaraturus sis. Precor interim Deum Opt. Max. vt magnificentæ tuæ, & firmā corporis valetudinem, & in gubernanda excellenti hac Ecclesia virtutem, vberemque; gratiã largiatur. Vale. Augustæ Vindelicorum M. D. LXXV. Idibus Iunijs.

M. G. T. deditissimus

Theodorus Peltanus.

SYNOPSIS OMNIUM ET SINGVLORVM TRACTA- TVVM OPERIS HVIVS DE ORIGINIS PECCATO.

PRIMI.

Hominem solis naturæ viribus instructum multa, & nōsse, & velle,
& perficere quoque posse.

SECUNDI.

Deum Opt. Max. primum generis nostri parentem, non condidisse iustitia
vacuum, aut ex armatū, aut obliquum: sed rectum, iustitiæque & san-
ctitate egregie instructum atque ornatum.

TERTII.

In statu naturæ integræ, cum generis nostri principem Adamum, tum cæ-
teros quoque, qui felici illo seculo ex illo nascerentur, multa præclara,
& velle, & perficere quoque per solam originis iustitiam seclusa gra-
tia potuisse.

QUARTI.

Adamum, dum diuinam legem, quam acceperat, nefariè præuaricatur,
omnibus illis opibus, virtutumque ornamentis, quibus abundabat, cum
vniuersa sua posteritate excidisse: & graue præterea vulnus, innume-
rasque misérias, & ærumnas, cum sibi ipsi, tum toti quoque, naturæ
humane accersuisse.

QUINTI.

Non solum præuaricationis Adæ pœnam, in omnes & singulos, qui ortum
ex eo ducunt, permeasse, & porro permeare, sed noxam quoque &
maculam.

SEXTI.

Originis vitium veræ rationis peccatum esse: Neque cauillationes, qui-
bus Antagonistæ nituntur, oppositum cuincere.

SEPTIMI.

Formalem peccati huius rationem, non in aliquo priuato actu, aut actuali
primi parentis præuaricatione, non in aliqua reali qualitate, aut mor-
bida

SYNOPSIS TRACTATVVM.

bida tabe, non in carnis libidine, aut nuda originalis iustitiæ debiti-
one, non in totali totius hominis corruptione, aut aliquo alio eiusmodi:
sed in habituali quadam voluntatis à Deo auersione, cæterarumque
virium obliquitate præcipue positam esse.

OCTAUI.

Originale peccatum non sola imitatione, aut sola externa patrati sceleris
imputatione, non seminis propriè, aut carnis infectione, aut anima ex
anima, aut animæ ex semine traductione, non malitiæ ingeneratione,
aut aliquo alio eiusmodi: sed ipsamet naturæ propagatione, ex Ada-
mo in vniuersam illius posteritatem transfundi.

NONI.

Deum Opt. Max. humane generationis opus propter originis peccatum
impedire non debuisse. Iustos æque ac iniustos commune hoc naturæ vi-
tium tantum vnà cum natura in prolem transfundere, cæterorum au-
tem nullum omnino. Primam primi hominis ab hoste tentante victo-
riam non omnibus statim confirmationis gratiam paritam fuisse.

DECIMI.

Originis peccatum, quod vnum est specie in omnibus, vnum numero in
singulis, ad voluntatem, & reliquas animæ partes virus suum ita dif-
fundere, vt tamen eiusdem essentiae insideat proximè.

VNDECIMI.

Omnes originalis peccati effectus, & pœnas, vna mortis appellatione
contineri, & vna hac sæpe quoque designari.

DVODECIMI.

Amissa, per inobedientiam, iustitia & sanctitate, hominem mox in ru-
borem & infirmitatem, iniustitiæque & Sathane seruitutem incidisse.

TERTIIDECIMI.

Originis peccatum nulla sensibili pœna, post vitæ huius curriculum plesti,
sed tantum exilio, & pœna damni.

DECIMIQUARTI.

Concupiscentia, quæ in renatis sit reliqua, & vitium esse, & ex peccato
esse, veri tamen peccati rationem non assequi, tamen si tropo quodam
peccati nomine interdum designetur.

SYNOPSIS TRACTATVVM.

DECIMIQUINTI.

Firmamenta, quibus nituntur, qui concupiscentiam, quæ post Baptismi Sacramentum ritè susceptum in renatis fit reliqua, lethiferum peccatum esse contendunt, non esse satis firma, imò ne firma quidem, sed asystata planè & putrida.

DECIMISEXTI.

Liberum arbitriū neque actum esse, neque habitum, neque aliquid aliud eiusmodi, sed naturalem animæ facultatem, sola ratione ac voluntate distinctam.

DECIMISEPTIMI.

Liberum arbitrium, nec omnibus inesse, nec promiscuè circa omnia occupari; sed vel solum, vel præcipuè circa media, & illa quæ aliter habere possunt.

DECIMIOCTAVI.

Originis peccatum liberū hominis arbitrium non extinxisse, sed tantum vulnerasse: atque hoc ipsum ex Scripturis, & Patribus, tum ex ipsa quoque rationis luce, & certa experientia fide evidens esse.

SYNOPSIS CAPITVM DE
CHRISTI SATISFACTIONE.

PRIMI.

Quæ parentis noxa conciderant, ea Deum Opt. Max. per filium suum instaurare voluisse. Alia ratione instaurare potuisse: Conuenientiori, nobisque salubriori modo redintegrare nequiuisset.

SECUNDI.

Christum Iesum sua efficaci voluntate, perfectaque obedientia tantum construere potuisse, quantum Adamus sua peruersa voluntate & inobedientia euerterat.

TERTII.

Christum Redemptorem nostrum sua illa præpotenti voluntate, expeditaque & prompta obedientia non modo tantum commodi adferre potuisse, quantum Adamus sua inobedientia attulit incommodi, sed reipsa quoque attulisse.

QUARTI.

SYNOPSIS CAPITVM.

QUARTI.

Sectarum duces plus virium largiri parenti primo in vulnerando, quam secundo in sanando: Eosdem rursum multò minus tribuere Christi merito & satisfactioni in amoliendo peccati malo, quam eidem tribuere solent Catholica Ecclesie doctores.

QUINTI.

Catholicos doctores non solum in amoliendo peccati malo, quod ostensum est hactenus, verum etiam in imperiando virtutis, iustitiæque & gratiæ bono multò plus tribuere Christi liberatoris merito, quam eidem tribuant communes Sectarum magistri. Confirmatur rursum, eosdem illos errorum magistros multò plus roboris admetiri Adamo insundenti venenum, quam Christo adhibenti antidotum.

SEXTI.

Citra fidei errorè satisfactionis Christi modum in quæstionè vocari posse.

SEPTIMI.

Purum hominem humanæ salutis causa id præstare nõ potuisse, quod eiusdem gratia præstitit Christus. Potuisse id tamen, & quiddam eo etiam amplius, si ponatur non ad exactam iustitiæ rationem, sed tantum secundum legis præscriptum, vel Patris acceptationem fecisse satis.

OCTAVI.

Christum Redemptorem nostrum integrè pro omnibus mortaliū omnium peccatis fecisse satis, ex integra satisfactionis conditionibus, aliisque Scholæ rationibus, & argumentis in eundem scopum collimantibus demonstratur.

NONI.

Eadem illa copiosa Christi Seruatoris redemptio, meritorumque eiusdem magnitudo graui quorundam Patrum auctoritate denuo statuitur, & confirmatur.

DECIMI.

Christum Deum ac Dominū nostrum cumulatè id totū, quod debebatur, exoluisse, sacras quoque Scripturas non prorsus obscure testatū facere.

VNDECIMI.

Quæ contra confertam illam cumulatamque Christi Domini satisfactionem ab Antagonistis adferuntur, ea, quæ enixè illi obrinere contendunt, validè non obrinere.

INDEX SEQVENTIS OPERIS THEODORI PELTANI, DE ORIGINIS PECCATO, CHRISTI SATISFATIONE ET MAIESTATE, COPIOSVS.

A Brahe facta promissio quiduis potius vult, quam id, quod interpretantur Sectarij, fol. 185
ex Abrahæ carnali semine orti, multi pereunt, & multi hinc non orti saluantur 185.
Accidens subiecto proportionatum fit, oportet 145.
Accidens vnum ad numerum non informat diuersa subiecta 317.
Accidentia que totam naturam consequuntur, ea semper vnà cum ipsa natura transfunduntur 78.
Actiones Christi quatenus finitæ & infinitæ 389.
Actionum suarum dominus est is, qui consultat 268.
Actionum humanarum omnium Deus non potest esse proximū principium 277. non est etiam causa illarum absoluta necessitas. ibid. neque natura, casus, aut fortuna earundem est causa 277.
Actionum perfectionumve Christi vis vnde spectanda 363.
Actualis noxa authorem suum non excedit 139.
per Actus quod acquiritur, per actus rursū deperdi potest 238.
Actus cuiusq; mali prauitas ex quo consideranda 359.
Adam dum legem præuaricatur, vtramque mortem incurrisse 13.

ante peccatum erat mortalis & immortalis 15. ea solum vel potissimum sciebat, quæ in felicem illum statum conueniebant 19. ornatus gratia primam lucē hausit 23. per solam orig. iustitiam non poterat omnia, at tamen plura & maiora, quam nos modò 25. ante lapsum procreasset ex se prolem viribus infirmam, ac sapientia rudem 28. ante peccatū nullarum virtutum, quæ vitium nullū ponunt, expers erat 36. eadem lege tenebatur orig. iustitiam retinere, & à lechiferæ esca abstinere 67. vitioso illo actu fuit peccans & peccator, nos tantum peccatores 70. transgressionis actu formaliter peccans, non etiam peccator erat, erat autem causaliter 86. ante & post peccatum mansit idem specie & numero 92. effectiue & dispositiue transfundit orig. peccatū, & suo modo meritorie 125. eque verè huius vel illius animæ parens est, ac homo generat hominem 127. ad iustitiæ libellā pro omnibus non potuit satisfacere 138. fugit vt hostem, quem complecti debuit vt patrem 167. post peccatum sensit se nudum & exarmatum 168. deserens Dominum, ad serui sui seruitiū redactus est. ibid. miseriarum author 293. primum

DE ORIGINIS PECCATO, &c. INDEX.

num hostis imperium non sustinuit 301. insignium calamitatum author 303. vt nulli obest, nisi ex illo nascatur: ita Christus nulli prodest, nisi ex illo renascatur 304.
Adā vt Aaron & Salomon lapsus 166. peccauit & excusauit, & hoc grauius errauit. ibid.
Adam & Eua non erant cæci, neque nuditatis suæ ignari 168. cum animos non possent, corpora tegere conati sunt 169.
Adamus ne plus potuerit, an Christus, ex triplici capite colligi potest 298.
Adamus seruus Domini sui imperiū violat: Christus hæres & Dominus homini seruo ministrat 302.
Adē posteritas non tota simul ad superos fuisse translata 14.
in Adē filijs omnibus magna comperitur *ἀταξία* & *ἀνωμαλία* 42.
Adæ & nostra macula diuersæ sunt rationis 69.
Adæ personalis macula in illius posteritatem per generationē in nos transmittitur 106.
Adæ vnum duntaxat, illudq; leuissimum, præceptum datum 167.
Adæ præuaricatione in dirā iniustitiam & Sathanæ seruitutem coniecti omnes 176.
Adæ peccatum non patitur gehennam 197.
Adami in nominibus animalium imponendis peritia, & in eadem imperium 18. in obseruado Decalogo facilitas 24.
Adami cognitio erat quodā modo media inter visionem & anigmaticam notitiam 36. & cōditio quò

extitit felicior, eò lapsus illius census est grauior 37.
Adami scelus ab vniuersa illius posteritate exigitur 37. non excessit omne scelus, quod in hominē cadit 93.
Adami præuaricatio non est nostrum orig. peccatum formaliter 81.
Adami & Christi dissimiles conatus, dissimilesq; eorundē fructus 302.
in Adami vno peccato multæ extiterunt peccatorum formæ 53.
ex Adami præuaricatione quadruplex malorū genus in nos exundauit 303.
Adamo in ortu suo amplius rerū naturalium scientia obtigit 17. obtigit illustre donum, quod vnà cum natura in posteritatem suam trāsmitturus erat 76. omnia gratuita quæ obtigerāt, vno orig. iustitiæ nomine designantur 21.
Adamo collatum est quo perseverare posset, si vellet, non ipsum quoque perseverantiæ donū 25. quæcunq; collata fuerāt, ea omnia vnà cū natura transiissent in illius posteritatem 27. quæ obuenerant tanquam priuatæ personæ, ea per generationē in illius posteritatem transmissa non fuissent. ibid. restituta est gratia vt priuatæ personæ 134.
in Adamo posteris condemnationis forma constituta est 52.
in Adamo extitit vitiosa actio & macula simul, in nobis autem tantum macula existit 69.
in Adamo, & cum Adamo malè seminare, quid sit 76.
in Adamo & cum Adamo vniuersum genus peccasse 105.

ex Adamo si nullā culpā, nullā quoque ex illo pœnā traheremus 62.
 ex Adamo qui oriuntur, onus suum portant, non alienum 75.
 ab Adamo contagionis cum Christi regeneratione comparatio 305.
 Adamū omnium artium fuisse peritum 18. de uicta prima tēratione nō futurū fuisse inexpugnabilem 143.
 Adamum perfectione aut stabilitate non excessissent, qui ex illo nascituri erant 143.
 Adamum cum sua sobole, dū animalem vitā ducerēt, in peccatū prolabi potuisse, probabile est 144.
 Adamū non hostiū ming, sed vxoris blāditig in peccatū deiecerūt 302.
 per Adamū nullū malum allatum, contra quod Christus non administrārit antidotum 304.
 Adultæ ætatis pericula, clades, miseria, & cruces infinitæ 38.
 Aduersarij, vide Heretici, & Sectarij.
 Amanda & auersanda omnia quatenus sint 229.
 Ambrosius quo sensu cōcupiscentiam appellet iniquitatem 222.
 Amor priuatus ingentium vitiorum origo 39.
 Angelus per angelū impediri nō potest, ne velit: homo aut potest 250.
 Angelus multis modis impediri potest, ne velit, & ne hoc velit 250.
 mortalium genus restituere nequiuit 294.
 Angelo soli & homini in oratu suo gratia obtigit 1.
 Angelis scientia infusa iure debetur, homini nequaquam 19.
 Anima aliūde id mutuatur, quo corpus integrū conseruatur 45. vi feminis nō effectiuē, sed dispositiuē

producitur 77. fuit naturā prius, quā ornata fuit 95. corpus inficere nō potest, vt maximē velit 97.
 secundū verā philosophiā nō educitur de potentia materiæ 115. est substantia per se subsistēs, morte & materia vacans. ibid. non sortitur peculiare semen nō. hoc ipso quādantenus Adg efficitur filia, quod corpus ab illo ppagatū informat 125. ex quo labē cōtrahat 126. vnitur corpori, vt forma, non vt motor tantū 149. citra mediū vnitur corpori vt forma. ibid. ad suas potētias se habet, vt causa ad effectū 149. est primū virtutū & vitiorum omnium subiectū 150. & peccati subiectū, reliquorumq; primū, ibid. cur personalis noxæ proximum subiectum esse non queat 151.
 Anima, qua sumus, viuimus, & intelligimus, mortis exors est 44.
 Anima humana secundū se nō pendet ex corporis qualitatibus 116. vel primū vel proximum peccati & gratiæ subiectū est 146.
 Anima filij nō est ex anima patris 115.
 Anima humana, nec vlla omnino celestis gratia educitur ē potentia materiæ 21.
 Animæ operationē organorum vitium impedit 113.
 Animæ brutorum totæ dependent à materia 117.
 Animæ cuiusmodi efficiantur corporis communionē 126.
 Animam orig. peccato infici, quid sit 126.
 Anselmus innuit, Adamum post primam de hoste victoriam cum tota posteritate gratiæ stabilitate potiturum fuisse 142.

Aposto-

B

Apostolus orig. peccatum cum suis appendicibus mortis nomine familiariter exprimit 158. nūquam docet, concupiscentiam legi Dei, aut legi à Deo carni inditæ, repugnare 226.
 Apostoli illud, In quo omnes &c. ad personam, & ad noxam referri potest 69.
 Astorum magnæ vires in his locis sublunariibus 175.
 Aucupium & venatio iure naturali nulli non permissa 9.
 Augustinus ambigit, cuiusmodi infantium in paradiso fuerit status 33. pluribus voluminibus ostendit, quæ in hac vita gemimus 45. pro vera earum crucum, quas patiuntur infantes, causa, nunquam allegauit orig. iustitiæ debitum 86. orig. peccatum concupiscentiæ nomine passim delignat 68. duplici exemplo probat fideles infideles gignere 135. anceps de personalium peccatorum transmigracione 140. illius sententiæ fauet Neotericus quidam scriptor 141. impugnat Vincentium Viēt. 180. disputationis calore actus, modum non nihil excessit 193. de paruulorum pœna passim ancipitem se declarat 194. statuit medium inter peccatum & rectè factum 197. negat in renatis concupiscentiam esse peccatum 216. quid nomine peccati accipiat, cū secundū se concupiscentiam asserit peccatum 220.
 Augustini sententia de paruulorum pœna non maioris fieri debet, quā ratio vel autoritas, qua nititur 194.

Baptismus omnia peccata auferit, non ea modò radit 105. si orig. peccatum solummodo radat, quid absurdi inde sequatur 211. nulli adimit peccandi facultatem 305. reatum mortiferę noxæ tollit, simul quoque debitum mortis æternæ 306. nō tollit concupiscentiam, vt vis animæ, animæ ve propensio est, sed vt peccatum vel pœna peccati est 308. nō tollit huius vitæ miseria 309. Sectariorum opinacione peccatum non tollit, sed tantū radit vel tegit 310.
 per Baptismum spiritualis illa innoatio non omnem penitus excludit vetustatem 227.
 Baptizatus caret omni peccato, non omni malo 205.
 Beari posse, & re ipsa beatum esse, differunt 190.
 Beatitudine perfecta quomodo oēs potiri possint 132.
 Beneficia in Christo gratiarum actione non crescunt in nobis necessariò crescunt 376.
 Beneficia plurima in humanam naturam collata, in filium Dei nulla omnino 383.
 Beneficio nouo nos obstringit ipsa gratiarum actio 373.
 Bonū quod agimus, quomodo nostrum dicatur 273.
 Bona quæ non sunt, diuina censurā non approbantur 42.
 Bona aut mala nullus agere cogitur 267.
 Bono communi priuatum incommodum praiudicare non debet 128.

in

in Bonis haberi non potest, quod
omni ordine, lege, & ratione ca-
ret 42.
Bonitas naturæ accessoria bonitate
prior est 129.
Brentianorum infernalis de Christo
doctrina 385.
Brentianis filius Dei ipsissimas infe-
rorum pœnas sustinuit 385.
Bruta ad vnum certum naturaliter
determinata sunt 245. naturæ in-
stinctu aguntur. ibid.
Brutis animantibus nihil commune
est cum libero arbitrio 245.
Buceri blasphemæ planeq; Sathanica
vox 122. plaustrum blasphemiam
118.
Buceri blasphemias piæ aures vix fe-
runt 119.
Buceri de infantibus ante rationis
vsuram extinctis iudicium 182.
Buceri sententiæ de concupiscentiâ 312.
Bullingeri de infantibus non renatis
doctrina 182.

C

Caino libertas in rebus spiritali-
bus relicta 261.
Calvinus Sycophantam agit in Pa-
tres 263.
Caluini de pueris non baptizatis sen-
tentia 182. & de Patrum consen-
su 263.
Caluiniani & Zuuingliani pollicen-
tur regnum cœlorum non bapti-
zatis 181.
Caluiniani & Lutherani pugnant cū
ratione & Scriptura, Ecclesiæ cō-
sensu & sensu 183.
Caluino nomē *ἀντινομισ* exosum 236.
Caluinistarū impiū dogma de in-
fantium sanctificatione 51.
Caro est, quod ex carne nascitur, sed

non sola 90.
Caro hominis, per hominis animā,
est hominis caro 112.
Caro non est propria orig. peccati se-
des 145.
Caro ea, quæ olim ad Dei regnum su-
metur, omni praua concupiscen-
tia & infirmitate erit libera 217.
Caro non peccat, dum mentem ad
malum prouocans, eius desiderio
obnitiuitur 226.
Caro, vt nos ad malū prouocet, vn-
de habeat 230.
Carnis sensus in hoc vitæ statu cōtra
spiritum sæpe obtinet 11.
Carnis libidinem malam esse, Apo-
stoli pronunciant 49.
Carnis resurrectio duplex ex Illyri-
ci principijs conclusa, & duplex
mors 100.
Carnis libido occupat totum homi-
nem 152.
Carnis quæ sunt propria, cur in Scri-
pturis sæpe attribuatur Deo 403.
in Carne neque effectiue, neque re-
ceptiue infectio existit 114.
in Carne qui futurus erat spiritalis,
mente propter peccatum factus
est carnalis 167.
Carnalis sensus vis magna, & vnde
hæc proueniat 11.
Catholici vnū cœlum, & vnum in-
fernum agnoscunt, tamen hunc
in alterum, & alterum fecernant
197. plus tribuunt meritis & gra-
tiæ Christi, quàm noui Elymazitæ
211. longè honorificentijs de Chri-
sti merito & satisfactione sentiūt,
quàm hæretici 314. plus tribuunt
Christi merito & satisfactioni, q̄
Sectis dediti 321. aliud sentiunt &
statuunt de nostra iustificatione,
aliud

aliud hæretici. ibid.
Causa supernaturalis peccatū euer-
tit, non progignit 120.
Charitas Christi maxima, cū quo
ad affectum, tum quo ad effe-
ctum 338.
Charitas in meritis & cōtemptus in
peccatis quid operentur 338.
Christus vt comminns omnium li-
berator, ita quoq; nullus ex omni-
bus peccati expertus nascitur 56. so-
lus homo *ἐναμαρτυρησ* inter homi-
nes 296. ex instituto procurauit
nostram salutē 299. salutis nostræ
causam nullam molestiam, & cru-
cem recusauit 300. pro inimicis
crucis supplicium subiit. ibid. iu-
stitiæ & sanctitatis nostræ causa
meritoria 317. non suæ, sed nostræ
iustitiæ causa in hunc mundum
ingressus est 318. nullam sanctita-
tem aut internam animæ perfe-
ctionem sibi meruit, sed neque
vllam mereri potuit. ibid. eam iu-
stitiam, quæ nobis imputari falsò
asseritur, non promeruit 319. si iu-
stè non satisfecit, nihil præstitit,
quod purus homo præstare non
potuit 332. satisfaciens erat iustus,
ac Deo præ omnibus gratus 335.
totalis satisfactionis causa. ibid.
quidquid persoluebat, id totum
tanquam indebitum persolue-
bat 336. si voluisset, æternum vi-
uere poterat 340. dignissimus,
qui exaudiretur, quicquid tan-
dem peteret. ibid. nihil peti po-
tuit honestius, nihil concedi iusti-
us eo, quod efflagitabat 341. in
cruce plenissimè satisfecit 347.
frustra pro omnibus redemptionem
se dedit, si nullum iustè rede-

mit 352. propter geminam natu-
ram duarum personarū vicè ve-
rè gerebat, duarumq; munia verè
obibat 389. simul debitor & credi-
tor, simul soluens & solutionem
exigens 390. & gratiā, & ea omnia,
quibus præparamur ad gratiam,
nobis promeritus est 392.
Christus mortis & obseruationis le-
gis mandatum acceperat 377. nul-
la iustitiæ lege tenebatur, sed solū
charitatis & obedientiæ 378. seridè
ardenterq; salutis nostræ causa o-
rauit 380. non orabat, quòd meri-
torum suorum pōderi diffideret,
sed quòd de negligētia & indigni-
tate nostra sollicitus esset. ibid. ne-
que orabat, neq; orare poterat pa-
trem, quòd ea acceptaret, quæ salu-
tis nostræ causa operabatur, vel
patiebatur 381. non eodem modo
preces fundebat pro præfictis,
quo pro electis. ibid. in cruce nec
desperauit, neque desperare po-
tuit 388.
Christus secundum naturam assump-
tam Patre minor 357.
Christus cur tam multa humani ge-
neris causa voluerit pati, graues
causæ 371.
Christus quæ facit vel fecit vt Deus,
facit vnà cum Patre & Spiritu S.
357.
Christus in cœlo circūscriptiue 437
& in Eucharistia incircūscri-
ptiue 439.
Christus Iesus solus perfectè sanare
& liberare nos potuit 294.
Christi aduentus nihil prælidij attu-
lit damnatis 177.
Christi œconomia omnium virtutum
seminariū in se complectitur 296.
Christi

Christi obedientia percelebris in Scripturis 300. & maior illustriorq; quam Adami inobediētia 301
 Christi oblatio in cruce fuit infiniti ponderis, in ratione satisfactio- nis & gratiarum actionis 375.
 Christi meritū in infinitū excedit aliorum omnium meritum 297.
 Christi in nos dilectio summa secū- dū efficiētiā opusq; externū 339.
 Christi cruciatus nō fuerūt infiniti, neq; extensiuē, neq; intensiuē 354.
 Christi incarnatione posita, quid ne- cessariū sequatur 330.
 Christi singulæ actiones in ratione meriti infinitæ 336.
 Christi sanguis vniuersam creatu- ram multis partibus excelebat 342. cum omnibus debitis com- parari potest 343. vna gutta ad to- tius humani generis redemptio- nem sat erat 344. cur infinitæ vir- tutis fuerit 344. nullæ sordes, nul- la scelera tanta, quas vel quæ inte- grè expiare & abolere non quiue- rit 352. quibus & quomodo pro- fuerit 372.
 Christi sanguis si non plenè pro pec- catis satisfecisse ponatur, quid inde sequatur absurdū 351.
 Christi Satisfactio, vide Satisfactio, & Meritum.
 Christo id totum est largiendum, quod salua fide eidem largiri po- rest 327.
 per Christum cumulatissimè solu- tum est, quicquid Deo à nobis debebatur 347.
 per Christum quantum nobis colla- tum, in hac mortali vita nondum apparet 324.
 inter Christum & Moysen cæterós-

que Sanctos latum discrimen 297.
 Cælorum exercitui diuini honores decreti 175.
 Colebatur antiquitus totum illud, quod amabatur, vel formidaba- tur 175. 176.
 Concupiscentia quæ orig. peccati materiale dici potest 109. secun- dūm se nō est peccatum, nec pec- cati portio 137. 138. post reconcili- ationem etiamnum spirat 171. cur peccatum dicatur 208. qua ratio- ne obnitatur Deo & rationi 225. quatenus sit, & non sit peccatum 227. in condemnationem & mor- tis laqueum relinquitur, si Secta- rij vera prædicant 313. quid opere- tur in homine 230.
 de Concupiscentia post baptismum Aduersarij præposterè, Christiꝝ sanguine indignè sentiunt 312.
 Concupiscentiæ immoderati impe- tus est ex mundo, & mundi hui- us principe 49.
 Concupiscentiæ motus nō sunt orig. peccatum 84.
 Concupiscentiæ, si illis non consen- tiamus, non sunt peccata 213.
 Concupiscentiæ expertis vitæ faci- litas 208.
 Concupiscentiæ nomine veteres o- rig. peccatum designant 108. & quæ hoc nomine designetur, triplex ratio. ibid.
 Concupiscentiæ vis quanta sit 172. & motus præposterè cur pœna pec- cati appellètur 202. & in cōcinni motus vt homini cōpetant. ibid.
 Concupiscentiæ malū, cæteraque, quæ id comitatur, in renatis mala cur Deus reliquerit 233.
 Concupiscentiam peccatum esse, in-

fulsè

fulsè ex eo colligitur, quòd Deus illam odio habeat 229.
 Concupiscentiam in renatis nō fu- isse peccatum, quanuis in Adamo fuerit libera eius pronitas 208.
 Confessionistarum sententia de pec- cato originali 91.
 Coniugalis actus neutrā virginitatis partem integram relinquit 30.
 Cōtinere perpetuè in paradiso non licuisset 30.
 Contritio ex debita inferorum pœ- na expungit æternitatem 362.
 Corpus æmulatur statum animæ 16.
 Corpus elementare ex se non habet, vt dissolui nequeat 45.
 Corpus mortuum est propter pec- catum, non propter terrenā fra- gilitatem 50.
 Corpus vnum mysticum, in quo v- num existit caput, mēbra autem diuersa 75.
 Corpus Christi non vi feminis, sed virtute Spiritus sancti fuit ef- formatum 77. tantūm pro mem- bris Christi offerri debet 181.
 Corpus Christi pro omnibus morti traditum ad plenam satisfactio- nem sat erat 342.
 Corpus hominis secundūm se sum- ptum, nec peccat, neque peccati capax existit 96.
 Corpus non est capax spiritualis co- inquinationis 112.
 Corpus humanū hoc ipso immun- dū dicitur, quòd ab Adamo pro- pagatur 131.
 Corporis vita anima, animæ Deus 160.
 Corporis nuditas post peccatum omnibus ratione vtentibus ru- borem adfert 169.

ad Corporis commoda omnia con- filia sua transfert mortalium so- licitudo 171.
 Corruptio substantialis non con- tingit ex partium inter se vnione 97.
 Corruptum totum nullius virtutis aut vitij subiectum esse potest 92.
 Creditor non obligatur diuersum specie in solutum accipere 385.
 Cruciatuū laborumq; Christi plu- res exitere causæ 296.
 in Cruciatibus diris perpetuè viue- re, est quoddā perpetuū mori 355
 Culpa & pœna solūm à primo ita- tu semoueri debent 32.
 Cynicorum impudentia insignis. 169.

D

DAEMON in infantes nonnun- quam sauit 41. 62.
 Demones & damnati quicquid de- liberatè volunt, id semper ad ma- lum finem referunt 248.
 Demones humanæ salutis infesti 294.
 Damnati omnes vbicunq; tandem locorum degant, vnius reipub. ciues censentur 196.
 Damnati crebrè ducuntur vera ho- ni specie 248.
 Davidis vnius vita septuaginta ca- pitum millibus redempta 364.
 Debitum legis, obedientiæ, vel cha- ritatis, iustitiæ debito nihil one- ris adiungit 378.
 Debita nostra minora erant, quam beneficia in Christi humanita- tem collata 373.
 Deus corporis expers 3. solus clarè cognitus humane mēris amplitu-

dinem & sitim explet 8. nihil cre-
 auit in homine rubore dignum
 48. nihil homini in seuit, quod
 impetu quodam illū abripiat ad
 quodcunque peccatum 49. nō ir-
 rogat pœnas in fontibus 50. nulli-
 us peccati author est 82. solus
 contingit animam cū corpore 97.
 quicquid odit, solius peccati cau-
 sa odit 99. substantiæ & accidētis, to-
 tius & partis est conditor 102. non
 est formalis, finalis, vel effectrix
 peccati causa 119. nō est supernatu-
 ralis orig. vel alterius cuiuscunq;
 peccati causa 120. non est moralis
 peccati causa. ibid. odit & punit
 peccatum 121. nullum bonū crea-
 tum incensū amat, quā odit
 peccatū. ibid. operatur secundū
 modum & meritum causarum se-
 cundarum 126. cum omnibus cau-
 sis naturalibus quodā influxu con-
 currit 128. voluit, vt homo conti-
 nua sobolis propagatione ad se-
 culi finem vsque se porrigeret
 130. omnia condidit, quō aliquam
 bonitatis illius partem hauriant
 131. nullum admittit malum, ex
 quo non eliciat aliquod bonum
 132. æquē pronus ad parcendum
 ac ad plectendum, id tamen sal-
 ua iustitiæ suæ lege 139. iustorum
 peccata in hac vita dæmonum o-
 pera interdum plectit 178. non
 sui, sed aliorum ratione liber est
 246. quod semel vult, semper
 vult, & contrā. ibid. eligit citra de-
 liberationem & consilium 246. ad
 malum inflecti non potest: cæte-
 ra omnia ex se possunt. ibid. nihil
 necessariū eligit propter alterum
 247. à nullo dependet: cætera

omnia ab ipso, & à se inuicem
 249. liberrimus ab omni coactio-
 ne & necessitate 250. alia ratione,
 quā per filium suum, huma-
 num genus in saurare potuit 294.
 citra vllam satisfactionem ad re-
 gnum admittere nos potuit 295.
 incensū diligebat Christū, quā
 odio habebat Adamum 299. nisi
 homo fieret, humana natura in-
 nocentiā cōsequi non poterat 330.
 nisi ad humana descenderet, nulla
 forma sapientiæ hominē à capti-
 uitate diaboli liberaret 331. poten-
 tia absoluta maiorem gratiā con-
 ferre potuit homini vel angelo,
 quā contulit Christo 333. potuit
 communis hominis opus in
 omnium hominum & dæmonum
 salutem admittere. ibid. nō ita se-
 uerus est in plectendis peccatis,
 sicut liberalis est in remunerandis
 actibus studiosis 338.

Deus est, quod omnia gubernat &
 conseruat 4.

Deus doloris sensum, si quis esset, in
 pueris susteret 189.

Deus nullum vnquam ita exosum
 habuit, aut habebit, vt Christum
 dilexit & diligit 366.

Deus ad extra nihil acceptat, aut
 amat necessariū, sed omnia liberē
 385.

Dei solius est instantaneè totum ali-
 quod absoluere 92.

Dei singulare beneficium in nos
 293.

Dei beneficia ipsa gratiarum actio-
 ne crescunt 372.

Dei quæ sunt propria, cur in Scri-
 pturis sæpe ascribantur homini
 403.

à Dei

à Dei misericordia alienum est, eum
 à regno excludere, qui culpa car-
 ret 192.

Dei velle liberū quid operetur 387.

Dei filius nisi pro nobis moreretur,
 non poteramus saluari 331. hono-
 rem per peccatū Deo ademptum
 restituens, sustulit pœnæ debitum
 362. quomodo humana pateretur
 & operaretur 368. nihil debebat,
 neque ratione sui, neque ratione
 naturæ assumptæ 375. nobis datus
 non solum vt redemptor, verum
 etiam vt morum doctor 382.

Deus Opt. Max. potentia & felicitas
 365.

in Deo quo sensu multa existere di-
 cantur 5.

in Deo quicquid est, Deus est 4. & cū
 substantia illius vnum est 4.

Deum esse natura clamat, & ratio de-
 monstrat 3. & aspectabilis hæc mū-
 di machina declarat 4. per se sub-
 filem non cadit 5.

Deum esse, & iustum esse, naturaliter
 cognosci potest 6.

Deū qui non habet patrem, nō potest
 habitare in Dei patris domo 180.

in Deum non cadit mutatio 3.

Deorum loco veteres corporeas res
 habuerunt 175.

Diabolus mundi huius princeps 173.
 idem ius habet in damnatos ante
 & post Christi aduētum. ibid. sce-
 leratos homines facili negotio,
 quō vult, impellit 174. iustorum
 salutē æquē nunc insidiatur, ac an-
 tē. ibid. rudi adhuc mundo homi-
 nes ad gastrimargiæ vitium indu-
 xit 174. post inductam gastrimar-
 giam adduxit nefarias carnis libi-
 dines 174. 175. iustitia victus, non

potentia 331.

Diaboli regnum non penitus adhuc
 euersum 173. amplius ante Chri-
 sti exortū 174. sensim creuit, cre-
 scentibus animum morbis. ibid.

Diaboli latissimū regnum ante Chri-
 stum natum 176.

Diaboli & ministrorum eius cōsue-
 tudo 322.

Diabolo nihil in eos licuit, qui in in-
 ferorum limbo detinebantur 178.

Diabolus qui cuiuscūque substan-
 tiæ conditorem statuant, apertē
 insaniunt 99.

Diabolus nullam in eos vim exer-
 cere, qui detinentur in Purgato-
 rio, probabile est 178.

Dilectio in humanis ponit electio-
 nem 240.

Domini sui improbus contemptor,
 nisi respiscat, à pœnæ debito ab-
 solui non debet 361.

Dynastiæ mundi numinum loco ha-
 biti 175.

E

Ecclesia qua ratione oret, vt Sa-
 cramenta præstet, quod signi-
 ficant 382.

Ecclesiæ thesaurus ex redundantibus
 Christi meritis conflatur 344.

Effectus & finis in naturalibus & in
 moralibus sæpe in vnum incidit
 156.

Efficiens primum à nullo effectum
 est 4.

Electio est actus rationis & volunta-
 tis 240. est actio appetitus 241. est
 eorum solum, quæ sunt ad fi-
 nem 252.

Electio quæ sit materia 253.

Erasmiani, neque verē philosophi,
 neq; verē quoq; Christiani 42.

Esse alterū in altero dupliciter con-
tingit 147.

Eua cupiditate accensa nutat 157.

Exemplum, quod ex plebeiorū con-
ditione petitur, nō est per omnia
commodum 190.

F

Factum non infringit liberum ar-
bitrium 264. in liberum arbi-
trium nihil potest 265. humanis
actionibus causam non dat 277.

Felicitatis primæz delineatio 20.

Fides Catholica ponit, Deum esse 5.

Fides scientiæ habitum nō infirmat,
sed confirmat 5.

Fides Sectariorum sententia vncus
rātū, vel manus, qua Christi iu-
stitia apprehenditur 316.

Fides, spes, charitas, cæteraq; virtu-
tes à vera iustitia nō auelluntur 317.

Fidei Catholicæ regula diligēter no-
tanda 406.

Fidei formalis ratio diuina vox 5.

Fidem voce duntaxat confiteri non
satis est, nisi & eam rectē interpre-
teris 425.

sub Fidem non cadit modus satisfac-
tionis Christi 327.

Fide certa tenendum est, Christum
pro totius mundi peccatis satisfac-
cisse 327.

ex Fidelibus orti cur ante baptismū
appellentur sancti 184.

Filius solus carnem assumpsit 57.

Filij Dei per solum Christum effi-
ciuntur, quicumque istuc efficiun-
tur 185.

Finis quænam res esse nō possint 253.

Flaciani, vide Illyricani

Fœditas omnis, aut spiritalis, aut
corporalis est 112.

Fomitē peccati in renatis manere,

quomodo intelligatur, & quid
inde sequatur 228.

Fonte sacro tingendi, quos certō tin-
ctos esse non constat 57.

Forma rei naturalis, & propensio,
quæ eam naturaliter consequi-
tur, nō est vna & vna, sed vna sim-
pliciter 46.

Forma materiam, non contrā mate-
ria perficit formam 113.

à Forma manat esse, hinc operatio, &
operationis modus 159.

Formaliter expetitur, quod in se
primō & proximē expetitur 65.

G

Generatio non cōtingit citra cor-
ruptionem 124.

Generationis humanæ conditio 135.

Generationem qui in paradiso futu-
ram fuisse pertinaciter negant, in
errorem propendunt 31.

Generatione specifica tantū acci-
dentia transferuntur 140.

Genitale semen cur immūdum præ-
dicetur 55.

Gratia naturam perficit, non euertit
5. cur Adamo eiuſdemq; posteris
donetur 134.

Gratia nulla creditoris indiget, qui
totū integrē, quod debebat, exol-
uit 380.

Gratia vnionis cui fuerit commu-
nicata, & quatenus satisfecerit
376.

Gratia & charitas vt in ratione me-
riti, ita animæ & voluntatis de-
stitutio pro iisdem nō infrequen-
ter habentur 151.

Gratia & orig. iustitia se inuicem ex-
cedūt, & à se inuicem vicissim ex-
ceduntur 27.

Gratia sanctificans quā ad orig. iu-
sticiam

sticiam se habuerit, non satis ex-
ploratum 22.

Gratia Christi graues ob causas cor-
poris mortem non tollit 309. non
fuit infinita 356. non minū est
propagabilis, quā peccatum
originis 367. in ratione qualita-
tis finita, in ratione gratiæ infini-
ta 385.

Gratia Christo naturalis & propria,
nō aduentitia 335. Christo duplici
de causa naturalis. ibid. vt fuerit
Christo naturalis 384.

absque Gratia nulla vera sanctimo-
nia aut iustitia 24.

de Gratia Christi efficacitate opinio
quorundam 384.

citra Gratiam nō patet aditus ad cœ-
leste regnum 179.

H

Habitus vbique sibi similis 238.

Habitus habitibus non inhæ-
rent 238.

Habitus infusi nec ex æquo, nec sem-
per, nec omnibus insunt 238.

Habitus acquisiti ad vnum inclinant
238.

Habitu nullo opus fuit, qui homi-
nem ad mala, & sensuum oblecta-
menta pronum redderet 82.

Hæretici omnes, & hæreticissantes
Scripturarum scientiam sibi ar-
rogant 48.

Hæreticorum malitia in deprauan-
dis scripturis 51.

Hæreticorum sophisticæ canillationes,
quibus conantur docere con-
cupiscentiam esse peccatum 224.

de Hæreticorum obstinatorum da-
mnatione an, & quatenus sit dispu-
tandum 326.

Hæreticorum iustitia, vide Sectar.

Homo dominium, quod in pecudes
habebat, per peccatum non ami-
sit 9. naturæ viribus naturale &
morale bonum cognoscere po-
test. ibid. naturæ mysteria scruta-
ri per se potest, sed non sine sudo-
re 9. est animal politicum 10. præ-
fixum sibi finem non assequitur.

ibid. multa vult, quæ non potest
26. cum magna veritatis ignoran-
tia, & vanitatis abundantia venit
in hunc mundum 39. si suapte na-
tura fuit mortalis, frustra Deus
mortem est illi comminatus 63.

dicitur peccator & peccans, non
eodem 70. quidquid molitur, pec-
catum est falsa Sectariorum opi-
natione 89. non eo prorsus mo-
do generat hominem, quo leo
leonem 116. rectē generare dicitur
hominem, propter corporis
& animæ vnionem 117. malus est
ex ipsius libera voluntate 268. ad
quodcunque libuerit, voluntariē
it 269. non solum liber est in ope-
ribus externis, sed & internis 270.

per peccatum peccati & libidinis
mancipium effectus 171. suæ liber-
tati est relictus 272. cur dicatur
peccare & non peccare posse. ibid.
est suarum actionum causa per li-
berum arbitrium 278. vt in inte-
grum restitueretur, Deum homi-
nem fieri oportuisse 329. quicquid
per peccatum Deo abstulerat, hoc
totū per Christū illi restituit 385.

Homo primus ante admissum pec-
catum impatibilis perinde ac im-
mortalis 17. fide infusa, alijsq; cœ-
lestibus virtutibus ac donis egre-
giē fuit instructus 19. poterat, quæ-
cunque volebat 26.

Homo

Homo primus poterat, quæcunque volebat 26.
 Homo compositi tantum, cætera generantia & compositi & formæ causæ existunt 117.
 Homo hominem redimere non potuit 294. 330.
 Homo per Christum multo plus exoluit, quam debebat 383.
 Hominis causa omnia visibilia condita sunt, & homine inferiora sunt 8.
 Hominis inferiorem partem oblectari superiori, superiorem autem seruire inferiori, iniquum est 45.
 Hominis inferioris partis impetus contra rationis imperium, non est illi à naturæ autore infusus, sed aliunde ascitus 45. 46.
 Hominis ortus & vita, brutorum exitu & vita multis partibus calamitosior 38.
 Hominis caro, per hominis animam, est hominis caro 112.
 Hominis triplex vita, anima, gratia, gloria 160.
 Hominis vnus finis absolute vltimus 192.
 Hominis primi præstans forma, ingentesq; corporis illius dotes 13.
 Hominis primi impatibilitas externis præsidij maiorem in partem nitebatur 17.
 Hominis primæui succincta descriptio 20.
 Hominis primi vis oriebatur ex plena eiusdem sanitate, hæc autem ex orig. iust. & peculiari Dei prouidentia 26.
 Hominis primi lapsus, diaboli lapsu non fuit grauior, sed leuior 93.

Hominis primi noxa quæ conciderant, per Christum in meliorem statum euecta sunt 324.
 Hominis nulla fit reconciliatio cum Deo, nisi ablato peccato 224.
 Hominis primi cur prærogatiue orig. iustitiæ appellatione designetur, causæ diuersæ 21.
 quæ Hominis partes peccati subiectum esse possint 146.
 Hominis non ea facultas adest ad volandum, quæ pueris non renatis ad cæleste regnum 190.
 Hominem Deus condidit, non qualem potuit, sed qualem, vt conderet, decuit 12.
 Hominem in ipso vitæ limine ingens malorum ac miseriarum vis mox excipit 38.
 Hominem si secundum formam spectes, mors naturæ illius est dissentanea 45.
 Hominem metaphorice corruptione corruptum dici quid sit Sectariorum interpretatione 94.
 in Homine nulla pars, quæ per peccatum vulnus aliquod non accepit 170.
 Hominem q; tantum cõtaminent 209.
 Hominem ex Christi merito & gratia perfecte iustificari 210.
 Hominem liberi arbitrij Deus constituit 270. & liberum Deus fecit, nec eum vi cogit 271.
 in Hominem magis conuenit secundum rationem viuere, quam secundum sensum 10.
 in Hominem triplex cadit vita, triplex esse, & triplex vitæ operatio 159. item triplex mors 160.
 Homines soli cur inter omnia animalia iudicio agant 279.

Homi-

Hominum filij cur sæpe impingant, & in multis multum cæcutiant 171.
 Hominum maior pars contra rationem sensu ducitur 44.
 Humana mens, seclusa fide, non fertur in Deum vt est veræ beatitudinis obiectum 8.
 Humana natura debebat omnia, filius Dei nihil omnino 368. per peccatum est vulnerata, non etiam mutilata 187.
 Humanum genus profunda tenetur ignorantia 39.
 Humanum genus per Christum nondum esse redemptum, ex Illyricanis dogmatibus conuincitur 101.
 Humanæ vires quid solæ per se queant, non satis compertum 2.
 Humanæ rationes fidem non pariunt, sed partem stabiliunt 7.
 Humanæ generationis opus si diuina virtute non expleretur, nulli extarent sancti, nulli redempti, nullus Redemptor 129.
 Humani generis liberatio cur appelletur emptio, cur item redemptio 391.
 in Humanam naturam plurima beneficicia collata, in filium Dei nulla omnino 383.
 Humanarum actionum amussis certa diuina voluntas 104.
 Humanitatis cum diuinitate quanta sit vnio 400.
 Hypostaseon trium diuinarum, & creatæ imaginis partium discrimen 7.
 Hypostaseon triu vnus conceptus 7.

I
 Ignorantia triplex genus 256.
 Illyrici phantasia de orig. peccato,

ad delirium vsque phantastica est 98. ex illius commento consequitur, iustos & iniustos specie inter se differre 100.
 Illyricani plus tribuunt nostræ morti, quam vitæ aut merito Christi 100.
 Illyricani dogmatis de orig. peccato absurditas 101.
 Illyricani, & plerique Lutherani impingunt in sententiam Buceri 119.
 Illyricanorum commetum de orig. peccato, exponit omnes damnationis discrimini 100.
 Illyricanorum Symmystæ in eundem ferè cum Flacianis lapidem offendunt 103.
 Imago Trinitatis in homine subobscura 7.
 Imaginis ratio ex quibus spectetur 6.
 Immortalitas prima inchoata verius, quam consummata 13. potentia erat sempiterna 14. non erat absolute transnaturalis, neque naturalis. ibid. potuit verè naturalis esse 15.
 Immortalitas terrestris & cælestis paradisi eiusdem sunt potentia, non eiusdem quoque status, aut perfectionis 16.
 Immortalitatis primæ gemina exiit causa 16.
 Imputationis insulsus commetum 372.
 Imputatione sola, vel imaginatione quod transmittitur, re ipsa non transmittitur 111.
 in Incarnationis mysterium neutiquam curiosè inquirendum 330.
 Indulgentiæ fidei derogant, qui satisfactionis Christi iusticiam impugnant, vel negant 337.

d Infans

Infans ne quidem immunis à sorde nascitur 54.
 Infans nullo proprio actu, vel scelere à diuina lege sese auertit 105.
 Infanti nulla, vt saluus fieret, opus esset ablutione, si nullæ illi cohærent fordes 55.
 Infantes eò iustius ad Baptismi Sacramentū admittuntur, quò illis hîc remittuntur nō tam propria, quàm aliena 58. si sensus pœnam pendunt, disparibus meritis par pœna irrogatur 188. vt nullo sensu in Deum commiserunt, ita nullam sensus pœnam pendunt. ibid. in limbo infusa & acquisita fide destituuntur 180.
 Infantes non renati ad beatorū consortium non pertinent 59. neque secundum carnem, neque secundum spiritum filij Abrahæ sunt 185. habuerunt ius ad cœleste regnum, sed remotum 190.
 Infantes non regeneratos qui tantum damni pœnæ subiiciunt, tutissima illorum sententia 186. vtrunque pœnam de pensuros esse, ex suprema iudicis sententiâ necessariò non colligitur 195. ad commune omnium iudicium comparituros, creditur tutius. ibid. misericordiæ opera exercere nō potuerunt 195.
 in Infantes dæmon nonnunquam sæuit 41. 62.
 Infantes primæui status non simul in lucē fuissent susci, & ad perfectum robur adducti 33.
 Infantium sterus, vagitus, ploratus, aut morbus in paradiso nullus omnino obtinisset 33.
 Infantium sine Baptismo morientium quæ, & qualis sit pœna 191.

in Infantibus primæui status magna comperta fuisset dissimilitudo, disparitas, ac diuersitas 33.
 Infantibus nō renatis pœnam damni & sensus aliqui decernunt 178. sunt, qui illos ab vtraque pœna eximant 180.
 Infantibus non renatis melius est esse, quàm non esse 194.
 Inferni pœna ponit propriâ noxam, eamq; capitalem 387.
 in Inferno obtinet actuale odium, & ira, &c. 193.
 Infernalis Brentianorum de Christo doctrina 387.
 Inferorum locus sensus pœnam necessariò non infert 196.
 Infideles iudicis sententiâ in extremo iudicio non redarguuntur 195.
 Infinitas peccati & boni operis ex quo sit 365.
 Infinitas, quæ in peccato comperitur, non impedit iustam satisfactionem 366.
 Infinitatis rationes, quæ comperiuntur in peccato, comperiuntur quoq; in quouis opere iusto 364.
 Infinitum simpliciter in infinitum simpliciter non agit 366.
 Iniustum non patitur sciens & volens 295.
 Innocentiæ status nullum admittebat peccatū, ne veniale quidē 24.
 in Innocentiæ statu orti, pro ætatis ratiōe firmi & validi exitiisēt 32.
 Infantes cœlo prohiberi à Deo, & pueros ab actuali peccato immunes apud inferos torqueri, durū est 192.
 Integritas duplex 95.
 Intellectus ad nullum assensum propriè cogitur 251.

Intel-

Intellectus vis non minor est, quàm sensus 9.
 Intellectus operationem quicquid inapedit, voluntatis quoque opus impedit 250.
 Iræ filium nasci, amplius quiddam est, quàm qualem cunquē peccantem æmulari 54.
 Iræ ac mortis filij cur nasci dicamur 73.
 Iudicis sententiâ accipienda est secundum vniuscuiusque meritum 196.
 Iudicis terreni & cœlestis discrimen 200.
 Iure æquo, admirabilique modo è tenebrarum potestate erepti sumus 307
 Iuste potestate exiuitur, qui potestate sua abutitur 307.
 Iustitiæ Sectariorum tota merū ens rationis est 320.
 Iustificare Christum solūm imputatiuè quid sit 323.
 Iustificati cur animales & carnales appellentur 228.
 Iustitia orig. cum lethifero crimine consistere nequibat 23. erat gratia gratis data 26. ex æquo adfuisse omnibus 35. vt vniuersis in Adamo cōcessa fuit, sic in eodem vniuersis amissa 70. vt felicitatem Adami, sic orig. peccatum miseriam æquat in omnibus 78. extra specificam hominis rationem erat 113. post lapsum nulli mortalium obtigit secundum omnem effectum 134. proximè animæ substantiæ infidebat 148.
 Iustitia orig. omnes vacui, omnes innumeris miserijs obstricti nascuntur 37.
 Iustitia vacuum, & culpæ obnoxium nasci, differunt 87.
 Iustitia eiusdē ad seipsum nulla est, Antagonistarum sententiâ 388.
 Iustitia vbi exultat, ibi regnat iniustitia 171.
 Iustitia eiusdē ad seipsum extat, modò is geminā psonā sustineat 389.
 Iustitia diuina nusquam non sibi similis 199.
 Iustitia & sanctitas omnis, cū Christi iustitia & sanctitate collata, est imperfecta 297.
 non Iustitia formali eadem caput & membra iusti sunt 317.
 Iustitia imputata non verè iustificat 319.
 de Iustitia imputatiua commentum pugnat cum inani Sectariorum gloriatione 318.
 Iustitiæ nulla lex adigebat Christum ad mortem 295.
 Iustitiæ nudā imputationem ex vniuersis Christi sudoribus reliquā nobis Sectarij faciunt 315.
 Iustitiæ solam imputationem Christum nobis pro merito esse per absurdè asseritur 319.
 Iustitiæ orig. amplitudo oratione exprimi non potest 22.
 Iustitiæ orig. priuatio verius est orig. peccati causa, quàm ipsum secundum se peccatum 107.
 Iustitiæ orig. & iniustitiæ orig. idem est subiectum 145.
 Iustitiam imputatiuā Christi meritis & Scripturæ esse contrariā 210.
 Iustitiam eam, quæ nobis imputari falsò asseritur, Christus non promeruit 319.
 ob Iustitiam orig. mors, & cetera quæ eò pertinent, in hominem sequuntur 202.

d x Iustifi-

Iustificatus imputatiuè, non est verè iustus, nec verum Christi membrum, nec verè à peccatis absolutus 322.

Iustus cur nō generet iustum, ac cur sapiens non generet sapientē, eadem ratio 135.

Iustus sibi ex condigno, alteri ex congruo mereri potest 390. plus mereri potest alteri non iusto, quàm iniustus sibi ipsi. ibid.

L

Aboris fructu frustrari, cū pœna coniunctum est 31.

Leo solus de tribu Iuda omnem iustitiam implere potuit 332.

Lex est possibilem 67. illis ferri non debet, qui legem explere nullo modo possunt 86.

Lex oppositorū fallit in Adami præuaricatione & satisfactione 139.

Lex nō excludit, sed libertatem probat 271.

Lex iustæ satisfactionis rationē non infringit 378.

Legis transgressio quomodo Adami voluntate fuerit voluntaria, & reliquorum 71.

ex Legis præuaricatione nascitur ira, vlciscendiq; studium 362.

Legem violant per inobedientiam, quicumque peccant 53.

Legem ponit omne verè rationis debitum 85.

in Legem temere peccans, in legem, legislatorem, & in proximum iniurius est 361.

Legum civilium scopus, pax, publicaq; vtilitas 10.

Libera quæ sunt, nō æquè libera sunt omnia 249.

Libertas omnis à Deo est 258.

Libertas à violentia an vera sit libertatis ratio 244.

Libertas à coactione non fat est ad constituendam veram libertatis rationem 244.

Libertas maior à culpa & miseria in iniustis, quàm in peccatoribus 249.

Libertas cuiusque eò censetur maior, quò natura extiterit excellentior 251. 252.

Libertas humanæ voluntatis non perijt per orig. peccatum 266.

Libertas in rebus spiritualibus Caino relicta 261.

Libertatis nostræ author Christ⁹ 293.

Libertatis radix, ratio vel intellectus 242.

Libertatis totius radix & fons est ratio, rationisq; discursus 243.

Libertatem arbitrij cunctis ratione vtentibus conuenire 274.

Liberum arbitrium quicumque negant, cum Scripturis, Patribus, & ratione pugnant 259. cum manifesta experientia pugnant, & evertunt hominis naturam, & philosophiam moralem 280. omnē tollunt virtutem 282. tollūt omnem laudem & vituperationem. ibid. pari ratione omnem consultationem & deliberationem 282.

Liberum arbitrium à ratione & voluntate denominatur 236. Græci ἀνεξαρτησιον appellant. ibid. quid Petro Lombardo definitore sit 236. non est hominis quispiam actus. ibidem. non est infusa vel acquisita intellectus species 237. nec passio est, nec patibilis qualitas. ibidem. non est habitus per actus acquisitus 237. non est habitus

bitus infusus 238. non est habitus congenitus. ibid. non est potentia habitu perfecta 238. vt sit indifferens, nullo habitu indiget. ibid.

Liberum arbitrium excellenti modo est in Deo 245. non eodē modo est in Deo, quo in angelis & hominibus 246. primum locum post Deū obtinet in angelis, cæterisq; beatorum spiritibus 247.

Liberum arbitrium est potentia 238. intrinsecè non constat pluribus potentijs 239. inter synderesin & sensualitatem medium obtinet. ibid. aliarum potentiarum actus in suum vsum conuertit 239. essentialiter alterutrum est, ratio videlicet aut voluntas 240. est voluntas formaliter, & intellectus causaliter, aut vice versa. ibi. est rationalis appetitus 241. re ipsa idem cum voluntate. ibid.

Liberum arbitrium quicquid eligit, sub ratione alicuius boni eligit 247. per se non potest ferri in malum sub ratione mali. ibid. in damnatis nunquam bonum, in beatis nunquam malum vsum sortitur 249. est in omnibus hominibus, etiam in iniustis & peccatoribus. ibid.

Liberum arbitrium cur Deus homini tribuerit 274.

Liberū arbitrium, liberi actus principium 237.

Liberum arbitrium circa quæ occupetur 253. non est absolutè honorum, nec est absolutè malorum 254. quicquid respuit, sub ratione mali respuit: quicquid rursus eligit, sub ratione boni

eligit. ibid. Liberum arbitrium rectiùs appellatur, quàm arbitraria libertas 242. Liberum arbitrium potentia vna in vno homine 240.

Liberum arbitrium & Dei præscientia optimè simul consistunt 265. Liberum arbitrium & voluntas differunt eo ferè modo, sicut ratio & intellectus 241.

Liberum arbitrium viresq; quæ illi subserviunt non per omnia sanantur 248.

Liberum arbitriū tollere quàm grauis sit error 259.

Liberum arbitrium habere, liberi arbitrij vsum habere, & verum ac proprium liberi arbitrij habere vsum, differunt 248.

sub Liberum arbitrium non cadunt, quæ naturaliter expetuntur 238. in Liberum arbitrium ea quoq; maiorem in partem conueniunt, quæ in voluntatem 242.

Liberi arbitrij obiectum ex quo colligatur 252. illius proprium opus quod sit. ibid.

Liberi arbitrij & hominis idem finis 258.

Liberi arbitrij iudex & consiliarius, ratio 242.

Liberi arbitrij quisque est 270. ad Liberi arbitrij propriam rationem quid pertineat 248.

de Liberi arbitrij intrinseca ratione non est, posse peccare 247.

de Liberi arbitrij viribus varix sententiæ 258.

Libero arbitrio vim omnem adimentium rationes 259. cum Libero arbitrio brutis animalibus nihil commune est 245.

nec Libido semen, nec semen carnem, nec caro inficit animam 114.
 Lucta inter carnem & spiritum in omnibus locum habet 90.
 Lutheri blasphemata de libero arbitrio sententia 260.
 Lutherani se inuicem oppugnant 102.
 Hofiandrizant 318.
 Lutherani & Buceriani non regeneratis vtrunque poenam necessariò decernunt 179.

M

Macula sua cuiuslibet verè ac propriè cohæret, non vna omnibus 70.
 Macula post patratum scelus in Adamo fuit maior, quàm est in illius posteris 105. & gemina secundùm rationem post scelus patratum in illo fuit reliqua 106.
 Macula naturæ per generationem in nos transmittitur 106.
 ex Malitia certa quinam peccent 257.
 Malum libidinis non ex Deo, sed ex diabolo fluxit 48.
 Manichæi dæmonem scelerum omnium causam statuerunt 119.
 Mares & fœminæ in primæuo statuti fuissent, & fortè numero pares 31.
 Maria plura debet Deo, quàm vllus mortalium 374.
 Mariæ, vt primo homini, gratia fuit cõcreata, atq; hac ratione ab orig. peccato fuit præseruata 77.
 Maris & fœminæ in paradiso omnis congressus fuisset fructuosus 31.
 Mater virgo plura debebat filio, quàm filius matri 376.
 Materia ritè disposita naturaliter anhelat ad formam 129.

Melanchthonis iudicium de cõcupiscentia, quæ in renatis fit reliqua 312.
 Melius est non esse, quàm tartareis flammis perpetuò addictum esse 194.
 Membrorum paruitas, & virium imbecillitas naturaliter conuenit in ætatem infantilem 32.
 Mens hominis propria, corpus illi cum brutis commune est 146.
 Mens humana, seclusa fide, non fertur in Deum, vt est veræ beatitudinis obiectum 8.
 Mentis tranquillitas cum inferiorum virium pugna consistere potest 137.
 Mereri aliquid aliquem trifariam contingit 346.
 Mereri iustus sibi ex condigno, alteri ex congruo potest 390.
 Mereri plus potest iustus alteri non iusto, quàm iniustus sibi ipsi 390.
 Meritum Christi in infinitum excedit aliorum omnium meritum 297.
 Meriti omnis perfectio & plenitudo in Christo fuit 346.
 Merito Christi plurimum derogant Sectarij in amoliedo peccati malo 315.
 ex Merito & gratia Christi perfecte iustificari 210.
 cum Merito quod habetur, honorificentius habetur, quàm quod citra meritum 296.
 Merita Christi infinita 344.
 Merita Christi an pro vno secundùm iustitiæ rigorem non satisfecisse rectè dicantur 337.
 de Meritis illius qui nihil meruit vanè queritur 397.

cx

ex Meritis Christi redūdantibus cõflatur Ecclesiæ thesaurus 344.
 Meritoria actionis duo principia, gratia, & liberum arbitrium 336.
 Miraculū diuinę virtutis opus 356.
 Miseriæ renatorum an poenæ sint dicendę 234.
 Miseras huius vitæ Baptismus non tollit 309. virtutis aut satisfactoris materiam esse posse, Sectarij negant 313.
 Morbida quędam tabes quæ ex femine in carnem, & hinc in spiritum transferatur, difficile captu 112.
 Morborum adiumenta sunt tormenta 41.
 Mores parentum redundant in liberos 79.
 Mors prima duas, mors secunda omnes complectitur 13.
 Mors, mortisq; prodromi ex peccato & diabolo sunt 49.
 Mors, & mortis meritum ex Adami prauaricatione in nos deriuatur 51.
 Mors, vitæ priuatio 158. piorum dormitio 161.
 Mors triplex cadit in vnum hominem 160.
 Mors corporis necessaria, mors animæ voluntaria 160.
 Mors corporis mala 160. non est admodum mala, nedū pessima 161. à vitæ huius miserijs liberat. ibi.
 Mors animæ, corporis morte peior 161. 162. non est in hac præsertim vita absolute pessima 162. complectitur vitæ finem, & cætera omnia, quæ viam ad illam muniunt 163.
 Mors gehennæ omnium pessima & funestissima 162. duplicem, & suo

etiam modo triplicem mortem complectitur. ibid. post communem carnis resurrectionem consummata 163.
 Mors infantis multò ad satisfaciendum efficacior, quàm fontis 308.
 Mors vnius secundùm carnem omnium hominum vitæ præponderat 342.
 Mortis vtriusque causa peccatum 13.
 Mortis vtriusque omnes reos nasci certū est, nullumq; nisi per Christi sanguinem ab hoc reatu absolui 67. 68.
 Mortis chirographum Antagonistarum sententia per Christum non aboleri 311.
 Morti hodie viciniore q̃ heri 164.
 Mortem à peccato tanquã effectum à causa Apostolus scernit 51.
 ad Mortem omnes æquo passu tendunt 164.
 Mortem corporis cur Christi gratia non tollat 309.
 ante Mortem Christi diuinæ iustitiæ non erat satisfactum 369.
 Mortalium nemo per proprium actum incurrit originis vitium 68.
 qui Moriuntur amici vel officij causa, non tã moriuntur, quàm mortu paululum obuiam procedunt 339.
 inter Motorem & mobile naturalis quędam proportio intercedit 44
 Motus speciè à termino sortitur 242
 Munus suum & alienum explere, non eiusdem est semper operæ 373.
 Munera in Christi humanitate collata summa 372.

N

Nascitur nemo immunis à forde 54.

Nata

Nata ex causis merè naturalibus, monstruosa esse possunt, peccaminosa esse non possunt 120.
 Nati ante peccatum, rerum rudes fuissent nati 34.
 Natura humana in statu innocentiae ea via & medio propagata fuisset, quo propagatur modò 28. nulla in eo statu obtinisset obfcenitas, nulla libido, nihil honesti contrarium 28.29.
 Natura homini nouercam, cæteris plerisque omnibus matrem se exhibet 46.
 in Natura nostra reliquum est, quo sanari queat 130.
 Natura ab hypostasi quo distinguitur 397.
 Naturæ mysteria scrutari homo per se potest, sed non sine sudore 9.
 Naturæ rei nihil essentialè potest addi, vel adimi, citra specificam illius mutationem 102.
 Naturæ communis vitium vnà cum natura transfundi, non mirum 127.
 Naturæ partes non eodem modo extiterunt in Adamo 147.
 Naturæ ordine perfectum prius est imperfecto, generationis ordine verò contrà 148.
 Naturæ ordine originis peccatum prius est in anima, ordine verò generationis prius in corpore 148.
 Naturæ vulnera, vitæq; huius incommoda, naturalia esse continent nonnulli 201.
 Naturæ vulnera non sunt veræ aliqua naturæ, sed communis naturæ defectus 170. cur habituum

nomine designentur. ibid.
 Naturæ vitium, quod in prole heret formaliter, in parente existit casualiter 137. cur orig. peccatum appelletur, ratio multiplex 55.
 Naturalis oblectationis primæuus status expers non fuisset 29.
 Nemo tam cautè incedit, vt interdum non cespitet.
 vt Nemo seipsum generat, ita nemo quoque seipsum regenerat 304.
 Nōsse, velle, & posse, non paribus passibus incedunt 10.
 Notitiæ practicæ & theoreticæ discrimen 10.
 Noxæ vniuscuiusque grauitas ex quo spectetur 365.
 Nusquam quod est, non est, & per consequens vnum numero non est 111.
 Nutritio generationi seruit, sed remotè 153.

O

○ **O**bedientia Christi percelebris in Scripturis 300.
 Oblatio Christi fuit infiniti ponderis, in ratione satisfactionis & gratiarum actionis 375.
 Obiecta ad potentias eo ferè modo se habent, quo principia vel causæ ad sua effecta 252.
 Omnia non ex vno in omnes, sed vnum tantum ex vno in omnes pertransiit 52.
 ○ **O**pera Christi secundum se finita, in ratione meriti & satisfactionis infinita 367. ingentem vim habebant ex gratia, sed multò maiorem ex persona 369. personaliter erant inter se paria, quidditatiuè partim paria, partim disparia 370.
 Opera externa Trinitatis sunt indi-

diuisa 388.
 Operum diuinorum certa ratio reddi non potest 371.
 Optimum, vel non nasci, vel natum citò mori 46.
 Orationum, precum, & supplicationum Christi multæ graues causæ 381.
 Ordo productionis duplex 148.
 Origenistæ Sectarijs errandi anam in quo præbuerint 91.
 Originis vitium non solum naturæ, sed personæ quoque peccatum est 72. eo ferè modo est voluntarium, quo membrorum officia 72.
 Orig. peccatū in prauo habitu positum est, personalia in prauo actu 72.
 Orig. naturæ vitium est, cætera personæ 73. aliena voluntate conflatur, cætera propria. ibid.
 Originis labem non esse veræ rationis peccatum, Antagonistarum cauillatio 63.
 Originis malum, vt mali rationem assequatur, ad Adami transgressionem referatur, oportet 75.
 Originis mala secundum effectum non vnum tantum vni, sed vni multa adsunt 81.
 Originale veniali peccato grauius existit 199.
 Originale in auersione, veniale in conuersione præcipuè situm est 200.
 Originale peccatum, vide Peccatum.
 Originalis iustitia, vide Iustitia.

P

Paradiso orti, sensum ad iustum corporis robur fuissent eucti 34. neque ijs scientia fuisset in-

fusa, vt Adamo: neque, si quæ infusa fuisset, ea tamen in infantili ætate constituti vti potuissent. ibid.
 in Paradiso nullus vexasset error, nulla defatigatio aut deceptio 35. non æquè docti & ingeniosi fuissent. ibid. aliquod dominij specimen obtinuisissent 35. omnes ex æquo fuissent immortales & impatibiles 36.
 Parentes primi in paradiso generassent secundum naturæ præscriptum 30. quod ad corporis robur attinet, non tales procreassent, quales ipsi à Deo conditi fuerant 32.
 Parentes primi iustitia vestiti, exterius veste nulla indigebant 168. non erant cæci, neque nuditatis fugignari. ibid. cum animos non possent, corpora tegere conati sunt 169.
 Parentes etiam si generarent citra libidinis ardorem, adhuc proles orig. vitium contraheret 114.
 Parentum probra redundant in filios 77.
 Parentum personalia scelera transire in illorum posteros, nullo modo probabile fit 142.
 Parentum nulla sanctitudo tanta est, quæ infantes interitus sine Baptismo emundare queat 184.
 Paruuli recens nati in peccatorum remissionem baptizandi 57.
 Paruuli dum baptizantur, non absoluntur à iustitiæ debito, sed expiantur à peccato 87.
 Paruulos demones vexant 41. 62.
 in Paruulis non iustitiæ vacuitas, sed peccata puniuntur 87.

Passio Christi pro hūmani generis peccatis nō solū sufficiens fuit, sed superabundans 346.
 Pater in diuinis Filium non liberē, sed naturaliter generat 376. non poterat reijcere quod filius offerbat, quodcunque tandem obtulisset 386.
 Patres in limbo erāt captiui, sed Dei, non diaboli 178.
 Patrum consensum reijcere, summa temeritatis & impudentiæ est 263.
 Paripassiani sectatores Sabellij appellati 418.
 Peccans temere in legem, in legem, legislatorem, & in proximum iniurius est 361.
 Peccant in Deum per pauci ex absoluto contemptu 360.
 quicunque Peccant, per inobedientiam legem violant 53.
 Peccat grauius, qui ex contemptu peccat, quā qui ex quadā mentis præcipitatione 93.
 quid Peccet propriē in Deum 231.
 Peccare posse, impotentia est, non potentia 120.
 Peccare posse, non est de intrinseca liberi arbitrij ratione 247.
 Peccator & sanctus, iræ & regni filius non potest idem simul nasci 183.
 Peccantium omnium non idem scopus, nec eadem peccatorū omnium ratio 359.
 Peccatum naturæ ordinem non inuertit 9. 170. diaboli naturam non corrumpit 93. est iniquitas & legis transgressio, à quocunque tandem ortum sit 64. imputatur illi à quo est, & illi in quo est, mo-

do tamen cum aliquo illius consensu in sit 64. non sustulit naturam, sed cōmunem naturæ prærogatiuam 78. non corrumpit Adamum physica corruptione 92. neque metaphorica quidem corruptione secundū substantiam 94. ordinis, modi, & speciei expers est 99. ibi occurrit, vbi cunque occurrit exorbitatio à prima regula 104. formaliter sumptum, priuationem indicat 113. deficientē causam sortitur veriūs, quā efficiētē 119. 145. vtcunque concipiatur, Deus nullo modo peccati causa existit 121. nō est in partibus hominis rationis expertibus 20. propriē, & verē quid sit 225. naturales proprietates rei non admittit 248. ex parte effectus sortitur quandam infinitatem 367.

Peccatum solum à cœli aditu prohibet 55.

Peccatum mors animæ 56.

Peccatum omne est malum voluntarium 11. est contra legem 121. pugnat cum honore & reuerentia, quæ Deo debetur 122.

Peccatum omne adiunctam habet aliquam ignorantiam 256.

Peccatum non omne est, quod ad peccatum inuitat 85. 225.

Peccatū non est, nescire, quæ te scire oportet, sed nolle ea discere 47.

non Peccatum omne sortitur materiale sui partem 108.

Peccatum ex malitia non excludit omnem boni electionem 257.

Peccatum damnū quod adfert, tantum est, quantum est commodum quo priuat 354. diuinæ beatitudini aduersum 355. intrinsecæ

Dei

Dei felicitati aduersatur 355.

Peccatum vt ratione obiecti dicitur infinitū, ita quoq; bonū opus 359.

Peccatum nullum intrinsecè est infinitum 359.

Peccatum vtrinq; infinitum 365.

Peccatum nullū quantumlibet enorme corrūpic hominis naturā 93.

Peccatum ipso ortu contrahere: & hunc vel illum peccantem imitari, differant 52.

Peccatum lethale infinita pœna dignum 354. plectitur infinita pœna, ibid. orbat bono infinito 354.

Peccatum non solum mortale, sed etiam veniale ex se natum est Deo tristitiam adferre 366.

Peccatum veniale & orig. in quo differant 200.

Peccatū causa supernaturalis euerit, non progignit 120.

Peccatum per accidens infiniti temporis pœna plectitur 360.

Peccatum & gratia vt verē opposita, nunquam simul cōsistunt 145.

Peccatum, & mors & Sathan nihil possunt in beatos 177.

Peccatum nullum personale parentum in illorum liberos transfinitur 139.

Peccatum vnum personale si transmitteretur, transmitterentur omnia 140.

Peccatum personale posterorum, in illorum liberos transfinitur fuisse, non sit verisimile 143.

Peccatum Adæ non patitur gehennam 197.

Peccatum originis non est voluntarium formale, virtuale, aut interpretatiuum 66. etsi actū malū in sui ratione non includat, ex malo

tamen actu primò ortū est 68. cur naturæ vitium appelletur, triplex ratio 72. inter mortifera minimum. ibid. non est eiusdem rationis cum cæteris peribonalibus 72. 73. magis aduersatur spiritali vitæ, quā veniale 73. non auulsum à natura, sed ipsi naturæ impactum vnā cum natura ex hoc in illum transfertur 77. prouenit ex productiij principij vitio 78. non est aliquod dictum aut factum illius, cui cohæret 80. non est vnum numero in omnibus, sed vnum ad numerum in singulis 81. non est aliqua natura subsistens, vel inhærens 82. nec infusus, nec acquisitus, nec congenitus habitus est. ib. cur habitus nomine designetur, causæ 83. inclinat, vt causa per accidens. ib. formaliter nō est morbida quadā qualitas, vel tabes. ibid. nō est ipsa carnis cōcupiscentia 84. nō est ipsa vis cōcupiscentis secundū se absolute sumpta. ibid. nō est pronitas animi ad malū 85. non est propriē carētia iustitię debitæ inesse. ibid. Sectariorū sentētia est prorsus inexpiabile 89. qui hominis substantiam esse dicūt, insaniūt 98. si substantia est, pessima substantia nō est, imò ne mala quidem est 99. si esset ipsa essentialis hominis forma, Adā ante & post peccatū nō fuisset eiusdē speciei. ibid. neq; substantia, neq; aliquod p̄dicamentale, vel reale accidens est 103. quid non sit, facilius explicatur, quā qd sit. ib. veteres concupiscentię nomine designant 108. & qui hoc nomine designetur. ibid. quomodo

quãve via ex hoc in illum transfundantur, semper controuersum fuit 19. si sola imitatione transferreretur, in infantibus nullum orig. peccatum existeret 110. qua via & ratione transmittatur & propagetur 122. qui non contrahant 123. quatenus sit nature peccatū 124. per genitale semen transfunditur tanquã per instrumentū 125. transit per modū propaginis naturã consequētis. ibid. est malū sanabile 129. ponit communis domi amissionem per peccatum 139. quomodo ab Adamo ad singulos homines deriuetur 146. aliqua etiam ratione in carne existit 146. etiam in carnem sese diffundit, sumatq; vim in eã exerit 147. quomodo sit in carne. ibid. ordine nature prius est in anima, ordine verò generationis prius in corpore 148. proximè & propriè inhæret animæ. ibid. ex animæ essentia se diffundit ad voluntatem, & alias animæ vires 150. est peccatum naturæ, & cur. ibid. vt inhæret, proximè animæ essentiam, vt autem operationis principium est, proximè voluntatem spectat 152. cur multitudinis numero interdum designetur, variæ opiniones 153. qui propter actus vnitatem in omnibus vnum esse dicūt, impropriè loquuntur 154. cur vnū specie in singulis constituere liceat, ratio. ibid. est vnum rãtūm ad numerum in vno 155. ad diuersa vitia per accidēs inclinat. ibid. nullius non mortis reatum adducit 163. non solum, sed cætera quoque peccata naturam vulnerant 170.

baptismo penitus tollitur 211. Sectariorum sententia indelebiter animæ inhæret 320. suo modo est infinitum 355.
 Peccatum originale qui contrahant 77.
 Peccatum originis ex sola Apostoli doctrina constitui potest 51.
 Peccatum orig. qui in orig. iustitiæ priuatione ponunt, habitualemente Deo auersione non excludūt 108.
 Peccatū orig. cōtrahere, quid sit 144
 Peccatum orig. & personale, nec genere, nec specie inter se conueniunt 106.
 Peccatum orig. quid Sectariorum sententia 310.
 Peccati originalis quæ sit formalis ratio, magna apud eruditos est controuersia 80.
 Peccati orig. propagatio 122.
 Peccati orig. vis, pro rei natura exposita est perspicue ac clare 109. non est posita in corporis infirmitate, aut carnis rebellionem, aut moriendi necessitate 85. aut in sola absentis iustitiæ debitione 86. aut in totali totius hominis & omnium partium eius corruptione 88. intrinseca vis in quadam habituali à Deo auersione est posita 103.
 Peccati orig. vis & improbitas maximè euidentis in inferioribus viribus 152. illius ortus & vis cui familiaritè adscribitur. ibid.
 Peccati orig. proximi effectus non sunt illi, quos assignat Sectarij 156
 ex Peccati orig. varijs causis & effectis variæ de interna illius vi nature sunt opiniones 107. 108.
 Peccati ratio citra vllum actū constare potest 68.

Peccati

Peccati subiectum quæ hominis partes esse possint 146.
 Peccati labes quanta sit in peccatore, & pœnitentiæ efficacia 105.
 Peccati propria radix est mala voluntas 230.
 Peccati infinitas, & boni operis ex quo fit 365.
 Peccati effectus est omnis pœna, non contrã 157. & omnes effectus vno mortis vocabulo designatur. ibi.
 Peccati mort. malitiam vis infinita minor expugnare non potest 356.
 Peccati vim nō habet id omne, quod quoquo modo legi repugnat 225.
 ex Peccati seruitute, altera Sathanæ nata 172.
 in Peccato infinitatis rationes quæ comperiuntur, comperiuntur in quouis quoque iusto opere 364.
 Peccato originis obstrictum nasci, quid sit 76.
 in Peccato orig. obseruanda varia causarum & effectuum series 107.
 Peccato orig. qui obstricti tenentur, alicuius perfectionis & felicitatis capaces existunt 132.
 Peccato orig. obnoxium esse melius est, quàm omnino non esse 133.
 in Peccato commissionis duo comperiuntur 104.
 Peccata iustorum Deus in hac vita demonum opera interdum plebit 178.
 Peccata personalia parentum quare non transfundantur 79.
 Peccata mortalia non numero, sed pondere sunt infinita 356.
 Peccata parentum in illorum liberis sæpe vindicantur 79.
 Peccata orig. tot ex Adamo trahuntur, quot indiuidue nature 154.

Pelagiani sola imitatione orig. peccatum transfundi sentiunt 110.
 Pelagiani omnia, quæ in hac vita perpetimur, ad nostræ nature principia referunt 41. paruulis nō renatis promittunt beatitudinis sedem extra cœlū 181. duplices beatorum sedes constituunt 197.
 Pelagianorum error 51.
 Pelagius vehemens disputator 193.
 Perfectum vnumquodque quando censeatur 129.
 Personæ diuinæ singulæ in singulis, & singulæ in omnibus 7.
 Pestes illæ, quas Sectarij orig. peccati nomine comprehendūt, ex anima in corpus non deriuantur 97.
 Philippi impia sententia de libero arbitrio 260.
 Philosophi ex sola philosophia Trinitatis mysterium non hauserunt 7. originis noxam, & Christi gratiam ignorabant 47.
 Philosophi veteres sanis de natura nostra iudicant, quàm recentes Pelagiani 43.
 Philosophi meliores senserunt, quæ in hac vita videmus & gemimus, ex peccato nata esse, sed in altera vita designato 46. 47.
 Philosophorum veterum triplex error de humanarum virium aetate 43.
 Pighij & Amb. Catharini de orig. peccato opinio 110. neque tuta est, neque ratione nixa est 111.
 Pios ita Christi virtutem & gratiam imitari, vt impios Adami vitia & labem 53.
 Pœna, vt pœna, culpam ex se nō generat 137.
 Pœna soli culpæ authori infligitur 140.

Pœna omnis veræ rationis culpam quoque ponit 60.
 Pœna omnis vocabulo ignis interdum designatur 193.
 Pœna conuersionis à solo Adamo exacta 198.
 Pœna sensilis propter sensilem oblectationem irrogatur 186.
 Pœna sensus cōuersioni debetur potius, quàm auersioni 187. aduersatur bonæ naturæ constitutioni, naturalit̃ eiusdem integritati. ibid.
 Pœna sensus eadem tam ortis in puris naturalibus, quàm in originis peccato 191.
 Pœna minima sensus inferni, maxima est huius mundi 188.
 Pœna inferni ponit propriâ noxam, eamq̃ capitalem 385.
 Pœna damni sensus pœnam parit, si damnatum sentiat, secus nequaquam 189.
 Pœna orig. peccato debita omnium mitissima 187.
 Pœna Christi minima maioris roboris erat, quàm omnium Martyrum pœnâ in vnũ conflata 363.
 ex Pœna ordinaria lege non progignitur culpa, sed contrâ 113.
 Pœnâ orig. peccati in renato, nō tam pœnâ quàm ægritudines dicuntur, & cur sint relicta 203.
 Pœnâ huius vitæ, pœnâ taxatâ appendices 199.
 inter Pœnam taxatam, & pœnâ, quæ ex taxata consequitur, multũ interest 199.
 de Pœnis malorum Spirituum apud inferos an, & quatenus inquire liceat 326.
 Pœnitentiâ est opus spirituale 261. post excursum semel vitæ studiũ, amplius locum non habet 191.
 Pœnitentiâ incensa tollit omnẽ noxam & pœnam, sed non eodẽ ordine 362.
 Pœnitentiâ vera absque interno dolore consistere non potest 363.
 Potentia nulla naturalis inuita fertur in suum obiectum 251. fertur in id, quod intra obiecti sui amplitudinẽ non continetur 256.
 Potentiæ personam spectant veriũs, quàm naturam 150. quomodo discernantur & cognoscantur 240.
 Potentiæ cuiusque proprius vsus operatur 258.
 Potentiæ duæ distinctæ tantũ sunt in mente hominis 240.
 Præceptum, Non concupisces, quidnam veret 218.
 Præceptum de Deo diligendo, quomodo in hac vita possit à nobis impleri 219.
 Præcepti propria ratio disparitatem ponit 377.
 Præcepti nomine significatur summa filij cum patre concordia 377.
 Præmium vt nō debetur habitui bono, nisi sequatur opus, ita nec pœna quoque propensione malæ 187.
 Præscientia Dei voluntatis libertatem non infirmat 265.
 Præscitos Christus mundum appellat 381.
 Præuaricationis ipsâ macula nobis coheret, non ipsa præuaricationis actio 69.
 in Præuaricationem legis singuli assenserunt, nō actu, sed potentia 71.
 Preces Christus non eodem modo fundebat pro præscitis, quo pro electis 281.
 Princeps propter priuatos legis transgresso-

gressores, nō debet vtilem legem refigere 133.
 Priuatio & habitus circa idem versantur 134.
 Pueri non tantũ, sed & adulti quoque vix aliquid vtiliter volunt 40.
 Pueri in limbo iudicio recto non carent 189.
 Puerorum varia terriculamenta 40.
 Puniti hic p̃ficiunt vel deficiunt, in altero seculo non item 199.
 Pythagorici de naturæ nostræ morbo Pelagianis rectiũs statuerũt 2.
Quæstio insulsa: Cur Deus creaturam animam, quam peccato infectum iri nouit? 128.
 Quæstio, cur Deus illos nasci finit, quos ab orig. labe nunquam liberandos nouit 132.
 Quæstio haud leuis, cur iusti & sancti generent iniustos, & sanctitatis exortes 133.
 Quæstionem habet, sit ne orig. peccatum vnus tantũ voluntate voluntarium, an verò omnium & singulorum 71. & qua via ca scelerum phalanx, quam orig. peccato assignant Sectarij, irruat in hominem 96.
Ratio sensus importunitatẽ potest comprimere 11.
 Ratio liberẽ iudicat hoc vel illud medium idoneũ, vel inidoneum esse 243.
 Rationis bonũ propter multas causas & min⁹ mouet, & min⁹ quoque curatur 12.
 Reatum mortiferæ noxæ quicquid tollit, simul quoque tollit debilitum mortis æternæ 306.
 Redemptionis nostræ modus prænobilis, nobisq̃ salutaris 296.
 Redemptionis humanæ qui contrahentes, precium, & merx 391.
 Redemptorem ἀναμάρτητον esse oportebat 330.
 Regenerati concupiscendi pronitatem retinent, & multos concupiscentiæ motus subinde sustinent 85. qua ratione Sectariorum sententia dicantur iusti vel mundi 320.
 Regeneratis nullum mortiferum inhærere peccatum 214.
 non Renati equè sunt sancti, atq̃ pagani 183.
 Resurrectio carnis duplex ex Illyrici principijs conclusa, & duplex mors 100.
Sacra & sacrificia veterum fœdissima & immanissima 176.
 Sacramenta vt præsent, quod significant, qua ratione Ecclesia ore 382.
 Salomon regum florentissimus 165.
 Sanctum esse, & sanctificatum esse, re ipsa inter se non differunt 183.
 Sancti cur ante Baptismum appellantur ex fidelibus orti 184.
 Sancti pro nobis intercedunt 436.
 Sanguis humidus & calidus 117.
 Sanctificare interius, solius Dei opus est 183.
 Sanctificari quid sit 183.
 Sapientes huius seculi naturæ nostræ vitiũ animaduertebant, vitij causam non item 2.
 Sathanæ quæ semper potestas in damnatos 177.
 Sathanæ imperiũ in homines, ostēdit Christi

IN OPVS SEQ. THEODORI PELTANI

Christi pugna & victoria 173.
 Sathanæ regnum non penitus adhuc
 euersum 173.
 Satisfacere solus Christus ad iusti-
 tiæ amissum poterat, & quare
 343.
 si Satisfacere Christus ad iustitiæ le-
 gem non potuisset, cœlestis pater
 diros illos cruciatus ab eo nō exe-
 gisset 350.
 non Satisfaciebat Christus vt Deus,
 sed vt homo 357.
 Satisfecit Christus in cruce plenissi-
 mē 347.
 qui non Satisfaciunt integrè, nec ve-
 rē quoque satisfaciunt 351.
 Satisfecit Christus vt Deus homo
 388.
 Satisfecit & passus est Christus so-
 lus: non Pater, nec Spiritus san-
 ctus 388.
 Satisfecisse Christū pro totius mun-
 di peccatis, certa fide tenendū est
 327.
 quatenus Satisfecerit Christus per
 gratiam 384.
 quomodo Satisfecerit Christus De-
 us & homo 389.
 Satisfaciens Christus erat iustus, ac
 Deo præ omnibus gratus 335.
 non Satisfaciente Christo, an ange-
 lus aut homo satisfacere potue-
 rit 329.
 Satisfacit integrè pro omnibus acce-
 ptis, qui totum, quod acceperat,
 integrè reddit 337.
 qui Satisfecit pro alijs, pro se quoq;
 satisfacere potuisset, si quo debi-
 to obstrictus fuisset 390.
 Satisfactum non erat diuinæ iustitiæ
 ante Christi mortem 369.
 Satisfacturum plenè pro homine,

Deum & hominem esse oportuit
 332.
 Satisfactio Deo placitura qualis esse
 debeat 334.
 Satisfactio plena an necessariò nos
 extra debiti statum euehere debu-
 erit 374.
 Satisfactio æqua quid deponat 374.
 Satisfactio Christi emptionis & re-
 demptionis nomine significatur
 390.
 Satisfactio absolutè iusta excludit o-
 mnem creditoris gratiam & mi-
 sericordiam 382.
 Satisfactio nostra totum suum ro-
 bur & vim mutuatur à Christi sa-
 tisfactione 340.
 Satisfactionis totalis causa Christus
 335.
 de Satisfactionis Christi modo nihil
 hucusque definitum ab Ecclesia
 325.
 Satisfactionis Christi modus ex sa-
 cris literis nō est euidentis 325. non
 cadit sub fidem 327.
 Satisfactionis Christi plenitudo ex
 sola eiusdem œconomia cōstitui
 potest 328.
 Satisfactionis Christi iustitiam qui
 impugnant, vel negant, derogant
 Indulgentiæ fidei 337.
 Satisfactionis Christi cur non omnes
 participes fiant, causæ 392.
 cum Satisfactionis iustitia creditoris
 liberalitas non pugnat 382.
 Satisfactionis iustæ rationē lex non
 infringit 378.
 Satisfactionis perfectæ quatuor par-
 tes 334.
 Satisfactionis perfectæ rationes &
 conditiones 386.
 Satisfactionem Christi quātum Or-
 thodoxi

DE ORIGINIS PECCATO &c. INDEX.

thodoxi extollunt, tantum ean-
 dem Hæretici deprimunt 321.
 Satisfactionem cumulatam Christi
 qui acrius impugnant, minùs re-
 uerenter agunt 328.
 Satisfactionem iustam infinitas non
 impedit, quæ in peccato comperit-
 tur 366.
 Satisfactionem Christi cōmune sa-
 cro sanctæ Triados decretum non
 infirmat, sed amplificat 379.
 de Satisfactiōe Christi plena cumu-
 lataq; qui authores, quove loco
 agant 347.
 Scelerū quæ sit origo in homine 96.
 Schmidelinus Monothelizat 411.
 425. in Sabellij hæresin se præci-
 pitat 422. 425. insignis Nestoria-
 nus 423. 425. nouus Eutyches
 420. 425. & Vbiquetarius 427. sa-
 crilegij crimen committit 424.
 Schmidelini impietas imperita 418.
 ars sathanica 425. 426.
 Scoti, & aliorum quorundam de
 orig. peccato opinatio refutatur
 III.
 Scripturæ nihil produnt de pacto cū
 Deo inito 67.
 Scripturæ & Patres cur ea quando-
 que seiungant, quæ seiungi non
 possunt 284.
 Scripturæ & Patres familiaritè agūt
 de ipsa satisfactione secundūm
 se, quàm de satisfactionis modo
 348.
 Scripturarum & Patrum traditioni
 se opponere, est intolerabile 48.
 Sectarij deprauant Anselmi definiti-
 onem 88. iustitiæ & iniustitiæ no-
 minibus quid cōplectantur. ibid.
 prodigiosa de orig. peccati natu-
 ra & ratione statuunt 88. non ex-

aggerant orig. peccati malitiam,
 vt Christi gloriam amplificent,
 sed quò statuunt suos errores 89.
 quæ de orig. peccato prædicant, si
 vera sunt, nemo fit saluus. ibid.
 Scripturæ, quas pro se allegant, ni-
 hil ad rem faciunt 90. ex vna ve-
 ra, & altera falsa paralozizant 91.
 de cōcupiscentia post Baptismum
 præposterè, Christi q; sanguine in-
 dignè sentiunt 312. concupiscenti-
 am in condemnationem & mor-
 tis laqueum relinqui, prædicant
 313. vitæ huius miserias virtutis
 aut satisfactionis materiam esse
 posse, negant. ibid. inter animæ
 vires, carumq; habitus & actus
 nihil fecerunt 314. Pelagianis &
 Manichæis se infaniores ostendūt.
 ibid. plurimum derogant merito
 Christi in amolendo peccati ma-
 lo, & impertiendo virtutis bono
 315. ex vniuersis Christi sudoribus
 nudam iustitiæ imputationem re-
 liquam nobis faciunt. ibid. nul-
 lam veræ iustitiæ partem admittunt
 316. minorem vim tribuunt
 Christi obedientiæ, quàm Adami
 inobedienciæ 320. quanta affici-
 ant Christum iniuria 322. morti-
 feri peccati infinitatem ex tribus
 colligunt 354.
 Sectarij vnde colligat erroris sui oc-
 casiones 405. 433.
 Sectariorum sententia orig. pecca-
 tum est prorsus inexpiabile 89.
 mortis chirographum per Chri-
 stum non aboleri 311. fides vincus
 tantum, vel manus, qua Christi
 iustitia apprehenditur 316. rege-
 nerati ea ratione dicuntur iusti vel
 mūdi, qua Christus peccator 320.
 f orig.

orig. peccatū indelebiter animæ inhæret. ibid. eiusdem ad seipsum nulla est iustitia 388.
 Sectariorum totius hominis corruptionis ineptæ interpretationes 94. 95. absurda, de scelerum horrendorum in depulsa iustitiæ suffectione 95. 96. argumenta contra cumulatam Christi satisfactio- nem 353. 356. 369. 372. 377. 382.
 Sectariorum falsa opinione quicquid homo molitur, est peccatum 89. Baptismus peccatum non tollit, sed radit, vel tegit 310.
 Sectariorum sententiæ quid orig. peccatum 310.
 Sectariorum absurda mediatio 311.
 Sectariorū iustitia nuda relatio, fundamento destituta 318.
 Sectariorum tota iustitia merum ens rationis est 320.
 Sectis additi orig. peccatum supra modum exaggerant 74.
 Seminis vis non attingit animam effectiue, sed tantum dispositiue 125.
 Senectutis incommoda omnem orationis & cogitationis modum excedunt 38.
 Sensuum objecta nusquam non obuia, ciendisq; animi motibus imprimè idonea 12.
 de Serpentis virulento afflatu quod dicitur, nulla ratione nititur 84.
 Spiritus sancti idem donum subleuat & sanat, iustificat, & peccata expiat 25.
 Spiritale & corporale toto genere differunt 115.
 Spiritualia in hac vita ex effectis cognoscuntur melius, q̄ ex seipsis 156.
 Somnus secum adfert molestias 41.
 Status illorum, qui ante lapsum ex Adamo orti fuissent 28. 29.
 Substantia omnino omnis à Deo est, nec aliunde esse potest 98.
 Substantia accidentibus naturā prior 149.
 Susanna præ peccato, liberè elegit mortem 261.

T

Triados mysterium, cæteraque, quæ per se sub fidem cadunt, naturæ viribus deprehendi non possunt 6.
 Trinitatis imago in homine & angelo extat 6.
 Trinitatis imago in homine subobscura 7.
 Trinitatis opera externa sunt indiuisa 388.
 Trinitatis vestigium extat in omnibus quæ extant 6.
 Tristitia de ijs est præcipue, quæ nobis inuitis accidunt 189.
 Trinitatis opera ad extra sunt indiuisa 402.

V

Vbiquetarij quæ incommoda incurrant 435.
 Velle & intelligere vnde proficiscantur 244.
 Velle liberū Dei quid operetur 387.
 Velleitas est quorundam impossibilibus 254.
 Vestigium non prodit internā ipsius rei vim 6.
 Vincentius Visc. non renatis, modò intra, modò extra cælum beatitudinis locum assignat 181.
 Virginitas non per se absolute, sed tantum per accidens bona 29.
 Virginitatis partē neutram integram coniugalis actus relinquit 30.

de

de Virginitatis materiali & formali parte quorundam opinatio 30.
 Virginitatis formale, continendi propositum: materiale, Venereorum *ætrusia* 30.
 Virginitatem habitualement cum proli propagatione in paradiso consistere potuisse opinantur nonnulli 30.
 Virium omnium summa in primo tranquillitas, & inter se consensus 21.
 Virium inferiorum & superiorum optimus status qui 43.
 Virium animæ vbi vera *iraçia* adest, ibi corpus seruit, animus dominatur, maiora bona anteponuntur minoribus, &c. 44.
 Virium omnium quassatio ex peccato consecuta 170.
 Viribus maioribus opus est, vt colapsus aliquod instaures, quàm vt integrum euertas 138.
 Virtute expetitur, quod in altero indiuisè connexo expetitur 66.
 Virtutes Theologicæ reliquarū præsidio destituta, infirmæ, & penè nullæ 316.
 Vis infinita minor pro toto genere humano satisfacere non poterat 138.
 ad Vitium hoc illud ve vt vnus altero maiori impetu feratur, vnde proueniat 234.
 Vitijs & flagitijs prohibitio & eruditio modum ponunt 40.
 Vitalis operationis primum principium est ipsa viuentis forma 159.
 Vita perfecta moralis deposcit non nullum externum præsidium 11.
 Vita animantis in calido & humido præcipue sita 117.
 Vita corporis, anima: animæ, Deus 160.
 Vita præsens vitæ nomen vix meretur 39. mors est verius quàm vita 164.
 Vita Christi mortalium omnium vitæ præstantior 306. 339. ex coniuncta diuinitate habebat infinitum valorem 345.
 Vita vnus Davidis septuaginta capitum millibus redempta 364.
 Vita vna iusti principis est maioris momenti, quàm mille rebellium subditorum 364.
 Vitæ diurnæ causa variæ 15.
 Vitæ communis miseræ innumera 40. 41.
 Vitæ nomine, ipsa vitalis operatio, & ipsum vitæ principium significatur 158.
 Vitæ triplex principium in hominem cadit 159. item triplex vita, triplex esse, & triplex vitæ operatio. ibid.
 Vitæ tempus, cursus ad mortē 164.
 Vitæ huius deliciae & diuitiæ sunt meræ afflictiones, & vanitates 165.
 Vitæ concupiscentiæ expertis facilitas 208.
 Vitæ huius miserias virtutis aut satisfactionis materiam esse posse, Sectarij negant 313.
 Vitæ Christi bonitas in infinitum excedit malitiam omnium peccatorum 345.
 ad Vitam, vel ad opprobrium non omnes resurrecturos, probabile 198.
 Viuentis propria operatio, aliqua motus specie se mouere 158.
 Viuentium & non viuentium dif-

- crimen 158.
 Viuendi ritus, vita appellatur 159.
 Viuere simul & mori incipimus 163.
 qui Viuunt diutius, non citius currunt, sed plus spatij conficiunt 164.
 Unguentum preciosum impuro vel fragili vali committere, non est sapientis 130.
 Vnusquilibet vt priuata persona, & vt communicatis membrū confiderari potest 75.
 Voluntas, qua lex violata est, fuit communis naturæ verius, quam priuata personæ 71.
 Voluntas complacentiæ est necessariorum 254.
 Voluntas non feretur in incognitum 239. sola essentialiter libera 242. circa absolutè bona & mala quomodo sit libera 254. bifariam considerari potest 255. nos facit supplicio vel præmio dignos 267.
 Voluntas Christi ad quiduis pro-
- merendum & propulsandum efficacissima 298.
 Voluntas intentionem æmulatur conatus 299
 Voluntas Christi certissimus index externum opus 300.
 Voluntas obiectum quod sit 256.
 Voluntatem nulla creata vel increata vis cogere potest, vt inuita velit 251.
 Voluntatem posse ferri in malum sub ratione mali, opinio quorundam 255. pugnat cum ratione & experientia. ibid.
 Voluntarium triplex 65.
 Voluntarium iuris fictione multis modis quippiam censetur 66.
 Voluntarium iuris præsumptione quid sit 66.
 Vota Christi cuiusmodi extiterint, qualiaque petere solius erat 341.
- Z
- ZVvinglianorum error 51.

FINIS INDICIS.

THEO-

THEODORI PELTANI,^I
 SOCIETATIS IESV THEOLOGI,
 DE ORIGINIS PECCATO DISCEPTATIO,
 IN DVODEVIGINTI TRACTATVS
 DISTRIBUTA.

TRACTATVS PRIMVS.

*Hominem solis naturæ viribus instructum multa, & nãsse, & vel-
 le, & perficere quoque posse.*

De originis peccato, deprauatæque naturæ nostræ conditione, ac miseranda illa primi hominis prolapsione disputationem instituturi: ab ipsa humanæ naturæ secundum se absolutè consideratæ vi initium facere placuit. Non quòd huiusmodi naturæ status aliquando extiterit, aut olim extiturus sit, sed quòd eiusmodi quispiam extare potuerit, atque etiam nunc, si cœlesti numini ita visum esset, extare possit. Etenim vt Deus Opt. Max. cætera omnia, quæ infra hominem & Angelum posita cernimus, nullis gratiæ prærogatiuis aucta produxit, ita & hominem quoque solis naturæ præsidij munitum, nisi aliud lubuisset, procreare potuit. Neque istuc apud eruditos in quæstionem cadit: Nõrunt quippe primo ac summo illi rerū omnium opifici eque procline fuisse, & esse, condere, & hoc, vel illo modo affectum condere.

Aug. lib. 3. c. 12. & lib. 3. c. 20. de lib. ar.

Genes. 2. Soli Angelo & homini in ortu suo gratia obtigit.

Imò aliud de hominis ortu seculi huius sapientibus in mentem nunquam venit, neque venire quoque, citra peculiarem diuini spiritus illapsum potuit. Videbant illi sanè vniuersum mortalium genus corpore quidem infirmo, fragili, ac nudo, animo verò omni rerum cognitione vacuo, & virtutum or-

Aug. lib. 4. c. 12. cont. Iul.

A nam-

Eccel. 40.

Ad Rom. 7.

Cic. de Rep. Aug loco cit.

Seculi huius sapientes natura nostræ vitium animaduertebat vitij causam non item.

Aug lib. 4. c. 15. cont. Iulian.

Aug. lib. 4. cont. Iulian.

Pythagorici de nature nostre morbo Pelagianis rectius stant.

Quid sole humane vires per se queat, non satis copertum.

namementis destituto in lucem edi. Animaduertebant gravem & planè acerbam iam inde ab ipso exortu humane vitæ conditionem existere. Experiebantur alteram, & alteram in membris suis legem: tum animo se esse ad molestias anxio, ad timores humili ac fracto, ad labores molli & ignavo, ad libidines plùs fatis propenso. Cernebant, vt verbo absoluiam, ingentem malorum vim circumquaq; volitare: Attamen hanc tantam malorum segetem, hoc tam irreconciliabile inter carnem & spiritum bellum, ex protoplasti scelere originem trahere, id ne per febrim quidem somniarant aliquando.

Nec mirum sanè vulgares Philosophos, qui de primi hominis statu & lapsu nihil audiuerant, nihil, vt hîc statuimus, legerant, veram ac propriam tanti huius mali causam subodorari nequiuisset; cum ex ijs quoque, qui Christo nomina dederant, ac fidei lucem vnà cum lacte hausserant, non defuerint, qui, & mortem, & carnis cum spiritu pugnam, & cetera incommoda, quibus præsens hæc vita agitur, merè & absolutè naturalia esse definire auderet. Digni profectò, qui illis posthaberentur, qui hominem ob suscepta in altera vita scelera in tristè hanc, ac molestijs plenam lucem profundi persuasum habebat. Nam etsi μεταμφοχώσεως commentum statuentes, hominum more errarent, & quidem fœdè ac turpiter erraret, quippiam tamen funestum ac triste, quodcunque tandem illud esset, communi hominum nature accidisse, sapienter diuinabant.

At quænam, inquis, eiusmodi homo neuter, & quasi medius, hoc est, nulli peccato aut vitio contaminatus, nec vllò rursum diuinæ gratiæ dono ornatus: qualem quidem Deus nullum condidit, condere tamen, vt modò aiebam, potuit, aut intelligere, aut velle, aut perficere potuisset, aut posset, si quispiam talis modi in rerum vniuersitate existeret? Sanè id certò definire eò minùs procliuè est nobis, quò de humanarum virium magnitudine, deq; accepti per peccatum vulneris gravitate, & de conatum singulorum quantitate minùs certò nobis constat. Dicit tamen potest istiusmodi hominem, Deum esse,

se,

se, eundemque iustum & sanctum esse, per se depræhendere potuisse, & posse. Vtrunque enim ipsa quodam modo natura clamat, & ratio clara demonstrat. Nā qui aut mouentiū ordo? aut necessariorū ratio? aut efficientiū series? aut perfectionū dissimilitudo? aut ordinatissima illa rerū omniū, & earū maxime, quæ mēte & ratione destituūtur, œconomia? certa; vniuersi; in suum finē impulsio, & nixus cōstare possēt: nisi in rerū vniuersitate extaret vnū primū efficiēs, nō effectū: mouens, nō motū, per se absolutè necessariū, per se ἀπλῶς ἐν, καὶ ἄν κατὰ πάντα, καὶ ὡς ἑνὸς ἔχον, quod suam proinde, aut necessitatis, aut quidditatis, aut vnitatis, aut simplicitatis causam aliunde non mutuatur: ceteris omnibus perfectione & bonitate præstans: imò verò ceteris omnibus omnē, qua pollēt, bonitatem & perfectionē liberaliter impertiēs: cetera tandē omnia sapienter gubernans, ac suauius in suos fines dirigens? Hanc autem tam excellentem naturam, hanc tam nobilem, potentemque, & sapientem οὐσίαν cum vniuersa Theologorum & Philosophorum Schola Deum appellamus.

At nouimus interim nō deesse, qui has Philosophi rationes, aliasq; hisce cognatas labefactare contendunt: Sed hi profectò casso labore se fatigāt. Nā etsi quædā ex illis enervari vtcunq; queant, & singule per se sumptæ minus quoque virium habent: certum est tamen, si quod in tota rerum vniuersitate extat, in quod omnes hæc excellentiæ & prærogatiuæ simul cōueniant, id diuinitatis expers esse non posse. Sed neq; incertum quoque est, Augustinum, Ambrosium, Damascenum & alios cōplures eximios Theologos; imò ipsum quoq; Apostolum, his ipsis, & alijs præterea quibusdā his minùs euidētibus & efficacibus, vt verè euidētibus & efficacib⁹ in hac materia vsos esse.

Augustinus: Viderūt Philosophi, quos ceteris nō immeritò fama atq; gloria prælatos videmus, nullum corpus esse Deū, atque ideo cuncta corpora transcenderunt quærentes Deum. Viderūt quicquid mutabile est, nō esse summū Deū: atq; ideo omnem animā, mutabilesq; spiritus omnes transcenderunt,

A 2 quæ-

Deum esse natura clamat. Arist. 8. Phys. & 12. Meta.

Deum esse ratio demonstrat.

Plato in Tim. Arist. 8. Phys. & 12. Meta. Thom. 1. q. 5. 4.

Petr. de Alia. 1. q. 3.

Quod vna nequit, plures rationes euincunt.

Lib. 8. c. 6. de ciui.

Deus corporis expers. In Deum non cadit mutatio.

Omne, quod est, à primo ente est.

Quicquid in Deo est, Deus est.

Ad cap. 1. ad Roman.

Aspectabilis hæc mundi machina, Deum esse demonstrat.

Lib. 1. c. 3. de orth. fid. Primum efficiens à nullo effectum est.

Quod omnia gubernat, & conseruat, Deus est.

Rom. 1.

Quicquid in Deo est, cum substantia illius vnū est.

quærentes summum Deum. Deinde viderunt omnem speciem in re quacumq; mutabili, qua est, quicquid illud est, quoquo modo, & qualiscumq; natura est, nō esse posse, nisi ab illo, qui verè est, quia & incommutabiliter est. Quia non aliud est illi esse, viuere, & intelligere, & beatum esse. Propter hanc autem incommutabilitatem & simplicitatem intellexerunt eum, & omnia ista fecisse, & ipsum à nullo fieri potuisse.

Ambrosius: Notitia Dei manifesta est, ex mundi fabrica. Vt enim Deus, qui natura inuisibilis est, & à visibilibus possit sciri, opus factum est ab eo, quod opificem sua visibilitate manifestaret: vt per certum incertū possit sciri: vt per hoc, quod cæteris impossibile est, ille esse Deus ab omnibus crederetur, qui hoc opus fecit. Hæc ille, non ad Philosophi solum, verum & ad Apostoli sensum admodum appositè.

Damascenus: Oportet opificem increatum esse. Nam si ipse quoque creatus est, omnino ab aliquo creatus sit oportet: & eousq; procedemus, dum quippiā occurrat increatum. Hoc autem quid aliud fuerit, quàm Deus? & addit: Sed & ipsa quoq; mundi coaptatio, conseruatio & gubernatio Deum esse aperte nos docent. Quomodo enim aduersantes naturæ, ignis, aquæ, aëris, ac terræ, in vnus mundi complementum ad inuicem concurrissent, & sine dissolutione perdurarent, nisi quæpiam omnipotens virtus, & ea coniunxisset, & semper conseruet indissoluta?

Apostolus Paulus: Quod notum est Dei, manifestum est in illis. Deus enim illis manifestauit. Inuisibilia enim ipsius à creatura mundi, per ea quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur, sempiterna quoque eius virtus ac diuinitas: ita vt sint inexcusabiles. Quia cum cognouissent Deum, non sicut Deum glorificauerunt, aut gratias egerunt, sed cuanuerunt in cogitationibus suis, & obscuratum est insipiens cor eorum.

Exprimit autè Apostolus Deū hoc loco multitudinis numero, nō quod multi dii sint, aut quod multa in ipso existāt re ipsa inter se distincta: (est enim Deus *ouoria* quædā simplicissima nullam,

lam, aut partium, aut accidentiū diuersitatem admittens) sed quod eminenti quadam ratione omnia in se contineat, pluribusque modis, ac rationibus cognosci à nobis queat, & cognosci quoque soleat. Enimuerò ex creaturarum perpetuitate, cōditor earum dignoscitur, & prædicatur æternus: ex magnitudine omnipotens: ex gubernatione & conseruatione earundem bonus. &c.

Hiscæ autoritatibus & rationibus adde, si lubet, axioma illud, Deus est, inter ea, quæ per se sub fidem cadūt, censeri non solere. nec iniuria: Siquidem formalis fidei ratio est diuina vox, vel reuelatio. Ideo enim hoc vel illud creditur, quia Deus, qui mentiri, aut fallere non potest, per se, vel per alterū Christiano orbi patefecit. Iam si id solum fide complecti obligor, quod Deus per se, vel per alterum reuelauit, consequens fit prius natura in animum cadere Deum secundum se absolute consideratum esse, quàm hoc vel illud ab ipso patefactum esse. Ipsa enim reuelatio certum quoddam diuinæ erga nos clementiæ argumētum existit. Et hoc rursus prius, quàm actu, vel habitu ab hoc vel illo creditum esse. Quare Deum esse veriùs est totius fidei, hoc est, eorum omnium, quæ creduntur, aut credenda proponuntur, certa quædam basis ac fundamentum: vel, vt ille docet, certum quoddam ad ea, quæ credere oportet, præambulum, quàm certum aliquod fidei caput, aut membrum.

Fatendum est tamen, infusæ fidei habitum ad hoc ipsum quoque fidei fundamentum, vel præambulum in ijs sese extendere, qui vnà cum fide scientiam, vel euidentiā habent. Nam aliàs idiotæ, & literarum rudes, maiorem de hoc principio certitudinem haberent, quàm summi Theologi, quod falsum est. Quandoquidem vt gratia naturam non destruit, sed perficit: ita fides quoque cognitionem rationis ope comparatam non infirmat, sed confirmat. Iam si hoc principium, Deus est, vel hæc maxima, Deus iustus est, per se propriè ac primò sub fidei obiectum non cadit, vt reuera non cadit, sed

Quo sensu multa in Deo existere dicantur.

Deū esse, per se sub fidem non cadit.

Thom. de ver. q. 1. 12. q. 67. 12. q. 1

Formalis fidei ratio diuina vox.

Catholica fides ponit, Deum esse.

Thom. 1. q. 1.

Fides scientiæ habitum non infirmat, sed confirmat.

Gratia naturam perficit, non euertit.

Deum esse & iustum esse, naturaliter cognosci potest.

Thom. 1. q. 32.

Triados mysteriū, ceteraque, quę per se sub fidem cadunt, natura virtibus deprehendi nō possūt. Aug. lib. 1. c. vii. de Trinit.

Trinitatis vestigium extat in omnibus quę extant.

Vestigium nō prodit internam ipsius rei vim.

In homine & Angelo extat Trinitatis imago.

Genes. 1.

Ex quibus imaginis ratio spectetur.

Aug. lib. 10. de Trinit. c. 11.

August. lib. loc. cit.

tantum per accidens, & secundario, poterit ergo certa ratione demonstrari, & per consequens, homo solis nature opibus instructus cum generali numinis presidio illud poterit cognoscere. Hoc ipsum autem est, quod nos de homine in meris naturalibus constituto, nuperrime affirmabamus.

Verum quod earum rerum, quę sub sensum cadunt, author sit Deus, non ut hypostasi trinus, sed ut essentia vnus, non potuisset is sola rationis luce nixus, vel ad sacre Triados notitiam, vel ad quamcunque aliam illustrem diuinorum mysteriorum cognitionem assurgere. Extat sanè omnibus in rebus obscurum quoddam sacrosanctę Trinitatis vestigium: omnia nanque, quę diuina arte fabricata constant, quandam in se vnitatem, & speciem, & ordinem ostendunt, suoque pondere, numero, ac mensura Deum Opt. Max. potentem, sapientem, ac bonum esse testatum faciunt: At illud interim vestigium diuinorum attributorum indicium existit verius, quam hypostaseō. Attributorum autem conceptus, hypostaseō conceptum necessario non includit. Potest enim Deus ut potens, ut sapiens, ut bonus, imò etiam ut intelligens, ac volens, animo concipi, etiam si non concipiatur ut generans, vel spirans. Mitto hęc vestigium, ut eiusmodi, non tam rem ipsam, ipsiusve rei naturam, quam quędam tantum externa ipsius rei accidentia proderent.

Sit ita, ais, at in homine & Angelo non solum vestigium, hoc est, obscura quędam Trinitatis nota existit, sed eiusdem quoque imago, & similitudo. Nam ut Pater, & Filius, & Spiritus sanctus non sunt tres dij, aut tres vitę, aut tres nature, sed vnus Deus, vna vita, vna natura: ita memoria, notitia, & amor, ex quibus imaginis ratio precipue spectatur, non sunt tres mentes, aut tres vitę, aut tres *δυνάμεις*, sed vna mens, vna vita, vna essentia. Aut si hęc non sunt, certè tria hęc vnus sunt vitę, vnus mentis, vnus nature.

Rursum ut singule persone existunt in singulis, & singule rursum in omnibus: atque ita singule sunt equeales singulis, & singu-

singule rursum omnibus: ita singula hęc tria aliqua etiam ratione singulis sunt equalia, & singula rursum omnibus. Memini enim me habere memoriam, intelligentiam, & voluntatem: & intelligo me intelligere, velle, & meminisse: & volo me velle, meminisse, & intelligere.

Tandem ut simul patrem, simul filium, simul vtriusque Spiritum mente concipio: ita dum tria hęc recolo, aut volo, aut intelligo, tota simul recolo, intelligo, ac volo. Cum ergo imago certam ad prototypum viam munire solcat, videri possit hominem solo rationis presidio adiutum, ad diuinę Trinitatis arcanum pertingere posse.

Negari non potest, cum diuinarum hypostaseō vestigium, tum earundem quoque imaginem, ac similitudinem in homine & Angelo existere. Siquidem ut de hoc sub persona regis Tyri, scriptum extat, Tu signaculum similitudinis, plenus sapientia, & perfectus decore: ita de illo, Creauit Deus hominem ad imaginem, & similitudinem suam. Sed & imaginis quoque ratio, & fundamentum per se, & essentialiter in vtroque comperitur. At hęc interim nota, imago, vel similitudo, multo plus dissimilitudinis, quam similitudinis obtinet. Neque enim tria illa, quorū paulò antè meminimus, aut vnus homo sunt, aut idē cum anima sunt, aut *ἐνωσάρα*, hoc est, per se subsistentia sunt, aut simul natura existunt, sed tria isthęc in vno homine, & in vna anima sunt, & *ἀνωσάρα*, hoc est, certo quodam ordine alteri inhærentia sunt. Quare licet mysterij huius cognitione iam illustratos, pieque, ac religiosè erga Deum, diuinasque res affectos, plurimum confirmare queant, per se tamen eam vim non habent, ut mentem humanam citra ullam aliam internam, aut externam lucem, ad summam illius vnitatis, & admirabilis Trinitatis cognitionem erigere valeant.

Quòd si qui ex seculi huius sapientibus comperti sunt, qui ad sacrosanctum hoc, & abstrusissimum *μονοτριτικός* mysterium, aut ad aliud quodcunque eiusmodi: (par enim omnium ferè

Personę diuine singule in singulis, & singule in omnibus.

Aug. lib. 9. de Trinit.

Vnus trium hypostaseō conceptus.

Ezech. 28. Genes. 1.

Imago Trinitatis in homine sub-obscura.

Aug. vbi sup.

Latū discrimē inter tres diuinas hypostases, & etate imaginis partes.

Humanę rationes fidem non pariunt, sed partam stabiliunt.

Philosophie sola Philotopia Trinitatis mysteriū nō hauserunt.

corum

eorum est ratio, quæ certa tantum fide tenetur) vmbatili quadam ratione allufisse videntur, illi haud dubie suis anigmatibus, vel aliò tendebant, vel aliunde eam notitiam hauserant. Neque enim præpotens Deus solas iustorum mentes Spiritu suo irradiat, sed interdum quoque improborum & iniustorum animos lucis suæ radijs collustrat. Et vt nullam illi fidei lucem ex Deo proximè hausissent, potuerunt tamen ex alijs, quibus cum cõsuetudinem habebant, aliquid eiusmodi discere, aut ex sacris quoque codicibus mutuare. Constat enim Septuaginta editionem non Iudæos tantum, sed quosdam quoque præputiatos triuisse. Vt cunque sit, certum est, trium diuinarum hypostaseon arcanum solis nature viribus Philosophos assequi nequaquam potuisse.

Et quemadmodum istiusmodi physicus vel neuter homo Deum, vt in se est, hoc est, vt hypostasi trinus, & essentia vnus est: vel vt vltimus absolutè hominis finis est, ex se dignoscere non potuisset, nec posset: ita nec desiderio quoque sub trini, vel absolutè vltimi finis ratione in eudem ferri. Nam vt in obscurum vtcunque possit, in omnino tamen ignotum animus consultò, & quasi data opera erigere se nequit. Posita tamen eiusmodi cognitione per fidem, vel aliud cognitionis medium, naturaliter in eum assurgeret. Imò verò citra fidem omnes naturali quodam impetu huc ferri videntur. Ostendit hoc ingens illa humani cordis capacitas, & inquietudo. Nihil enim præter Deum clarè, vt in se est, cognitum extat, quod vel insaturabilem illius sitim extinguat, aut naturale eiusdem desiderium plenè expleat.

Idem ille, neque iustus, neque rursus iniustus, hoc est, medius homo, eodem illo nature lumine omnia, quæ sensibus subiecta cernuntur, hominum causa condita esse deprahendere valuisset. Siquidem omnia hæc, & natura, & prudentia, & ordine, & vsu homine inferiora existunt. Inferiora autem superiorum gratia fabricata esse, atque ideo hæc illis seruire, suoque modo subesse debere, etiam in hoc rerum statu, nedum

Thom. 1. q. 32.

Num. 22. Iſan. 11. Matth. 7.

Humana mens, seclufa fide, nõ fertur in Deum vt est vera beatitudinis obiectum.

Solus Deus clarè cognitus humanæ mentis amplitudinem, & sitim explet.

Omnia, quæ sub aspectum cadunt, hominis causa condita sunt, & homine inferiora sunt.

dum ante exortum peccatum, communis animorum conceptio est.

Est sanè dominium illud, quod homini in pecudes, & cætera his abiectione collatum initio fuerat, per peccatum non nihil labefactum, & quo ad vsu, & executionem multum quoque imminutum: verum ad ius, vel iurisdictionem quod spectat, mansit id planè integrum, & inuiolatum. Quandoquidem vt peccatum naturam non sustulit, sed tantum fauciauit: ita nature quoque ordinem non interuertit, sed nonnullas tantum vsui, vel executioni illius difficultates obiecit. Quare vt aucupium, piscatio, & syluestrium animalium venatio, ante peccatum secundum se erant iustæ, & naturales, & nulli non homini licitæ: ita si iuris naturalis rationem tantum spectemus, etiamnum omnibus sunt permiffæ, & integræ. Vt cætera tamè per se alioqui licita, & isthæc quoque, per causam aliquam externam illicita fieri possunt.

Potuisset nihilo secius, quæ naturali vi mentis cum cõmuni numinis synergia inuestigari, & capi possunt, multa cõnando, ac sudando paulatim inuestigare & capere: atque ita industria ac studio, si non celerem & exactam, certè rudem ac feram naturalium rerum notitiam comparare. Frustra nanq; intelligendi vis homini indita esset, si nihil omnino cum generali diuini Spiritus ope, aut inuestigare, aut intelligere posset. Nec enim minor, aut debilior censenda est rationis vis, quam sensus: at hic vi naturali, & citra errorem, & citra difficultatem, quæ sub obiectum illius per se cadunt, hauret ac percipit: haustaque atque percepta, cum opus fuerit, in commodum vsu vertit.

Potuisset tandem inter bonum & malum, inter turpe & honestum, inter præmio & supplicio dignum secernere, cæteraque omnia, quæ ad politicæ vitæ institutum faciunt, vtcunque percipere ac iudicare. Nam hæc omnia etiam in hoc difficili, & deprauato rerum statu nature viribus non infrequenter præstantur, & à multis præstita sunt sæpe.

Genes. 1. Homo domini, quod in pecudes habebat, per peccatum non amisit.

Peccatum nature ordinem non interuertit.

1. Pol. 5.

Aucupium & venatio iure naturali nulli nõ permiffa.

Thom. 12. q. 109. 1.

Natura intellectiva sentari homo per se potest, sed nõ a vi naturali.

Non minor vis intellectus est quam sensus.

12. q. 109. 1. 2.

Homines nature viribus nõ solum naturale & phyticum, sed morale & prædictum quoque bonum cognoscere potest.

B Quid?

Thō. loc. cit. Quid? Quòd homo, de quo hīc nobis sermo est, morale ac practicum bonū non solum cognoscere, sed cognitum quoq; velle ac perficere potuisset, id tamen non pari facultate, nec pari quoque constantia. Siquidem nōsse, & velle, & posse, maximè verò post læsam per peccatum naturam, non æquis semper passibus incedunt. At potuisset tamen: quando quidem notitia practica, quam illi (vt & reliqua quoq; humanarum actionum principia) necessariò tribuimus, nō sui, vt theórica, sed operis causa existit. Accedit huc etiam, hominem nō quoduis animal esse, sed politicum, mente ac ratione præditum: atque adeò. ciuilitè ac politicè, hoc est, secundum rationis præscriptum viuere & operari natum. Is autem politicòs, & secundum rationem viuere, & operari rectè censetur, qui etsi non omnia concepto animi voto, & expressè, quæcunque dicit, facit, vel instituit, ad Deum, vel ad publicam vtilitatem & pacem, (Hęc duo enim leges ciuiles, quę ex naturali iure ortum ducunt, potissimùm spectant) vel ad aliū honestum finem referre contendit, omnia tamen virtute, & quasi ex obliquo huc dirigit.

Tandem cum omnia orta operationes naturæ suę conuenientes edant, & quidem constanter, & cum voluptate, edant: finemq; ab ipso naturæ authore sibi præstitutū, vt plurimùm consequi soleant: miserrimum profectò foret solum hominem nullo vitio contaminatum, nullo naturæ vulnere fauciatum, citra aduentitiam alterius opem, nihil quod naturæ suę propriè conueniat, aut ad præfixum finem viam muniat, præstare posse. Præsertim cū multò verius & perfectius in ipsum conueniat secundum rationem viuere & operari, quàm secundum sensum, aut sensualitatis impulsus. Conuenit hoc enim in illum secundum genus, vel materiam: illud verò secundum formam vel speciem. Quæ autem secundum formam conueniunt, ea simpliciter conueniunt; quæ verò secundum genus, vel materiam conueniunt, ea propriè & absolutè non conueniunt, vel certè non ita absolutè, & propriè conueniunt, ac ea, quę secundum formam vel speciem conueniunt.

Est

Est sanè sensuum impetus vehemens, & inferiorum facultatum vis oppidò importuna & incitata: attamen non est ea vis tanta, vt rationem omnino pessundet, aut veluti seruam pro libito huc illucq; impellat. Potest enim ratio, si modò viribus vti velit, sensualitatis insultibus obniti, & quæ suarū sunt partium strenuè obire. Nam si ratio, vel rationis appetitus sensuum impetui nullo conatu, nulla vi obistere posset, non peccarent vtique, qui sensitiui appetitus impulsus contra rationis iudicium sectarentur. Peccatum enim, vt est apud diuum Augustinum, malum est adedò voluntarium, vt nullo modo peccatum sit, si voluntarium non sit: peccant autem, possunt ergo illi resistere, & importunos illius insultus propulsare.

At verò licèt homo in puris naturalibus constitutus bonum morale intelligere, & velle, & cognitum quoque, & expetitur vtunque exercere ac perficere potuisset, non omne tamen, nec semper, nec perfectè: sed ex parte tantum, & imperfectè. Nam in tam diuturno, ac tam assiduo carnis & spiritus conflictu, non potuisset ratio illius interdum non languere, non cæcutire, non etiam succumbere. Deberet profectò humana mens absolutum in omnes inferiores animæ vires dominatum obtinere: verum quicquid tandem in statu purè naturali futurum erat, in hac sanè mortali vita cum non obtinet. Insurgit enim caro aduersus rationem, pars vtique inferior & abiectior in superiorem & nobiliorem, & nisi summa adsit cautio, & peculiaris adhuc cœlestis numinis fauor, abiectior potior in fraudem identidem abripit. Siue hæc crebra de hoste victoria ex aliqua occulta conspuitatione illi obueniat: siue ex nostra ignauia & cæcitate: siue ex eo etiam, quòd ea, quę ad carnis sensum faciunt, multò sint & notiora, & concitandis animi motibus in hoc præsertim confauciatæ naturæ statu efficaciora, quàm quæ ad mentis, vel rationis legem ritè colendam, & studiosè obseruandam conducunt.

Etenim quæ sensuum appetitum mouent, ea nusquam nō in

B 2 oculos

Ratio sensus importunitatem potest comprimere.

lib. de vera rel. c. 14. Omne peccatū est malum voluntarium.

Thom. 12. q. 109.

Constās perfecta que vita moralis deponit nō nullum externū præsidium.

Ad Galat. 5. In hoc vitæ statu carnis sensus contra spiritum sepe obtinet. Carnalis sensus vis magna, & vnde hæc pueniat.

oculos incurrunt, & diu multumque, utpote, iam inde ab incunte ætate, vsq; ad vltimum vite hiatum nobiscum perseuerant: & propter sensilem oblectationem illis adiunctam magna vi incitant, & que his aduersa accidunt, peracres doloris aculeos in animos defigunt. At verò que integra ratione constant, atq; ideo certam ad vera illa & constantia bona viam muniant, ea post multos vix tandem annos sui cognitionem pariunt, & parum accuratè plerumq; dinoscuntur: & quia parum cognita habentur, fit ut parum quoq; diligantur, & illis aduersa parum quoq; afflicent & sentiantur. Quis enim ex vulgaribus illis seculi mancipijs nõ maiorem sæpe dolorem capit ex parua aliqua honoris vel famę nota, aut ex pecunię & interdum non admodum magnę iactura, quàm ex amissa Spiritus sancti gratia?

Sensuum obiecta nusquam nõ obuia, ciendis que animi motibus apprimè idonea.

Rationis bonum propter multas causas & minus mouet, & minus quoque curatur.

Quæ hæcenus exposuimus, ea planum faciunt, hominem in puris naturalibus constitutum, si quem talem Deus Opt. Max. condidisset, que nature vires non excedunt, & nõsse, & velle, & utcunque quoque perficere potuisse: proximum est, ut, qualem ille condiderit, paucis nunc explicemus.

Deum Opt. Max. primum generis nostri parentem, non condidisse iustitia vacuum, aut exarmatum, aut obliquum: sed rectum, iustitiaque & sanctitate egregiè instructum atque ornatum.

TRACTATVS SECVNDVS.

Verum enimverò licet præpotens Deus hominem viribus infirmum, ingenio tardum, voluntate ad fluxa fortunæ bona, carnisq; commoda plus satis incuruatum, alijsque vitæ huius miserijs, & ægritudinibus obstrictum condere potuerit: pro sua tamen sapientia, immensaque in genus nostrum clementia, talem non condidit: sed qualem eum condidēbat, cuius vnus causa vniuersam hanc mundi machinam precipuè molitus erat.

Deus hominem condidit, non qualem ponit, sed qualem, ut conderet, decuit.

Fuit

Fuit itaque primus ille generis nostri parens ac princeps excellenti specie & pulchritudine: fuit sensibus maximè vigentibus & acutis: fuit viribus præstantibus & planè eximijs: fuit, ut verbo absoluam, eiusmodi, qui toto corporis habitu quandam veræ immortalitatis speciem præ se ferret. Imò verò, qui, nisi peccatum obstar, re ipsa immortalis esset. Certum est enim (quicquid tandem de altera duntaxat morte, aut mortis parte concionantur, qui cum Pelagio faciunt) diuinam illam comminationem, Quocunque die comederis ex eo, morte moriemini. non priorem tantum primæ mortis partem, vbi anima priuatur Deo; nec tantum posteriorem, vbi corpus priuatur anima; nec solum ipsam totam primam, vbi anima, & à Deo, & à corpore separata punitur: sed quicquid mortis est, vsque ad nouissimam, quæ secunda dicitur, & qua nulla est posterior, integrè complexam esse.

Præstans primi hominis forma, ingentesque corporis illius opes.

Genes. 2.

Aug. lib. 13. c. 12. de ciuit. Adam dum legem præuaricatur, vtræque mortem incurrisse.

Vnde id colligis? Ex Apostolo, ex Mileuitana Synodo, ex Augustino, ex perpetua & constanti Ecclesiæ traditione. Paulus: Per vnum hominẽ peccatum (quod vtrique animę mors est) intrauit in hunc mundum, & per peccatum mors. Synodus Mileuitana: Quicunque dixerit Adam primum hominem mortalem factum, ita ut, siue peccaret, siue non peccaret, moreretur in corpore, hoc est, de corpore exiret, nõ peccati merito, sed nature necessitate, anathema sit. Augustinus: Cùm quæritur, quam mortem Deus primis hominibus fuerit comminatus, si mandatum ab eo acceptum transgredere tur: vtrum animæ, an corporis, an totius hominis, an illam, quæ secunda dicitur, respondendum est omnes. Prima enim constat ex duabus, vna animæ, altera corporis, secunda ex omnibus. Hęc illi de primi hominis immortalitate ante lapsum, & vtriusque mortis merito post lapsum: quorum sententiæ astipulatur vniuersus orthodoxorum cœtus.

Ad Rom. 5.

„

„

Can. 1.

Vtriusque mortis causa peccatum.

De ciuit. lib. 13. c. 12.

Mors prima duas, mors secunda omnia complectitur.

At non erat prima illa primorum hominum immortalitas omnibus numeris consummata, aut secundum vsum quoque sempiterna. Neque enim homo in illo felicitatis gradu,

Prima immortalitas inchoata vtrius, quàm consummata.

aut immortalitatis statu, in quo conditus fuerat, perpetuò hē-
sisset. Sed inde ad gloriā, perfectæque immortalitatis statum
porrò transisset. Siue id futurum erat sub seculi finem, electo-
rum numero iam expleto, vt opinantur nonnulli: siue post
exactum certum annorum spatium, vt nobis fit verisimilius.
Nam aliās quò quisque aetate, vel tempore extitisset prior, cō-
merito quoque & sanctitate euasisset opulētior: quippe cūm
ordinaria Dei lege idem moriendi & merendi soleat esse ter-
minus: Isti autem omnes, vt hīc ponimus, iustitia & gratia fu-
issent ornati, atque ideo faciendis meritorum stipendijs ido-
nei: Quare prioribus seculis orti, innumeris partibus cūm in
merito, tum in prēmio quoque eos excelluissent, qui postero-
ribus annis in lucem prodijissent. Erat tamen immortalitas
illa potentia, & habitu æterna; poterat enim homo, si non
peccāisset, semper viuere: Imò verò nisi peccaret, aut animi
statum secundūm peccati actum mutaret, non poterat mori,
alioqui enim Deus, id quod ab illius elementia, & consuetu-
dine alienum est omnino, prius extitisset vltor, quàm homo
peccator.

Nec erat rursus ea immortalitas absolutè transnatura-
lis: Deposcebat enim locum innoxium, & commodum: au-
ram puram, & ab omni infectione immunem: humanam in-
dustriam & cautionem: alimenta certa mensura, statisque di-
ebus, vel temporibus percepta, quæ humidum radicale, quod
continua infiti caloris actione exhauritur, & necessariò ex-
hauritur, (aliās enim humanum corpus in immensum excre-
sceret) subinde instaurarent, natiuique caloris vim fouerent,
suoque in vigore & robore perpetuò conseruarent: & alia id
genus nonnulla, quæ omnia constat esse naturalia. Nec erat
ea denique simpliciter naturalis: nam vt integra vsque confi-
steret, exigebatur quedam amica, ac familiaris humanæ men-
tis cum diuina voluntate coniunctio: tum originalis quoque
iustitiæ prærogatiua: tum peculiaris rursus cœlestis numi-
nis prouidentia, Angelorumque custodia non qualiscunque,
sed

Adæ posteri-
tas non tota
simul ad su-
peros fuisset
translata.

Prima im-
mortalitas
potentia erat
sempiterna.

Prima im-
mortalitas
non erat ab-
solutè trans-
naturalis.

Prima im-
mortalitas
non erat ab-
solutè natu-
ralis.

sed eiusmodi, quæ omne illud, quod aut corpori detrimen-
tum, aut homini interitum asferre posset, perpetuò arceret,
ac propulsaret: tum alia tandem eius generis nonnulla: quæ
omnia habentur gratuita, & supernaturalia.

Potuit tamen immortalitas illa merè naturalis esse. In
aperto, est enim, quò corporis constitutio extiterit meli-
or, locus continens, & aura ambiens salubrior ac grati-
or; cibus, qui sumitur, efficacior & purior, hominisque cau-
tio ac prudentia eiusdem maior, cō vitam diuturniorem esse
solere. Si ergo Adam paradiso iam pulsus, originali que iusti-
tia, ac cæteris gratiæ præsidij destitutus, vitam producere va-
luit ad mille annos: sanè in paradiso, vbi omnia hæc naturæ
commoda abundè suppetebant, ad duo aut tria annorum
millia vitam producere potuisset: at productiore vita, pri-
usquàm ad cœlestem beatitudinem trāsferretur, opus fortas-
sis non erat. Imò verò, si cum grauibus quibusdam Theologis
statuamus, vitalis ligni fructū sua vi id integrè semper instau-
rare potuisse, quod genuini caloris actione, vel eiusdem quoque
ἐπιτομία quouis modo deperdebat, nec non illius eiusdem
vitalis ligni virtutem & energiam fuisse perpetuam, ac natura-
lem, (id quod inde colligi vtcunq; posse videtur, quòd admis-
so iam peccato, suam adhuc vim retineret, scriptum est enim: ^{Genes. 3.}
Nunc ergo ne fortè mittat manum suam, & sumat de ligno vi-
tæ, & comedat, & viuat in æternū) naturaliter in omne æuum
viuere potuisset. Veruntamen posita mortis lege post man-
datum violatum, sicut re ipsa positum nouimus, non poterat
Adam, in quamcunque demum partem se verteret, certa tan-
dem mortis præda non fieri.

Interroganti proinde mortalis ne Adam ante peccatum
extiterit, an immortalis? Cum Augustino, Damasceno,
alijsque diuinorum oraculorum interpretibus respondere
licet, vtrunque fuisse: immortalem quidem gratia, morta-
lem verò natura. Sortiebatur enim corpus ex elementis con-
cretum, & animale: eiusmodi tamen, quod & animæ sequax, &
inter-

Potuit prima
immortali-
tas merè na-
turalis esse.

Diuturnæ vi-
tæ causæ va-
riæ.

Genes. 3.

“

“

Adam ante
peccatum v-
trunque erat,
mortalis ni-
mirum, &
immortalis.

Greg. lib. 4. c.
25. Moral.

Corpus emu-
latur statum
animæ.

internum eiusdem animæ statum ad viuum exprimere natum esset. Quare cum liberum hominis arbitrium (quod in anime regno principem locum obtinet) ita vigeat, ut peccare possit, & non peccare, stare rursus & cadere, (qua sanè virtute in statu naturæ integræ polluisse constat) homo tum mori potuit, & potuit rursus non mori. Cum autem idem illud arbitrium diuina gratia firmatum, nulla amplius peccati labe poterit contaminari, (ut in cœlesti paradiso) homo iam tum quoque non amplius poterit mori. Nunc autem, quia non potest non aliquo plerunque peccato affinis fieri, fit, ut in hoc rerum statu homo non possit non mori.

Cæterum sint ne prima & secunda immortalitas eiusdem rationis, an verò diuersæ, id multis hoc loco disputare non attinet. Solùm dixerim, ut non alia est anima, quæ sensum, animalemque vitam corpori impertitur, (Cuiusmodi vitæ ratio in hac iam peregrinatione obtinet, & ante hominis lapsum obtinebat in paradiso) & alia rursus, quæ cœlestem planeque spiritalem vitam de se fundit, sed eadem ad numerum, (licet alio interim & alio modo sit affecta) ita terrestris ac cœlestis paradisi immortalitatem diuersi quidem status, diuersæque perfectionis esse, non tamen diuersæ potentia, sed vnus & eiusdem.

Quæ hætenus exposuimus, planum faciunt, primæque illius immortalitatis causam geminam extitisse: vnâ internam, externam alteram. Interna complectebatur iustitiam originalem, & cætera omnia, quæ vel ex illa, vel ex quibus illa dependebat. Externa verò vitalis ligni escam, & reliquam fructuum paradisiacorum annonam: peculiarem quoque Angelorum curam, & Dei prouidentiam. Hęc enim occulta quadam vi efficiebat, effecissetque semper, si per opus spiritali vitæ contrarium, moriendi potentia, quæ suapte natura inerat, in actum reducta non fuisset: ne aut ignis in fontem adureret, aut aqua vel terra præfocaret, aut pestifer aër inficeret, aut bestia, vel alia quæuis res creata lethaliter offenderet, aut

vim

Terrestris &
cœlestis pa-
radisi immor-
talitas eius-
dem sunt po-
tentia, non
eiusdem quo-
que status,
aut perfecti-
onis.

Primæque im-
mortalitatis
gemma extitit
causa: in-
terna vnâ, ex-
terna altera.

vim aliquam mortiferam adferret. Isthec autem cura & prouidentia ita erat gratuita, ut tamen non propriè esset prodigiosa. Erat enim ordinaria, & statui illi primo suo quodam modo iure debita. Et ut primus homo immortalis, ita & imparibilis quoque erat.

Erat autem imparibilis, non quod ferrum, aut aliud quodcunque telum, si quo casu in eum incidisset, ipsum vulnerare non posset, aut potuisset: potuisset enim, ut qui non secus atque nos illius posteri molli scitilique carne vestitus esset. Nec ea rursus de causa, quod prorsus ἀπαθὴς esset. Habuisset enim & ille quoque sua πᾶσι suaque παθήματα, licet nulla omnino molesta, aut rationi dissentanea, aut ex illato, vel oblato, vel intentato, vel formidato malo, vel incommodo orta, ut sunt metus, fuga, odium, dolor, ægrotudo, desperatio, affligens desiderium, &c. sed ea tantum, quæ ex bono iam oblato, vel pro tempore iam expectato naturaliter oriuntur. Neque ob id tandem, quod communium ac naturalium affectionum omnino expers esset. Sentiebat enim, & intelligebat, ciboque & potu, & somno quoque, quanuis quidam id negent, perinde ac cætera animantia indigebat: sed quod Deo Opt. Max. per se, aut per administratos suos Angelos noxia queque arcente, ac propulsante, nihil vnquam in eum cecidisset, quod vllum ipsi dolorem, aut ægrotudinem, aut animi perturbacionem, aut infirmitatem adducere posset. Hic igitur corporis primi parentis status fuit, hęc eiusdem prærogativa, hęc ornamenta.

Iam verò animus illius quantis virtutum, cœlestiumque donorum ornamentis floreret, quantisque scientiæ ac sapientiæ præsidij abundaret, vel illud vnum, ut cætera, quæ, & plurima, & maxima fuisse constat, mittantur, euidenti nobis argumento esse potest, quod vbi primum vitalem lucem hausit, cunctis statim animantibus vi quadam occulta ad se adductis, nomina, quæ in illorum naturas quàm maximè quadrarent, imponeret. Vnde nomina, quæ is tum non absque diuina qua-

C

dam

Primus homo
ante admissum
peccatum im-
paribilis per-
inde ac im-
mortalis.

Alexander.
Gregorius.

Primi homi-
nis impari-
bilias exter-
nis præsidij
maiorum in
partem ante-
batur.

Adamo in or-
tu suo am-
plius rerum
naturalium
scientiam
obtinisse.

Chryf. homil. 13. in Genef. dam sapientia imposuerat, ea in perpetuum collatæ scientiæ & sapientiæ monumentum, in hodiernum vsque diem stationem suam retinent.

Sunt qui dominatum, quem in vniuersa obtinebat, ea animantium applicatione & nomenclatione designatum existimant. Quandoquidem vt mancipiorum est ad dominorum imperium præsto adesse, prompteq; eorundem iussa capessere: ita dominorum vicissim est, quæ visum fuerit nomina, suis vernaculis imponere, quæq; placitum fuerit eisdem imperare. At vtrunque hîc vsu venisse nouimus. Nam & leones, & pardi, & tigrides, & viperæ, & scorpiones, & alia his truculentiora, non secus ac domestica mancipia cum omni subiectione & mansuetudine accedunt, suæque præsentia ad omnem vsu ac ministerium vltro nec operam offerunt. Adam autem tanquam potens quispiam patet familiâs singulis sua nomina indidit, singulisque quod lubuit, operis imposuit. At non ita multum refert, hoc ne, vel illo, vel vtroque, vel alio etiã modo exponas, dum modò tamen verè, Scripturæque consentaneè exponas. Nobis sat sit Adamum insigni rerum naturalium scientia præditum fuisse.

Animantia ad Adamum adducta, suisque nominibus ab eodem insignita, & scientiâ, qua pollebat, & dominium rursus, quod in illa obtinebat, nobis adumbrabât.

Adamum nõ solum physica, & metaphisica, sed politica quoque & œconomica, & monastica scientia insigniter ornatum fuisse.

Huic porrò scientiæ physicæ, qua illustri planè generis nostri princeps pollebat, iure meritoque alteram quandam adiungimus, nempe eam, qua inter turpe & honestum discernere, seseque ac cæteros, qui ad se attinebant, ad civilem politicamque viuendi rationem instituire possent. Nam vt stirpem ex se procreare nequibat, nisi in ipso statim ortu perfectio corporis robore præstaret, ita sobolem quoque, ex se propagatam honestè, ciuilerque imbuere ac gubernare non valebat, nisi peccus politica & œconomica prudentia egregiè delibutum haberet. Aderat illi & altera rursus, qua suam originem, suumque finem, hoc est, à quo, & ad quid conditus esset, & alia præterea, quæ naturali lumine cognoscere non poterat, & cognita tamen, perspectaque habere debebat, cognosceret. Nec enim minùs opus erat ipsi lumine, quo se suosque in

in rebus spiritalibus, & fidei mysterijs erudiret, quàm quod se & alios in negotijs politicis, & œconomicis regeret. Aderat illi tandem virtutum supellex tanta, quantam ampla illa naturalium supernaturaliumque rerum cognitio merito deponerebat: quippe cum nihil non in nobili illo figmento exaquantum, & ad summam quandam harmoniam, & proportionem redactum esset.

Veruntamen vt in Adamo non omnes virtutes, nec omnia rursus Spiritus sancti dona extabant simpliciter, sed ea vel solùm, vel potissimum, quæ in felicem illum naturæ statum quadrabant, vel ad illum ipsum probè tuendum, & exornandum necessaria censebantur: ita quoque non omnia fidei mysteria absolutè comperta habebat, sed exijs, quemadmodum & ex Physicis, & Metaphysicis, & Mathematicis, cæterisque, quæ in Philosophorum Scholis tradi solent, tantum cœlesti numine infundente hauserat, quantum pro status illius conditione sat erat. Nulla enim, ratio credere nos compellit, aut stellarum numerum, aut singularum vim, ac proprietates, aut quicquid gemmarum, aut lapidum, aut aliarum rerum in terræ visceribus, aut pelagi fundo abditum latitat, hoc totum illum, vt vngues, tenuisse. Harum enim ac similium rerum scientia ad eius institutum, vel ad illius ætatis statum non erat necessaria.

De Angelis, quibus homines interdum comparantur, alia est ratio: siquidem Angelo infusa rerum naturalium cognitio iure debetur, vt qui corpore, ac sensu proinde corporeo destitutus, phantasmata colligere, & inde scientiã emendicare non queat. Homini autem, cui interna & externa comparandarum scientiarum præsidia suppetunt multa, nulla diuinitus insita rerum naturâ constantium scientia debetur. Obtigit tamen illa primo homini, & alijs præterea nonnullis ex peculiari Dei munere. Et quoniam per gratiam acceperat, & non tanquam iure naturali sibi debitam; accidit vt

Primū hominem cum fide infusa, tum alijs quoque cœlestibus virtutibus, ac donis egregiè fuisse instructum.

Adam non omnia sciebat, sed ea, vel solùm, vel potissimum, quæ in felicem illum statum conueniebât.

Angelis scientia infusa iure debetur, homini nequaquam.

non omnem acciperet simpliciter, sed quantam oportebat, ut & ipse secundum se perfectus esset, & munus suum, quo ad alios cum dignitate obire possit.

De his primi hominis prerogatiuis, singularique eiusdem excellentia, quamcunque tandem illius partem spectare lubuerit, Damascenus alicubi hunc in modum scribit: Deus condidit hominem primum omnis prauitatis exortem, rectum, virtutibus ornatum; egritudinibus, ac tristibus curis vacuum; bonis omnibus cumulatum, tanquam alterum quendam mundum paruum, in mundo hoc magno: alterum Angelum adorantem ex utroque concretum, aspectabilis creaturæ inspectorem, inaspectabilis verò mystam: terræ, & eorum, quæ in terris degunt, regem, superiorum potestatum subditum. Eundem terrenum simul ac cœlestem, mortalem & immortalem, spectabilem & intelligibilem, spiritum & carnem: spiritum, quo tantorum bonorum authorem glorificet: carnem, ne se efferat, ac vtiliter pati queat. Hæc ille & alia in eandem sententiam permulta. His concinunt isthæc Augustiniana quoque:

Viuebat homo in paradiso, ait ille, sicut volebat, quam diu volebat, quòd Deus iusserat: fruens Deo, ex quo bono erat bonus. Viuebat sine vlla egestate, ita semper viuere in potestate habens. Cibum aderat, ne esuriret: potus, ne sitiret: lignum vitæ, ne illum senectus dissolueret. Nihil corruptionis in corpore, vel ex corpore vllas molestias vllis illius sensibus ingererat. Nullus intrinsecus morbus, nullus icus metuebatur extrinsecus: humana in carne sanitas, in anima tota tranquillitas. Sicut, in paradiso nullus æstus, aut frigus, sic in eius inhabitatore nulla ex cupiditate aut timore accedebat bonæ voluntatis offensio: nihil omnino triste, nihil erat inaniter lætum: gaudium verum perpetuabatur ex Deo, in quem flagrabat charitas ex corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta. Atque inter se coniugum fida ex honesto amore societas, cœors mentis corporisq; vigilia, & mādati sine labe custodia. Non lassitudo defatigabat ociosum, non somnus

pre

Lib. 2. c. 12. de orth. fide.

Succincta primani hominis descriptio ex Damasceno.

Lib. 14. c. 26. de ciuit.

Primaus felicitatis delineatio ex Augustino.

3. Timoth. 1.

premebat inuitum. Hactenus Augustinus. quæ omnia admirabilem primorum hominum felicitatem, & opulentiam, animorumque & corporum eorūdem sanitatem, ac venustatem extitisse clarè ac disertè testantur.

Verumenimverò inter omnia, quibus primi stirpis nostræ parentes affluebant maximè, maxima dignum erat admiratione, omnes vtriusque corporis & animæ vires, ea harmonia inter se fuisse aptas, ea concordia & pace inter se consociatas, ut nullum vnquam intestinum experirentur bellum, nullum intra se fouerent dissidium, nunquam contrarijs votis secum ipsi pugnarent, in nullum vsquam, quod illos offenderet, aut ab officio dimoueret, incurrerent. Corpus omnesq; eiusdem partes penè ad nutum obsequebatur animo: animus quantus erat, totus ex rationis iudicio, voluntatisque pēdebat imperio, voluntas tandem & ratio toti Deo affixæ hærebant.

Hanc tam illustrem partium omnium inter se concordiam, hanc tam eximiam vtriusque partis venustatem, hanc, ut verbo absoluiam, tam insignem cœlestium bonorum superlectilem, quæ generis nostri fonti in ipso exortu obtigerat, Scholæ Patres originalis iustitiæ nomine designant. Iustitiæ quidem, quòd eam, de qua modò diximus, inter corpus & animam, inter carnem & spiritum, inter Deū & hominem, inter hominem tandem & reliquas res creatas pacem ac concordiam constitueret: Originalis verò, non quòd ex naturæ principijs, ut accidentia, quæ propria appellantur, emanaret: multò verò minùs, quòd naturæ à Deo institutæ forma, aut quæuis essentialis illius pars existeret: sed quòd vnà cum homine cœpisset, quodque vnà cum natura tanquam verum illius accidens, si Adam non peccasset, in totā illius posteritatem transfuturum erat. Aut certè quòd vnà cum ipsa anima homini infusum fuisset. Nam ut humani corporis forma, ex potentia materiæ nō educitur, atque ita vnà cum semine, aut natura propriè non transfunditur, sed à Deo procreatur, procreataque corpori infunditur: ita nullum cœleste, ac supernaturale do-

Suma in primo tranquillitas, & virtū omnium inter se consensio.

Omnia gratuita, quæ Adamo in ortu suo obtigerat vno originalis iustitiæ nomine designantur.

Cur primi hominis prerogatiua originalis iustitiæ appellatione designentur, causa diuersa.

Nec anima humana, neque vlla omnino cœlestis gratia educitur à potentia materiæ.

Thō. 1. q. 100. 1

num vnà cum natura propagatur, vel transfunditur, sed omne eiusmodi ipsi homini, vel potiori eiusdem hominis parti, in ipso ortu, vel post ortum, diuinitus infunditur.

Designant eodem nomine & veteres Theologi quoque: At verò sacræ & diuinę literę imaginis, ac rectitudinis vocabulo familiaris in hac materia vtuntur, quàm virtutis, vel iustitię voce. quauis alibi & illa quoque vtantur. Legimus hęc enim: Creauit Deus de terra hominem, & secundum imaginem suam fecit illum, & secundum se vestiuit illum virtute, hoc est, iustitia & sanctitate. Verum siue hoc, siue illo, siue alio quocunque nomine originis iustitiam appelles, aut definitione exponas, certum est donum extitisse planè cœleste, & admirabile: cuius proinde dignitatem & amplitudinem, neque animo concipere, neque oratione satis pro dignitate exprimere valemus.

Ceterum præclaro ne illi, & admirabili iustitię dono gratia gratū faciens essentialiter fuerit inclusa, an vt basis quædã eidem substrata, an verò ornatus causa forinsecus tantum illi affixa, id certò definitum necdū vidi. Vnde vt in talibus fieri afolet, alij primæuę iustitię vt fundamentum substernunt: alij vt veram & essentialem partem illi includunt. Volunt hi familiarem mentis cum Deo coniunctionem in hoc originalis iustitię edificio formæ, ceterarum verò partium rectum ordinem materię locū expleuisse. Addunt eandem humanę mentis ac voluntatis cum diuina mente ac voluntate cōcordiam & pacem per Baptismum ritè susceptum in integrum restitui: Integram verò reliquarum partium sanitatem & ordinē non item. Alij denique ab ea omnino diuelli posse contendunt. Aiunt enim Euam post diuinam gratiam & amicitiam amissam originalis iustitię vim & energiam in se adhuc retinuisse. Idem de ipso quoque Adamo asserunt. Nam & hic quoque prius de interdicto ligno voluit comedere, quàm actu comedit, atque ideo prius mortifero scelere se obstrinxit, quàm interdictam escam attigit, & tamen non prius nuditatem suam ani-

Ecc. 7.
Genes. 1. 2.
1. Cor. 11. 15.

Ecc. 17.

Orig. iustitię
amplitudo
oratione ex-
primi non
potest.

Qui sanctifi-
cās gratia ad
orig. iustitiã
se habuerit,
non satis ex-
ploratum.

animaduertit, quàm manducationis piaculum expleuit.

Sed hæc opinatio cæteris minùs probatur. Nam communi Theologorum sententia, homo per originis iustitiam, & vndiquaque rectus erat, & Deo per omnia subiectus erat: per quoduis autem mortiferum peccatū, & à Deo prorsus auertitur, & quantus est, totus ad caduca, & fluxa incuratur. Si ergo Adam & Eua prius è gratia exciderant, quàm lethalem escam manducassent, vt re vera exciderant, nō poterant profectò originalis iustitię iacturam ante id tempus non fecisse. Præterea si venialis nauus cum originali iustitia cōsistere nequibat, vt multi graues Theologi defendunt, multò sanè minùs lethiferum crimen cum ea existere quiuisset. Deniq; sententia hæc, & paucorum est, & nulla graui ratione, aut auctoritate nixa est. Neque enim necessariū fuit, vt corporum probra statim se proderent: vel vt illi in tanta mentis perturbatione constituti, statim illa animaduertent: vel vt idem quoque animaduersionis, & narrationis ordo existeret.

Tandem siue gratia gratum faciens ad originis iustitiam se haberet vt pars, siue vt proprietas, siue etiam vt commune accidens, certum est Adamum prius gratiæ gratificantis beneficium fuisse potitum, quàm legem infringeret. Siue eam ille gratiã vnà cum natura & originis iustitia acceperit, quod nobis sit verisimile: siue post naturam & originis iustitiam acceptam eo munere donatus fuerit, ita vt natura perinde antecesserit gratiam, atque gratia antecedere solet gloriam, vt existimant nonnulli. Neque enim fas est arbitrari, omnia tunc in illo primo ortu perfectiones proprię cuiusque naturæ consentaneas habuisse, solum hominem aliarum rerum principem perfectione sua caruisse. Caruit autem, si diuinæ gratiæ exors fuit: ex hac enim manat omnis omnino vera iustitia, & absoluta perfectio. Sed Synodi Tridentinæ ea de re pronuntiatum audire lubet.

Si quis, inquit illa, non confitetur, primū hominē Adamū, cū mandatum Dei in paradiso fuisset transgressus, statim iustitiam

Orig. iustitiã
cū lethifero
crimine con-
sistere nequi-
bat.

Augustin. lib.
de cor.
Bern. ser. 23.
Cyril. lib. 1. c.
15. in Ioan. li.
2. cap. 3. in
eundem.

Adamus or-
natus gratia
primā lucem
hauit.

Sess. 5. can. 2.

Nulla vera
sanctimonia,
aut iustitia
absq; gratia.

stitiam & sanctitatem, in qua constitutus fuerat, non amisisse, anathema sit. At citra gratiã nullaverã sanctimonia, nulla perfecta constare potest iustitia. Valeant ergo, qui nullam, neque Angelo, neque homini ante lapsum gratiam obtigisse concionantur: nos autem ad originalis iustitię vim & energiam, innocentisq; Adę posteritatem stilum iam vertamus.

In statu nature integrę, cum generis nostri principem Adamum, cum ceteros quoque, qui felici illo seculo ex illo nascerentur, multa præclara, & velle, & perficere quoque per solam originis iustitiam seclusa gratia potuisse.

TRACTATUS TERTIVS.

Dorrò autem beato illo, ac planè fortunato rerum statu Adamus quęcunque vel mente versabat, vel opere moliebatur, vel alia quacunque ratione instituebat, in Deum, vt in primum rerum omnium naturã constantium principium, ac in vltimum earundem finem referre poterat. Poterat ipsum eundem vt totius vniuersi caput ac columen, & supra seipsum, & supra cętera omnia diligere. Et quia nulla corporis mole premebatur, nullo carnis languore prægrauabatur, nulla intestina lucta exercebatur, nulla tandem externarum rerum cura præpediebatur, poterat mentem, quoties lubebat, in illum erigere. Poterat reliqua omnia Decalogi præcepta citra molestiam explere.

Poterat omnes omnino tentationes quãtumlibet molestas, ac graues superare: & per consequens omnia peccata, non solùm mortifera, verùm ea etiam, quę venialia appellantur, declinare. Imò verò dum vitę statum, quem acceperat, integrum tueretur, veniali noxa constringi non poterat, ne ea quidem, quę generi suo eiusmodi est. Atque hoc multum præstabat ille non solùm hominibus sceleratis & impijs, verùm

illustr

Tho. 12, q. 109.
& quodlib. 1.
q. 4.

Bernar. ser. 1.
de annun.

Adamus potuit omnia Decalogi præcepta perpetuò citra vllam molestiam obseruare.

Thom. 2. d.
24. & 3. c. 159.
contra gent.

Bona. 2. d. 21.

Hila. ad Psal.
num 118.

Aug. de bon.
peric. cap. 13.

illustri quoque iustitia & sanctitate ornatis. Nam etsi isti iusce- modi iocosa mendacia, verba ociosa, & cętera, quę neque ex carnis infirmitate, neque ex prauis actus inchoatione: sed ex se venialia sunt, & venialia dicuntur, cuitare possunt, omnia tamē & singula absolutè, & semper, absque peculiari Dei priuilegio subterfugere non queunt: Quauis ob id nō omnes statim Adamo, aut sanctitate, aut perfectione inferiores cense- fendi sint.

Poterat idem ille acceptam iustitiam conseruare, poterat eandem quoque amittere. Nam etsi perseverantię donum, vt magno nostro incommodo euentus declarauit, non acceperat, acceperat tamen perseverandi virtutem, hoc est, id, quo perseverare posset, si vellet. Acceperat posse, inquit Augustinus, si vellet, sed non habuit posse, quo vellet: nam si habuisset, perseverasset. & alio rursus loco idem: Sic factus est homo rectus, vt & manere in ea rectitudine posset, nō sine diuino adiutorio: & suo fieri peruersus arbitrio. Vtrumlibet horū elegisset, Dei voluntas fieret, vel ab illo, vel de illo. Et quia suam maluit facere, quàm Dei, de illo facta est voluntas Dei.

Poterat bona velle, & quę voluisset perficere, tamen si per solam originis iustitiam non omnia promiscuè, sed ea solùm, quę naturę viribus paria essent. Nam his absolutè maiora, ea absque gratia, nec efficaciter velle, nec perficere quoque valebat. At facilius is tum ardua & homine digna, & velle, & perficere quoque poterat, quàm nos illius posteri modò. Quandoquidē cūm integra ille sanitate potiretur, dono tantum naturam subleuante egebat: At nobis infirmis, planēq; prostratis, vtroque opus est, & subleuante, & sanante. Quauis interim reipsa nō aliud sit, quod subleuat, aliud quod vtruncq; sanat. Nam integra sanitas in hac mortali vita nulli obtingit. Sicut non aliud quoque est, quod iustificat, aliud, quod peccata expiat, aliud, quod nos Deo reconciliat, sed idem ad numerum.

Poterat tandem, quęcunque volebat. Nam quę absolutè

D non

Greg. Homil.
17. in Euā. &
13. Mor. c. 4.
Beda ad c. 1.
ad Rom.
Bernard. de
trip. mis.
Aug. lib. 11. c.
12. de ciuit.

Adamo collatum est quo perseverare posset, si vellet, nō ipsum quoque perseverantię donum.

In ench. c. 107

Aug. lib. 14. c.
15. de ciuit.
Tho. 12. q. 109

Adam per solam originis iustitiam non poterat omnia at poterat tamen plura & maiora, quàm nos illius posterii modo.

Idem Spiritus sancti donum subleuat & sanat, iustificat, & peccata expiat.

Lib. 14. c. 15.
de ciuir

Primus ho-
mo poterat,
quæcunq;
volebat.

Homo multa
vult, quæ non
potest.

Vis primi ho-
minis orieba-
tur ex plena
eiusdē sani-
tate, hæc autē
ex orig. iust.
& peculiari
Dei prou-
dentia.

Aug. lib. 14.
c. 26. de ciui.
Bern. ser. 1. de
annun.

Scotus.
Argent.
Marfil.

Orig. iustitia
erat gratia
gratis data.

non poterat, ea nec volebat quoque. Quæ, inquit Augustinus, alia est hominis miseria, nisi aduersus eum ipsum ipsius inobedientia, vt quoniam noluit, quod potuit, quod nõ potest, velit? In paradiso enim etsi nõ omnia poterat ante peccatum, quicquid tamen non poterat, non volebat. Nunc autem, sicut in eius stirpe cognoscimus, & diuina Scriptura testatur, homo vanitati similis factus est. Quis enim enumeret, quàm multa, quæ nõ potest, velit? dum sibi ipsi, id est, voluntati eius, ipse animus eius, eoque inferior caro eius, nõ obtemperat? Ipso nanque inuito, & animus plerunque turbatur, & caro dolet, & veterascit, & moritur, & quicquid aliud patimur, quod nõ pateremur inuiti, si natura nostra voluntati nostræ omnino atq; ex omnibus partibus obediret.

At vnde, inquis, hæc tanta vno in homine vis? hæc tanta ad quiduis arduum expugnandum facilitas? Non aliunde sanè, quàm ex integra omnium virium sanitate, debitoq; ac recto earundem inter se ordine. Hæc autem tanta virium omnium integritas, hæc earundem inter se harmonia, hæc tanta totius hominis sanitas ex originali quidem iustitia fluebat, rãquam ex causa interna, & propria: ex peculiari verò Dei Opt. Max. prouidentia, & synergia, tanquam à principio quodam cõmuni & externo. Etenim iustitia illa occulta quadam vi numinis vegetata, præter alia multa, quorum supra meminimus, efficiebat vt homo ille nullum in se experiretur virium languorem, nullam carnis rebellionem, nullam mentis caliginem, nullam ex consequenti, aut ad benè operandum difficultatem, aut ad malè agendum pronitatē, nihil denique corū omnium, quæ iustos in spiritali vitæ huius stadio decurrentes, & vexant plurimum, & remorantur subinde non parum.

Non erat, vt hic ponimus, originalis iustitia secundum se gratia gratum faciens, nec eam, vt multis placet, necessariò quoque includebat; sed quædam tantum gratia gratis data, vt linguarum, aut sanitatis, aut prophetiæ donum. Attamen quòd non secus atque gratia illustris quædam naturæ perfectio esset, eius

eius præsidio multa perficiebantur, & perfici poterant, quæ in hoc deprauato naturæ statu citra peculiarem numinis opem perfici nequaquam possunt: Et quædam præterea per illam obtinebantur, quæ per ordinariū gratiæ præsidium obtineri non solent. Constat enim iustificantem gratiam humanam voluntatem Deo ita coniungere, vt tamen carnis infirmitatem, inferiorumque virium rebellionem non tollat. Hoc tamen originalis iustitiæ præstat gratia, quòd vna hæc, & hominis opus, & ipsum quoque hominem Deo efficiat simpliciter charum, capeffendæque, vel promerendæ gloriæ absolutè idoneum: neutrum autem horum per se, hoc est, seclusa gratia, poterat originis iustitia.

Sed neque prima ortus nostri stirps sola, hæc tanta, & tam illustria possidebat, & valebat: possedissetque, & valuisset semper, si, vt poterat, & par erat, in vocatione, & ordine suo solidè constitisset: sed ceteri quoque omnes, quicumque communi generationis lege originem ex eo tracturi erant. Quandoquidem præclarum illud primæ iustitiæ donum nõ ipsi soli collatum fuerat, sed in illa, & per illam toti naturæ humanæ, olim ab illa, & per illam propagandæ: Quam ob rem, quotquot visitato naturæ cursu à primo illo parente descendissent, omnes, vt cæteras naturæ proprietates, & affectiones, ita & originis quoque iustitiam vnà cum natura ex eo hausissent. Semper enim accidentia, quæ naturam consequuntur, nisi vel error, vel vitium aliquod in ipsa naturæ operatione contigerit, vnà cum ipsa natura transfunduntur, vel infunduntur.

Porro autem quæ de ipsa originali iustitia, eiusdemque iustitiæ transfusione, aut infusione hoc loco dicuntur, ea omnia & de illis quoque dicta accipiuntur, quæ necessariam cum eiusmodi iustitia connexionem habebant. At verò quæ Adamo obtigerant non iam vt primæ humani generis radicis, sed vt personæ priuatae, aut promiscuo humanæ naturæ indiuiduo, ea vnà cum natura in prolem transmissa

Gratia & orig. iustitia se inuicè excedit, & à se inuicè vicissim exceduntur.

Rom. 7.

Quæcunq; Adamo collata fuerat tanquam naturæ principio, ea omnia vnà cū natura transissent in illius posteritate. Aug. de cor. & gra. c. 10. & in ench. c. 107. Ansel. de cõ. vii. cap. 10. Tho. 1. q. 100. Dur. 2. d. 20. Aug. 2. de gē. Tho. 2. d. 20.

Quæ Adamo obtulerant tanq; primatæ personæ, ea p generatione in illius posteritate transmissa non fuissent.

non fuissent. Sicuti nec modò quoque singulorū accidentia per generationem transferuntur, nisi forsā pauca quedam materialia, (nec enim medicus medicū, aut philosophus generat philosophum) sed ea tantūm, quæ, secluso errore, naturam specificam sequi nata sunt.

Aug. lib. 6. c. 13. in Gene. & lib. 1. c. 36. & 37. de pecca. remiss.

Adamus procreasset ex se prolem viribus infirmā, ac scientia rudem.

Greg. Nyss. lib. de homine cap. 18. Chryf. homi. 18. in Genes. Damasc. lib. 4. cap. 24. Euthym. ad psal. 10.

Aug. lib. 14. c. 22. de ciuit.

In statu innocentia natura humana ea via & medio propagata fuisset, quo propagatur modo.

Ratiōes suadentes in statu innocentie nullam naturalem sobolis propagationē obtinueram fuisse.

Aug. 14. c. 16. de ciuit.

Nulla in primo statu obtinisset

Quantis ergo generis nostri princeps omnem, & animi, & corporis perfectionem vnā cum ipsa natura accepisset, (neq; enim postea factus est, aut maior, aut firmior, aut noua rerum cognitione multò quoque præstantior: creuit hic tamē non nihil, non solūm cognitionis modo, sed cognitorum quoque numero) semini tamen illius neutrius partis perfectio in ipso statim exortu obuennisset: sed more aliarum rerum, quas natura fundit, per temporum interualla, & sensim. Nam illorum opinationem, qui humanum genus, si Adamus legem seruasset, non vi naturali, aut per sexuum permixtionem, sed per diuinam potentiam propagandum, ac multiplicandum existimant, vt minūm probabilem, imò verò vt diuinæ Scripturæ, rationisq; luci parum admodum consentaneam, cum diuo Augustino meritò reijcimus. Quandoquidem si Adamo non peccante, nullæ vnquam, vt isti putant, futuræ erant nuptiæ, si matres nullæ, si naturalis propagatio nulla, quorsum Adamo opus fuit adiutorio? quorsum utroque sexu? quorsum diuino propagationis præcepto?

At nihil, inquit illi, quod cum primæui status illius perfectione, aut integritate, aut honestate pugnet, vel astruere, vel recipere fas est. Atqui trita illa, & vulgata generationis via, cum incorrupto illo, ac felici naturæ institutæ statu non parum multum pugnare videtur, vt quæ suapte natura eiusmodi sit, vt latebras quærat, & virginitatis florem tollat, & mentis aciem obnubilet, & alia præterea non pauca incommoda secum trahat.

Nę in hoc deprauato rerum statu omnia isthæc sobolis propagationem vt plurimum comitantur: at in altero illo, quem peccatum non fecerat, sed Deus instituerat, nihil horum

horum omnium futurum erat. In tanta rerum facilitate, inquit Augustinus, & hominum felicitate, absit vt suspicemur non potuisse prolem fieri sine libidinis morbo. Vt enim ad pariendum non doloris gemitus, sed maturitatis impulsus foeminea viscera laxaret: sic ad foetandum, & concipiendum non libidinis appetitus, sed voluntarius vsus naturam vtranq; coniungeret. Hęc Augustinus.

Iam si omnis istic absutura erat libido, ergo omnis quoque indecorus membrorum motus, omnisque immoderatus oblectationis sensus, & omne præterea aliud, quod vel ruboris causam adferre, vel rationi tenebras offundere potuisset. Neque ob id tamē illecebra illa, quam natura, vel ipse naturæ author huic naturæ operi adiunxit, defutura erat. Imò verò quò in primis illis hominibus omnes animæ, & corporis vires viuaciores, perfectioresque erant, eò singulæ ex proprijs obiectis intensiorem voluptatem hausissent. Gratius tum fuisset somnus, suauior cibus & potus, iucundior coniugalis thori vsus, dulciora cætera denique omnia, quàm sunt hoc tempore, etiam in optima corporum constitutione. Isthęc tamē omnia citra vllam, vt modò aiebam, vel rationis perturbationem, aut contemplationis iacturam. Obtinisset tunc ergo vera & solida oblectatio, sed non exundans, non efferuescens, non modum excedens, non turpis, aut rubore digna, vt modò, sed honesta, & moderata & ad rationis libellam vbique exacta.

Quod de virginitatis iactura porrò addebatur, nihil id nos mouere debet. Cōstat enim iacturā illam felici illi innocentia statui nihil quicquam incōmodi allaturum fuisse. Nam cum virginitas secundum se absolutè accepta, aliud nihil ob oculos nobis ponat, quàm generationis priuationem vel negationem, in quam communis natura propter speciei conseruationem propendet: quamque ipse naturæ author in primo illo statu præceperat, non est illa per se absolutè bona, aut in laude ponenda: sed tantum per accidens, quatenus nimirum

obscœnitas, nulla libido, nihil honestati contrarium. Lib. 14. c. 26. de ciuit.

Primæui status naturalis oblectationis expertus non fuisset.

In paradiso maior sensuum omnium voluptas obtinisset, quàm modo.

Nulla in paradiso oblectatio quantumcunque intentā obturbasset rationis iudicium.

Alex. 9. 94. Dur. 2. d. 10.

Virginitas non per se absolutè, sed tantum per accidens bona.

rum spiritualis vitæ cursum promouet, aut aliud quodcunque bonum auctori suo conciliat. At in paradiso hoc propagandæ sobolis mysterium, neque politicæ, neque spirituali vitæ vllum omnino detrimentum attulisset. Quare perpetuò istuc continere non magis licuisset, quàm perpetuò à cibo, vel potu abstinere.

Sunt, qui sobolis propagationem salua potiore virginitatis parte in paradiso constare potuisse existimant. Imaginantur hi virginitatem mentis tantùm & carnis integritatem complecti : hanc quidem, vt materiam ; illam verò, vt formam. Addunt, carnis integritatem quouis Venereo congressu tolli, & quidem necessariò tolli ; mentis verò copula legitima secundùm actum quidem dissolui, secundùm habitum autem non item : illegitima autem secundùm vtrunque non posse non aboleri. In paradiso verò, quòd omnis ibi libido ab futura erat, neque secundùm actum, neque secundùm habitum quoque deperituram fuisse, & per consequens primos parentes formali virginitatis parte incolumi, nuptiale mysterium celebrare potuisse.

Sed sanè quocunque loco, vel statu coniugalis actus exerceatur, vtrunque virginitatis partem infringit. Siquidem formalis huius rei vis non consistit in rationis vigore, aut aliquo alio eiusmodi, sed in firmo perpetuò continendi proposito: materiale eiusdem autem non in carnis integritate, vt isti dicunt, sed in Venereorum *ἀνευγία* positum est. At verò carnis integritas ad virginitatis decus per accidens se habet, vt quæ multis modis, salua per omnia illius dignitate, violari queat. Et in statu innocentiae, vt diuo Augustino, & alijs quibusdam placet, integra constitisset.

Generassent itaque protoplasti in paradiso, cæteri que, qui ex illis nascerentur. Et generassent per coitum. Nam hæc procreandi fœtus ratio communis est ijs omnibus, quæ simile secundùm speciem naturaliter generant. Agens enim naturale in subiectam materiam non agit, sed nec

agere

In paradiso perpetuò continere non licuisset.

Thom. 2. d. 20. q. 2.

Opinatio quorundam de materiali & formali virginitatis parte.

Habitalem virginitatem cum plis propagatione in paradiso consistere potuisse opinantur nonnulli.

Coniugalis actus neutram virginitatis partem integram relinquit. Formale virginitatis, continendi propositum: materiale, Venereorum ἀνευγία. Lib. 4. c. 26. de ciuit.

Primi parentes in paradiso generassent secundùm naturæ præscriptum.

agere quoque, naturaliter in illam potest, nisi eo modo ipsi coniungantur, quo à natura definitum est. Et sanè aliud de prolis propagatione pertinaci studio propugnare, aliud nihil est, quàm primos parentes non vulgari naturæ perfectione priuare, & ipsum præterea naturæ opus non absque erroris suspicionem inius vocare. Nam cum à primo illo naturæ statu nihil remoueri soleat, nec remoueri quoque debeat, nisi noxa, & poena inde nata: affirmare nullam in paradiso futuram fuisse generationem, aut nullam maris & foeminae coniunctionem, est plano sensu indicare coniugalem copulam citra peccatum exerceri non posse, ne in optimo quidem naturæ statu: Id quod omnino falsum, & iam olim hæresis condemnatum est.

Generassent ergo, & secundùm legem à natura præscriptam generassent, & certò generassent. Nam & viribus præditi erant ad generandum aptissimis: & nobile illud naturæ opus nunquam nisi pio ac sincero propagationis studio tentassent. Sed nec alio quoque fine, aut animo tentare licuisset: vt quod sola generationis causa indictum atque permissum esset. Erat enim matrimonium ante peccatum, non in aliquod libidinis remedium institutum, vt modò: sed tantùm in naturæ officium, hoc est, in humani generis propagationem & conseruationem. Et quoniam hoc illorum studium fuisset sanctum, rationique, & legi per omnia consentaneum, auctore naturæ pijs illorum conari bus aspirante, nunquam sua spe frustrati fuissent. Nam aliàs aliquo modo dependissent poenam, ante admissam culpam. Est enim poena non contemnenda incassum conari, aut expectato laboris fructu frustrari.

Generassent autem non mares solum, tametsi mares foeminis sint perfectiores: nec rursùm foeminas tantùm, sed mares & foeminas promiscuè, & fortè numero pares. Nam cum natura, quæ secus ac per sexus vtriusque copulam propagari nequit, per optimè esset constituta, nec vlla, vt

modò

In errorem propendent, qui generationem in paradiso futuram fuisse pertinaciter negant.

Alex. 2. q. 94.

Omnis maris & foeminae in paradiso congressus fuisset fluctuosus.

Sola prolis causa in paradiso coire licuisset.

Laboris fructu frustrati, cum poena coniunctum est.

In primo statu nati fuissent mares & foeminae, & fortè numero pares.

modò dicebamus, obtentura istic fuerit sterilitas, nec vlla rursus perpetua virginitas, sed magna prolis foecunditas: quilibet, vbi ad iustum corporis robur peruenisset, suam habuisset coniugem, & quælibet vicissim suum maritum.

Denique licet Adam & Eua, quòd proximè citra vllam naturæ synergiam ab ipso naturæ authore formati essent, eo ipso statim momento, quo conditi sunt, omnibus naturæ partibus, & numeris perfecti fuerint, (vnde in ipso mox vitæ primordio, ne ab omni externo opere vacui forent, vt paradisum excolerent, eundemque custodirent, liberisque procreandis, quæ vtique perfectorum officia sunt, operam darent, mandatum acceperunt) ipsi tamen ex se non procreassent membrorum mole perfectos, aut corpore validos, sed quales natura foetus primo statim ortu procreare solet: nempe mole ac quantitate paruos, viribusque ac membris infirmos ac inuálidos.

Cur non firmos ac validos? Quia, vt paulò antè indicatum est, à statu naturæ integræ nihil omnino semouendum est, præter culpam & pœnam, aut aliquid hinc natum, aut his cognatum: nisi quid aliud forsàn, aut per diuinam Scripturam orbi esset patefactum, aut per Ecclesiam definitum, aut à maioribus acceptum. Atqui membrorum infantilium infirmitas, & paruitas, nec culpa est, nec pœna est, sed quiddam planè naturale est. Nam vt infantes pro molis ratione cerebrum sortiuntur prægrande, & excellenter humidum: ita corpora quoque sortiri solent admodum tenera, & mollia: Hæc autem tanta carnis teneritas ac mollities, & gressus celeritatem, & linguæ volubilitatem, & cæteras functiones, quæ robur, & agilitatem exigunt, necessariò prohibent.

At quauis ex materni vteri angustijs parui, viribusque inuálidi in lucem fusi fuissent, pro ætatis tamen ratione firmi, ac cum primis vegeti extitissent. Nec enim vlla omnino in eiusmodi infantibus comperta fuisset, aut ægritudo, aut corporis vitium, aut membrorum deformitas: Nec vllus rursus illo-

rum

Primi parentes, quod ad corporis robur attinet, nõ tales procreassent, quales ipsi à Deo conditi fuerant.

A primæuo statu solum culpa, & pœna semoueri debent.

Membrorum paruitas, & virium imbecillitas naturaliter conuenit in ætate infantilem.

In innocentie statu orti, pro ætatis ratione firmi & validi extitissent.

rum vagitus, aut fletus, aut ploratus quenquam omnino infestasset. Nam hæc, & his affinia alia, ex dolore & cruciatu proueniunt, quæ nullum ea ætate locum habuissent. Veruntamen non omnes nati fuissent, aut æquè validi, aut æquè etiam venusti, sed alij alijs grandiores, ac venustiores, prout nunc quoque fieri cernimus. Siquidem corpora naturæ legibus nequaquam fuissent exempta: Atqui pro varia syderum positione, corporumque constitutione, & animorum affectione, maxima in corporibus humanis contingit disparitas, maxima dissimilitudo, maxima varietas.

Et quemadmodum primorum hominum foetus ante peccatum non simul in vtero fuissent concepti, & ad ortus maturitatem adducti, sed paulatim, & per certa dierum & mensium interualla: ita non simul quoque ex vtero in lucem fuissent editi, & ad perfectum robur, & membrorum molem euecti, sed sensim, & subcisiuè, prout ea rerum incrementa non solum in animantibus, & plantis obseruare licet, verum etiam in lapidibus, & cæteris mineralibus. Neque enim naturæ à Deo institutæ simul est inchoare & absoluere: (Nam aliàs nihil inter naturam, & naturæ authorem intercederet) sed illius est aliquo operis rudimento posito, paulatim progredi, & ad perfectionem niti. diuus Augustinus tamen ancipitem hîc se ostendit. ait enim:

Mouet nos, si primi homines non peccassent, vtrùm tales filios essent habituri, qui nec lingua, nec pedibus, nec manibus vterentur. Nam propter vteri necessitatem fortè necessè erat paruulos nasci. Sed quauis exigua pars corporis sit costa, non tamen propter hoc paruulam viro coniugem fecit. Vnde & eius filios poterat omnipotentia Creatoris mox natos grandes facere. Sed vt hoc omittam, poterat certè illis præstare, quod multis animantibus præstitit, quorum pulilli, quauis sint paruuli, tamen mox vt nascuntur currunt, & matres sequuntur: contra homini nato, nec ad incessum pe-

E

des

In paradiso nullus omnino obtinuit. sed infantium fletus, nullus illorum vagitus, aut ploratus, aut morbus.

Magna in illius ætatis infantibus cõperta fuisset dissimilitudo, magna disparitas, ac diuersitas.

Primi statim infantes non simul in lucem fuissent editi, & ad perfectum robur adducti.

De peccato merit. & remiss. c. 17.

Cuiusmodi infantium in paradiso futurus fuerit status, ambigit Augustinus.

des idonei sunt, nec manus saltem ad scalpendum habiles, & iuxta se positis, mammis, magis possunt esurientes flere, quàm fugere. Propriè verò infirmitati mentis congruit hæc carnis infirmitas. Hætenus Aurelius Augustinus. Verùm propter rationes paulò antè allatas, & alias complures, quas, si opus foret, in hunc locum adferre adhuc liceret, nobis eorum opinio magis probatur, qui non solum paruulos nascituros statuunt: sed per temporum quoque interualla, eadem lege, qua nunc humanam natiuitatem ordinatam cernimus, statuere incrementum, & vsum membrorum recepturos fuisse defendunt. Ita vt in illis expectaretur ætas ad ambulandum, ad loquendum, ad discernendum, sicut modò in nobis nostrique similibus.

Mag. Sent. 1.
d. 20. & Scho-
læ PP. ibid.

In paradiso
orti sensum
ad instum cor-
poris robur
fuisse eue-
cti.

Ante peccatū
nati, rerum
rudes fuissent
nati.

Thom. 1. 101.

In paradiso
ortis, neque
scientia fuisse
infusa, vt
Adamo, neque
si que infusa
fuisse, ea ta-
men in infan-
tili ætate cō-
stituri vti po-
tissent.

Et vt natura in primo statim vitæ exortu non fudisset robustos, sed viribus imbecilles: ita eadem quoque non edidisset prudentes, & callidos, sed simplices, ac rerum rudes. Nec enim credibile fit singulos, vt iustitia & sanctitate, ita rerum quoque naturalium scientia expositos in lucem prodituros fuisse. Et vt maximè naturalium rerum species, perinde ac Adamus, infusas habuissent, (id quod nullo modo nobis fit verisimile: Nam vt communis eruditorum opinio habet, scientia Adæ infusa non erat accidens naturæ specificæ, sed naturæ tantum priuata) ijs tamen propter cerebri humiditatem, & organorum δυσχερασίαν, in infantilibus annis constituti, vti nequaquam potuissent: sed tum demum, quum quantum sat erat, per dies & annos adoleuissent. Quod eò tamen citius, & feliciter ijs contigisset, quò pro gratis ratione, & firmiora, & nobiliora corpora, & disciplinis capessendis aptiora sortiti fuissent organa.

Verùm licet hæc ipsa & alia præterea multa comparandarum scientiarum præsidia ipsis suppetissent, (nam & commentis fuissent citra defatigationem, & ratiocinati citra errorem, & aliorum dicta hausissent citra deceptionem. Siquidem defatigatio, error, deceptio, aliaque his cognata cruciatum,

&

& poenam, & intellectus morbum, quæ ante peccatum nulla futura erant, necessariò coniuncta habent.) non omnia tamen sciuisent omnes, nec paria omnes: sed alij alijs plura, prout quisque vel diligentior, vel ingenio extitisset melior. Nulli tamen omnium, ne infimo quidem, prudentia vitæ conseruanda, sanctæque & religiosè instituendæ necessaria in se, vel in altero defutura erat. Neque enim in felici illo & aureo plane seculo id homini denegatum iri credibile fit, quod animantibus rationis luce destitutis præstitum quotidiano experimento animaduertimus. Cernimus enim agnum, nullo mouente vel impellente, lupum, vt vitæ hostem fugere ac detestari: matrem, vt altricem, viræque conseruatricem amare, ac conseruari, & alias item alia.

Et quoniam nec pari ætate, nec æquali quoque sapientia futuri erant omnes, sed alijs alij ea in parte præstantiores, vt inter Angelos, ita & inter ipsos quoque quidam ordinum, ac dignitatum gradus obtinuissent. Nam & parentes iure meritoque prælati fuissent liberis, mariti vxoribus, seniores ac prudentiores iunioribus ingenio ac rerum vfu minùs adhuc valentibus, & alij item alijs, prout in quaui Republica benè ac sapienter instituta passim fieri cernimus. Ea tamen subiectio nullam attulisset molestiam, nullam poenam, aut seruitutem, quin summan potius animorum voluptatem, ac libertatem. Verùm in originalis iustitiæ possessione, cæterisque, quæ absolutè ex illa dependebant, nulla, aut certè non admodum magna extitisset, aut dissimilitudo, aut disparitas, aut graduum distinctio; licet interim vis illius in alijs eluxisset magis, in alijs minùs: Sicut nunc quoque in alijs apertiores originalis peccati effectus deprehenduntur, in alijs minùs aperti; ex quacunque tandem causa ea effectuum diuersitas proueniat.

Quòd si vt originis iustitiam, ita & gratiam quoque primo illi statui propriam fuisse statuamus, vt multi statuunt: & fidei, & spei, & charitatis, & reliquarum virtu-

In paradiso
nullus vexat.
set error, nul-
la defatigatio
aut deceptio.

In paradiso
non equè do-
cti, neque æ-
que ingenio
fuisse oēs.

In paradiso
aliquid quo-
que dominij
specimen ob-
tinuisset.

Alex. q. 2. 99.
Thom. 1. q. 96

Ansel. de cō-
vitæ. c. 10.
Thom. 2. d.
20. & 1. q. 100.
Orig. iustitia
ex aquo ad-
fuisse omni-
bus.

Aug. in Gen.
Chry. in Gen.
Basilus in
Hexa.

Ambros. in
Hexa.

Adam ante
peccatū nec
fidei, neque
aliam vir-
tutum, quæ
vitium nullū
ponunt, ex-
pers erat.

Lib de sacr.
c. 14.

Mag. 2. d. 23.

Adami cog-
nitio erat quo-
dā modo me-
dia intervifi-
onem & ani-
gmaticā no-
ticiam.

In paradiso
omnes ex a-
quo fuissent
immortales
& impatibi-
les.

tum habitus, quæ gratiam consequuntur, & imperfectio-
nem nullam includunt, ijs quoque largiamur oportet. Nam
quæ noxam ponunt, vel pœnam adferunt, vt pœnitentia, mise-
ricordia, verecundia, patientia, aliæque his cognatæ, illæ fortu-
nato illo seculo nullum habuissent vsum. De fidei tamen habi-
tu, vel eiusdem potius vsum, non idem sentiunt omnes. Sunt
enim, qui Adamum ante mandatum violatum clarè, quæ
nos credimus, vidisse arbitrantur. Sed hæc opinatio non
placet: Nam cum viator adhuc esset, in gratia nondum
confirmatus, vt exitus probauit, nullo modo infusa fide, aut
infusæ fidei opere caruisse putandus est. Obligat tamen illi cla-
rior diuinarum rerum notitia, quàm communibus viatori-
bus solet. Vnde quidam inter beatos, ceterosque, qui ad be-
atitudinem adhuc tendunt, medium illum constituunt. Pri-
mus homo, inquit Hugo Victorinus, & post illum Mag.
Sent. cognouit à quo creatus fuerat, non eo cognoscendi
modo quo ex auditu solo percipitur, quomodo à credentibus
absens queritur; sed quadam interiori inspiratione, qua Dei
præsentiam contemplabatur: Non tamen ita excellenter, sic-
ut post hanc vitam visuri sunt sancti; nec ita in ænigmate, qua
liter in hac vita videmus.

Fuissent tandem ad vnum omnes imperfectæ cuiusdam
immortalitatis participes: vt qui ex equo omnes principia,
ex quibus illa dependebat, paria sortiti essent. Omnibus nanq;
adfuisset diuina cura & providentia, omnibus peruigil An-
gelorum custodia, omnibus originalis iustitia, omnibus pro-
posita fuisset vitalis ligni esca, & reliqua quæ paradisi suppe-
ditabat alimenta, omnes deniq; afflâset, & recreâset terre-
stris paradisi aura & gratia. Sed hæc tamen omnia non presta-
bant perfectam aliquam immortalitatem, sed quandam tan-
tùm verè immortalitatis speciem. Perfecta autem immortali-
tas, in eavita & regione expectabatur, ad quam post certam
annorum periodum excursam, vel simul, vel subcisiuè trans-
misisent omnes.

Hic

Hic igitur fuit Adami status ante lapsum, talesque, ac tan-
ti extitissent omnes, quotquot felici illo evo ex illo orti fuif-
sent. Nunc qualis tatus ille vir post peccatum factus sit, & nos
omnes in illo, paucis vt enodemus, rerum tractandarum scri-
es postulat.

*Adamum, dum diuinam legem, quam acceperat, nefariè præuari-
catur, omnibus illis opibus, virtutumque ornamentis, quibus ab-
undabat, cum vniuersa sua posteritate excidisse: & graue præ-
terea vulnus, innumerasque miseras, & ærummas, cum
sibiipso, tum toti quoque naturæ hu-
manæ accersuisse.*

TRACTATVS QVARTVS.

Erumenimuerò quò prima generis nostri
origo Adamus maioribus virtutum præsi-
dijs instructus, maioribusque cœlestiū do-
norum opibus cumulatus in lucem prodi-
erat, eò lapsus illius grauior, offensiq; nu-
minis ira iustior extitit. Quare tantè ingra-
titudinis iniustitiæque haudquaquam in-
iustus vltor Deus, neutiquam contentus fuit ipsum sceleris
authorem, malorumque caput omnibus gratuitis exutum, vt
ingratum hostemque perfidum suo è cōspectu, amœnissimò-
que illo deliciarum horto proijcere, proiectumque morti, &
alijs innumeris miserijs deuouere: verùm æternum, ac terri-
bile planè patrati sceleris monumentum erigens, vniuersum
illius semen, eadē illa præuaricationis lege, ac pœna, dum per
filijs sui sanguinem expiaretur, perpetuò obstrictum teneri
voluit.

Et quidem omnes omnino homines originalis iustitiæ stola
exutos, ceterisque omnibus, quæ illius iustitiæ nomine conti-
nebantur, orbatos nasci, natosque innumeris molestijs, cladi-
bus, miserijsque afflicti, id cum ad sensum pateat, operosa
obstricti.

E 3 proba-

Quò Adami
conditio ex-
titit felicior,
eò lapsus il-
lius census
est, grauior.

Adami scelus
ab vniuersa
illius poste-
ritate exig-
itur.

Omnès orig-
iustitia vacui,
omnes innu-
meris mise-
rijs nascuntur
obstricti.

Ortus & vita
hominis bru-
rorū exortu
& vita multis
partibus ca-
lamitosior.

probatione non admodum indiget. Constat enim adeò nul-
lum nos omnino pristinæ illius felicitatis & excellentiæ vesti-
gium retinere, vt ipsi quoque iumentis, ac brutis animanti-
bus parte quadam miserabiliores queamus videri. Nam et si
belluæ, & pecudes omnes, cum sermonis vsu, tū rationis quo-
que ope destituantur, maior tamen illarum pars magnis mu-
nita naturæ præsijs in lucem funditur. Solum hominem, &
omnem hominem nudum, inopem, vagientem, statusque sui
miseriam miserabiliter lamentantem, ac deplorantem nasci
cernimus: natum verò quanta in ipso mox vitæ limine malo-
rum miseriarumque vis excipiat, quanta pericula circumsēpi-
ant, quis fando exprimere valeat? Vt nihil interim de curis,
molestijs, crucibus ac sollicitudinibus dicamus, quas, dum
ætate non nihil firmetur, illius causa subeant alij.

In ipso vitæ
limine ingēs
malorum ac
miseriarū vis
hominē mox
excipit.

Infantiæ &
pueritiæ in-
cōmoda in-
numera.

Adultæ ætatis
pericula, cla-
des, miseris
& crucis infi-
mitæ.

Ex infantia porrò & pueritia per innumera incommoda,
vitæque discrimina, quæ in teneram illam ætatem incidere so-
lent, ad pubertatem: & hinc porrò per æquè multa & magna,
& sæpe etiam per maiora naufragia ad adultiorē ætatem eue-
ctus, bone Deus, quot agitatur fluctibus? quot iactatur tem-
pestatibus? quot percellitur fortunæ ventis? Hinc infesti in
illum incurrunt amores: inde cruenta dissidia irruunt: isthinc
voluptates multis plerunque & magnis sudoribus emptæ in
animum se inferunt, viresque & omnes corporis nervos ex-
hauriunt. His carnificibus adde, si lubet, dominandi libidinem
in exhaustam, nuptiarum molestias incredibiles, fallacem ami-
corum fidem, crebras inimicorum insidias, cruentas ciuium
discordias, familiæ dedecora, & reliqua malorum & vitiorum
monstra, & mirabere vel paucos ex plurimis ad maturioris
æui stadium pertingere quandoque posse.

Senectutis
incommoda
omnem ora-
tionis & co-
gitatiōis mo-
dū excedunt.

De extremæ ætatis morbis, varijsque eiusdem molestijs, &
miserijs prolixè hinc differere superuacaneum existimo. Pla-
num est enim eas esse tãtas, vt omnem meditationis modum,
dicendique copiam longè post se relinquunt. Quid multis?
tanta vbiq; malorum seges in vnum grassatur hominem,
tot

tot tantèque in vniuersum genus nostrum desæuiunt pestes
& clades, vt nouo vulnere nouus vix pateat locus, verissimè.
que illud Prophetæ, aliò ceteroqui pertinens, in illum tor-
queri queat: A planta pedis vsque ad verticem capitis non est
in eo sanitas. Vulnus, & liuor, & plaga tumens non est cir-
cunligata, nec curata medicamine, nec fota oleo. Sed quia
sanctorum Patrum & præcipuè veterum vox dulcius sonat,
& acrius mouet, & facilius quoque persuadet, agedum vnum
omnium loco ea de re differentem audiamus.

Esai. i.
c.
c.
c.

Ad primam originē quod pertinet, ait Augustinus, omni-
um mortalium progeniem fuisse damnatam, hæc ipsa vita, si
vita dicenda est, tot ac tantis malis plena testatur. Quid enim
aliud indicat horrenda quedam profunditas ignorantia, ex
qua omnis error existit, qui omnes filios Adam tenebroso
quodam sinu suscipit, vt homo ab illo liberari, sine labore, do-
lore, timore, non possit? Quid amor ipse tot rerum vanarum
atque noxiarum? Et ex hoc mordaces curæ, perturbationes,
mœrores, formidines, insana gaudia, discordiæ, lites, bella, in-
sidiæ, iracundiæ, inimicitia, fallacia, adulatio, fraus, furtum,
rapina, perfidia, superbia, ambitio, inuidia, homicidia, par-
ricidia, seuitia, luxuria, impudicitia, adulteria, incesta stupra,
sacrilegia, hereses, blasphemia, periuria, calumnia, falsa testi-
monia, iniqua iudicia, & quicquid talium malorū in mentem
non venit, & tamen de vita hominis nō recedit? Verum quòd
Augustino obijci poterat, non omnium hæc esse, sed scelera-
torum tantum, ab ipsis penè cunabulis exorsus eodem illo vo-
lumine, voluminisque segmento prolixè ostendit, nullam
ætatem, nullum sexum, nullam hominum conditionem, si
naturam ipsam spectemus, ab ijs malis faciliè immunem vi-
uere.

Aug. lib. 22.
c. 22. de ciui.
Vita præfens
vitæ nomen
vix meretur.

Humanū ge-
nus profunda
tenetur igno-
rantia.

Prius a-
mor ingenti-
um vitiorum
origo.

Quis ignorat, inquit, cum quanta ignorantia veritatis,
que etiam in infantibus manifesta est, & cum quanta abun-
dantia vanæ cupiditatis, que in pueris incipit apparere, homo
veniat in hanc vitam: ita vt si dimittatur viuere, vt velit, &

Homo cum
magna veri-
tatis ignora-
tia, & vanita-
tis abundan-
tia venit in
hanc mundici-
face-

facere quicquid velit, in hæc facinora & flagitia, quæ commemoravi, & commemorare non potui, vel cuncta, vel multa perueniat? Sed diuina gubernatione non omnimodo deferente damnatos in ipsis sensibus generis humani prohibitio & eruditio contra istas, cum quibus nascimur, tenebras vigilant: & contra hos impetus opponuntur, plenæ tamē etiam laborum & dolorum. Quid enim sibi volunt multimodę formidines, quæ cohibendis paruulorum vanitatibus adhibentur? Quid pædagogi, quid Magistri, quid ferulæ, quid lora, quid virgæ, quid disciplina illa, qua Scriptura sancta dicit dilecti filij latera tundenda esse, ne crescat indomitus, domarique iam durus, aut vix possit, aut fortassis nec possit? Quid agitur his pœnis omnibus, nisi ut debelletur imperitia, & praua cupiditas refringatur, cum quibus malis in seculo viuimus? & paucis interiectis subdit:

Sed præter puerorum pœnas, sine quibus dici non potest, quod maiores volunt, qui vix aliquid vtiliter volunt, quot & quantis pœnis genus agitur humanum, quæ non ad malitiam, nequitiamque iniquorum, sed ad conditionem pertinent, miseriamque communem, quis vlllo sermone digerat, quis vlla cogitatione comprehendat? Quantus, quæso, est metus, quanta calamitas, quantus luctus à damnis, & damnationibus? à deceptionibus, & mendacijs hominum? à suspitionibus falsis, ab omnibus violentis facinoribus, & sceleribus alienis? Quandoquidem ab eis, & depredatio, & captiuitas, & vincula, & carceres, & exilia, & cruciatus, & amputatio membrorum, & priuatio sensuum, & alia multa horrenda sæpè contingunt. Quid ab innumeris casibus, qui forinsecus corpori formidantur, æstibus, frigoribus, tempestatibus, imbribus, alluionibus, coruscatione, tonitru, grandine, fulmine, motibus, hiatibusque terrarum, oppressionibus ruinarum, ab offensione, & pauore, vel etiam malitia iumentorum, ac tot venenis fruticum, aquarum, aurarum, bestiarum ferarum? & infra rursum:

Quæ

Quæ mala patiuntur nauigantes? quæ terrena itinera gradientes? Quis ambulat vbicunque non inopinatis casibus subiaccens? De foro quidam rediens domum sanis suis pedibus cecidit, pedem fregit, & ex illo vulnere finiuit vitam. Quid videtur sedente securius? de sella in qua sedebat, cecidit Heli sacerdos, & mortuus est. Agricola, imò verò omnes homines quot & quantos à cælo, & terra, vel perniciosis animalibus casus metuunt agrorum fructibus? Contra milleformes dæmonum incursum, quis innocentia sua fidat? Quandoquidem ne quis fideret etiam paruulos baptizatos, quibus certè nihil est innocentius, aliquando sic vexant, ut in eis maxime, Deo sinente, ista monstretur huius vitę stenda calamitas, & alterius desideranda felicitas? Iam verò de ipso corpore tot existunt morborum mala, ut nec libris Medicorum cuncta comprehensa sint? In quorū pluribus, ac penè omnibus, etiam ipsa adiumenta, & medicamenta, tormenta sunt, ut homines à pœnarum exilio pœnali eruantur auxilio. tandem concludens subiungit hæc:

Ipse postremò somnus, qui propriè quietis nomen accipit, quis verbis explicet, sæpe somniorum visis quàm sit inquietus? & quàm magnis licet falsarum rerum terroribus, quas ita exhibet, & quodammodo exprimit, ut à veris eas discernere nequeamus, animam miseram, sensusque perturbet? Quæ falsitate visorum etiam vigilantes in quibusdam morbis, & venenis miserabiliter agitantur. Hæc de humane vitę miserijs, ac calamitatibus Augustinus, quæ semipelagianorum quorundam commenta non minùs validè refutant, quàm nostra confirmant. Emerserunt enim nostra hac memoria philosophastri quidam solo nomine Christiani, qui apertè Pelagianizantes omnem hanc malorum sægetem ac miseriarum turbam, quæ ab ipso vitę exordio vsque ad vltimum vitæ hiatum nos vrgent, non ad aliquam noxam, aut animæ pestem, sed ad internam naturæ nostræ conditionem, tanquam ad veram & propriam causam referant. Aiunt enim hoc ipso

F quòd

Prohibito & eruditio vitij & flagitij modum ponunt.

Varia puerorum terrore-lamenta.

Ecclesi 30.

Non pueri tantum, sed & adulti quoque vix aliquid vtiliter volunt.

Communis vitæ miseriarum innumeræ.

Terra marique pericula immania.

Etiam paruulos dæmones vexant.

Morborum adiumenta, sunt tormenta.

Etiam somnus, suas securet molestias.

Pelagianizantes omnia, quæ in hac vita perpetimur, ad naturę nostrę principia referunt.

quòd ex elementari materia concreuimus, carneque & spiritu constamus, non posse nos ijs incommodis, casibus, & affectionibus affines non esse, quæ eiusmodi elementarem, & concretam naturam naturaliter consequuntur, quæque in bruta animantia, in quæ peccatum nullum cadit, æquè ac in hominem grassantur. Quare si illi vera prædicant, corporis morbus, carnis cum spiritu pugna, eiusdemque fomes, ac concupiscentia, mentis cæcitas, voluntatis curuitas, ceteraque, quæ in catholicis Scholis naturæ vulnera appellantur, aliud nihil sunt quàm quædam tantum naturæ pathemata.

Erasmi
neque verè phi-
losophi, neque
verè quoque
Christiani.

Genes. 1.
Sap. 8. 11.
Eccli 39.
Marc. 7.

Quæ bona non
sunt, diuina
censurâ non
approbantur.

Quod omni
ordine, lege,
& ratione ca-
ret, in bonis
haberi non
potest.

In omnibus
Adæ filijs ma-
gna competi-
tur ἀταξία,
magna ἀνω-
μαλία.

Verum etsi hi, & Christiani, & Philosophi quoque haberi volunt, neutrum tamen sunt verè. Nam si hoc, vel illud essent solidè, multò verò magis si vtrunque essent perfectè, non ex abiectiori hominis parte contra fidem syllogizarent, sed ex fidei principijs huiusmodi ratiocinationem instituerent. Deus Opt. Max. in mundi primordio quàm optimè, & quàm sapientissimè instituit omnia. Scriptum est enim, Quæcunque fecerat, visâ fuisse valdè bona. Alibi: In omnibus, quæ fecerat, oblectatum esse, hoc est, omnia quæ condiderat, suo calculo approbâsse. Atqui quod bonum non est, id ille tanquam à se alienum diligere, suæque censura approbare non potest. At quod omnis, & ordinis, & legis, & rationis expertus est, id absolutè bonum censerî nequaquam potest. Ordo autem omnis ibi meritò abesse putandus est, vbi ancilla, quam parere & subesse oportuit, arrepto per vim imperio, superbè & arroganter in dominam se effert, seruus in dominum, cæcus in itineris ducem. Atqui eiusmodi iniquam perversitatem, perversamque iniquitatem, in ijs omnibus dominari certum est, qui ex Adamo originem trahunt. Constat enim certo rerum vsu, & experientia quotidiana, carnem insurgere aduersus spiritum; spiritum rursus, & carnem aduersus Deum, qui fecit illum. Huius autem perversitatis, & ἀταξίας totius ordinis ac bonitatis fontem consingere, grande pia-

de piaculum est. Aliquid ergo turbatum & ἀτακτον, quod author naturæ in natura nostra non seuerat, naturæ nostræ aliunde accesserit, necessum est.

Debant adhuc Philosophi illi (si hanc tamen appellationem iustè promerentur) meminisse animæ facultates, quæ rationis secundum se expertes sunt, tum demum florere, rectèque in homine constitutas esse, cum promptè rationis iudicio, voluntatisque imperio obsecundantur: ceteras vero, quas secundum se vel essentialiter rationales appellant, cum heroicis virtutibus ornatè ad diuinas functiones, diuinarumque rerum commentationem, quàm optimè sunt dispositæ. Hoc enim veterum Philosophorum, priusquam Pelagius & qui illum sequuntur, nascerentur, de optima partium hominis constitutione iudicium fuit, & illud quidem sanum, licet vt homines in eo errarent, quòd perfectam illam virium omnium pacem, & inter se concordiam, nostris viribus consequi nos posse existimarent: tum in eo rursus, quòd vltimam hominis felicitatem in ea partium *εὐταξία*, vel certè in quadam animi ἀπαδεία sitam crederent: tum in eo tandem, quòd plerique ex illis Scripturarum ignari ἀταξίαν illam, quam in nobis experimur, totam ex naturæ principijs ortum ducere persuasum haberent. Quare licet in voluntate iustitiam, in mente prudentiam, & in alijs humanæ naturæ viribus & facultatibus alias virtutes morales collocarent, non ideo tamen id faciebant, quòd vllis omnino virtutum præsidijs tanquam medicamentis, quibus partes illæ à morbo, quo te- nebantur, sanarentur, opus esse putarent, sed quo ad operationes naturæ suæ consentaneas obeundas perficerentur, habilesque, & expeditè redderentur. Iam si hoc veterum Sapientum de optima hominis constitutione iudicium fuit verum ac sanum, vt reuera verum ac sanum fuit, consequens fit, insanum, & à ratione prorsus alienum illorum esse commentum, qui perpetuam illam partium inter se luctam & concertationem, naturalem, rationique consentaneam esse prædicant.

Optimus in-
feriorum viri-
status, cum
superioribus
prompte ob-
sequuntur: su-
periorum vero,
cum ad diui-
na quàm opti-
mè affectæ
sunt.

Triplex vete-
rum Philoso-
phorum error
de humana-
rum virium
ἀταξία &
εὐταξία.

Arist. 1. & 7.
Ethic.
Plat. in Phæd.
& Chæm.

Sanius de na-
tura nostræ
iudicæ vete-
res Philoso-
phi, quàm re-
centes Pela-
giani.

Vbi vera viriū
anima iura-
gia adest, ibi
corpus feruit,
animus do-
minatur: ibi
maiora bona
anteponitur
minoribus,
æterna cadu-
cis &c.

Pfal. 13.
Luc. 14.
Matth. 22.

Maior homi-
num pars cō-
tra rationem
sensu ducitur.

Aug. lib. 4.
hypo.

Anima, qua
sumus, vi-
uimus, & in-
telligimus,
mortis exors
est.

Immortalis
anima à cor-
pore separa-
tio, pugnat
cum naturali
illius deside-
rio.

Inter moto-
rem & mobi-
le naturalis
quædam pro-
portio inter-
cedat, oportet.

Debebant rursus iisdem illi semichristiani philoso-
phastri, quibus cum hinc nobis certamen est, meminisse vix
vllum vnquam vel inter gregarios Philosophos extitisse, qui
anima'ne an corporis imperio vtendum sit, in quæstionem
vocaret: vel qui huius'ne an illius commoda studiosius expe-
tere, ac consecrari oporteat, seriò ambigeret. Si ergo huma-
na natura nullo *δυσκρασίας* vitio laborat, si nullo *ἀραξίας* mor-
bo languet, bona vtique maiora anteponet minoribus, æter-
na caducis, primarium mouens instrumento, herum seruo,
heram seruæ. Atqui in omnium oculis est, potioem morta-
lium partem ardentiore desiderio in ea ferri, quæ suauia sunt
corpori, quàm in ea, quæ salutaria sunt animo; in terrena &
fluxa fortunæ bona, quàm in cœlestia & sempiterna: multo-
que plus deferre carnis sensui, quàm rationis legi. Perspicu-
um sit ergo, naturam nostram non omnis prorsus vitij exper-
tem esse. Quis enim eum gustatus sensum sanum dixerit, qui
quod dulce est, vt amarum refugit, vel contrà quod amarum
est, vt dulce appetit?

Sed nec vlli quoque Christiano homini, nedum Phi-
losopho Christiano de animæ, qua sumus, viuimus, & intel-
ligimus, immortalitate dubitare fas est. Atqui contra partis
naturam, naturalemque eiusdem propensionem est ab alte-
ra, qua cum essentialiter consociata fuerat, perpetuoque ma-
nere ardentè desiderabat, & perpetuò quoque manere po-
terat, diuelli, ac separari: Vel ipsa igitur immortalis anima à
corpore, quod *δυσιωδώς* informabat, separatio, hoc est, mors ali-
quam in naturam nostram pestem irreplissè neutiquam ob-
scure insinuat.

Etenim si motor est æternus & suapte natura immortalis
profectò, semoto impedimento, naturale & proprium illius
organum interitus quoque exors erit, aliàs enim inter partes
totum essentialè absoluentes non satis apta proportio, &
symmetria intercederet. Quare etiam nobiliores Scholæ
Theo-

Theologi disertè profitentur, si hominem ex forma specte-
mus, ex qua res potissimùm spectari solet, & spectari quoque
debet, vt quæ speciem constituat, mortem & quæcunque vi-
am ad ipsam muniunt, ipsi innaturalem esse: Atque adèdè ne-
quaquam decuisse, vt præpotens Deus, qui omnia disponit
suauiter, & moderatur sapienter, animam suapte natura im-
mortalem infunderet in corpus morti obnoxium, hoc est, in
corpus eiusmodi, quod ipsa anima, aut vi propria, aut energia
aliunde accepta, perpetuò integrum & incorruptum conser-
uare non posset. Siquidem corpus ex elementis concretum
eam ex se firmitatem non habet, vt semper esse, & viuere pos-
sit, sed si quid eiusmodi habet, hoc totum aliunde mutuetur
oportet.

Mirum est sanè morosophos illos Augustino, quem vnum
aliàs inter Theologos philosophi appellatione dignum prædi-
cant tot libris ac tractatibus contra tetrum hunc errorem
acerrimè disputanti tam impudenter sese obiectare. Quòd si
de illius sententia, vel nostra fide ambigunt, legant com men-
tarios, quos Hypognosticòn inscripsit. Euoluant, quæ de pec-
mer. & remiss. de gratia item & lib. arbit. de natura rursus &
gratia inuulgauit. Percurrant quæ contra Iulianum, qui hanc
carnis infirmitatem, & virium *ἀραξίας* vt bonam, naturæque
nostræ consentaneam propugnabat, & alias præterea multas
ineptias, nugasque sanæ fidei aduersas in vulgus profeminaba-
bat, pluribus voluminibus elucubrauit. Vbi etiam inter alia,
quibus insanum hoc dogma infectatur, hac illum oratione
vtentem comperient:

Si sciperes Iuliane, profectò iniquitatem esse videres, cum
pars hominis inferior repugnat superiori, & meliori. Nec enim
nulla iniquitas est, cum in vno homine, vel superiora inferio-
ribus turpiter seruiunt, vel inferiora superioribus contuma-
citer reluctantur, etiam si vincere non sinantur. Hac Augusti-
nus non minùs profectò philosophicè, quàm Christianè. Nam
si inferioris partis motus vel impetus cōtra rationis iudicium,

Thom.
Alexan.
Argent.
Ambros.
Si hominem
secundum
formam spe-
ctes, mors
naturæ illius
est dissenta-
nca.

Anima aliunde
id mutua-
tur, quo cor-
pus integrum
conseruatur.
Corpus ele-
mentare ex
se non habet,
vt dissolui
nequeat.

Augustinus
pluribus vo-
luminibus
ostendit, quæ
in hac vita
geminus,
ex peccato
orta esse.

Iniquum est,
inferiorem
hominis par-
tem oblecta-
ti superiorem,
superiorem
autem serui-
re inferiori.
Inferioris
partis impe-
tus cōtra ra-

tionis imperium non est illi à naturæ authore infusus, sed aliunde ascitus. est illi absolutè naturalis: necessariò rationis iudicio, aut voluntatis imperio obsequi, erit contra naturalè eiusdem inferioris partis motum. At quis hoc sobrius dicere, aut publicè defendere audeat? Quare impetus ille sensualitatis contra rationem & voluntatem, non est ipsi à naturæ opifice initio infusus, sed diaboli fraude, & impostura incensus, & excitatus. Si quidem nulla omnino naturalis vis, duas pluresque propensiones, vel motus inter se omnino pugnantes, à natura, vel naturæ authore in generatas habet. Sequitur enim hic motus, vel hæc propensio formam, quæ non est vna, & vna in vna re, sed vna simpliciter.

Forma rei naturalis, & propensio, quæ eam naturaliter consequitur, non est vna & vna, sed vna simpliciter.

Natura homini noueram, ceteris plerisque omnibus matrem se exhibet.

Aug. lib. 4. c. 12. cõst. Iulia. Cicero lib. 3. de Repub.

Optimum, vel nõ nasci, vel natum citò mori.

Lib. 4. c. 17. cont. Iulian.

Meliores Philosophi senserunt, quæ in hac vita videmus

Deniq; miserandam naturæ nostræ conditionem, palpabilemque eiusdem languorem, & ἀραξίαν variæ illæ & crebræ Sapientum huius seculi de natura nostra conquestiones, & quærimoniam plùs satis apertè declarant. Sunt enim, qui vnum ex omnibus animantibus hominem non à matre, sed à nouerca natura in lamentabilem hanc vitam editum dicunt. Atqui si nihil in illo existeret vitij, nihil læguoris aut morbi, oppositum, & dictum, & factum quoque oportuit. Constat enim pleraque omnia, quæ sub aspectum nostrum cadunt, vnius hominis causa condita esse. Multi ob ingens malorum pelagus, quibus humana vita assiduò exercetur, & tantum non quasi vehementibus quibusdam procellis obruitur, vel non nasci, vel natum citò mori, optimum ducunt. Nonnulli tandem aliquid sceleris, propter quod in hac præsentis, & momentanea flagelletur, in altera vita designasse opinantur, quorum opinacione licet falsa, & à fide aliena, diuus Augustinus Iuliani κακοδοξίαν alicubi impugnat, ait enim:

Quanto te meliùs veritati que viciniùs de hominum generatione senserunt, quos Cicero in extremis partibus Hortensij, velut ipsa rerum euidentia ductus, compulsusque commemorat? Nam cum multa, quæ videmus & gemimus, de hominum vanitate atque infelicitate dixisset, ex quibus humane, inquit, vitæ erroribus & erumnis fit, vt interdum veteres illi, siue vates, siue

in

in sacris initijsque tradendis diuinæ mentis interpretes, qui nos ob aliqua scelera suscepta in vita superiore pœnarum iudendarum causa natos esse dixerunt, aliquid vidisse videntur, verumque sit illud, quod est apud Aristotelem, simili nos affectos esse supplicio, atque eos, qui quondam, cum in prædonum Hetruscorum manus incidissent, crudelitate excogitata necabantur, quorum corpora viua cum mortuis, aduersa aduersis accommodata, quàm aptissimè colligabantur: sic nostros animos cum corporibus copulatos, vt viua cum mortuis.

Sed hæc illi, inquit idem Augustinus, concionabantur, & de natura nostra queritabantur, quos latebat, cur esset graue iugum super filios Adam à die exitus de ventre matris eorum, vsque ad diem sepulturæ in matrem omnium: quia sacris literis non eruditi, ignorabant originale peccatum, & gratiam, quæ per Mediatorem liberandis hominibus concessa est. Sed nunquid ob hoc illi Dei iudicium euadent? nequaquam. vapulabunt enim, & quidem grauiter vapulabunt, non quia ignorant, sed quia quæ scire poterant, & scire quoque debebant, scire non laborant. At multò tamen minùs, quàm illi, qui post acceptam Spiritus sancti illuminationem in Philosophorum, ac veterum hæreticorum errores vltro se denuo præcipites dederunt. Quales inter alios complures sunt, qui hac hominum ætate ex pecudum natura, de humane naturæ conditione pronunciant. Non audio, inquit Erasmus, cum, qui dicit foedam illam pruriginem, & Veneris stimulos non à natura, sed à peccato profectos. Quid tam dissimile veri? in ceteris animantibus vnde hi stimuli? à naturæ an à peccato? Idem de morte, mortisque prodromis, ac ceteris naturæ nostræ vulneribus nugantur quidam alij.

Possent hi ab insigni hac temeritate, vt aliud nihil grauius dicam, in partem excusari, si catholica hæc veritas humane tantum rationibus, & argumentis, qualia nonnulla nunc in mediū proposuimus, niteretur: Verum contra apertas

& gemimus, ex peccato nata esse, sed in altera vita designato.

Lib. 4. c. 12. cont. Iulian.

Ecclesi 40.

Philosophi originis naturæ, & Christi gratiam ignorabant.

Nescire, quæ te scire oportet, non est peccatum, sed nolle ea discere.

In encom. matrem.

Tolerabile est, solis humane rationibus obtutu-

at Scriptura-
rum & Patrū
traditioni se
opponere, in-
tolerabile est
prorsus.
Hæretici oēs,
& hæreticif-
santes Scri-
pturarum sci-
entiam sibi
arrogant.

tas Scripturas, contra vnanimem sanctorum Patrum doctri-
nam, contra expressam Ecclesiæ definitionem hæc effutire,
id demum intolerabilis est arrogantię. Miror profectò non
parum homines, qui tantam Scripturarum scientiam iacti-
tant, tamque oculati, & emunctæ naris Theologi haberi vo-
lunt, dum Moysen & Prophetas, dum Apostolos & reliquos
Spiritus sancti interpretes, & quasi amanuenses legunt, hunc
animi morbum, hanc carnis infirmitatem, hoc foeda erube-
scendæque libidinis malum non subodorari.

Lib. 4. hypog.

Etenim si naturale bonum est ista libido, & nihil est in ea,
quod pudeat, quæro cum diuo Augustino, qua ex causâ pro-
toplasti post transgressionem naturalia membra texerunt? &
non sicut ante peccatum fuerant, permanserunt, quando
vtique nudi erant, & non confundebantur? Nihil enim Deus,
vnde confunderetur homo, cum eum plasmaret ad suam
imaginem, in eius forma creauit. Quòd si secundum fidem
nostram de accidentis libidinis malo post peccatum confusi
non sunt, secundum dogma vestrum Deus fecit in illis, vnde
confunderentur. Nec enim aliud dicitis, cum turpissimę libi-
dinis Deum authorem esse prædicatis.

Genes. 3.

Genes. 2.

Nihil creauit
Deus in ho-
mine rubore
dignum.

Sed respondes forsân? Absit vt Deus fecerit quempiam in
protoplastis pudorem. Iterum ergo iterumque percunctor: Si
nihil vnde pudeat Deus fecit, & plena fide dicitur, quia peni-
tus non fecit, & malum libidinis ex diabolo non est, quod re-
cta fide non dicitur, quia ex ipso est: cur texerunt genitalia
membra post culpam, quæ à die institutionis suæ inuicem vi-
debant, & non tegebant? Si dixeris, propter peccatum: ergo
confiteri, & accusa malam libidinem, cuius impudentiam pu-
dentes folijs fici texerunt. Quòd si id dicere nequis, apertè De-
um pudoris huius authorem esse criminari: quia cum ex ma-
lo libidinis à vobis negatur confusio contigisse, Deus homi-
num opifex apertissimè accusatur.

Malum libi-
dinis non ex
Deo, sed ex
diabolo flu-
xisse, Scriptu-
ræ diserte
produnt.

En ex hoc Scripturæ loco beatus Augustinus manifestè
ostendit, infamem illam carnis libidinem, non esse bonum

natu-

naturæ nostræ ab ipso opifice insitum, sed certum naturæ
vitium, per peccatum in terrarum orbem inuectum. Quare &
gentium doctor, & ceteri quoque Apostoli perinde de ea lo-
quuntur, ac scribunt, ac de re mala, fugaque & odio digna.
Paulus enim modò peccatum, modò peccati legem, modò
absolutè malum appellat.

Rom. 7. 5.
Apostoli car-
nis libidinem
malam esse
pronunciant.

Facit idem & beatus Iacobus quoque: Nemo, ait, cum ten-
tatur, dicat, quoniam à Deo tentatur. Deus enim intentator
malorum est. ipse autem neminem tentat. Vnusquisque verò
tentatur, à concupiscentia sua abstractus, & illectus. Dein-
de concupiscentia cum conceperit, parit peccatum, pecca-
tum verò cum consummatum fuerit, generat mortem. & in-
frà: Vnde bella, & lites in vobis? nonne ex concupiscentijs
vestris, quæ militant in membris vestris? Atqui nefas est cre-
dere, Deum Opt. Max. quippiam eiusmodi homini inseuisse,
vnde is ad lites, vel bella, vel alia cuiuscunque generis flagitia
tanta vi impellatur.

Iacob. 1.

cc

cc

cc

cc

cc

cc

cc

cc

cc

cc

cc

cc

cc

cc

cc

cc

cc

cc

cc

cc

cc

cc

cc

cc

cc

cc

cc

cc

cc

cc

cc

cc

cc

cc

cc

cc

cc

cc

cc

cc

cc

Vtrique Apostolo per omnia astipulatur discipulus ille,
quem diligebat Iesus. Filioli, inquit, nolite diligere mundum,
neque ea quæ sunt in mundo. Si quis diligit mundum, non
est charitas patris in eo. Quoniam omne quod est in mun-
do, aut est concupiscentia carnis, aut concupiscentia ocu-
lorum, aut superbia vitæ, quæ non est ex patre, sed ex mundo
est: & mundus transit, & cõcupiscentia eius. Quòd si concupi-
scentia ex Deo esset, neque Apostolus eam ex patre esse nega-
ret, neque nos tantopere ab ea absterreret.

Deus nihil
homini inse-
uit, quod in-
petu quodam
illud abripi-
piar ad quod-
cumque pec-
catum.

1. Ioan. 2.

cc

cc

cc

cc

cc

cc

cc

cc

cc

cc

cc

cc

cc

cc

cc

cc

cc

cc

cc

cc

cc

cc

cc

cc

cc

cc

Porro autem quòd mors, cæteraque, quæ illam vel ante-
cedunt, vel eidem quoque adiuncta sunt, non ex Deo, sed ex
peccato, peccati.ve inuentore, & incentore diabolo orta
sunt, id ex sacra & diuina Scriptura ipsa meridiana luce clari-
us est. Quid enim ait illa? Deus mortem non fecit, neque læ-
tatur in perditione viuorum. Creauit enim vt essent omnia,
& sanabiles fecit nationes orbis terrarum. & infrà: De-
us creauit hominem inexterminabilem, & ad imaginem su-

Immoderati
cocupiscentiæ
impetus, vt &
superbia quoque
no sunt ex pa-
tre, sed ex mū-
do, & mundi
huius puni-
pe.

Mors, mor-
tisque pro-
dromi ex pec-
cato, & diā-
bolo sunt, nō
ex Deo.

Sap. 1.

Sap. 2.

G

am

am fecit illum. Inuidia autem diaboli intrauit mors in orbem terrarum.

Rom. 8.

Apud Apostolum hac ipsa de re ita scriptum extat : Si
 " Christus in vobis est, corpus quidem mortuum est, pro-
 " pter peccatum : spiritus autem vita est, propter iustitiam.
 " Hic Augustinus, puto quod non expositorem, sed tantum
 lectorem opus habet, tam clara & aperta sententia. Corpus,
 inquit, mortuum est non propter fragilitatem terrenam, quia
 de terræ puluere factum est, sed propter peccatum, quid am-
 plius querimus ? Tandem cum Apostolus ait, Per hominem
 mors, & per hominem resurrectio mortuorum : quid ali-
 ud significare vult, quam Adamum mortis extitisse au-
 thorem, Christum verò resurrectionis ex mortuis ? Nul-
 lo itaque modo mors est ex Deo, sed ex peccato, & Satha-
 ne dolo.

Lib. 1. c. 14.
 de pec. mor.
 Corpus mor-
 tuum est pro-
 pter peccatum
 non propter
 terrenam fra-
 gilitatem.
 1. Cor. 15.

His de bonorum iactura, quam in Adamo fecimus, & ma-
 lorum lerna, in quam diaboli inuidia, & impostura decia-
 dimus, breuiter constitutis, consequens est vt de proxima
 horum malorum, & miseriarum causa nonnulla quoque in
 medium adferamus.

*Non solum prauaricationis Adæ pœnam, in omnes & singulos, qui
 ortum ex eo ducunt, permeasse, & porro permeare,
 sed noxam quoque & maculam.*

TRACTATVS QVINTVS.

Deus non ir-
 rogat pœnas
 infantibus.

Et si verò ex ijs, quæ à primo ortus nostri
 die, vsque ad supremum vitæ spiritum per-
 petimur, haud difficulter colligi queat, ali-
 quid in nobis quandoq; hæsisse, vel etiam-
 num herere, quod Deo displiceat : (nam
 cum is aequissimus meritorum aestimator
 sit, nullo modo verisimile sit pœnis sauire
 in infantes.) Attamen cum hac tempestate non desint, qui
 apertè

apertè id negant, vt noui Pelagiani omnes : Alij rursum, qui
 obliquè, vt illi, qui citra sacramentale præsidium fidelium in-
 fantibus certam salutem pollicentur : Alij demum, qui præ-
 posterè admodum de hoc peccati genere loquuntur, & scri-
 bunt ; cuiusmodi inter alios multos sunt, qui nullum veri no-
 minis peccatum ex Adamo in nos deriuari contendunt, sed
 morbum tantum, moriendiq; necessitatem : Non erit ab
 institutæ disputationis scopo alienum, si paucis ex Scriptura,
 communiq; Ecclesiæ consensione, & Patrum doctrina
 commonstrauerimus, non solum carnis ægritudinem, &
 mortem, aliaq; eiusmodi incommoda, sed mortis quoque,
 carnalisq; infirmitatis meritum, & causam, hoc est, cul-
 pam ex Adami præuaricatione in vniuersum genus no-
 strum dimanare, & ad vltimum vsque caput dimanaturum
 esse.

Pelagiani.
 Caluiniani.

Zuuingliani.

Et mors, &
 mortis meri-
 tum quoque
 ex Adami
 præuaricatio-
 ne in nos de-
 riatur.

Quòd ergo in omnibus & singulis, qui communi procrea-
 tionis lege originem ex Adamo trahunt, aliquod verè ratio-
 nis vitium tantisper hæreat, dum per Christi sanguinem ab il-
 lo expientur, id ex Apostoli doctrina adè perspicuum, &
 planum est, vt ex ea vel sola controuersia hæc dirimi queat.
 Scribit is autem in hunc modum : Non solum autem, sed &
 gloriamur in Deo, per Dominum nostrum Iesum Christum,
 per quem nunc reconciliationem accepimus. Propterea, sic-
 ut per vnum hominem peccatum in hunc mundum intrauit,
 & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors per-
 transijt : in quo omnes peccauerunt. Hic Apostolus mortem,
 vt proprium peccati stipendium ab ipso peccato planissime
 fecernit. asserit enim, per hominem peccatum, & per pecca-
 tum mortem pertransijsse in omnes.

Ex sola Apo-
 stoli doctrina
 originis pec-
 catum con-
 stitui potest.
 Rom. 5.

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

Verum quòd nihil ferè tam perspicuè exponi, nihil tam
 apertè proponi queat, quod improborum calumniæ non pa-
 teat, quodque ab illorum ducibus in sensum præposterum, &
 ab authoris mente prorsus alienum detorqueri non soleat :
 non defuerunt aliquando, sed nec hodie quoque defunt, qui
 pla-

Apostolus
 fecernit mor-
 tem à pecca-
 to tanquam
 effectum à
 causa.

Nihil tam
 planum &
 clarum, quod
 similtiter in-
 ter-
 pretatione
 hereticæ non
 deprauent, &
 oblectent.

planissimum hunc Apostoli locum, à vero & legitimo Apostoli sensu, in sensum ab Apostolica mente alienissimum ob torto collo trahunt. Aiunt enim omnes in vno hætenus peccasse, quatenus vnum omnes peccantem strenuè imitantur. Verùm si ob id solum verè, & propriè in vno omnes peccasse dicuntur, quòd vnus exemplum impigrè sectentur omnes: nihil obstabit, quò minus superbos omnes in diabolo peccasse defendamus. Ab ipso enim omnis superbia, imò verò omne peccatum initium sumpsit. Omnes rursus parricidas in Cain, omnes parentum illusores in Cham, omnes tandem tyrannos, in fontemque oppressores in Nemrod, arque ita de reliquis: & tamen nullus vnquam Prophetarum, nullus Apostolorum, nullus Patrum, aut vulgariarum quoque Theologorum sic locutus comperitur.

Quin & cætera quoque, quæ in illo ipso capite proximè consequuntur, eiusmodi interpretationem nequaquam admittunt. Scribitur hinc enim, peccatum regnasse ab Adam vsq; ad Moysen, etiam in eos, qui in similitudinem præuaricationis Adæ non peccarant, hoc est, in eos, vt interpretatur Augustinus, qui nondum sua & propria voluntate sicut ille peccauerant, sed ab illo peccatum traxerant, qui est forma futuri. In illo nanque, vt ait idem, posteris ex illius propagine olim nascituris condemnationis forma constituta erat.

Et quò præposteris illis Scripturarum interpretibus os magis adhuc obstruat, paucis interiectis, admonet rursus non omnia ex vno in omnes pertransisse, sed vnum duntaxat. ait enim: Non sicut per vnum peccatum, ita & donum. Nam iudicium quidem ex vno in cõdemnationem, gratia autem ex multis delictis in iustificationem. Si enim vnus delicto mors regnavit per vnum, multò magis abundantiam gratiæ, & donationis, & iustitiæ accipientes, in vita regnabunt per vnum Iesum Christum. Igitur sicut per vnus delictum in omnes homines in condemnationem, sic & per vnus iustitiam in omnes homines in iustificationem vitæ.

Atqui

Atqui si sola imitatione in Adamo peccant, quicumque in illo peccant: (peccant autem in eo, quicumque ortum ab illo ducunt) non vnum tantum ex illo trahent, sed multa, vel etiam omnia. Nam quicumque peccant, per inobedientiam mandatum violant.

Mittò hinc in vno illo scelere, quo generis, & delicti parens seipsum, & nos omnes in seipso perdidit, multas extitisse noxas. Siquidem, vt post Augustinum Leo Magnus exponit, erat illic superbia, qua in sua potius homo esse, quam in Dei potestate, dilexit: & sacrilegium, quia Deo non credidit: & homicidium, quia se præcipitavit in mortem: & fornicatio spiritalis, quia integritas mentis humanæ serpentina suasionem corrupta fuit: & furtum, quia prohibitus vsurpatus est cibus: & avaritia, quia plus, quam sufficere ei debuit, appetiuit, & si quid aliud in hoc vno admissio, diligenti consideratione poterit inueniri. Hæc Leo.

Quauis ergo, inquit Augustinus, Adamum imitentur, quotquot per inobedientiam mandatum Dei transgrediuntur: aliud tamen est, quod exemplum est voluntate peccantibus; aliud, quod origo est cum peccato nascentibus. Nam & Christum quoque imitantur Sancti: sed præter hanc externam imitationem, illuminationem quoque, iustificationemque nostram interius operatur. Sicut ergò ille, in quo omnes viuificabuntur, præterquam quòd se ad iustitiam exemplum præbeat imitantibus, dat etiam sui spiritus occultissimam fidelibus gratiam, quam latenter infundit, & paruulis quoque: Sic & ille, in quo omnes moriuntur, præterquam quòd ihs, qui præceptum Domini voluntate transgrediuntur, imitationis exemplum est, occulta etiam tabe carnalis concupiscentiæ tabificat in se omnes à sua stirpe venientes. Atque hinc omnino non aliundè dixit Apostolus: Per vnum hominem intrauit peccatum in mundum, & per peccatum mors. Non ergo ob id solum peccato contaminamur, quòd Adami inobedientiam æmulamur, sed ob id maximè, quòd naturaliter ex eo nascimur.

G 3

Acquè

Prover. 1.

Ecclesi. 10.
Genes. 4.
Genes. 9.
Genes. 10.

Aliud, peccatum ipso ortu contrahere: aliud, hunc vel illud peccantem imitari.

Lib. 1. de peccat. rem.

In Adamo posteris condemnationis forma constituta est.

Rom. 5.

Non omnia ex vno in omnes, sed vnum tantum ex vno in omnes pertransiit.

Quicumque peccant, per inobedientiam legem violant.

Epist. 86. In vno Adami peccato multæ extiterunt peccatorum formæ.

Lib. 1. cap. 9. de pecc. meriti.

Vt pii omnes non solum Christi obedientiam æmulantur, sed internam quoque gratiam ex illo habent: ita mali & scelerati omnes non modo Adami inobedientiam imitantur, sed occultam quoque labem ex illo contrahunt. 1. Cor. 15. Rom. 5.

Ad Ephes. 2.

Acquè illustre est & alterum illud eiusdem Apostoli quoque: Aliquando, inquit, conuersati sumus in desiderijs carnis nostræ, facientes voluntatem carnis, & cogitationum: & eramus natura filij iræ, sicut & cæteri. Profectò hominẽ suapte natura iræ filium nasci, non est maiorum vitia æmulari, aut extrinseca tantum denominatione peccatorem dici: aut carnis ægitudine, vel moriendi necessitate teneri: sed & ipso ortu vitio quoque contaminari. Nec enim aliud est, iræ obnoxium nasci, quàm in iniquitate & peccato concipi, iuxta illud Propheta: Ecce in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea. Constat nanque iniquitatem, & peccatum, cuius sacer vates hîc meminit, ad parentes referri non posse: Tantum enim abest vt legitimi coniuges legitime, hoc est, secundum legis præscriptum, liberis operam dantes peccent, aut aliquid poena dignum admittant, vt eiusmodi quoque præmio digni censerentur. Referenda est ergo hæc iniquitas ad prolem, quæ hoc ipso peccato contaminatur, quod naturaliter concipitur. Eodem pertinet & alterum illud eiusdem prophetæ quoque: Omnes, ait, declinauerunt, simul

Iræ filij nasci, amplius quod dicitur, quam qualemcunque peccantem æmulari.

Psal. 50.

inutiles facti sunt: non est qui faciat bonum, non est vsque ad vnũ. Nam si infantes ad rationis vsuram nondum euecti, neque in seipsis, neque in altero quoque, quicquam vnquam peccauerunt, quomodo aut declinasse, aut inutiles euasisse verè dici possunt?

Non peccat, qui legitime liberis dant operam.

Psal. 13.

Si omnes declinauerunt, & inutiles facti sunt, ergo & infantes quoque.

Iob 14. Nemo immundus à forde nascitur.

Sed quia Antagonistæ hanc Prophetæ querimoniam ad solos fortè adultos torquebunt, agendum quid beatus Iob de communi hac mortaliũ omnium labe alibi tradat, audiamus. Nemo, canit ille, mūdus est à forde, nec infans, cuius est vnus dici vita super terram. Ita hunc locum exponunt Septuaginta, rursum: Quis potest facere mūdum de immundo conceptum semine, nisi tu, qui solus es? Præclarum hoc sanè de communi originis macula testimonium. Vocat autem genitale semen immundum, nõ quod suapte natura eiusmodi existat, sed quia illa virtute, & energia, qua ante primum peccatum pollebat, caret.

caret. Siquidem Adam initio ita institutus erat, vt originis iustitiam vnà cum natura transfundere posset. Quare vt anima, ita originalis quoque iustitia aliqua ratione in semine inclusa herbat. Per peccatum autem & ipse originis iustitia, & semen quoque, quod ex illo descendit, supernaturali illa vi exutum est. Atque ea de causa immundum, hoc est, mancum, vel mutilum, vel imperfectum hoc loco appellatur.

Genitale semen immundum prædictum, quia vi illa, qua initio pollebat, destituitur.

Quia ergo nemo omnium à peccati huius labe immunis nascitur, fit vt nemo prius quoque ad regnum illud, quod omne omnino pollutum respuit, admittatur, & salutari aqua à cõtractis illis sordibus repurgetur. Nisi quis, inquiebat Christus, renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest intrare in regnum Dei. At quorsum, quæso, infanti opus est palin-genesia? quorsum ablutione, si nulla in eo inheret fordes? si nullo tenetur peccato? Certum est enim, vt in operibus diuinis, ita in Ecclesiæ quoque ritibus, & cõremonijs, nihil existere vanum, nihil ociosum, nihil superuacaneum.

Apoc. 22.

Ioan. 3.

Nulla infanti vt saluus fieret, opus esset ablutione, si nulla illi cohererent sordes.

Nouimus Pelagianos hîc cauillari solere, infantes vtiliter abluere, non vt à peccato expiantur, sed ne à regno Dei excludantur. Verum hæc cauillatio rudis est omnino: nullus enim ab hoc regno excluditur, nisi culpa aliqua constringatur. Si ergo in recens natis infantibus nullum heret peccatum, nihil erit cur à regno Dei exclusi, ad terrestrem paradysum, veluti ad mite quoddam exilium ablegentur. Patet itaque in ipsis quoque infantibus aliquid extare, propter quod, & à rectitudine declinasse, & inutiles facti esse, & ablutione egere, rectè dicuntur. Hoc aliquid autem nihil est aliud, quàm originis peccatum: Siue nomen hoc inde sortiatur, quod proprio consensu non confletur, sed ipsa origine vel ortu ipso contrahatur: siue, quod originali iustitiæ, vt aliud nullum aduersetur: siue tandem, quod ab eo, à quo vniuersa hominum natura ortum ducit, derinetur.

Nihil à cœli aditu prohibet, nisi peccatum.

Psal. 11.

Cur naturæ vitium originis peccatum appellatur ratio multiplex.

Mitto hîc alia leuiora, vt est illud: Conclufit Scriptura omnia sub peccato, vt promissio ex fide Christi daretur credenti-

Ad Gal. 3.

Ecclesi 25. » dentibus. & illud rursum: A muliere factum est initium peccati, & per illam omnes moriuntur. & illud tandem: Solummodo hoc inueni, quod Deus hominem fecit rectum, & ipse se miscuit infinitis quaestionibus. Huc etiam omnia illa faciunt, quae Christum Dominum, ut communem omnium Redemptorem in carnem venisse testantur. Nec enim omnes ille redimere potuit, nisi omnes captiui, hoc est, peccati pedicis irretiti tenerentur. At infantes propriae, vel personalis noxae vinculo constringi nequeunt, ut qui rationis vsura destituantur: tenentur hi ergo originis vitio obstricti. Porro Scripturae loca, quae Christum Dominum communem omnium liberatorem praedicant, sunt penè innumera. Secundum Scripturas proinde non solum poena praeparationis Adae transijt in illius posteris, verum etiam noxia, & macula.

Verum quod Scripturae oracula, tametsi clara, & ad constituendam quamlibet controuersiam idonea, praua interpretatione infirmari, vel in alienum quoque sensum detorqueri queant, visum est, quid Ecclesia, fidissima diuinarum literarum interpres, ea de re cauerit, ac perpetuo docuerit, paucis hoc loco repetere.

Synodus itaque Tridentina inter ceteros de hoc peccati genere eiusmodi anathematismum edidit: Si quis Adae praeparationem sibi soli, & non eius propagini, nocuisse; & acceptam à Deo sanctitatem, & iustitiam, quam perdidit, sibi soli, & non nobis etiam eum perdidisse; aut inquinatum illum per inobedientiae peccatum, mortem, & poenas corporis tantum in omne genus humanum transfudisse, non autem & peccatum, quod mors est animae, anathema sit: cum contradicat » Apostolo dicenti: Per unum hominem peccatum intrauit in mundum, & per peccatum mors: & ita in omnes homines mors pertransijt, in quo omnes peccauerunt. In eandem prorsus sententiam, praeter Africanam, & Aurasicanam, & alias praeterea non paucas, conspirat & Mileuitana, & Toletana sexta, & Elibertina, & Moguntiaci quoque Synodus.

Synodus

Synodus Mileuitana: Placuit ut quicumque paruulos recentes ab uteris matrum baptizandos negat, aut dicit in remissionem peccatorum eos quidem baptizari, sed nihil ex Adamo trahere originalis peccati, quod lauacro regenerationis expietur, anathema sit. Quoniam non aliter intelligendum est, quod ait Apostolus, Per unum hominem peccatum intrauit in mundum, & per peccatum mors: & ita in omnes homines mors pertransijt, in quo omnes peccauerunt. Eadem ad verbum repetit Synodus Africana.

Synodus Toletana sexta: Ex his tribus diuinitatis personis, solum Filium fatemur ad redemptionem humani generis propter culparum debita, quae per inobedientiam Adae originali, & nostro libero arbitrio contraximus, resoluenda à secreto Patris, arcanoque prodijisse, & humanitatem sine peccato à sancta semper Virgine assumpsisse.

Synodus Elibertina: Qui aliquando fuerit catechumenus, si nunquam ad Ecclesiam accessisset, si eum de clero quicumque cognouerit voluisse esse Christianum, aut testes aliqui extiterint fideles: placuit Baptismum ei non negare, eo quod in veteri homine deliquisse videatur. Neminem tamen videatur offendat: Nam etsi verbum hoc haesitantis formam praeseferat, non semper tamen haesitat, sed saepenumero absolute affirmat.

Synodus Moguntiaci: Hoc primorum hominum peccatum propagatione in omnes homines transijt, & secum poenam suam trahit, ut sint natura omnes homines irae Dei, damnationis, & mortis rei, & ad peccatum proni.

Synodus Carthaginensis quinta: Placuit de infantibus, quoties non inueniuntur certissimi testes, qui eos baptizatos esse sine dubitatione testentur: neque ipsi sunt idonei de traditis sibi Sacramentis respondere, absque vilo scrupulo eos esse baptizandos, ne ista trepidatio faciat eos Sacramentorum purgatione priuari. Quod si paruuli indigent sacramentali expiatione, ergo sunt contaminati: Quo autem, nisi pecca-

H to?

Quicquid pro-
bar Christum
communem
omni liberato-
rem, idem
quoque probat
nullum ex
omnibus pec-
cati expecte
nasci.

Sefs. 5. c. 3.

Peccatum mors
anima.
Rom. 5.

Can. 2. de cōf.
d. 4. c. Placuit
Paruuli recēs
nati in pecca-
torum remif-
sionem bap-
tiziandi.

Rom. 5.

Can. 77.
Solut filius
carnem as-
sumpsit.

Can. 45.

Can. 5.

Can. 6. de cōf.
sec. d. 4. c.
Placuit.

Sacro fonte
tingedi, quos
certo timor
esseno collat

to? At nullum ipsi opere designârunt, aliquod ergo ipso ex-
ortu contraxerunt.

Can. 2.

Synodus Aurasicana : Si quis soli Adę præuaricationem
suam, non & eius propagini asserit nocuisse : Aut certè mor-
tem tantùm corporis, quę pœna est peccati, non autem &
peccatum, quod est mors, animæ, per vnum hominem in
omne genus humanum transiisse testatur : iniustitiam Deo
dabit, contradicens Apostolo dicenti, Per vnum hominem
peccatum intrauit in mundum, & per peccatum mors. Hęc
de originis peccato Synodi, non quidem œcumenicę omnes,
omnes tamen, vna duntaxat excepta, vel ab œcumenicis, vel
ab Ecclesia Romana approbatæ, & confirmatæ.

Rom. 5.

Eandem fidei regulam vnanimi sensu atque consensu te-
nuere magna illa Ecclesię lumina, Irenæus, Hilarius, Cy-
prianus, Hieronymus, Ambrosius : imò omnes quotquot iam
inde ab Apostolorũ ætate vsque ad deploratum hoc nostrum
seculum in Ecclesia Catholica catholicè vixerunt, aut scri-
pserunt.

Iren. cit.
Aug. cont.
Iul.

Irenæus : Non aliter saluantur homines ab antiqua plaga
serpentis, nisi credant in eum, qui secundùm similitudinem
carnis peccati, in ligno martyrij exaltatus à terra, & omnia
traxit ad se, & viuificauit mortuòs.

Lib. 1. cont.
Marcion.

Tertullianus : Homo damnatur ob vnus arbusculę de-
libationem : & exinde prosiliunt delicta cum pœnis, & pereunt
iam omnes, qui paradisi nullum cespitem nôrunt.

Ep. ad Fidũ.
cit. hunc locũ.
Hier. lib. 3.
cont. Pelag.
Aug. lib. 1. c.
1. cont. Iul.
Infantes eò
iustius ad Ba-
ptismi Sacra-
mentum ad-
mittuntur, quò
illis hęc re-
mittuntur nõ
ram propria
q̃ aliena.

Cyprianus : Porrò autem si grauissimis peccatoribus, &
in Deum multùm etiam peccantibus, cùm postea credide-
rint, remissio datur peccatorum, & à Baptismo, & gratia ne-
mo prohibetur : quanto magis prohiberi non debet infans,
qui recens natus nihil peccauit, nisi quodd secundùm Adam
carnaliter natus, contagia mortis antiquę prima natiuitate
contraxit ? Qui ad accipiendam peccatorum remissionem
hoc ipso facilius accedit, quodd illi remittuntur non pro-
pria, sed aliena peccata. hoc est, quę non proprio consen-
su,

su, sed consensu alieno habet.

Hilarius ad illum psalmi versiculum : Viuet anima mea,
& laudabit te. Viuere se in hac vita non reputat, quippe qui
dixerat, Ecce in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis
concepit me mater mea. Scit enim sub peccati origine, & sub
peccati lege se natum.

Ad psal. 118.

Ambrosius : Antequam nascamur, maculamur conta-
gio : & ante vsuram lucis, originis ipsius excipimus iniuri-
am, in iniquitate concipimur. & alio rursum loco idem : Cùm
omnes homines velit Deus saluos fieri, quid est quodd aliena à
salute perpetuã tanta infantium multitudo, totque in his eta-
tibus hominum millia extra vitam relinquuntur æternam ?
quasi ad hoc tantùm conditi sint ab eo, qui neminem odi-
ens creauit, vt quia in hunc mundum cum peccati carne
venerunt in insolubilis culpę vincula sine reatu proprię
actionis inciderent ? Quid hoc profundius ? quid mirabili-
us esse potest ? Neque credi fas est eos, qui regenerationis Sa-
cramentum adepti non sunt, ad vllum beatorum pertinere
consortium.

In apolog.
Dauid.De voc. gen-
lib. 2. c. 8.
1. Tim. 2.Infantes non
regenerati
ad beatorum
consortium
nõ pertinẽt.

Hieronymus. Critobolus : Dic, quærso, & me omni libera
quærstione, quare infantuli baptizentur ? Atticus : Vt eis pec-
cata in Baptismate dimittantur. Critob. Quid enim comme-
ruere peccati ? quisquam ne soluitur non ligatus ? Attic.
Me interrogas ? respondeat tibi euangelica tuba, doctor
gentium, vas aureum in toto orbe resplendens : Regnavit
mors ab Adam vsque ad Moysen, etiam in eos, qui non pec-
cauerunt in similitudinem præuaricationis Adę, qui est for-
ma futuri,

Lib. 3. cont.
Pelag.

cc Rom. 5.

cc

De fide ad
Petr. de con-
sec. d. 4. c.
Firmilimè.

Ephes. 2.

Augustinus : Firmilimè tene, & nullatenus dubites omnẽ
hominem, qui per concubitum viri & mulieris concipitur,
cum originali peccato nasci, impietati subditum, mortique
subiectum, & ob hoc naturaliter nasci irę filium, de qua dicit
Apostolus : Eramus natura filij irę, à qua ira nullus liberatur,
nisi per fidem Mediatoris hominis Iesu Christi.

Ad c. 15. p. mi. Reg.

Gregorius exponens illud Samuelis : Sicut fecit mulieres absque liberis gladius tuus, sic absque liberis erit inter mulieres mater tua. Quæ est mater carnalis sensus, nisi originalis culpa? Quia enim ante peccatum primi hominis nulla membris libido inerat, rex Amalechita non erat. Erat quippe sensus, sed turpis ac libidinosus non erat : Sed statim ut ad culpam cecidit, membrorum pruritum sensit: quia obedientem carnis motum habere non potuit, quando ipse Deo inobediens fuit.

Cont. Caus. c. 120.

Prosper: Quid peccato læsum est, si id læsum non est, unde peccatum est? Nisi fortè dicatur in Adæ posteros pœnam transiisse, non culpam, quod omni modo falsò dicitur, & ab hoc fortè non dicitur: nimis enim impium est hoc de Dei sentire iustitia, quòd à præuaricatione liberos cum reis voluerit esse damnatos. Patet ergo culpa, vbi non latet pœna, & societas peccati conuincitur de communione supplicij.

Omnis veræ rationis pœna culpam quoq; ponit.

De incar. c. 14.

Fulgentius: Si qui ergo mortem solam, & non etiam peccatum ex homine primo transiisse in genus humanum nituntur asserere, mirum si non intelligunt, quibus sententiæ suæ laqueis obligentur. Primò, quia Deum dicunt iniustum, in eo quòd mori facit paruulos, quos nulla volunt isti originalis peccati contagione pollutos, quòsque manifestè cõstat in infantili ætate aliquid actualis peccati propria non posse voluntate contrahere.

Ser. de natiui.

Gregorius Nazianzenus: Venerare natiuitatem, per quam terrenæ natiuitatis vinculis liberatus es. Honora Bethleem pusillam & minimam, per quam regressus ad paradysum tibi patefactus est. & oratione de Baptismo: Persuadeat tibi de hoc quoque sermo Christi dicentis, neminem posse introire in regnum cœlorum, nisi renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto. Per hunc primæ natiuitatis maculæ purgantur, per quam in iniquitatibus concipimur, & in delictis genuerunt nos matres nostræ.

Ioan. 3.

Psal. 50.

Retici-

Reticius: Hanc esse principalem in Ecclesia indulgentiam, neminem præterit, in qua antiqui criminis omne pondus exponimus, & ignorantie nostræ facinora prisca delemus: vbi & veterem hominem cum ingenitis sceleribus exuimus,

Sermo. de Baptif.

Innocentius eius nominis primus: In profunda præuaricationis demersus Adam, nihil quemadmodum inde surgere posset inuenit, suaque in æternum libertate deceptus, huius ruinæ latuisset oppressu, nisi eum postea Christi pro sua gratia liberasset aduentus, qui per nouæ regenerationis purificationem omne præteritum vitium sui Baptismatis lauacro purificauit.

Epist. ad Syn. Carthag.

Innocentius tertius: Etsi originalis culpa remittebatur per Circumcisionis mysterium, & damnationis periculum vitabatur: non tamen perueniebatur ad regnum cœlorum, quod vsque ad mortem Christi fuit omnibus obseratum: sed per Sacramentum Baptismi Christi sanguine rubricati, culpa remittitur, periculum vitatur, & ad regnum cœlorum peruenitur.

De Bapt. c. Maiores.

Leo primus: Gratia vnicuique principium iustitiæ, & bonorum fons, atque origo meritorum est. Sed ideo ab illis per naturalem industriam dicitur perueniri, ut quæ ante gratiam proprio clara sit studio, nullo videatur peccati originalis vulnere sauciata. Ideo etiam paruulos dicunt, si sine Baptismo hinc de seculo exierint, non posse damnari, neque reos in peccato Adæ teneri, Cùm Apostolus dicat: Per vnum hominem peccatum intrauit in mundum, &c.

Ep. 86. ad Nic. cc. Episcop. Aquil.

Bernardus: Cùm adhuc inimici tui essemus Domine, & mors in omnem carnem exerceret dominium, cui omne semen Adam erat obnoxium lege primordialis culpæ, recordatus es verbi misericordie tuæ, & prospexisti ex sublimi habitationis tuæ in hanc vallem plorationis & miseriæ.

Ser. de pass. Domini.

Anselmus: Per vnum hominem, qui primus peccauit, intrauit originale peccatum in hunc miserum mundum, id est, in vniuersum genus humanum. Quoniam peccando omnem

Ad cap. 5. ad Romæ.

suam stirpem in seipso, tanquam in radice vitiauit, vt quicquid prolis ex semel damnata, per quam peccauerat, coniuge per carnalem concupiscentiam, in qua inobedienti poena similis tributa est, nasceretur, traheret peccatum originale.

Hęc de originis labe Patres illi, ex quibus, vt & ex cęteris quoque, quę toto hoc segmento exposuimus, perspicuum euadit, omnes homines non solum corporis mortem, moriendi ve necessitatem ex Adamo trahere, sed ipsam quoque animę mortem, hoc est, noxam. Imò verò si nullam prorsus noxam ex eo traheremus, nulli quoque morti, alteri ve poenę obnoxij nasceremur. Siquidem verę rationis poena tantum ad culpam ordinem dicit. Nam etsi insons quispiam plecti possit, ea tamen punitio, vt cruciatus vel supplicium dici queat, poena tamen proprię dici non valet. Quas autem poenas Deus à nobis exigit, eas tanquam iustas, ac promeritas exigit. Vnde etiam non tantum adultos varijs subinde morbis & cladibus exercet, verum eos etiam, qui nihil adhuc sceleris per se admiserunt, neque per ætatem admittere poterunt.

Nos certè, inquiebat Augustinus, causam, cur sub diabolo sit, qui nascitur, donec renascatur in Christo, peccati origine dicimus esse contagium. Vos autem, qui hæc negatis, ea saltem, quę aperta sunt, intuemini : cur nonnulli etiam patiuntur dæmonem infantes, nisi forsitan & ipsos, aut esse, aut sub diabolo esse negabitis. & infrà : Tu, Iuliane, asserere si potes, quomodo sibi non obscurè, sed apertè vendicat paruulos, quos immundi spiritus vexant. Si ei traditos dicis, videmus ambo supplicium, tu dic meritum? Ambo cernimus poenam, tu qui nulla mala merita dicis ex parentibus trahi, cum Deum iustum esse ambo fateamur, demonstra ista poena dignam, si potes, in infantibus culpam? Hęc Augustinus.

Et vt nulli ex illis dæmonum vexationes experirentur, omnes tamen interitus legi obnoxij sunt : hanc autem legem non

Si nullam ex Adamo culpam, nullam quodque ex illo poenam traheremus.

Lib. 3. c. 5. cōt. Iulian.

Dæmon in infantes quoque nonnunquam seruit.

Lib. 6. c. 4.

non aliunde quàm ex peccato ortum ducere, ex Scripturis euidens est : In quacunque die comederis ex eo, (comminatur Deus) morte morieris, hoc est, corruptionis, & mortis legibus obstrictus teneberis. Incassum autem hanc poenam Deus comminaretur, si homo ex primęua naturę suę institutione moriendi necessitate teneretur. Hęc ratione, quę irrefragabilis est, inter alios & ipse quoque Fulgentius alicubi vtitur.

Qua, inquit ille, iustitia paruulus subijcitur peccati stipendio, si nulla in eo est peccati pollutio? Vel quomodo videmus morte punctum, si non sensit aculeum? Et cum non sit iniquitas apud Deum, qui fecit hominem ad imaginem suam, quę iustitia est, vt imago Dei, quę nihil potuit per seipsam delinquere, si non redimatur sanguine filij Dei, in regnum Dei non permittatur intrare? Hęc ne est Creatoris benignitas, vt imaginem suam creet, eamque sine vlla iniquitate condemnet, cum non sit iniquus Deus, qui infert iram? Constitutum sit ergo, non solum adultę ætatis hominibus iustas damnationis causas adherere, verum ipsis quoque infantibus recens in hanc lucem editis. Iustę autem damnationis causę, aut nullę sunt, aut noxę sunt.

Originis vitium verę rationis peccatum esse : Neque cauillationes, quibus Antagonistę nituntur, oppositum euincere.

TRACTATVS SEXTVS.

AT dices forsitan : Quod voluntarium, aut in hominis potestate situm non est, id ipsi vitio verti, aut in poenam imputari iuste non potest : (de intrinseca nanque peccati ratione est libertas) atqui vt serui vel liberi, iusti vel iniusti, vel alio modo affecti nascamur, id in nostro arbitrio nullo modo positum est : Nihil ergo, quod verę culpę rationem obtineat, per solam naturę communicationem in nos transfundi potest.

Qui

Genes. 2.

Si homo suapte natura fuerit mortalis, frustra Deus mortem est illi comminatus.

De incarn. c. 14.

Originis labem non esse verę rationis peccatum, ex libertatis defectu, Antagonista ostendere conatur.

Non eadem
originis &
definitionis
quæstio.

Peccatum est
iniquitas, &
legis trans-
gressio, à quo
cunq; tan-
dem ortū sit.

Peccatum
vtrique im-
putatur, & il-
li à quo est, &
illi rursū in
quo est, mo-
do tamē cum
aliquo illius
consensu in-
sit.

Qui paucis huic argumento, quod in hac controuersia præcipuum est, occurrere velit, dicere is posset, originis & definitionis quæstiones distinctas esse. Aliud est enim inquirere, vitium ne illud nature ab eius voluntate profectum sit, cui in heret: aliud rursū, sit ne verè rationis peccatum. Quem admodum ergo, qui abortiuū, vel alterius cuiusque rei naturam perspectam habere volunt, non inquirunt vnde, vel ex qua causa ortum, sed inuestigant quanam forma profectum sit: ita qui cognoscere student, veri ne peccati rationem assequatur originis labes an secūs, non debent illi inuestigare à quo illud natum sit, vel à cuius voluntate profectum sit; sed peruestigare debent, an sit vera iniquitas, an vera legis inobedientia, an vera rectitudinis priuatio, an vera, ac formalis à lege vel ratione exorbitatio. Quòd si aliquid istiusmodi extiterit, peccatum vtrique erit, à quocunq; tandem ortum fuerit: vereq; & propriè illum peccatorem denominabit, in quo compertum fuerit. Sicut aqua feruens nō minùs verè ac propriè calida appellatur, quàm ignis: nec paries albo vel nigro colore imbutus, minùs verè dicitur albus aut niger, quàm cygnus aut coruus: Et tamen alterum horum eiusmodi est ab extrinseco, alterum verò ab intrinseco. Quare si Deus Opt. Max. id, quod intrinsecam ac formalem peccati rationem constituit, in Angeli, vel alterius cuiuscunq; beati mente collocaret, ille verè ac propriè peccator esset, vereq; ac propriè peccator denominari posset.

Verùm si quis vltra inquirat, eccuinam illud, quod peccatum appellatur, fraudi esse, vel in pœnam imputari debeat? huic respondere licet, iure meritoq; illi in pœnam imputari, à quo ortum duxerat: tum illi quoque, cui reuera in heret, modò tamen cum aliquo illius consensu in hercat, secūs si absque vilo prorsus illius consensu in existeret. Quare omnes quotquot ex Adamo naturaliter nascuntur, peccatores, iraq; filij ex illo nascuntur: quippe qui eiusmodi vitio obstricti ex illo nascuntur, quod suapte natura iniquitas est, & diuinæ legi con-

contrarium est. Nam etsi vitium hoc vel hæc iniquitas non sit propriè ab illis, est tamen in illis non solum subiectiuè, sed suo quoque modo despoticè: hoc autem modo in herere, est verè peccati reum constituere.

Concupiscentiæ malum, inquit Augustinus, tantum quia inest, infantes in morte tenet: & pertraheret ad vltimam mortem, nisi eius vinculum in illa, quæ fit in Baptismo, remissione peccatorum omnium solueretur. Per malum autem concupiscentiæ ille suo more totum id accipit, quod est de intrinseca originalis peccati ratione. Et hæc quidem solutio huic Pelagianorum Achilli sat esse poterat. Verùm quia hoc vnum argumentum multos iam olim exercuit, & vexauit plurimum, & etiamnum multos exercet, & vexat non parum, non grauabimur alteram, quæ fortè non minùs ad rem faciat, adhibere: non quòd iam adhibita non sit firma & vera, sed quòd non æquè fortassis omnibus sit clara, nec æquè in Scholis quoque trita.

Cum illi ergo hunc in modum ratiocinantur: Quod non est voluntarium, id nullo modo est peccatum: originis peccatum non est voluntarium, ergo non est veri nominis peccatum: Respondere licet priorem argumentationis huius partem admitti posse. Certum enim videtur, quod nullo titulo, nulla iuris fictione, nulla legum interpretatione est voluntarium, id iustè puniri non posse. Atqui omne iustæ notionis peccatum iustam promeretur pœnam. Interim verò non id solum, & in foro, & in Schola voluntarium habetur; quod per se, ac formaliter volitum est, sed illud etiam, quod virtute, vel iuris præsumptione, vel alio simili modo voluntarium est. Formaliter id expetitur, quod non in altero, vel alterius ratione expetitur, sed per se ipsum, & secundum se ipsum primò expetitur. Hoc voluntatis genere lamargi desiderium fertur in esculenta & poculenta: philargyri, in argentum & aurum: studiosi, in Deum, vel virtutis bonum: & alterius cuiuscunq; in alterum, pro-

De pecc. orig.
c. 39. & lib. 6.
c. 5. cont. Iu-
lian.

D. Aug. orig.
peccati con-
cupiscentiæ
nomine pas-
sim designat.

Voluntarium
triplex, for-
male, virtua-
le, interpre-
tatum.

Formaliter
expetitur,
quod in se
primò, & pro-
ximè expeti-
tur.

ut sua quemque aut voluptas trahit, aut voluntas ad hoc vel illud rapit.

*Virtute expe-
titur, quod in
altero indi-
uulsè conne-
xo expetitur.*

Virtute id voluntarium censetur, quod in seipso proximè, vel secundum seipsum absolutè non est volitum, & expe- titum, sed in altero, cui illud intrinsecè, & indiulsè cohaeret. Hac voluntarij specie diuinam offensam velle rectè dicun- tur, etiamsi de Deo nihil quicquam cogitent, qui in fur- tum, vel adulterium, vel hominis cedem, vel aliud quod- cunque eiusmodi flagitium spontè, ac deliberatè consenti- unt. Fieri nanque non potest, vt quis absolutè patrare id velit, quod lege prohibitum est, quin simul virtute, hoc est, secun- dariò, & indirectè in legislatoris offensionem incurrere velit. Cohæret enim offensio transgressioni indiuiduè, non secus atque motus ambulationi.

*Iuris presump-
tione volun-
tarium dicitur,
quod cõ-
tingenter ali-
cui rei, vel a-
ctui absolutè
voluntario
con iungitur.*

Iuris præsumptione id tandem voluntarium dicitur, quod alicui rei, vel actui ita connexum est, vt rarò admodum ab eo separetur: licèt absolutè ab eo separari queat. Hoc vo- luntarij schemate quempiam lædere velle præsumitur, qui in hominum turba constitutus, telum mittere non veretur: in- ebriari, qui largiùs vult potare: mendacio teneri, qui multa temere vult effutire. At nullo istorum modorum originis peccatum, aut præuaricatio, vnde illud consecutum est, nobis est voluntaria. Constat enim nos scelus illud non perpetrâsse, neque vt perpetraretur authores extitisse: Sed neque vllum quoque actum, cui Dei offensa, vel necessariò, vel contingen- ter coniuncta esset, per nos edidisse. Si ergo nulla alia volunta- rij ratio extaret, difficile foret verè rationis peccatum hîc constituere.

*Iuris fictione
multis mo-
dis quippiam
voluntarium
censetur.*

Verùm non id solum iuris fictione, vel interpretatione vo- luntarium est, quod modò expositum est: sed id etiã, quod altero iubente, vel suadente perfectum est: tum illud rursum, quod ex metu non satis iusto impellente, vel ignorantia factum non excusante, commissum est: tum illud demum, quod ab altero alterius tametsi absentis commodi causa susceptum, vel in- stitutum

stitutum est: siquidem nemo mente valens suo commodo aduersari præsumitur. Hac ratione, quod tutores pupillorum, vel parentes liberorum gratia volunt, faciunt, vel instituunt, ipsi pupilli, vel liberi velle, vel facere, vel instituire dicuntur, etiamsi absint, vel nondum quoque nati sint. Et hoc pos- sremo modo nonnulli originale peccatum voluntarium opinantur. Afferunt enim Adamum communi omnium, qui olim ab ipso nascituri erant, nomine & loco, de præ- standâ obedientia, de què iustitia, quam in communem omni- um vsum acceperat, retinenda, sanctè cum Deo pactum esse. Pacto itaque violato, ipsum cum tota posteritate amissæ ius- titiæ reum factum esse, vt quam totam ille in sua persona sustineret.

Sed sanè licèt sententia hæc quosdam authores habeat, & quendam quoque probabilitatis colorem præ se ferat, & in politicis præterea celebrem vsum obtineat: Scripturæ tamen de eiusmodi pactione nihil quicquam commemorant. Obligabatur haud dubiè protoplastus ab interdite arboris fructu abstinere, & per consequens iustitiam, quam com- muni omnium nomine acceperat, retinere; verùm id non alio, & alio præcepto, sed vno eodemque planè. Sicut nos quoque non alia lege, aut alio præcepto iubemur diuinæ gratiæ affines esse, alio rursum legem ipsam obseruare; sed vno eodemque prorsus. Mitto hîc, puero infanti incassum, vt hac vel illa prærogatiua donatus, vel ex parente hoc vel il- lo modo affecto nascatur, legem figi: siquidem nihil horum positum est in illius potestate: lex autem eorum est, quæ fieri possunt.

*Scripturæ ni-
hil produunt
de pacto cum
Deo inito.*

*Eadem leg-
Adamus te-
nebatur ori-
ginis iustiti-
am retinere,
& à terribra
esse abstinere.*

*Lex est possi-
bilium.*

Sed vrget: Si quod nobis ingeneratur vitium, nec hoc, nec illo, nec vlllo alio modo hæcenus exposito voluntarium est: quo ergo modo, aut qua tandem voluntate voluntarium est? aut si omnino voluntarium non est, quomodo aliquod pecca- tum est? Vnum est hîc certum, & apud orthodoxos omnes extra quæstionem positum: nempe omnes & singulos, quot-

*Certum est,
omnes viti-
usque mortis.*

reos nasci, nullumque nisi per Christi sanguinē ab hoc reatu absolui.

quot ex Adamo nascuntur, vtriusque mortis reos nasci: nec vllum omnino ab hoc reatu, nisi per Christi mortem & sanguinem absolui.

Nemo mortalium per proprium actum incurrit originis vitium.

Aequè certum & indubitatum est, nullum omnino mortalium hunc mortis reatum per actum aliquem proprio consensu perfectum incurrere. Nam si actu proprio, qui ex Adamo oriuntur, istiusmodi malum sibi consciscerent: vel illud sibi consciscerent actu qualicumque ante ortum edito, aut actu post ortum perfecto, aut ipsomet ortu. Non actu ante ortum edito: nam aliàs prius aliquid operis moliti essent, quàm in humanis extitissent, quod est impossibile. Nec actu rursus post ortum perfecto: nam tunc peccatum hoc non esset originale, sed personale, vel actuale. Nec ipso denique ortu: siquidem nasci non est agere, sed pati: est præterea opus naturæ in solidum: quod autem eiusmodi est, hoc, ceteris seclusis, mortis meritorium non est.

Peccati ratio circa vllum actum constare potest.

Si ergo statueretur peccatum citra proprium actum consistere non posse, vt illi statuunt, qui peccatum per actionem regulæ suæ dissentaneam definiunt: originis vitium ad mortem imputari non facile posset. Sed quia falsò id statuunt, quemadmodum de eo peccati genere manifestum est illud, quod non in mala actione, sed in prava bonæ actionis omissione positum est: ideo statuendum est, originis labem veræ rationis peccatum esse, & tamen actum, cui proximè inhæreat, substratum non habere. Quauis interim, si secundum se absolute, & non vt in hoc, vel illo existit, consideretur, non omnis actionis expers sit: Constat enim per malum actum primò conflatum esse. Quandoquidem vna ad numerum actione vniuersa natura gratuitis exuta est, & à Deo abalienata est. Quemadmodum etiam vna illa actione, qua decimatus est Abraham, decimatus est & Leui quoque, & quotquot in Leui lumbis virtute continebantur.

Et si originis peccati actum malum in sui ratione non includat, ex malo tamen actu primò ortum est.

Atq; huc tēdit Apostolus, cum in vno omnes peccasse prædicat. Siuc illud, In quo oēs peccauerunt, ad personā referas, siuc

siue ad noxam. vtrunque enim in idem penè redit. Si, inquit Augustinus, peccatum intellexeris, quod & per vnum hominem intrauit in mundum, & in quo nihilominus omnes peccauerunt: mox cōsequitur alia esse peccata cuique propria, in quibus hi tantum peccant, quorum propria sunt; aliud hoc vnum, in quo omnes peccauerunt, quoniam omnes vnus ille homo fuerunt. Si autem nō ipsum peccatum, sed vnum illum hominem, in quo vno homine omnes homines peccauerunt, adhuc ea manifestatione nihil est manifestius.

Illud Apostoli, in quo oēs & ad personam, & ad noxam referri potest.

Lib. i. c. 10. de pecca. merit.

Non extitit sanè illa vitiosa actio, qua Dei Opt. Max. testamentum dissipatum est in nobis; neque in nobis existere, aut à nobis prodire aliquando potuit; vt qui per id tempus in rerum natura nondum existeremus, (producere autem necessariò ponit esse) sed tantum in Adamo: Veruntamen reatus, vel macula, vel quicquid istud est, quod post vitiosam actionem in peccatore reliquum est, Deo illum exosum, & poena dignum reddēs, cuius proinde ratione homo formaliter peccator est, & donec per poenitentiam Deo reconcilietur, peccator appellatur, hoc ipso nobis adhærescit, & porrò, dum per Christi gratiam liberemur, adhærescere pergit, quòd virtute, dum mandatum ille violaret, in illo extitimus, quòdque naturaliter ab ipso propagamur. Fatendum est tamen hunc nostrum reatum, vel hanc nostram maculam non eiusdem rationis, nec eiusdem quoque ponderis esse cum illo, vel illa, qui, vel quæ cohæsit Adami personæ. Verum de hoc suo postea loco ex instituto.

Genes. 17.

Nō ipsa pruaricationis actio, sed ipsa pruaricationis macula nobis cohæret.

Nostra & Adæ macula diuerse sunt rationis.

Si quis ergo in hoc originis peccato vitiosam actionem quæsierit, illam profectò comperiet, non in nobis, sed in Adamo: Si verò reatum, vel maculam ex actu illo vitioso natam, cam vtrobique inueniet; & in Adamo actu iam perfecto & absoluto priusquā respisceret, & in nobis rursus donec per Mediatoris gratiam ab ea emundemur. Comperiet autem vtrobique non externa tantum denominatione, aut nuda solum imputationis imaginatione, sed verè, ac propriè. Siquidē

In Adamo extitit vitiosa actio, & macula simul: in nobis aut tantum macula existit.

Quilibet verè ac propriè co-hæret sua macula, non vna omnibus.

vnusquilibet mortalium communi propagationis lege ab Adamo descendendum, non ab aliena, sed à propria macula intrinsecè, ac formaliter sibi inherente, antequam regeneretur, peccator est, vereque, ac propriè peccator appellatur.

Adam vitioso illo actu fuit peccans, & peccator, nos tantum peccatores.

Et quoniam in Adamo non ipse tantum prauus actus extitit, sed illud ipsum quoque, quod post perfectum eiusmodi actum reliquum erat, fit vt vnus hic omnium ab vtroque verè, ac propriè denominari potuerit. Ab ipso quidem actu peccans, ab eo verò, quod post actum relinquebatur, peccator. Nos autem ab actus illius effectu, peccatores verè dici possumus, ab ipso verò actu peccantes nequaquam, vt qui verè, ac formaliter in nobis non extiterit. Nec enim idem est prorsus, quo peccâtes, & quo peccatores dicimur. Quandoquidem ab actuali legis transgressione peccantes rectè appellamur, peccatores non item: Aut si hoc quoque, id tamen non eadem ratione: non enim id dicimur, aut sumus formaliter, sed tantum causaliter: Legis nanque præuaricatio peccatorè efficit. Peccatores autem sumus, & appellamur per illud, & secundum illud, quod ex peccaminoso actu in animo relinquitur, quodcunque tandem illud fuerit.

Non eodem homo dicitur peccator, & peccans.

Mira sunt hæc, inquis, & in humanis exempli ignara. Sunt sanè, at nō *ad vana*, nec omnino etiam *deparata*. Nam vt primo generis nostri parenti Adamo originalis iustitia obuenerat, non quidè vt priuatæ personæ, sed vt totius naturæ radici, ac quasi fonti: (quare eam quoque transfusus erat in omnes) ita abstinentiæ legem, quam coelestis pater ipsi tanquam communi, & primo eiusdem naturæ principio imposuerat, per inobedientiam conuellens, foedeque infringens, iustitia & sanctitate in peccati poenam iuste despoliatus, non sibi tantum numinis iram, animæque & corporis mortem asciuit, sed cæteris quoque omnibus, qui virtute ac potentia in ipso continebantur, & quorum personam ille gerebat.

Vt orig. iustitia primo homini obuenerat, non vt priuatæ hypostasi, sed vt totius generis nostri principi, ita peccatum, quo illam amisit, mortemque incurrit, in omnes cum suis appendicibus pertransit.

Cùm ergo voluntas, (vt tandem ad aliquam voluntarij rationem, quæ supra inquirebatur, veniamus) qua peccatum illud

illud admissum est, & ipsum nihilominus peccatum non tam priuatæ illius personæ extiterit, quàm totius humani generis fontis; neque magis rursum personæ sustinentis naturā, quàm naturæ sustinentis personam: non omnino difficile fuerit colligere, quo voluntarij gradu peccatum hoc singulis voluntarium dici debeat. Est enim singulis eo modo & gradu voluntarium, quo modo & gradu singuli in Adamo, cùm ipse mandatum infringeret, continebantur: Atqui iam tum in ipso non erant actu, aut formaliter, sed potentia tantum & virtute, eoque ferè modo, quo ramus est in radice.

Voluntas, qua lex violata est, fuit communis naturæ veriùs, quàm priuatæ personæ.

Singuli asserunt in legis præuaricationem, nō actu & formaliter, sed potentia, & virtualiter.

Sunt hæc aliqua, ais. nam si peccatum hoc communis naturæ voluntate designatum est veriùs, quàm priuatæ personæ studio, ergo vt singuli per generationem communicant naturæ, ita & illius quoque voluntati, quæ in communi illa natura existerat: At nondum satis perspicio, vnus ne tantum voluntate peccatum hoc voluntarium censeri debeat, an vnus cuiusque. Et si vnus solum, quomodo in nobis, qui Adamo peccante nondum extabamus, proprii voluntarij rationem sortiri queat?

Quæstionè habet, sit ne peccatum hoc vnus tantum voluntate voluntarium, an verò omnium & singulorū.

Et vnus tantum, & omnium rursum & singulorum voluntate voluntarium dici potest, quauis id non pari gradu, nec eadem quoque ratione. Est enim vnus Adami voluntate simpliciter, & absolutè voluntarium: omnium verò & singulorum non simpliciter, sed tantum secundum quid. Neque enim singulorum voluntate est voluntarium, vt singuli sunt, siue vt quædam priuatæ personæ secundum se seorsum considerata existunt: nec est singulorum rursum, vt proximè ex hoc, vel illo parente orti sunt: Sed est singulorum, vt naturales Adæ filij existunt: siue vt naturam illam participant, quæ tota virtute ac potentia in Adamo comprehensa, & peccauit, & peccare voluit. Nam vt proximè indicatum est, peccatum hoc naturæ veriùs peccatum est, quàm personæ.

Legis transgressio Adami voluntate simpliciter fuit voluntaria: reliquorū, qui potentiam illo continebantur, tantum secundum quid.

Ceterum dum hoc loco asseritur originis maculam, naturæ peccatum, vel naturæ voluntate designatum esse, non est id ita

Originis vitium non solum naturæ, sed personæ quoque peccatum est.

Cur orig. peccatum naturæ vitium appellatur, triplex ratio.

Orig. vitium eo ferè modo est voluntarium, quo membrorum officia.

Orig. peccatum inter mortifera minimum.

Orig. peccatum non est eiusdem rationis cum cæteris personæ.

ita accipiendum, quasi personæ quoque vitium censeretur non debeat. vtriusque enim censeretur debet. Nam vt vniuscuiusque hominis actus primò quidem ac proximè ipsam, ex qua egreditur, personam spectat, eandemque, si vitiosus est, commaculat, mox verò naturam, singulasque eiusdem partes: ita scelus Adè primò quidem & proximè infecit illius personam, hinc naturam, quæ persona illa sustinebat, postremò omnia membra & partes, quæ vel actu, vel potentia in ea comprehendebantur, hoc est, omnia, & singula humanæ naturæ indiuidua: quæ iuris fictione aliud nihil sunt, quàm quædam communis illius naturæ partes, vel membra. Appellatur autem naturæ peccatum non ob id solum, quòd nulla generantis personæ habita ratione vnà cum natura perpetuò transfundatur, eandemque vt propria passio perpetuò consequatur, verum ob id etiã, quòd per actum naturæ proprium, puta per generationem, perpetuò propagetur. Patet ergo originis vitium peccatum esse, & voluntarium esse.

Verumenimverò quòd non omnino planè voluntarium sit, sed ad eum ferme modum, quo manuum, vel pedum, vel oculorum, vel aliorum quorumlibet membrorum, vel partium officia, (Planum est autem opera huiusmodi externa, secundum se voluntaria non esse: nec enim manus, aut pedes, aut oculi, aut cætera hominis membra propriam sortiuntur voluntatem, aut propriam electionem: sed hætenus tantum, quatenus ad humanam voluntatem referuntur, aut quatenus ab humana voluntate diriguntur, & impelluntur) sit vt cæteris, quæ personalia dicuntur, & à Deo seiungunt, minùs malum, minùsque funestum existat. Nam vt meritum secundum voluntarij intentionem intenditur, ita peccatum quoque & demeritum.

Et vt cæteris mortiferis leuius est, ita neque eiusdem quoque cum cæteris rationis est. Cætera nanque in turpi aliquo actu, turpis ve cuiuspiam actus deformitate consistunt: hoc autem non in actu, aut in actus cuiusuis obliquitate positum est,

est, sed in habituali quadam auersione, viriumque omnium infirmitate, & curuitate: At multò citra omnem controuersiam peius est habere malum actum, quàm prauum habitum: quippe cum prauus habitus nonnunquam in iustis quoque commperiantur. Cætera rursus propria cuiusque voluntate & lapsu suscipiuntur, ac perficiuntur: hoc autem non propriæ sed alienæ voluntatis consensu in caput nostrum deriuatur: idque præter lapsi propositum. Neque enim primus parens Deum offendere, aut originalis iustitiæ iacturam facere voluit, tametsi id facere voluerit, ac re ipsa quoque fecerit, ad quod vtrunque necessariò consequeretur. Cætera tandem sunt peccata personæ, licet naturam in persona existentem sua quoque turpitudine polluant: hoc autem, vt antè ostensum est, naturæ veriùs quàm personæ peccatum existit. At multò leuiora sunt vitia illa, quæ ex origine adsunt, quàm quæ ex personali actu accesserunt.

At dices: Si peccatum hoc cum alijs collatum leue est, vel omnium quoque minimū est, cur illius ergo causa iræ, & condemnationis, & mortis filij nasci dicimur? Nusquam à nobis assertum est omnium minimum esse simpliciter: (Ceterum est enim illud magis aduersari spiritali vitæ, quàm quoduis veniale) dictum est autem in ratione proprij, & voluntarij inter minima censeretur posse, & hoc verum est. Dicimur porò iræ, & mortis, & condemnationis filij nasci, non quòd Deo æquè inuisi, aut æquè exosi nascamur, aut habeamur iam nati, atque illi, qui in illius legem studio præuaricantur: sed quia gratiæ, & iustitiæ, quam in primo generis nostri parente acceperamus, expertes nascimur: perindèque ac verè maiestatis rei, propter cohærens vitium à regno in exilium pellimur, morteque tandem, & alijs multis incommodis male multamur.

Hæc tamen omnia, præter peccatum, incommoda in eos etiam caderent, qui aliunde quàm ex Adamo ortum ducerent: Tametsi isthæc in illis, nec poenæ, nec culpæ quoque

Personalia in prauo actu, orig. in prauo habitu positum est.

Cætera propria, orig. aliena voluntate constatur.

Cætera personæ, orig. naturæ vitium est.

Pecc. originale magis aduersatur spiritali vitæ, quàm veniale.

Cur iræ, ac mortis filij nasci dicimur.

rationem propriè obtinerent, sed proprietatum tantum naturæ. Sicut nec illa quoque, quæ brutis accidunt, pœnæ, aut supplicia appellantur propriè, sed tantum naturæ pathemata. At verò qui Sectis addicti sunt, dum de peccati huius ratione loquuntur, aut scribunt, nihil suaue, aut humanum, aut humile sonant; sed omnia tragica, & infernalìa. Verùm de insana horum hyperbòla sectione proxima ex instituto: nunc vnum adhuc aut alterum argumentum ex Pelagianorum Schola petiit in medium proponamus.

Quòd ergo nulla omnino verè rationis noxa ex primis parentibus in illorum posteritatem transfundatur, sed neque transfundi quoque queat, Pelagiani eiusmodi rationibus, & argumentis probant. Si, inquiunt illi, noxa vnus alteri potest esse fraudi, vel in pœnam alteri imputari, falsò asseritur, neque filium patris, neque patrem rursus filij iniquitatem, sed vnumquemlibet onus suum portaturum esse. Falsò, quod quisque seminauerit, siue boni siue mali, hoc olim & messurum quoque. Falsò, accidens de subiecto in subiectum non transire. Falsò, Christum Dominum, sacratissimamque eiusdem matrem, qui perinde ac ceteri ab Adamò ortum trahunt, ab omni peccati næuo semper immunes extitisse. Falsò, quæ natura insunt, ea probri, ac noxæ expertia esse. Falsò, producta, vel orta, producentium, vel procreantium naturam, & qualitatem referre. Nam, vt hîc ponimus, producentia sunt integra, omnisque vulneris, & vitij expertia. Falsò tandem, sobolem proximorum progenitorum similitudinem exactiùs exprimere solere, quàm procul positorum. Proximi enim parentes nullum ex se vitium in prolem transmittunt. Hæc illi, & alia quædam his cognata: Ad quæ eò faciliùs licebit respondere, quò singulorum fundamenta validiùs iam antè quassata, labefactataque vidimus.

Cùm ergo ex Scripturis allegant, vnumquemlibet onus suum baiulaturum; responderi potest, qui ex Adamo oriuntur,

Sectis addicti orig. peccatum supra modum exaggerant.

Ezech. 18.

4. Reg. 4-

1. Par. 15.

Gala. 6.

Prima Pelagianorum ratio.

2. Cor. 9.

Secunda ratio.

Tertia ratio.

Quarta ratio.

Quinta ratio.

Sexta ratio.

Septima ratio.

Gala. 6.

tur, neque Adami, neque alterius cuiuspiam onus, iniquitatemve portare, sed suum, ac proprium. Nam quotquot naturam ex Adamo trahunt, omnes iustitia, & sanctitate orbata, & à Deo ex consequenti auersam, ex eo trahunt. Hoc autem aliud nihil est, quàm in originis peccato nasci, vel nascendo originis peccatum cōtrahere. Quòd si singuli, qui hoc naturæ vitio laborant, non vt ab illo descendunt, qui vt commune mortalium omnium principium illustribus in ortus sui primordio virtutum ornamentis cumulatus erat: sed secundum se absolutè, prout nimirum quædam priuatæ personæ existunt, nullo naturæ morbo, nulla virium deformitate, nulla animi ægritudine, aut noxa teneri depræhenduntur: Si quidem culpa omnis deposcit voluntarium, hoc autem, vt sub priuatorum ratione concipiuntur, locum in illis nullum habet.

Quò hæc solutionis appendix aliquanto explicatio habebatur, meminisse oportet, vnumquemlibet mortalium bifariam considerari posse: Vno modo absolutè, vt priuata persona: altero modo relatè, vt mystici, vel politici corporis membrum. Vt priuata vel singularis. persona est, id totum, & solum ad illum spectat, quod ipse priuato iudicio, vel imperio designat, quodcunque tandem illud fuerit: At verò vt vniuersitatis portio est, id ad illum quoque pertinet, quod ab vniuerso collegio, vel potiore collegij parte, vel ab ipso quoque collegij præfecto, vel vniuersitatis principe communi omnium nomine suscipitur, vel instituitur, vel quouis etiam modo designatur. Secundum hanc igitur capitis & membrorum, totius rursus & partium inter se analogiam, vniuersa hominū multitudo, quæ ab vno principio fluxit, concipi potest, & in hac controuersia concipi quoque debet, vt vnum aliquod collegium, vel vt vnum aliquod corpus mysticum, in quo corpore varia & inter se distincta existunt membra, quæ singula, geminam illam cōsiderationem, de qua modo dicebamus, recipiunt.

Primæ rationis vel auctoritatis discussio.

Qui ex Adamo oriuntur, onus suum portant, non alienum.

Originis malum, vt malitiam rationem assequatur, ad Adami transgressionem referatur, oportet.

Vnusquislibet bifariam considerari potest: & vt priuata persona, & vt communis membris.

Vniuersa mortalium multitudo constituit vnum corpus mysticum, in quo vnus existit caput, membra autè diuersa.

Adamo in ortu suo obtigit illustre donum, quod vnà cum natura in posteritatem suam transmissurus erat.

Orig. iust. orbatum, & à Deo auersum nasci, est originis peccato obstrictum nasci.

Diluitur secundus Pelagus locus.

Malè in Adamo, & cum Adamo seminare, est natura, quæ in illo deprauata fuerat, participem fieri.

Huic contemplationi alteram, si lubet, adde: nempe primo illi, & communi humani generis principio in ipso statim ortu sui vestibulo obtigisse donum quoddam supernaturale, cuius vi, & energia efficiebatur, vt mens Deo, menti sensus, & tota inferior hominis portio, corpus tandem totum integrè subderetur animo. Obtigisse autem hoc illi non vt solus illo felix esset, sed quò per generationem in vniuersam posteritatem suam illud transfunderet. Quia ergo eximium hoc ornamentum non sibi soli, sed cæteris quoque omnibus, qui olim ex eo nascituri erant, suscepit, semperque, si Deo Opt. Max. quam debebat fidem, & obedientiam præstitisset, seruaturus erat: euenit vt non ipse solus, posteaquam legis mandatum transgressus est, ex ea gratia excideret, peccati que mancipium, & Sathanæ spoliolum fieret, sed vt cæteri quoque omnes, qui potentia in illius lumbis iam tum hærebant, eandem illam iacturam facerent, idemque peccati & seruitutis incommodum incurrerent. Atqui hoc ordinis, vel reuerentis munere orbatum, & per consequens à Deo auersum alienumque nasci, est originis labe obstrictum nasci.

Addunt illi, vnum hoc solum vnumquemlibet messurum quod ipse seminârat: infantes autem nihil, vel cum Adamo, vel in Adamo seminâsse. Sed neque seminare quoque aliquid in illo, vel cum illo, potuisse, vt qui per id tempus vitalem lucem nondum hausissent. Næ qui actu non existunt, nullum illi externum, aut internum opus seminare possunt. Verùm de hoc operum, vel sationis genere hoc loco nõ est sermo. Ecquid est hinc ergo, inquis, in Adamo vel cum Adamo seminâsse? Aliud sanè nihil, quàm naturæ, quæ per legis inobedientiam in illo deprauata, iustitiaque & sanctitate orbata fuerat, cõmunicasse. Nam vt obiter indicatum est antè, non is solum peccato obstringitur, qui aliquid flagitiosum per se ipsum designat, verùm is etiam, qui naturam peccato subiectam participat.

Aequè

Aequè *εὐσέβειον* est, quod de accidentis *μετοικεσία* vrgent. Quandoquidem vt naturæ vitium ab hoc in illum transfertur, nulla hinc opus est prodigiosa accidentium transmigratio: sed solo naturæ opere, hoc est, generatione: Cùm idem vtrobique translationis sit modus, eadem via, idem medium. Est sanè primarium peccati huius subiectum, anima, quæ vi feminis effectiue non producit, producit tamen eiusdem virtute dispositiue. Siquidem corpori masculi feminis energia organizzato perfectoque infunditur anima, non quidem sancta, aut illustri aliqua virtutum supellectile exornata, (qualis utique infusa fuisset, si Adam non concidisset) sed nuda, omnibusque gratuitis, & supernaturalibus donis destituta: qualem nimirum corpus ab ingrato propagatum iure promerebatur.

Quod de Christo deinde in erroris sui patrocinium adferunt, indignum est, cui solutio aliqua adhibeatur. Constat enim non omnes simpliciter originis peccatum contrahere, sed illos solum, qui naturali, ac trita generationis via ex Adamo oriuntur. Quauis ne isti quidem maculam vllam contraherent, si Deus, vt matri Virgini, vnà cum ipsa anima gratiam illis infunderet. Christus autem licet corporis sui materiam ex Adamo mutuatus fuerit: Credimus enim illum ex Maria virgine natum: corpus tamen quod assumpsit, Adamici feminis virtute, & energia non fuit efformatum, sed virtute & opera Spiritus sancti temporis momento perfectum. Quare dici solet ex Adamo descendere secundum corpulentam substantiam, non etiam secundum seminalem rationem.

Ad antepenultimum propositæ argumentationis membrum respondetur, etiam illa, quæ ab ortu insunt, cum nonnulla interdum nota coniuncta esse. Constat nanque parentum probra in liberos plerunque redundare. Quauis hinc longè diuersissima sit ratio: Nam quicquid infanti vitij ab ipso ortu inest, hoc totum sua culpa ipsi inest. peccauit enim in Adamo, & cū Adamo, quod in alijs locum non habet. Quam

Refellitur tertius Pelagus cauilus.

Orig. peccatū non auulsum à natura, sed ipsi naturæ in partu vnà cū natura ex hoc in illum transfertur.

Anima vi feminis, non effectiue, sed dispositiue producit.

Excititur quarta Pelagus ratio.

Si solum orig. peccatū contrahunt, qui trita generationis via ex Adamo nascuntur.

Virgini, vt primo homini, gratia fuit cõcreata, atque hac ratione ab orig. peccato fuit præseruata. Corpus Christi non vi feminis, sed virtute Spiritus sancti fuit efformatum.

Respondetur ad quintum Pelagus argumentum.

Parentū probra redundat in filios.

ob rem si mente concipiatur, non vt filius Adæ, sed vt filius Titij, vel Męuij, quicquid illi cohęserit, natura erit, noxa non erit.

Occurritur
fexto Pelag.
cauillo.

Orig. pecca-
tum prouenit
ex productiij
principij vi-
tio.

Peccatum nõ
sustulit natu-
ram, sed cõ-
munem natu-
ræ præro-
gatiuam.

Refutatur po-
strema Pelag.
argumenta-
tio.

Vt orig. iust.
in paradiso
omnes affi-
milãsser Ad-
damo, ita nõc
orig. pec. oēs
eidem affi-
milat in hoc
miseriarum
pelago.

Accidentia
quæ totam
naturã quouis
modo confe-
quantur, ea
semper vna
cũ ipsa natura
transfundũ-
tur.

Ad penultimum respondeo, falsò sumi originis peccatum non puenire ex aliquo productiij principij vitio, vel vulnere: prouenit enim ex iusta primæuæ iustitiæ, ac rectitudinis priuatione. Nam etsi illustre illud iustitię donum non fuerit simpliciter naturale, aut naturę absolutè debitum: hætenus tamen naturale dici potuit, & potest, quatenus naturæ in sui primordio gratuitò collatum, vnà cum ipsa natura tanquam proprium illius *παῖδος* propagandum fuit. Quare licèt aliquo sensu admitti possit, naturalia omnia homini post peccatum mansisse integra, simpliciter tamen id admitti non debet. Nam esto, nullum omnino bonum ademptum sit homini peccanti, quod ad illius speciem vel ad intrinsecam humanæ naturæ rationem pertineat: illud tamen bonum, quod ex peculiari Dei Opt. Max. beneficio communi naturæ accesserat, per peccatum sublatum est funditus.

Ad postremum dici potest: Vt iustitia originalis, tanquam vera naturæ specificę proprietates, in omnes homines vnà cum natura transitura erat, atque ita omnes ea parte primi parentis similitudinem expressissent: ita peccatum originale (quod originali iustitiæ quasi ex aduerso opponitur) in omnes & singulos, qui naturam humanam secundum naturæ legem participant, tanquam proprium eiusdem naturę *παῖδος* per generæ rationem transfundi, omnesque & singulos secundum hanc partem primę suę causę, hoc est, Adamo assimilare. Quapropter licèt dici soleat, & verè quoque dicatur, liberos parentibus in ijs tantum perpetuò assimilari, quæ ad specificam vtrorunque naturam pertinent: non tamen assimilantur in his tantum, sed in ijs quoque, quę toti naturę gratuitò adijciuntur, vel toti rursus naturę propter ingratitudinem, vel aliquam aliam causam in pœnam adimuntur.

Ceterum quòd personalia proximorum parentum crimina

na in prolem non transferuntur, vt peccatum originale, hoc inde non prouenit, quòd hoc illa sint leuiora: (sunt enim pleraque multis partibus grauiora) sed quia isthæc communis naturæ accidentia non sunt, vt illud, sed huius tantum, vel illius singularis personæ propria. Constat autem, quę alicui conueniunt, vt hoc vnum est, siue vt hæc indiuidua substantia est, ea sibi conuenire, vt ab alijs singularibus secernitur: quæ verò totam aliquam naturam consequuntur, ea in singula illius naturæ conuenire, non vt à se inuicem distinguuntur, sed vt cum alijs in natura, vel in aliqua naturæ proprietate consentiunt.

Personalia
parentũ pec-
cata nõ trans-
funduntur,
quia sunt ac-
cidentia pri-
uata personę,
non commu-
nis naturæ.

Veruntamen licèt proximorum parentum peccata in filios eorum propriè non transeant, sæpe tamen grauiter in illis vindicantur: Nec in illis solùm, sed illorum quoque nepotibus, & abnepotibus. Deus nanque maiorum sceleribus prouocatus sæpenumero eorum posteris infert supplicium, peccatis eorundem alioqui debitum, quod illis fortè non intulisset, si præcedentibus parentum sceleribus ad hoc incitatus non fuisset. Sæpe quoque paternorum flagitiorum occasione & merito infelix soboles in lucem editur. Videmus enim quosdam ad peculiaria quędam flagitia, vel ad omnem quoque nequitiam, naturæ quodam impetu rapi: alios contrà ad omnem modestiam, & honestatem spontaneo, ac quasi naturali quodam ductu ferri. Hoc autem discrimen, licèt ex alijs

Parentum
peccata in il-
lorum liberis
sæpe vindi-
cantur.

Mores par-
entum redun-
dant in libe-
ros.

quoque causis prouenire queat, plerunque tamen ex varia educatione, diuersisque parentum moribus accidere solet. Constitutum sit ergo, vitium, quod ipso ortu contrahimus, veri quidem nominis peccatum esse, inter ea tamen simpliciter minimum, quæ à Deo separant: nunc ad ea, quæ ad formalem peccati huius rationem spectant, se vertat oratio.

Formalem

Formalem peccati huius rationem, non in aliquo privato actu, aut actuali primi parentis præuaricatione, non in aliqua reali qualitate, aut morbida tabe, non in carnis libidine, aut nuda originalis iustitiæ debitione, non in tota totius hominis corruptione, aut aliquo alio eiusmodi, sed in habituali quadam voluntatis à Deo auersione, cæterarumque virium obliquitate præcipuè positam esse.

TRACTATVS SEPTIMVS.

De formali orig. peccati ratione magna apud eruditos est controversia.

Refellitur eorum opinio, qui docent orig. peccatum actum esse. Orig. peccatum non est aliquod dictum, aut factum illius, cui coheret.

Adæ præuaricatio nõ est

Vidimus originis peccatum esse, & quidem veri nominis peccatum esse, tamen non omnium funestissimum: proximum est, vt, quidnam illud sit, siue in quonam formalis illius ratio præcipuè posita sit, quanta perspicuitate fieri poterit nunc ostendamus. Est enim locus hic admodum obscurus, ac difficilis; in cuius proinde tractatione, & explicatione tanta est doctorum hominum varietas, & inconstantia, vt vix vlla alia in re maior.

Et primò quidem certum est, originis peccatum non esse aliquod improbum illius dictum, aut factum, aut concupitum, qui illo obstrictus tenetur. Nam si quid eiusmodi esset, originis peccatum non esset: neque infantes, qui per ætatem nihil improbum, diuinæ ve legi, aut rationis luci dissentaneum dicere, aut facere, aut concupiscere possunt, vlla omnino originis labe sorderent: Atque ita, quod falsum est, superuacaneò Baptismi Sacramentum in peccatorum remissionem capesserent. Quauis ergo omnes & singuli, qui ex Adamo genus ducunt, peccato obnoxij oriantur, vereque, & propriè, dum per Christi meritum expientur, peccatores appellentur, nullo tamen proprio actu hanc sibi pestem aliquando acciuerunt.

Nec dici potest, vnum illud piaculum, quo generis nostri prin-

nostru orig. peccatum formaliter.

princeps legem perfregit, formaliter nostrum originale existere. Siquidem vitiosus ille præuaricationis actus iam olim euauit: eratque personalis. Actiones enim suppositorum, rerumque per se existentium sunt, non partium, aut potentia tantum extantium. Adhæc si primus ille transgressionis actus esset verè, ac propriè vniuscuiusque originale, non singula extarent in singulis, sed vnum duntaxat numero in omnibus, & singulis: at hoc salua fide defendi non potest. definitum est enim: Si quis hoc Adæ peccatum, quod origine vnum est, & propagatione, non imitatione transfusum omnibus, inest vnicuique proprium, vel per humanæ naturæ vires, vel per aliud remedium asserit tolli, quàm per meritum vnius Mediatoris Domini nostri Iesu Christi, anathema sit.

En hîc claris, disertisque verbis decernitur, singulis suum proprium inesse, non vnum etiam ad numerum omnibus, & singulis. Nec causam obtineas, si vnicuique suum proprium secundum effectum inesse dicas. Nam secundum effectum non vnum tantum inest vni, sed vni multa, & multis plurima. Constat enim huius vnius peccati multa, & inter se distincta, effecta esse. Sed neque Synodus quoque singulis vnum peccati effectum, vel vnum peccatum secundum effectum inesse prædicat, sed vnicuique suum proprium adesse pronunciat; Atqui aliud est peccati cuiuspiam effectus, aliud ipsum peccatum. Mitto hîc, si ita Synodorum decreta exponere liceret, quiduis ad quemlibet sensum facili negotio detorqueri posse.

Denique si personale Adami peccatum omnium, & singulorum originale foret, qui ex Adamo orirentur, extrinseca tantum denominatione, & imputatiuè peccatores essent; vt quibus nihil omnino morte dignum reipsa inhereret. Atqui hoc defendere, est non solum à fide, & Apostolica doctrina exorbitare, sed apertam quoque ad imputatiuæ iustitiæ commentum viam munire. Et qui,

L ob-

Syn. Trident. Sess. 5. c. 2.

Non vnum numero in omnibus, sed vnum ad numerum in singulis est orig. peccatum.

Secundum effectum non vnum tantum vni, sed vni multa adstant originis mala.

Si Adami præuaricatio nostru orig. esset, extrinseca tantum denominatione peccatores nasceremur.

Transgressio- nis actu A da- mis formaliter peccans, non etiã peccator erat: erat hoc autẽ causaliter. obsecro, actus ille preuaricationis nostrum originale peccatum esset, aut formaliter nos peccatores denominaret, qui ne ipsum quidem malorum fontem formaliter peccatorem denominare potuerit, sed tantum causaliter? Neque enim, si tamen propriè loqui velimus, Adamus actu illo transgressionis peccator erat, sed tantum peccans.

Connellitur, planeq; euer- titur eorum sententia, qui statuunt orig. pec. aliquem habitum, vel aliquod reale accidens esse. Ad hæc originis peccatum non est aliquis habitus, aut aliqua qualitas, aut aliud quodeunque reale accidens homi- ni, dum per Christi gratiam exhauriatur, verè ac propriè in- hærens. Siquidem omnis qualitas, & omnis omnino natura, & entitas, siue ea substantia sit, siue accidens, & bona est, &

Originis pec- catum nõ est aliqua natu- ra subsistens, vel inherens. Deus nullius peccati au- thõr est. ex Deo est: Deus autem, cum nullum non peccatum gra- uiter inhibeat, & magna quoque seueritate punire soleat, nullius peccati author est, neque salua pietate peccati alius author censi potest.

Orig. pecca- tum nec in- fusus, nec ac- quisitus, nec congenitus habitus est. Præterea si originis vitium esset aliquis veri nominis habi- tus, aut esset is infusus, aut acquisitus, aut congenitus. At non est habitus à Deo infusus: Nam cum Deus sit optimus, & ad bonum creaturæ, quod ad se quidem attinet, propensissimus, nulli mortalium prauos habitus infundit. Nec est rursum ha- bitus improbis actibus acquisitus: Aliàs enim in pueris infan- tibus esset omnino nullus. Nec est postremò habitus natura- lis: Quandoquidem si tale quid foret, malum non esset, neque per Christi gratiam expiari posset; gratia enim naturæ opus non soluit, sed perficit.

Nullò opus fuit habitu, qui hominẽ ad mala, & sensuum ob- lectamenta pronum red- deret. Denique nulla hîc opus fuit qualitate, aut habitu, qui vel quæ hominem in peccati pœnam in deteriore partem ab- riperet, aut animum illius in vitiosos actus inflecteret. Nam vt nauis auulso temone spontè, quâ tempestas rapit, fertur: & fera bestia vinculo, quo ligata tenebatur, soluto, citra dele- ctum in obuia quæque furiosè grassatur: & saxea moles basi, qua sustentabatur, excussa, suo mox pondere vergit ad ima: & singula tandem corpora, & corporata, impedimento semo- to, vl-

to, vltro feruntur ad loca ppria: ita originali iustitia, quæ ani- mi vires in suo quasque ordine, & officio arctè immoteque continebat, sublata, singulæ euestigio in sua obiecta præci- pites abierunt.

Designatur nihilominus originis peccatum inhærentis Cur orig. pec- catum habi- tus nomine designetur, causa. habitus nomine non infrequenter. Non quòd re ipsa habitus, aut qualitas aliqua infusa, aut innata, naturæ ve inspersa, aut aliunde ascita verè existat: Sed quòd non secus atque veri habitus solent, diu multumque perstet, animumque ad diuer- sa vitia, & carnis oblectamenta inclinet. Inclinat autem ma- lum hoc originis, non vt causa per se, ac directè; sed vt causa per accidens, & indirectè. Semouit enim iustitiam origina- lem, quæ incitatum illum inferiorum virium impetum, car- nisque motum sistebat, ac intra rationis cancellos contine- bat. Ea itaque prolabendi facilitas, & ad carnis commoda procliuitas, non prouenit ex forma aliqua inherente, aut in- clinante, quæ ab ipsa potentia verè sit distincta: sed ex virium appetentium infirmitate, ac destitutione; siue ex eo, quòd vinculum illud, quo eiusmodi incitati naturæ impetus siste- bantur, ac coercebantur, submouit: hoc est, ex legis præuari- catione tanquam à causa prima; ab originalis autem iustitiæ a motione, tanquam à causa proxima.

Orig. pecca- tum formali- ter non est morbida que- da qualitas, vel tabes, vt alij quidam sentiunt. Eædem illæ rationes planum faciunt, originis peccatum formaliter acceptum, non esse aliquam tabem, aut morbi- dam qualitatem, carni vel corpori insidentem. Nam si pecca- tum hoc intrinsecè ac quidditatiuè aliqua tabes, aut aliqua morbida qualitas, hoc est, res quæpiam positiuæ carni adhæ-rens, ipsamque ad omnem concupiscentiam, & rebellionem inflammans existeret, profectò peccatum nullum esset; quip- pe quòd non aliunde quàm ex vno illo dimanaret, ex quo omne, quod vel per se subsistit, vel alteri inexistit, ortum du- cit. Sed etiam olim quoque in tot partes secta, atque dissecta euauisset. Et æquè tandem ex quouis scelere proueniret. Siquidem nulla apparet ratio, cur vnum, vel vnius flagitium

Quod de virulento Serpente afflatu dicitur, nulla ratione nititur.

istiusmodi tabem progignere oporteat; alterum, vel alterius progignere non oporteat. Nam quod de virulento serpentis afflatu quidam hic concionantur, id nulla graui ratione nititur: Imò cum ratione neutiquam obscure pugnare videtur.

Quòd si illi per tabem, vel morbidam qualitatem, non aliquam naturam ab ipso carnis appetitu distinctam, sed ipsammet vim concupiscentem originali iustitia destitutam exprimere volunt, tunc sanè aliquid ad rem faciens exprimunt; at tamen veram, ac formalem peccati huius rationem nondum satis aperiunt. Certum est enim, carnis concupiscentiã, quam & fomitem, & membrorum legem, & inhabitans peccatum, & tyrannum, alijsque id genus nominibus appellant, non esse originis labem. Siue concupiscentiæ nomine ipsam concupiscendi facultatem secundum se absolutè sumptam accipias: siue incitatum illius ad res lege prohibitas impetum: siue naturalem eiusdem ad ea, quæ carnis sensum demulcent, propensionem, hoc est, naturam ipsam vnà cum suo pondere.

Orig. peccati non est ipsa carnis concupiscentia.

Non est ipsa vis secundum se absolutè sumpta: Quandoquidem si ipsa concupiscendi facultas carni insita, (de illa enim illi agunt) vel ipsa sensualitas, originis peccatum esset, profectò vitium hoc nullo modo peccatum esset; aut quadam tantum analogica ratione peccatum esset. Constat enim, vim illam, neque ex Adami peccato esse, neque ex nobis esse, neque iniquitatem esse, neque Deo secundum se exosam esse, neque vlla lege inhibitã esse, neque vlli legi secundum se contrariam esse: Si ergo nihil horum omnium est, quomodo verè rationis peccatum est? Nec ipsi rursus inordinati concupiscentiæ motus ad carnis illecebras peccatum, de quo hic disserimus, formaliter existunt. Nam si istiusmodi animi impetus secundum se originis peccatum essent, pueri infantes, qui per gratiam inordinatè, ac deliberatè concupiscere non queunt, originalis maculæ expertes in lucem prodirent.

Concupiscentiæ motus non sunt orig. peccatum.

Nec

Nec ipsa denique naturæ propensio, vel animi pronitas ad ea, quæ carnis sunt; aut vis ipsa cum tali pronitate, vel pondere, peccatum origine contractum verè dici potest. Quandoquidem si ea naturæ inclinatio animiue propensio originale vitium verè & propriè esset, profectò peccatum hoc in iam olim regeneratis etiamnum hereret: vt qui, & malè concupiscendi pronitatem in se retineant, & multos præterea inordinatos motus subinde sentiant. Sed neque id omne quoque, quod ad peccatum quouis modo inuitat, aut allectat, peccatum est statim: nisi forsan, & demonem, & mūdum, & carnem ipsam peccatū esse existimes. Nam hæc omnia huc allectant, & inuitant indefessè. Patet ergo concupiscentiam vt cunquæ acceptam non esse originis labem.

Sed neque in corporis quoque infirmitate, aut in carnis contra spiritum rebellionem, aut in virium animæ turbatione, aut in moriendi necessitate, aut in alio quopiam eiusmodi propria & formalis peccati huius ratio posita est. Siquidem hæc omnia & alia præterea multa, quæ horum nominibus continentur, originalis peccati effectus sunt veriùs, quàm ipsum secundum se peccatum. Neque tam per ortum contrahuntur, quàm à Deo peccatum vlciscente infliguntur. Ideo enim carnis libidine incēdimur, eiusdemque contumacia infestamur: ideo virium omnium infirmitatem experimur: ideo tandem mortis legibus obstricti tenemur, quia originalis peccati macula infecti in hæc lucem fundimur. Mitto hic omnia isthæc etiam post susceptum Baptismi Sacramentum, quo tamen nullum non peccatum penitus aboletur, reliqua fieri, & certa quadam consideratione naturalia posse censerì.

Propiùs ad rem accedunt, qui formalem peccati huius rationem in originalis iustitiæ debite inesse priuatione constituunt. Sed neque hi quoque omnem penitus difficultatem euadunt. Posset enim illis non iniuria obijci: Omne veræ rationis debitum aliquam legem, vel aliquod præceptū, vel aliquid statutum ponere. Nam etsi aliquod eximiæ dignitatis

Pronitas animi ad malum non est orig. peccatum.

Regenerati, & concupiscendi pronitatem retinent, & multos concupiscentiæ motus subinde sustinent.

Non omne, quod ad peccatum inuitat, peccatum est statim.

Originalis peccati vis non est posita in corporis infirmitate, aut carnis rebellionem, aut moriendi necessitate, vt contendunt nonnulli.

Orig. peccati non est proprie carentiæ iustitiæ debite inesse, vt multi defendunt.

Omne veræ rationis debitum legem ponit.

bonum, Deo, vel altero quocunque largiente, obtentum, mea ignavia, aut culpa amittam, atque ob id iustā repræhensionem meritò incurram: ipsa tamen tanti illius tamque illustri boni absentia secundum se absolutè considerata, nunquam culpæ erit obnoxia, nisi extet lex, vel statutū, quod ad perpetuam boni, vel doni illius conseruationem iure ac legitimè me obliget: Atqui nulla profertur lex, nullum statutum, nullum præceptum, quod perpetuam originalis iustitiæ conseruationē ab Adamo exigeret, vel quod hoc ipso peccati reum illum pronunciaret, quòd doni illius expers esset.

Deinde vt maximè aliqua eiusmodi lex Adę imposita fuisset, ea apud illius posteros nullum robur obtineret. Nam vt lex quæpiam vim obtineat, non debet illis ferri, qui, quod lex iubet, nulla vi explere possunt. At in nullius potestate sitū est, vt hoc, vel illo dono ornatus nascatur, vel vt nullam vnquam carnis infirmitatem, aut virium rebellionem experiatur, vel vt hinc citra vllam mortem, aut calamitatem, ad meliorem vitam transferatur.

Cum ergo posteritas Adę illam originale iustitiam *αυτοπροσώπως* non acceperit, sed solus Adam, licet & ipsa quoque, si peccatum nullum intercessisset, dono illa potitura fuerit: nec vlla rursus lege ad illā obstricta sit, neque iure quoque obstringi potuerit, vt quæ nulla vi illam, vel ex se, vel ex altero consequi possit: (certum est enim Deum nulli mortali-um in hac vita illā impertiri decreuisse) nec vllò tandem proprio opere illam amiserit: non video quomodo tota, & propria, & formalis peccati originalis ratio, in sola illa absentis debitione posita sit.

Adde his, si lubet, diuum Augustinum, licet ob eas, quas quotidie videmus, & audimus, paruulorum cruces, multum interdum ab Antagonistis vrgeretur, nusquam tamen hoc absentis iustitiæ debitum pro vera tantarum afflictionum, ac miseriarum, quæ in teneram illam ætatem incidunt, causa allegasse. Imò verò suam hinc ignorantiam fateri, & aliorum tam abstru-

Lex illis ferri non debet, qui legē explere nullo modo possunt.

Orig. peccati vis non est in sola absentis iustitiæ debitione posita.

Aug. pro vera earum cruci, quas patiuntur infantes, causa, nunquam allegauit orig. iustitiæ debitū.

abstrusa de re sententiam audire maluit, quàm vel solo verbo huius carentiæ, vel debiti mentionem vllam facere. Ad Hieronymum de hoc arcano ita scribit:

Deus bonus est, Deus iustus est, Deus omnipotens est: hæc dubitare omnino dementis est. Tātorum ergo malorum, quæ fiūt in paruulis, causa iusta dicatur. Nempe cum maiores ista patiuntur, solemus dicere: aut sicut in Iob merita examinari, aut sicut in Herode peccata puniri. Et de quibusdā exemplis, quæ Deus manifesta esse voluit, alia, quæ obscura sunt, coniectare conceditur: sed hæc in maioribus. De paruulis autem quid respondeamus edisserere, si pœnis tantis nulla in eis sunt punienda peccata? Nam vtique nulla est in illis ætatibus examinanda iustitia. En disertè fatetur ætatem illam omnis iustitiæ vacuam nasci, nec hoc in quæstionem vocandum putat: Sed quia eam vacuitatem ad tantas pœnas, quæ paruulis irrogantur, fat esse non existimat, peccata, quæ in ipsis puniantur, inuestigat. Nam iustitia vacuum nasci, nō est peccatis obstrictum nasci, vel certè non est id necessariò. Etenim vt aliud est virginitatis, vel martyrii præmio potiri, aliud ppter admissum adulterium, vel abiuratam fidem plecti: ita aliud quoque est originalis iustitiæ fructibus destitui, aliud propter inherens peccatum puniri.

Mittamus Augustinū, rem ipsam expendamus. Quis, quæso, dicere audeat, paruulos dum baptismi Sacramento inician- tur, ab hoc solo iustitiæ debito absolui? vel id solum hinc consequi, ne videlicet illa iustitiæ absentia illis in noxam imputetur? Certè si hunc nodum ex communi loquendi vsu soluere velimus, nullam difficultatem experiemur. Neque enim infantes, dum baptizantur, ab aliquo debito absolui dicuntur, sed expiari, sed abluui, sed innouari; à quo autem, si nō à culpa, & macula? At quanuis à debito non ineptè absolui, vel relaxari dicimur, attamē à debito expiari, vel abluui nequaquam rectè dicimur.

Epist. 28. Deus bonus, iustus, & omnipotens est.

In paruulis non iustitiæ vacuitas, sed peccata puniuntur.

Aliud iustitia vacuū, aliud culpæ obnoxium nasci.

Paruuli dum baptizantur, nō absoluntur à iustitiæ debito, sed expiantur à peccato.

Deni-

Lib. 1. de
part.

Sectarij de-
prouant An-
selmi defini-
tionem.

Sectarij iusti-
tia nomine
Decalogi le-
gē, iniustitia
quicquid cō-
tra Decalogi
legem com-
mittitur, com-
plectuntur.

Orig. peccati
vis non con-
sistit in totali
totius homi-
nis & omniū
partium eius
corruptione,
vt mentien-
tur Sectarij.

Sectarij p̄di-
giosa de orig.
peccati natu-
ra & ratione
statuunt.

Denique licet communis illa Anselmi definitio ad com-
modam sententiam trahi, atque ideo admitti queat: eo tamen
sensu, quo illam Sectarij exponunt, nullo modo admitti debet.
Etenim cum illi iustitiæ nomine vtriusque tabulæ præcepta
complectantur, iniustitiæ verò vocabulo, quæ iustitiæ exaduer-
sum opponitur, omnia peccata ac scelera, quæ quouis modo
contra Decalogi præcepta committi possunt: fit vt vniuersum
scelerum omnium chaos in vnius huius peccati ratione inclu-
dant, vnoq; peccati huius vocabulo cōprehendant. Hinc iam
portenta illa de ira & odio Dei, de horrore iudiciorum Dei, de a-
more rerum fluxarum vsque ad contemptum Dei, & alia id ge-
nus innumera, quæ ipsi vni huic peccato stultè affingunt. Ne-
que enim isthæc sunt nati origine contracti, sed grauissima
proprie voluntatis scelera, quæ adeò non cadunt in infantes
rationis vsura adhuc destitutos, vt ne in omnes quoque adul-
tæ ætatis homines cadere soleant.

Tandem formalis, & propria peccati huius ratio non con-
sistit in eiusmodi corruptione, cuiusmodi Antagonistæ con-
sistunt: Aiunt enim originale peccatum aliud nihil esse, quàm
totalem totius hominis, & omnium partium eius, tam substan-
tialium, quàm accidentalium corruptionem, eamque vsque
adeò atrocem, & immanem, vt totus homo quantus est mise-
randa quadam metamorphosi in carnem omnis spiritus exper-
tem, nec nō in foedam quandam vitiorum ac scelerum omni-
um sentinam demutatus, nihil possit aliud, nihil velit aliud,
nihil studeat aliud, quàm tota vi Deo, eiusque legi aduersari;
quàm ipsum eundem toto corde odisse, ac verbum illius con-
temptui ducere; quàm, vt verbo absoluiam, perpetuò horren-
da, nefariaque peccata horrendis nefariisque peccatis accu-
mulare.

Et quò spectaculum hoc nusquam non appareat horren-
dum, vereque tragicum, ceteris, quæ plusquam tragicè, imò
plusquam sathanicè de ingenti peccati huius malitia, & gra-
uitate euomunt, addunt exitiale peccati huius virus tam altis
ac

ac firmis radicibus humanæ naturæ infixum herere, vt nullo
pietatis studio expungi, nulla Sacramentorum vi aboleri, nul-
la prece, aut precio in mortali hac vita queat redimi. Tum
vnum hoc in causa esse, vt quicquid ex se hominis natura fun-
dit, quicquid agitat, aut molitur, etiam si is, qui aliquid agere
instituit, sit iustus, hoc est, fide & charitate ad Christum adiu-
ctus, seseque quanta vi potest ad aliquod sanctum opus in Dei
gloriam perficiendum excitet, nihil aliud edere possit, quàm
dirum ac capitale facinus, suapte natura, nisi per diuinam cle-
mentiam steterit, sempiterni ignis flammis dignum. Hæc illi,
qui se solos post tot annorum hecatontadas peccati huius na-
turam deprehendisse gloriantur.

Verum quis hæc tam dira, ac tragica; hæc tam satha-
nica, & ab omni prorsus sensu, & ratione aliena, patiēti animo
audire, nedum vt ipsissimum Dei verbum admittere valeat?
Etenim si homo mortifero peccato perpetuò heret obstri-
ctus, si diuinæ gratiæ nunquam verè sit affinis, si peccati huius
malitia impeditus, officium nunquam facit, sed neque facere
potest vnquam: quid aliud illi restat, quàm vt nolit velit in
omne omnino æuum pereat miserimè?

Eccur, quæso, vnum hoc peccati genus tam atrociter ex-
aggerant? Profectò non ideo hoc faciunt, quò prodigiosa illa
auxesi Christi gloriam, eiusve meritum illustrent: (Nam si
alibi vsquam, hinc sanè plurimum vtrunque obscurant. Quæ
enim, aut quanta est meriti Christi energia, si tota sua vi vnum
hoc peccatum abolere non potest? Docent nanque per reg-
nerationis lauacrum tantum radi, vel, ne in peccatum impute-
tur, solum tegi, non etiam absumi.) sed quò insanos illos de
libero arbitrio, de perpetua hominis seruitute sub peccato, de
bonorum operum inefficacitate, de legis Christi, & naturæ
impossibilitate, aliosque consimiles errores, quos miserè ple-
beculæ pro ipsissimo Euangelio obtrudunt, facilius tueri, ac
persuadere queant.

At quibus, quæso, Scripturis tetrum hoc errorum chaos
M firmant?

Orig. pecca-
tum Sectario-
rum sententia
est prorsus in-
expiable.

Quicquid ho-
mo molitur,
peccatum est
falsa Sectari-
orum opinati-
one.

Nemo sit fat-
uus, si vera
sunt, qua Se-
ctarij de orig.
peccato præ-
dicant.

Sectarij nō ex-
aggerant orig.
peccati mali-
tiam, vt Christi
gloriam am-
plificent, sed
quò statuunt
suos errores.

firmat? Nullis. Attamen ne hic omnino Pythagorizare videantur, allegant illud Ecclesiastæ: Deus fecit hominē rectum, » ipse autem infinitis quæstionibus semiscuit. Tum illud Gene- » sis: Sensus & cogitatio humani cordis ad malum prona sunt » ab adolescentia sua. Tum illud rursum Christi: Quod natum » est ex carne, caro est: & quod natum est ex spiritu, spiritus est. » Tum illud tandem prophetę regij: Non est iustus, non est qui » faciat bonum, nō est vsque ad vnum. Sed quid hæc ad rem? Si- quidem quod ex Ecclesiaste adfertur, aut nihil omnino probat, aut non illud probat, quod isti instituunt. Cōstat enim pue- ros infantes nullis inutilibus quæstionibus se occupare, neque per etatē occupare quoque posse: & tamen ab originalis peccati labe immunes nō nascūtur. Locus ex Genesi petitus causam tantum, cur Deus Opt. Max. clementiūs, quā peccata nostra promerentur, plerunque nobiscum agat, assignat.

Christi porrò Domini nostri oraculum, etiamsi simpliciter vt iacet exponas, causam nostram non grauat. Nihil enim ambigimus totum id carnem esse, quod ex sola carne gignitur; & totum rursum id spiritum esse, quod ex solo spiritu oritur. Sed nunquid, aut sola caro generat, aut sola quoque generatur? non opinor. Nam quod generat homo est, & quod generatur rursum homo est: Homo autem, nec tantum spiritus est, nec solum quoque caro est, sed vtrunque simul est: Qui id negat, Paulum & vniuersam Ecclesiam mendacij accusat. Nec enim in solis regeneratis pugna illa & lucta inter carnē & spiritum locum habent, verum etiam in iniustis & peccatoribus: imò eidentiūs in illis. Viuit ergo & viget in iniustis & infidelibus quoque aliquis spiritus, alioqui omnis omnino pugnae expertes viuerent.

Postremum solum probat, nullum tam iustum, nullum tam cautum ac prouidum, qui, nisi gratia obset, interdum non cespitet, non impingat, naturæ ve impetui non cedat. nec hoc nos inficiamur, sed quid hoc ad rhombum?

Quod si qui primam fœdi erroris huius radicem quæ- rant,

Scripturæ, quas Sectarij pro se allegant, nihil ad rem faciunt.

Quod ex carne nascitur, caro est, sed nō sola, quia ex sola carne non oritur.

Lucta inter carnē & spiritū in omnibus mortalibus locū habet, & per cōsequens in omnibus est spiritus, etiā in peccatoribus.

Nemo tam cautē cedit, vt interdum non cespitet.

rant, illos equidem ad veteres Origenistas ablegandos existimem. Nam cū illi imaginis rationem ad hominis mentem, ad voluntatis libertatem, ad animæ immortalitatem, ad celestis beatitudinis capacitatem, ad cætera, quæ homini intrinseca, & propria sunt, non referrent; sed ad quædam externa, puta ad iustitiam, ad sanctitatem, ad reliqua virtutum, ac donorum gratuitorum ornamenta: tradebant, prout falso hoc fundamento iacto secūs tradere non poterant, imaginem Dei Adamo impressam per peccatum fuisse deletam, planè que extinctam.

Ex hoc ergo principio erronco, & altero rursum catholico ac vero, moderni Origenistæ hunc in modum paralogizant: Imago communi veterum sententia, ad hominis essentiam pertinet: (hoc enim illi inter imaginem & similitudinem discrimen assignant, quod hanc ad gratiam, illam ad naturam referre oporteat.) Atqui imago Dei humanæ menti initio impressa, in ipsa, & ex ipsa per peccatum deleta & extincta est, Ergo peccatum vniuersam hominis naturam corripit, eiusdemque substantiam profus euertit. Quod si qui alium, aut veriolem, aut viciniorem huius erroris fontem compertum habeant, eum illi patefaciant: nobis sat est, quid hac in re verisimile videatur, indicasse. Nunc totalem illam totius hominis corruptionem, in qua illi propriam originalis peccati rationem constituunt, paucis expendamus.

Si ergo originis vitium formaliter, vt isti dicunt, in totali totius hominis corruptione positum est, (Ego, inquit Musæus, post Bucerum, Lutherum, & alios eius farinae Sectarios, disertè profiteor, originale peccatum esse totalem corruptionem, non tantum accidentium in nobis, sed etiam totius substantiæ, tam secūdum materiam, quā secūdum formam. & paucis interiectis: Simpliciter affirmo originale peccatum esse totalem corruptionem totius hominis animę & corporis &c.) Si, inquam, originis vitium in totali totius hominis corruptione positum est, ergo subiecti experts est. nam vt to-

Origenistæ Sectarijs errā di ansam hoc ipso præbuerunt, q̄ imaginis rationē præpostere interpretati sunt.

Sectarij ex vna vera, & altera falsa paralogizāt.

Musæus contra Illyric.

Confess. sententia de peccato originali.

Totum corruptū nullius virtutis aut vitij subiectū esse potest. tum corruptum nullius studiosæ, aut vitiosæ actionis, ita neque vllius quoque peccati, aut virtutis subiectum esse potest. Quod si subiecti expers est, ergo peccatum non est, quia nusquam est. Sed seridè & ad rem propiùs.

Si prima legis præuaricatio Adamum, & vniversam illius posteritatem cum illo, & in illo secundum corpus & animam, & totum illud, quod quouis modo in illo, vel illis existit, totaliter corruptit: aut corruptit illū corruptione physica & vera; aut corruptione metaphorica, vel similitudinaria, vel quocūque tandem nomine alteram illam appellare lubeat: (nō enim occurrit vocabulum aliquod ad rem hanc designandam satis idoneū) sed neutra corruptionis specie totaliter illū corruptit.

Peccatum nō corruptit Adamum physica corruptione. Non physica & vera: certum est enim nullam omnino verè ac propriè rationis corruptionem contingere posse citra formè illius, quod corrumpitur, à materia diuulsionè. Quicquid enim quouis modo corrumpitur, semper per illius formæ, qua constabat, diuulsionem corrumpitur. Quare si primum primi hominis peccatum substantiam illius vera corruptione totaliter corruptit, necessum est, vt formā, quæ ad naturè illius integritatem pertinebat, illi ademerit: At nullā eiusmodi illi ademit, Adamus enim post admissum scelus non solum superstes fuit, sed idem etiā, qui ante, & genere, & specie, & numero quoque fuit, permanitque constanter.

Adamus ante & post peccatum mansit idem specie & numero.

Solius Dei est instantaneè totū aliquod absoluere.

Si dicant, eodem illo momento, quo peccauit, atque ideo à priori forma excidit, alteram rursus formā in ademptæ locum fuisse suffectam: Quæro an forma suffecta eiusdem rationis fuerit cum pulsa, an diuersa. Si eiusdem, nulla fuit causa, cur prior fede sua pelleretur: Si diuersa, ergo Adamus ante & post peccatum non fuit eiusdem speciei: & per cōsequens homo non erit species infima, sed media. Sequeretur hinc quoque non alium quàm ipsummet Deum totius huius prauitatis & corruptionis aut horem esse: Huius enim solius est totum aliquod opus instantaneè absoluere, vel totum in alterum permutare.

Præ-

Præterea certò statuere licet, primorum hominum lapsum non fuisse grauiorem peccato dæmonū. Imò verò fuit hoc illo multò grauius: siue peccati grauitatem ex peccati genere metiare: siue ex peccantiū cōditione: siue ex cuiuscunq; alterius circumstantiæ qualitate. In cōfesso est enim diabolū mala fraude ab altero non fuisse circumuentum, Euam autem non spontè furentem, sed ab ipso deceptam mortis poculum hausisse, haustumque incauto marito propinasse. Et tamen hoc tantum, ac tam enorme Angelorum peccatum, eorum naturam non corrumpit, neque secundum substantiam, neque secundum aliquam naturalem proprietatem. Siquidem, vt Dionysius Areopagita docet, & Patrum consensus post ipsum confirmat, naturalia omnia Angelis manserunt integra.

Primi hominis lapsus, diaboli lapsus non fuit grauior, sed leuior.

Peccatum diaboli naturā non corrumpit.

Imò verò tantum abest, vt primi parentis lapsus, nefarium illud dæmonum flagitium, malitia excesserit, vt non omnium quoque scelerum, quæ in hominem cadunt, maximum extiterit. Planum est enim, heresin, blasphemiam, cœlestis numinis contemptum, eiusdemque odium, & cetera omnia, quæ contra æternam Dei legem committuntur, suo genere multò grauiora esse illis, quæ contra legem disciplinæ, aut quodcunque iuris positiui præceptum designantur. Aequè certum est, qui peccant ex contemptu, vel ex certa malitia, quales sunt, qui ipsummet Dei contemptum, vel ipsammet numinis offensam peccati sui obiectum constituunt, longè nequius peccare, quàm qui ex quadam mentis præcipitatione peccant, etiam si non adsit intellectus error, aut carnis infirmitas. Adam autem neque ex contemptu, neque ex malitia, neque contra ius naturæ, aut æternam Dei legem peccauit, sed tantum contra legem disciplinæ.

Adami scelus non excessit omne scelus, quod in hominem cadit.

Gravius peccat, qui ex cōtemptu peccat, quàm qui ex quadam mentis præcipitatione.

Cum ergo odium, vel contemptus Dei, heresis, infidelitas, blasphemia, & illa quoque flagitia, à quibus genus nostrum abhorret, hominis substantiam non corrumpant, sed neque in minimo quoque corrumpere queant: (Nam si peccatum quantumlibet enorme aliquid substantiæ adimeret, aut etiam adi-

Nullum peccatum quantumlibet enorme corrumpit hominis naturam.

mere posset, multa, & grandia vniuersam tandem hominis naturam abolerent) nullo modo existimandum est interdite escæ abusum protoplastorum substantiam, aut corrupisse, aut in alteram demutasse. Denique sententia hæc de physica hominis corruptione per peccatum, & propter peccatum adeo absurda est, vt nullos, præter illos, qui absurdissima quæque oraculorum loco habere solent, sectatores habere existimem.

Quare non est vt pluribus hanc vrgream.

Dicent ergo tragici illi, vel ex illis saltem aliqui, peccatum non physica, sed quadam metaphorica corruptione secundum omnem sui partem hominis naturam corrupisse. Dicent, inquam, Adamum cum tota sua posteritate hætenus totaliter, secundum materiam & formam, secundum substantiam & accidens corruptum dici, quatenus præclaris illis virtutum ornamentis, quibus initio splendebat, exutus in extremam deiectus est ignorantiam, impotentiam, vanitatem, malitiam, mentisque cecitatem, & impuritatem. Audio quid exponant. Sed illa interim expositio apertè ostendit Glossatores illos, errorumque architectos, vel scædissimè labi, vel certè improprijssimè loqui.

Quod vt clarè perspiciatur, quæro ex illis an illa ornamenta, illæ dotes, illæ prærogatiuæ, fuerint tandem quantecunque, & qualescunque voluerint, aut potuerint, pertinerent ad intrinsecam ipsius hominis, vel animæ eiusdem rationem; an verò non ad ipsam animæ naturam, aut quidditatē, sed tantum ad quendam externū illius ornatū. Quod si ad animæ substantiam spectasse respondeant, quacumq; demū ratione ad illam spectauerint, citra manifestum illius interitum ab ea sciungi non poterant. Nec hoc in quæstionem cadit: Nulli enim rei adimi potest, quod ad quidditatem illius pertinet, citra certam eiusdem interuersionem. Si verò illa ornamenta ad animæ naturam non pertinebant, sed extrinsecus illi aduenerant, vt reuera aduenerant: quo modo abcessu suo corruerunt totam illius substantiam, & omnes illius vi-

res;

Quid sit hominē metaphoricā corruptio-
ne corruptum
dici Sectari-
orum inter-
pretatione.

Diuisione
ostenditur,
peccatū non
corrupisse ho-
minē, ne me-
taphorica qui-
dē corruptio-
ne secundum
substantiam.

res; imò totum hominem, tam secundum materiam; quam secundum formam; tam secundum substantiam, quam secundum accidens?

Dicent forsā, ea ornamentorum, vel prærogatiuarum despoliatione, non ipsam animæ substantiam secundum se fuisse corruptam, sed integritatem, vel sanitatem illius fuisse læsam. Sed hæc exceptio in easdem penè difficultates incidit. Nam vt duplicia animæ sunt ornamenta, ita geminam quoq; eidem sanitatem assignare licet: essentialē vnā, accidentariam alteram. Id κατ' ουσίαν integrum, vel sanum dicitur, cui nihil deest ex illis omnibus, quæ ad illius quidditatem, vel naturam deponuntur: Porro id κατὰ συμβεβηκός sanum censetur, quod externo suo ornatu, aduentitia ve perfectione non destituitur. Si ergo de prioris sanitatis, vel integritatis ratione loquantur, clarum est eā anima salua abscedere nequiuisset. Si autem de posterioris sanitatis genere id asserūt, imperitissimè ineptiunt. Nā vt externa illa ornamenta, vel externa illa perfectio animæ iam perfectæ, & in suo vigore constitutæ accesserant, (prius enim naturā anima fuit, quam ornata fuit) ita eadem illa per omnia incolumi denuo abscedere poterant. Sed & illa ipsa quoque integritas non potuit adimi, nisi à Deo, qui non est author peccati. Adā enim, neq; ademit, neq; ademptā voluit, nisi forsā meritorie. Tandē si homo eo corruptionis genere totaliter secundum substantiā esset corruptus, nihil vnquā de se fundere posset, nisi merā corruptionē, hoc est, merā peccatorū saniē. Hoc autē etsi Aduersarij nō inuitè cōcedāt, salua tamen pietate & veritate nullo modo concedi potest.

Easdem difficultates, & absurditates offerunt horrendæ illæ pestes, ac scelerū portenta, quæ in submotarū virtutū, vel ornamentorū locū successisse pleriq; ex illis contendunt. Aut enim per tetras illas animæ pestes, ac scelerum monstra, intelligunt reales aliquos habitus, aut nudam tantum eorum ornamentorum, virtutum ve, quæ ante peccatum inerant, priuationem. Si aliquos habitus, vel qualitates, Deū vtiq; totius

huius

Alia Sectari-
orum totalis
illius totius
hominis cor-
ruptionis in-
terpretatio,
sed æquè ine-
pra.

Duplex inte-
gritas, vna es-
sentialis, al-
tera accidentaria.

Prius naturā
fuit anima,
quam ornata
fuit.

Æquè absur-
da sunt, quæ
de scelerum
horredorum
in depulsa

iustitiæ locū
suffectione
vel successio-
ne Sectarij
scribunt.

huius corruptionis, vel deprauationis auctorem faciunt, siquidem omnis omnino qualitas, & entitas à Deo existit: Sin autem meras nudasque priuationes, non vera monstra, sed quedam tantum inania ac terrifica monstrorum nomina iactant. Quippe cum ea priuatio aliud nihil sit, quam quedam tantum naturæ solitudo, ac denudatio: quæ & ipsa quoque non aliunde est, quam ab eo, qui sustulit habitum, nempe à Deo. Mitto hinc, eadem illa primæque iustitiæ ornamenta (de illis enim ipsi agunt) & nunc maiorem in partem deesse iustis, & illis quoque defutura esse, qui in puris naturalibus conderentur: & tamen nulla, neque in istis, neque in illis sunt, essent ve scelerum monstra, aut tetra animorum pestes.

Sed disputationis causa donetur Antagonistis ad tempus tales animorum pestes, taliaque scelerum prodigia, atque ad eò totalem corruptionem, ut ipsi loquuntur, statim post violatam legem quasi impetu quodam facto in primi parentis animum irruisse. (Erat enim illius peccatum personale, & grauissimum, non originale, ut nostrum.) At per quod ostium, quæso, eadem illa scelerum phalanx, totalisque corruptionis calamitas illabitur in filios Adæ? Nunquid ea per corpus deriuatur in animam, an contra per animam in corpus, an in vtrunque per vtriusque inter se copulam, an verò per aliquam aliam fenestram transmittitur in totum hominem?

Sanè non transfertur per corpus in animam: Corpus enim tale est, qualia sunt principia, ex quibus intrinsecè conflatur, quæ utique suapte natura fluxa, caducaque, & mutationi obnoxia sunt. Causæ autem eiusdem externæ sunt Deus, homo, & astra, ex quibus non trahit corruptionem, aut non esse, sed esse. Fertur illud in suauia sanè, sibi que commoda: verum secundum se absolutè consideratum non magis hoc impetu peccat ac pecus, quod famelicum, aut sitibundum præceps in cibum, aut potum rapitur: etiamsi illa ipsa, in quæ fertur, iustitiæ essent aduersa. Tandem sit corpus qualecunque visum fuerit, certum est, antequam rationali anima perficiatur, nihil in

co

eo existere, neque existere quoque posse, quod Deo sit exosum: Deus enim solum peccatum odit, & peccatorem propter peccatum, cuius corpus secundum se capax non existit.

Sed neque ediuerso quoque per animam transfertur in corpus. Anima enim non corrumpit corpus: neque corruptione naturæ, neque infectione quoque culpæ. Imò verò corpus secundum se imperfectum, per animæ aduentum perficitur. Et quo, obsecro, contagio, aut toxico anima ex se totum corpus inficere, aut totaliter illud corrumpere queat; ut maximè illud studeat? Etenim ipsa tota procreatur à Deo, & prius quidem naturam creatur, & prius quoque perfectionis ordine existit, quam corpori infundatur, eidem ve vniatur: prout omnis omnino causa naturam prior est suo effectu. In illo autem priori talis utique est anima, qualis procreatur à Deo: & quicquid interim obtinet, hoc totum à Deo obtinet. Atque ideo in illa naturæ prioritate ab omni prorsus peccati infectione libera, immunisque existit: aliàs enim peccatum à Deo esset. Nullam itaque labem, aut corruptionem corpus contrahit ex anima.

Iam si neutrum horum ex se, ac secundum se seorsum sumptum totaliter est corruptum; nec alterum rursus secundum substantiam corrumpit alterum: profectò quod formali, ac naturali eorum inter se vnione constituitur, omnis substantialis corruptionis expertus erit. (de hac enim hinc agitur ex instituto, non de aliqua peccati labe.) Nam vnde, quæso, talismodi corruptio proueniret? Tale enim est totum, quales sunt partes, ex quibus conflatur: Nisi forsitan in ipsa vnione aliquis error, aut vitium aliquod committatur: Si quidem artificis inscitia ex bona farina insipidus interdum panis conficitur; & ex bono panno deformis nonnunquam toga. At id hinc locum non habet: quando quidem qui has partes inter se coniungit Deus est: Hic enim solus corpori iam organizato, & quantum sat est, perfecto infundit animam. Cum ergo hæc ita habeant, ineptiunt prorsus, qui origi-

N

nis

Pestes illæ,
quas Sectarij
orig. peccati
nomine cõ-
prehendunt,
ex anima in
corpus non
deriuantur.

Anima cor-
pus inficere
non potest,
ut maximè
velit.

Non contin-
git substanti-
alis illa cor-
ruptio ex par-
tium inter se
vnione.

Solus Deus
coniungit a-
nimam cum
corpore.

Questionem
habet non fa-
cilè, qua via
ea scelerum
phalanx, quæ
orig. peccato
assignant Se-
ctarij, irruar
in hominem.

Non trans-
fertur per cor-
pus in animam
ea vitiorum
colluuias.

Corpus ho-
minis secun-
dum se sum-
ptum, nec pec-
cat, neque pec-
cati capax
existit.

nis peccatum per totalem totius substantiæ, & omnium partium illius corruptionem definiunt.

Insaniūt, qui orig. peccatū hominis substantiam esse dicunt.
In refut. cōt. Musæum.

At multò verò magis insaniunt, qui originis peccatum ipsammet hominis substantiam, vel ipsammet hominis animam, vel ipsummet hominis cor esse contendunt. Ego, inquit Flacius, ostendi in libello, cui titulus, Angelus tenebrarum, & in alijs meis scriptis Lutherum studio, & ex professo istam Sophistarum sententiam oppugnasse, & contendisse originale peccatum non esse accidens, sed quiddam de essentia, & natura: Imò esse ipsam essentiam, ac naturam hominis, denique esse ipsum cor, ipsam rationem cum omnibus optimis viribus. & paucis interiectis, subdit: Articuli Schmalcaldici etiam largiùs, quàm ego, loquuntur. Dicentes verum peccatum, seu de quo poenitere, & condonationem petere debeamus, esse id totum, quod homo est. Hæc ibi Illyricus, quæ alibi ad nauseam vsque inculcat, & repetit. Totus enim in hoc est, vt persuadeat originis peccatum non esse aliquod accidens, sed ipsam hominis substantiam, vel essentialem eiusdem hominis formam.

Illyrici phantasia de orig. peccato, ad deliriū vsque phantastica est

Omnis omnino substantia à Deo est, nec aliunde esse potest.

Est autem hæc Illyrici phantasia (si tamen id ille verè sensit, serioque tueri voluit, quod verba illius vbique disertè sonant; quodque Consectarij eiusdem citra vllam hæsitacionem aperti erroris in illo condemnant) vsque aded delira, ac phantastica, vt eam in proscenium adduxisse, sit quodammodo refutasse. Etenim si originis peccatum est ipsamet hominis substantia, vel ipsummet hominis cor, vel essentialis eiusdem forma, (quæ utique alia non est, quàm anima mente & ratione prædita) non poterit profectò alium, quàm ipsummet Deum, authorem habere: quippe cum quicquid vsquã substantiarum extat, siue id materia sit, siue forma, siue quippiam ex utroque conflatum, totum hoc integrè ex vno hoc fonte dimanet. At quis, nisi mentis sensu penitus destitutus, Deum id velle, vel etiam efficere, dicere audeat, quod ille tam

incen-

incensè odit, vt cætera omnia quæcunque tandem odit, huius vnus causa odio habeat? Nec enim quicquam omnino est quod, vel in homine, vel demone auersetur Deus, nisi peccatum: vt quod vnum ipsum hominem & demone ab ipsius bonitate auertat; cumque honore, & reuerentia, quæ ab omni creatura iure illi debentur, hostiliter pugnet; ac nullum tandem ordinem, nullum modum, aut speciem in se contineat.

Quòd si Deum peccati huius authorem negant, vt fortè negant, diabolum pessimæ huius substantiæ, vel formæ architectum definiant, oportet: (Neque enim credibile fit eò vesaniæ progressos, vt castissimas illas ac sanctissimas mentes, quos Angelos dicimus, cuiusque peccati authores pronunciant) atqui diabolum quarumcunque substantiarum opificem effingere, aliud nihil est, quàm manifestè insanire.

Dicent fortè, diabolum non esse substantiæ, vel naturæ authorem absolutè, sed tantum pessimæ huius substantiæ, vel pessimæ huius formæ. Verùm dum hoc dicunt, nouum inscitæ suæ testimoniū proferunt. Nā si peccatū, quod ipsa origine ex Adamo trahimus, substantia est, pessima substantia non est, imò ne mala quidè est. Est enim omnis omnino substantia bona, nec vlla omnino potest esse mala, vt substantia est. En in quas difficultates sese conijciant, qui originis peccatum ipsissimam hominis substantiam, vel ipsissimam hominis formam esse negantur. Sed nunquid in has solas? nequaquam.

Etenim si originis vitium est ipsamet hominis substantia, vel essentialis eiusdem forma ab ea, quæ primo homini in ortu suo obtigerat, planè diuersa: vnde cunque tandem forma hæc fluxerit: (Nam hoc ad paradoxa, quæ inferre hinc licet, impertinens est) consequens fit Adamum ante & post patratum peccatum non vnus eiusdemque speciei extitisse, sed diuersæ. Siquidem essentialis forma rei, cuius forma est, esse specificum largitur. Vbi ergo diuersæ adsunt essentialis formæ, ibi diuersæ quoque rerum species constituantur, necessum est.

Quicquid Deus odit, solus peccati causa odit.

Peccatum ordinis, modi, & speciei expertum est.

Apertè insaniunt, qui diabolum cuiuscunque substantiæ cōditorem statuant.

Si orig. peccatū substantia est, pessima substantia non est: imò ne mala quidè est.

Si orig. peccatum esset ipsa essentialis hominis forma, Adam ante & post peccatū non fuisset eiusdem speciei.

Ex eodem illo *παράδοξοι* principio conficitur rursum, fideles & infideles, iustos item & iniustos specifica ratione inter se differre. Nam cum per Baptismi energiam, aut fidei virtutem, ut ipsis magis probatur, pessima hæc forma aboleatur, aliæque noua & bona creetur & infundatur, & illa quoque essentialis, vel nihil video, vel noua hinc hominum constitueretur species. Atque ita vniuersa Philosophia, & Theologia quoque reclamante, iusti & iniusti sola materia, vnde genus peti solet, inter se communicabunt.

Quod si per fidem, vel fidei Sacramentum pessimam hanc formam, qua Deo exosos nos reddit, diabolique imperio ac potestati subijcit, in mortali hac vita aboleri posse negent, atque ita specificam vnitatem conseruari contendant: videant ne hac sua responsione communem de omnibus damnationis sententiam proferant. Impossibile est enim hominem Deo exosum, & pessima illa forma deformatum, cœlesti beatitudine potiri.

Respondebunt fortè, pessimam hanc formam per mortem aboleri. Video quid respondeant, at interim admirabile quiddam videri potest mortem, quæ peccati huius proles est, (per peccatum nanque mors intrauit in orbem) nec aliud quam mera vitæ priuatio est, id sua vi efficere posse, quod fides, vel Sacramentum, vel Christi passi meritum non potuit.

Conficitur hinc tertio, quicumque per Christi gratiam iustificantur, eos non solum peccato, sed hac quoque nota & animali vita defungi: Siquidem essentialis formæ abscessum, compositi interitus necessariò comitatur. Quod si hominem verè quidem corrupti, statim tamen, & quasi temporis puncto denuo instaurari responsitent: geminam mox carnis resurrectionem nobis obtrudent; vnam in hac vita solis iustis propriam, alteram in fine mundi omnibus communem.

Consequitur hinc postremò, (nam singula paradoxa, quæ

Ex Illyrici cōmento cōsequitur, iustos & iniustos specie inter se differre.

Flacianorum commentum exponit oēs damnationis discrimini.

Rom. 5. Flaciani plus tribuunt nostræ mortis, quam vitæ aut merito Christi.

Ex Illyrici principijs conficitur, qui peccato inter moriuntur, simul mortali hac vita defungi, atque adeo geminam carnis resurrectionem constituturam esse.

ex bello illo cōmento inferri possent, hinc inferre, vel etiam referre nullum est operæ precium) nos per Christum Iesum nondum verè redemptos esse. Quandoquidē id solum, iuxta sanctorum Patrum traditionem, redemptum est, quod à Verbo assumptum est. Cum ergò Verbum pessimam illam formam non assumpserit, fit ut speciem, quæ per pessimam illam formam constituebatur, non redemerit quoque. Atque ita vniuersum mortalium genus, quod cum forma hac pessima nascitur, etiamnum peccato obstrictum hærebit. At hæc omnia sunt perabsurda, & in Christum, eiusque meritum apertè contumeliosa.

Quod si non de substantiali totius hominis forma, sed tantum de essentiali ipsius animæ actu hæc se statuere dixerint; primò insignis inconstantia testes de se producent. Nam alibi, & id quidem frequenter, & clarè, pessimam hanc substantiam non partis alicuius præcisè, sed totius hominis formam; imò verò ipsam hominis naturam esse gariunt. Deinde in nouas rursum difficultates, & absurditates se conijciunt. Quandoquidem si pessima hæc substantia est essentialis animæ forma, sequitur animam rationalem non esse substantialem hominis formam: formæ enim non datur alia substantialis forma; nam aliàs daretur processus in infinitum. Sequitur nihilominus eandem illam animam, tam intra, quam extra corpus esse quoddam perfectum ac totum per se subsistens: quod ipsum denuo confirmat, non esse proprium humani corporis actum. Sequitur tandem, animam hominis interitui obnoxiam esse: Fatentur enim formam illam pessimam tametsi essentialem ab ea sciungi posse. Ad formæ autem amotionem necessariò consequitur interitus: Substantia quidē, si separetur, substantialis; accidentis verò accidentaria. Postremò absurda, quæ supra percensuimus, non euadunt. Nam cum hæc animæ forma sit, quædam quoque substantia, à Deo, vel diabolo producta sit, necessarium est.

In similia incommoda incidet, si originis peccatum, neque

N 3 animam,

Si quæ Illyricani de origine peccato prædicant, vera sunt, mortales per Christi sanguine nondum redempti sunt.

Flaciani assignata incommoda non vitant, sed auget, dum sententiam suam ad animæ formam astringunt.

In eadem absurda incidit Illyricani, si orig peccati nobiliorem, vel potiore animæ facultatem dixerint. Naturæ rei nihil essentialē potest adiri, vel adimi, citra speciem illius mutationem.

animam, neque animæ formam, sed nobiliorem, vel potiore illius vim, vel partem esse defendant: puta mentem, vel rationem, vel liberum arbitrium, vel aliquid aliud eiusmodi. Siquidem omnis omnino essentialis mutatio, quæ in formam incidit, speciem necessariò mutat. Habent se nanque formæ, & species hinc constitutæ, ut numeri, quibus utique nihil addi, nihil adimi potest citra numericæ speciei mutationem. Igitur ut denario binarium adimēs constituis octonarium, & eidem rursum denario unitatem adijciens, absoluis vndenarium: ita si homini ademeris mentem, aut liberum arbitriū, aut vnicum ex omnibus sensum, ita ut eum nec habeat, neque secundum naturæ suæ conditionem habere queat, totam mox hominis speciem sustuleris. Siue ergo integram hominis substantiam, siue partem huius substantiæ originale peccatum Flaciani appellent, non possunt in hæc, quæ diximus, absurda non impingere.

Lutherani se inuicem oppugnant.

Deus substantiæ & accidentis, totius & partis est conditor.

Lib. 12. c. 24. de ciuit.

Licuiisset pluribus prodigiosi dogmatis huius absurditatem ostendere. Verum quòd ipsimet Lutherani magna contentione illud impugnent, & iam certam sibi de hoste quantumlibet pugnace & pertinace victoriam polliceantur, nolumus hanc illis arenam turbare. Solùm monuerim, cautione opus hinc esse, ne suis se mucronibus conficiant, hoc est, in errorem Illyricano cognatum impingant. Certum est enim, non modò substantias, omnesque substantiales partes, & proprietates à Deo Opt. Max. fluxisse, ac porrò fluere, sed omnia quoque vera, & realia accidentia. Credimus enim Deum omnium simpliciter, hoc est, aspectabilium & inaspectabilium, per se substantiarum rursus & alteri inherentium, totius denique & partium omnium conditorem esse. Nequaquam fas est, inquit Augustinus, vllius naturæ quantumlibet minimæ mortalisque creatorem, nisi Deū credere ac dicere, etiam antequam possit intelligi.

Cum ergo plerique ex illis, qui Flacianos impugnant, originis peccatum aliquod reale accidens esse, cōcedere videantur:

tur: caueant ne Illyricani omnia illa tela, quibus à Symnystis suis impetuntur, in illorum capita retorqueant. Nouimus malum hoc accidētis appellatione designari posse. Accidit enim homini formale huius peccati, quodcunque tandem illud sit. Vnde etiam diuus Augustinus, & alij quoque Patres accidentis vocabulo non infrequenter in hac materia vtuntur: sed accidentis prædicabilis, non etiam prædicamentalis, ut in Scholis loquimur. Originis itaque peccatum, neque substantia est, neque aliquod reale, aut prædicamentale accidens est, neque aliquod denique eorum omnium, quæ hactenus reiecimus, vel impugnauius, formaliter est.

At iure meritoque hinc nobis obieceris: Si originis peccatum non est substantia, neque aliquod verè rationis accidens, neque aliquod denique eorum omnium, quæ huc vsque, vel vt falsa, vel vt minùs probabilia reiecimus, in quo ergo formalis illius ratio præcipuè consistit? Sanè quod de alijs quibusdam dici solet, hoc & de hoc ipso quoque peccato verissimè dici potest: nempe multò faciliùs explicari quid nō sit, quàm quid sit. Est enim res non parum abstrusa, & à vulgariū hominum sensu procul posita. Esse, & omnibus, qui ex Adamo oriuntur, inesse, Scripturæ sacre prædicant: prædicant idem quoque Patres, & Synodi œcumenicæ: Quid autem sit formaliter, id aut non explicant, aut non ea perspicuitate explicant, quæ omnem mox scrupulum omnibus eximat.

Veruntamen quia & hinc quoque certi aliquid pronunciantum est, (est enim vnus hic præcipuus disputationis huius locus) simpliciter censeo inter omnes, qui de hac controuersia sententiam tulerunt, eos propiùs ad veram, & intrinsicam peccati huius vim, naturam, & quidditatem accedere, qui propriam ac formalem vitij huius rationem, in quadam habituali mentis à Deo auersione, & ex consequenti, in quadam inordinata eiusdem ad caducas istas & fluxas res conuersione, (hæc duo enim se inuicem consequuntur) ex Adami peccato in natura nostra relictis & infixis, constituunt. Siue habitua-

Flacianorum Symnystæ & Antagonistæ in eundē ferè cū Flacianis lapidem offendunt.

Orig. peccati neq; substantia est, neque aliquod prædicamentale, vel reale accidens est.

Faciliùs explicatur, quid non sit orig. peccatum, quàm quid sit.

Intrinsicæ orig. peccati vis in quadam habituali à Deo auersione posita est.

lem

lem illam, hoc est, fixam, constantemque à Deo auersionem, & ad creaturam conuersionem, cum diuo Augustino reatum vel maculam: siue cum Auraficana, & Tridentina Synodo animæ mortem: siue cum quibusdam Scholæ Theologis originalis iustitiæ priuationem: siue alio quocunque eiusmodi nomine rem hanc appellare, aut oratione definire lubeat.

In quouis cō-
missionis pec-
cato com-
periuntur duo,
actus nimi-
rum, & actus
deformitas.

Quò hæc de formali peccati huius vi & ratione sententia, quam verissimam existimo, certior explicatioque habeatur, vnum hîc vt certum, ac indubitatum in morali Philosophia principium ponere oportet: nempe in quouis commissionis peccato duo cōperiri, ipsi peccato quàm maximè intrinseca: Alterum, quod se habet per modum materiæ: Alterum, quod per modum formæ. Materiale peccati est ipsa vitiosi actus substantia, vel ipse actus vitiosus secundum se absolutè consideratus: vt, exempli causa, rei alienæ ablatio: cibi lege interdicti vsurpatio, vel aliud quiduis eiusmodi. Formale autem peccati est ipsa operis vel actus deformitas, vel obliquitas: aut ipsa ornatus, vel ordinis, vel rectitudinis, quæ vel quâ actu adesse oportuit, priuatio. Nam vt actio regulæ suæ consentanea, hoc est, ad regulæ suæ modum expressa, est bona: ita legi, vel regulæ suæ dissentanea, hoc est, à regulæ suæ ratione exorbitans, est mala.

Humanarū a-
ctionū amuf-
sis certa diui-
na voluntas.

Cùm igitur omnium humanarum actionum regula, amufsisque certissima sit diuina voluntas, (bonum vtique modis omnibus infinitum, ac nulli prorsus mutationi, aut obliquitati, aut deformitati obnoxium) consequens fit vnumquodque hominis opus, hætenus rectum, ac laude dignum iure cense-ri, quatenus cum prima hac, & inobliquabili regula per omnia consentit: hætenus rursus obliquum, & vitiosum, quatenus ab hac ipsa amufsi, vel regula dissentit. Quamobrem vbicun-que abest omnis omnino à summa illa, & indemutabili lege, quæ Deus est, auersio, ibi omne quoque abest peccatum: & ediuerso vbicunque occurrit aliqua istiusmodi à prima illa regula, vel lege deflexio, ibi necessariò obtinet aliquod peccatum, vel vitium.

Vbicunq; oc-
currit exorbi-
tatio à prima
regula, ibi ne-
cessariò oc-
currit pecca-
tum.

Rectè

Rectè hæc, inquis: at nondum formalem originalis peccati rationem hinc satis apertè colligo. Nec enim infans scelerare aliquo à summa illa lege, vel regula quandoque sese auertit, aut ad bonum caducū, præter rationis ordinem aliquando sese conuertit, vt ob id peccato obstrictus nasci verè diceat. His igitur, quæ de duplici peccati parte, altera materiali, altera formali, modò exposuimus, adde: scelere perfecto, actuque peccaminoso iam absoluto, elapsoque, authorem illius tantisper adhuc peccato obnoxium teneri, verèque peccatorem esse, & peccatorem dici, donec per Christi gratiam absoluat, & à contracta labe emundetur. Nam vt actu, dum scelus patrabat, à Deo sese auertebat, & ad rem, quâ Deo potiore ducebat, turpiter sese conuertebat, abijciebatque: ita absoluto iam crimine per modum habitus à Deo auersus, rebusque caducis, quas Deo anteposuerat, affixus hæret.

Infans nullo
proprio actu,
vel scelerare à
diuina lege
sese auertit.

Scelere perfe-
cto, sceleratus
tantisper pec-
cato hæret
obstrictus, à
Deo per pen-
itentiam re-
conciliatur

Hoc autem constituto, ex superioribus tandè repetas vniuersam humani generis naturam in Adamo, dum actu transgressus est legem, tanquàm in capite extitisse; atque aded omnes nos non quidem verè, ac propriè, (nec enim verè, ac propriè per id tempus adhuc existebamus) sed potètia tantum, ac virtute, vel quadam quoque iuris fictione per eundem illum Adami cæ preuaricationis actum Dei legem perfregisse, ac testamentum illius, vt Scriptura loquitur, dissipasse. Atque ita clarè, & quasi ad oculum perspicies auersionem illi ipsi, quæ post peccatum admissum in Adamo reliqua erat, haud dissimilem per modum habitus, hoc est, fixè, perseueranterque in natura, quam per generationem participamus, relictam, propriè ac formaliter nostrum originis peccatum esse.

Vniuersa hu-
mani generis
natura extitit
in Adamo pec-
câte, vnaque
cum illo & in
illo peccauit,
& maculam
contraxit.

Genes. 17.

Dixerim autem auersionem illi ipsi, quæ perfecto scelere Adamo adhebat, haud dissimilem, non etiam parem, aut æqualem, generève, aut specie eandem. Nam vt Christi Redemptoris iustitia, quæ per regenerationis lauacrum in nos deriuatur, multò in illo extat perfectior, & absolutior, quàm in nobis adoptiuis illius filijs: ita macula illa multis partibus in

Macula, vel
auersio post
patratū sce-
lus in Adamo
fuit maior, &
est in illius
posteris.

O

Adamo

Adamo extitit deformior, & grauior, quàm in nobis naturalibus eiusdem filijs. Vnde hæc dissimilitudo? Inde nimirum, quia nostra non proprio aliquo ac personali scelere, vt illius, conflatur, sed ipso ortu contrahitur.

Post scelus paratum gemina secundum rationem in Adamo reliqua fuit macula, vel auersio.

Clariùs aliquanto discrimen illud edifferam, facit enim ad rem non parum. Aduerte ergo post legis præuarcationem geminam secundum rationem auersionem, vel maculam per modum habitus in Adamo reliquam fuisse: Vnam personæ, alteram naturæ. Hæc illi adhærebat, vt erat commune totius naturæ principium: Illa verò, vt erat priuata quædam persona. Personalis macula, quòd proximè ex prauo ipsius Adami actu esset conflata, ipsumque formaliter peccatorem denominaret & constitueret, per generationem in nos non transmittitur; neque est nostrum originale peccatum.

Personalis Adæ macula in illius posteritatem per generationem non transmittitur.

Aliàs enim nostrum originale & Adami personale eiusdem prorsus rationis, & quantitatis forent, quod est absurdum. Macula autem, vel auersio naturæ, quæ est proximus personalis auersionis effectus, infelixque eiusdem fœtus, vnà cum ipsa natura tanquam naturalis quædam eiusdem nature proprietate per generationem in nos transfertur; & formalem in hoc nostro originis vitio rationem obtinet; nosque formaliter & propriè ante regenerationem peccatores denominat.

Macula naturæ, hoc est, auersio Adami vt erat commune naturæ principium, per generationem in nos transmittitur.

Neque mirum videri debet illud nostrum esse originale formaliter, quod formalis auersionis Adæ effectus extitit. Quandoquidem peccata hæc sunt primo diuersa, sola nominis analogia inter se conuenientia. Alterum enim, vt modò dicebatur, proprio actu asciscitur: alterum verò ipso ortu contrahitur.

Peccatū orig. & personale, nec genere, nec specie inter se conueniunt.

Ex hac explanatione, & duplicis macule distinctione planum euadit, quæ de originalis peccati natura, & quidditate hæcenus exposuimus, ea cum illorum opinione, qui in originalis iustitiæ priuatione formalem peccati huius rationem collocant, non tam sententia, quàm loquendi ratione pugnant. Nam si voluntas per gratiam, quam ipsi originali iustitiæ,

Qui orig. peccati vim in habituali à Deo auersione, & qui in

vel

vel essentialiter inclusam, vel radicaliter substratam fuisse tradunt, formamque illius appellant, cum Deo coniuncta, aut secundum se recta non est; ab eo auersa, & ad terrena inflexa sit, necessum est. Si, inquam, formalis originalis iustitiæ ratio posita erat in perfecta, plenaque voluntatis rectitudine, amicaque, ac beneuola quadam eiusdem cum Deo societate, atque cõiunctione; materialis verò in recto inferiorum virium ordine, perfectaque earundem cum ratione & voluntate concordia & pace: profectò originis peccatum, quod originali iustitiæ quasi exaduerso opponitur, formaliter in habituali quadam voluntatis à Deo auersione, vel elongatione, vel abalienatione consistet: Materialiter verò in turpi quadam inferiorum virium perturbatione, pertinaciæque earundem contra rationem & voluntatem pugna, ac rebellione.

Hoc tamen sententiæ illæ inter se dissident, quòd altera proximam peccati huius causam veriùs assignare videtur, quàm intrinsicam illius rationem: Siquidem ex gratiæ, & iustitiæ priuatione, quam passus est primò Adamus, & nos omnes in illo, proximè consecuta est habitualis illa animorum abalienatio, & voluntatis à Deo auersio: hinc verò inferiorum virium rebellio, ac perturbatio. Sunt sanè hæc omnia indissociabili quadam copula in se apta, atque connexa: attamen copula illa non obstante, singula certū inter se ordinè sortiuntur. Nam ex perpetrato scelere, nata est iustitiæ & gratiæ priuatio: ex hac autè priuatione euestigio consecuta est habitualis illa voluntatis à Deo auersio: inde tandem profecta est fœda illa virium omnium tum superiorū, tum etiam inferiorum rebellio, & perturbatio. Atque vnā hanc causarum seriem, effectuumque inter se coherentiam, ac mutuam dependentiam tot opinionibus, quot de intrinseca peccati huius ratione emerferunt olim, & subinde adhuc emergunt, non minimam causam ministrâsse crediderim.

Ex eo, inquam, quòd isthæc omnia, quæ obiter modò exposuimus, indiuisè inter se coherent, & certo quodam

orig. iustitiæ priuatione collocat, verborū forma veriùs inter se discrepat, & sententia.

Orig. iustitiæ priuatio veriùs est orig. peccati causa, quàm ipsum secundum se orig. peccatum.

In orig. peccato obseruare licet variam causarum & effectuum seriem.

Ex varijs peccati huius causis & effectibus

His variæ de interna illius vi nata sunt opinionēs.

Qui orig. peccatū in orig. iustitiæ priuatione ponūt, habitualement à Deo auersionem hinc nō excludunt.

Veteres orig. peccatū concupiscentiæ nomine designant.

Qui orig. peccatum concupiscentiæ nomine designant, triplicem ratio.

Non omne peccatū fortitur materialem suam partem.

ordine ex se inuicem dimanant, factum est vt Orthodoxorum alij (nam Hæreticorum commenta nihil hîc moramur) peccati huius vim collocarent, in habituali quadam mentis à Deo auersione: alij in originalis iustitiæ priuatione: alij in virium omnium destitutione: alij tandem in morbida quadam tabe, vel qualitate: Imò verò vt vnus & idem ad numerum non in eodem constitueret illud semper, sed modò in hoc, modò in illo. Qua de re nunc non est agendum prolixius. Solùm monuerim, qui in originalis iustitiæ priuatione illud constituunt, eos habitualement voluntatis à Deo auersionem hinc non excludere, sed includere. Quandoquidem vt illi originalis iustitiæ nomine non accipiunt gratuitum illud donum secundum se absolutè ac præcisè, sed vnà cum primario ac principali eiusdem illius doni effectu, qui vtique alius non extitit, quàm integra mentis ad Deum conuersio: ita originalis peccati appellatione, non tantùm gratuiti illius doni priuationem designant, sed principalè quoque eiusdem priuationis effectū; nempe mentis, ac voluntatis à Deo auersionem.

Veteres concupiscentiæ nomine peccatū hoc designant familiarius, quàm auersionis, aut priuationis: non quòd hæc secundum se sit ipsum originale peccatum, aut materialis quoque eiusdem peccati pars, eo saltem modo, quo actus proprium peccati subiectum dicitur, (neque enim, vt actus rectè obliquus, vel vitiosus, ita concupiscentia quoque rectè peccatrix appellatur) sed quòd manifestior illius effectus existat: tum ob id quoque, quòd ex peccato prodeat, incautosque ac desides facilè in peccatū inducat: tum ob id demum, quòd generationis actui, per quem natura vnà cum peccato transfunditur, indiuisè cohæreat.

Obijcies forsan: Si peccati huius materiale non est concupiscentia, ergo aliud sit oportet? Non est id necessum: constat enim culpabilem præcepti omissionem veræ ac propriæ rationis peccatum esse, & illud quidem personale: & tamen

men neque actum, neque aliud quicquam omnino, quod materiæ locum expleat, sortiri. Vtrunque tamen peccati genus sortitur proprium subiectum, quod materiale illius appellare licet; puta ipsum hominem, vel ipsam hominis animam. Sed & ipsa quoque concupiscentia, certa quadam analogia ad communem materiam, peccati huius materiale appellari posset. Nam vt communis rerum materia suis affecta dimensionibus, post generationem remanet in composito, inferioremque gradum in eodem obtinet: ita concupiscentia post obtentam reconciliationis gratiam in corpore, quod afficiebat, restat; & in originalis peccati ratione infimum locum tenet, & varijs tandem carnis partibus, ac dimensionibus, tanquam propriæ sedi inhæret, insidetque.

In quo propria originalis peccati vis, formalisque eiusdem peccati ratio, præcipuè posita videatur, quantum res per se alioqui obscura patiebatur, explicuimus vt cunque clarè, ac perspicuè, & nisi vehemèter fallimur, Scripturæ & veterū Patrum doctrinæ satis cōsentaneè. Nūc quæ effectrices illius cause existant, paucis explanemus, vt tractationis ordo postulat.

Concupiscentia, certa ad communem rerum materiam analogia, orig. peccati materiale dici potest.

Orig. peccati vis, pro rei natura exposita est perspicuè & clarè.

Originale peccatum non sola imitatione, aut sola externa patrati sceleris imputatione; non seminis proprie, aut carnis infectione, aut animæ ex anima, aut animæ ex semine traductione; non malitiæ in generatione, aut aliquo alio eiusmodi: sed ipsamet naturæ propagatione, ex Adamo in vniuersam illius posteritatem transfundit.

TRACTATVS OCTAVVS.

Vnunquam apud syncerè Catholicos dubitatum est, quin præuaricationis Adæ noxa simul & pœna, in totam eiusdem Adami stirpem, vnà cum natura transfunderetur: ita apud doctos & indoctos nō parum semper controuersum fuit, quanam via vel ratione; aut, vt ille aiebat, per quasnam rimas peccatum illud in naturam nostrā se insinueret, eandemque,

Quomodo, quæue via orig. peccatū ex hoc in illū transfundatur, magnam semper questionem habuit. Iul. Pelag.

& rectum illius ordinem, ac statum tam foedè turbaret. Neque enim peccare videtur, qui nascitur, vt qui nihil hìc agat, sed tantum patiat: Nec ille rursus, qui gignit, cum coniugalis actus sæpe sit, & semper esse possit meritorius: Nec ille tandem qui condit, siue qui corpori seminis virtute iam perfecto animam infundit, vt qui naturæ à se institutæ opus tantum adiuuet, illudque, quod natura ipsa per se non poterat, clementer expleat.

Pelagiani.

Pelagiani sola imitatione orig. peccati transfundunt sentiant.

Si orig. peccatum sola imitatione transferretur, in infantibus, qui emulari adhuc nequeunt, nullum orig. peccati existeret.

Pigij & Catharini opinio de orig. peccato.

Pigij & Catharini opinio refellitur.

Conc. Trid. Sess. 5.

Fuerunt igitur, qui sola imitatione illud in nos transfundi docerent. Putabant hi ob id tantum in Adamo præuaricatos nos dici, quod præuaricationis illius exemplum æmulati, nefariè interdum in Deum committamus, commissamque noxam improbè plerunque excusamus. At huius sententiæ authores, tanquam qui originis peccatum apertè negent, Apostolique doctrinam foedè deprauent, (aliud est enim prauum cuiuscunque exemplum imitari, aliud peccato obstrictum nasci: pueri infantes peccatores nasci possunt, & reuera nascuntur: ad aliorum autem exemplum peccare omnino non possunt. Obstat enim ætas, & rationis vsura, qua sola peccatur) iam olim vt hæretici ab Ecclesia proscripsi sunt.

Sunt alij Catholici alioqui, & egregiè pij, qui originis vitium ita admittunt, vt nihil tamen quicquam, quo formaliter peccatores denominemur, & simus, nobis agnasci contendunt. Imaginantur hi illud ipsum crimen, vel illum ipsum præuaricationis actum, quo generis nostri princeps mandatum infregit, omnibus & singulis perinde ac proprium, cum in pœnam, tum etiam in noxam imputari.

Sed nec hæc quoque sententia, quæ recipiatur, satis idonea est. Quandoquidem si ob id solum peccatores nascuntur, qui ex Adamo nascuntur, quod præuaricatio illius in noxam illis, vel etiã in pœnam imputetur: profectò non verè peccatores nascuntur, sed tantum imputatiuè: Neque singulis suum inheret proprium, vt definit Concilium, sed omni-

omnibus & singulis vnum tantum: imò ne vnum quidem omnibus fat verè, & propriè. Nam si macula, quam Adamus peccando contraxit, & in naturam induxit, non reipsa in eos transmittitur, qui communi generationis lege ex ipso oriuntur, sed nuda tantum imputatione, haud dubiè non transmittitur: idem est enim non transmitti, & sola imputatione transmitti: Aut si qua ratione transmittitur, secundum se tamen non transmittitur, sed tantum secundum effectum. Sicut etiam læsæ maiestatis crimen, quod parens admisit, reuera secundum se in liberos non transfertur, sed tantum secundum aliquem sui effectum. Imputatur enim illis perinde in pœnam, atque ipsimet admissi criminis auctori, tametsi non in tantam.

Iam si hoc naturæ vitium vnà cum natura reuera non transfunditur; neque naturæ, quæ per generationem propagatur, reipsa inheret, ita vt verè proprieque peccatricem illam denominet, sed tantum imaginariè, vel imputatiuè: reipsa ergo nusquam est, vel, si alicubi est, in illius solum scientia est, cui nihil omnium præteritum est. Quod si nusquam est, ergo vnum ad numerum non est. Neutiquam proinde hanc imaginationem tanquam probabilem aliquam opinionem tueri fas est: non ob id solum, quod ratione, & auctoritate careat, & malè præterea sonet: sed ob id etiã, quod illorum errorri non obscure faueat, qui imputatiuæ iustitiæ commentum hac tempestate plurimum vrgent; tum illorum quoque, qui nihil veræ noxæ ex Adamo in nos transmitti concionantur, sed nudam tantum pœnam, moriendi ve necessitatem.

Comperiuntur, qui animum quidem ex corpore, vel corporis tabe; corpus verò ex seminis contagione infici, ac certa quadam ratione pollui contendunt. Existimant hi genitale semen hoc ipso morbida quadam tabe, ac veluti scabiosa quadam contagione infici, quod ab infecta generantis natura, non absque incenso libidinis ardore decidatur. Hanc autem impurati seminis tabem, hinc quidem in

Quod sola imputatione, vel imaginatione transmittitur, reipsa non transmittitur.

Quod nusquam est, non est, & per cõsequens vnum numerum non est.

Pigij & Catharini opinio neque tuta est, neque ratione nixa est.

Refutatur Ioan. Scoti, & aliorum quorundam opinio.

Difficile cap-
tu, qui ex fe-
mine in car-
nem, & hinc
in spiritum
transferatur
morbidam que
dam tabes.

Hominis ca-
ro, per homi-
nis animam,
est hominis
caro.

Fœditas om-
nis, aut spi-
ritalis, aut
corporalis
est.

Corpus non
est capax spi-
ritalis coin-
quinationis.

Omnis cor-
poralis de-
formitas, de-
fectu vel ex-
cessu constat.

in corpus, vel carnem, inde verò in animam transfundi. Sed sanè captu perdifficile est, quoniam modo morbida illa, & peccans qualitas, semini insidens per generationis actum infundatur in carnem; multò verò difficilius, quàm per corpus transmigret in animam: vel ex ea in carne remanente, altera similis transferatur in spiritum: vel ab ipso spiritu hauriatur ex corpore. Est enim spiritus corporibus, rebusque corporatis multis partibus præstantior: agens autem præstantioris virtutis esse debet illo, in quod agit.

Mitto hinc, humanam carnem aliter, quàm per humanam formam, hoc est, per animam rationis compotem, hominis carnem esse non posse: nec enim plures vno in homine formas admittimus. Prius itaque naturæ ordine anima rationalis coniungitur vt forma vel actus materiæ, quàm caro sit hominis caro, vt quæ ad intrinsecam humanæ carnis naturam pertineat. Vt enim hoc vel illud nequit esse caro bubula, aut hœdina, aut agnina, nisi adsit bouis, vel hœdi, vel agni anima: ita quoque hoc vel illud non potest esse humana caro, nisi hominis adsit forma. Iam quod non est, hoc sordibus ab altero infici non potest. Falsò proinde asseri videtur, hominis carnem ex femine infici, animam verò per hominis carnem.

Si dixerint sola vegetante, vel sentiente anima humanam carnem constitui, atque ideo per naturalem illam sympathiam, quæ inter materiam & formam intercedit, hanc ab illa infici, hoc est, originalis peccati labe contaminari: adhuc falsa illa assertione, vel sumptione veriùs, non omnem prorsus difficultatem euadent. Siquidem fœditas illa, quæ carni affingitur, aut spiritalis est, aut corporalis. Non spiritalis: nam cum caro sit quiddam materiale, ac corporeum, non potest spiritalis cuiuspiam coinquinationis, aut qualitatis sedes esse.

Nec est rursus corporalis: Siquidem nulla istiuscemodi infectio, aut fœditas, aut deformitas rei naturali vnquam adest, nisi, vel aliquid eiusmodi illi ademptum sit, quod naturali illius integritati adesse oportuit, vel aliquid contra eiusmodi

extrin-

extrinsecus illi accesserit, quod cum naturali illius integritate, ac venustate aperte pugnat. vtrunque enim faciem deturpat, & nasus iusto grandior, & nasus rursus iusto exilior. Prius hinc locum non habet: quandoquidem per peccatum nihil ademptum est humanæ naturæ, quod specifica illius ratio necessariò deposceret. Subducta est sanè originalis iustitia, sed illa extra specificam hominis rationem existebat. Atque ita a blata hominis speciem intrinsecè non deformabat. Et vt maximè orbitas illa aliquid deformitatis attulisset, adhuc illud pœnæ rationem sortitū fuisset veriùs, quàm culpæ. Ex pœna autem non progignitur culpa, sed contra ex culpa enascitur pœna: est enim hæc illius causa: & omnis præterea pœna, vt pœna est, & à Deo est, & iusta est: Iustū autem, vt eiusmodi, iniustitiam ex se procreare nequit. Sed neque posterius quoque admitti debet: Siquidem peccatum formaliter sumptum priuationem denotat: hæc autem subiecto, de quo prædicatur, nihil rerum adiungit; sed quiddam tantum, quod adesse oportuit, ab illo abesse indicat.

Denique rationes, quibus Theologi illi nituntur, non sunt necessariae. Allegant in causæ suæ patrociniū duo: ex parte feminis vnū, ex parte carnis alterum. Ex parte feminis, incensum libidinis ardorē: ex parte carnis, mutuam materiæ & formæ inter se sympathiam: At neutrum horum est satis validum. Nam ad partium essentialium sympathiam quod attinet, licet anima, quæ propria corporis forma est, materiam perficiat, suasque perfectiones, licet non omnes, illi impertiat: materia tamen formam non perficit, neque pathemata sua in illam transfundit. Secludimus hinc ea *πρόβη*, easque proprietates, & operationes, in quibus obiectiuè, vel subiectiuè inter se communicant. Videmus enim animam, pro varia corporis, cui vnita est, cōstitutione, variè affici. Ob prauam nanque organorum dispositionem operationes naturæ suæ consentaneas sepe exercere nequit. At nulla interim spiritalis affectio ex carne, vel corpore in illius essentiā, vel potentiā transmitti potest.

P

Quod

Orig. iustitiæ
extra specifi-
cam hominis
rationem erat.

Ex pœna or-
dinaria lege
non progig-
niture culpa,
sed contra.

Peccatū for-
maliter sum-
ptum priua-
tionem indi-
cat.

Ratiões, qui-
bus huius ter-
tiæ opinatio-
nis authores
nituntur, non
sunt firmæ.

Forma mate-
riam, non con-
tra materia
perficit for-
mam.

Organorum
vitiū impe-
dit animæ o-
perationem.

Etiam si pariter
generaretur ci-
tra libidinis
ardorem, ad-
huc proles
orig. vitium
contraheret.

Quod porro de libidinis estu adferebatur, id tantum non est, ut multum nos mouere debeat. Nam etsi omnis omnino incensa libido, vel sensilis oblectatio hic suspendatur, vel impediatur, (quod diuina virtute fieri posse, dubitat nemo) adhuc proles originis vitio contaminata in lucem funderetur. Signum est ergo certum, & quasi euidens, animam ex immoderata illa sensualitatis oblectatione, vel inordinata generantium libidine non infici. Nam si libido esset per se causa, primaque totius huius infectionis radix, profecto ea quacunq; potentia sublata, ex generationis opere nulla sequeretur macula.

Nec libido
semen, nec
semen carnem,
nec caro inficit
animam.

Cum ergo, nec libido semen, nec semen carnem, nec caro animam inficiat; frustra hic duae, vel plures constringuntur morbidae qualitates: vna in semine, altera in carne, tertia demum in anima. Siue eas illi infectiones, morbidas, ve qualitates formaliter constituent in semine, vel carne: siue tantum causaliter.

Si qua infectio
existit in
carne, vel ef-
fectiue in ea
existit, vel re-
ceptiue: sed
neutro modo
in illa existit.

Nam si qua eiusmodi macula in semine vel carne existit, necessum est ut effectiue in ea existat, vel receptiue. At non existit in ea tanquam in principio adiuo: siquidem materia non agit in formam, nec corpus in spiritum, cum hic illo multo excellentioris sit virtutis, nec in materia cum eo communicet. Neque existit in illa rursus receptiue subiectiue: Nam si quas caro extrinsecè susceperet sordes, iam non tantum casualiter sordida esset, sed formaliter quoque; & denominatiue. Nihil proinde sordium spiritus contrahit ex carnis sordibus, aut caro ex seminis contagione, aut semen ex libidinis ardore: & per consequens originis peccatum non transfunditur ex genitalis seminis tabe in carnem, & inde in animam, ut habebat tertia illa opinio.

Exponitur, &
refutatur eorum
sententia, qui
animam vna
eum orig. pec-
cato de potentia
materiae
educi opinati
sunt.

Non desuere, quibus hominis formam de potentia materiae aliarum formarum more educi persuasum esset. Censebant hi, ut ex genitali semine propagari nequit corpus secundum se immortale, integrumque; ac incorruptae sanitatis, agile item ac vegetum; sed quicquid hinc nascitur, id totum suapte natura tardum, infirmum, mortique; atque corruptioni obnoxium est: ita

ex

ex eodem illo semine produci formam, vel animam, corpori istiusmodi caliginoso, aegro, tardoque; per omnia cognatam; puta animalem, ad caduca & terrena abiecta, incuruatamque, a rebus diuinis alienam, caecam tandem ac surdam, malisque omnibus & miseris plenam, hoc ipsum autem esse hominem originali peccato obstrictum nasci.

Verum licet hic translationis modus, eiusdemque fundamentum multis claris, & illustribus Scripturarum testimoniis non facile queant refelli: est tamen vtrunque falsum, veraque Philosophiae dissentaneum. Nam cum anima humana sit substantia per se subsistens, materia & morte vacans, nullo, ut operetur, corpore indigens: (vitur sane phantasmate, dum est in corpore, at id non ut operetur, sed ne desit circa quod operetur) fieri nullo modo potest, ut orta sit ex semine: alioqui enim actio virtutis modis omnibus corporeae pertingeret ad effectum modis omnibus spirituale, & immateriali, quod fieri posse merito ab omnibus negatur. Spiritale namque & corporale toto genere inter se differunt: atque ideo hoc illud producere nequaquam potest: quippe cum nihil agat, sed neque agere quoque valeat, ultra suam speciem, imò omne agens eo, in quod agit, praestantius sit oportet.

Anima secundum veram philosophiam non educitur de potentia materiae.

Anima est substantia per se subsistens, morte & materia vacans.

Spiritale & corporale toto genere differunt.

Horum errori proximè accedunt, qui animam ex traduce esse contendunt. Quandoquidem si anima filij procreatur ex anima vel per animam patris, ut corpus ex corpore: aut procreatur per illam ex nihilo, aut ex ipsamet paternae animae substantia, aut ex patris semine. Non ex nihilo: nam alias non esset exppagine, sed ex creatione, quod isti negant. Mitto hic, res creatas non creare, nec creare posse. Nec est rursus ex patris anima: quia non ex tota, nec ex parte. Non ex tota, alioqui vna anima esset in duobus, vel certe generans generando seipsum perimeret. Nec est ex parte rursus, quia anima non est scitilis. Non est tandem ex semine, siquidem anima per se serere nequit, cum materiam expers sit. Nec geminum hic deciditur semen, corporis vnum, animae alterum, sed vnum vtrique; commune. Dices forsitan animam pe-

Proponitur & euertitur illorum commentum, qui animam ex traduce esse defendunt.

Anima filij non est ex anima patris, quia nec ex tota, neque ex parte.

P 2

culia-

Anima non
fortitur pe-
culiare semē

culiarē semē sibi vendicare? Sit ita: At cūm generationis opus non infrequenter suo fine frustretur, quēro abste ec- quid nam de semine illo nequicquam elapso fiat. Nam si illud interire respondeas, interitus sententiam in animam ferēs: Fieri enim non potest, ut morte id careat, cuius synonyma stirps corruptioni subiacet. Si autem non perit, quid obstat ergo, quō minū anima hinc prodeat?

Dices rursū, nō semper inde animam educi, sed tum demū cūm oēs illā qualitates, ac dispositiones, quē ad animā pdu- ctionē necessariō depoſcūtur, adfuerint. Verūm dū hoc respō- sitas, animē substantiā, cūm in fieri, tum etiam in cōseruari, ex quibusdā corporeis qualitatibus pēdere haud obscurē insinu- as: ita ut illis semotis, aut etiā desideratis, neq; fieri queat, neq; conseruari. At cūm nonnullā ex illis inter se necessariō sint pugnantes, (nam si nulla vnquam cum altera pugnaret, sed omnes in vnum semper conspirarent, semper generatio con- tingeret) non poterunt eiusmodi qualitates corruptioni non esse obnoxia: ijs ergo vel in partem, vel etiam in totum corruptis, necessariō & ipsa quoque anima corrumpetur. Sed anima corrumpi non potest, cūm simpliciter sit immortalis. Impossibile est ergo ut anima propagetur ex anima, ut corpus propagatur ex corpore.

Sed inquis: Si humana anima nō est ex semine, nec rursū ex traduce: falsō ergo asseritur, hominem ex homine progigni: falsō, omne agēs virtutē formē, qua agit, producere sibi simile secundū speciem: falsō tandem, ex femore Iacob septuaginta animas prodijisse, & alio loco, omnem carnis animam esse in sanguine.

At isthęc, quę de animā creatione traduntur, non insi- mant. Nam etsi homo nō eo prorsus modo generat ho- minem, quō leo leonē, aut elephas elephātem: verē tamen, & propriē generat, quia vera, & propria, & per se cau- sa est, ut hęc forma vniatur huic materiā, vel ut hęc anima huic corpori.

Humana ani-
ma secundū
se non pen-
det ex corpo-
reis qualita-
tibus.

Adferūtur ar-
gumēta, qui-
bus probari
videtur huma-
nas animas
ex semine, vel
ex traduce
esse.

Genes 46.

Leuit. 17.

Diluitur pri-
mum argu-
mentum.

Homo nō eo
prorsus mo-
do generat
hominē, quo
leo leonē, &
tamen verē
generat.

Quę ratio discriminis? Hęc nimirum, quia cūm animā brutorum per se non subsistant, neque per se esse, neque quic- quam omnino per se extra materiā operari queant, fit ut to- tē à materia dependeant: atque adē vt virtute in ipsa mate- ria herentes, naturalis agentis vi & energia inde educi vale- ant: Forma autem hominis, quōd per se subsistat, ceterisque omnibus altioris ordinis existat, ita materiā coniungi potest, ut tamen de potentia materiē educi non possit. Cetera pro- inde animantia, dum generant, non solūm compositi, quod propriē generatur & generat, causa existunt; sed ipsius quo- que formā, qua compositum absoluitur, & in esse constitui- tur. Homo autem licet per multas alterationes, & generati- ones materiam disponens, ac præparans efficiat, ut hęc forma recipiatur in hanc materiā, ipsam tamen formam effectiue non producit, neque propter causas iam expositas producere potest.

Ex his patet, quid ad locum ex Genesi petitū responderi queat: siue quod inde adferēbatur planē & ἀσχηματισμένως ex- popas; siue συνεκδοχικῶς. Nam hoc ipso quōd vis seminis vltima dispositione materiā ad formam disponit, corporis & animę vnionem, & per consequens humanam naturam efficit. Qua- re licet quęlibet hominis pars ex genitali semine non proce- dat, sed materialitantum: rectē tamen, propter naturalem illam animę & corporis inter se coniunctionem, vi & energia seminis effectam, has vel illas animas, seu hos vel illos homi- nes, ex huius vel illius lumbis prodijisse, asseritur.

Ex Leuitico tandem quod allegabatur, solūm indicat ani- mam non cuiusuis corporis actum esse, sed viuētis, & senti- entis: Siquidem animalis vitę ratio præcipuē in calido & hu- mido posita videtur: vtrunque autem nutritur, & conseruatur per sanguinem. Nam & hic quoque suapte natura humidus & calidus existit. Patet ergo animas hominum ex sentine non procreari, ut animā pecudum; neque ex generantium rursū animabus traduci, atque ideo modum traductionis originalis

Animā bru-
torum totā
dependēt à
materia.

Cetera gene-
rātia & cōpo-
siti & formę
causę exi-
stunt, homo
compositi
antium.

Propter cor-
poris & ani-
mę vnionē,
q̄ vi seminis
efficitur, ho-
mo rectē ge-
nerare dici-
tur hominē.

Vita animan-
tis in calido
& humido
præcipuē sita.
Sanguis hu-
midus & ca-
lidus.

Quę

P 3 peccati,

peccati, quem assignat hæc quarta opinio, non esse satis idoneum.

Proponitur
blasphemia
illorū sententia, & refellitur, qui docēt
Deum Opt.
Max. iniquitatem animabus cōcreare.
Bucerus.

Extiterunt, & etiamnum extant, quintò & postremò, (Nam omnes, quæ ea de re prodierunt opiniones, in medium adferre nullum est operæ precium.) qui certò statuerunt, ut Deus Opt. Max. Adamo originalem iustitiam concreavit, eandemque omnibus, qui olim ex illo nascituri erant, porrò concreaturus erat: ita nunc versa vice post legem violatam omnibus & singulis ortum ab illo ducentibus concreare peccatum & iniustitiam. Hanc in Deum blasphemam sententiam inter alios disertis verbis propugnat Martinus Bucerus. Quamvis non hanc solam, sed alias complures eque absurdas, & in Deum eque blasphemias.

Cont. cens.
Coloni.
Leg. Billich.

Asserit enim originale peccatum vitium esse, quo totus homo aduersatur Deo. Asserit, vniuersam hominum naturam ab illa imagine, ad quam initio efformata fuerat, per peccatum excidisse. Asserit, vniuersos homines sempiterno illo originis vitio deprauatos, Deo, eiusque verbo, ac legi semper repugnare: omnibus suis viribus, & partibus semper peruersè, ac iniuste vti. Asserit, quicquid à perfecta illa imagine, quæ Christus est, alienum est, & damnabile, & damnans peccatum esse. Asserit, sententiam de nouarum animarum inspiratione non necessariò sibi recipiendam esse: & quod ad rem, de qua hîc differimus, facit maximè, asserit, Deum creare generationem peccato obnoxiam, animamque in ipsis Dei manibus vitari, vitiatamque & peccato obnoxiam vitiatò corpori infundi. Asserit, nõ consequi, Est opus Dei, ergo vitium vel malum non est. Asserit, Deum prauos motus, noxias perturbationes, & sceleratas actiones hominibus immittere. Asserit, nihil vetare, diabolum ea horrenda efficere in animis infantium, quæ efficit in mentibus adultorum, inprimis autè incredulitatem, & diffidentiam, qua sint inimici fidei. Asserit, infantes recens natos habere propriam iniquitatem, propriam, inquam, actualem: peccare in legem illis inditam, à qua declinent, alioqui
non

En plastrum
blasphemiarum Bucerii.

non renatos iuste damnari non posse. Hæc ille, & alia his cognata, quæ piæ aures vix ferunt.

Buceri blasphemias piæ aures vix ferunt.

In eandem sententiam impingunt omnes illi, qui originis peccatum, vel ipsammet hominis substantiam, vel ipsam rationem, vel ipsum cor, vel essentialem illius formam: vel aliud quod etiam reale eiusdem accidens esse defendunt. Constat enim hæc omnia nõ aliunde proficisci, neque aliunde quoque proficisci posse, quàm ex primo illo rerum omnium fonte, qui Deus est. Verùm contra hoc hominum genus, quantum sat videbatur, actum est iam antè: Contra Buceros autè ut prolixè agatur, omnino superuacaneum duco. Nam Deum Opt. Max. cuiusvis peccati authorem asserere, res est vsque adeò absurda, adeoque ab omni pietatis sensu aliena, ut Manichæi, homines alioqui multis & magnis erroribus contaminati, demonom scelerum omnium & vitiorum architectum maluerint pronunciare, & per consequens liberum arbitriū homini adimere, quàm notā vsque adeò foedā summo illi, ac sanctissimo numini inurere. Attamen ne qui irrefutabile opinentur, adferam contra impium hoc dogma breuiter nonnulla.

Flaciani, & plerique Lutherani impingunt in sententiā Buceri.

Cōtra Flacianos supra actum.

Manichæi demonom scelerum omnium causam statuerunt.

Igitur si Deus Opt. Max. vel originalis, vel alterius cuiuscunque peccati vera, ac propria causa existit, necessarium est, ut vel materialis, vel formalis, vel finalis, vel effectrix illius causa existat. At non est formalis, aut materialis illius causa, ut notum est satis, neque probatione vlla id indiget. Si enim Deus nullius rei essentialis pars esse potest, multò minùs peccati materia, aut forma esse poterit. Nec est rursus finalis eiusdem causa: Siquidem peccatum nullum ad illum, tanquam ad finem, ordinem, nullam habitudinem, nullam aptitudinem obtinet, imò simpliciter ab ultimo illo fine, qui ipse est, quàm remotissimè seuocat.

Deus non est materialis, aut formalis peccati causa.

Deus non est finalis peccati causa.

Neque est denique efficiens illius causa, quia peccatum formaliter sumptum causam deficientem sortitur veriùs, quàm efficientem: Deus autem, cum sit infinitè potens, infinitè sapiens, infinitè bonus, non potest deficientis causa existere. De-

Deus non est effectrix peccati causa.

Peccatū deficientem causam sortitur veriùs, quàm efficientem.

inde

Nata ex causis merè naturalibus, monstruosa esse potest, peccaminosa esse non possunt.

inde quæ oriuntur ex causis merè naturalibus, licet propter principij alicuius vitiū monstruosa esse queant, vitiosa tamē, vel peccaminosa, vt ex eiusmodi causis oriuntur, esse non possunt: dici enim solet, quæ naturaliter accidunt, ea in peccatis, vel meritis haberi iure non posse. Postremò cum Deus sit author naturæ, non potest nisi absurdissimè illius causa censeretur, quod ordini naturæ ab ipso institutæ quàm maximè aduersatur: Atqui peccatum omne, vt legi, & rectæ rationi, ita naturæ humanæ, quæ vtique rationalis est, est vt quod maximè dissentaneum: Imò si illi dissentaneum non esset, propriæ rationis peccatum non esset.

At dicet fortè quispiam: Esto, Deus non sit naturalis peccati causa, potest tamē supernaturalis, vel moralis illius causa existere. Sanè si non est peccati huius, vel alterius cuiuscunque naturalis causa, multò minùs erit supernaturalis, vel moralis eiusdem causa. Nam vt naturalis causa per verum realemque influxum id producit, quod naturæ vires non excedit: ita supernaturalis per veram actionem, propriumque illapsum id efficit, quod naturæ viribus maius existit: Atqui peccare, vel peccare posse, nō est alicuius supernaturalis potētiae, sed merè impotentiae. Mitto hīc, causam supernaturalem, vt eiusmodi, peccati interitum moliri solere, non etiam eiusdem constructionem. Constat enim, filio Dei nullam aliam, aut certè nullam aliam potiore causam extitisse, cur carnem assumeret, crucemque, & mortem subiret, quàm vt peccati regnū euerteret, ipsumque peccatum in profundum demergeret. Deus itaq; sub spiritalis, vel supernaturalis causæ ratione animo conceptus, ipsum peccati regnum nō construit: sed peccatorum expiationem, sed iustificationem, sed glorificationem efficit.

Porro autem quòd idem gloriosus Deus nullius peccati moralis causa existat, patet: quia nullum is peccatum præcipit, nullum suadet, ad nullū omnino mouet, aut impellit: imò inhibet grauitè, ne fiat, factumque seueris poenis castigat. Quapropter licet cum quibusdam statueretur, peccatum secundum

Deus non est supernaturalis orig. vel alterius cuiuscunque peccati causa.

Posse peccare impotentiae est, non potentiae.

Causa supernaturalis peccati euerit, non pignit.

Deus non est moralis peccati causa.

cundum vtranque sui partem, materialem, inquam, & formalem, aliquid reale includere, adhuc Deus propria illius causa non existeret: tum quia nō esset moralis illius causa, sed tantum naturalis; peccatum autem, vt eiusmodi, est ens morale: tum maximè, quia is deformitatem illam, quæ intrinsecè in eo continetur, nulla lege euitare obligatur; peccatum autem omne est contra legem. Addunt quidam, ideo nullius peccati causam existere, quia nullius proxima causa existit. Sed hæc ratio non est admodum firma. Nam præter alia incommoda sequeretur hinc, neque boni quoque operis authorem esse; par enim vtrobique est ratio.

Denique si Deus est peccati causa, falsò ergo asseritur, nihil ipsum eorum omnium, quæ fecit, odisse. Certum est enim, & ex Scripturis manifestum, omne omnino peccatum, omnemque iniquitatem, & iniustitiam ex animo detestari. Et vt Scripture taceant, mala tamen, quæ patimur, & quibus vniuersus mundus iam inde ab initio exercetur, euidenter id probant. Falsò rursus, neminem vnquam malum aliquod eligere, aut diligere, nisi bonum, ex quo eiusmodi malum consequitur, ardentius diligit, quàm malum illud odio habeat. Certum est autem, Deum nullum bonum infra se positum incensius amare, quàm odit quodcunque peccatum. Nec iniuria: nam si boni & mali æquè ille ac nos capax existeret, peccatum vtique multò plus detrimenti ipsi adferret, quàm commodi illi conciliare posset, quodcunque bonum creatum. Quandoquidem si mœror, aut tristitia in ipsum caderent, peccatum vtrunque simul ipsi adimeret, nempe, & esse, & beatum esse: at nullum bonum creatum quantumuis illustre conferre illi potest, aut esse, aut beatum esse: nullo igitur modo Deus vult peccatum, propter cuiuscunque boni euentum; liberè tamen admissum, pro summa illa sua potentia & sapientia, in magnum aliquod bonum conuertere potest, & sepe conuertere solet.

Falsò deniquè, Deum impensissimè amare suam gloriam, suumque honorem, & reuerentiā: Siquidem omne omnino

Vt cumq; peccatum concipiatur, Deus nullo modo peccati causa existit.

Peccatū omne est contra legem, Deus nullius superioris lege tenetur.

Deus odit & punit peccatum, ergo nō est author peccati.

Deus nullum bonum creatum incensius amat, quàm odit peccatū.

Q

pecca-

Peccatū omne peccatum, præcipuè verò blasphemia, Dei odium, eiusdemque contemptus, hæresis, desperatio, & id genus alia, honori & reuerentiæ, quæ iure ab omni creatura illi debentur, quàm maximè aduerfantur. Nō potest ergo vllum ille omnino peccatum, aut velle, aut facere, aut factum amare: & per consequens blasphema planeque sathanica vox est Bucerī, qua asserit, Deum creare generationem peccato obnoxiam; tum animas in illius manibus vitari, vitiatasque vitiatīs corporibus infundi; tum eundem illum quoque prauos motus, noxias perturbationes, ac sceleratas actiones hominibus immittere, & alia complura eiusmodi, quæ passim in illius commentationibus & tractatibus occurrunt.

Blasphema planeque Sathanica vox Bucerī.

Eadem via & ratione, qua transmittitur, & propagatur natura humana, transmittitur, & propagatur originis peccatum quoque.

Idem ille, qui transfundit naturā, transfundit & originis peccatū quoque. Naturā autem transfundit Adam, non per se proximè, sed per proximōs genitores. Transfundit verò talem, qualem illo peccato suo fecerat.

His igitur, alijsque; similibus malefanis opinionibus reiectis, simpliciter statuendum est originis peccatum non alio modo vel medio, nec alijs organis vel instrumentis traduci; nec per aliud ostium in mundum, vel in animum ingredi, quàm producitur, ac in mundum ingreditur ipsa natura humana. Hæc autem, vt nemo eruditorum ignorat, communi generationis lege & ordine transfunditur, & propagatur.

Sciscitanti proinde equisnam peccatum illud, quod originale dicimus, transfundat? aut quam via, vel ratione illud transfundat? Huic breuiter & absolutè respondere licet, generis nostri principem Adamum, non quidem per se proximè, sed per proximōs genitores in omnes & singulos, qui originem ex illo trahunt, illud transfundere. Transfundere autem non quidem ipsum creando, vel efficiendo, (nam cum peccatum hoc, vt & cetera quoque peccata & priuantia omnia, verā naturā nulla constet, vanum est causam illius effectricem querere) sed naturam, qualem ipse post peccatum habuit, communi, & vsitata procreationis via, ac ratione producendo. Nec enim vlla alia quàm hæc regia ac trita procreationis via suam ille in nos iniquitatem transfundere potest, aut in vllum vnquam transfundere potuit, aut poterit.

Vnde si quis alia, quàm vulgari illa, ac protrita generationis

nis lege produceretur; quemadmodum in mūdi exordio producta est Eua, & post illam Christus Dominus: (Nam etsi hic secundum corpulentam substantiam ex Adamo descendat, non tamen secundum seminalem rationem. Neque enim sacratissimum illud corpus, quod totum ex sacra Virgine assumptū est, occulta aliqua vi seminis in vtero virginico efformatum est, aut per certa dierum interualla, vt cætera solent, perfectum est, sed tēporis pūcto virtute & manibus Spiritus sancti organizatum est. vnde Ecclesia: Non ex virili semine, sed mystico spiramine, Verbum Dei factum est caro.) Si quis, inquam, vel aliūde quàm ex Adamo, aut ex Adamo quidem, non tamen protrita illa & nota procreationis via hanc in lucē prodiret, ille originalis peccati maculam non contraheret.

Qui secūs, ac protrita generationis via, produceretur, illi orig. peccatū non contraheret.

Damas. lib. 3. c. 2. ortho.

Ecquis enim hoc casu posito transfunderet? Non Deus: ab ipso nanque, vt antè euidenter ostēsum est, nulla est culpa. Nec rursus natura: hæc enim nō potest aliquid vitij, aut perfectionis in illud, vel in illū transfundere, in quod, vel in quem nullam potest actionem exercere: transfusio nanque (vt & transmissio quoque) actionem denotat: Ad eum autem, qui diuina virtute citra vllam generationē ex humana carne formaretur, (quemadmodum initio nascētis mūdi ex costa Adæ formata est Eua) merè patibiliter sese haberet: Solū enim subministraret materiam, cuius vtique est moueri ac pati, nō etiam mouere aut agere. Vnde etiam pro comperto habetur, si sola Eua mandatū violāisset, nullum originis peccatū in Adæ posteritatem trāsiturum fuisse. Nam in generationis opere, vt grauiores Philosophi statuunt, sola materia per mulierē suggeritur. Nec deniq; Adamus, vel alius ab ipso: nā vt manus, vel pes, vel aliud corporis membrū, nihil cōmune habet cum voluntate, nisi ab ipsa moueantur: ita iste, vel ille nihil quicquam negotij habet cum Adamo, nisi ab illo moueatur. Ist hæc autem motio non aliter contingit, quàm per seminalem rationem, vel actionem generantis virtutem.

Qui secūs, & vulgata generationis via in lucē fundetur, ille, neque ex Deo, neque ex Adamo, neque ex ipsa natura, neque ex vlla alia re peccatū traheret.

Sed, inquis, originis peccatum, communi Theologo-

Q 2 rum

rum sententia, est peccatum naturæ: Natura autem non secundum hanc, aut illam partem præcisè, sed secundum omnem sui partem primi parentis scelere corrupta ac deprauata est. Quare vitium hoc homini adhærebit ex quacunque tandem carnis parte efformetur? Sanè si Sectariorum commenta de totali humanæ naturæ corruptione admitteremus, difficile foret rationis huius vim eneruare: Verùm quia aliud longè sanius de originalis peccati natura nobis persuasum est: respondemus originis labem, naturæ peccatum non esse simpliciter, sed hæcenus tantum, quatenus communi generationis ratione ab Adamo propagatur. Nec enim vniversa carnis nostræ massa in proto plastico corrupta est formaliter, cum formaliter in eo nunquam extiterit, sed tantum radicaliter: prout nimirum tota in ipso erat tanquam in actiuo generationis principio, siue secundum rationem seminalē: hoc autem modo in illo non existunt, neque vnquam extiterunt, qui miraculo, aut extraordinaria Dei virtute ex eiusmodi massa formantur.

Et vt maximè tota hominis caro formaliter corrupta, vel infecta foret, adhuc quod inde formaretur, infectionis expertus esset. Nam cum nulla contingat generatio citra corruptionem, non prius ab eiusmodi carne aliquid formaretur, quam ipsa secundum se corrumpere, atque aded à naturali sua dispositione semoueretur, & per consequens à labe, qua tenebatur, repurgaretur. Nullam itaque peccati immunditiam contraherent, qui secus quam per ordinariam generandi viam humanæ naturæ participes euaderent. Verùm qui communi & ordinaria ortus ratione ex Adamo nascuntur, illi omnes communi, & ordinaria lege peccatum illud contrahunt. Neque probabile fit, vel vnum ex omnibus, præter sacratissimam Virginem matrem, ex communi hac & ordinaria lege vnquam fuisse exemptum, aut vnquam futuris temporibus eximendum esse.

Et quoniam genitale semen instrumentum est, quo natura ab Adamo propagatur: (nec enim generans naturam suam in prolem

Orig. peccati nō est naturæ peccati simpliciter, sed hæcenus tantum, quatenus naturæ opere ab Adamo, & per Adamū transfunditur

Non contingit generatio citra corruptionem.

Sola Virgo mater à communi lege exempta fuit.

prolem transfundere posset, nisi per generandi potentiam, quæ vires suas per vim semini inclusam exeret) haud ineruditè à Scholæ Theologis proditum est, originis peccatum in semine contineri, & per semen, tanquam per instrumentum in vniversam Adami posteritatem transfundi & propagari. Non attingit sanè vis feminis animam rationalem, nec eam efficit: attamen hoc ipso, quod occulta virtute materiam ad formam susceptionem disponit, animæ & corporis vnionem, atque aded naturam humanam, cuius naturæ essentialis pars est anima, efficit.

Et quia Adamus per se, vel per alium generans, (in idè enim vtrunque redit) animam per corpus propriè non attingit, eruditi tradunt non tam effectiuè, vel dispositiuè originis peccatum in genus nostrum transfundere, quam meritoriè. Hoc tamen non ita accipi debet, quasi peccatum istuc in Adami posteritatem transeat per modum meriti, sicut vis mortis, & crucis Christi: (transit enim per modum propaginis, vel proprietatis naturam consequentis: Nam vt vnusquisque suam sortitur naturam, ita suam quoque sortitur peccatum, quod eadem naturæ suo modo (est enim mera priuatio) formaliter inheret) sed quod suo ille insigni scelere, & inobedientia effecerit, vt anima, quæ munda alioqui à Deo creatur, ex societate, quam cum corpore ab ipso propagato init, maculam contrahat.

Quod de peccati merito hîc dicitur, hunc sensum habet: Anima rationis compos in humanum corpus recipitur tanquam naturalis quidam eiusdem corporis actus, essentialisque eiusdem perfectio, ac forma. Quia ergo hæc, vel illa anima procreatur, vt forma huius, vel illius corporis ab Adamo propagati, fit vt eo ipso quadantenus vera ipsius Adami filia efficiatur, quod hoc, vel illud corpus ab illo derivatum ac propagatum informat ac perficit: Atque ideo vt talis, quod quidem ad externum ornatum attinet, infundatur, qualem secundum Adami meritum infusam oportuit; aut certè, qualè ipsemet

Orig. peccati per genitale semen transfunditur tanquam per instrumentum.

vis feminis non attingit animam effectiuè, sed tantum dispositiuè.

Adamus non solum effectiuè, sed dispositiuè transfundit originis peccatū, sed suo etiam modo meritoriè.

Orig. peccatū transit per modum propoginis, vel proprietatis naturam consequentis.

Anima hoc ipso quadantenus Adæ efficitur filia, quod corpus ab illo propagatum informat.

Adam produceret, si per se solus cū generali Dei auxilio totum hominem produceret; pura, inops, omniq̄ue cœlestium donorum, & gratiarum præsidio destituta, & à Deo nihilominus auersa. Hanc tamen auersionem non contrahit, vt à Deo procreatur, sed vt humanę naturæ, quam Adamus ad modum paulò antè expositum propagat, essentialis pars efficitur.

Anima non contrahit labem ex eo, q̄ à Deo procreatur, sed ex eo, quòd humani corporis forma efficitur

Deus operatur secundum modum, & meritum causarum secundarum.

Cur non ornata, & sancta infunditur? Quia licet Deus Opt. Max. ad extra liberè operetur, tamen secundum ordinem sapientissimè à seipso institutum, operatur secundum modum, ac meritum causarum secundarum, & naturalium. Atqui Adamus infami illa rebellionē, & scelere grauissimo iustissimè promeritus erat, vti Deus naturam humanam, quam vniuersam ille potentia ac virtute in se sustinebat, singulari clementia & beneficio in ortus sui primordio iustitia & sanctitate insigniter ornata, eo ornatu spoliaret, nudamq̄ue, ac bonis omnibus, quibus abundabat, exutam, veluti nihil ad se pertinentem, imò verò vt sibi inuisam atq; exosam desereret, misfamq̄ue faceret. Eiusmodi autem naturam à Deo desertam, & abalienatam participare, est in originis peccato nasci, vel originis peccatum nascendo contrahere.

Quamobrem post foedam illam primi parentis nostri præuaricationem, non ex cœlesti numine, sed ex corporis communicatione eiusmodi efficiuntur animæ, cuiusmodi natura ipsa humana peccatrix, & vitiosa, Deoq̄ue inuisa, mediante persona produceret, si humanæ animę, vt cæterarum rerum formę, ex semine prouenirent, nempe omni gratia & iustitia destitutæ. At verò propter peccatum exutum esse iustitia, vel gratia, qua sola in filios Dei cooptamur, & in qua Deus initio hominem constituerat, est nasci filium iræ, & à regno nihilo feciùs, & domestica Dei consuetudine alienum, & poenæ tandem maledictioq̄ue obnoxium.

Animam itaque originis vitium per corpus contrahere, est naturali vinculo huic, vel illi corpori ab Adamo propagato

conungi: Vel huius, illius' ve corporis naturaliter ab Adamo propagati formam effici: Atque ideo per naturæ ab Adamo propagatę participationem, illius quoque auersionis, & obliquitatis, quæ in natura ex Adami peccato relicta fuit, participationem fieri. Forma nanque naturę indolem, ac dispositionem æmulatur: prout id omne, quod in alterum recipitur, secundum recipientis conditionem, modumq̄ue ac meritum recipi plerunq̄ue consuevit.

ab Adamo ppagato essentialiter coniungi.

Quòd ergo Adamus eque verè ac propriè huius, vel illius animę parens appellatur & existit, atque homo verè ac propriè hominem ex se progignit, hoc inde non prouenit, quòd ipse aliquam eiusmodi animam ex se procreat, aut de potentia materię educat: sed quòd corpus, cui illa vt proprius actus, vel forma cōiungitur, ex se progeneret. Nihil enim Adamus cum hac vel illa anima commune haberet, nisi hæc vel illa, hoc vel illud corpus ex se profeminatū perficeret ac informaret. Atq; huc forsàn tendebant, qui animam ab ipso corpore, cuius essentialis forma est, veluti à vitioso quodam vase infici, ac contaminari aiebant, tametsi illorum verba id non sonent.

Adam æquè verè huius vel illius animæ parens est, ac homo generat hominem

Et quid mirum, obsecro, vitium toti naturæ validissimè impactum, vnà cum natura transfundi, & propagari? cū quasdam quoque singulares, ac personales indiuiduarum naturarum affectiones, ac proprietates in ipsam interdum prolem traductas cernere liceat? Nam etsi similes non perpetuò generent similes, sæpe tamen generant. Experimur enim fortes ac validos, procreari ex fortibus & validis: ignauos & timidos, ex ignauis & timidis: & quod magis mirandū est, (nam isthęc maiori ex parte ad corpus pertinent) ingeniosos ac industrios, ex industrijs & ingeniosis: mites, placidos, faciles, ac verecundos, ex mitibus, placidis, ac verecundis. Contrà verò iracundos ac tetricos, ex tetricis & iracundis: bardos denique ac stupidos, ex bardis ac stupidis. Quauis pro varia generantium, vel corporum quoque cœlestium constitutione nonnunquam hæc fallant.

Non mirum, communis naturæ vitium vnà cum natura transfundi, cū quasdam quoque personales proprietates interdū transfundantur.

Deum

Deum Opt. Max. humanæ generationis opus propter originis peccatum impedire non debuisse. Iustos æquè ac iniustos commune hoc nature vitium tantum vnà cum natura in prolem transfundere, cæterorum autem nullum omnino. Primum premi hominis ab hoste tentante victoriam non omnibus statim confirmationis gratiam pariteram fuisse.

TRACTATUS NONVS.

His patet, iniustam, imò & fatuam quoque illorum esse querelam, & quæstionem, qui vel secum non absque stomacho queruntur, vel ab alijs, si casus ita tulerit, curiosè sciscitantur: Cur Deus procreat animam, quam, vbi primùm corpori consociata fuerit, contaminatum iri certò nouit? Dicitum est enim, & ob morosos illos quæsitores repetendum est sæpe, Deum Opt. Max. iam inde ab initio certò constituisse cum omnibus causis naturalibus, iuxta cuiusque modum, naturamque, ac meritum concurrere, iisdemque ad producendum effectus naturæ suæ consentaneos assistere ac *συνεργεῖν*. Quo igitur ordine, lege, & ratione hoc statuit, iisdem quoque humanæ generationis opus, quod natura per se absolueret non poterat, explere certum deliberatumque habuit. Expletur autem non aliter, quàm per animæ infusionem.

Cæterùm quòd vltimæ huic naturæ perfectioni nonnullum incommodum adiungatur, hoc communem naturæ legem infringere, aut infirmare non debet. Nam vt commune populi bonum præstabilius est priuato huius vel illius commodo; & multitudinis detrimentum, detrimentosius, & ob id vitandum impensius, quàm singulare cuiusuis indiuiduæ substantiæ damnum: ita bonum vniuersi excellentius est, atque idèò studiosius fouendū, & accuratiùs conseruandū est, quàm particulare priuati cuiuspiam commodum; & vitium rursum,

Infalla quæstio: Cur Deus creat animam, quæ peccato infectū iri nouit?

Deus cum omnibus causis naturalibus naturalibus quodam influxu concurrat.

Priuatam incommodum communi bono præiudicare nõ debet.

sum, vel exitium, quod redundat in vniuersum, multò malignius, exitiusq; cõsendum est illo, quod in exiguâ tantum vniuersitatis partem cadit. Atqui licèt originis peccatum totum humanum genus cõsequatur, semper tamen est particulare huius vel illius malum, & illud quidem sanabile: verùm ne hoc malum accidat, humani generis propagationè è medio tollere, (quod vtiq; necessum est, si corporibus ex Adamo ortis forma, quam ex se habere nõ possunt, denegetur) est rerum vniuersitati prænobile membrum adimere, atque ideo ingens toti rerum vniuersitati damnum adferre. Si enim nulla existeret hominum generatio, nulli ex consequenti existerent Apostoli, Prophetæ nulli, Martyres nulli, Virgines nullæ; qui alterum redimeret, aut doceret, aut regeret, nullus: Quorsum enim opus esset, aut redemptore, aut doctore, aut rectore, si nulli adessent, qui vel redimi, vel doceri, vel regi queant?

Orig. peccatum est malū sanabile.

Si humanæ generationis opus diuina virtute non expleretur, nulli extarent Sancti, nulli redempti, nullus Redemptor.

Et vt toti rerum vniuersitati nulla hinc clades, nullum accederet incommodum, quod hinc tamen accedere non posset non maximum: primariæ tamen vniuersitatis parti, hoc est, humanæ naturæ, hæc calamitas necessariò accederet, quòd nunquam, neque simile secundum speciem generare, neque naturale desiderium suum satis explere posset. Constat enim materiam vi seminis eo, quo par est, modo affectâ, perfectamque naturaliter ad formam anhelare: rursum tum demum vnum quodque perfectū censeret solere, cum se alterum potest progignere. Interuerteretur hac quoque ratione, naturalis illa rerum *συνεργεῖα*, & dependentium series: quæ vtiq; in eo præcipuè posita est, vt posterioribus casu aliquo sublatis, ea integra & inconcussa persistant, quæ natura, vel tempore antecedunt. Neque enim si aliquod interdum indiuiduum è medio tollitur, totam mox speciè tolli necessum erit: aut si species aliqua, genus vniuersum: aut si habitus quispiã, ipsum quoque subiectum. Atqui bonitas naturæ quauis accessoria, siue ea acquisita sit, siue diuinitus collata, naturâ quidè semp, sæpe quoque; tẽpore prior existit. Quare submota per peccatū originis iustitia, quam Deus

Materia ritè disposita naturaliter anhelat ad formã.

Tum vnum quodque perfectum, cum se alterum potest progignere.

Bonitas nature accessoria bonitate prior est.

R naturæ

In natura nostra reliquum est, qua sanari queat.

Deus voluit ut homo continua sobolis propagatione ad seculi finem usque se porrigeret.

Non est sapientis, preciosum unguentum, vel thesaurum impuro & fragili vase committere.

Fatus esset, qui preciosum unguentum mallet amittere, quam vase minus idoneo committere.

naturę adiecerat, ne utiquam consentaneum erat, ut aliquid eorum omnium auferret, aut demutaret, quę ad naturę quidditatem, aut ad naturalem ac intrinsicam illius integritatem pertinebant: maximè verò, cum in ipsa natura reliquum fieret, quo totum illud, quod per peccatum deperditum fuerat, instaurari posset: quanuis non per illud solum.

Frustraretur hinc tandem, prorsusq; eluderetur primarius diuinę institutionis scopus. Nā ut ex diuinis literis manifestū est, nō ea de causa cōdiderat hominē Deus, ut statim interiret, vel ut solus omnis humanę societatis expers in orbe hoc subluinari vitā degeret, sed quō per generationē se diffunderet; cōtinuāq; ppagatione, & sobolis pcreatione, ad finē vsq; seculi sese porrigeret, vtcunq; tandē sese gereret. Fecerat enim eum arbitrio liberū, & per cōsequens talē, qui nullā, siue staret, siue caderet, earū rerū, quę naturę debito ad se pertinebāt, iacturā faceret. Quod si illū statim post lapsum extinctū, aut generādi vi voluisset orbatū, vtiq; nō cōdidisset, aut certè voluntatis libertate nō donāisset. Hoc enim modo institutus in peccatum, in eaq; incōmoda, quę hinc cōsequuta sunt, incidere nō potuisset. Multę itaque, magnęq; fuerunt causę, cur ob originalis peccati malū, humanę generationis bonū euerti nō debuerit.

At nō est sapientis, inq; unguentū preciosum eiusmodi vase committere, in quo aliquod viriū nō potest non cōtrahere: Aut opus moliri, quod ad finē p̄fixū nō potest perducere: Aut malum tandē, quod citra vllū incōmodū ab opere suo excludere poterat, nō excludere: Deū autē in hęc omnia hoc ipso impingere posse videri, quod corpori ex Adamo ppagato animam infundit? Sanè ad pauca respiciēti hęc alicuius fortè momenti haberi poterant, sed reuera nullius sunt ponderis omnia.

Ad primum igitur motę cauillationis membrum respondetur, illum parū prudenter facturum, qui nō parui precij unguentum, vel thesaurum (in idem enim redit) mallet amittere, quàm loco minus puro, aut tuto recondere: maximè verò, si spes foret non vana, à contracto vitio repurgari quandoque posse:

posse. Eiusmodi autem quippiam hęc vsu venire. Nam si hęc anima huic corpori non vniretur, omnino non crearetur. Nec enim vlla prorsus creatur, nisi ut huius vel illius corporis forma efficiatur. Adde, preciosum hoc unguentum vitium non contrahere ex Deo infundente, sed ex homine vas impurum, cum mundum debuisset, & potuisset, exhibente. Deus nanque iā inde ab initio certo animi p̄posito decreuerat, quęcunq; & qualiacunque, & quocunq; Adamus vasa per generationem p̄pararet, ea intelligētis animę creatione, ac infusione perficere. Quia ergo Adamus eiusmodi p̄parat, & exhibet, vnde preciosus hic thesaurus maculam necessariò contrahit, sibi ille hoc imputet, nō Deo. Vno quod dicimus exēplo illustremus.

Sit diues quispiam ac clemēs paterfamiliās, qui cuiuscunq; conditionis pauperi certò promittat, se omnia vasa, qualiacunque, & quocunq; tandem ille, vel exhibuerit, vel exhibere voluerit, vino cūprimis p̄stanti, ac generoso referturum esse: & is singulari hac gratia oblata, nullas offerat serias, nulla dolia, vasa nulla nisi infecta & vitiosa; & ea quidem infectione, ut vinum alioqui p̄stans, ac generosum in illa transfusum, non possit statim non aliquod vitium inde contrahere: profectò vitium hoc patrifamiliās nullo iure posset adscribi, infudit enim is vinum optimum; sed stulto illi, & ignauro colono, qui cum munda vasa p̄parare potuisset, ac debuisset, p̄parauit infecta, atq; immūda: hoc hęc locū habet. Dicitur autē vas hoc, id est, corpus humanum infectum: non quòd qualitatē aliquam inficientem formaliter sibi inherenter habeat, sed ob vnum hoc, quòd ab eo propagatum est, qui totam naturam suo scelere infecit, & perdidit.

Ad alterum illud, quod de opere finē à natura sibi p̄stitutum cōsequi haud valente, allegabatur; respōderi potest, Deū Opt. Max. cum hominē ipsum, tū cetera quoq; omnia condidisset, cōditāq; tueri, & cōseruare, quò bonitatis illius, quacūq; ratione, participia fiant: Satiusque esse vel modicam in partem ad eam participationē admitti, quàm ad nullam omnino.

Preciosus animę thesaurus non polluitur ex Deo create, sed ex Adamo immundum vas portigente.

Appositum exemplum infectionis animę ex corpore.

Corpus humanum hoc ipso immundum dicitur quòd ab Adamo propagatur.

Deus omnia condidit quò aliquem bonitatis illius partem hauriant.

Etiam illi, qui orig. peccato obstricti tenentur, alicuius perfectionis, & felicitatis capaces existunt

Omnes qui sibi non desunt, perfecta, non solum inchoata illa beatitudine potiri possunt.

Deus nullum admittit malum, ex quo non eliciat aliquid bonum, & plerumque maius, quam est ipsum malum.

Questio est, cur Deus illos nasci sinat, quos ab orig. labe nunquam liberandos nouit.

Quauis ergo, qui originis peccato obstricti nascuntur, indigni sint, qui ad illam diuinæ bonitatis communicationem admittantur, quæ simpliciter beatos efficit: non sunt tamen indigni, qui ea potiantur perfectione, vel felicitate, quæ in hominem secundum participiorum suorum conditionem conuenit, vel qui eum finem consequantur, quem natura secundum se præfigit. Et quia eam perfectionem, vel beatitatem, aut certò consequuntur, aut consequi certò possent, si sibi non deessent, imò verò illam alteram quoque, quæ simpliciter beat: (proponitur enim omnibus nouum noui Adami semen, per quod renascantur, renatique ad vltimum illum, & supernaturalem finem euehantur) fit vt non prorsus suo fine frustrati dici queant, qui originis peccato contaminati in hanc lucem prodeunt, etsi casu aliquo ab ea peste nunquam liberentur.

Ad postremum respondetur, illū iure meritoq; malū, quod citra incommodum potest, ab opere suo arcere debere, qui ex malo permisso, vel nullū, vel nō tantum colligere potest commodum, quantum est ipsum malum, quod permittit: Deum autem vsq; adeò potentem, bonū, ac sapientē esse, vt nullum vnquā permittat malum, ex quo nō par, aut etiā maius eliciat bonum. Antè quoque ostensum est malum, de quo hīc agitur, citra graue totius vniuersi, & ordinis à Deo instituti detrimentum, præpediri nō posse: Inter duo autem mala minus anteponendum esse maiori. Tandē si argumētum, quod Antagonista proponit, aliquid necessariò euinceret, euinceret quoq; Deum nullum omnino peccatum, aut malum permittere debere: siue id faceret peccati materiam subtrahendo, siue hominis voluntatem in bono confirmando, siue alio quocunque modo.

Sed esto, ais, propter originalis peccati labē eorum ortum impedire non debuerit, quos per gratiam ab illa peste liberatos, magna olim cum gloria & honore ad cœlestes illas sedes transituros nō rat: videri tamē queat illorū efformationē præpedire debuisse, quos nullo vnquam tēpore ab huiusmodi vitio

tio absoluedos, atque ideo vltimo suo fine perpetuò frustrandos certum erat. Cuiusmodi inter ceteros sunt omnes illi, qui prius in vtero, vel extra vterum extinguuntur, quàm per Baptismum, aut aliud Sacramentum regenerationis beneficio potiantur.

Ad hoc dici potest: Vt princeps, vel alius legitimus magistratus ob id legem Reipublicę vtilem, vel necessariam nō refigit, quòd nonnulli, vel malitia occæcati, vel alia causa impulsu in eam præuaricantur, & per consequens noxam simul & poenę debitum sibi asciscunt: ita præpotentem Deum communem illam propagationis legem, quam in mundi exordio tulerat, legitimeque promulgauerat, propter particulare plurium, vel etiam omnium incommodum interuere, aut omnino tollere non debuisset: maximè verò, cum illud incommodum suum quoque adiunctum habeat commodum. Certum est enim melius esse, originali peccato obnoxium esse, etiam si nunquam inde sis absolendus, quàm omnino non esse. Quippe cum in eo ipso quoque esse multæ contineantur illustres diuinæ bonitatis atque perfectionis participationes. Et vt maximè hoc illo minus bonum, aut maius etiam malum esset, adhuc ratio proximè allata firma persisteret. Patet ergo iniustam, & homine Christiano indignam eorum esse querelam, qui opus Dei propter originis peccatū inius vocant, vel palàm etiam condemnare non dubitant.

Quæ de originalis peccati traductione, hætenus exposita sunt; videlicet Adamum post admissum peccatū haud aliam in filios naturam transmittere potuisse, quàm sua ipse culpa, & inobedientia effecerat, puta contaminatam, gratiaque, & vitæ spiritu vacuam, atque ob id à Deo alienam: in offenso pede procederet, inquis, si quidem Adam prius procreasset liberos, quàm amissam gratiam redintegrasset. At quòd iam in gratiam receptus, & à vitio, quod per rebellionem contraxerat, expiatus, & alij item fideles (eadem nanque est ratio de vtrisque) in Baptismo spiritus nouitatem adepti, adhuc

Princeps propter priuatos legis transgressores, nō debet vtilem legē refigere.

Melius est orig. peccato obnoxium esse, quàm omnino non esse.

Questio haud leuis, cur infanti & sancti generent iniustos, & sanctitatis exortes.

Deo inuisos, iræque filios pariant, id humanum sensum vix capere, id paruos simul & magnos admirari, vt quod maximè.

Orig. iustitia post primum lapsum nulli mortaliū obtrigit secundū omnem effectum.

Adamo restituta est gratia vt priuatæ personæ priuatæ autem non transeūt cum natura.

Priuatio & habitus circa idem versantur.

Gratia Adamo eiusdemque posteris donatur, non vt ipsi sanctos generent, sed vt à peccato resurgant.

At cessaret omnis hæc admiratio, mentisque titubatio, si, vt par est, cogitaretur, sanctitatem & gratiam (nam originis iustitia, post primum lapsum, nulli vnquam mortalium in hac vita obtrigit, saltem secundum omnem effectum) Adamo non fuisse restitutam vt totius naturæ principio ac stirpi, sed tantum vt priuatæ conditionis homini. Planum est autem, externa indiuiduæ substantiæ accidentia ordinaria lege vnà cum natura non transfundi, sed ea solùm, quæ specificam naturam, vel per se, vel Creatoris sanctione, vel aliqua alia simili occasione consequi solita sunt: Quale quid erat originalis iustitia, & quæ huic exaduerso opponitur, originalis peccati macula. Nam cum priuatio & habitus eidem subiecto successiue inexistant, & pari quasi passu incedant: vt originalis iustitiæ donum singulari Dei beneficio naturæ præstitum, (licet ad speciei rationem intrinsecè non pertineret) à primo homine in omnes & singulos, qui olim ex illo nascerentur, pertransiturum erat; ita originis peccatum, per quod donum illud tollitur, in vniuersum mortalium genus sese diffundit. Vnde etiam omnes moriuntur, & quasi aqua dilabuntur.

Iam quod de Adami instauratione, eiusdemque cum Deo reconciliatione hoc loco asseritur, hoc ipsum & de cæteris quoque omnibus, qui quouis modo vel medio ab hac peccati labe expiantur, assertum intelligatur. Quandoquidem vt diuina clementia Adamum suo per inobedientiam deiectum gradu, misericordiæ suæ dextera erexit, suaque gratia paternè donauit: non iam quò ille illam ipsam in alios deriuaret, vt primæuam iustitiam, quam communi omnium nomine acceperat, huc deriuaturus erat: sed quò seipsum à mortis laqueo, quo obstrictus tenebatur, expediret: ita eadem illa cœlestis patris benignitas eandem iustificationis, vel reconciliationis gratiã eiusdem Adami posteris gratuitò ac liberaliter impertitur,

tur, non quò alios carnali generatione sanctificent, sed quò ipsi *αυτοπροσωπως* per Christi gratiam liberati, illustrium meritorum stipendia faciant, ac perfectam mortali hac vita defungentes salutem consequantur.

Cum ergo quicumque generant, non vt adoptionis filij generent, sed vt homines, idque secundum corpus, & vires inferiores, quæ etiamnum suo modo infectæ manent, (neque enim ea vis per gratiam infunditur animæ, vt à morte, vel patibilitate corpus tueri queat: Vel vt inferiores vires ab innata illa contra spiritum rebellionem perpetuò coerceat: hæret nanque, & persistat adhuc in partibus illis, secundum quas generatio contingit, vetustas poenæ) non est mirum si homines tantum, non etiam homines sanctos generant. Imò verò miraculum esset apertissimum, si vel pios, vel regni filios ex se generarent.

Quo modo, inquit Augustinus, præputium per circumcisionem aufertur, manet tamen in eo, quem genuerunt circumcisi: quo modo etiam palca, quæ opere humano tanta diligentia separatur, manet tamen in fructu, qui de purgato nascitur tritico: Ita peccatum, quod per Baptismum in parentibus mundatur, manet in eis, quos genuerunt. Ex hoc enim gignunt, quod adhuc vetustum trahunt; non ex hoc, quòd lex in nouitate promouit eos inter filios Dei. Nō enim generant parentes filios secundum illam generationem, qua denuo sunt nati, sed potius secundum illam, qua carnaliter & ipsi primum sunt geniti. Hæc ille, & rectè.

Sciscitanti proinde, Cur baptizatus, vel aliàs iustus non generat iustum? ab hoc vicissim sciscitari licebit, Cur olim circumciscus non generabat circumciscum? aut cur hoc tempore astrologus nō generet astrologum, aut medicus medicum, aut sapiens sapientem? Excipiet haud dubiò & dicet, hoc ideo fieri, quia astrologum, aut medicum, aut sapientem esse, est huius, vel illius singularis personæ accidens, idque externum, & planè aduentitium, non etiam communis naturæ proprietas: aliàs enim fore, vt quicumque humanæ naturæ participes fierent,

Qui generat, non generat vt adoptionis filij, sed vt homines ab omni vetustate non prorsus adhuc exempti.

Lib. 3. cap. 9. de pec. merit.

Duplici exemplo probat Aug. fideles infideles gignere.

Eadem ratio, cur iustus nō generat iustum, ac cur sapiens non generat sapientem.

rent, ijdem simul, vel astrologi, vel medici, vel aliud quiduis eiusmodi essent. Iam tu hîc rursus: Vt ergo te asserente, & quotidiano experimento apertè confirmante, ex homine erudito nascitur infans rerum omnium rudis; ex grano mundo & nitido, quod seminatur, alterum glumis & aristis obsitum; ex molli & leui castanea, altera hirsuta & aspera, & alia itidem ex alijs: ita etiam ex pijs, fidelibus, & sanctis parentibus oritur proles omnibus virtutum omnium ornamentis destituta, atque ad eò naturæ vitio obnoxia.

At nondum, inquis, accessit hîc omnis omnino difficultas: Nam etsi cōcupiscentia, inferiorumque virium infirmitas ac pugna, post susceptum Baptismum reliqua maneat; nullo tamen modo ipsum originis peccatum obmanet, vt quod cum iustitia, diuinæque gratiæ prerogatiua vnà consistere nequam valeat. Cum ergo effectus causam suam non excedat, quo pacto concupiscentia, cæteraque naturæ vulnera, quæ in generante iam iustificato tantum poenæ rationem habent, & hoc ipsum quoque non admodum adhuc propriè, in genito culpæ rationem sortiuntur? Rursus cum gratia efficacior sit peccato, & misericors Deus ad ignoscendum pronior esse soleat, quàm ad puniendum: quî sit vt vnum vnus Adami peccatum & iniustitia cōdemnare, hoc est, culpæ & poenæ totum humanum genus subijcere potuerit; eius autem iustitia, & satisfactio idem illud totum in illo collapsum in integrum restituere non potuerit? maximè verò, cum apud Anselmum discretè proditum extet, Adamum suam iniustitiam ad eos, quos ex se progeniturus erat; nequaquam transmittere quiturū fuisse, si suam iustitiam ad eos traducere non valuisset. Denique (& redit in idem penè) si ob id omnes in Adamo peccauerunt, quòd virtute in illo peccante extiterunt, cur in eodem omnes non satisfecerunt, qui potentia in illo satisfaciente latuerunt? An non si oppositum est causa oppositi, propositum erit causa propositi?

Etsi verò his omnibus, per illa, & ex illis, quæ iam antè exposu-

posuimus, occurri possit: tamē amplioris lucis causa, & quòd hîc nouè quædam de cœlestis gratiæ, Adami cęque satisfactio- nis vi difficultates obiter tractæ videantur, ad singula argumentationis huius membra seorsum respondere visum est. Cum ergo gratiam, vel iustitiam cum originali peccato vnà consistere posse negatur, id sanè negatur, quod nemo vnquā sanus affirmavit: si tamen vtrunque ex æquo, & secundum idem accipiatur: secus si non secundum idem, vel non eodem modo vtrunque sumatur; sed alterum formaliter, alterum tantum materialiter. Potest nanque mentis tranquillitas & sanitas, in qua formalis originalis iustitiæ ratio præcipuè posita erat, cum inferiorum virium ægritudine, & rebellione, quas originalis peccati materiale nonnulli appellant, consistere. Sed ad argumenti formam.

Concupiscentia, inquiunt illi, & cætera naturæ vulnera in regenerato tantum sunt poenæ, & illud ægrè, ergo in genito non possunt esse veræ rationis noxæ. Ad hoc igitur cum grauissimo quodam Theologo respondemus, vitium naturæ, quod in regenerato poenæ tantum rationem sortiebatur, in prolem transfusum culpæ naturam induere. Nam etsi poena, vt poena est, culpæ causa esse non queat; benè tamen culpam ex se progignere potest, vt ex culpa ortum ducit: siquidem effectus causæ vis incolumis persæpe in effectis persistit. At effectus, aiunt illi, causam excedere nequit. Sit ita, (tametsi in instrumentali causa, qualis vtiq; hîc est libidinosa satio, vel ipsum genitale semen non absque libidine & concupiscentia profeminatum, falsum id sit) sed nihil hoc ad nos: effectus enim causam suam hîc non excedit. Nam vitium naturæ, quod in prole existit formaliter, in parente heret causaliter, aut radicaliter, vt fructus in semine, vel ramus in radice.

Antè quoque ostensum est, & hoc nunc loco denuo repetendum est, (facit enim ad rem non minimè) concupiscentiam secundum se, neque peccatū, neque propriam peccati huius culpam esse, ne materialem quidem, etsi certa quadam ad ma-

S teriam

Probatur ali-
quot Antago-
nistarū ratio-
nibus, iustos
iustos ex se
progignere.

Mentis tran-
quillitas cū
inferiorum
virium pugna
consistere
potest.

Thom. 2. d.
31. q. 1.

Pœna, vt pœ-
na, culpā ex
se non gene-
rat.

Vitium natu-
ræ, quod in
prole heret
formaliter,
in parente exi-
sit causaliter

Concupiscē-
tia secundū
se non est pec-
catum, nec
peccati por-
tio.

teriā propriā proportione, & analogia, materialis illius por-
tio nonnunquam appelletur: sed proprium, ac manifestiorem
eiusdem effectum. Quæ autē vera, ac propria, quæ item instru-
mētalis, & meritoria originalis peccati causa existat, id iā antè
explicatū est fusè, & quantū res patiebatur, perspicuè & clarè.

Adamus ad
iustitiā libel-
lam pro omni-
bus nō potuit
satisfacere.

Ad secundū dicitur, licet gratiæ diuinæ energia sit magna,
& cœlestis patris propensio Dei ad ignoscendū neutiquā par-
ua, Adamū tamē pro se, cæterisq; omnibus, ad æquam iustitiæ
libellā satisfacere nō potuisse. Nam & mortē, & vitæ huius ca-
lamitates suo ipse nomine debebat: & gratia, quam diuina be-
nignitate recuperārat, suā ipsius personā non excedebat: Nec
enim ob id ille in gratiā receptus erat, quō gratiæ sibi collatæ
subsidio mundū seruaret, sed quō caput suū mortis discrimine
eriperet. Quapropter licet amplissima gratia illi obtigisset, vt
fortè obtigit, nihil tā alijs illa cōtulisset. Sed & natura quoq; ,
p qua factū satis oportuit, propagatione in infinitū diffūdi po-
terat: atq; ideo, neq; Adam⁹, neq; vllus alius finita tātū virtute
preditus illius preciū equare, aut vitiū illius abolere valebat.
Et offensa tandē, quā amoliri debebat, tanta erat, quātus is, in
quē ceciderat, q vtiq; modis oībus immēsus erat. Nullo p inde
ope quantūlibet heroico Adam⁹ naturā eē reuerehere poterat,
vnde illius scelere deciderat: & p cōsequēs, ne posteri illius ori-
ginis peccatū cōtraherēt, nulla vi, aut studio efficere poterat.

Vis infinitā
minor pro
toto humano
genere satisf-
facere nō po-
terat.

Cæterū bonum ne gratiæ, an malū culpæ maiori vi pol-
leat, parū id ad rem præsentem facit. Nam, vt suprā ostensum
est, Adē peccatum nō tam per modū efficientiæ inficit naturā,
(quanuis & hoc modo quoque inficiat) q̄ per modum meriti:
Nam inobediētia sua iustè ille promeritus est, vt cum tota sua
posteritate ex paradisi, & originalis iustitiæ possessione pelle-
retur, ijsq; miserijs & calamitatibus, quas præsens hæc vita ad-
ferre solet, inuolueretur. Mitto hīc, longè maiorū virium opus
esse aliquod collapsum in integrum restituere, q̄ integrum ali-
quod in suas partes resolvere. Experimur enim per multa effi-
cacia pharmaca id quandoq; nō posse exhauriri, vel instauratione,

Maioribus
opus est viri-
bus, vt colla-
psum aliquod
instaures, q̄
vt integrum
eueras.

ri,

ri, quod per vnā tantū noxiā escā, aut potionē ingestū fuerat.

Sic fatendū est quoque, Deū Opt. Max. equè pronū, & suo
quoq; modo proniorē esse ad miserendū, & absolūēdum, q̄ ad
puniendū, vel condemnandū, id tamen salua iustitiæ suæ le-
ge: at hæc multò maiorē satisfactionē deposcebat, q̄ Adā tota
sua vi p̄stare poterat. Quod tandē ex Anselmo adferebatur, id
nullū causę nostrę præiudicium adfert: loquitur is enim nō de
satisfactoria iustitia, sed de primæua, siue de originali, quam
Adamum, si constitisset, in posteros transmissurum prædicat,
nō secūs atq; nūc in eosdē trāsmitit peccatū, & maculā: Quod
vtiq; verum est, & apud oēs doctos & indoctos in confessio est.

Deus æquè
pronus ad
parcendū, ac
ad plectendū,
id tamen sal-
ua iustitiæ suæ
lege.

Ad id quod postremò allegabatur, iam antè responsum est
clarè. dictū est enim, Adami satisfactionē nō cōmunē naturā,
sed illius duntaxat personā in integrū restituisse: Eiusdē autem
peccatū, non alterum tātū, sed vtrunq; simul deprauasse. Ex
quo etiā sequitur, oppositorū legē hīc locū nō habere: Siquidē
satisfactio Adē nō opponebatur illius culpæ, vt hæc cōmune
omniū naturā inficiebat: sed hæc tamen tantū illi aduersabatur,
quatenus illius personā inficiebat, eādēq; satisfactionis de-
bito obstrictā tenebat. Patet ergo, neq; Adamū, neq; aliquē aliū
ex Adamo secundū seminalē rationē ortū, suam iustitiā, vel
sanctitatē in plem ex se genitā trāsmittere potuisse, aut posse.

Oppositorū
lex fallit in
Adami præ-
uaricatione,
& satisfacti-
onc.

Et quemadmodū proximorū parentū pietas, vel sanctitas in
eorundē liberos per generationē nō trāsferitur, neq; ordinaria
lege trāsferri potest: ita neq; eorūde quoq; improbitas, vel im-
pietas, vel vllum omnino personale illorum flagitiū, aut pec-
catum in eorundem genus propagatione transmittitur. Nam
si eiusmodi peccatum in nepotes, vel liberos transmittere-
tur: aut transmitteretur quo ad culpam, aut quo ad pōnā. Nō
quo ad culpā: culpa enim omnis, vel actualis est, vel originalis.
Actualis suppositū, vnde egreditur, non excedit. Et si quo casu
in alterū pertransiret, iā in illo nō a actualis vel personalis, sed
originalis esset, quāuis ne hoc quoq; satis ppriè. Quandoquidē
originalis noxa cōmunis doni priuationē ponit. At nullū spiri-

Nullum per-
sonale parē-
tum peccatū
in illorum li-
beros tran-
smittitur.

Actualis no-
xa authorem
suum nō ex-
cedit.

Orig. peccatū
ponit cōmu-
nis doni amif-
sionem per
peccatum.

S 2 tale

tale donum ordinaria lege per generationē in prolem transfundendum in proximis parentibus extat, vel extitit aliquando, quod per aliquod personale illorum peccatum amissum sit, aut quouis modo amitti potuerit. Amissum est sanè originalis iustitię beneficium, sed id non per actum aliquem proximorum progenitorum, sed per primi hominis flagitium.

Soli culpę auctori poena infligitur.

Generatione specifica tantum accidentia transferuntur.

Si peccatum unum personale transmittitur, transmittentur omnia.

Augustinus anceps de personalium peccatorum transmigratione. In Ench. c. 45

Ex od. 20.

Nec rursus quo ad poenam: siquidem nulli poena in culpa vindictam infligitur, nisi culpę auctori. Quod si qua insoniti interdum irrogatur, in eo non sortitur propriam rationem poenę, sed vel medicinę, vel alterius eiusmodi. Adhęc per generationem ea tantum accidentia communi, & perpetua lege transferri solent, quę ex conditione naturę, vel ex Dei munere totam naturam specificam consequuntur: atqui peccata personalia, ut nomen ipsum indicat, non ad communem naturam, sed ad personam pertinent. Denique si peccatum unum, vel vnus transmitteretur in prolem, & alterum quoque vel alterius huc transmitteretur, cum par omnium sit ratio: at non omnium, nec omnia transmittuntur: nam aliis, qui extremis illis temporibus orientur, immensa peccatorum mole obruerentur, essentque suis maioribus multis semper partibus improbiore, quod experientia in multis ostendit esse falsum. Videmus enim pessimos ex optimis, & optimos rursus ex pessimis interdum nasci. Ergo nullum omnino præter illud primum, quo amota est originalis iustitia, per generationem in posteros traducitur.

Fatendum est tamen, Augustinum de ea re aliquando non nihil hesitasse, imò verò in aientem partem inclinatus propendisse. Siquidem de fide ad Laurentium scribens hæc inter cetera habet: Parentum quoque peccatis paruulos obligari, non solum primorum hominum, sed etiam suorum, de quibus ipsi nati sunt, non improbabiler dicitur. Illa quippe diuina sententia, Reddā peccata patrum in filios: tenet eos utique ante quæ per regenerationem ad Testamentum nouum incipiāt pertinere, & paucis interiectis: Ac per hoc non ob aliud instituta est regeneratio, nisi

nisi quia vitiosa est generatio, usque adeo, ut etiam de legitimo matrimonio precreatus dicat, In iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea. Neque hæc dixit, In iniquitate vel peccato, cum & hoc recte dici posset: sed iniquitates & peccata dicere maluit. Quia & in illo vno quod in omnes homines pertransiit, atque tam magnum est, ut in eo mutaretur & conuerteretur in necessitatem mortis humana natura, sicut supra differui, reperiuntur multa peccata, & alia parentum, qui etiam non ita possunt mutare naturam, reatu tamen obligant filios, nisi gratuita gratia & misericordia diuina subueniat.

Ab hac Augustini sententia, (si tamen sententia dici debeat, disputatorem nanque agit verius, quam definitorem) non multum abhorrere videtur ex neotericis quidam: Nam mota quæstione, cur proximorum progenitorum scelera in suos posteros non transmittantur, sicut primi hominis, hunc ille in modum respondet: Respondendum videtur, omne quidem scelus eius esse conditionis, ut suum auctorem, & totam eius posteritatem eo modo inficiat, quo infecit prima hominis transgressio. Quia qui facit peccatum, meretur seruus peccati fieri: & seruus factus, non nisi seruos sibi similes generare possit. Quod nascitur ex carne, caro est. Sed quemadmodum Deus vindictam primæ transgressioni debitam sic temperavit, ut ex lapsis parentibus multos non tam peruersos filios sinat generari, quam iusto iudicio nasceretur, nisi eis misericorditer indolem meliorem indulgeret: sic etiam Deus vindictam posterioribus parentum sceleribus debitam sic temperat, ut frequenter, neque parentes ipsos suis peccatis ita corrumpi sinat, sicut eorum meretur transgressio, neque corruptionem scelerum usu contractorum in filios traduci sinat. Hæc ille. Quibus haud obscure insinuat, omnia peccata suapte natura eiusmodi esse, quæ in prolem transmitti queant, imò verò re ipsa, nisi per diuinam clementiam staret, omnia in prolem transitura esse. Verum propter rationes iam antè allatas, & multas præterea alias, quas hunc in locum adhuc adferre

cc. Mal. 50.

Augustino fauet Neotericus quidam Scriptor.

cc. Ioan. 3.

Nullo modo probabile fit, personalia parentum scelera transire in illorum postereros.

liceret, & communem Theologorum Scholæ sententiã, nullo modo id admittendum existimo. Effet enim paruulorum absq; regenerationis gratia hinc decedentiũ, imò omniũ omnino mortalium conditio longè durissima. Iugum, quod vnus homo nobis imposuit, vix sustinemus: & omnium maiorum, quotquot iam inde ab initio vsque ad hanc præsentem ætatem nos antecesserunt, portabimus?

Non omnis questionis expers est, an Adamus primæ tentationi resistens, cum tota sua posteritate in gratia confirmatus fuisset

Porrò autem vt proximorum parentum peccata ordinaria saltem lege in eorum liberos non transmitti certum est: ita non omnis questionis expers est: An, si Adamus primæ tentationi non cessisset, aut omnino non peccasset, exitium illud originalis iustitiæ donum ita firmatum, natureq; infixum in posteros transmissurus fuerit, vt nullo ipsi deinceps peccati genere illud deperdituri fuerint: an verò tam ipse, quàm reliqui omnes, qui ex ipso nascituri erant, dum ad alteram meliorem vitam transferrentur, equè peccare, iustitiamque & sanctitatem amittere potuissent, ac si nulla antè pugna, aut victoria intercessisset.

Anselmus inquit, Adamũ post primam de hoste victoriam cum tota posteritate gratiæ stabilitate potiturum fuisse.

Statim post primam de hoste victoriam, cum ipsum, tum vniuersam quoque illius posteritatem confirmationis donum obtenturũ fuisse, innuere videtur Anselmus. ait enim: Si primi parentes sic vixissent, vt tentati non peccasset, ita confirmarentur, cum omni propagine sua, vt vltra peccare non possent. Hęc Anselmus ad illud Gregorij Magni satis consentaneè. Si, scribit ille, parentem primum nulla putredo peccati corrumperet, nequaquam ex se filios gehennę generaret: sed hi, qui nunc per Redemptorem saluandi sunt, soli ab illo electi nascerentur. Ist hæc ante Anselmum Gregorius, quibus ex Scholę Theologis astipulentur nonnulli.

Alij in alterum quasi extremum dilapsi, defendunt Adami stirpem, etiam si is post obtentam de hoste victoriam stabilitatis dono potitus fuisset, hostis insidijs capi, ac labi, amissaque iustitia, & sanctitate mori: imò verò contractam abs se iniustitiam, non secus in eos, qui ex ipsis nascerentur, transmittere potu-

potuisse, & re ipsa quoque transmissuros fuisse, atque nunc Adamus suæ præuaricationis labem in illos transfundit, qui ex illo oriuntur. Verum enim verò licet, quę de personali Adæ confirmatione, de quę reliquorum in vtranque partē libertate, hęc traduntur, admitti queant, cętera tamē difficultate non carent. Nā si sola Eua, vel ipso quoq; Adamo alio peccati genere (vt quidã volunt) illum, à quo conditus fuerat, ad iram pro-uocante, nullum originis peccatum in posteros transiturum erat: nulla grauis apparet ratio, cur personale proximorum parentum peccatũ, cum quibus nullũ pactum in irum fuerat, in genus illorum pertransiturum fuisse cõcedi debeat: maximè verò, cum post naturã peccato deprauatã paterna vitia in plem transferri non soleant, neque naturaliter quoque transferri queant. Quauis ergo infantes pueri in statu innocentie eiusmodi nascerentur, qui peccare & labi possent; etiam si Adamus diaboli pulsatus inuidia immotus constitisset: (nec enim probabile fit, plus illis in ortu suo, aut perfectionis, aut stabilitatis obuenturum fuisse, quàm in creatione sua obuenerat Adamo: hic autem, vt euentus probauit, labi potuit, vt & re ipsa quoque lapsus fuit) attamen si, Adamo stante, ipsi corruissent, lapsus eorum macula necessariò in eorundem sobolem per generationem deriuata non fuisset.

Et quemadmodum nullo necessario argumento nituntur, qui hanc scelerum filiorum Adæ μετακείων statuunt: ita nullo quoque aut grauium rationum pondere, aut Scripturarum autoritate fulciuntur, qui Adamum post primam deuitã tentationem, cum tota sua posteritate confirmationis gratia donandum fuisse contendunt. Sed quid ad Anselmum & Gregorium? Anselmus de hac controuersia disceptans, id, quod ex illo allegauimus, absolutè non asserit, sed tãtũm pponit. ait enim: Videtur autem, si primi parentes sic vixissent. Ad Gregorium porrò quod attinet, nihil ille de communi illa omniũ cõfirmatione prædicat: solũ monet, Adamũ, si in innocẽtia sua perstitisset, nullos ex se gehennæ filios progene-

Non fit verifimile, personale posterorum peccatũ, in illorum liberos transmissurum fuisse.

Non excessissent Adamum perfectione, aut stabilitate, qui ex illo nascituri erant.

Nulla ratio, nulla Scripturæ autoritas euincit, Adamum post primam deuitã tentationem inexpugnabilem euasurũ fuisse.

Ex Grego. & Ansel. euidenter colligi nõ potest, Adamum post primam deuitã tentationem, cum tota sua posteritate in gratia cõfirmatũ fuisse.

raturum

raturum fuisse, & hoc verum est, quia ex pio & iusto nullum iniustitiæ, aut impietatis venenum traxissent, sed illustre iustitiæ, ac sanctitatis donum. Hoc tamen nihil quicquam prohibet, quò miuùs ipsi ad rationis vsuram iam euecti, ex se per liberum arbitrium acceptam iustitiam amittere, atque adeò gehennæ filij euadere possent. Quòd si omnino nulli ex illis in peccatum plapsuri erant, vel in peccato perpetuò morituri, id ex singulari Dei cura & prouidentia, & peruigili Angelorum custodia consequuti fuissent veriùs, quàm ex vllò confirmationis munere.

Lib. 14. c. 10.
de ciuit.

Probabile sit,
Adamum cū
sua sobole,
dum anima-
lem vitā du-
cerent, in pec-
catum prolā-
bi potuisse.

Orig. peccati
contrahere,
est naturam
in Adamo
deprauatam
communi ge-
nerationis
via partici-
pare.

Si qui tamen sunt, qui Gregorium & Anselmum eius opini-
onis fuisse existimant, & illos sequi malunt, quàm Augusti-
num, & alios complures eximia eruditionis & sanctimonie
Patres, qui Adamum vnà cum sua prole, dum vitam animalem
ducerent, & liberis operam darent, confirmationis beneficio
neutiquam potituros fuisse defendunt, eos nos suo in sensu
abundare haud inuiti patimur. Nobis sat sit, vtcunque perspi-
cuè, & clarè ostensum & explicatum esse, quod hinc ostensum
& explicatum volebamus: nempe originis peccatum contra-
here, aliud nihil esse, quàm naturam in Adamo, & per Ada-
mum originali iustitia orbatam, atque adeò à Deo auersam,
abalienatamque, protrita generationis via participare, fili-
umve, vel filiam Adami fieri. hoc est, proximè, vel persona
quacunque intercedente, ex ipso progigni. Tum peccatum v-
num hoc per generationem perpetuò transfundi, cuiuscunq;
tandem sanctimonie proximi progenitores extiterint. Tum
demum, quæ de generali omnium confirmatione post pri-
mam victoriam prædicantur, basi non admodum firma niti.

Sicut nec illa quoque, quæ de originalis peccati propaga-
tione, alio quàm Adamo peccante, à quibusdam as-
seruntur. His ergo de originalis peccati pro-
pagatione constitutis, ad alias eius-
modi peccati causas se con-
ferat disputatio.

Originis

*Originis peccatum, quod vnum est specie in omnibus, vnum numero in sin-
gulis, ad voluntatem & reliquas animæ partes virus suum ita dif-
fundere, vt tamen eiusdem essentia insideat
proximè.*

TRACTATVS DECIMVS.

Ve formalis, quæ item effectrix, (si tamen
effectrix: peccato nanque, vt antè quoque
monuimus, deficiens causa assignatur vcri-
us, quàm efficiens) originalis peccati causa
existat, expositum est hucusque: nunc verò,
quæ materialis eiusdem peccati causa, siue
quod proprium, ac proximum peccati hui-
us subiectum censerit debeat, paucis vt ostendamus, res ipsa
monet.

Peccatum de-
ficientem ve-
rius, quàm ef-
ficiens cau-
sam sortitur.

Et quidem carnem, quæ gignitur, aut semen, quod in cuiusq;
ortu à generante deciditur, aut aliquam aliam corporis par-
tem, primam ac propriam peccati huius sedem non esse, extra
controuersiam positum est. Etenim quod per se primò origi-
nalis iustitiæ, aut diuinæ quoque gratiæ subiectum rectè assi-
gnari non potest, id neque peccati quoque sedem aptè sat as-
signaueris: siquidem priuatio & habitus circa idem versan-
tur, peccatum autem & gratia, etsi absolute opposita nō sint,
in hoc tamen corrupto naturæ statu vt verè opposita nun-
quam simul, sed perpetuò alternis insunt. At verò carnem se-
cundum se totam, aut aliquam eius partem primum diuinæ
gratiæ, aut verè alicuius virtutis subiectum esse nō posse, apud
eruditos quæstionis expers est.

Caro non est
propria orig.
peccati sedes.

Idem orig.
iustitiæ &
orig. in iusti-
tiæ subiectum
est.

Peccatum &
gratia vt verè
opposita nun-
quam simul
constitunt.

Et cur carnem primum peccati huius subiectum assignare
non liceat? Quia primum ac proprium cuiusque accidentis
subiectum, ipsi proportionatū, & quodammodo adæquatū
sit, oportet: neque enim id primum ac proprium felicitatis
subiectum esse potest, quod felicitatis secundum se nullo mo-
do capax est: neque id proprium rursus visionis receptacu-
lum,

Accidēs sub-
iecto propor-
tionatum sit,
oportet.

T lum,

Anima humana vel primum vel proximum peccati & gratia subiectum est. Mens homini propria, corpus illi cum brutis commune est.

Ad eum ferè modum orig. peccatum ab Adamo ad singulos homines derivatur, quo peccatum personale ad singulas hominis partes peccaticapaces.

Non omnes hominis partes peccati subiectum esse possunt, sed eę solum, quæ rationis exortes non sunt.

Orig. peccatum aliqua etiam ratione in carne existit.

lum, quod ex se videre natum non est. Cum ergo in hominis naturam cadant gratia & amicitia, &, quæ his opponuntur, noxa & inimicitia, non possumus id primum & proprium vtriusque subiectum non assignare, quod homini, vt homo est, maximè proprium est: eiusmodi autem est, mens, vel anima mente & ratione prædita: Corpus enim & corporis affectiones cum cæteris animantibus communes habet.

Adde huc non omnino inusitatam in Scholis sententiam esse, originis peccatum ad eum ferme modum ab Adamo in vniuersum mortalium genus fluere, quo modo peccata propria vel personalia ad reliquas hominis partes, ac facultates dimanant. Quemadmodum ergo isthæc non ad quasuis hominis partes dimanant, sed ad eas tantum, quæ peccati subiectum, vel instrumentum esse possunt: cuiusmodi eæ solum censerit solent, quæ voluntatis imperio, aliquo modo parere, & obsequi natæ sunt: ita originis peccatum non permeat ad omnes omnino homines simpliciter, sed ad eos tantum, qui per motum generationis ab Adamo fluxerunt. Nec ad omnes rursus & singulas hominum inde prædeuntium partes absolute, sed ad eas solas, quæ peccati subiectum esse possunt: quales utique sunt illæ præcipuè, quas paulò ante assignauimus; & ipsa rursus intelligens anima, quæ harum omnium radix ac basis existit. Ad reliquas autem si quid vitij ex primo illo hominis peccato descendit, id pœnæ rationem sortitur veriùs, quàm noxæ.

Afferuimus autem carnem, & quæ cum carne affinitatem habent, primam ac propriam originalis sedem esse non posse: non etiam nihil quicquam cum carne commune habere: vel nullo existendi modo in carne, vel corpore existere posse. Constat nanque, & in carne quoque peccatum hoc aliqua ratione existere. Nam vt in generis nostri principe Adamo extitit, tanquam in principio remoto; in parentibus proximis, ab-

auis

auis item & proavis, tanquam in propinquo; (sunt enim hi veræ ac propriæ ipsius nature, cum qua vnà cooritur, cause) in semine tandem, vt in instrumento, per quod transfunditur: ita in carne vel corpore, secundum effecta sua existit. In oculis enim omnium est, peccatum hoc sua virulentia non solum fami, & siti, & alijs præterea innumeris calamitatibus ac miscerijs nostram hanc carnem obnoxiam reddidisse, verum etiam mortis legibus, moriendi ve necessitati eandem subiugasse. Imò verò non solum in carne est tanquam causa quædam in suo effectu, verum etiã est in illa vice versa, hoc est, tanquam effectus in sua causa, tametsi id minus propriè, diuersaq; ratione.

Edisseram id clariùs: Generali quadam ratione, (nam speciales inexistenti modi sunt varij) dupliciter alterum in altero esse contingit: vno modo, vt in subiecto: altero modo, vt in causa. Omne autem quod est in altero tanquam in causa, vel est in illo tanquam in causa principali, vel tanquam in causa instrumentali. Quod in principali causa existit, siquidem agens synonymum fuerit, secundum formæ similitudinem in eo existit. Quod autem in causa instrumentali existit, id tantum secundum virtutem, quam à principali agente recipit, in eo existit, non etiam secundum formæ similitudinem. Vt ergo statua Mercurij in ære vel ligno existit, tanquam in proprio & immediato subiecto; in artifice vel artificis mente, tanquam in causa principali; in dolabris demum & malleis, & alijs id genus organis, tanquam in causa instrumentali: ita originis peccatum in anima quidem existit tanquam in proprio subiecto; in semine autem, quod ex carne derivatur, & in carnem rursus transmutatur, transmutatque vicissim, si masculum fuerit, tanquam in causa instrumentali; in Adamo tandem, tanquam in causa principali: quanuis interim nature partes non eodem modo in ipso extiterint. Nam corpus in ipso extitit tanquam in causa efformante, vel efficiente: anima verò tanquam in causa materiam ad certam formæ susceptionem disponente, ac preparante.

Orig. peccatum etiam in carnem se diffundit, suamque vim in eâ exercit.

Orig. peccatum est in carne vt causa in suo effectu, & vice versa quodam modo.

Alterum in altero, vel vt in causa, vel vt in subiecto.

Quod est in altero tanquam in causa, vel est in illo tanquam in prima, vel tanquam in secundaria.

Similitudine exponitur, quomodo orig. peccatum sit in carne, vel corpore.

Nature partes non eodem modo extiterunt in Adamo.

Duplex pro-
ductionis or-
do: naturæ v-
nus, genera-
tionis alter.

Naturæ ordi-
ne perfectum
prius est im-
perfecto, Ge-
nerationis or-
dine verò im-
perfectum per-
fecto.

Ordine natu-
ræ orig. pecca-
tum prius est
in anima, or-
dine verò ge-
nerationis
prius in cor-
pore.

Orig. peccati
proximè &
propriè inhæ-
ret animæ.

Orig. iustitia
proximè ani-
mæ substan-
tiæ inhæret.

Et quemadmodum duplex est productionis causa: altera primaria, altera secundaria: ita duplex quoque generationis ordo existit: naturæ vnus, generationis alter. Ordine naturæ forma prior est materia, actus potentia, & omne omnino perfectum naturæ ordine prius est imperfecto. At verò generationis ordine materia prior est forma, potentia actu, & omne imperfectum, & inchoatum hoc ordine prius est perfecto, & consummato. Quia ergo forma perfectior est materia, & anima rursus perfectior est corpore, fit vt originale peccatum ordine naturæ prius sit in anima, quàm in corpore vel carne: nam in hac est tanquam in causa instrumentali, quanuis ne hoc quoque satis propriè; in illa tanquam in subiecto. In carne tamen prius est ordine generationis: hinc enim ad modum suprâ expositum, anima vitium trahit. Nam cum certò illud contrahat, & non per aliquod priuatum opus; aliàs enim peccatum hoc originale non esset, sed actuale: nec rursus ex Deo creante; Deus enim nulli omnino concreat peccatum: nec ex Deo tandem infundente; alioquin in pœnam non satis iustè posset imputari: necessum est, vt ex eo illud contrahat, quòd tali carni vel corpori, ex Adamo videlicet per viam seminalē propagato, vt propria forma vnitur. Quòd si tantum vt motor ei coniungeretur, non magis inde contaminaretur, quàm solis radij inficiuntur ex rerū sordibus, quas contingunt. Hæret ergo & in carne quoq; originis peccatum: quanuis id non eò modo, quo hæret in anima, sed lōgè diuerso. Hæret autem in anima non quouis modo, aut gradu, sed proximè, & propriè. Nam vt originalis iustitia non huic, aut illi animæ parti, vel facultati insidebat, vt primo, proprio, ac proximo subiecto; sed ipsimet animæ secundum se, siue ipsius animæ substantiæ: (vnde & dos quoque naturæ appellata est) ita originis peccatū, quod illi opponitur, (est enim priuatio totius illius rectitudinis, quam originalis iustitia præstabat, ex scelere Adami orta) primò, per se, & proximè ipsam animæ occupat: Licet hinc ita non hæreat, quin inde quoque

quoque ad voluntatem, & alias animæ vires, quæ noxa aliqua cõtaminari possunt, potèter sese diffundat. Nam vt fluxu quodam naturali, ac necessariò ab essentia animæ dimanant eiusdem animæ potentiæ & vires: ita quicquid in ea tanquam in proprio & immediato subiecto existit, id totum inde certo quodam ordine ad naturales illius facultates quoq; sese porrigit.

Quicquid ani-
mæ proximè
insidet, id in-
de ad illius
potentias se-
fundit.

Fateor hanc de proximo & proprio originalis peccati subiecto sententiam nō esse omnium simpliciter: est tamen plurius, & rationibus præterea nō nixa vulgaribus. Etenim cum anima corpori vnatur, nō vt motor tantum, neque vt proximum operationis principium, sed vt essentialis illius forma: (quo nimirum ex ea & corpore confletur vnum aliquod per se) necessarium est vt proximè per essentiam suam coniugatur ipsi carni vel corpori. Nam si per aliquod medium hæ partes inter se conducerentur, non exurgeret vnum per se, sed vnum tantum per accidens. Cum ergo originis peccatum inde contingat, quòd hæc anima vnatur huic corpori, vt vera, essentialis, & proxima illius forma: nō potest profectò peccatum hoc primò, & proximè illius essentiam non attingere, & per consequens non potest naturæ ordine non prius in ea tanquam in vero ac proprio subiecto existere, quàm in potentijs, quæ naturali quodam fluxu ab illa, vel ex illa dimanant. Siquidem substantia accidentibus naturâ quidem & ratione semper, sepe quoq; tempore prior existit. Nec enim, vt corpus ad animam, ita etiam anima ad suas affecta est potentias. Quandoquidem corpus ad animam comparatur, vt materia ad suam formam: materia autem etsi non ordine naturæ, aut perfectione, via tamen generationis formam antecedit: At verò substantia animæ comparatur ad suas facultates, vt causa ad sua effecta: fluit enim hæ ab illa.

Anima vnitur
corpori, vt
forma, non vt
motor tantum.

Anima citra
medium vn-
tur corpori vt
forma.

Substantia ac-
cidentibus
naturâ prior.

Anima ad su-
as potentias
se habet, vt
causa ad effe-
ctum.

Vt ergo anima coniungitur carni, (vnde peccatum, de quo hinc disputatur, contrahitur) non per suas vires, sed per semetipsam, siue per essentiam suam proximè; potentiæ autem

Orig. peccatū ex animæ essentia se diffundit ad voluntatem, & alias animæ vires.

Orig. peccatum, est peccatum naturæ; & cur.

Potentie personam spectant verius quam naturam.

eidem illi carni vniuntur, non per se proximè, sed anima, quæ corporis est forma, mediante: ita originis peccatum proximè quidem sese infundit in animam, per hanc autem in voluntatem, (in qua etiam præcipuam suam vim exercet) mox certo quodam ordine ad reliquas animæ facultates virus suum diffundit. Et quia peccatū hoc, prius, & pressius inheret animæ, quàm vlli omnino eiusdem animæ virtuti, aut potentia, fit vt naturæ vitiū appelletur familiarius, quàm personæ: Non enim personam respicit nisi per naturam, cuius vtique essentialis pars, non est aliqua vis animæ, aut aliqua eiusdem animæ potentia, sed ipsamet anima absolutè accepta. Potentiæ autem, quod sint quedam tantum naturæ proprietates, ac operationum principia, ad personam pertinent verius, quàm ad naturam. Nam ad naturam ea solùm spectare traduntur, quæ speciem constituunt: Ad personam autem, & hæc ipsa, & illa præterea, quibus persona à persona secernitur, & ad exercendum opus aliquod idonea redditur; qualia inter cetera sunt potentia, earumque organa, & instrumenta: sunt enim actus suppositorum: actus autem potentias ponunt tanquam principia. Extant & aliæ quoque causæ, cur naturæ vitium appelletur frequentius, quàm personæ: sed quia illas supra exposuimus, nullum est operæ precium eas nunc hoc loco denuo repetere. Proxima ergo peccati huius sedes sit animæ *ovvia*.

At obijcies hîc fortè: Anima secundum se virtutis subiectum esse nequit, ergo nec vitij quoque. Falsò id sumitur, nam cum secundum se verum & proprium omnium moralium actuum subiectum existat, vereque & propriè peccatrix, vel virtutum cultrix denominari queat, & denominari quoque solet, fit profectò vt omnium omnino virtutum & vitiorum, vel primum, vel certè proximum subiectum necessariò censeri debeat. Est autem originalis peccati subiectum proximum, ceterorum autem primum: personalia enim peccata non recipit in se proximè, sed hac vel illa potentia intercedente. Quod si vitium omnium expers ipsa per se immediatum

suarum

suarum operationum principium existeret, non solùm proximum originalis peccati subiectum foret, sed reliquorum quoque omnium, absque vlla omnino exceptione.

Causa itaque, vel ratio, propter quam anima secundum se, vel essentia animæ proximum personalis culpæ subiectum esse non possit, non est illius ineptitudo, vel inhabilitas; sed intrinseca actualium, vel personalium scelerum conditio: Quoduis enim personale peccatum semper prauo actu aliquo consistat, vel sanè praua boni alicuius actus omissione. Quandoquidem quodlibet eius generis peccatum est aliquod, dictum, vel factum, vel concupitum contra legem Dei. Cum ergo actus omnes proximè ab aliqua potètia dimanent, fit vt anima absque voluntatis, aut alterius alicuius potètiæ intercessione, eiusmodi peccata in se recipere non valeat. Si qua igitur extaret culpa, ad quam nullius omnino potentia actus deposceretur, illius vtique anima immediatum, vel proximum subiectum esse posset. Talis autem culpa est originalis labes; non enim constat hæc per actum proprium, aut personalem, sed, vt sæpe iam repetitum est, ex origine contrahitur.

Nec aduersantur his, qui originis peccatum in originalis iustitiæ priuatione, aut voluntatis auersione positum asserunt. Quandoquidem non vsurpant illi priuationem illam pro sola voluntatis obliquitate vel destitutione, sed pro totali totius iustitiæ & sanctitatis à toto animæ regno proscriptione, hoc est, non solùm à voluntate, alijsque viribus ab illa dependentibus, sed ab ipsa quoque voluntatis radice: quæ sanè non est alia, quàm ipsamet intelligentis animæ substantia. Sunt sanè duæ hæc destitutiones, vel priuationes suo modo inter se distinctæ: tamen quia altera ex altera consequitur, & se habent per modum arboris & fructus, vel causæ & principalis eiusdem effectus, pro eodem accipi possunt, & passim quoque pro eodem accepta comperiuntur. Quemadmodum etiam, licet gratia & charitas, vt causa & effectus inter se sint distincta, in ratione tamen meriti non infrequenter pro eodem vsurpantur.

Verum-

Ratio cur anima personalis noxæ proximum subiectum esse non, queat.

Vt gratia & charitas in ratione meriti, ita animæ & voluntatis destitutio pro eodem non infrequenter habentur.

Anima est primum vel proximum virtutum & vitiorum omnium subiectum.

Anima orig. peccati subiectum proximum, reliquorum primum.

Orig. peccatum, vt inhaeret, proximè animæ essentiam; vt autè operationis principium est, proximè voluntatè spectat.

Verumenimverò licèt originis peccatum, si secundùm se absolutè, vel vt inherere natum est, spectetur, priùs infideat animæ, quàm occupet voluntatem, vel alias eiusdem animæ partes: attamen si illud consideres, vt per se, vel per satellitium suum multa obscœna, & illiberalia desideria, multasque turbas, ac seditiones in animæ ditione excitat, haud dubiè priùs ipsam voluntatem sibi vendicat, quàm, vel animæ substantiam, vel vllam aliam eiusdem animæ potentiam. Si quidem anima per se proximè non operatur, sed per facultates suas: inter has autem voluntas primatū facilè obtinet. Constat enim vnā hanc ceteras omnes mouere, & ad opus instigare: nec quicquam omnino extare pœna, vel præmio dignum, quod per se, aut per accidens hinc non fluat.

Quòd si verò peccatum hoc non ex propria naturæ suæ conditione, neque ex motuum, quos in nobis ciet, improbitate, sed ex radice, vel ortus sui ratione æstimare lubeat: altus in sensum tactus, generandique, & concupiscendi vim insedisse deprehendemus, quàm in vllam aliā totius hominis partem. Hic nanque, si alibi vsquam, virus & energiā illius experimur maximè euidentem, maximeque molestam, & improbam: nec enim hanc tantum, vel illam hominis partem infestat, & occupat, sed totum penè hominem. Libido, inquit Augustinus, qua obscœnæ corporis partes excitantur, non solum totum corpus sibi vendicat, nec solum extrinsecus, verum etiam intrinsecus totum commouet hominem, animi simul affectu cum carnis appetitu coniuncto atque permixto. Hec ille, & alia in hunc sensum plura ibidem.

Peccati orig. vis & improbitas maximè euidentis in inferioribus viribus.

Carnis libido occupat totum hominem.

Orig. peccati ortus & vis familiaris adscribitur generandi virtuti, tactusque sensui, & vi concupiscendi, quæ nutritiæ vel augmentatiuæ facultati.

Cur, inquis, peccatum hoc generandi facultati tribuitur frequentius, quàm nutriendi, vel accrescendi virtuti, cum nulla ex his omnibus rationi parere nata sit? Ad hoc dici potest, originis peccatum, ob id virtuti generatiuæ, tactusque sensui, & vi concupiscendi familiaris adscribi, quàm nutritiæ facultati, vel augmentatiuæ, tametsi nulla ex his omnibus rationis imperio obsequi soleat, quòd tria hæc maiorem cum actu, quo

quo natura propagatur, cognationem habeant, quàm reliqua duo. Complectitur enim hic actus duo inter cetera maximè sibi intrinseca: nempe suam ipsius substantiam, & oblectationem à naturæ opifice ipsi adiunctam. Oblectatio ad sensum tactus pertinet: actus autem substantia **gignendi** quidem vi tribuitur vt exequenti: vi autem concupiscendi vt imperanti: Eius enim est tendere in id, quod est conueniens, vel oblectabile secundùm sensum. At verò vis nutritiua huic propagationis actui, aut non seruit, sicut nec augmentatiua quoque: aut hactenus tantum seruit, quatenus semen preparat. dici enim solet, Superfluum alimenti semen esse. Non est ergo mirum, si peccati huius infectio gignendi facultati familiaris tribuitur, quàm nutriendi, vel augmentandi virtuti. Quòd autem nulla ex omnibus istis rationi obsecundet, id solum probat peccatum personale non magis vni posse tribui, quàm alteri: at non probat originis vitium, quod non à voluntate eius, qui illud contrahit, deriuatur, sed ex origine hauritur, non posse virtuti generatiuæ iustius adscribi, quàm nutritiæ, vel augmentatiuæ.

Nutritio generatiui seruit, sed remotè.

Superfluum alimenti semen

Porrò autem ex hac tanta partium dissimilitudine, ac multitudine, quas peccatum hoc inficit, vel afficit, quidam natum volunt, vt multitudinis numero interdum exprimat. scriptum est enim: Ecce in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea. Alij ob deformitatum, ex quibus primò ortum est, vel certè ob effectuum, quos ex se progignit, varietatem, multitudinis numero designatum existimant veriùs, quàm vllam aliam ob causam. Verum licèt hæc omnia verissima sint: nam & multos acerbos fructus ex sese fundit, & multas animæ partes turpiter inficit, & scelus, ex quo primùm natum est, multas deformitates per se tulit: attamen non est necessarium, vt ad eam multitudinem Propheta respiciens multitudinis numero illud extulerit. Quandoquidem anallagæ illæ personarum, & numerorum in Scripturis sunt vsitatissimæ, & in illo ipso quinquagesimo psalmo, vnde

Variè opinio, nes, cur orig. peccati multitudinis numero interdum designatur.

Psal. 50.

de hic locus petitus est, singulare pluralis loco aliquoties usurpatum legitur, & idem alibi accidit sæpissimè. Taceo, locum hîc allegatum, cùm Hebræum contextum, tum Chaldaicam quoque periphrasim vnitatis numero ef-ferre.

Impropiè lo-
quuntur, qui
orig. peccatû
propter actus
vnitatem in
omnibus vnâ
esse dicunt.

Sed quid est ne ergo vnum tantum, an plura? Qui rem hanc ex actu, ex quo primò natum est, metiuntur, illi vnum omnium esse dicunt. Sed hi admodum impropiè loquuntur. Siquidem actus ille non erat originis peccatum, sed personale peccatum Adæ. Erat tamen originalis peccati causa, vel principium. Qui verò non ipsum præuaricationis actum, sed mentis auersionem, vel reatum, vel maculam inde in vniuersam mortalium naturam deriuatam spectant, illi tot huius generis peccata constituunt, quot hominum sunt capita, & hoc rectè. Nam vt singuli singulas ex Adamo naturas, tanquam communis naturæ membra, vel partes trahunt: ita singulas quoque eiusdem naturæ in-fectiones, vel maculas ex eodem illo mutuuntur. Quauis ergo aliquo vero sensu dici posset, esse vnum tantum, quia est vnum causaliter: simpliciter tamen id dici non debet, neque verè quoque dici potest, quia singuli singula sortiuntur. Est tamen vnum omnium secundum speciem: sicut etiam vna omnium specifica est natura.

Tot ex Ada-
mo trahuntur
orig. peccata,
quot indivi-
duæ naturæ.

Assignantur
rationes, cur
vnum specie
originis pec-
catum in sin-
gulis consti-
tuere liceat.

Sed nunquid, qui vnum in omnibus genere, vnum autem in singulis specie constituerent, procùl à vero aberrarent? non opinor, ais. Nec enim potest vnum ad numerum accidens, in diuersis, ac numero distinctis subiectis existe-re: nec vnus ad numerum habitus ad plura, eaque inter se opposita vitia animum inclinare: nec vna ad numerum noxa pluribus pœnis obnoxia esse. Atqui originis vitium non hanc aut illam hominis partem tantum occupare videtur, sed omnes promiscuè: nec animum ad hoc vel illud vitium solum inclinare, sed ad omnia absque vllò ferme discrimine: nec vno tandem supplicij genere mul-

tari,

tari, sed nullo non ferè.

Sanè æquè à veritatis scopo aberrant, & qui vnum ad numerum in pluribus, vel in omnibus, & qui multa rursus numero in vno collocant. Nam cùm primaria illius causa sit tantum vna; & principale & proximum illius subiectum, sit solum vnum; & potissima eiusdem tandem pœna sit tantum vna: in vno homine plura originis peccata numero tantum inter se differentia iusto titulo constitui non possunt. Quare quicquid in tripartita illa ratione sumebatur, totum illud falsò sumebatur. Nec enim inhæret peccatum hoc pluribus subiectis primò & proximè, sed vni duntaxat, puta essentia ipsius animæ. Si quas autem illius partes inficit, vt reuera inficit, eas inficit vt certum ad hanc vnâ radicem ordinem sortiuntur, siue vt potentiales illius vnus partes existunt. Quemadmodum etiam originalis iustitia licet in vna animæ substantia, tanquam in proprio domicilio propriè resideret, hinc tamen sese effundens, & diffundens, omnes ipsius animæ vires, & facultates in officio continebat, & ipsum præterea corpus ab interitu & patibilitate conseruabat.

Vnū tantum
ad numerū in
vno est orig.
peccatum.

Rationes, quibus probatur in vno homine plura esse orig. peccata, nō sunt firmæ.

Sed neque ad diuersa quoque vitia per se inclinatur, sed tantum per accidens, remouendo nimirum prohibens. Nam vt mixti compage per continentis virtutis absentiam submota, omnia mox elementa, vnde illud constabat, tendunt in opposita: rursus vt excussa columna, quæ solidum ali-quod corpus sustentabat, grauiâ, quæ continebantur, illi-cò descendunt; leuia verò, quæ sustentati corporis obiectu arcebantur, ascendunt: Ita iustitiæ originalis harmonia per originis peccatum sublata, diuersæ animæ partes ad diuersa feruntur, singula nimirum ad sua propria obiecta. Neque diuersis tandem pœnis plectitur primò, sed vna tantum: ex ea vna tamen certo quodam ordine fluunt aliæ non pauca: sed nec nouum quoque est, aut iniustum, vnâ noxam pluribus multare pœnis, dummodo tamen omnes sint vni-

Orig. peccatum ad diuersa vitia per accidens inclinatur.

us culpæ quantitatem non excedant. verum hac dere postea
fufius.

*Omnes originalis peccati effectus, & penas vna mortis
appellatione contineri, & vna hac saepe
quoque designari.*

TRACTATVS VNDECIMVS.

Effectus &
finis cum in
naturalibus,
tum etiam in
moralibus
saepe in vnum
incidunt.

Spiritualia in
hac vita ex
fectis cogno-
scuntur me-
lius, quam ex
se ipsis.

Proximus o-
rig. peccati
effectus non
sunt illi, quos
assignant Se-
ctarij.

Hinc de originalis peccati subiecto, materia-
liue causa breuiter constitutis, consenta-
neum est, vt nonnulla hinc de eiusdem pec-
cati effectis, & poenis quoque, in medium
adferamus: vt quæ à veris ac proprijs pec-
cati huius causis, de quibus vtcunque ac-
curatè haftenus disputatum est, nequa-
quam aliena censenda sunt. Constat enim, cum in naturali-
bus & physicis, tum in moralibus quoque & ethicis, effecta
& fines non infrequenter in vnum incidere. Nam vt gene-
rationis finis & effectus est forma geniti; statuarij finis & ef-
fectus, Cæsaris effigies vel statua: ita belli finis & effectus si-
mul est pax, vel victoria; diuinæ gratiæ finis simul & effectus,
iustitia, vel vita æterna; peccati tandem finis & effectus simul
mors, & sempiterni ignis flamma. Accedit huc, cum verè spi-
ritalia omnia, tum cætera quoque, quæ sub sensum non ca-
dunt, ex effectis faciliùs dinosci solere, quam ex seipsis: atqui
originale peccatum sub sensum non cadit, vt quod secun-
dum se, ac formaliter sumptum quidam defectus ac priuatio
sit veriùs, quam aliquid reale ac positium.

Inter proximos autem ac proprios peccati huius effectus,
nullum omnino ex ijs omnibus reponendum existimamus,
quos Sectis addicti, vel primo loco huic assignare solent. Nam
vacare metu ac fiducia Dei, odisse iudicium Dei, fugere De-
um iudicantem, irasci Deo, desperare gratiam, & alia his
cogna-

cognata, neque huius, neque alterius cuiuscunque scele-
ris effectus, sed nefaria, carcereque ac flammis digna scelera
sunt. Scripturæ igitur non hos, sed alios ab his non parum di-
uersos, primæ præuaricationis, quæ & nostra quoque cense-
tur, effectus exponunt. Quia, inquit Dominus, audiisti vocem
vxo- ^{Genef. 3.} ris tuæ, & comedisti deligno, ex quo præceperam tibi, ne
comederes, maledicta terra in opere tuo: in laboribus come-
des ex ea, cunctis diebus vite tuæ: spinas & tribulos germina-
bit tibi, & comedes herbas terræ. In sudore vultus tui vesceris
pane tuo, donec reuertaris in terram de qua sumptus es: quia
puluis es, & in puluerem reuerteris. & ad mulierem: Multipli-
cabo ærumnas tuas, & conceptus tuos: in dolore paries filios,
& sub viri potestate eris, & ipse dominabitur tui.

Omnes hi originalis peccati effectus vel poenæ (pro eodem
enim cum diuo Augustino & alijs egregijs Theologis vtrunq;
vsurpamus: tametsi alterum altero latius patere non nescia-
mus, est enim omnis omnino poena peccati alicuius effectus,
non omnis tamen eiusdem effectus, est etiam propriæ ratio-
nis poena) eodem illo capite, & alibi percrebrò vno mortis
vocabulo designantur. Tulit ergo Dominus Deus hominem,
ait Scriptura, & posuit eum in paradysum voluptatis, vt opera-
retur, & custodiret illum: præcepitque ei, dicens: Ex omni li-
gno paradysi comede, de ligno autem scientiæ boni & mali ne
comedas: In quacunque die comederis ex eo, morte morie-
ris. Eandem mortis poenam & Eua quoque cum antiquo ser-
pente disceptas, repetit: sed non candidè, addidit enim. Etenim
interroganti angui, Cur præcepit vobis Deus, vt non come-
deretis ex omni ligno paradysi? respondit illa: De fructu ligno-
rum, quæ sunt in paradiso, vescimur: de fructu verò ligni, quod
est in medio paradysi, præcepit nobis Deus, ne comederemus,
& ne tangeremus illud, ne fortè moriamur. Hæc Eua, sed mala
fide: iam enim tum animus illius ingenti cupiditate accen-
sus, cœperat labare, cœcutire, & ad violandam fidem Deo pa-
tam inclinare.

Omnis poena
peccati effe-
ctus: non o-
mnis peccati
effectus, est
etiam poena.

Genef. 2.
Omnes orig.
peccati effe-
ctus vno mor-
tis vocabulo
designantur.

Genef. 2

Eua cupidine
accensa nur-
tat.

Quin & ipse quoque Apóstolus vix villo alio ferè vnquam, quàm mortis nomine, quæ ex Adami scelere incommoda accepimus, exprimere affolet. Sicut, inquit ille, per vnum hominem peccatum in hunc mundum intrauit, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccauerunt. & infra: Sed regnavit mors ab Adam vsq; ad Moysen, etiam in eos qui non peccauerunt in similitudinem preuaricationis Adæ. & paucis interiectis rursus: Si enim vnus delicto mors regnavit per vnum, multò magis abundantiam gratiæ & donationis & iustitiæ accipientes, in vita regnabunt per vnum Iesum Christum. Hæc Apóstolus. Interroganti proinde ecquænam germana, ac propria originalis peccati poena censenda sit? huic breuiter, & absolute respondere licebit: Proprium vitij huius stipendium, ac meritum, mortem esse, vel vitæ priuationem. Nec enim aliud est mors, quàm vitæ absentia, aut vitæ priuatio.

Vitæ autem appellatione, cum ipsum vitalis operationis principium, tum ipsa quoque viuientis operatio venire solet. Propria autem, & prima, & quasi formalis ipsius viuientis operatio nihil aliud est, quàm aliqua motus specie sese mouere. Vnde, quæ se mouere, aut in opus aliquod prodire non possunt, vt elementa, & pleraque ex his concreta, ea inanima, & vitæ expertia dicuntur: Contrà vero, quæ operari, ac se mouere possunt, esto nihil externi operis moliantur, vt cum sopore, morbo, vel alio vinculo impedita tenentur, ea viua, vel viuientia vulgò appellantur.

Hoc autem inter viuientia, & vita carentia discrimen nõ aliunde petitum videtur, quàm ex animantibus. Solet enim cuiusvis generis animantes tum demum vitam auspiciatæ dici, cum se aliqua motus specie agitare dinoscuntur: tantoq; temporis spatio viuètes iudicari, quãto aliquo modo mouere se possunt. Cum autem nullo motus genere se amplius mouent, nec mouere possunt, mortua appellantur. Mouentur & graua, & leuia quoque, sed hoc non à se, sed ab altero: nec mouentur ad

Hoc autem inter viuientia, & vita carentia discrimen nõ aliunde petitum videtur, quàm ex animantibus. Solet enim cuiusvis generis animantes tum demum vitam auspiciatæ dici, cum se aliqua motus specie agitare dinoscuntur: tantoq; temporis spatio viuètes iudicari, quãto aliquo modo mouere se possunt. Cum autem nullo motus genere se amplius mouent, nec mouere possunt, mortua appellantur. Mouentur & graua, & leuia quoque, sed hoc non à se, sed ab altero: nec mouentur ad

Discrimen inter viuientia & non viuientia petitum ex animantibus.

Animalia dum se amplius mouere non possunt, mortua censentur.

Mors, vitæ priuatio.

Vitæ nomine, & ipsa vitalis operatio, & ipsum rursus vitæ principium significatur.

Propria viuèntis operatio, aliqua motus specie se mouere.

Discrimen inter viuientia & non viuientia petitum ex animantibus.

Animalia dum se amplius mouere non possunt, mortua censentur.

ad omnem loci διαφοράν, sed ad vnã tantum: imò ne ad vnã quidem, nisi extra naturalem locum vel dispositionem vi aliqua externa pellantur. Illa itaque propriè viuunt, quæ aliqua motus specie mouere se possunt: siue motus accipiantur propriè, vt est actus imperfecti: siue communiter, vt est actus perfecti.

Porro autem primum vitalis operationis principium, est ipsa viuientis forma: Hinc enim ipsum viuientis esse vel existere proficiscitur. Ab ipso autem esse proximè dimanat omnis operatio, omnisque operationis modus, & perfectio. Eò nanque vnumquodque nobiliores edit operationes, quò nobilius sortitur esse: eò contrà abiectiones, quò esse sortitum fuerit vilius. Vnde homo multò præstantiores actiones edit, quàm brutum; & Angelus, quàm homo; & Deus, quàm Angelus. Quid ita? quia multis partibus nobilius est esse Dei, quàm Angeli; & Angeli, quàm hominis; & hominis tandem, quàm bruti. Quin & habitus ad hoc vel illud vitæ genus per modum naturæ inclinantes, viuendi ritus, ac consuetudines, interdum quoque vitæ nomine appellantur. Dicitur hic enim vitam ducere monasticam vel solitariam; ille communem vel politicam; iste honestam, vel turpem, vel alio modo affectam; ille demum a cationi vel contemplationi deditam: & sic dereliquis.

Iam vt duplex, vel etiam triplex in hominem cadit vitæ principium, vnum internum vel innatum, alterum externum extrinsecè ve ascitum: & hoc rursus (quod quidem ad nostrum institutum attinet) bipertitum: alterum, quod ita accidit, vt tamen abscedere possit: alterum, quod vbi semel accesserit, nunquam amplius abscedit, neque communi lege abscedere potest: Ita triplex quoque in eundem cadit vita, & triplex rursus esse: vnum nimirum naturæ, alterum gratiæ, tertium gloriæ: & triplex tandem vitæ operatio: vna animalis, altera spiritalis, tertia beatifica. Vita & operatio animalis procedunt ab

Primum vitalis operationis principium est ipsa viuientis forma.

A forma manar esse, hinc operatio, & operationis modus.

Viuedi ritus, vita appellatur.

Triplex vitæ principium in hominem cadit.

In hominem triplex cadit vita, & triplex esse, & triplex vitæ operatio.

ani-

Triplex hominis vita, anima, gratia, gloria.
 anima: hæc enim est internum, vel innatum vitalis operationis principium. Vita autem & operatio spiritalis procedunt ex inherente charitate, vel gratia. Vita denique & operatio beatifica, oriuntur ex lumine gloriæ.

Triplex in vnum hominẽ mors cadit.
 Cùm ergo vnum oppositorum tot membra complecti soleat, quot alterum, consequens fit triplicem quoque interitum vel mortem in hominem conuenire: vnam corporalem, alteram spiritalem, tertiam ex vtraque conflata. Mors corporalis est abcessio animæ à corpore. Mors spiritalis est ab-

Corporis vita anima, animæ Deus.
 Lib. de vera relig. cap. 10. & ad Psal. 70.
 cessio Dei ab anima: nã vt vita corporis est anima, sic animæ vita est Deus. Quomodo, inquit Augustinus, si anima deserat, moritur corpus: sic anima moritur, si deserat Deus. Ipsa est gratia eius, vt resuscitet, & sit nobiscum. & alio rursus loco: Sicut anima est vita corporis, sic vita animæ est Deus. Deus

Mors corporis necessaria, mors animæ voluntaria.
 amissus, mors animæ: anima amissa, mors corporis: mors corporis necessaria, mors animæ voluntaria.

Fit autem diuortium hoc inter Deum & animam per culpam, tanquam per causam meritoriam. Anima, inquit Ezechiel, quæ peccauerit, ipsa morietur. Mors æterna est irreparabilis diuinæ gratiæ, & per consequens luminis gloriæ, iactura: per hoc enim tanquam per principium formale & proximum æterna constat vita. hinc illud Psalmistæ: Non videbit lumen in æternum. Postrema hæc mors, quod perpetuæ priuationi adiunctam habeat perpetuam sensus poenam, si in adultos ceciderit, gehennæ nomine exprimi interdum consuevit. Si oculus tuus scandalizat te, inquit Christus, erue eum, & proijce abs te: bonum est tibi vnum oculum habentem in vitam intrare, quàm duos oculos habentem mitti in gehennam ignis.

Mors corporis mala, adiunctum enim habet doloris sensum.
 Inter has mortes prima est mala, secunda peior, tertia pessima. Est, inquam, mors prima mala: habet enim asperum sensum, & contra naturam est vis ipsa, qua vtrunque diuellitur, quod fuerat in viuente coniunctum atque consertum, & tam diu moratur & viget, donec omnis tandem adimatur sensus,

sensus, qui ex ipso inerat animæ carnisque complexu. Quam tamen totam molestiam vnus nonnunquam icus corporis, vel animæ raptus intercipit, nec eam sentiri præueniente celeritate permittit. Quicquid tamen illud est in morientibus, inquit Augustinus, quod cum graui sensu adimit sensum, piè fideliterque toleratum auget meritum patientiæ, non aufert vocabulum poenæ. Est ergo mors ob adiunctum doloris sensum, eiusque rei, quam omnia expetunt maximè, priuationem mala.

At non est tamen hæc mors pessima, imò ne mala quidem impensè: quia non perpetuè, sed tantum ad tempus vitali spiritali orbat. Nam quotquot modò vita hac defunguntur, omnes illi olim denuo ad alteram vitam exuscitabuntur. Vnde in sacris literis mors isthæc non tam mortis, quàm dormitionis nomine designari solet. hinc illa: Dormiuit David cum patribus suis. item: Diues cùm dormierit, non sumet omnia secum. rursus: Lazarus amicus noster dormit, sed vado vt à somno excitem illum. demum: Non est mortua puella, sed dormit. Ex eadem resurrectionis spe, & mortis morte natum est, vt loca, quæ fidelium cadauera excipiunt, κοιμητήρια appellantur familiaritè, quàm sepulchreta, vel busta.

Habet præterea & hoc quoque mors hæc inter cætera commodum, quòd ab omnibus vitæ huius miserijs & crucibus absoluat: quam liberationem quidam tanti fecère, vt vltro vitam sibi abrumpere non dubitarent. Quòd si, vt non nunquam fit, pro pietate iustitia ve depèdatur, vel eo etiam quo par est animo, vndecunq; tandè accesserit, excipiat: non solum à vitæ huius ærumnis ac calamitatibus liberat, sed sepe quoque vitæ huius munere perfunctos, in tuto æternæ felicitatis portu collocat. Verum quòd hæc commoda sua vi non adferat, fit vt secundum se considerata, quatenus videlicet proprium munus in morientibus exercet, nunquam censenda sit bona, sed mala, quia poenæ & cruciatui semper est obnoxia.

At vero multò hac corporis morte, & peior, & exitialis est

Lib. 13. c. 6. de ciuit.

Mors corporis non est admodum mala, nec pessima, quia non est diuturna.

3. Reg. 2.

Iob 22.

Ioan. 11.

Matth. 8.

Mors piorum, dormitio.

Mors corporis à vitæ huius miserijs liberat.

Mors animæ corporis mor-

te peior, priuat hæc enim summo bono.

Mors animæ in hac præsertim vita absolute non est pessima, quia non adimit omnem spem vitæ.

Apocal. 3. >

Mors gehennæ omnium pessima & funestissima.

Mors gehennæ duplicem, & suo etiam modo triplicem mortem complectitur.

mors animæ. Hæc enim non vulgari aliquo, aut passim obuiocommodo priuat hominem: sed omnium maximo, & præstantissimo: nēpe Deo, & omnibus præterea verè spiritualibus & sanctificantibus eiusdem Dei muneribus, verarumque virtutum ornamentis. Veruntamen tanta hac bonorum iactura non obstante, non potest adhuc mors isthæc omnium pessima absolute dici. Nam etsi vitæ tollat, & vitæ quidem nobilissimam, puta diuinam: non omnem tamen adimit reuiuiscendi spem, aut facultatem: Siquidem multi per Christi gratiam ex ea morte exscitatur ad vitæ, & omnes ex ea resurgere possunt. Deus namque præstod est omnibus: Stat enim ad ostium, & pulsat. Attamen quod plurimi sua culpa ex hac morte nunquam exurgant, non immeritò mors hæc inter spirituales prima appellatur.

Omnium itaque pessima & funestissima est mors gehennæ. Hæc vna enim inter omnes citra omnem omnino recuperandam vitæ spem, perimit & perdit. Nam quæ amittitur vita per primam, hoc est, per carnis mortem, ea certò instauratur: quæ autem deperditur per secundam, hoc est, per gratiæ abscissionem, ea instaurari potest, & sæpe instauratur: quæ verò per tertiam, ea instauratur nunquam, nec cõmuni lege instaurari potest. Etsi in eos mors hæc fortè ceciderit, qui euadere poterant, non solum bonis omnibus illos exiit, sed innumeris quoque pœnis & cruciatibus afficit. Quin & alia quoque ratione mors hæc ceteris omnibus exitialis, funestiorque existit. Quandoquidem ceteram vnam duntaxat mortem complectuntur: nec enim necessum est, si anima separatur à corpore, vt Deus quoque separaretur ab anima; vel contrà si Deus seiungatur ab anima, vt anima quoque diuellatur à corpore. Hæc autem duas semper, imò certa quadam ratione omnes simul in se includit: Nam quotquot humani spiritus apud inferos ardent, separati sunt omnes, & à corpore, & à Deo, & à gloria, & in omne æuum ab hac, & illo separati manebunt.

Non contingit sanè pessima mors hæc plenè antequam anima corpori, quod informauerat, ita denuo consocietur, vt nulla

nulla amplius direptione ab ea diuelli queat: Verūtamen quod post communem omnium resurrectionem impiorum animæ non tam informatæ sunt sua corpora, vt viuant, quàm vt pœnas & cruciatibus hauriant, non profus ineptè dici queat, nouissimam mortem vtriusque partis mortem in se complecti. Quauis in nouissima damnatione homo scire non desinat, inquit Augustinus, attamen quia sensus ipse nec voluntate suavis, nec quiete salubris, sed dolore pœnalis est, non immeritò mors est potius appellata quàm vita.

Harum autem omnium mortium reatum, vnum illud naturæ peccatum, in quo nascimur omnes, secum trahit. Nam cum Deus Opt. Max. primo illi homini, quem in paradiso constituerat, de vetita esca dixit: Quacunque die ex illo comederis, morte morieris: non tantum primæ mortis partem priorem, vbi anima priuatur Deo: nec tantum posteriori, vbi corpus priuatur anima: nec solum totam ipsam primam, vbi anima, & à Deo, & à corpore separata punitur: sed quicquid mortis est vsque ad nouissimam, quæ secunda dicitur, & qua est nulla posterior, comminatio illa complexa est. De his igitur tribus mortibus, earumque partibus, & appendicibus, maximè verò de prima & secunda, (Nam de tertia, quatenus sensus pœnam adiunctam habet, alibi à nobis scriptum, & disputatum est fusè) iam nunc ordine differemus, breuiter id tamen & succinctè.

Prima igitur, non tempore, nec malignitate, sed explicationis serie, mors carnis esto. Mortis autem nomine complectimur hoc loco omnes mortis comites, & antambulones, vt sunt fames, sitis, mœror, luctus, ægritudo, senium, & sexcenta id genus alia, quæ à primo vitæ ortu, vsque ad vltimum eiusdem vitæ halitum, consumunt & perimunt. Nec enim putandum est tunc demum mortem vim suam adhibere, cum interimenti finem facit: Nam vbi primum in vitam hanc ingredimur, statim nos mors ponè à tergo insequitur, ipsamque vitam continuè conficit atque consumit: nec cõficere vnquam

Mors gehennæ post communem carnis resurrectionem cõsummata.

Lib. 13. c. 12. de ciuit.

Nullius non mortis reatum adducit orig. peccatum.

Genes. 2.

Aug. lib. 13. c. 12. de ciuit.

In dispu. de Inferno.

Mors corporis completitur non solum vitæ finem, sed cetera quoque omnia, quæ viam ad illam muniant.

Simul viuere & mori incipimus.

desinit, donec tandē vniuersam exhauserit. Sed diuum Augustinum ea de re paucis, & clarē differentem audiamus.

Lib. 13. c. 10.
de ciuit.

Ex quo, inquit ille, quisq; in isto corpore morituro esse coeperit, nunquā in eo non agitur, vt mors veniat. Hoc enim agit eius mutabilitas toto tēpore vitæ huius, si tamen vita dicenda est, vt veniatur in mortē. Nemo quippe est, qui non ei post annum sit, quā ante annum fuit, & cras quā hodie, & hodie quā heri, & paulò post quā nūc, & nunc quā paulò antē propinquior: quoniam quicquid temporis vinitur, de spatio viuēdi demitur: & quotidie fit minus minusque, quod restat: vt omnino nihil sit aliud tempus vitæ huius, q̄ cursus ad mortem. In quo nemo vel paululum stare, vel aliquando tardiùs ire permittitur: sed omnes vrgentur pari motu, nec diuerso impelluntur accessu. Neq; enim cui vita breuior fuit, celeriùs diem duxit, quā ille cui longior: sed cū æqualiter equalia momenta raperentur ambobus, alter habuit propiùs, alter remotiùs, quò non impari velocitate ambo currebant. Aliud est autē amplius vitæ peregrisse, aliud tardiùs ambulasse. Qui ergo vsque ad mortem productiora spatia temporis agit, non lenitiùs pergit, sed plus itineris cōficit. Porro si ex illo quisq; incipit mori, hoc est, esse in morte, ex quo in illo agi coeperit ipsa mors, id est, vitæ detractio: quia cū detrahendo finita fuerit, post mortem iam erit, non in morte: profectò ex quo esse incipit in hoc corpore, in morte est. Hęc Augustinus, & alia multa in eandem sententiam.

Hodie morti
viciniores q̄
heri.

Tempus vi-
tæ, cursus ad
mortem.

Æquo passu
omnes ten-
dunt ad mor-
tem.

Qui diutiùs
viuūt, non ci-
tius currunt,
sed plus spa-
tij cōficiūt.

Vita, presens
propterea
miserias,
quas adiun-
ctas habet,
mors est ve-
ritas, quā
vita.

Nec secus de vitæ huius miseria, & breuitate, continuo- que ad mortem cursu scribunt, ac conqueruntur alij Theologi & Philosophi. Nec hoc sanè non verissimè, & iustissimè. Quis enim continuum quoddam intermorimeritò non censeat, etiamsi tempus pedem figeret, in curis tristissimis, in laboribus immēsis, in luctu & lachrymis assiduis, in terra hac inculta, vepribus & sentibus obsita, inter tot noxia & infesta animantia, inter tot pericula & vitæ discrimina miserā hanc & ærumnosam vitā ducere? Nec obstrepat nobis hęc quispiam,
ac

ac miserorum hęc esse dicitur: sunt enim omniū promiscuè, etiamsi qui felicissimam vitam agere videantur.

Magnificauit opera mea, (inquit Salomon, sapientia ce- terisq; omnibus, quæ, vel expeti, vel obtingere in mortali hac vita possunt, Regum omnium florentissimus) & edificauit mihi domos, & plantaui vineas, feci hortos & pomaria, & conserui ea cuncti generis arboribus. Et extruxi mihi piscinas aquarum, vt irrigarem syluam lignorum germinantium. Possedi seruos & ancillas, multamque familiam habui: armenta quoque & magnos ouium greges vltra omnes qui fuerunt ante me in Hierusalem. Congregauit mihi argentum & aurum, & substantias regum & prouinciarū. Feci mihi cantores & cantatrices, & delicias filiorum hominum, scyphos, & vrceolos in ministerio ad vina fundenda. Et supergressus sum opibus omnines qui ante me fuerunt in Hierusalem. Sapientia quoque perseuerauit mecum. Et omnia quæ desiderauerūt oculi mei, non negaui eis: nec prohibui cor meum quin omni voluptate frueretur, & oblectaret se in his quæ præparaueram: & hanc ratus sum partem meam, si vterer labore meo. Cumque me conuertissem ad vniuersa opera mea quæ fecerant manus meæ, & ad labores in quibus frustra sudaueram, vidi in omnibus vanitatem & afflictionem animi. Hęc ille de præsentis vi-

tæ ærumnis, etiamsi vulgò beatissima habeatur. Et de prima, vel corporis morte tantum: nunc de animæ seruitute, & morte nonnulla quoque depro-
mamus.

Si vitæ huius
deliciae & di-
uitiæ sunt me-
ra afflictiones
& vanitates,
quanta sunt
ipse afflictio-
nes, & vani-
tates?

X 3

Amiffa,

Amiffa, per inobedientiam, iustitia & sanctitate, hominem mox in ruborem & infirmitatem, iniustitiæque & Sathanae seruitutem incidisse.

TRACTATUS DVODECIMVS.

Legimus, naturæ authorem hominem mente quidē condidisse sagacem ac prouidum, voluntate autem rectum, corpore verò firmum & validum: Sathanam porrò, quòd tantæ illius felicitati inuideret, per mulierem ab hac illum felicitate, & voluntatis rectitudine deicere molitum esse, & re ipsa quoque deiecisse: non quòd dolo illum per mulierem ceperit, vt mulierem ille ceperat per colubrum; (nec in Adam fuit seductus, sed in Eua) sed quòd animi illius constantiam per blandam mulieris orationem fregerit. Etenim vt Aaron erranti populo ad idolum fabricandum non consensit inductus, sed cessit obstrictus: nec Salomon, sacrilego idolorum cultu se polluit, quòd idolis seruiendum esse crederet, sed quòd foeminarū importunitati, ne quid ægrè amoris suo accideret, morem gerere vellet: ita existimandum est Adamum quoque Eue ad diuinę legis transgressionem malè prouocanti, non tanquam verum loquēti credidisse seductum, sed sociali quadam necessitudine ac beneuolentia paruiffe deuctum.

Verumenimuerò licet non ambo sint decepti credendo, ambo tamen sunt capti, & diaboli laqueis irretiti peccando. Et quidem eò capti iustiùs, & implicati inextricabiliùs, quòd post præceptum violatum superbia elati, vel errore excæcati se excusarunt imprudentiùs. Nusquam enim hîc vlla omnino personabat, aut propriæ culpę inculatio, aut supplex veniæ petitio, aut constans medicinæ imploratio. *Quid enim ille?*
 « Mulier, inquit, quam dedisti mihi, hæc mihi dedit de ligno, & comedi. quasi dicat: Si lapsus sum, nõ mea, sed mulieris, quam dedisti mihi, culpa lapsus sum: huic, si quid criminis admissum est,

1. Tim. 2.

Exod. 32.

Aug. lib. 14. c. 11. de ciuit.

Adam vt Aaron & Salomon lapsus.

Adam peccauit & excusauit, & hoc grauius errauit.

est, imputetur, non mihi. Sed nunquid mulier crimen in se reiectum agnoscit? minimè verò. Interrogata nanque, Cur hoc fecisti? nihil cunctata, suam in serpentis fraudem noxam mox transfert. ait enim: Serpens decepit me, & comedi.

Quia ergo contemptus est Deus iubens, qui hominē creauerat, qui ad suam imaginē eum fecerat, qui ceteris animantibus præposuerat, qui in paradiso constituerat, qui rerum omnium copiam salutisque præstiterat, qui præceptis, nec pluribus, nec grauibus, nec difficilibus onerauerat, sed vno tantum, eodemque breuissimo atque leuissimo, ad obedientię salubritatem adminiculatus fuerat, quò super eam creaturam, cui libera seruitus expediret, se esse Dominum commonebat: eiusmodi damnatio in hominē irruit, vt qui mandatum custodiendo futurus erat in carne spiritualis, mente, non corpore tantum fieret omnino carnalis; & ita quidem carnalis, hebes, cæcus, & miserabilis, vt eum ipsum etiam, quem vt vnicum salutis medicum, certumque in tantis illis malis, in quæ se deiecerat, solatium omni studio inquirere, summoque honore & reuerentia prosequi iure meritoque debebat, haud aliter ferè ac hostem capitalem fugeret, ac formidaret. Constat enim, vt primùm funestis epulis sacratissimum illud foedus perfidè violasset, statim ex scelerum conscientia, veluti vefania quadam actum, latebras omnes, quibus se à conspectu Dei omnia prouidentis, intimosque animorum recessus penitissimè introsipientis, occultaret, anxie perquisuisse, atque adeò inter opacas paradisi arbores instar fugitiui cuiuspiam mancipij sese abdidisse. Cùm, inquit Scriptura, audiuisent vocē Dei deambulantis in paradiso ad auram post meridiem, abscondit se Adam & vxor eius à facie Domini Dei, in medio ligni paradisi.

Et vnde, quæso, hic tantus metus, tam repenti obortus? hæc tanta mentis titubatio, & inconstantia? hæc tanta, ac tam anxiosa de contegendis obscenioribus corporum partibus sollicitudo? (Nam & campestris quoque sicuum frondibus obiter

Aug. lib. 14. c. 15. de ciuit.

Ad eum duntaxat, illudque leuissimū, præceptū datum.

Qui in carne futurus erat spiritualis, mente, non corpore, propter peccatum factus est carnalis.

Adamus fugit vt hostem, quem complecti debuit vt patrem

« Genes. 3.

«

«

Adam post peccatū sentit se nudum & exarmatū.

Aug. lib. 13. c. 13. de ciuit.

Adamus deserens Dominum, ad serui sui seruitium redactus est.

Primi parētes iustitia vestiti, externa veste nulla indigebant.

Lib. 13. c. 13. de ciuit.

Adam & Eua non erant cæci, neque nuditatis suæ ignari.

Genes. 3.

ter inter se. consertis sibi confecisse leguntur) Inde nimirum, quia simulatque mortiferum illud serpentis venenum incaute haussissent, euestigio se nudos & exarmatos, omni que cultu, quo antè intus forisque nitebant, turpiter exutos animaduertenterunt. Senferunt enim nouum quendam inobedientis carnis suæ motum, tanquam reciprocā pœnam inobedientiæ suæ. Iam quippe anima libertate in peruersum propria delata, & Deo dedignata seruire, pristino corporis seruitio destituebatur. Et quia superiorē Dominū suo arbitrio deseruerat, inferiorē famulum ad suum arbitrium non tenebat: nec omnino subditam habebat carnem, sicut semper habere potuisset, si Deo subdita ipsa mansisset.

Sanè antequam capitale illud facinus consciuissent, veste, qua nudas corporis partes tegerent, nulla indigebant. Nec enim quicquam tunc extabat, quod vllam illis quantumlibet nudis, aut verecundiam cōciliaret, aut molestiam pareret, aut periculum adferret. Et erat vterque nudus, inquit Scriptura, Adam scilicet, & vxor eius, & non erubescabant. Hic Augustinus: Nudi erant ambo, nō quod eis sua nuditas esset incognita, sed turpis nuditas nondum erat: quia nondum libido membra illa præter arbitrium commouebat: nondum ad hominis inobedientiam redarguendam sua inobedientia caro quodammodo testimonium perhibebat. Neque enim cæci creati erant, vt imperitum vulgus opinatur: quandoquidem & ille vidit animalia, quibus nomina imposuit, & de illa legitur: Vidit mulier quia bonum est lignū in escam, & quia placet oculis ad videndum. Patebāt ergo oculi eorū, sed adhuc nō erant aperti, hoc est, non attenti, vt cognoscerent quid eis indumento gratiæ præstaretur, quando membra eorum voluntati repugnare nesciebant. Qua gratia remota, vt pœna reciproca inobedientia plesteretur, extitit in motu corporis quadam impudens nouitas, vnde esset indecens nuditas: & fecit attentos, reddiditque cōfusos. Ante peccatum ergo, & nudi erant, & cognoscentes erant, & tamen non erubescabant.

At

At verò post facinus indignum patratum, post amissum cœlestis numinis fauorem, cum iam animorum nuditatem vidissent, & quam in sceleris susceptione, cupiditate occacati, cernere non poterant turpitudinem, quæ ex animorum confusione in ipsa quoque corpora redundabat, conspicati essent, iam tum demum, quod animos nō possent, corpora turpitudine affecta obtegere conati sunt: siquidem vitæ innocentia, iustitiaque, & sanctitate deperditis, animoque omnibus ijs opibus, quibus antè splendebat, viresque omnes in officio continebat, & ipsum nihilo minus corpus ab omni iniuria tuebatur, denudato, insigne mox dedecus, ac turpitudine in vtriusque corpore erupit: Cui cum alia re non possent, arborum frondibus, & latebris, & fuga consulere nequicquam conati sunt.

O miram inopiam, ex summa opulencia & rerum omnium affluentia tam subito natam, ac tam late propagatam? Nec enim vllus omnino extat iudicio & ratione valens, cui obscœnæ illæ corporis partes, si fortè nudæ deprehensæ fuerunt, ruborem non adferant. Vnde omnes omnino gentes, populi, & nationes, vsque adedò insitum tenent secretas corporis partes velare, vt quidam alioqui barbari illos corporis artus ne in balneis quidem nudos habere sustineant. De opere porrò ipso, quod partiū eiusmodi ministerio peragitur, non est quod prolixè hîc differamus. Constat enim propter insignem rei obscœnitatē, non solum adulteros, & scortatores, sed legitimos quoque coniuges latibula, & ab arbitris secessus perquirere. Vnde hoc, inquit Augustinus, nisi quia sic geritur, quod deceat ex natura, vt etiā quod pudeat, comitetur ex pœna: & quibusdam interiectis subditidem: Hoc illi canimi philosophi, hoc est, Cynici non viderunt, proferentes contra humanā verecundiam, quid aliud quàm caninam, hoc est, immundam impudentemque sententiam: vt scilicet quoniam iustum est, quod sit in vxore, palam non pudeat id agere. Vicit tamen pudor naturalis opinionem huius erroris. Hęc ille, & multa præterea alia de rubore illo, & erubescencia, ex primi hominis transgressione nata,

Y

& in

Cum animos non possent, corpora te gere conati sunt.

Ex summa opulencia miranda obscœnitas cōsecuta.

Post peccatū corporis nuditas omnibus ratione vrentibus ruborē adfert.

Lib. 14. c. 18. de ciuit.

Cap. 20. Cynicorum impudentia insignis.

& in vniuersum hominum genus latè diffusa.

Omnium viriū quassatio ex peccato consecuta.

Peccatū naturam non euertit.

Nulla in homine pars, quæ per peccatum vulnus aliquod non accepit.

Vulnera naturæ, non sunt veræ aliquæ natura, sed communis naturæ defectus.

Cur naturæ vulnera huiusmodi nomine designentur?

Non solum orig. peccatū, sed cætera quoque peccata naturam vulnérant.

Verum vt nullum ferè malum soleat esse solitarium, ex miserando illo bonorum omnium spiritalium naufragio, non ea solum, de qua nūc obiter disseruimus, verecundia, & genitaliū membrorum inobedientia cōsequuta est, sed ingens præterea totius hominis quassatio, viriumq; omnium, & partiū eiusdem perturbatio: Non quod natura ipsa sit interuersa, aut in alterā demutata, aut quod naturales illius facultates sint extinctæ, aut penitus euerse: sunt enim illæ, manentq; secundū substantiam eadem in vtroq; statu: sed quod virtutū *παινοπλῆα*, qua antè munita erat, detracta, effecta sit egra, & ad præstandū constanter & cum dignitate officiū inualida. Nam & intellectus in plerisque; vehementer caligat, & inferiorum virium libido plūs æquo feruet, & portio, quæ irascibilem appellant, ad ardua egrè admodum assurgit, & voluntas compescendis inordinatis concupiscentiæ motibus parum gnauiter incumbit, denique nulla in homine reliqua est portio, quæ per peccatum vulnus aliquod non accepit.

At hæc interim, siue inscitia, siue malitia, siue cōcupiscentia, siue etiam ignauiæ vulnera, non sunt veræ aliquæ natura, aut veri habitus: sed quædam tātūm egritudines, vel orbitates, vel virium destructiones. Nam sublata per peccatū originis iniustitia, turbatus est corū ordo, dissolutus concentus, enervatus vigor. Significantur autē hæc vulnera habitus nomine quædamque: Quia vt veri habitus diuturni sunt, & hominē ad operandum agilem, & expeditū reddunt: ita hæc quoque; & diu multumq; durant, & hominem, cui in sunt, ad patiendū idoneū efficiunt, vel certè ad resistendum infirmum, ac inidoneum. Nec mirum sanè videri debet naturæ peccatū aliquid eiusmodi infirmitatis peperisse, aut incōmodi attulisse, cum persimiles languores, & animi egritudines, cætera quoque; peccata pignere soleat. Certum est enim quod quisque; peccatis magis laxauerit fræna, cō diuinis rebus capessendis hebetiorē, coercēdisq; cōcupiscentiæ motibus infirmiorē sensum reddi. Imò verò multiplicatis

plicatis subinde sceleribus, vulnera isthæc adeò non nunquam increfcunt, vt hominem in apertam quodammodo desperationem adigant. Quoties audire contigit, qui dicerent, se non posse, aut tentationibus resistere, aut ab hoc vel illo flagitio desistere, aut aliàs officium facere?

At quia vbi iustitia & sanctitas exulant, ibi necessariò impietas & iniustitia regnât: (Sunt enim hæc pugnantīū more inter se succedanea) accidit vt homo per eandem illam Adami præuaricationem efficeretur seruus peccati & iniustitiæ, indomitæq; libidinis & cōcupiscentiæ mancipiū: iuxta illud: A quo quis superatus est, huius seruus est. & illud rursum: An nescitis quoniā cui exhibetis vos seruos ad obediendū, serui estis eius, cui obedistis: siue peccati ad mortem, siue obediitionis ad iustitiam? & illud demum: Qui facit peccatum, seruus est peccati.

Ex graui hac autem naturæ infirmitate, ferreaq; peccati seruitute, ac seua concupiscentiæ tyrannide, prouenit, vt plerique filiorū Adæ in multis cecutiant multūm, sepius labantur, officium negligant, & leui pulsati tētatione facilè succubant. Nec secūs ferè molesta hac peccati seruitute, & libidinis tyrannide regnum obtinente, fieri potest. Nam cum humana mens diuinæ gratiæ lumine destituta, quasi cæcis quibusdam tenebris inclusa teneatur, fit vt aliud ferme nihil cernat, nihil amet, nihil admiretur, vel expetat, nihil ad se pertinere existimet, nisi id vnum, quod ad corporis commodum spectat.

Quā ob rem corporis cupiditati & obsequio addicta, omnia vitæ consilia, & studia ad illius vnius vsus, & ministeriū cōfert. Et cum in longinquū nō prospiciat, sed instar bruti ad id tantūm oculos cōijciat, quod ante pedes iacet, & fallaci quadam specie carnis sensum oblectet, & allecet: fit vt diuina rarè cōsideret; rariū celestis numinis opem candidè & ex animo imploret, nisi tū forsā, cum grauibus iactatur incōmodis; rarissimè ad seriam respicientiā, ac vitæ emendationē sese cōponat.

Ad hanc peccati seruitutem, & cōcupiscentiæ tyrannidem, quæ etiam post reconciliationē non infrequenter insurgit, vi-

Vbi exulat iustitia, ibi regnat iniustitia.

Homo p peccatum peccati & libidinis mancipiū est. fecit.

2. Per. 2. Rom. 6.

Ioan. 3.

Cur filij hominum sepe impingant, & in multis multūm cecutiant.

Ad corporis comoda omnia cōsilia sua transfert mortaliū sollicitudo.

Concupiscentia post reconciliationem etiamnum spirat.

resque, nisi perpetuò prematur, subinde colligit, Apostolum spectasse existimari potest, dum sumpta communi infirmorum persona, de continua illa inter carnem & spiritum pugna, hunc in modum queritur: Condelector legi Dei secundum interiorem hominem: video autem aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meae, & captiuam me in lege peccati, quae est in membris meis. Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Hec Paulus non minus queribundè, quam palpabiliter verè. Tam latè namque in natura hoc malum dominatur, tantaque contentione & vi aduersarium suum nunquam non urget, ut difficilimum sit iacem surgere, aut stantem interdum non prolabi, ac ruerè.

Ex hac dira porro & improba peccati seruitute, saevaque & inexpugnabili quodam modo domestici hostis tyrannide & dynastia (nam etsi vis hæc per gratiam ligetur ne sauiat, nunquam tamen per illam ita premitur, ut interdum non insurgat) nata est altera diaboli æquè propemodum dira & improba: siue hoc ille dominium in vniuersum Adæ semen obtinuerit iure, siue iniusta usurpatione, siue iusta Dei permissione, siue alia quacunque ratione. Quia, inquit Augustinus, homo sua superbia sibi placuerat, Dei iustitia sibi donatum est, ne, sicut affectabat, in sua esset omnimoda potestate, sed à seipso quoque dissentiens, sub illo cui peccando consensit, pro libertate quam concupiuerat, duram miseramque ageret seruitutem, mortuus spiritu volens, & corpore moriturus inuitus: desertor æternæ vitæ, etiam æterna, nisi gratia liberaret, morte damnatus. Hæc Augustinus.

Ad hunc diaboli in filios hominum dominatum, haud obscure alludunt illa Christi oracula: Nunc, ait, princeps huius mundi eijcietur foras, rursus: Venit princeps mundi huius, & in me non habet quicquam. tandem: Cum fortis armatus custodit atrium suum, in pace sunt ea quae possidet: Si autem fortior eo superueniens vicerit eum: vniuersa arma eius auferet in quibus confidebat, & spolia eius distribuet. Sanè si diabolus est mundi

Rom. 7.

Concupiscentia vis ranta, vti centem surgere, stantem interdum non prolabi, sit non parum arduum.

Ex peccati seruitute, altera Sathanæ nata.

Lib. 14. c. 15. de ciuit.

Ioan. 12.

Ioan. 14.

Luc. 11.

mundi huius princeps: si idem mundus eiusdem diaboli atri- Diabolus mfr di huius primiceps. um existit: si homines originali, vel alio quocunque lethali peccato obstricti, sunt illius τέτυχη, hoc est, vasa, vel instrumenta: consequens fit profecto, ut aliquam ille in omnes omnino homines communi generationis lege ex Adamo propagatos potestatem quandoque obtinuerit, quæcunque tandem illa extiterit.

Idem Sathanæ in omnes peccatores, imò verò in omnes omnino homines iugum, (Omnes enim peccauerunt, & egent gloria Dei) validè confirmant scripturæ illæ, quæ Christum Dominum mundi Redemptorem, hominum liberatorem, Sathanæ imperium in homines, ostendit Christi pugna & victoria. dæmonum ac inferorum expugnatorem, aliisque id genus nominibus appellant, ac titulis ornant. Si filius vos liberauerit, inquiebat Christus, verè liberi eritis. Et Apostolus: Qui eripuit nos de potestate tenebrarum, & transtulit in regnum filij dilectionis suæ. Et alio rursus loco idem: Chirographum decreti, quod erat contrarium nobis, tulit de medio, affigens illud cruci, & expoliās principatus & potestates, traduxit confidenter palam. Et Dauid: Dicant nunc, qui redempti sunt à Domino, quos redemit de manibus inimici. Alia eiusmodi cum apud Dauidem, & alios Prophetas, tum apud veteres quoque Ecclesiæ Patres permulta occurrunt passim.

Ceterum saeva illa & diuturna antiqui hostis in genus nostrum tyrannis, per filij Dei in carnem aduentum, & mortem, ita est quassata & infirmata, ut tamen non penitus adhuc sit extincta: obtinet enim etiamnum in partem. Nam ut ante Christi mortem, in scelere defunctos, abripiebat ad inferos: ita etiã nunc istiuscemodi sceleratos ac perditos homines illò abripit. Quæ, inquit Gregorius, est manus Philistij, nisi potestas illa tenebrarum, qua mortuas in peccato animas ad æterna tormenta perducunt? Ab ista Philistij manu solus liber fuerat, qui dicebat: Venit princeps huius mundi, & in me non habet quicquam. Rursus ut idem ille communis salutis nostræ hostis ante Christi Redemptoris nostri ortum obstinate

Diabolus mfr di huius primiceps.

Rom. 3.

Sathanæ imperium in homines, ostendit Christi pugna & victoria.

Ioan. 8. Colof. 1. Colof. 2.

Psal. 106.

Sathanæ regnum non penitus adhuc euersum.

Diabolus idem ius habet in damnatos ante & post Christi aduentum.

Ioan. 14.

Diabolus sce-
leratos homi-
nes facili ne-
gotio, quò
vult, impellit

Diabolus iu-
storum saluti
æquè nunc
insidiatur,
ac antè.
1. Pet. 5.

Amplius dia-
boli regnum
ante Christi
exortum.

Diaboli re-
gnum sensim
creuit, crescē-
tibus animi
morbis.

Diabolus rudi
adhuc mudo
homines ad
gastrimargiæ
vitium indu-
xit.

Post inductã
gastrimargiã,
diabolus ad-

natè improbos, tanquam abiecta quædam mancipia de pecca-
to præcipites agebat in peccatum, de facinore in facinus, de
errore in errorem: ita & nunc quoque eiusmodi nequam &
impuros homines plerunque, quò vult, & ad quod vult,
nullo ferè negotio impellit. Demum vt iustorum saluti, spi-
ritaliq̃ue eorundem vitæ varijs quondam modis & artibus
insidias moliebatur, nec id sepe incassum: ita & hoc quoque
tempore eisdem non parcit. Semper enim, vt est apud Apo-
stolorum principem, tanquam leo rugiens circumit, quærens
quem deuoret.

At fatendum est tamen, potestatem illam, sæuamq̃ue ty-
rannidem ante orbem redemptum multò extitisse amplio-
rem, multoq̃ue molestiorem ac periculosiorem, quàm post
eundem ab interitu assertum. Quauis quoque ante id tem-
pus non æquè semper molesta, nec æquè rursus ampla exti-
terit semper. Excrescebat enim illius ditio, crescentibus
paulatim animorum morbis, & hominum vitijs. Nam vt in
reliquis rebus nihil repente solet esse perfectum, sed ab ali-
quo rudimento initium fiat oportet: ita scelus quoque &
improbitas non statim ad summum fastigium euasit, sed à
paruis exorsa vires paulatim & incrementa suscepit.

Primò nanque callidus ille & versipellis scelerum inuen-
tor sat habebat, si illos, quos in vtranque feruitutem scelere
suo coniecerat Adamus, ad gulæ ventrisq̃ue studium vt-
cunque excitaret. Vnde qui diluuium antecesserunt, non li-
gna aut lapides coluisse, aut productitium quippiam numi-
num loco habuisse cognoscuntur, sed edisse, & bibisse, nupsis-
seq̃ue, ac nuptui tradidisse. Ad quas res *μυρίοτεχνος* ille eò faci-
lius hominẽ inducere potuit, quò ex carne & sanguine cõcre-
tus, peccatoq̃; deprauatus, ac intestino cõcupiscētiæ incendio
inflāmatu, prior ad ea fertur, quæ sensum aliqua suauitate &
oblectatione perfundūt, q̃ ad illa, quæ eundẽ carnis sensum
spiritus imperio subiiciunt. Verùm hoc gastrimargiæ funda-
mento vtcunque iacto, ad varias mox planeq̃ue nefarias car-
nis

nis libidines progressus factus est: Inde tandem ad absurdissi-
mas quasque idolomanias, vanissimasq̃ue de Deo, diuinisq̃ue
rebus opiniones ascensum est. Quauis & hîc quoque non
statim ad ipsam arcem peruentum sit, sed quidam quoque gra-
dus & incunabula intercesserint.

Etenim cùm veterum plerique flagitijs illis, quorum mo-
dò meminimus, maiorem in partem contaminati, Deum in-
uestigarent, (*debet enim vitam sustentare se posse omnino diffi-*
debant) neque mentem tamen à sensibus ac rebus corporatis
auocatam ad spiritalia & incorporata transferrent: neque
hinc illam transferre sedulò aliquando studerent, rudi Miner-
na, perfunctorieq̃ue illis Deum quærentibus, vix vllæ aliæ,
quàm corporeæ species occurrerant. Ex qua re consequeba-
tur, vt Deo haud secùs atq̃; homini corpus, corporeorumq̃ue
membrorum lineamenta affingerent, diuersasq̃ue res cor-
poratas, crescentibus paulatim erroribus, & mentium tene-
bris subinde gliscentibus, Deorum loco haberent, ac co-
lerent.

Quam ob rem cùm Solem, & Lunam, ceteraq̃ue sidera ad-
mirabili splendore, egregiaq̃ue venustate toto sparsim cœlo
micantia viderent; suaq̃ue vi & energia inferiora hæc vege-
tare, continere, ac tantùm non administrare animaduertent:
(experimur nanque admirabiles quosdam, ac planè diuinos
cùm Solis & Lunæ, tum reliquorum quoque astrorum in or-
be hoc sublunari effectus) gloriam, quæ soli Deo debetur,
æquè stolidè ac impiè ad opera illius transferentes, cœlorum
exercitui diuinos honores decreuerunt.

Mox cùm terreni corporis pressi pondere, rutilũ astrorum
splendorem diu contemplari non possent, aut etiã non vellent,
deosq̃; iam non in cœlo, aut aliàs pro cœlõ positos, sed in terra
sibi quærent; vel metu impulsì, vel tyrannidi turpiter adu-
lati, ipsos mundi dynastas in dijs habere cœperunt. Hinc tan-
dem ad eam amentiam plurimi ex illis progressi sunt, vt totum
illud, quod, vel amarent, vel metuerent, religioni consecra-
rent;

duxit nefari-
as carnis li-
bidines.

Reliquorum
flagitiorum
fundamento
iacto, Sathan
randem Co-
lophonis lo-
co superindu-
xit variã ido-
lomaniam.

Veteres res
corporeas de-
orũ loco ha-
buerunt, &
coluerunt.

Magne astro-
rum vires in
locis his sub-
lunariibus.

Cœlorum ex-
ercitui diuini
honores de-
creti.

Mundi dyna-
ste nimum
loco habiti.

Totum illud
antiquitus co-
lebat, quod

amabatur, vel
formidaba-
tur

rent; imò verò vt immanes belluas, humilique nascentes fru-
tices publicè adorarent.

Læta exultat
improbitas.

Sic itaque vsu venit, prout in tanta morum deprauatione,
tantaque hominum cæcitate, & impietate secùs euenire non
poterat, vt lætè vbiq; exultarent impietas & improbitas,
humaniq; generis hostis erectus, ac alacer toto passim or-
be circunuolitans, vniuersum humanum genus non solum
indomitè cupiditatis vinculis alligatum teneret, verùm etiam
impurissima superstitione constrictum, grauissima seruitute
miserimè premeret. Tantus enim furor, tantaque amentia,
& cæcitas multorum mortalium mentes obsederat, vt nu-
men non satis placare se posse crederent, nisi phana omnia
dedecore ac turpitudine foedè contaminarent. Nam & virgi-
nes in deorum honorem publicè prostituebant, & delubra
humano cruore nefariè polluebant, & proprios liberos ad
deorum aras crudelissimè mactabant, & immolabant. Deniq;
nullum tam execrabile vitium, aut flagitium extat, quod Sa-
crorum suorum procurationi miserimi illi homines non ad-
misererent.

Fœdissima &
immanissima
veterum sa-
cra & sacri-
cia.

Ad præuari-
catione in-
dira iniusti-
tiae & Satha-
næ seruitutē
conieci oēs.

Patet ergo in quàm duram & improbam iniustitiæ & Sa-
thanæ seruitutem Adæ præuaricatio deiecerit omnes, quan-
tumque spiritalis illa animæ mors regnum in vniuersum
mortalium genus aliquando obtinuerit, & etiam nunc obti-
neat in multis passim. Restat vt de originalis peccati poenis,
post decursum præsentis vitæ spatium, nonnulla quoque
in medium adferamus. Nam & hæc quoq; dispu-
tatio controuersie huius explicatio-
ni non parum lucis
adferet.

Origini

Origini peccatum nulla sensili poena, post vitæ huius curriculum plecti,
sed tantum exilio, & poena damni.

TRACTATVS TERTIVSDECIMVS.

Vidimus in partem, quid peccatum, quid
item diabolus per peccatum in eos possit,
qui in vitæ huius stadio etiamnum decur-
runt: nunc paucis explicandum est, quid
iuris in illos habeat, qui luce hac vitali de-
functi, ad alterum vitæ vel mortis genus
hinc translati sunt. Et quidem vnum hîc
certum est: nempe neutrum horum quicquam omnino in eos
posse, aut iuris habere, qui beata immortalitate cum Chri-
sto Redemptore iam potiuntur. Sunt enim illi, de quibus
scriptum extat: Qui sedet in throno, habitabit super illos. cc Apoc. 7.
Non esurient neque sitient amplius, neque cadet super illos cc
sol, neque vllus æstus: quoniam Agnus qui in medio thro- cc
ni est, reget illos, & deducet eos ad vitæ fontes aquarum, & cc
absterget Deus omnem lachrymam ab oculis eorum. cc

Peccatum &
mors & Sa-
than nihil
possunt in
beatos.

Aequè certum & indubitatum est, quicquid peccatum, vel
diabolus in homines iusto Dei iudicio sempiternis ignibus
addictos poterat ante Verbum incarnatum, hoc ipsum & hac
quoque tempestate posse, & semper potuisse. Siquidem incar-
natio isthæc nihil omnino præsidij, aut solatij abiectionis illis in-
ferorum mancipijs attulit. Quare si quod ius Sathan ante filij
Dei in carnem aduentum in istiusmodi sceleratos homines
habuit, hoc ipsum & nunc quoque integrum obtinebit. Con-
trà verò si nihil tunc ipsi in illos licuit, neq; nunc quoque ali-
quid in eosdem ipsi licebit. At licuit ipsi in illos citra omnem
controuersiam non parum.

Aequa sem-
per Sathan
potestas in
damnatos.

Christi adue-
tus nihil præ-
sidij attulit
damnatis.

Quid porrò, quantumq; cruentè illi bestie in patres, qui an-
te orbè redemptū in inferorū limbo detinebātur, permissum
fuerit, id nonnullā fortè questionē recipit. Nā & Christus ca-
ptiuitatem captiuam duxisse, & portas æreas & vectes ferreos

Ephes. 4.
Psal. 106.
Heb. 2.

Z

con-

1. Cor. 15.
Ofce 13.

» confregisse, & diabolus vsq; ad eiusdem Christi mortē, mortis
» imperium tenuisse legitur: Quæ omnia in omnes & singulos
ad cœleste regnum nondum admissos, non nihil iurisdictionis
ac potestatis tartareo illi draconi tribuere videntur.

Diabolo ni-
hil in eos li-
cuit, q̄ in in-
ferorū lim-
bo detinebā-
tur.

Veruntamen, hoc autoritatum pondere non obstante,
oppositū multò pbabilius asseritur. Erant enim ad vnū omnes
selecti Dei amici, in charitate & gratia confirmati, carnisque,
& mūdi, & dēmonis victores declarati. Quare & Lazari quoq;
anima non per dēmones, sed p̄ Angelos ad Abrahę sinū depor-
tata scribitur. Erant nihilominus ante persolutū redemptionis
precium diui illi verē captiui, sed id Dei, non etiā diaboli. Vo-
luit enim Deus, vt istic ab omni interim dolore & luctu, nisi
quem fortē mora, vel melioris vitę desiderium peperisset, im-
munes tantisper opperirentur, dum per Christi sanguinem in
primam libertatem assererentur.

Patres in lim-
bo erant ca-
ptiui, sed Dei,
non diaboli.

Probabile fit,
diabolū nul-
lā in eos vim
exercere, qui
detinentur in
Purgatorio.

Et quod de sanctorum patrum spiritibus non absq; magna
pbabilitate hoc loco astruitur, hoc ipsum & de ijs quoq; astrui
fortassis queat, qui, vel tunc in purgatorijs pœnis distineban-
tur, vel etiam nunc in iisdem detinentur. (par nanq; vtrorunq;
videtur ratio) Nā & hi quoq; Deo sunt oppidō chari, & in gra-
tia stabiliti, illustremq; de carne, diabolo, & mundo victoriam
consecuti. Sunt tamen, qui istiuscemodi demortuorum spiri-
tus non ab omni prorsus dēmonum vexatione insultuq; libe-
ros degere existimant. Quorū sanē opinatio etsi minū squām
altera huic aduersa recepta sit, non est tamen omnino vana.
Quauis enim nullum in illis extet peccatum saltem grauius,
extant tamen quædam adhuc peccatorum reliquiæ, quas De-
us Opt. Max. dēmonum ministerio perinde istic punire & ex-
piare potest, atque eas eorundem opera non infrequenter in
hoc seculo punire & expiare consuevit.

Sed & oppo-
situm quoque
nō est prorsus
improbabile.

Deus iustorū
peccata in
hac vita dæ-
monū opera
interdū ple-
ctit.

Sunt, qui in-
fantibus non
renatis vtrāq;
pœnam de-
cernant.

Tota itaque difficultas est de infantibus ante rationis vsu-
ram, nullo fidei Sacramento suscepto, extinctis. Sunt enim,
qui vtranque pœnam illis decernant. Nam cū ad illorum
ordinem non pertineant, (aiunt illi) qui lætum illud, Venite
bene-

Marth. 25.

benediti, olim audituri sunt: restat vt illorum gregi accen-
seantur, in quos horribile illud fulmen, Discedite à me maledi-
cti in ignem æternum, sub seculi finem casurum dinosci-
tur. Aeterni autem ignis nomine vtraque pœna designari as-
solet. Hanc Scripturę autoritatem huiusmodi ratione ful-
ciunt: Si (inquiunt) istiusmodi pueri nulla post hanc vitam
sensili pœna afficerentur, sed nudo tantum exilio à regno
multarentur, disparibus meritis par pœna irrogaretur. Con-
stat enim hanc exilij pœnam in eos quoque conuenire,
qui in puris naturalibus vita defuncti forent: siquidem citra
gratię præsidium nullus omnino ad cœleste regnum admit-
titur.

Citra grati-
am non pater
aditus ad cœ-
lesteregnum.

Sanè quicquid sit de alijs, certum est omnes illos in immi-
tem hanc sententiam impingere, & necessariò impingere, qui-
cunque, & quocunque recens natis propriam malitiam tri-
buunt, propriam, inquam, actualem. Quales vtrique sunt omnes
illi pseudotheologi, qui originis peccatum eiusmodi vitium
esse, definiunt, quo totus homo secundum omnem sui par-
tem aduersatur Deo: quoque ea omnia, & animo probat, &
voluntate expetit, & reliquis omnibus viribus sectatur, quæ
eidem displicent. Nam, vt isti pleno ore clamitant, peccatum
hoc non solum complectitur habitualementis cecitatem,
eiusdemque tarditatem & ignorantiam, voluntatis rursus
peruersitatem, & concupiscendi pronitatem; sed actualementis
quoque Dei contemptum, eiusdemque odium & fugam, in-
credulitatem item & desperationem, & alia id genus complu-
ra, quorum supra meminimus.

Lutherani &
Buceriani nō
regeneratis
vtranque pœ-
nam necessa-
riò decernūt.

At quia communis tantum sensus iudicio vsi animadu-
erunt, hæc tanta scelerum portenta in teneram illam etatu-
lam cadere non posse, quidam ex illo grege aiunt, nihil
vetare, quò minùs statuatur diabolus ea omnia in infanti-
um animis operari, quæ in adultorum mentibus efficit, maxi-
mè verò diffidentiam & incredulitatem, qua, & fidei sint ini-
mici, & in legem sibi inditā committant. Nam aliàs, inquiunt

Bucerus.

ijdem, nondum renati iustè damnari non possent, propterea quòd Deus neminè damnare soleat, neq; iustè quoq; damnare queat, cui propria iniquitas aut peccatum nullum insit. Hęc illi perabsurdè quidem, suis tamen principijs neutiquam dissentaneè. Nam si nulli omnino, ne vnus quidem diei infanti, citra proprium fidei actum obtingit vita, vt illi palàm doceat: consequens fit vt damnatio vel mors in nullum quoq; defauiat, qui propria culpa vacat. Deus nanque æquè propensus, vel etiam propensior est ad ignoscendum & miserandum, quàm ad damnandum & puniendum.

Sunt, qui infantes nò renatos ab vtraque poena eximant.

Lib. 2. de ani. orig. c. 10. Vincentius Victorinus.

Luc. 23.

Ioan. 3.

Aug. lib. 2. c. 10. de orig. anim. Augustinus impugnat Vincentium Vid.

Qui Deū non habet patrē, non potest habitare in Dei patris domo.

Sunt alij, qui in alterum extremum dilapsi, eiusmodi infantes, vbi primùm hac luce perfunguntur, ad beatam illam immortalitatem statim transferri opinantur. Hoc errore, præter Pelagianos, Vincentium Victorinum quoq; laborasse constat. Verba illius, allegante Augustino, sic habent: Ausim dicere, istos (infantes citra Baptismi Sacramentum extinctos) peruenire posse ad originalium indulgentiam peccatorum, non tamen vt coeleste inducantur in regnum: sicut latroni confesso quidem, sed non baptizato, Dominus non cœlorum regnum tribuit, sed paradisi, cum vtique iam manaret, Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non intrabit in regnum cœlorum: præcipue quia multas esse mansiones apud patrem suum Dominus profitetur. Hactenus Vincentius: sed longè aliter Augustinus.

Cernis, ait ille, hominem paradysum & mansiones, quę sunt apud patrem, separare à regno cœlorum, vt etiam non baptizatis abundant loca sempiternę felicitatis. Nec videt cum ista dicit, ita se nolle baptizati cuiuspiã paruuli mansionē à regno cœlorū separare, vt ipsam Dei patris domum, vel aliquas partes eius inde separare non timeat. Neque enim Dominus, in vniuersitate creature, vel in qualibet vniuersitatis parte, sed in domo patris mei, dixit, mansiones multe sunt. Quo modo ergo erit in domo Dei patris non baptizatus, cum Deum patrem habere non possit nisi renatus? Verum idem

idem ille Vincentius, vel sui oblitus, vel aliter persuasus, alibi ipsummet coeleste regnum eiusmodi paruulis polliceri non dubitat.

Cum de illis paruulis, inquit idem Augustinus, qui morte præueniuntur priusquam baptizentur in Christo, respondere voluisset, ausus est eis promittere nò solùm paradysum, verùm etiam regnum cœlorum: non inueniens, quã exiret, ne Deum animas innocentes dicere cogeret æterna morte damnare, quas, nullo merito præcedente peccati, carni inserit peccatrici. & paucis interiectis subdit denuo: Videns ergò, in quam se profunditatem naufragosi gurgitis iecerit: Sanè, inquit, pro illis oblationes assiduas, & offerenda iugiter sanctorum censeo sacerdotum sacrificia. Contrà Augustinus: Ecce aliud, vnde nunquam exiturus est, nisi cum dixisse poeniteat. Quis enim offerat corpus Christi, nisi pro eis qui mēbra sunt Christi? Ex quo autem ab illo dictum est: Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest intrare in regnum Dei. & alio loco, Qui perdiderit animam suam propter me, inueniet eam: nemo fit membrū Christi, nisi aut Baptismate in Christo, aut morte pro Christo. & caput absolvens, ait:

Lib. 1. c. 9. Vincentius, sui oblitus, non renatis, modò intra, modò extra cœlum beatitudinis locum assignat.

Corpus Christi, tantum p mēbris Christi offerri debet. ce Ioan. 3. ce Matt. 10. ce Marc. 8. ce Luc. 9.

Nemo ergo non baptizatis paruulis inter damnationem & regnum cœlorum promittat quietis vel felicitatis cuiuslibet atque vbilibet quasi medium locum. Hoc enim eis etiam hæresis Pelagiana promisit, quia nec damnationem metuit paruulis, quos nullum putat habere originale peccatum: nec sperat eis regnū cœlorum, si non perueniunt ad Baptismatis Sacramentum. Ille autem cum confiteatur paruulos originali obstrictos esse peccato, eis etiam regnum cœlorum nò baptizatis ausus est polliceri. Quod nec illi ausi sunt, qui eos afferunt sine vilo prorsus esse peccato. Huc vsq; Augustinus contra Vincentium Victorinum.

Pelagiani paruulis non renatis promittunt beatitudinis sedem extra cœlum.

In hunc Vincentinum errorē apertè cōcedunt Calviniani, & Zuuingliani omnes. Nam etsi illi nò omnibus promiscuè vitam æternam polliceantur, sed ijs tantum qui ex Christianis

Caluiniani, & Zuuingliani pollicentur regnū cœlorum non baptizatis.

Genef. 17. „parentibus ortum ducunt, propterea quòd scriptum extat, **Ero**
 1. Cor. 7. „Deus tuus, & seminis tui fœdere perpetuo. rursus: Sanctifi-
 „catus est vir infidelis propter mulierem fidelem, & sanctifica-
 „ta est mulier infidelis propter virū fidelem: alioqui filij vestri
 immundi essent, nunc autem sancti sunt: ex cōsequenti tamen
 omnibus citra vllam omnino exceptionem eandem vitam, &
 immortalitatem pollicētur: quippe cū m vna prorsus eadē-
 que omnium sit ratio. Nec enim vllum aliud inter hos & illos
 discrimen intercedit, quàm quòd hi vel inuitis parentibus Ba-
 ptismi Sacramento initiari queant, & initiari quoque debeant,
 non etiam illi. Quauis & illi quoque, si initiarentur, non in-
 cassum initiarentur. Calvinus de eiusmodi paruulis hunc in
 modum scribit:

In anti. cont.
 Con. Triden.

Infantes Patribus Concilij à regno Dei arcere libuit, qui
 antè erepti sunt ex hac vita, quàm ad Baptismum offerri potu-
 erunt. Quasi de nihilo dictū sit, eos nasci sanctos, qui ex fide-
 libus nascuntur, & paucis interiectis addit: Quòd si Deus eos in
 regnum suum adoptauit, quanta iniuria sit promissioni? quasi
 per se ad illorum salutem non sufficiat? Inclusa est infantium
 salus in pmissione, qua fidelibus testatur, se fore illis in Deum,
 & semini eorum. Hęc ille, & alia multa in hanc rem æquè in-
 sulsa, & impia: nec secūs ferè Bullingerus.

Ad c. 7. 1. Cor.
 Bullingeri de
 infantibus nō
 renatis do-
 ctina.

Hic, ait ille, obseruandum est, quòd Paulus Apostolus ma-
 ritum nominat sanctificatum, sed liberos ipsos ex sancta ma-
 tre natos sanctos. Hi enim virtute Testamenti gratiæ, & pro-
 missionis Dei, sancti sunt, non vtique virtute natiuitatis secun-
 dūm carnem: sunt enim filij promissionis, nam verbum pro-
 missionis est: **Ero Deus tuus, & seminis tui in sempiternum.**

Genef. 17.

Bucerus porrò ad tertium caput Matthæi commentans, (nam
 alibi eiusmodi pueros grauissimæ damnationi subiicit) idē fe-
 rè quod Calvinus & Bullingerus de istiusmodi infantibus scri-
 bit & sentit. At nō nititur ille illo promissionis, aut sanctifica-
 tionis fundamēto, quo illi, sed occulto prædestinationis secre-
 to. ait enim: Sacramenta signa sunt tantūm apud homines:
 Nec

Buceri de in-
 fantibus ante
 rationis vfu-
 ram extinctis
 iudicium.

Nec ideo paruulus saluatur, quia baptizatus est: multi enim
 baptizati statim morientes damnantur, & alij non baptizati
 saluantur &c.

Verūm cū hęc omnia cum ratione, communiq̄e totius
 Ecclesię sensu atque consensu, nec non cum sacris & diuinis
 literis apertè pugnent, nulla opus hęc erit prolixa refutatione.
 Enimuerò si ad vnum omnes, quotquot ex Adamo nascun-
 tur, qualescunque tandem proximi eorum progenitores exti-
 terint, peccato, iræque, & condemnationi obnoxij nascun-
 tur, vt citra controuersiam nascuntur omnes: impossibile est
 vt nascatur sancti, hoc est, à peccato liberi. pugnant hęc enim
 inter se, sanctum nasci, & peccatorem nasci: regni rursus vel
 promissionis hæredem nasci, & filium iræ nasci.

Nec infirmat hanc communem peccati legem promissio
 Abrahę facta, aut sanctitas quam Apostolus largitur ex altero
 parente fidei ortis. Sunt enim illi ante susceptū Baptismi Sa-
 cramentum perinde sancti, ac illorū parentes infidelitatis vel
 paganismi erroribus adhuc obstricti. Nam sanctum esse, &
 sanctificatum esse, (in hoc enim illi vim faciunt) in idem pla-
 nè recidunt. Quandoquidem fieri omnino non potest, vt ali-
 quid verè ac propriè sit sanctificatum, quin idem etiam sit san-
 ctum: cū sanctificationis effectus, vel terminus, sit sancti-
 tudo; & sanctum omne, aliqua sanctitudine, vel sanctimo-
 nia sit sanctum. Atqui certum est, coniugem infidelem, vt in-
 fidelis est, per fidelem non sanctificari, hoc est, à peccato
 mundari, & Spiritus sancti gratia donari. Nam aliàs simul
 mundus esset & immundus, simul amicus & inimicus, simul
 ouis & lupus, simul fidelis & infidelis. Mitto hęc, sanctifi-
 care, hoc est, animam interiùs per gratiam emundare, non
 hominis cuiuscunque, sed solius Dei opus esse.

At qua ergo parentum sanctitudine nascuntur sancti?
 Nulla sanè supernaturali: ea enim non confertur per car-
 nis natiuitatem, sed perviuam ex aqua & Spiritu sancto re-
 generationem. Dicuntur autem eiusmodi mundi, vel sancti,
 quadam

Caluiniani &
 Luthèrani pu-
 gnāt cum ra-
 tione & Scri-
 ptura, Eccle-
 siæ cōsensu &
 sensu.

Non potest
 idem simul
 peccator &
 sanctus, iræ
 & regni filius
 nasci.

Non renati
 æquè sunt san-
 cti, atque pa-
 gani.

sanctum esse,
 & sanctifica-
 tum esse, re
 ipsa inter se
 non differūt.

Sanctificari,
 est à peccati
 fontibus re-
 purgari, &
 Spiritus san-
 cti gratia do-
 nari.

Interiùs san-
 ctificare, so-
 lius Dei opus
 est.

Ad c. 7. i. Cor.
Ex fidelibus
ortiantur Ba-
ptismi appella-
ntur sancti,
quia sunt le-
gitimi, Ba-
ptismi; cā-
didati.

Aug. lib. 3. c.
26. de pecc.
merit.

quadam politica munditia, & sanctimonia: Nam eiusmodi, ut est apud Ambrosium, non habentur spurij aut nothi, sed legitimi, & quod ad naturalium rationem attinet, mundi: quales vulgò non haberentur, si diuulso matrimonij vinculo, parentes ad alias nuptias sese conferrent. Vel sancti sunt, & sancti appellantur, secundum Hieronymum, quia fidei candidati, & animi destinatione Christo iam deputati, & quodammodo appropriati. Qua etiam ratione vasa & loca quædam appellantur sancta: nec enim omnia, quæ diuino cultui mancipata, vel ad usum sacrum destinata sunt, semper quoque oratione aliqua, aut cæremonia consecrata, aut initiata sunt, & tamen omnia isthæc communi appellatione sancta vocantur. Quin & eo quoque modo sancti dici, & sancti haberi possunt, quo Catechumeni, Baptismi gratia necdum potiti, sancti nonnunquam dicuntur: Hi autem non propter Baptismi signaculū, aut Spiritus sancti incolatum sancti appellantur; sed propter communem Ecclesiæ orationem, propter manuum impositionem, propter signi Christi impressionem, & alia quædam eiusmodi.

Lib. 3. c. 13. de
pecc. mer.

Nulla paren-
rum sanctitu-
do tanta est,
quæ infantes
interius sine
Baptismo e-
mūdare que-
at.

Tandem utcunque sanctitatis vocabulum exponas, vel accipias: (nam aliter exponitur ab alijs) absque vlla dubitatione tenendū est, inquit Augustinus, eiusmodi sanctificationem non valere ad faciendos Christianos, atq; ad dimittenda peccata, nisi Christiana & Ecclesiastica institutione & Sacramētis efficiantur fideles. Nam nec cōiuges infideles quamlibet sanctis & iustis coniugibus cohæreant, ab iniquitate mundantur, quæ à regno Dei separatos in damnationem venire compellit: nec paruuli de quibuslibet sanctis iustisque procreati originalis peccati reatu absoluuntur, nisi in Christo fuerint baptizati: pro quibus tanto impensius loqui debemus, quanto pro seipsis minùs possunt.

Rom. 4. 8.

Ad promissiones porrò Abrahæ & semini illius factas quod attinet, illæ, ut Apostolus ad Romanos scribens planè demonstrat, & ipsa quoque ratio cōfirmat, longè aliam, quàm Sectarij in

rij in medium adferunt, interpretationem deposcunt. Certum est enim innumeros, qui ex Abrahami semine nō descendunt, æterna salute iam olim esse potitos, & multos subinde potiri: Ediuerso innumeros, qui hinc ortum duxerant, ex eadem illa salute & promissione excidisse, & multos subinde ex ea excidere. Quòd si illa promissio ad carnale illius semē tantum spectaret, neque qui de altero semine prodijissent, salui fieri; neque qui ex eo orti essent, salutis iacturam possent facere, etiam si Christi Redemptoris fide destituti forent. Atqui vtrunque per absurdum, Apostolicæque doctrinæ omnino dissentaneum existit. Aliter proinde pactum illud cum Abrahamo & semine eius initum exponi debet: sicut & alio quoque sensu orthodoxi Patres illud exponunt, & inter alios Rupertus Tuitiensis, vir in quo pietas & eruditio ex æquo decertant.

Hoc, inquit ille, pactum est in Christo Mediatore Dei & hominum, per quem solum Abraham factus est pater multarum gentium: Imò pater omnium filiorum Dei. Omnes enim quotquot filij Dei dicuntur, & sunt, non nisi per Christum talem gratiam acceperunt. Hic autem secundum veritatem carnis assumptæ semen est Abrahæ. Igitur omnium, quorum Deus pater est, illorum quoque & Abraham pater est. Distinctio autem quam facit Deus dicendo, Inter me & te, & semen tuum post te: item, Vt sim Deus tuus, & seminis tui foedere perpetuo: sic rectè accipienda est, ut nomine Abraham omnes electos, qui ex carne simul & fide illius sunt; nomine autem seminis illius post ipsum, omnes electos ex gentibus intelligamus. Qui quidem non caro & sanguis Abrahæ sunt, sed per fidem seminis eius, quod est Christus, semen eius sunt. Atqui infantes ante regenerationis Sacramentum susceptum, neque per fidem cōiunguntur Abrahamo, neq; per carnis natiuitatem: Quare neque semen quoque illius vllò vero sensu appellari possunt. Constat ergo, ut pseudotheologorum illorum sententia est falsa, aperteque erronea: ita fundamenta quoque, quibus nituntur, esse planè infirma & putida.

Promissio A-
brahæ facta
quiduis po-
tius vult, q̄ id
quod inter-
pretatur Sectarij.

Multi ex car-
nali Abrahæ
semine orti
pereunt, &
multi rursus
hinc non orti
saluantur.

Lib. 5. in Ge-
nesin.

Per solum
Christū filij
Dei efficiun-
tur, quicunq;
istuc efficiū-
tur.

cc

cc

cc

Infantes non
renati, neque
secundum car-
nem, neq; se-
cundum spi-
ritū filij Abra-
hæ sunt.

A a

Sunt

Sunt alij igitur, qui paruulos ante susceptam regenerationis gratiam extinctos, præter exilium à regno, nihil quicquam supplicij in altera vita perpeffuros tradunt. Quorum sententia, vt inter duas illas extremas, media est, ita omnium tutissima, diuinæq; miserationis & benignitatis abyffo omnium dignissima est. Quis enim credat perinde in altero seculo cum illis agi, qui hoc vno miseriam illam, qua tenentur, incurrerunt, quod communi generationis lege ortum ab Adamo traxerunt, ac cum nefarijs diuinæ legis contemptoribus? Cùm, inquam, vitij huius gentilitij malitia, cum eorum scelerum prauitate collata, quæ studio committuntur, sit perquam exigua, quis sempiternam gehennæ flammam, (nisi quis forsan ipsam damni poenam gehennæ vocabulo cum veteribus quibusdam exprimere volet) propriam illius peccati poenam esse dicere audeat?

At quia non satis est, hoc vel illud æquum, vel iniquum esse, asserere; verum simul quoque assertæ veritatis aliquam idoneam rationem oportet reddere: agedum mediam hanc viam, æquitati, rationisq; legi quàm maximè consentaneam esse, paucis ostendamus. Primò igitur tritum in Scholis axioma est, Sensibilem poenam propter sensibilem oblectationem, ex opere lege prohibito, vel aliàs illicito haustam vel malè questitam, ordinaria lege tantum irrogari: (oblectatio enim vt fundamentum ponit operationem) Atqui nullum illicitum opus cõfingi potest, ex quo aliqua ad illos pucros sensus oblectatio redierit, qui in originali peccato oriuntur, vel moriuntur. Non proprium: tale enim nullum extat, quippe qui prius labe hac inficiantur, quàm vllum omnino hominis opus edere valeant. Nec alienum rursus: nam ex actu, quo Adam præuaricatus est legem, nulla in illos redundauit voluptas, cùm per id tempus in rerum natura nondum existerent.

Et quanuis supra ostensum fuerit, & verum quoque sit, ex illo ipso Adamicæ præuaricationis actu, quandam vniuersalem virium omnium obliquitatem, habitualemque à Deo auersio-

Tutissima illorum sententia, qui tantum dani poenæ infantes non regeneratos subiiciunt.

Sensibilis poena propter sensibilem oblectationem irrogatur.

Nullum illicitum opus cõfingi potest, ex quo sensus oblectatio redierit ad pucros infantes.

onem in naturam, quam ipsi participant, deriuatam esse, ob id tamen sensibilis poenæ incommodo addici non debent. Nam vt præmiũ vel merces non debentur animo ad hoc vel illud opus propenso, nisi opus ipsum externum, vel internum consequatur: ita vice quoq; versaabilitas, vel propensio, vel inclinatio ad malum non meretur supplicium, nisi malum ipsum opere designetur, aut, vt designetur, sedulo incubatur. Periniquum enim foret, ob id hominem punire, quod ad furandũ, vel scortandum, vel aliud flagitium videretur propensior. Habile enim esse ad opus, non est actu operari. Vbi autem omnis abest operatio, ibi nulla quoq; adest oblectatio, & per consequens omnis proprii meriti ratio. Mitto hinc, sensus poenam conuersioni præcipuè deberi, non etiam auersioni.

Deinde verò licet natura per primi hominis peccatum sit vulacrata, hoc est, multis & magnis prærogatiuis, quæ singulari Dei beneficio ipsi obtigerant, spoliata: non est tamen verè imminuta, aut mutilata, aut extra statũ, qui naturaliter ipsi debetur, eiecta. Peccatũ enim nihil ademit, quod naturaliter illius integritatem violaret, aut essentialem eiusdem cõstitutionem interuerteret. Atqui sensus poena non potest naturali illius integritati, bonæq; eiusdem dispositioni non maximè aduersari. Natura nanq; ab omni eo abhorret, & quidem naturaliter abhorret, quod poenã adfert. Nec iniuria: poena enim si vera est, cruciatum, verèq; rationis perpeffionem includit: Vera autem perpeffione id rei, quæ patitur, adimitur, quod secundum naturam in ipsam cõuenit, & ex quo natura oblectationem aliquam carpit. Adimit sanè & damni quoque poena homini, quod in ipsum conueniebat, sed id interim naturæ illius secundum se consideratæ non erat debitum, sed gratuito ac supernaturaliter ipsi adiunctum.

Denique Augustinus, & qui illum sequuntur, fatentur poenam vitio huic debitam omnium poenarum esse mitissimam. At si infantes nullo suscepto Sacramento hinc erepti, præter exiliũ à regno, sensus quoq; poenã experiuntur, profectò non

Vt præmiũ non debetur habitu bono nisi sequatur opus, ita nec poena quoq; propensio malæ.

Sensus poena conuersioni debetur potius quàm auersioni.

Humana natura per peccatum est vulnerata, non etiam mutilata.

Sensus poena aduersatur bonæ naturæ cõstitutioni, naturali quæ eiusdem integritati.

Poenæ origo peccato debita omnium mitissima.

Minima sensus poena inferni, maxima est huius mundi.

Qui leuissimè plectitur, leuius plecti non potest.

Si infantes sensus poenâ pendunt, disparibus meritis par poena irrogatur.

Vt infantes nullo sensu in Deum commiserunt, ita nullâ sensus poenam pendunt.

c. Maiores de Baptif.

omnium mitissimâ, imò ne mitem quidem experiuntur. Constat enim minimam gehennæ poenam omnes mûdi huius cruciatus multis partibus excedere. Quòd si non omnium mitissimam simpliciter, sed omnium mitissimam quæ in damnatum cadere potest, sustinere, respondeant, adhuc non omnem difficultatem declinant. Nam si damnatorum omnium leuissimè plectuntur, ergo leuius plecti nō possunt: at multò citra omnem controuersiam leuius plectuntur, qui sola damni poena plectuntur, quàm qui damni & sensus poena simul.

Dicent fortè minimâ sensus poenam perpeti? Verùm dum id dicunt, in hoc rursum incommodum incidunt, quòd disparibus meritis pares cruciatus decernunt. In confessio est enim omnes sensilis poenæ gradus comparari inter se posse, vt qui omnes eiusdem rationis existant. At originis peccatum cum nullo personali cōferri potest, vt quod, nec specie, nec genere cum vllò omnino conueniat, sed tantum quadam communi & analogica ratione. Si ergo originale æquè ac quoduis personale multatur sensus poena, profectò comparatione aliorum non multatur mitissima, sed grauissima poena. Siquidem sola graduum dissimilitudo vel inæqualitas non cōstituit tantam poenarum disparitatem, quanta intercedit inter quoduis personale flagitium, & originis nauum. Vt ergo infantes nullo prorsus sensu in Deum commiserunt, neque committere potuerunt: ita nullam quoque sensus poenam exoluere existimandi sunt. Atque hoc Innocentiana illa distinctio, non tam insinuat, quàm omnino clarè & euidenter demonstrat. ait enim: Originalis peccati poena, est carentia diuinæ visionis; actualis verò peccati, est gehennæ perpetuæ cruciatus.

At summum, inquis, animi supplicium, cœli aditu prohiberi? Est sanè sentientibus, non sentientibus autem nullum omnino est. Illi autem soli eam iacturam dolenter ferent, qui cum ad tantas opes peruenire potuissent, opem sibi clemēter à Deo oblatam repulere, diuinæque iustitiæ munera animo ingrato & impio contempserunt: non ij, qui de cœlesti beatitudine

tudine ne suspicari quidem aliquid potuerunt. Eiusmodi autem sunt pueri illi, de quorum poena hîc differimus. Neque enim quicquam illi de peccato, quo obstricti tenentur; neque de felicitate, quam peccati huius occasione amiserunt, exploratum habent. Vtrunque enim per solam acquisitam, aut infusam fidem habetur, qua ipsi modis omnibus destituuntur: Acquisita quidem, quia fidei mysteria publicè proponi, nec audierunt, nec, si casu audiuerint, intelligere potuerunt: Infusa verò, quia nulla apparet ratio cur nudam fidem Deus illis infundere debeat, qui ad regnum illius nulla ex parte spectant: maximè verò, cum eiusmodi fidei infusio eorum miseriam & infelicitatem auget potius, quàm eleuet.

Cum ergo quid amiserint nesciant, neque causam, propter quam eam iacturam fecerint, compertam habeant, fit vt de cœlestis beatitudinis priuatione nullam omnino tristitiam concipiant. Vt enim gaudium notitiam boni: ita tristitia cognitionem ponit mali. Siquidem tristitia de ijs esse dicitur, quæ nobis inuitis, ac nolentibus accidunt. Et vt maximè subodorari quippiam ea de re possent, adhuc priuationem illam egrè non exciperent. Habent enim voluntatem pro naturæ suæ conditione & qualitate rectâ, & rationis iudicium integrum: At non parum à rationis lege alienum foret, vel de iusta poena, vel de illius rei absentia, quæ nullo tibi iure debebatur, vehementiùs angere. Quis enim impatienter ferat, quòd auium more volare non valeat? aut si plebeius sit, quòd Rēgum vel principum more non imperet? Sed & Deus quoque, qui moderatur omnia suauius, proque meritorum ratione punit delicta leuiter, omnem in illis egritudinis sensum, si quis hinc forsan exoriretur, pro sua clementia perfacilè sistere & impedire potest.

Hæc ad illud, quod de interno infantilium animorum more paulò antè obijciebatur, ex gymnasticis respondēt multi, neque istuc non rectè. Veruntamen exempla, quibus hanc rem illustrent, non ita multum virium habent. Nec enim ea

Damni poena sensus poenâ parit, si damnatum sentiat, secus nequaquam.

Infantes in limbo infusa, & acquisita fide destituuntur.

Tristitia de ijs est præcipuè, quæ nobis inuitis accidunt.

Pueri in limbo iudicio recto non carent.

Deus doloris sensum, si quis esset, in pueris sistit.

Non ea facultas adest homini ad volandum, quæ pueris illis ad cœlestem regnum.

Sap. 1.

Posse beari, conditio est humana naturæ: re ipsa beatum esse, opus est diuinæ misericordie.

Exemplum, quod ex plebeiorum conditione petitur, non est per omnia commodum.

Infantes non renati habuerunt ius ad cœlestem regnum, sed remorem.

facultas inest homini ad volandum, quæ pueris illis ad cœlestem numen intimè cognoscendum, cognitumque syncerè ac constanter amandum. Siquidem, posse volare, æquè alienum est ab humana natura, atque ab auium natura alienum, posse ratiocinari. Volabunt sanè sancti, & sicut scintillæ in arundineto discurrent: sed hoc non naturæ pennis, sed gratiæ, vel gloriæ. At verò cœlesti beatitudine posse potiri, id humane naturæ adè non repugnat, vt in eam quoque quàm maximè conueniat: quippe cùm beatitudo, vel clara Dei visio, vltimus & proprius ipsius hominis finis existat. Quanuis, inquam, gratiam vel gloriam re ipsa obtinere, opus sit diuinæ misericordie, & gratiæ: huius tamen, vel illius capacem esse, conditio est humane naturæ.

Exemplum de plebeio allatum magis aliquanto ad rem hanc institutam facit: attamen & hoc ipsum quoque non nihil disparitatis habet. Nam etsi plebeij naturæ nõ repugnat principum more regnare: repugnat id tamen illius conditioni, vel statui, vt cui nullum omnino ius in regnum competat, neq; remotum, neque propinquum: At verò licet originis labe obstricti nullum vnquam propinquum ius ad regnum obtinuerunt, (nec enim gratiam vnquam ex Baptismo, vel proprio merito habuerunt) remotum tamen hoc ipso in illud obtinuerunt, quod iustitiam, & sanctitatem in Adamo tanquam in radice acceperunt. Vnde vt legitimi filij ob amissam propter patrum crimen hereditatem dolent, & iure optimo dolent: ita & illi ipsi quoque infantes, si miseriam, quam patiuntur, vel iacturam, quam fecerunt, intelligerent, vicem suam vehementer deplorarent. Sed quia nihil horum, vt diximus, assequuntur, neque naturaliter assequi possunt, fit vt nullam quoque animi ægritudinem inde capiant.

Sed nunquid, querat hinc quispiam, si statum, in quo herent, diuina reuelatione, aut alio quocunque interno externòve indicio agnoscerent, aliquem hinc internum dolorem aut contritionis sensum conciperent? Conciperent utique, quanquam ob

ob rationes paulò antè expositas quidam id negent: verum dolor ille non esset propriæ rationis contritio. Contritio enim non est de ijs peccatis, quæ aliena voluntate contrahuntur, sed de personalibus, de quibus ijs, quæ proprii arbitrij facultate vscuitare potueramus: atqui originis peccatum, neque propria voluntate conflatum, neq; post primi hominis lapsum vlla creata vi euitari potest. Mitto hinc, veri nominis contritionem veræ poenitentie statum ponere. Nec enim aliud est contritio, quàm peccatum, vt Deo aduersatur, detestari, hoc autem est poenitere. Poenitentia porrò post excursum semel vitæ huius stadium amplius locum non habet.

At primæ opinionis ratio adhuc vrget, inquis: Nam si infantes per Christi gratiam non renati, omnis omnino poenitentia externe, interneque expertes ætatem agunt, agentque semper: perparum ergo intererit inter eos, qui originis peccato contaminati occumbunt, & eos, qui, ortu aliunde quàm ex primo parente ducto, in puris naturalibus mortem optent. Sanè si rem hanc ex poena, quæ extrinsecus adfertur, aut ex ægritudine, quæ propter acceptum damnum animo concipitur, definiamus, non admodum multum: nisi forsitan hos illis maiores mentis tenebras experiri, semperque experturos esse, cum quibusdam tueri lubeat. Hoc tamen inter hos & illos intercederet, si quos eiusmodi Deus cõfingeret, aut aliquando confinxisset, quod alteris exilium illud à regno vera esset poena, quia vera ex culpa natum, alteris autem non esset. Sicut nudum, vel animo infirmo conditum esse, secundum se, & per se non est poena: nam aliàs quicumque nudus, vel animo infirmus esset, poenæ obstrictus esset, quod falsum est. Est tamè poena, denudatum, vel veste spoliatum esse, vel magis ad rem: Homini plebeio priuatam ducere vitam, nõ est poena: est tamè poena stirpi regiæ, parentis sui scelere vel ignavia regno orbata. Excluduntur hi ergo à regno non ob id solum, quod nuptialis vestis ornatu careat; sed ob id etiã, quod veris maculis sordeat, quodque in iusta cœlestis spõsi indignatione hæreant:

Dolent infantes illi, si, quod patitur damnum, intelligerent: sed is dolor non esset contritio.

Poenitentia post excursum semel vitæ stadium amplius locum non habet.

Quod ad sensus poenam attinet, nõ differunt, qui in puris naturalibus oriuntur, ab illis, qui in originis peccato.

Henri. quodlibet. 6. q. 21.

Carere regno infantibus poena est vera, veraque priuatio: ceteris qui originis peccato careant, nec poena esset, nec priuatio, sed simplex tantum negatio.

Pueri non renati excluduntur à regno, & quia nudi sunt, & quia sordidi sunt: ceteri in puris naturalibus constituti, ob id solum, quia nudi sunt.

illi

illi autem ob id vnum hinc arcentur, quòd candida stola destituantur.

Quin & aliter quoque, & fortè planiùs, ad hoc argumentum responderi posset, nempe à diuina benignitate, & ordine suauiissimo ab ipso instituto omnino alienum videri, vt hominem condatur, qui nulla, vel sua, vel alterius culpa impeditus, vltimo suo fine frustratur. Nam quod de duplici hominis fine, altero naturali, altero transnaturali, à quibusdam traditur, id tanti non est, vt ob id cum Pelagianis, aut Vincentianis, duos nos cœlos confingere oporteat, alterum pro initiatis, alterum pro profanis culpæ tamen exortibus. Longè hîc probabilius differere videntur, qui vt vnum duntaxat beatorum domicili-um, ita vnum tantum absolutè vltimum hominis finem constitunt. Hoc tamen non impedit, quò minùs geminam perfectionem homini tribuere liceat, alteram naturalem, alteram transnaturalem. Aliud est enim loqui de qualicumque hominis perfectione, aliud de vltimo eiusdem fine.

Et quemadmodum pius animus non capit, vt Deus, cuius clementia omnem modum excedit, suo regno illum excludat, qui nulla prorsus culpa tenetur, tametsi absoluta potentia vsus, facere id possit: ita idem ille ægrè admodum admittit quoque, eundem illum benignissimum patrem veris in illos cruciatibus ac supplicijs desequi, qui nihil quicquam vniquam sceleris per se admiserunt, neque quicquam eiusmodi per ætatem admittere potuerunt.

Et vt hoc, & illud quoque propter imperscrutabilem diuinorum iudiciorum abyssum, admitti queat: nulla tamen ratione admitti debet, neque salua quoque veritate & pietate admitti potest, qui nullo in hac mortali vita actuali fastu aut superbia intumuerat, nulla vnquam in Deum ira aut furia exarserant, nullo denique scelere sese polluerant, illos in altera tandem vita, demutata iam mente & voluntate, superbia initium facere, immani que odio & ira in Deum tanquam in deterrimam pestem sese efferre: At qui certum est, quotquot sen-

fili

fili apud inferos pœna torquentur, eos omnes pertinaci in Deum ira, inuidia, ac furia ardere, ingenti que superbia & contumacia in eundem insurgere. scriptum est enim: Superbia eorum qui te oderunt (quales vtique sunt omnes illi qui in tartareis locis pro admissorum scelerum ratione sensus pœnas pendunt) ascendit semper.

Quamobrem dum Augustinus contra Pelagium, qui originis peccatum negabat, suisque sophismatis in magnas difficultates Antagonistas suos interdum conijciebat, acriùs disputans, sempiterno igni cuiusmodi infantes puniendos asserit, vel rerum difficultate compulsus, vel disputationis feruore actus, (id quod Christi amore, & fidei zelo incensus, dum contra Ecclesię hostes Ecclesię causam agunt, vsu venire quandoque solet) modum non nihil excessit: aut certè, quod nobis vero similius sit, sempiterni ignis nomine damni pœnam expressit: Nam omnem omnino cruciatum, & pœnam, ignis vocabulo generatim exprimi posse, cum Scripturæ, tum ipse quoque de cuius sententia hoc loco disputamus, aperte testantur.

Meritò, inquit ille, quæritur, cum Dominus propter illum, qui de anathemate furtum fecerat, præceperit eum, qui fuisset ostensus, igni cremari, cur eum ostensum Iesus lapidari potius à populo fecerit. An ira eum mori oportuit, quemadmodum Iesus, qui propius Dominum sequebatur, verba iubentis intelligere potuit? Sic enim alius quisquã non facile potuit. Vnde magis quærendum est, cur lapidationem ignem appellauerit Dominus, quam credendum Iesum aliud fecisse quàm iusserat Dominus. Nam neque ad intelligendum verba Domini quisquã potuit esse sapiëntior, neque ad faciendum quisquã obediëntior. Proinde ignis nomine pœnam potuisse significari, Scriptura testis est in Deuteronio, vbi dicitur ad filios Israhel: Et eduxi vos de fornace ferrea ex Aegypto: vbi utique, duram tribulationem intelligi voluit. Hęc Augustinus de metaphoricâ ignis notione, & benè.

Alibi idem Pater docet satius esse originis labe contaminatum

Bb tum

Alienum est à Dei misericordia, eum à regno excludere, qui culpa caret.

Vnus hominis finis absolutè vltimus.

Vtrunque durum est, & dicere Deum cœlo illos prohibere, qui carent omni culpa; & dicere eundem illos apud inferos torquere, qui nulla personali tenentur noxa.

Qui hinc decesserunt sine actuali odio, inuidia, superbia, &c. illis nihil tale accidit in altera vita.

cc Psal. 73.

In inferno obtinet actuale odium, & ira, & furia, &c.

Vehemēs disputator Pelagius.

Aug. disputationis calore actus, modum non nihil excessit.

Omnis pœna ignis vocabulo interdum designatur.

Aug. q. 9. in Iosue. Iosue 8.

Deut. 4.

Deut. 4.

Lib. 5. cap. 8. cont. Iulian. Infantibus non renatis melius est esse quam non esse.

Melius est, nō esse, quam tartareis flammis perpetuò addictū esse.

Aug. Epist. ad D. Hieron.

Augustinus de paruulorū poena passim ancipitem se declarat.

Ad cap. 5. ad Rom. Non maioris fieri debet Augustini sententia, quam ratio, vel authoritas, qua nititur.

tum esse, quàm omnino non esse. Quis inquit, dubitauerit paruulos non baptizatos, qui solum habent originale, nec vllis proprijs aggrauantur, in damnatione omnium leuissima futuros? Quæ, qualis, & quanta erit, quanuis definire non possum, non tamen audeo dicere, quòd eis, vt nulli essent, quàm vt ibi essent, potiùs expediret. At melius haud dubiè est, omnino non esse, quàm tartareis ignibus perpetuò mancipatum esse. Quin & aliud quoque ad rem faciens non parum ex hoc ipso loco colligere licet: puta Augustinum, cuius sententiam multò, quàm par est, obstinatiùs vrgent nonnulli, de poenæ, quæ in eiusmodi paruulos conuenit, qualitate & quantitate fuisse planè incertum. Clarè enim pronunciat, Quæ, qualis, & quanta ea futura sit, se definire non posse.

Eandem animi anxietatem, & de poena hac incertitudinem eque disertè alibi prodit quoque. Nam cū diuo Hieronymo de hac cōtrouersia disceptās, hæc inter cetera depromit: Cū ad poenas ventum est, paruulorū magnis, mihi crede, coarctor angustijs, nec quid respondeam prorsus inuenio. Non solum eas poenas dico, quas habet post hanc vitā ista damnatio, sed eas ipsas, quæ in hac vita ante oculos versantur: quas enumerare si velim, priùs tempus quàm exempla deficient. Hæc Augustinus, & multa in eandem sententiam alia. Ex Augustino itaque euidenter euinci non potest, propriam peccati huius poenam gehennæ flammam esse: licet de fide ad Petrum scribens (suis tamen commentarij illius author existit) ignis vocabulo illam designauerit.

Et vt is maximè in hanc, quàm in illam partem propensior extitisset, vt fortè extitit: adhuc in hac, præsertim tam cruda & peregrina sententia, non magis illius authoritas apud nos valere deberet, quàm Ambrosij, Innocentij Pontificis maximi, aliorumque doctissimorum, pijsimorumque; hominum iudicium, qui oppositum literis prodiderunt: vel certè quàm ratio, vel authoritas, qua ipse nititur, quæ profectò, vel nulla est, vel omnino infirma est. Neque enim aliud quicquam ab stabili-

endum

endum illud tam durum, pijsque auribus tam ingratum placitum in medium adfert, quàm generalem illam mortalium omnium in hoedos & oues sequestrationem, disparemque vtriusque partis sententiam: Et tamen sempiternum gehennæ incendium in istiùsmodi infantulos perpetuò desaturum esse, hinc non euincitur: imò verò contrarium hinc potiùs euincitur.

Primò enim solo originali peccato obstrictos ad generale illud iudiciū præstò futuros. damnationisq; sententiā vnà cum ceteris audituros, id ex hoc Scripturæ loco certò nō colligitur. Deinde verò, vt maximè compareant huc oēs, (hoc enim creditur tutiùs, & cōmuni Doctorū sententiā asseritur cōuenientiùs) adhuc horribile illud iudicis fulmen, Discedite à me maledicti in ignē æternum, qui paratus est diabolo & angelis eius, illos neutiquam perfringeret, vt qui opera misericordiæ, vel alia quæcunque bona, vel mala per ætatem exercere nequaquam potuerint. Nec enim æquissimus iudex ad illos aliquando dicturus est, Esuriui, & non dedistis mihi manducare: Sitiui, & non dedistis mihi bibere.

Imò verò non desunt, qui formidabilem illam iudicis sententiam in eos tantùm detonitaram existimant, qui spiritalis ædificij fundamento per fidem iacto, nulla virtutum officia superinduxerāt. Omnes, inquit Gregorius Magnus, resurgunt etiam infideles, sed ad tormentum, non ad iudicium. & infra: Professionem fidei retinentes, sed professionis opera non habentes, redarguuntur vt pereant. Qui verò nec fidei Sacramenta tenuerunt, increpationem iudicis in extrema examinatione non audiunt: quia præiudicati infidelitatis suæ tenebris, eius, quem despexerant, inuentione redargui non merentur. Sed & diuus Augustinus quoque ad eundem ferme modum hunc Euangelistæ locum edisserit. ait enim: Erit ergo æterna combustio, sicut ignis, & eos in illam ituros veritas dicit, quorum non fidem, sed opera bona defuisse declarabit.

Marth. 25.

Ex suprema iudicis sententiā necessariò nō colligitur, infantes non renatos vtriusque poenam desaturum esse.

Creditur tutiùs, infantes non renatos ad communem omnium iudicium comparituros. Marth. 25.

Infantes misericordiæ opera exercere non poterunt.

Lib. 26. c. 24. Moral.

Infideles iudicis sententiā in extremo iudicio non redarguantur.

Si ergo iudicium illud non erit omnium adulatorum, aut non eorum omnium propriè : multò sanè minùs eorum erit, qui per se nihil mali designârunt, neque per ætatem designare potuerunt. Tandem vt iudicis sententia ad omnes pertineat simpliciter, accipienda est tamen secundùm meritorum vniuscuiusque rationem. Nam etsi vna sit secundùm se, applicanda est tamen secundùm vniuscuiusque opus : alioqui enim parem pœnam subirent omnes, contra illud : Quantum glorificauit se, & in delicijs fuit, tantum date illi tormentum & luctum. & illud rursus : Reddet vnicuique secundùm opera eius, prout in corpore gessit. & infra : Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi, vt referat vnusquisque propria corporis prout gessit, siue bonum, siue malum. & illud demum : Pro mensura peccati, erit & plagarum modus. Patet ergo locum hunc parum firmum esse ad statuendum sensibilem infantium non renatorum pœnam.

Sed instas eiusmodi ratione : Si paruuli illi cum diabolo & angelis eius nõ cœsentur, mediũ ergo inter cœlũ & infernum locũ eisdem assignes oportet : hoc aut̃ citra Pelagianæ hereseos suspiciõnẽ non licet. Ad hoc dici potest, oēs quotquot damnantur, hoc est, in omnẽ eternitatẽ à cœlesti regno p̃scribuntur, generali quadam ratione eiusdem reipub. municipes censerì posse, etiamsi eundem locum p̃cisẽ non teneant omnes. Nam & qui in terris meritorũ stipendia adhuc faciunt, & qui in purgatorijs locis detenti pœnas pendunt, eiusdem Ecclesię militantis censentur ciues : & tamen non solũ statũ, sed & loci quoque intercapedine, & qualitate plurimũ inter sese dissident. Sic quoq; dẽmonum alij torquentur in abyssõ, alij vexant, & vexantur vicissim in aère hoc caliginoso : & tamen omnes vnus tyrãni satellites, omnes vnus eiusdemque p̃torij carnifices habentur. Et vt maximè ad inferos amandarentur omnes, neutiquam tamen hinc sensibilis pœna inferri posset. Nam & patres quoq; ante Christum passim

Iudicis sententia accipienda est secundùm vniuscuiusque meritum.

Apoc. 18.

Rom. 2.

2. Cor. 5.

1. Cor. 13.

Damnati oēs vbiq; tãdem locorum degant, vnus reipub. ciues censentur.

Inferorum locus sensus. pœnam necessariò non inferri.

ad tenebras & subterranea regna descendebant, neque ob id tamen pœnæ alicui sensibili obnoxij erant.

Nec est quòd Pelagiani erroris notam incurfuros nos formidemus, etiamsi non omnes, qui à regni aditu prohibentur, ad vnum omnino ergastulũ ablegemus. Pelagiani enim duplices beatorum sedes confingebant; alteras extra, alteras intra cœlum empyreum. Nos vnum tantũ cœlum, & vnũ duntaxat infernum recipimus : Tametsi vnum hunc in alterum, & alterum, hoc est, in eum, vbi pœna damni tantũ, & in eum rursus, vbi damni & sensus pœna simul obtinent, cum diuo Augustino, & alijs p̃terea compluribus Theologis secer-nendum existimemus. Etenim dum quidam ex illo percunctarentur : Quid opus erat vt nasceretur, qui antequam iniret vllum vitæ meritum, excessit è vita ? Aut qualis in futuro iudicio deputabitur, cui neque inter iustos locus est, quoniã nihil rectè fecit; neque inter malos, quia nihil peccauit ? eiusmodi responsum tulere :

Ad vniuersitatis complexum, & totius creaturæ, vel per locos, vel per tempora ordinatissimam connexionem, non posse superflud creati qualemcunque hominem, vbi folium arboris non superflud creatur. Sed sanè superflud queri de meritis eius qui nihil meruerit. Nec enim metuendum est ne vita esse potuerit media quedam inter rectè factum atque peccatum : & sententia iudicis media esse non possit inter p̃miũ atque supplicium. Hic medium quoddam inter rectè factum & peccatum statuitur : Atqui vbiq; status habetur medius, ibi locum quoque inter gehennam & cœlestem Hierusalem medium statuere licet. Siquidem locus secundùm iustum Dei iudicium æmulatur statum ac meritum.

Fauet eidem de medio statu & loco assertioni & diuus Ambrosius hoc ipso quoque, quòd gehennæ pœnam ex Adæ delicto prouenire disertè inficiatur. ait enim : Est alia mors, quæ secunda dicitur, in gehenna, quam nõ peccato Adæ patimur, sed eius occasione proprijs peccatis acquiritur. Cũ hi ergo

Pelagiani duplices beatorum sedes constituant.

Catholici vnum cœlũ & vnũ item infernum agnoscunt, tametsi hunc in alterum, & alterum secer-nant.

Aug. lib. 3. c. 23. de lib. arb.

Vanè queritur de meritis illius qui nihil meruit.

Aug. statuit mediũ inter peccatum & rectè factum.

Ad cap. 5. ad Rom.

Peccatũ Adæ non patitur gehennam.

pueri Adę tantum delicto obstricti teneantur, fit vt ad gehennam cum impijs perpetuò arsurus neutiquam amendantur, quemcunque tandem ad locum ablegentur : nam de hoc aliquid certi pronunciarere nequaquam possumus.

Quin & Daniel propheta quoque ab hac sententia non multum abludivit. ait enim : Et multi ex his qui dormiunt in terræ pulvere, euigilabunt: alij in vitam æternam, alij in opprobrium sempiternum, vt videant semper. Siquidem vocula hæc, multi, indicium non prorsus obscurum facit, ex vniuerso mortalium numero non defuturos quosdam, qui ad neutrum euigilent : Hos autem, aut nullos omnino, aut pueros, de quibus hęc sermo est, fore haud improbabiler affertur : hi enim soli neque resurgunt ad vitam, quia gratia destituuntur, nec rursum ad sempiternum opprobrium, quia propriæ voluntatis noxa carent. Nihil est ergo cur paruulos illos, vt merito, ita loco quoque ab impiorum grege sequestrare vereamur. Quauis & loci quoque ταυτότης, si fortè concedatur, pœnæ identitatem non inferat, aut certè necessariò illam non inferat.

At nondum hęc conuiescunt Antagonistę nostri. aiunt enim: Vt auersio pœna exilij, ita conuersio puniri solet pœna sensili: Atqui Adamus, cuius noxam nos luimus, non solum à summo illo & indemutabili bono sese auertit, verum etiam ad funestum pomum sese conuertit, imò verò aliquo modo prius huc se conuertit, quàm inde sese auertit. Negari sanè non potest generis ac delicti nostri parètem ad mortis escam se conuertisse, vorauit enim: verum vt ipsa preuaricatio, vel ipse preuaricationis actus secundum se absolute sumptus, ad illius tantum personam spectabat, non ad communem hominum naturam : ita oblectatio, quam is ex lethali illa esca, & per consequens ex praua eiusmodi conuersione hauriebat, ad priuatam eiusdem personam pertinebat, non ad naturam, quam ille sustinebat. Quare ab ipso solo conuersionis illius pœna exacta est, semperque exacta fuisset, nisi per poenitentiam cum Deo in gratiam rediisset: non etiam ab illius propagine: huic enim plus

Probabile, non omnes ad vitam, vel ad opprobrium resurrecturos.

Conuersionis pœna à solo Adamo exacta.

plus satis est, quòd auersionis illius partem perferre necesse habet.

Sunt tandem, qui illam à pœna sensili immunitatem eiusmodi cauillo infringere se posse existimant : Nulla, inquiunt, apparet ratio, cur in hac vita magis puniri conueniat originis labem, quàm in altera : cum diuina iustitia nusquam non sibi similis existat : Atqui vitium hoc in vitæ huius stadio punitur seuerè, & vt ad sensum patet, admodum variè. Nulla item, cur peccatum veniale, quod leuius habetur, (non enim pugnat cum gratia, vt alterum illud) vtrobique vtraque pœna puniri soleat, non etiam originale, quod illo grauius esse constat.

Diuina iustitia nusquam non sibi similis.

Orig. veniale peccato grauius existit.

Sed hæc quoque argumentatio eiusdem penè cum cæteris roboris est : nam etsi Deus Opt. Max. nullo non loco & tempore sibi similis est, non ideo tamen eodem modo peccatum vtrobique punire solitus est. Quandoquidem hęc ab illo puniti proficimus aut deficiamus, emendatur vel obdurescimus. Quare vitæ huius pœnæ (nisi forsan oblatam merendi occasionem respuamus) certam virtutum ac meritorum materiam offerunt : in altero autem seculo nouo merito, aut nouo peccato nullus amplius locus fit reliquus. Accedit huc etiam quòd pleræque vitæ huius miseriam quædam primariæ pœnæ comites, vel appendices existant veriùs, quàm pœnæ per se huic peccato primò decretæ. oriuntur enim ex primaria & proxima, quamcunque tandem primariam & proximam peccati huius pœnam esse statueris. At verò in altero seculo, vbi vita, quæ tecto & alimento indigeat, nulla obtinet, nulla grassatur fames, nulla vexat sitis, nullus excruciat morbus, pestis nulla, nihil denique cæterorum omnium, quæ in hac vita molestiarum plurimum adferunt.

Hic puniti proficimus vel deficiamus, in altero seculo non item. vnde vitæ huius pœnæ virtutū materies existunt.

Pœna huius vitæ, pœnæ taxatæ appendices.

Interest autem inter pœnam primariam, hoc est, inter pœnam pro ratione sceleris à iudice taxatam, vel ab eodem quoque inflictam, & pœnam, quæ ex taxata vel illata consequitur, non parum. Siquidem iudex primariam per se decernit, & vult,

Multum interest inter pœnam taxatam, & pœnam, quæ ex taxata consequitur.

Index terrenus prævidere non potest incommoda omnia, quæ ex pœna taxata oriuntur, vnde illa quoque ordinare non potest: celestis autem vtrūque potest.

vult, & reo per se infligit: eam autem, quæ ex decreta vel irrogata oritur, neque per se vult, neque per se decernit, neque reo per se infligit: sed neq; per se quoque ad certum aliquem finem dirigit, nec ad certum quoque finem dirigere valet: vt qui, quæ, & quot, & qualia incommoda ex pœna inflicta consequi possint, prævidere non queat. Manifestum est enim, dum princeps, vel alius magistratus, in aliorum terrorem, aut patratu sceleris vindictam maleficum exoculat, per se non intendere exoculati mendicitatem, aut crebram eiusdem impactionem, aut capitis vertiginem, aut animi molestiam, aut aliud quodcunque ex his, quæ cæcis communiter accidere solent: sed ipsam tantum exoculationem. At verò Deus, qui omnia priusquam fiant prævidet, non solum pœnam taxatam ad certum finem destinat, sed omnes quoque taxatæ pœnæ comites, & appendices: atque ita non est mirum, si illius voluntate hæc quædam molestiæ obtineant, quæ in altero seculo locum non habent.

Peccati veniale, & personale est, & voluntarium est: orig. autem neutrum est, vnde hoc pœna sensus non plebitur, illud plebitur.

Orig. in auersione, veniale in conuersione præcipue positum est.

Quæ de veniali porro noxia in eadem illa cauillatione addebantur, ea, quæ de immunitate à sensili pœna supra exposita sunt, non infirmant. Nec enim vlla est hæc consecutio: Veniale peccatum sensus pœna plebitur vtrobiusque, ergo & originale quoque. Siquidem peccatum veniale, & personale est, & simpliciter voluntarium est: originale autem neutrum simpliciter est. Sed & formales quoque vtriusque rationes inter se sunt admodum dissimiles. Originale enim in quadam habitu ali auersione præcipue positum est, veniale autem in quadam inordinata conuersione. Cum ergo sensus pœna respondeat conuersioni, damni verò auersioni: non est mirum, alterum pœna sensili plebiti, alterum eiusmodi pœna non plebiti.

Hactenus itaque nihil allatum est, quod ad gehennam ignis eiusmodi paruos ablegare nos compellat.

Con

Concupiscentia, quæ in renatis fit reliqua, & vitium esse, & ex peccato esse, veri tamen peccati rationem non assequi, tametsi tropo quodam peccati nomine interdum designetur.

TRACTATVS QVARTVS DECIMVS.

AT sunt interim, qui, & mortem, & ægritudinem, & famem, & sitim, & insciam, & carnis contra spiritum insolentiam, & creaturarum rebellionem, & alia eiusmodi, quorum supra meminimus, per se, etiam si nullum omnino peccatum adsit, in humanam mortalemque naturam cadere contendunt. Nonne, inquiunt illi, qui absque omni gratia & peccato natus foret, aliquando sitiret & esuriret? Nonne mortem eiusque comites formidaret? Nonne cum morbis & doloribus interdum configeret? An non præter rationis ordinem multa sæpe appeteret? Nonne dura & aspera molestè ferret? Nonne amore, odio, spe, metu, lætitia, aliisque eiusmodi perturbationibus agitated mentis statum identidem mutaret? Nonne extra paradisi delicias atatem ageret? an alia complura id genus incommoda non sentiret, aut comoda non desideraret? Vtique. Signum est ergo certum, quod isthæc ex peccato ortum non ducant.

Natura vulnera, vitæque huius incommoda, naturalia esse continentur nonnulli.

Iam antè vltro concessum, prolixèque expositum est, & hæc ipsa, & alia præterea permulta his non absimilia, naturaliter in hominem cadere, si illum secundum se absolutè, vel ex viliori sui parte, hoc est, ex materia, vel corpore, quo constat, spectes. Nam cum corpus habeat crassum & caliginosum, vtpote ex caliginosis crassisque elementis conflatum, non potest profectò morbis, & ægritudinibus, mortique, & dissolutioni obnoxius non esse. Secus si eundem relatè, & ex forma, hoc est, immortalis animæ natura consideres. Nam secundum hanc partem, quæ, & potior, & nobilior, ipsique magis propria existit,

Incommoda natura, naturaliter in hominem, quæ parte corpore, non verò anima constat, cadere.

Cc (alte-

(alteram nanque cum belluis communem habet) immortalitas veriùs in illum conuenit, quàm moriendi necessitas: tametsi vi sua ad immortalē vitam peruenire non queat. Verùm quod natura per se nō poterat, hoc originalis iustitia, quę singulari Dei beneficio naturę aliunde accesserat, abundē explebat. Et quoniam homo præcellens hoc naturę præsidium sua culpa amisit, fit vt mors, & cętera, quę viam ad mortem muniunt, vt iusta præuaricationis pœna meritò in illum sauiant.

Ob amissam originalē iustitiam, mortem, cętera, quę eò pertinentia, in hominē feruire.

Inconcinni concupiscentiæ motus, homini, vt mente ornatus est, nō cōpetunt: vt verò animal, suo quodam iure.

Quibus excusis, cōcupiscentiæ motus preposterii, pœna peccati appellatur.

Pari modo, quòd inferior appetitus incitatiùs in ea fertur, quę carnem & carnis sensum oblectant, id, vt homo propria rationis animal est, suo quodam modo iure facit: Animalium enim est, in illa, quę sensum quadam suauitate perfundūt, incitatiōri quodam impetu rapi. At verò vt homo non quoduis animal est, sed mente & ratione præditum animal est, alienum ab illius natura existimandum est, quòd præter rationis ordinem, imò verò cōtra rationis legem, rectęque voluntatis propensionem, vi illa, quę seruire & subesse debebat, ad turpia quęque & illicita subinde sollicitetur, & impellatur. Iusto proinde titulo inconcinni illi & preposterii concupiscentiæ motus peccati pœna appellantur: Non ob id solum, quòd ex originis peccato tanquam ex causa femouente prohibens exorti sunt: verùm ob id etiam, quòd naturę hominis, vt homo est, recto que eiusdem ordini planè aduersi, ac dissentanei sint.

Sed instant illi nihilo feciùs, & quę de peccati huius pœnis iam antè exposuimus, eiussmodi ratione denuo impugnāt. Sacramentum, inquit, Baptismi non omnem solūm culpam & maculam eluit, sed omnem quoque pœnam peccato debitam è medio tollit. Atqui mors, mortis que satellites, concupiscentia, & quę ponè illam in sequuntur comites, vt sunt ignoratio, mentis cæcitas, & præcipitatio, & alia eius farina non pauca, etiam post susceptum Baptisma in baptizato reliqua depræhenduntur. Sunt ergo isthęc quædam potiùs mortalis naturę affectiones & proprietates censendæ, quàm propria

priæ originalis peccati pœnæ.

Negari non potest, quin multa exijs, quę originalis peccati pœna appellantur, etiam post obtentum salutare laucrum in renato obmaneant: Verùm iam tum nō ampliùs veri nominis pœnæ existunt, tametsi propter adiunctum cruciatum pœnarum nomine plerunque designentur: sed quędam tantum ægritudines ac molestiæ ad certamen & meritum relicte. Quauis & ipsa mors carnis, inquit Augustinus, de peccato primi hominis originaliter venerit, tamen bonus eius vsus gloriosissimos martyres fecit. Et ideo non solū ipsa, sed omnia seculi huius mala, dolores, laboresque hominum, quanquam de peccatorum, & maximè de peccati originalis meritis veniant, vnde facta est & ipsa vita vinculo mortis obstricta, tamen & remissis peccatis remanere debuerunt, cum quibus homo pro veritate certaret, & vnde exerceretur virtus fidelium: vt nouus homo per Testamentum nouum, inter mala huius seculi nouo seculo præpararetur, miseriam, quam meruit vita ista damnata, sapienter tolerans, & quia finietur prudenter gratulans: beatitudinem verò, quam liberata vita futura sine fine habitura est, fideliter & patienter expectans. & alio rursum loco idem:

Pœnas originalis peccati in renato, nō tam pœnas quę ægritudines dici, easque ob copiosius meritū relictas.

Lib. 13. c. 16. de Trinit.

Quid dicunt, Si peccato mors ista corporis accidisset, non vtique post remissionem peccatorum, quam Redemptor nobis tribuit, moreremur, non intelligunt, quomodo res, quarum reatum, ne post hanc vitam obsint, Deus soluit, tamen eas ad certamen fidei finit manere, vt per illas erudiantur & exercentur proficientes in agone iustitiæ. Hęc ibi Augustinus, & alibi in eandem sententiam plura, quę Antagonistarum argumentationem prorsus eneruant. Addo his tamen, & meritò addo: Si isthęc, quę renati patiuntur in hac miseriarum valle, & illi maximè, qui per rationis vsuram nondum peccare valuerunt, essent pœnæ verè ac propriè debitæ, ad mentis exercitationem & Christi Domini nostri imitationem non relicte, profectò si in hac vita nō exoluerentur,

Lib. 2. c. 3. de peccat. mer.

necessariò dependerentur in altera. Atque ita pueri infantes, si non satis pœnarum hîc exoluissent, post susceptum Baptismum ad purgatoriũ, vel alium tormentorum locum ad tempus adhuc ablegandi forent: hoc autem & assertu ineptum, & à recta in Deum fide alienum est prorsus.

Iam si ipsa secundum se concupiscentia, vel pondus illius ad ea, quæ lege inhibita sunt, vel subiti illius motus in regeneratis propriæ rationis pœnæ non sunt, sicut reuera non sunt: multò sanè minùs capitales noxæ censendæ erunt. Imò verò tantum abest, vt vel ipsa secundum se concupiscentia, vel naturalis illius ad carnis illecebras propensio, vel primi omnino eiusdem motus in renatis vllum omnino peccatum existant, (quicquid tandem Sectarum Antesignani ea de re blaterant) vt ne in ipsis quidem infidelibus in peccatis haberi debeant. Sed neque in ipso quoque Adamo, vnde vniuersa hæc malorum seges enata est, vlla omnino, aut noxâ, aut macula erant, sed pœna tantum ex noxa consecuta. Neque id asserere est Christum eiusque Apostolum conculcare, vt diaboli præstigij fascinati homines furiosè clamitant, suisque in Synagogis & Artotomijs ad nauseam vsque inculcant: sed est ipsissimam Euangelij veritatem astruere, & diui Augustini doctrinam apertè profiteri, eiusque vestigij piè & orthodoxè inniti. Nec illius solùm, sed cæterorũ præterea omnium, quotquot, vel ante, vel post ipsum ea de re in Ecclesia Catholica catholicè scripserunt.

Augustinus: Sed tu, Iuliane, tanquam in cœlo iam inter Angelos immortaliter habitans, verba infirmitatis & mortalitatis irides, & ea exponens non secundum meum sensum, sed secundum dolum tuum, dixisse me affirmas, quòd gratia non perfectè hominẽ nouũ faciat. Non hoc dico, Attè de quòd dico: Gratia perfectè hominẽ nouum facit, quando quidem & ad corporis immortalitatẽ plenamq; felicitatem ipsa perducit. Nunc etiam perfectè innouat hominem, quantum attinet ad liberationem ab omnibus omnino peccatis, non quantum ad

libera-

liberationem attinet ab omnibus malis, & ab omni corruptione mortalitatis, qua nunc corpus aggrauat animam. & infra: Tu qui putas, quòd si malum esset concupiscentia, careret ea qui baptizatur, multum erras. ^{Baptizatum carere omni peccato, non omni malo.} Omni enim peccato caret, non omni malo. Quod planius ita dicitur, ^{Cap. 7. eiusdem lib.} Omni reatu omnium malorũ caret, non omnibus malis. & infra rursum: Percipitur in Baptismate Christiano perfecta nouitas, & perfecta sanitas ab eis malis nostris quibus eramus rei, non ab eis cum quibus adhuc conflegendum est ne simus rei, cum & ipsa in nobis sint, nec aliena, sed nostra sint. & libro primo de nuptijs & concupiscentia: Ipsa concupiscentia iam non est peccatum in regeneratis, quando illi ad illicita opera non consentitur, atque vt ea perpetrent, à regina mente membra non dantur, vt si non sit quod scriptum est, Non concupisces: fiat ^{Exod. 20.} saltem quod alibi legitur, Post concupiscentias tuas non eas. ^{Ecclesi. 12.} & libro secundo de peccatorum meritis: Hęc autem lex peccati, (concupiscentia) quod etiam peccatum Apostolus appellat, non sic manet in membris eorum qui ex aqua & spiritu renati sunt, tanquam non sit eius facta remissio, vbi omnino plena & perfecta fit remissio peccatorum, omnibus inimicij interfectis, quibus separabamur à Deo: sed manet in vetustate carnis tanquam superatum & peremptum, si non illicitis consensionibus quodammodo reuiuiscat. At primi animorum motus consensione expertes sunt. & libro primo contra duas epistolas Pelagij: Dicunt Baptisma non dare omnem ^{Cap. 13.} indulgentiam peccatorum, nec auferre crimina, sed radere, vt omnium peccatorum radices in mala carne teneantur. Quis hoc aduersus Pelagianos nisi infidelis affirmet? Dicimus enim ^{Baptismũ omnia peccata auferre, non ea modo radere.} Baptisma dare omnium indulgentiam peccatorum, & auferre crimina, non radere, nec vt omnium peccatorum radices in mala carne teneantur, quasi rasorum in capite capillorum, vnde crescant iterũ ressecanda peccata. Hęc Augustinus, quibus nihil de hac controuersia, aut dici, aut scribi potuit planius.

Cc 3

Cypria-

Tantum abest se vt ipsa concupiscentia secundum se, vel primi eiusdem motus, in renatis debeant dici peccatum, vt ne quidem hoc locum habeat in infidelibus.

In Adamo illa eadẽ non noxam, sed pœnam tantum ex ea consecutam exitisse.

Lib. 6. cap. 5. cont. Iulian.

Ser. de ped.
ablut.

Cyprianus: De abdito & secretissimo Spiritus sancti munere huius gratiæ liquor emanat, sic lauans quos parentalis labes infecerat, vt nec actualis, nec originalis macula aliqua sui post ablutionem illam vestigia derelinquat.

In apolog,
Dauid.

Ambrosius: Non tam sapius, quàm pleniùs lauari petit Dauid, vt conceptam sordem possit eluere. Nouerat secundùm legem plura quidem mundandi esse subsidia, sed nullum plenum atque perfectum. Ad illud ergo perfectum tota intentione festinat, quo iustitia omnis impletur, quod est Baptismatis Sacramentum. & alio rursus loco: Dum homo exterior abluitor, mutatur interior, & fit noua creatura ex veteri: vasa iræ in vasa misericordiæ transferuntur, & in corpus Christi conuertitur caro peccati: de impijs iusti, de captiuis liberi, de filijs hominum fiunt filij Dei.

Epist. ad De-
met.

Basilii: Baptismus est captiuorum redemptio, debitorum remissio, mors peccati, regeneratio animæ, indumentum lucidum, sigillum cui nullæ insidiæ fieri possunt, vehiculum ad cœlum, regni largitor, adoptionis donum. & infra: O rem admiratione dignam? renouaris, & non constaris: reformaris, & non contereris: curaris, & non dolore afficeris.

Ser. de Ba-
ptif.Ad cap. 19.
Astor.

Chrysoftomus: Quum imposuisset Paulus illis manus, venit Spiritus sanctus super illos: hoc autem Ioannis Baptisma non habebat, ideo & imperfectus erat. & subdit: Hinc ostenditur dogma magnum, quod perfectè purgantur à peccatis, qui baptizantur. & alibi rursus: Ostendemus vobis à totius malitię vinculis absolui, & ab omni immunditia liberari eos, qui lauacrum promerentur.

Hom. de Bap-

Tom. 1. cont.
hæref.

Epiphanius: Figure in lege fuerunt, veritas autem in Euangelio est. Illic circumcisio fuit carnalis, quę in seruiuit tempori vsque ad magnam circumcisionem, hoc est, Baptismum, qui circumcidit nos à peccatis, & obfignat nos in nomen Dei.

Ad cap. 9. Ioã.
4. Reg. 5.

Cyrillus: Quid Naaman Syrus septies in Iordano ablutus, & à

& à lepra mundatus, nobis innuit, nisi Baptismo Christi lotos, ab nmi prorsus animę lepra, peccatoque purgari? Quid aqua expiationis & lustrationis secundùm veteris legis ritum, tollens immunditiam ex contactu morticinoque contractam, denotat, nisi aquam Baptismi omnem penitus animæ impuritatem abstergere.

Luc. 4.
Num. 31.

Gregorius Magnus: Si qui sunt qui dicunt peccata in Baptismate superficietenus dimitti, quid est hac prædicatione infidelius, in qua ipsum fidei Sacramentum festinant soluere? in quo principaliter ad cœlestis munditiæ mysterium anima ligatur: vt absoluta radicitus à peccatis omnibus, soli illi inhereat, de quo Psalmista ait: Mihi autem adherere Deo bonum est. In Euangelio Dominus dicit: Qui lotus est, non indiget nisi vt pedes lauet, sed est mundus totus. Si igitur peccata in Baptismate funditus minimè dimittuntur, quomodo is, qui lotus est, mundus est totus? Totus enim mundus dici non potest, cui de peccato aliquid remansit. Sed nemo resistit voci veritatis, quæ ait: Qui lotus est, mundus est totus. Nihil ergo ei de peccati sui contagione remanet, quem totum fatetur mundum ipse, qui redemit.

Ep. 39. lib. 9.

Psal. 72.

Ioan. 13.

Arnobius: Nullus inuenitur in omnibus his mille generationibus baptizatis vel vnum peccatum habens in hora Baptismatis: alioqui si peccatum habet, nõ credidit, & cum Aegyptijs merfus est.

Ad psal. 104.

Clemens: Regeneratis ex aqua & Deo, renouata fragilitas prioris natiuitatis, quæ per hominem facta est, amputatur.

Ep. 3 ad Iulii.

Innocentius primus: Christus per nouę regenerationis purificationem, præteritum omne vitium sui Baptismatis lauacro purificauit.

Ep. 25. ad Cõ-
cil. Carthag.

Hesychius: Lauatur omne corpus per aquam Baptismatis, quia totum nostrum lauat & renouat hominem.

Ad cap. 16.
Leuit.

Mittimus reliquos, omnes enim idem dicunt, eandemque vim & energiam Baptismi Sacramento tribuunt. Iurè proinde meri-

meritoque Tridentina Synodus ijs omnibus anathema dē-
cernit, qui de ipsa secundum se concupiscentia, eius ve pon-
dere, vel de repentinis quoque illius assultibus diuersum hęc
statuunt. Verba Concilij sic habent:

sefs. 5.

Manere in baptizatis concupiscentiam vel fomitem, hęc
sancta Synodus fatetur & sentit, quæ cum ad agonem relicta
sit, nocere non consentientibus & viriliter per Iesu Christi
gratiam repugnantibus non valet: quinimò, qui legitime
certauerit, coronabitur. Hanc concupiscentiam, quam ali-
quando Apostolus peccatum appellat, sancta Synodus decla-
rat Ecclesiam Catholicam nunquam intellexisse peccatum
appellari, quòd vere & propriè in renatis peccatum sit, sed
quia ex peccato est, & ad peccatum inclinat. Si quis autem
contrarium senserit, anathema sit. En summam Concilij
huius & veterum Theologorum de hac controuersia con-
sensionem.

Rom. 7.

Concupiscē-
tiam peccatū
dici, tū quòd
ex peccato
fit, tum quòd
ad peccatum
inclinat.

Nec est quòd, vel huic, vel illis incitiae notam suo more im-
pingant. Nam quicquid illi de perfecta hominis renati emun-
datione affirmant, hoc non ipse solum Scripturæ disertè con-
firmant, sed ipsa quoque ratio, peccati que natura apertè de-
monstrant. Constat enim id verè, & maximè personalis noxæ
vim assequi non posse, quod nulla ex parte voluntarium est:
atqui nullo vnquam carnis sensu tangi, aut omnis omnino
concupiscentiæ expertem viuere, illud in hoc rerum statu
equè facile est, atque nunquam mori, vel nunquam esurire.
Nec enim secus humanam naturam secundum se absolute
sumptam consequitur concupiscendi vis, aut concupiscen-
di pronitas, quàm eandem consequitur esuriendi, vel mori-
endi necessitas.

Omnis con-
cupiscentiæ
expertem vi-
tam agere,
perinde faci-
le est, ac nun-
quam mori,
vel esurire.

Quamquam
primi paren-
tis voluntate
concupiscen-
di pronitas
libera fuerit,
non ob id ta-
men in renatis
vim obtri-
nere peccati.
Ad Gal. 3.

Neque causam obtineas, si eiusmodi concupiscentiam, aut
concupiscendi pronitatem, primi parentis voluntate liberam
extitisse cauilleris. Siquidem verè renati non sunt iam ampli-
ùs in Adamo, sed in Christo. scriptum est enim: Quicumque in
Christo baptizati estis, Christum induistis. Quòd si baptizati
Chri-

Christum verè induere, consequens fit ergo vt peccati vetu-
statem, quam ex Adamo contraxerant, iam verè exuerint:
atque adeò, vt iam non ampliùs in Adamo, sed in Christo vi-
uant. Imò, vt nuperrimè dicebamus, tantum abest, vt innata
illa ad carnis oblectamenta propensio, citra actum, aut actus
eiusdem citra voluntatis consensum, in verè renatis verè cul-
pè sit obnoxia, vt in ijs etiam, qui fide & iustitia destituuntur,
propriæ noxiæ rationem non sortiantur: Licet illa, vel ob su-
am in mentem iniquitatem, vel ob mentis quoque in illam
indulgentiam, noxiæ nomine interdum designetur.

Aequè certè explorata que veritatis est, in ea, quæ mente &
ratione destituuntur, peccatum cadere non posse. Quod enim
liberè non fit, sed vi, vel solo naturæ impetu, id vt præmium
non meretur, ita neque supplicio quoque dignum habetur.
Atqui hominis caro, & quicquid demum in hominis carne ex-
istit, secundum se, hoc est, citra ordinem ad rationis iudicium
aut voluntatis consensum, perinde brutum & rationis exors-
est, atque ea quæ comperiuntur in leone, aut alio quouis ani-
mante, vel animantis specie. Quam ob rem naturalis illa car-
nis ad ea, quæ sensum oblectant, inclinatio, aut motus eius-
dem carnis, vt rationis iudicium, aut voluntatis consensum
subterfugiant, in veri nominis peccatis haberi nequaquam
possunt.

Vt in ea quæ
ratione carēt
peccatum ca-
dere non po-
test, ita nec in
ea quæ in ho-
minis carne
citra rationis
iudicium &
voluntatis cō-
sensum repe-
riuntur.

Quòd si illi carnem nō pro infirma hominis parte vsurpant,
vt fortè non vsurpant, sed pro toto homine: in illud rursum
incommodum incidunt, vt vnum & eundem hominem to-
tum carnalem, & totum rursum spiritalem pronunciēt. Nam
vt id, quod natum est ex carne, caro est: ita ediuerso, quod na-
tum est ex spiritu, spiritus est. Vt autem idem secundum idem
simul carnale sit, & spiritale, id fieri neutiquam potest.

Ioan. 3.

Præterea Euangelium ea tantum hominem coinquinare
docet, quæ de corde, hoc est, ex deliberata hominis voluntate
procedunt, vt sunt furta, adulteria, homicidia, & sexcenta id
genus alia: Atqui concupiscentia, vt concupiscentia est, hoc

Ea tantum ho-
minem con-
tamināt, quæ
ex deliberata
nascuntur vo-
luntate.

D d

est,

est, vt quędam ad carnis voluptates propensio, propęsa ve ani-
mi vis est, non prodit ex corde. Quod si subitum aliquę a ctum
interdum profundit, is, vt omnino subitus est, ex corde interio-
ri ve voluntatis consensu, ac deliberatione ortus non est, atq;
ita hominem interiùs contaminare non potest.

Nisi Christi
beneficio im-
pię aliquid
detrahere ve-
limus, neces-
se est, eius gra-
tia & merito
non solum
intrinsicę, sed
& perfectę
nos iustifica-
ri, vt existi-
memus.
Rom. 5.

Adhęc nisi Apostolum negare, amplissimoq; Christi bene-
ficio studio tenebras velimus offundere, nõ possumus minus
virium tribuere Verbi incarnati gratię & merito, quàm Adę
præuaricationi & peccato. Scriptum est enim: Non sicut deli-
ctum, ita & donum. rursus: Vbi abundauit peccatum, ibi su-
perabundauit & gratia. Si ergo Adamus nõ imaginarię aut im-
putatiuę, vt isti loquuntur, sed verę ac proprię nos contami-
nat, sicut reuera contaminat: (Nam per inhærentem pecca-
ti maculam verę, proprię, ac formaliter peccatõres sumus, &
peccatores denominamur) consequens fit, vt Christi gratia &
merito integrę, & non inani tantum opinatione, aut solum ex
parte à peccato emundemur: nec rursus imputatiuę solum p
eandę iustificemur, vel sanctificemur, sed intrinsicę ac pfectę.

Imputatiuam
iustitiã, &
peccati quam
singunt con-
donationem,
pugnare cum
Christi meri-
tis, & Scriptu-
rę phrasã.

Adde, externã illã iustitię imputationē, cõmentitiãq; pec-
cati condonationē, nõ solum cū Christi gratia aptę pugnare,
verum etiã à familiari Scripturę phrasã pręsus alienã esse. Ne-
mo enim nescit, aliud esse, peccatū tollere vel remittere, aliud
idē tegere vel abscondere: aliud rursus, sordes verę eluere vel ex-
tergere, aliud elutas vel exteras, cū adhuc inhæreant, cõfin-
gere, vel animo concipere: aliud tandē, re ipsa sanctificare vel
iustificare, aliud quod iustum vel sanctum non est, sed im-
mundum peccatisq; foedè cõraminatum, iustum ac sanctum
prędicare, vel reputare. Atqui Scriptura peccatum per Chri-
stum tolli, elui, remitti, cõdonari, emundariq; prædicat, iustitiã
verò & sanctitatem per eundē infundi, vel conferri. Legimus
hęc enim inter alia multa: Sed abluti estis, sed sanctificati estis,
sed iustificati estis. rursus: Effundam super vos aquam mun-
dam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris.
item: Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi. demum:

Nihil

Nihil ergo nunc damnationis est ijs qui sunt in Christo Iesu. ^{cc Rom. 8.}
Quin & pessimę quoq; commentum hoc de peccato non
verę condonato, vel non verę expiato, sed tantum tecto, vel
non imputato: de iustitia rursus non verę inherente, sed ex-
trinsecus tantum assistente, cum crebra illa, & insolenti ad-
modum Antagonistarum gloriatione congruit. Constat enim
plerosque ex illis plenis buccis iactitare, ac prædicare solere, se
Christi meritum, foedissimę antę obscuratum, & tantum non
extinctum, è tenebris rursus in lucem protulisse, verumque
illius vsum ac vim Christiano orbi patefecisse: Et tamen si
Christi gratia, si eiusdem satisfactio & meritum, peccatum re-
ipsa non tollit, sed tantum radit, vel tegit: si eadem Christi
gratia peccatorem verę non sanctificat, vel non iustificat, sed
eam, quę, vel nusquã est, vel tantum in Christo est, vel (vt qui-
dam quoq; ex illis nugantur) in sola essentia diuina est, iustiti-
am ipsi tantum imputat: citra vllam controuersiam multo
plus Christi gratię tribuunt Catholici, quàm noui illi Elyma-
zita. Catholici enim certò credunt, pieque, & publicę profi-
tentur, iniustum per Christi gratiam verę iustificari, à pecca-
tis rursus verę ac integrę absolui: ita vt nihil verę noxę, aut
verę quoque condemnationis in ipso maneat reliquum.

Plus tribuitur
à Catholicis
meritis & gra-
tia Christi,
quàm à nouis
istis Elyma-
zitis.

Eidē illi Catholici firmissimę citra vllã omnino hesitatio-
nem credunt, infantes Christo per Baptismi Sacramentū verę
institos hinc excedētes, rectã mox ad superiores euolare. Atqui si
regenerationis lauacrū originis labē re ipsa nõ eluit, penitusq;
non expiat, sed, vt isti dicunt, tantum tegit, vel radit, vel, ne in
pœnã imputetur, solum obruit: profectò eiusmodi infantibus
expeditus ad cœleste regnū aditus nõ patebit, quippe quod ni-
hil omnino admittat, nisi verę, pfectę, & integrę ab omnibus
peccati sordibus emundatū, & veris rursus virtutibus ac Spi-
ritus sancti donis intrinsicę ornatū ac perpolitū. Sed quis nisi
putidus, planeq; marcidus hereticus hinc illos excludere audeat?

Si Baptismus
originis labē
re ipsa nõ elu-
at, sed modò
radat, infan-
tes baptiza-
tos, statim si
discesserint,
aditū ad cœ-
leste regnum
nõ habituros

Deniq; existimandum non est peccatū hoc naturę maioris
malitię, maioris ve tenacitatis, aut adhesionis esse peccato

Cum peccata
personę gra-
tia Christi tol-
lantur, multo

magis iudicandum est penitus tolli Baptismo peccatū originis

personę : Imò est hoc illo multò peius curatūque difficilius : sicut hoc ipso quoq; magis voluntarium, & magis quoq; proprium existit. At qui cætera omnia per gratiam verè abolētur, & in profundum abyssi demerguntur : Nam aliàs, qui in humanis diu agerent, & turpiter agerent, ingenti peccatorum mole pressi vix subsisterent : Siquidem pro meritam pœnam non exigere, aut admissum peccatum ad pœnam non imputare, non est animæ vires, quæ per peccatū maiorem in modum leduntur, & ad præstandū officium subinde ineptiores ac debiliores reddūtur, à morbo sanare, aut ad pristinū vigorem reuocare. Firmissimè proinde credendum, ac nullatenus dubitandum est, Baptismi Sacramentum ritè susceptum, & originale, & omnem aliam noxam perfectè expiare, omnemq; pœnam in supremi iudicis foro debitā penitus abolere : & p consequens, concupiscentiam, quæ post susceptum Baptismi Sacramentum in renatis residua comperitur, neque noxam esse, neque verè rationis pœnam esse, sed tantum virtutis materiam.

Firmamenta, quibus nituntur, qui concupiscentiam, quæ post Baptismi Sacramentum ritè susceptum in renatis sit reliqua, letiferum peccatum esse contendunt, non esse satis firma, umò ne firma quidem, sed asysecta plane & putrida.

TRACTATUS QVINTVSDECIMVS.

Nec quicquā Catholicæ huic veritati aduertatur illud Apostoli : Quod operor, nō intelligo. Non enim quod volo bonū, hoc ago : sed quod odi malū, hoc facio. & infra : Video aut aliā legē in mēbris meis, repugnātem legi mentis meæ, & captiuantē me in lege peccati. Infelix ego homo, quis meli-

Rom. 7.

1. Cor. 15.

Rom. 8.

Exod. 20.

Deut. 6.

tota

tota mente tua, & ex omnibus viribus tuis.

Nec illud Augustini : Concupiscentia carnis, & peccatum est, quia inest illi inobedientia contra dominatum mentis : & pœna peccati est, quia reddita est meritis inobedientis : & causa peccati est, defectione consentiētis, vel contagione nascentis. & infra : Si circumspectus & cautus esses, cognosceres utique veram esse iniquitatem, quod vires inferiores hominis repugnant superioribus. nec illud eiusdem : Quam diu viuis, peccatum necesse est esse in membris tuis. Nec illud Ambrosij : Malos equos restringit & reuocat, bonos incitat. Boni equi sunt quatuor, prudentia, temperantia, fortitudo, iustitia. Mali equi, iracundia, concupiscentia, timor, iniquitas. Nec cætera denique omnia, quæ, vel ex sacris literis, vel ex Patribus in hunc locum conferunt : omnia nanque in eundem scopum tendunt, eandemque responsionem admittunt. Veruntamen quod fidei Catholicæ hostes magnam in illis vim facere solent, non vna quadam generali responsione omnibus simul obuiā ire, sed singula seorsum excutere & explorare, visum est.

Quādo ergo Apostolus ait, Non enim quod volo bonum, illud ago : sed quod odi malum, illud facio : non de vero aliquo peccato conqueritur, sed de graui concupiscentiæ onere, molestisq; eiusdem certaminibus, quorum neutrum est voluntarium. Quod autem voluntarium non est, hoc nec proprium est, neque peccatum est. Quare eodem illo capite illud se operari negat. ait enim : Nunc autem non ego operor illud, sed quod habitat in me peccatum. At quod ego non operor, hoc meæ voluntatis peccatum non est. Solum enim originis peccatum in nobis sine nobis, hoc est, absque formali nostro consensu & opere, comperitur. Motus itaque concupiscentiæ, nisi quis spontè illis assentiatur, ex Pauli doctrina non sunt peccata : tametsi tropo Scripturis familiari & extrinseca quadam denominatione peccatum interdum appellentur.

Quòd si concupiscentia, vel qualescunque naturales illius impetus secundum se veræ rationis peccatum essent, profectò

Lib. 5. c. 3.
cont. Iulij.

Tract. 41. in
Ioan.

De Isaac & anima. cap. 8.

Concupiscentias, si illis non consentiamus, ex D. Pauli sententiā non esse peccata.

Si concupiscentia in renatis peccati

effet, sine cau-
sa D. Paulus
quosque mo-
neret ne illi-
us impulsibus
cederent.
Rom. 6.

Apostolus non scriberet: Non regnet peccatū in vestro mor-
tali corpore, vt obediatis concupiscentijs eius. Sed neque ex-
hibeatis membra vestra, arma iniquitatis peccato: sed exhi-
bete vos Deo, tanquam ex mortuis viuentes: & membra ve-
stra, arma iustitiæ Deo. Peccatum enim vobis non dominabi-
tur. Hic clarè sanè docet malum, quod membris nostris inhæ-
ret, tum demum renatis in noxam cedere, quum per liberum
voluntatis consensum prauæ illius inclinationi, aut impulsio-
ni mos geritur. Nam si quietem in membris nostris agens,
vel animum tantum pulsans, peccatum existeret: frustra, ne
impulsibus illius cederemus, nos admoneret. Quis enim nisi
fatuus Aethiopi dicat, Caue ne denigreris? aut sordibus omni
ex parte iam cooperto, Vide ne contamineris? Candidis ac
nitidis aptè hæc dicuntur, non nigris, aut immundis.

Cū Christus
& Belial, in
ijsdem mem-
bris simul ef-
se nō possint,
necessè est vt
regeneratis
nullum am-
plius morti-
ferum pecca-
tum infideat.

Rursum si iustorum membra plena sunt semper iniustitia
& peccato, cur tam seriò hîc commonefiunt fideles, ne illa in-
iuitati & iniustitiæ arma exhibeant? Nunquid simul in ijs-
dem membris sedem obtinere possunt, Christus & Belial? lux
& tenebræ? seruitus iustitiæ & iniustitiæ? Spiritus Domini bo-
nus & spiritus Domini nequâ? non opinor. Atqui istuc omni-
no necessarium est, si verè ac perfectè regeneratorum mem-
bris aliquod adhuc mortiferum peccatum insidet. Nam veni-
ale, quod illi nullum agnoscunt, cum vera iustitia, & sanctimo-
nia non pugnat.

Demum si quod isti dicunt Spiritus sancti oraculum, & non
merum Sathanæ & insanorum hominū cōmentum est, quo-
modo cum ratione constabit, quod Apostolus hoc loco ait:
nempe per Baptismum ex mortuis nos factos esse viuentes?
Nunquid idem simul & semel viuens potest esse, & mortuus?
diuino spiritu vegetatus, ac diaboli iugo, peccatiq; seruitute
pressus? Nec enim alia est mors animæ, quàm peccatum: per
peccatum nanque vtraque mors intrauit in terrarum orbem.
Quiduis ergo potius renatorum membris tribuit Apostolus,
quàm damnabile peccatum, cuiusmodi id solum est, quod
certam

certam mortem animæ adducit.

Etsi verò isthæc omnia certissima veritate nitantur, non
desunt tamen graues & orthodoxi Apostoli interpretes, qui
omnia, quæ de carnis & spiritus inter se colluctatione, ma-
loque inhabitante, toto illo septimo ad Romanos capite in
Pauli persona exponuntur, & capite quinto ad Galatas com-
pendio repetuntur, non tam ad Apostolum, vel Apostoli per-
sonam referenda existiment, quàm ad promiscuam totius hu-
mani generis multitudinem, à peccati vinculo per Christi gra-
tiam nondum absolutam. Nec id sanè absque aliqua probabi-
li ratione. Nam præterquam quòd Apostolus ea modestè in se
transferre soleat, quæ in se alioqui nō cōueniunt, sed in alios:
vt cum sumpta eorū persona, quæ legem antecesserant, quan-
doque absque vlla omnino lege se vixisse profiteretur: videntur
hæc ipsa quoque cum summa illa perfectione, vitæq; integri-
tate, & sanctimonia, qua is cumulativè ornatus erat, pa-
rum admodum conuenire.

Quomodo enim aptè istud in illum conueniat: Peccatum
per mandatum in me operatum est omnem concupiscentiam. « Rom. 7.
item illud: Lex spiritalis est: ego autē carnalis sum, venunda-
tus sub peccato. tum illud rursum: Peccatum occasione acce- «
pta per mandatum seduxit me, & per illud occidit. tum reliqua «
denique, quæ toto illo epistolæ segmento percensentur, qui «
alibi, de sua suiq; similitum fide, cōstantia, singulariq; perfectio-
ne, & sanctitudine, ab his lōgè diuersissima cōcionatur. Quis, « Rom. 8.
inqt, separabit nos à charitate Christi: tribulatio? an angustia?
an fames? an nuditas? & paucis interiectis: Certus sum, qd neq; «
mors, neq; vita, neq; Angeli, neq; instantia, neq; futura, & rur- «
sum: Viuo iam nō ego, viuit verò in me Christus. itē: Anima- «
lis homo nō percipit ea, quæ sunt spiritus Dei. Nos autē sensum «
Christi habemus. iterum: Nos in carne ambulantes, nō secun- «
dum carnem militamus. Mittimus hîc reliqua, sunt enim plu- «
rima, & in illius epistolis passim obuia. Cū hæc igitur ita
habeant, non temere, quæ septimo illo capite de carnis infir-
mitate

Ea quæ à D.
Paulo cap. se-
ptimo ad Ro-
manos, & ca.
quinto ad Ga-
lat. de spiri-
tus & carnis
lucta referū-
tur, non tam
ad eius perso-
nam, q̄ ad eo-
rum, q̄ Christi
gratia nec-
dum à pecca-
to mundati
sunt, quorun-
dam senten-
tia, pertinere.

Rom. 7.

Ibidem.

Rom. 8.

Gala. 2.
1. Cor. 2.
2. Cor. 10.

mitate exponuntur, ex persona Apostoli ad eos, qui Baptismi gratiam nondum consequuti fuerant, à Chrysoſtomo, Ambrosio, Origene, Theophylacto, & ab alijs præterea compluribus Patribus transferuntur.

Augustinus
negat in rena-
tis concupi-
ſcentiam eſſe
peccatum.
Lib. 2. cont.
Iulianum.

Non ita exponit hunc locum Augustinus: at is interim malum, de quo hic agitur, hoc est, carnis concupiscentiam reatorum membris inherentem, verum peccatum esse constanter negat. Ecce, inquit, quãtam nos pugnam cum mortuis habere peccatis, ille strenuus Christi miles, & Ecclesiæ fidelis doctor ostendit. Quomodo enim peccatum mortuum est, cum multa operetur in nobis, reluctantibus nobis? Quæ multa? nisi desideria stulta & noxia, quæ consentientes mergunt in interitum & perditionem, quæ utique perpeti, eis quæ nõ consentire, certamen est, conflictus est, pugna est. & infra: Quantum ad nos attinet, sine peccato semper essemus, donec sanaretur hoc malum, si ei nunquam consentiremus ad malum. & alio rursus loco: De ista concupiscentia carnis falli eos credo, vel fallere, cum qua necesse est, ut etiam baptizatus pia mente configat. Sed hæc, etiam si vocatur peccatum, non utique quia peccatum est, sed quia peccato facta est, sic vocatur, sicut scripturam manus cuiusque dicitur, quod manus eam fecerit. Hæc Augustinus & multa alia in eandem sententiam cum in hoc libro, tum in reliquis quoque omnibus, quos contra Pelagianos edidit. Quæ omnia planissimum faciunt locum ex epistola ad Romanos allegatum contra assertam veritatem nihil quicquam obtinere.

Lib. 7. c. 13.
cont. duas
epist. Pelag.

At multò minùs obtinet alter ille, qui de carne & sanguine, & carnis sapientia adferebatur: siue eum τροπικῶς exponere lubeat, siue ἀσχηματισμένως & sine tropo. Nam si cum diuinorum oraculorum interpretibus, per carnem & sanguinem acceperint hominem ventri gulæque deditum, carnalibus vitij obstrictum, nulla inter nos & illos pugna constituetur. Quandoquidem & nos ipsi quoque eiusmodi ventris mancipia, nisi inexplabilis ventris ingluuici, cæterisque, quæ hinc nasci

nasci solent, vitij atque flagitij nuncium miserint, à regno extorres futuros prædicamus. Sin autè per carnem & sanguinem humanam naturam, vel materialem eiusdem nature partem, intellexerint: in Eutychie patriarchæ Constantinopolitani errorem apertè degenerant: aut si huc non inclinant, equonam hac Scripturæ autoritate tendant, ipsi nobis planum faciant.

Greg. 14. c. 31.
& 32. Moral.

Dicent forsàn, non carnem simpliciter, sed carnem concupiscentem, quod eiusmodi Deo exosa inimicaque sit, regni aditu se prohibere. Sanè si hoc volunt, in partem admitti possunt. Certum est enim carnem, quæ ad cœlorum regnum olim admittetur, ab omni prava concupiscentia, corruptione, & infirmitate liberam fore: non quod Deus carnem interitui, aut infirmitati, vel concupiscentiæ quoque vitio obnoxiam exosam habeat: diligit enim illam: nam nisi diligeret, tot gratijs ac prærogatiuis in vita, & interdum quoque post hanc vitam, illam non ornaret; neque tanta diligentia, ac providentia custodiret; neque ipse tandem eiusmodi carnem infirmam, & mortis lege obstrictam sibi coniunxisset: sed quod illi statui non conueniat. Alia enim placent & decent in patria, alia in via; alia in pugna vel luctu, alia post pugnam in victoria; alia demum nocte, alia die.

Carnem eam
quæ olim ad
Dei regnũ su-
metur, omni
prava concu-
piscẽtia & in-
firmitate fore
liberam

Membrum quod huic annectebatur, nobiscum facit. Neque enim Apostolus carnem ipsam Deo inimicam asserit, sed carnis sapientiam, quæ utique, ut ex ijs, quæ proximè antegrediuntur, manifestum est, aliud nihil est, quàm affectio, vel vita hominis secundum carnem viventis, vel sapientis. ait enim: Qui secundum carnem sunt, quæ carnis sunt sapient. Rom. 3. c. qui verò secundum spiritum sunt, quæ sunt spiritus sapient. c. Nam prudentia carnis, mors est: prudentia autem spiritus, vita & pax. Quoniam sapientia carnis inimica est Deo. Atqui c. nos illos, qui Christo iam per Sacramentum incorporati sunt, ipsique adherent, non ea quæ carnis sunt sapere, hoc est, probare & amplecti dicimus, sed ea quæ sunt spiritus.

E c Locus

Præceptum,
Non concupi-
sces, nõ verat
concupiscen-
tiam eius que
inordinatos
in nobis mo-
tus, sed in his
omnibus cõ-
sensum

Rom. 10. »

Matth. 11. »

1. Ioan. 5. »

Locus porrò ex Exodo allegatus, prima statim facie nonnihil difficultatis offert: attamen vi neruoque illius inspecto excussioque, planam sententiam exhibet. Nam etsi, ne vlla nobis concupiscentia cohæreat, vel ne vllus inordinatus carnis vel concupiscentiæ motus vnquam in nobis se prodat, hîc inhibitum videri queat, neutrum tamen horũ hoc loco vetatur. Siquidem præceptũ omne, vt & omne quoque consilium, non quorumlibet est, sed eorum solũ, quæ fieri à nobis possunt, maximè autem diuinũ. de hoc enim scriptum extat: Propè est verbum in ore tuo, & in corde tuo vt facias illud. rursum: Iugum meum suaue est, & onus meum leue. item: Mandata eius grauia nõ sunt. Atqui ex carne & sanguine cõcreti non possumus non *πειθυμητικοί*, concupiscibiles, & interdũ quoq; concupiscẽtes non esse: quippe cùm habitualis concupiscẽtia, vel cõcupiscẽdi pronitas nobis sit congenita, a ctualis verò adẽ familiaris & domestica, vt vix vllũ vnquam transigamus diem, omni vanæ concupiscẽtiæ motu prorsus vacuũ.

Ecquid ergo hoc præcepto cauetur, vel prohibetur? Aliud sanè nihil, quàm ne prauè concupiscẽtiæ motibus acquiescentes, carnis nostrę desideria perficiamus, aut perficere studeamus. Præceptum enim hoc non datur carni, vt quæ ex se, & secundũ se præcepti nullius capax existat. Et si quod opus nature illius consentaneum ipsi indicẽdum esset, vel indici quoque possit, hoc ipsum vtique, quod nunc vltro præstat, ipsi indiceretur, & aliud nullum. Nam si secundũ se absolutè eam spectes, nõ minũs ipsi naturale est in ea, quæ sensum oblectant, prono cursu ferri, quàm boui, aut alteri cuiunque animanti. Datur autem præceptum hoc homini: quod autẽ homini præcipitur, id secundũ eam partem illi præcipitur, quæ rationis compos est. At verò quod homo secundũ hanc partem agit, hoc liberè agit. primi autem concupiscentiæ motus, nõ sunt liberi, sed merè naturales: nec inherẽnt menti, sed sensui. Quamobrem præcepto illo, Non concupisces, nequaquam inhibentur naturales concupiscentiæ motus, multò verò mi-
nũs

nũs ipsa concupiscendi facultas, vel ipsa quoque cõcupiscendi pronitas: prohibetur autẽ ipse tantũ voluntatis consensus. Nam, vt modò aiebamus, idem est omnino, Non concupisces, quod, Illicitis concupiscentiæ motibus ne acquiescas: aut, Rem malam, vel malè concupitam assequi ne labores.

De dilectionis præcepto quod in eadem illa argumentatione adferunt, quorsũ adferant, non satis intelligo. Nam vt maximè præceptum hoc ea perfectione & constantia hîc impleri non possit, qua in patria impletur, & in omnem eternitatem implebitur: Sicut reuera ea integritate hîc impleri non potest: multa enim in vitæ huius peregrinatione occurrunt, quæ intensum illud & continuum diligendi studium impediunt ac remorantur: Aut tanta quoque perfectione hîc impleri non possit, quanta alioqui hoc loco præscribi videtur, adhuc non sequeretur concupiscentiam, quæ in renatis reliqua deprehenditur, mortiferam noxam esse. Aliud est enim nullis carnis desiderijs seruire, aliud infra summum illum dilectionis gradum consistere. Multi enim carnis insultibus resistunt, qui tamen minus feruidè diligunt. Hîc, inquit Augustinus, præceptum est ne peccemus, illic præmium erit non posse peccare: hîc præceptum est vt desiderijs peccati non obediamus, illic præmium erit vt desideria carnis non habeamus.

Sed sanè si hoc dilectionis præceptum verè rationis præceptum est, non ob id solũ propositũ, vt ad eius scopum atq; perfectionem pro viribus enitamur, verũ ob id maximè, vt illud opere ipso in hac mortali vita expleamus, vt tale præceptũ esse nihil quicquam dubitamus: certum est impleri illud posse, & quidem magna cùm facilitate, & animi tranquillitate. Siquidem misericordiarum pater nihil exigit ab homine, quod gratuito illius auxilio adiutus, citra magnam difficultatem præstare non queat.

At quomodo, inquis, fieri potest, vt totum semper cor, totumque semper animum, & mentem in Deum defixam habeamus, qui vnum vix psalmum citra mentis euagationem

Deut. 6.
Matth. 22.

Præceptũ de
Deo diligẽdo
quomodo in
hac mortali
vita possit à
nobis imple-
ri.

absoluere valemus? Næ, vt non illi solùm iusti, vel sancti, vel perfecti censentur, qui ad summæ iustitiæ, vel sanctitatis, vel perfectionis culmen iam peruenerunt; sed illi quoque, qui primum iustitiæ, vel sanctitatis, vel perfectionis gradum iam attigerunt, vel aliquos iam progressus in iustitia, vel sanctitate, vel perfectione fecerunt: rursus vt non illi tantùm hominum numero vel loco habentur, qui ad virile robur iam euecti sunt; sed illi quoque, qui in primo vitæ limine consistunt, vel nonnullum iam vitæ spatium confecerunt: demum vt non illa tantùm animalia sunt, & animalia rectè appellantur, quæ mente & ratione prædita sunt; sed illa quoque, quæ vno tantùm, aut altero sensu potiuntur: Ita non illi tantùm Deum Opt. Max. toto pectore diligunt, & tota vi mentis diligere rectè dicuntur, qui toto semper animo & pectore in ipsum inrenti sunt, beataque illius præsentia coram iam perfruuntur: sed illi quoque, qui nihil dilectioni illius contrarium in pectore gerunt: Cuiusmodi sunt omnes illi, qui à lethali bus criminibus immunes existunt. Tum illi rursus, qui nihil, vt ipsum, vel supra ipsum, sed omnia in ipso, & propter ipsum, & infra ipsum diligunt. Tum illi denique, qui ipsum non fucate, aut seruiliter, sed syncerè & ex animo diligunt, & colunt. Sicut illi quoque toto corde eum querere, vel ad eum sese conuertere, vel mandata eius seruare rectè dicuntur, qui candidè ex animo illum querunt, vel ad eum sese cõuertunt, vel mandata illius seruare & exequi satagunt. Constat ergo, quæ ad euertendam Baptismi energiam, vel ad stabiliendum foedum illum de peccato nunquam non inherente errorem ex sacris literis Sectarij hinc inde corradunt, nullarum esse virium prorsus.

Sed nec illa quoque magni alicuius roboris sunt, quæ in malæ causæ suæ præsidium ex Augustino & Ambrosio asciscunt. Nam dum beatus Augustinus concupiscentiam secundum se peccatum esse asserit, nõ tantùm peccati causam, aut peccati effectum: peccati nomine nõ aliquem culpæ reatũ, sed naturæ tantum

Quid B. Augustinus nomine peccati accipiat, cum se-

tantum vitium, aut defectum insinuare voluit. Erat enim illi certamen cum Iuliano Pelagianorum Antesignano, qui vt nullum omnino agnoscebat originis peccatum, ita nullum quoque admittebat naturæ vitium. Postea tamen, quòd, quæ ex sacris literis contra illud suum commentum adferebantur, diluere non posset, concessit, quæ patimur incommoda, pœnas dici posse, non quidem sceleris alicuius, quod in nobis esset, aut in nobis aliquando extitisset, sed transgressionis Adæ. Verùm quòd idem ille Iulianus omnem omnino pœnam citra vllam exceptionem, & bonam, & iustam, & ex Deo profectam mordicus defenderet: & carnis libidinem, & virium inferiorum contra superiores rebellionem, & naturæ nostræ corruptionem ac infirmitatem, & quicquid tandem, vel turbatum, vel præposterum, vel inordinatum in homine cernitur, hoc totum ille, & bonum, & naturæ nostræ consentaneum, & ex Deo ortum contendebat. Huic igitur manifestario errori Augustinus caput obiectans, ostendit non omnè omnino pœnam simpliciter bonam esse, sed aliquam etiam malam; declarat hoc autem internæ cæcitatibus, & cõcupiscentiæ, quam sustinemus, exemplo.

Sed derur aduersario concupiscentiam, quæ in allegata auctoritate peccatum appellatur, non analogicòs, aut tropicòs peccatum esse, aut peccatum dici, sed verè & propriè: at vnde probabitur Augustinum de ea concupiscentia locutum hinc esse, quæ in renatis fit reliqua? Siquidem nulla omnino renatorum hinc fit mentio, ne minimo quidem verbo. Imò verò quòd hic Augustini locus ad illos, qui regenerationis gratiam consecuti sunt, referri non possit, id ex illis, quæ prolixè paulò antè ex illo citauimus, & fusius ex eodem, si opus id foret, citare adhuc possemus, tam certum est, quàm id, quod certissimum. Vbique enim inculcat eiusmodi concupiscentiam secundum se à culpa immunem esse: culpabilem tamen, ac peccaminosam fieri posse, si renati voluntas illi assentiatur. Atque hoc ipsum tertio Antagonistæ, si importunus esse pergat, re-

cundum se concupiscentiam asserit peccatum.

sponderi queat. Indubitatum est enim omnem omnino prauam concupiscentiã, quę per voluntatis ignauiam non retunditur, peccatum gignere, in quocunq; tandem illa extiterit.

Per hęc patet, quid ad alterum Augustini locum dici queat, & dici quoque debeat. Est enim reuera magna quędam iniquitas, hoc est, insignis quędam ἀνωμαλία & inæqualitas, naturęque deformitas, vires inferiores, quę in prima hominis institutione promptę, & alacriter, & citra vllam tergiuersationem superioribus parebant, licet eam obsequendi vim & promptitudinem ex se non haberent, primę conditionis suę quasi oblitę, insolenter nunc contra illas subinde insurgere. Quia ergo Iulianus, vel errore deceptus, vel malitia obcæcatus, hanc naturę prauitatem, iniustamque virium inter se pugnam, non ad peccatum tanquam ad veram ac propriam causam referebat, sed ad internam ipsius naturę qualitatem, meritò ab Augustino illi occinitur: Si circumspectus & cautus esses, cognosceres vtique veram esse iniquitatem, quòd vires inferiores hominis repugnant superioribus. & alia in hunc sensum plura. Crebrò nanque & variè his & similibus illius inscitiam malitiamque incessit. Sed hæc interim incessio non probat, concupiscentiam, vel aliud quodcunque post susceptum Baptismum reliquum incommodum, noxam esse æterna damnatione dignam. De talismodi enim noxa hęc agimus, non de næuis, qui iungi illo carnis & spiritus conflictu non infrequenter accidunt.

Sed & illud quoque, quod ex Ambrosio adferebatur, eandem equè interpretationem recipit. Nec ipse Augustinus, fidus alioqui Ambrosianę mentis interpres, aliter illud exponit. Ambrosius, inquit ille, legem peccati, cuius manentis reatus in sacro fonte remissus est, propterea vocauit iniquitatem, quia iniquum erat, vt caro aduersus spiritum concupisceret. Hęc ille, & rectè. Nec enim iniquum, hoc est, præposterum & inordinatum esse non potest,

Lib. 2. cont.
Julian.
Quo sensu B.
Ambrosius
concupiscentiam
appellet
iniquitatem.

si vxor insurgat in maritum, seruus in herum, serua in dominam. Coeli superiores motu suo rapiunt inferiores, non contra inferiores superiores.

Quòd si cui hæc Augustiniana interpretatio tametsi vera & propria, non probatur, is Dauidicę apologię caput duodecimum percurrat, & clarè mox conspicabitur Ambrosium nihil minùs vnquam somniãsse, quàm concupiscentiam, quę in certamen & exercitium regenerationis gratia potitis relinquitur, veram esse culpam. Imò verò hoc ipso loco concupiscentiam ab iniquitate, tãquam quoddam ab ea diuersum, sequestrat. Nam vt iracundiam prudentiã, timorem fortitudini, iniquitatem iustitiã, ita concupiscentiam opponit temperantiã. Aliud ergo secundum Ambrosiũ est iniquitas, aliud concupiscentia, tametsi hęc in illam ad modum iam expositum inclinēt, & sepe quoque deiciat.

Ad illud tandem: Quàm diu viuus, tam diu necesse est peccatum esse in membris tuis, responderi solet, & istuc verè, Augustinum peccati vocabulum perinde istic vsurpare, atque illud vsurpat Apostolus, dum seriò, ne peccatum in mortali corpore nostro regnet, nos admonet. Nam hęc ipsum Apostoli locum ille exponens, hæc adfert: Apostolus autem, vt antè ostensum est fuisse, non propriè istic loquitur, sed impropriè & figuratè. Sed agedum ipsemet Augustinus pro se loquitur, etatem enim habet, & iudicio valet. Ipsa, inquit ille, concupiscentia nõ est peccatum in regeneratis, quando ei ad illicita opera nõ consentitur: sed modo quodã loquendi peccatum dicitur, quod peccato facta est, cum iam in regeneratis nõ sit ipsa peccatũ. hæc ibi. Et in eodẽ illo quadragesimo primo tractatu, quòd priùs cū Apostolo vocauerat peccatũ, postea infirmitatis nomine designat, ait enim: Quicquid à nobis peccatũ est antea, deletũ est in Baptismo. & addit: Nunquid quia deleta est tota iniquitas, nulla remãsit infirmitas? & paulò altiùs: Nõ recõciliamur nisi ablato eo, quod in medio est: & posito, quòd in medio sit. Est enim mediũ separãs, quod est peccatũ: est & mediator

Tract. 41. in
Ioan.

Rom. 6.

Lib. 1. de nup.
& concup.

Tract. 41. in
Ioan.

Nullam fieri
reconciliati-
onem homi-
nis cum Deo,
nisi ablato
peccato.

diator reconcilians, qui est Dominus Iesus. Vt ergo tollatur maceria separans, quod est peccatum, venit ille mediator, & factus est sacrificium sacerdos ipse. En hîc clarè ac disertè docetur nullam inter Deum & hominem fieri posse reconciliati- onem, peccato è medio non sublato. Aut ergo nulla vera inter Deum & hominem fit reconciliatio, quod dictu impium est: aut per Christi gratiam omnis omnino noxa, quæ inter De- um & hominem abalienationem faciebat, è medio tollitur. Nihil est ergo quòd ex Scripturis, aut Patribus veritatis ar- cem impugnent. Siquidem nihil hinc peti potest, quod san- nè intellectum veritatem non confirmet veriùs, quàm in- firmet.

Et quia, qui acutiores inter illos haberi volunt, hoc non ignorant: ideo armis, quibus alij fidunt, & ipsi quoq; aliquan- do fiderant, tanquam minùs ad rem idoneis abiectis, ad puti- das quasdam, planeque Sophisticas cauillationes sese conuer- tunt. aiunt enim: An non id iure, meritoque in veri nominis peccatis haberi debet, quod legi Dei, & rationis lumini repu- gnat? Quod hominem veluti adhuc carnalem & animalemm sub peccati seruitute venundatum tenet? Quod Deus vt re- probum, ac ab se alienum, maleque frugis seminarium odit, ac nos odisse præcipit? Quod Dei verbum contemptui ducit, nec ipsum Deum, vt par est, agnoscit, nec colit? Quod denique non vulgares homines tantùm, sed illos ipsos quoque, qui il- lustrem sanctimoniam & perfectionem consecuti censentur, ad Deo credendum, legique eius obediendum tardos ac diffi- ciles; ad ea verò, que caro aduersus spiritum cõcupiscit, pro- nos & expeditos reddit?

Accedunt alij, his quasi succenturiati, ac quæstionem mo- uent hîc variam. Cur, inquit, si per Baptismum renouamur, & ab omni poena & culpa absolui mur, in tot adhuc miserijs, ac vitæ huius calamitatibus iacemus? Cur, quem in Adamo felicitatis statum acceperamus, non recuperamus? Cur, si in renatis nihil odit Deus, tam multi ex illis in peccatum prola- buntur,

buntur, & percunt? Cur tandem, cùm ex æquo baptizentur omnes, non ex æquo sanantur omnes? videmus enim origi- nalis peccati reliquias alijs plus, alijs minus negotij faceffere. Hęc præcipue eorum sunt rationes, qui concupiscentiã, & quæ cum ea cognationem habent, nõ in infidelibus tantùm, sed in renatis quoque, & iustificationis beneficium iam adeptis, dam- nabilem esse cõtendunt. Sed omnes maiorè in partè rudes, ac debiles, & iam antè, quatenus discussione aliqua egere vide- bantur, ferme dilutæ atq; discussæ. Verùm vt ijs quoq; hîc fiat satis, qui ea tantùm capiunt, quæ planè atq; distinctè propo- nuntur, & quasi præmansa in os ingeruntur, placuit vniuersam hanc telam ex multis partibus malè cõsutam retexere, singu- lasque illius partes seorsum euoluere, & explicare.

Ad id ergo, quod de carnalis concupiscentiæ rebellionem, in ipsa statim argutationis acie proferunt, breuiter responsum esto: Concupiscentiã secundum se sumptã, nempe vt vis que- dam animæ est, ad carnis oblectamenta propendens, secundum se absolutè, nec Dei, nec rationis legi obniti, sed tantùm rati- one motuum, quos in nobis excitat. Atqui non omne quod ad malum inclinat, vel allestat, statim etiam peccatum existit: nisi quis forsân ita insaniat, vt & mundum, & carnem, & dæ- monem peccatum appellandum censeat. nam quidlibet ho- rum suo modo ad peccatũ puocat. Sed nec id omne quoque, quod legi quouis modo aduersatur, aut repugnat, illico pec- cati vim obtinet. Nam & quod legem violat, & quod legẽ de- prauat, & quod vt falsam damnat, & quod in peregrinum sen- sum detorquet, & quod ad eius transgressionem quauis arte prouocat, aut sollicitat, legi aduersari rectè dicitur: & tamen nihil horum est peccatum, neq; peccatum, nisi admodum im- propriè, appellari potest.

Est autem id propriè & verè, & solum peccatum, quod le- gi formaliter repugnat: cuiusmodi id vnũ est, quod lege secũ- dum se absolutè prohibitum est. At malum in carne nostra in- habitans: siue id spiritus nequam sit, vt post Origenem alicubi

Sophisticæ ca-
uillationes,
quibus Ely-
mazitæ co-
nantur doce-
re concupi-
scentiam esse
peccatum.

Concupiscẽ-
tiam non ob-
niti Deo & ra-
tioni secun-
dum se, sed
tantum mo-
tu ratione,
quos in nobis
suscitat.

Non omne,
quod ad pec-
catum alle-
stat, posse di-
ci peccatum.

Non habere
vim peccati
id omne, quod
quoquo mo-
do legi repu-
gnat.

Peccatum est
se propriè &
verè id solũ,
quod legi for-
maliter ad-
uersatur.

insinuat Ambrosius; siue carnis concupiscentia, hoc est, naturalis illa ad mollia & carnis sensui suauia propensio, quod nobis ex Ecclesiæ doctrina, & communi hominum doctorum sententia certum est; siue aliud quodcunq; eiusmodi: nulla lege prohibitum extat. Vnde Apostolus Paulus non dicit, Malum, aut peccatum, aut concupiscentia non sit, aut non maneat, aut non habitet in vestro mortali corpore, aut in membris vestris: Nôrat enim in hoc rerum statu, & vitæ corruptione fieri non posse: sed dicit, Non regnet peccatum in vestro mortali corpore. quasi dicat: Posteaquam vi nulla, aut industria euitare potestis, quin hostis ille domesticus interdum insurgat, & impugnet, saltem ne expugnet, aut victoriam obtineat, seriam operam nauate.

Rom. 6.

Apostolum nusquam docere, concupiscentiam, aut legi Dei, aut legi à Deo carni inditæ, repugnare.

Et vt maximè id omne peccatum foret, quod legi Dei, aut legi, quæ ipsi rei à Deo impressa est, quouis modo repugnat, adhuc aduersa pars litem hîc non obtineret. Siquidem Apostolus nusquam docet, carnis concupiscentiam, aut legi Dei, aut legi quoque ipsi carni à Deo inditæ repugnare: docet autem repugnare legi mentis; Siue hæc lex quædam per se lex sit; siue quædam diuinæ legis participatio, hoc enim ad præsentem disputationem nihil attinet. Atqui hæc carnis rebellio, legi, quam Deus ipsi carni impressit, hoc est, naturæ ipsius carnis, non est dissentanea, aut contraria; sed, vt supra ostensum est, est eidem absolutè secundùm se, & quasi in abstracto considerata, maximè consentanea. Nam vt grauius, sublato impedimento, naturaliter ferantur ad ima: ita sensus carnis, nisi frëno aliquo inhibeatur, naturaliter fertur ad mollia. Et quia hæc latio spiritus sensui aduersatur, fit vt caro post originalem iustitiam sublatam naturaliter spiritui refragari dicatur.

Carnem non peccare, dum mentem ad malum prouocans, eius desiderio obicitur.

Caro igitur mentem ad malum prouocans, aut mentis desiderio obnitens non peccat, facit enim illa, quod suarum est partium: Sed si hîc quid peccatur, ideo peccatur, quia carni inuitanti, vel prouocanti, à voluntate, quæ obsistere debuit, & obli.

obsistere quoque illi potuit, malè obeditur. Hæc non nostra primùm, sed expressa diui Augustini sententia est. Attende, inquit ille, vtrum rectè vituperes quod ita est, sicut esse debuit? non opinor, sed vtique quod non est ita, vt esse debuit. Qui igitur peccat, homo est carni consentiens, quia facit, quod facere non debuit, repugnans legi menti suæ inditæ: Caro autem non peccat, quia facit, quod facere debuit: habet enim illa aliam legem à mente. Quod autem caro facit, non facit homo, nisi homo consentiat carni. Hæc Augustinus.

August.

Quauis ergo concupiscentia animum pulset, quauis ad peccatum inuitet, quauis prauos in nobis motus exciter: per se tamen, neque peccatum est, neque peccati causa est; sed tantùm per accidens, quatenus nimirum per ignauiam ipsi ceditur, aut studio secundùm illius legem ambulatur. Atque hic eorum sensus est, qui de concupiscentia perinde atq; de peccato concionantur. Concupiscentia, inquit Apostolus Iacobus, cum conceperit, parit peccatum. Concipit autem, dum prauis illius motibus obeditur; dum vetus homo studio & quasi data opera fouetur, & nouus negligitur, vel per contemptum abijcitur; dum calcata iustitia, iniustitiæ seruitur; dum, vt verbo absoluiam, corpus peccati studiosè edificatur.

Concupiscentiam nec peccatum esse, nec causam peccati, nisi per accidens.

Iacob. 1.

Quin & alterum quoque aduersarijs concedi potest, nam oppidò importunè vrgerè id solent, videlicet fideles in Christo renatos aliqua adhuc ex parte carnales, ac vetustatis Adæ participes esse. Certum est enim, & quotidiana experientia manifestum, veram illam mentis nouitatem, & spiritualitatem, quæ in Christo, vel per Christum, vel per Christi Sacramentum contingit, non omnè penitus carnis vetustatem & infirmitatè excludere: hoc est, nō omnibus statim partibus, & numeris perfectam esse: Non quòd totus homo verè per Christi gratiam non innouetur, & adoptetur, (adoptio enim, & sanctificatio, & innouatio non sunt partis, hoc est, solius

Spiritualementem illam per Baptismum innouationem non omnè penitus excludere carnis vetustatem.

carnis, vel solius spiritus, sed totius hominis: homo est enim, qui adoptatur, & innouatur, non sola mens, aut sola caro) sed quòd ad summum illud perfectionis culmen non statim pertingat. Etenim ut in charitate, iustitia, & sanctitate crescere potest, & quotidie, si sibi non defuerit, progressus facit: ita quotidie quoque maiori spiritus nouitate, hoc est, animi robore, ac mentis vigore potitur. Quò enim vetus Adam per iugem carnis subiugationem redditur infirmior, cò nouus efficitur vegetior. At hinc interim inferri non potest, eosdem simul iustos esse & iniustos: simul intra & extra peccati regnum, cò nimirum, quòd inhærens peccatum ad damnationem illis non imputetur.

Ex eo quòd fomes in regenerationis maneat, non colligitur in ijs peccatum esse mortiferum, sed modo nõ tam esse perfectos, quin studio & labore in vita fieri possint perfectiores.

At multò verò minùs inferri hinc potest, fomitem, qui in regeneratis superest, mortiferum peccatum esse. Quòd si quid ex carnali vel animali hominis sensu, quod male Senatoriorum causæ suffragetur, colligi potest, vnum hoc solum hinc colligi potest: nempe hominem, dum in hoc seculo viuit, nunquam ita perfectum & spiritalem esse, quin studio & diligentia perfectior & spiritalior euadere queat. Sed hæc tamen crescendi facultas non impedit, quin suo interea modo perfectus dici, & perfectus quoque haberi valeat. Sicut etiam infans vitæ iter iam primùm ingressus, verè & rectè appellatur homo, & homo quidem perfectus, licet ijs viribus destituatur, quibus iuuenes & adultæ ætatis homines pollere solent.

Et quemadmodum puero infanti corporis infirmitas vitio verti non potest, nisi forsàn suo incremento obstaculum poneret: ita recens iustificato spiritus debilitas culpæ dari iure non valet, nisi forsàn in via Domini consistere vellet. Stare nanque in via iustitiæ, quodam modo est retrocedere. Dicuntur quoq; filij hominũ, tametsi iustificationis gratia potiti, adhuc carnales, vel animales, quia nõ assequuntur eam spiritus libertatem, & carnis obedientiã, quam possidebat Adam ante peccatum: Multò enim hic vitæ status illo est, & difficilior,

&

& periculosior, & incertior, & impurior. Ut enim firmus hinc consistas, magna opus est violentia, magna opus cautione & diligentia, nedum alteram illam, quam post communem carnis resurrectionem obtinebunt iusti, & electi omnes.

Porro autem dum fomitem, carnisve concupiscentiã, vel ipsam quoque carnem concupiscentem, ob id in peccatis censendam iudicant, quòd Deus illam ut improbam, multorumque flagitiorum & scelerum radicem, & ipsi præterea spiritui aduersam infestamque, odio habeat, nobisque easdem ob causas illius odium imperet, oppidò insulsè & imperitè iudicant. Nec enim id totum statim peccatũ est, quod Deus Opt. Max. quacunque de causa odit, cuiusve fugam vel odium nobis indicit. Odit enim ille diabolũ, & omnem omnino cuiuscunque appellationis hereticum, & impiũ. Sic nobis patris & matris, fratrum & sororum, mundi, & eorum denique omnium quæ in mundo sunt, odium imperat. Omnium enim vna amandi, vna auersandi est ratio & causa: Nam ut omnia, quæ orbis ambitu concluduntur hæcenus amare par est, quatenus viam nobis ad Deum ostendunt, vel eius in nobis amorem incendunt: ita omnia hæcenus odisse fas est, quatenus à diuino amore & culta nos impediunt, vel ad peccatum, legisve præuaricationem quouis modo inducunt: & tamen nihil horum omnium secundum se peccatum existit.

Insulsè ex eo colligi, esse peccatũ concupiscentiam, quod Deus illam odio habeat.

Quatenus omnia sint & amanda & auersanda.

Deinde verò ut nulla est illa argumentatio: Deus amat aquam, ergo odit ignè, quia hic illi aduersatur: ita nulla quoque, imò verò stulta & planè insana est ea collectio: Deus amat spiritum, ergo odit carnem. Deus enim neutrum contrariorum odit, cum vtrunque fluxerit ab ipso. Nec enim ille aquam, aut spiritum tantum creauit, sed carnem quoque, & ignem: licet hanc naturali agente interueniente, illum per se proximè. Solum ille peccatum odit verè ac propriè, damonemque, & hominem propter peccatum: Siquidem peccatum illius bonitati ac sanctitati quàm maximè aduersatur. Tentat sanè caro & ad malum prouocat, sed hoc officium non

Ff 3 habet

Iustificati cur animales & carnales appellantur.

Carnem non habere ex Dei institutione ut nos ad malum prouocet, sed ex prima hominis prauaricatione. Cōcupiscentiam non esse per se scelerū radicem, sed tantū motū subitōrum, & inanium desideriorū, scaturiginem. Propria peccati radix est mala voluntas. t. Cor. 15. Carni diuini cultus neglectum cōtemptionem que affingere, perinde est ac illa ipsa boni ac lapidi tribuere. habet ex prima Dei institutione, sed ex prima hominis prauaricatione. Quamquam & si cum ea quoque indole primo instituta esset, adhuc mala censerī non possēt, multò verò minùs peccatum. Siquidem ista illius ad mollia propensio, naturæ illius, vt nuperrimè dicebamus, non est dissentanea; neque est tanta, cui obsisti non queat, & obsisti quoque non debeat.

Sed neque est illa viliorum quoque scelerum per se radix, vt falsò in argumento sumebatur, sed quædam tantum subito-rum motuum, ac inanium desideriorum scaturigo. Hi autem sensualitatis motus per se non sunt peccata, sed certa virtutis exercendæ materia. Voluit enim Deus vt contra hoc malum depugnaremus, depugnandoque, & superando corona potiremur. Vera autem & propria peccati causa & radix est mala voluntas. Hæc enim cum eiusmodi motibus obsistere potuisset, & obsistere quoque debuisset, non obstitit, sed vltro hosti manum porrexit. Eiusmodi autem voluntas non comperitur in verè renatis, nisi quam ipsi spontè sibi acciuerint. Tandem licet Apostolus fornicationem, immunditiam, iram, inuidiam, & alia id genus complura, carnis fructus, vel carnis opera appellet; non ob id tamen carnis concupiscentiam, aut carnem ipsam peccati condemnat. Nam carnis nomine, non carnis naturam designat, aut carnis rebellionem, sed hominem carnalibus vitijs deditum. Quo sensu alibi carnem & sanguinem regnum Dei possessura negat.

Cæterum cum Dei ignorationem, verbiq̃ue eiusdem contemptum, ac cultus neglectū carni deinde carnisve sensui admetiuntur, æquè illustre inscitie sue testimoniū proferunt, ac dum eundem secundum idem iustū simul & iniustum, æterna vita & sempiterna rursus morte dignū esse cōtendunt. Quid enim ineptius, ac à ratione alienius, q̃ brutam carnem ob id inuis vocare, capitalisq̃; sceleris condemnare, quòd Deum, neq; agnoscat, neq; diligat, neq; verbo illius fidē habeat? Hęc enim non sunt carnis, aut certè nō sunt solius carnis officia, sed hominis non secundum carnē, sed secundum nobiliorem sui partem

tem viuientis munia. Poterant sanè eadem sapientia & licentia, & boues, & oues, & lapides quoque peccati accusare. Siquidem nihil inter hæc & illam, si mentis gubernaculo priuatam finxeris, discriminis intercedit. Quòd si carnem vnà cum mente, hoc est, totum hominem, inculant: iam ea scelera non erant in solam carnem reijcienda, in quam noxa nō cadit; sed in hominem, vel prauam hominis voluntatem.

Præterea qua ratione rationis experti carni, vel carni concupiscenti, Dei ignorationem, verbiq̃ue eiusdem cōtemptum, ac cultus neglectum affingunt, eadem, vt antè quoque monuimus, affingere illi poterant cetera omnia scelera: est enim omnium eadem omnino ratio. Verum tantum abest, vt sola caro, aut sola carnis concupiscentia, hæc tanta ac tam nefaria committat, vt ne vllius quidem renati voluntas, nisi regenerationis gratiam per summam ingratitude ab se abiciat, eiusmodi designet. Quauis tunc quoque non solis originalis peccati reliquijs, de quibus hîc præcipuè agitur, teneatur, sed grauissimis personæ sceleribus. Non omne id ergo peccat, quod Deum non cognoscit, aut eundem non diligit, aut verbo illius nō credit, aut prauis quoque carnis desiderijs non resistit: sed id solum, quod per etatem, aut rationis vsuram, aut voluntatis libertatem eiusmodi officia præstare potest, & præstare quoque debet, & nō præstat, neque, vt præstet, laborat.

Ad eandem vesaniæ arcem contendunt, dum non vulgares tantum Christianos, sed eximie quoque sanctimonie perfectionisque viros, in ea mentis cecitate, in ea incredulitate, & Dei ignoratione, in eo tandem diuini verbi contemptu cultusque neglectu iacere asserunt, vt neque verè credant, nec verè sperent, nec verè diligant, vel vllius virtutis studiū sectentur verè. Planum est enim nihil hoc in selecta Christi membra dici potuisse contumeliosus, aut in eiusdem Christi gratiā iniuriosus, aut contra internam Spiritus sancti attestationem vanius, aut contra apertam denique Scripturarum assuecrationem absurdus.

Quid in Deū propriè peccet.

Impium esse contraq; scripturā asserere, homines sanctimonia ornatos, in mentis cecitate, Dei ignoratione, diuini verbi contemptu, & similibus, verisati.

Ephes. 1. » An hæc, quæso, Benedictus Deus & Pater Domini nostri
 » Iesu Christi, qui benedixit nos in omni benedictione spiritali,
 » in cœlestibus, in Christo. In quo habemus redemptionem per
 » sanguinem eius (remissionem peccatorum) secundum diui-
 » tias gratiæ eius, quæ superabundauit in nobis in omni sapien-
 » tia & prudentia, vt notum faceret nobis sacramentum volun-
 » tatis suæ. item: Deus fidelis absque vlla iniquitate. rursum:
 Deut. 7. » Testimonium Domini fidele, sapientiam præstans paruulis.
 Psal. 18. » item: Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua. & infra: Di-
 Psal. 118. » lexi mandata tua super aurum & topazion. Dulciora fauci-
 » bus meis eloquia tua melle & fauo. & infra rursum: Confige
 » timore tuo carnes meas: à iudicijs enim tuis timui, & à verbis
 Rom. 8. » tuis formidauit cor meum. tandem: Cerrus sum quòd neque
 » mors, neque vita, neque futura, neque instantia separabunt
 » nos à charitate, quæ est in Christo Iesu. An, inquam, hæc & alia
 id genus innumera, quæ in sacris literis nusquam non occur-
 runt, vllam omnino sapiunt, aut Dei ignorance, aut in-
 credulitatem, aut desperationem, aut verbi illius contemptio-
 nem, aut aliquid aliud eiusmodi? Absit.

Quòd si his Spiritus sancti oraculis, apertisque eiusdem
 testimonijs, internæ suauitatis, pacis, consolationis, ac tran-
 quillitatis experimenta, quæ sancti partim de seipsis, partim quo-
 que de alijs prodiderunt, adiungere contendam, narrationis
 finem haud facile inueniam. Quàm procùl igitur Sectarij &
 Hæretici omnes, qui alios ex suo animo metiuntur, spectant,
 & iudicant, absunt à vera illa mentis pace & tranquillitate, à
 vera Dei cognitione & fide, à vera fiducia & spe, à vera illius
 charitate & dilectione, à vero tandem illius cultu, verbi que
 eiusdem gustu ac sensu; tam procùl absunt verè pij & sancti
 homines à Dei ignorance & incredulitate, à verbi illius cõ-
 temptione & omni animi fluctuatione, ab omni demum con-
 tumacia, odio, & desperatione.

At verò dum illorum præfidiarj sciscitantur, Cur per Ba-
 ptismi gratiam ad eò in pristinum illum innocentia & tran-
 quilli-

quillitatis statum non restituamur, vt maioribus interdum
 iactemur casibus, grauioribusque afflictemur ærumnis, & im-
 portunioribus carnalis concupiscentiæ agitemur procellis;
 quàm illi ipsi, qui nihil quicquam vnquam de Christi lege au-
 diuerunt: respondere licet, vnum hîc certum, & apud pios
 omnes indubitatum esse: nempe *φιλάθρωπον* Deum malum
 illud concupiscentiæ tam inquietum & pertinax, cæteraque,
 quæ malum hoc naturaliter comitantur, non eo consilio in
 carne nostra reliquisse, vt peccemus, aut vt illius occasione
 malè pereamus: sed ob id maximè, quò impigrè pugnantes,
 ac motibus illius strenuè obnitentes vincamus, vincentesque
 gloriæ corona, quæ omnibus legitimè certantibus proposita
 est, certò potiamur. Tū ob id rursum, vt Christo capiti nostro
 in partem conformemur: Nam & ipsum quoque cum dæmo-
 ne & morte luctari, & secundum carnem pati oportuit, & ita
 intrare in regnum suum. Tum ob id demum, ne falsa quadam
 felicitatis spe delusi, in earum rerum vacuitate, quæ hîc mo-
 lestant & excruciant, vltimum finem nostrum stultè constitu-
 amus.

Sed & vicissim quoque quæri ab illis posset: Cur Deus per
 filium suum, cum alio modo & medio potuerit, orbem redi-
 mere voluerit? Vel si, vt hoc faceret, causam habuerit: cur in
 formam serui, & peccatoris similitudinem eundem in hunc
 mundum miserit, cum in aliam mittere licuerit? Siquidem in
 fidei mysterijs nihil tam receptum, nihil tam exploratum vel
 explicatū extat, de quo eiusmodi aliqua quæstio institui non
 queat. Si dixerint, vt fortè dicent, Verbum in ea humilitate, &
 carnis infirmitate venisse, vt, quæ prostrata deicætaque iace-
 bant, erigeret, labefactataque instauraret, & confusa in ordi-
 nem redigeret: & nos item respondemus, Deum nobis hanc
 cum carne, cum dæmone, cum mundo pugnam reliquisse, ne
 otio tabesceremus, ne capiti nostro dissimiles essemus, ne
 hanc vitam cursus nostri metam existimaremus.

Ad alterum dicitur, Per absurdè quæri, cur ex renatis pere-

G g ant

Cur Deus ma-
 lum concupis-
 centiæ, cetera-
 que, quæ id
 comitantur, in
 renatis mala
 reliquerit.

Renatos peri-
re, quod inno-
centiam semel
acceptam, iterum
polluerint.

ant' nonnulli. Quis enim ferat eiusmodi argumentationem: Deus in verè renatis nihil odio habet, ergo nullus ex illis perit. Non enim ob id pereunt, quia renati sunt; sed ob id, quod regenerationis gratiam, & innocentiam stolam, quam in ipsa regeneratione acceperant, per voluntariam nequitiam denuo deperdiderunt, ac polluerunt. Aequè ineptè colligunt, qui hunc in modum colligunt: Regeneratus est, ergo impeccabilis est: vel, Deus in renatis nihil odit, ergo peccare nequeunt. Nihil enim ille in primis parentibus & Angelis prævaricatoribus ante lapsum exosum habebat, & tamen non erant ἀναμάρτυροι. Rudis ergo & planè ἀόσιτος eiusmodi est collectio: Potest peccare, ergo dignus est odio. Siquidem posse peccare, ac deficere, propriū est creaturæ: & si qua est, quæ nec peccat, nec amplius peccare potest, ea firmitatem illam ex se nō habet, sed ex gratia diuina. Solus enim Deus est, qui secundum naturam suam ἀναμάρτυρος est.

Miserias quas
renati perpetu-
antur nō esse
proprie ratio-
nis pœnas, sed
appendices deli-
ctorum condona-
rum, ad virtu-
rum exercita-
tionē relictas

Ad postremum responsum est iam antè dictum est enim, vitæ huius miseras, ac cruces, quas regenerati patiuntur, nō esse propriæ rationis pœnas, sed quasdam tantum condonatorum debitorum appendices, ad meritum, & virtutum exercitationem relictas. Quod autem vnus plus altero affligitur, maiori impetu ad hoc vel illud vitium naturaliter fertur, hoc inde non prouenit, quod originis peccatum, aut maius, aut verius sit in vno, quam in altero. Est enim par in omnibus, sicut & ipsa quoque natura, cum qua transfertur: omnes nanque ex equo originis iustitia destituuntur; omnes secundum naturam concupiscentiæ vitio, & morti, & corruptioni ex equo obnoxij: omnes tandem causæ, ex qua peccatum hoc ortum ducit, æquè affines: Inobedientia enim Adæ respicit ex equo omnes.

Sed neque inde quoque disparitas illa prouenit, quod Baptismus ritè susceptus, vnum à culpa & pœna absoluat verius, aut perfectius, quam alterum. Tollit enim ille omnem culpam & pœnam, qualemcunque tandem vel quantamcunque comperit. Prouenit autem inde, quod non vna corporum omni-
um

Ex diuersa
corporum con-
stitutione ne-
sci, vt vnus al-
tero ad hoc il-
lud vitium
maiori impe-
tu feratur.

um sit constitutio, nec idem omnium virtutum studium, nec eadem in omnes cœlestis patris liberalitas atque propensio: hic enim non secus atque natura vni saepe dat, quod alteri negat. Nec idem denique parentium omnium meritum: Nam vt illorum scelera in eorundem liberis interdum plectuntur, ita vice versa eorundem virtutes, & pietatis studia in illorum sobole aliquando remunerantur. Et hæc hætenus de carnis concupiscentia in regeneratis reliqua: restat vulneris libero arbitrio inflicti explicatio.

*Liberum arbitrium neque actum esse, neque habitum, neque ali-
quid aliud eiusmodi; sed naturalem animæ facultatem,
sola ratione à voluntate di-
stinctam.*

TRACTATUS SEXTUSDECIMVS.

DE vulnere libero arbitrio per originis peccatum inflicto, propter insanos Sædario- rum clamores, variosque eorundem circa hanc rem errores, multa hoc loco tractanda, & explicanda forent: Verum quia argumentum hoc prolixum est, & controuersæ de gratia & diuina prædestinatione, quam huic præfenti, cognatius est, & ab alijs præterea fusè & eruditè explicatum est: non omnia, quæ de eo adferri huc poterant, & huc adferri quoque, si ex instituto explicandum susciperetur, fortassis debeant, huc adferam, sed ea tantum, quæ huius loci maximè videtur propria, idque scholastica methodo, & breuiter.

Liberi arbi-
trij explica-
tio ad argu-
mentum de
Prædestinati-
one & Iustifi-
catione per-
tinet.

Et quidem de nomine nihil, quod magni alicuius ponderis existat, hoc loco annotandum occurrit. Constat enim, vt non rationis solum, neque voluntatis tantum actum includit, sed vtriusque simul: (licet id alia, & alia ratione) ita appellationem suam

Liberum arbitrium à ratione & voluntate denominatur.

Græci liberum arbitriū *ἀντὶ τοῦ λόγου* appellant.

Lib. 2. Instit.

Caluino nomen *ἀντὶ τοῦ λόγου* exosum.

Lib. 2. d. 24.

Quid liberū arbitrium, Petro Lombardo definitore Petri Lomb. definitio contractior.

Liberū arbitrium non est quispiam hominis actus. Actus sūt succedanei, & certi, & instantes: liberum arbitriū totū simul est indifferens, & perpetuū constans.

ab utroque mutuari: Ab altera nanque liberum, ab altera rursus arbitrium dicitur. Quandoquidem ut voluntatis est velle, vel eligere, ita rationis opus est, eequodnam ad hoc vel illud obtinendum, vel euitādum, opportunius videatur, secernere, ac dijudicare. Solūm monuerim, quod nos voce complexa liberum arbitrium dicimus, hoc Græcos Scriptores vno *ἀντὶ τοῦ λόγου* vocabulo exprimere. Quod sanè nomen, quō nostro est neruosius, & ad rem accommodatius, eō ætatis huius hæreticis est exosius. Apud Latinos, inquit Caluinus, liberi arbitrij nomē semper extitit, Græci verò multò arrogantius vsurpauerunt vocabulum *ἀντὶ τοῦ λόγου*, quod significat sui ipsius potestatem, ac si illa esset penès homines.

Est autem liberum arbitrium, Petro Lombardo definitore, facultas rationis & volūtatis, qua, vel bonum eligitur gratia assistente, vel malum eadē gratia deserēte. Verūm hæc Petri descriptio, liberi arbitrij munus insinuat veriùs, quā internā illius vim dilucidè explanet: & hoc ipsum adhuc multò, quāmpar est, contractiùs. Neque enim solūm iusti, sed & iniusti quoque, & peccatores, & in puris naturalibus constituti, bonum aliquod interdum eligunt. Quare, ut in eiusmodi rebus fieri solet, multæ in Scholis de liberi arbitrij quidditate, & notione ortæ sunt quæstiones, & opiniones: alijs hoc, alijs illud propugnantibus. Noseiusmodi quæstiones tanquam ad præsentis controuersia qualem cunq̄e explicationem minùs necessaria paucis expediemus.

Et primò quidem, ut certum in hac disputatione ponimus, liberum arbitrium ita actus nomenclationem præ se ferre, ut tamen secundum se, & *διωριστῶς* non sit aliquis actus homini proprius. Siquidem humanæ actiones suapte natura sunt succedaneæ: (neque enim illæ totæ simul existunt, sed serie quadam decurrunt) at liberum arbitrium est quiddam constans, totumque simul existens. Adhæc si liberum hominis arbitrium esset aliquis humanus actus, secundum se ad vtrunque *ἀδιάφορον* non esset: Quandoquidem nullus omnino humanus actus

actus secundum se indifferens est, sed omnis omnino eiusmodi, vel bonus, vel malus est: liberum autem arbitrium secundum se ad hoc & illud, & ad horum rursus opposita, indifferens est. Denique nullus actus homini proprius, in hac præsertim vita, semper ipsi adest: liberum arbitrium autem nunquam illi deest, ne tum quidem, cum nulli prorsus interno vel externo operi intentus est. Non est ergo liberum arbitrium actus quispiam hominis.

Aequè certum est liberum arbitrium non esse infusam, vel acquisitam intellectus speciem, aut patibilem mentis affectio. Siquidem istiusmodi species intellectæ rei similitudinem completi traduntur. Vnde & Ideæ quoque nonnunquam appellantur: & sensuum ministerio ordinaria lege comparantur, & nisi subinde instaurentur, & excitentur, facili negotio corrumpuntur, & euanescent: At liberum arbitrium, nec intellectæ rei similitudo est, nec sensuum opera comparatur, nec vnquam deperditur. *Πάθη* autem, ut & patibiles qualitates quoque breues sunt, & hominicum brutis communes sunt, & liberæ nō sunt. Dici enim solet, & verè dicitur, Quod ex errore, vel passione fit, id liberè non fieri. At liberum arbitrium eque ac anima ipsa æternum est, & homini propriam est, & suapte natura *ἀδιάφορον*, & liberum est.

Sed nec veri quoque nominis habitus est. Siquidem omnis omnino habitus, aut innatus, aut acquisitus, aut infusus est. At liberum arbitrium non est habitus per actus acquisitus: Nam aliàs actus, qui eiusmodi habitum, vel habitus eiusmodi ortum antecederent, non essent liberi: quandoquidem liberum arbitrium omnis omnino liberi actus principium existit: posterius autem prioris causa, aut principium esse nequit. Et quia actus illi, qui liberi arbitrij exortum anteirent, liberi non essent: ex consequenti, nec vitiosi quoque, nec studiosi, nec qui liberum arbitrium ex se progignerent, idonei essent. Eiusmodi nanque sunt habitus, cuiusmodi actus, ex quibus oriuntur. At hæc omnia sunt absurda, & à rationis iudicio aliena. Præterea

Liberum arbitrium non est infusa vel acquisita intellectus species.

Lib. arbitriū nec passio est, nec patibilis qualitas.

Lib. arbitriū non est habitus per actus acquisitus.

Lib. arbitriū, liberi actus principium.

Habitus ac-
quisiti ad vñū
inclinant.

Quod per a-
ctus acquiritur,
per actus
rursū deper-
di potest.

Lib. arbitriū
nō est habitus
infusus.

Habitus infu-
si nec ex equo
nec semper,
nec omnibus
insunt

Lib. arbitriū
non est habi-
tus congeni-
tus.

Quæ natura-
liter expetū-
rur, non ca-
dunt sub libe-
rum arbitriū.

Habitus ha-
bitibus non
inhærent.

Lib. arbitriū
non est potē-
tia habitu per-
fecta.

Habitus ubi-
que sibi simi-
lis.

Vt lib. arbitri-
um indifferēs
sit, nullo ha-
bitu indiget.

Lib. arbitriū
est potentia.

habitus, qui ex actibus prognerantur, non ad vtrumlibet ex æquo, sed ad alterum oppositorum determinatè inclinant: liberum arbitrium autem non ad alterū præcisè, sed ad vtrumuis fertur liberè. Demū vt habitus p̄ actus acquiruntur & cōfirmantur, ita per actus oppositos denuo remittuntur, & infirmantur, & tandem omnino deperduntur: at liberum arbitrium secūdū se equabile est semper, & simpliciter indelebile.

Nec est habitus rursū infusus: Quia eiusmodi habitus, nec omnibus insunt; neque, quibus insunt, æqualiter insunt, sed dispari ratione, & quantitate, prout nimirum ei visum fuerit, qui illos infundit; nec perpetuò insunt: sed liberum arbitrium, vt verè liberum est, hoc est, vt ab omni necessitate & coactione immune est, & omnibus hominibus inest, & æqualiter inest. Postremò non est habitus congenitus: Nam ea, in quæ naturaliter ferimur, vt in assensum primorum principiorum, in beatitudinem, aliaque similia, non cadūt sub liberum arbitriū. Præterea naturales habitus non promiscuè ad quiduis, vel ad vtrumuis, sed ad vnum aliquod certum ac determinatum inclinant. Mitto hîc, habitus habitibus inherere non solere: atqui libero arbitrio complures habitus inhærent. Non est ergo liberum arbitrium habitus qui sp̄iam innatus, vel acquisitus, vel infusus.

Omnes hæ rationes, & si quæ sunt aliæ his affines, ostendunt quoque liberum arbitrium non esse potentiam habitu perfectam. Nam vbicunque habitus extiterit, semper sui similis existit. Quibus & illud quoque addi queat, nempe liberum arbitrium nullius habitus, vt in actum prodeat, vel vt vim suam exerat, indigere: Siquidem suapte natura actuum potens, & ad vtrumlibet indifferens est. Cū ergo liberum arbitrium non sit aliquis actus, nec habitus, nec intellectus species, nec patibilis qualitas, nec aliquid aliud eiusmodi, consequens fit, vt sit potentia: Nam quicquid tandem in anima existit, aliquid istiusmodi sit oportet.

At vna ne, inquis, potentia est liberum arbitrium in vno homi-

homine, an plures? Quidam ex lata liberi arbitrij ditione, vulgataq; eiusdem definitione rem hanc metiētes, plures animæ facultates in se complecti arbitrati sunt. Verūm hæc sentētia, quæ recipiatur, non est satis idonea. Nam si liberum arbitrium plures, vel omnes animæ vires in se contineret, tot in vno homine existerent *ἀντιθέσεις*, vel certè *ἀντιθέσεων* partes, quot in eo sunt organa, aut proxima operationum principia. Adhęc si ex æquo plures, vel omnes animæ vires in sua ratione includeret, proprium illius munus, quod est eligere, ex æquo in plures, vel in omnes conueniret: sed non conuenit in plures, vel in omnes, sed in vnum duntaxat. Tandem si liberum arbitrium ex omnibus, vel pluribus animæ viribus secūdū se prorsus indemutatis intrinsecè constaret, non esset aliquid vnum simpliciter, sed vnum tantū per aggregationem. At non est vnum aggregatione, sed vnum simpliciter, inter synderesim & sensualitatem medium quodam modo iter tenens. Siquidem synderesis semper inclinatur ad bonum, sensualitas semper ad malum; liberum arbitrium autem modò ad hoc, modò ad illud.

Neque rationes, quibus, qui secūs hîc sentiunt, mouentur, magni alicuius roboris sunt. Siquidem aliud est, potentiam vnam aliquam alteram in sui ratione includere: aliud, alteram, vt operetur, mouere, vel dum operatur, vel vt operetur, alterius potentia ope niti. Quare licet liberi arbitrij vis ius suum in reliquas oēs animæ vires exercent, earundemq; actus, & functiones in vsum suū transferat, atq; ideo illas, illarumque actus virtute in se contineat: (neq; enim volūtas aliquid consecretari, aut auersari solet, nisi cognitū: nostra aut cognitio à sensu exordium facit) nullam tamen ex omnibus essentialiter in se includit. Quauis, inquam, animæ vires ex se inuicem non orientur, neque se inuicem quoque essentialiter includant: vnus tamen origo alterius ortum ponit; & vnus rursū actus, alterius actum vt materiam, circa quam operetur, necessariò deposcit. Certum est enim in humanis dilecti-

Lib. arbitriū
intrinsecè nō
constat pluri-
bus potentijs

Lib. arbitriū
inter synde-
resim & sen-
sualitatem me-
dium obtinet

Lib. arbitriū
aliorum po-
tentiarum a-
ctus in suam
vsum cōuertit

voluntas nō
fertur in in-
cognitum.

In humanis dilectio ponit electionem. dilectionem ponere electionem: hanc rursus iudicium, consilium, & inquisitionem: hæc demum, si non proximè, saltem remotè, sensuum ministerium.

Lib. arbitrii potentia vna in vno homine. Est ergo, ut paulò antè assertum est, liberum arbitrium in vno homine potentia vna: Siue vna hæc potentia voluntas sit essentiâ, & intellectus energiâ, siue contrà intellectus essentiâ, & voluntas energiâ: nam, alterum horum esse, extra controuersiam est. Constat enim, quauis alia potentia vel facultate, præter rationem, vel intellectum, & voluntatem circumscripserit, hominem eligere posse: naturam autem, quod paucis potest, multis id moliri non solere: tum nullum aliquando celebrem Philosophum, aut eruditum quoque Theologum extitisse, qui alias in hominis mente vires reipsa inter se distinctas collocaret, quàm intellectum, & voluntatem; qui've substantias à materia seiunctas, quæ utique liberæ sunt, alioqui peccare aut studiose agere non possent, secùs quàm in intellectum & voluntatem diuideret; vel qui potentias per se rationis compotes aliter quàm in cognoscens & appetentes distribueret. Liberum itaque arbitrium, non est quippiam à ratione & voluntate distinctum, sed necessariò alterum horum est formaliter vel essentialiter, alterum verò radicaliter vel causaliter.

In mente hominis duæ tantum sunt potentia, reipsa inter se distinctæ, intellectus nimirum, & voluntas.

Lib. arbitrii est voluntas formaliter, & intellectus causaliter, aut vice versa.

Potentia secernuntur, & cognoscuntur per actus, hi per obiecta. At utrum ex illis est veriùs? Id sanè haud meliùs aliunde cognoscere liceat, quàm ex proprio illius actu, vel munere. Nam ut actus dinoscuntur, & distinguuntur per obiecta: ita potentia vicissim deprehenduntur, & inter se secernuntur per actus. Atqui proprius liberi arbitrii actus est electio. Hoc ipso nanque liberi sumus, & rectè liberi dicimur, quòd duobus pluribus've propositis, vno repudiato, alterum eligere; vel contrà vno selecto, alterum repudiare possumus. Electio autem, etsi rationis opus, hoc est, consilium, vel deliberationem, qua, quid alteri tanquam vtilius, vel conuenientius prælatum oporteat, dijudicetur, necessariò deponat: non est tamen cognoscens cuiuspiam partis actus, sed appetentis. Siquidem

Electio est actus rationis & voluntatis huius, ut eligentis; illius, ut proponentis.

pro-

proprium electionis obiectum est bonum, ad finem aliquem obtinendum commodum. Bonum autem, ut eiusmodi, appetentis facultatis obiectum existit.

Quare licet Philosophus alicubi hereat, electio ne intellectus appetens, an verò appetitus intelligens dici debeat, tertio tamen Ethicorum volumine præconscripti appetitum appellat. Cum igitur omnis omnino appetitus, aut naturalis sit, aut animalis, aut rationalis: liberum autem arbitrium, neque naturalis sit, neque animalis; Nam aliàs in ea, quæ vita & mente carent, verè ac propriè conueniret: consequens fit rationis appetitum esse: At hic idem est cum voluntate. Liberum itaque arbitrium reipsa idem est cum voluntate, ratione tantum ab ea dissidens.

Quæ ratio discriminis? Ea ferè, quæ est rationis & intellectus. Nam ut eadem intelligendi vis, quatenus simplici notitia in principia fertur, vocatur intellectus; quatenus verò circa conclusiones syllogistica collectione ex eiusmodi principijs deriuatas occupatur, rationis appellatione designatur: ita certa quadam proportione & analogia, (oportet nanque appetentes vires apprehendentibus commensurari) idem ad numerum appetitus, ut desiderio tendit in finem, vel in bonum absolute sumptum, appellatur voluntas, ut autem in media, quibus eiusmodi finis, vel bonum obtinendum est, liberi arbitrii nomine exprimitur.

Et quia vtraque facultas suo modo discurret, & ratiocinatur: Nam ut intellectus in genere cognitionis vnum deducit ex altero; ita voluntas in genere appetitionis ex vno fertur in alterum: fit ut vtraque secundum essentiam rationalis quoque, appelletur. Non est sanè idem simpliciter velle, & eligere, aut velle, quod eligere; sicut aliud quoque est ratiocinari, aliud simpliciter intelligere: attamen non est discrimen hoc tantum, ut essentialem inter liberum arbitrium & voluntatem differentiam constituat; aut ut ea, & si non omnia, libero arbitrio tribuere non liceat, quæ aliàs voluntati attribui asso-

Hh

lent:

Electio est actio appetitus.

Omnis appetitus aut naturalis, aut animalis, aut rationalis est: Lib. autem arbitrium, nec naturalis, nec animalis appetitus est, sed rationalis.

Lib. arbitrii reipsa idem est cum voluntate.

Differunt eo ferè modo lib. arbitrium & voluntas, sicut ratio & intellectus.

Vtraque potentia rationalis suo modo discurret.

Quæ in volū-
tatem, ea &
in liberū ar-
bitrium quo-
que maiorem
in partē con-
ueniunt.

lent: Nam vt voluntas reliquis viribus imperat, ita & liberum
arbitrium quoque. Rursus vt voluntate benè & malè agitur,
ita & libero arbitrio quoque. Tandem vt voluntas absolutè
cogi non potest, ita nec liberum arbitrium quoque. Sola itaq;
voluntas verè, ac propriè libera est.

Libertatis ra-
dix, ratio vel
intellectus.

Verum enim verò licèt libertas formaliter conueniat in so-
lam voluntatem, huius tamen libertatis principium, ac quasi
radix, non insidet voluntati, sed rationi. Nam, vt suprà osten-
sum est, & cetera experientia notum est, voluntas non fertur in
aliquod bonum, neque auerfatur aliquod malum, nisi mens,
vel ratio consultata, quod expetit, bonum; vel, quod refugit,
malum esse ostenderit. Et quemadmodum volūtas in nullum
omnino obiectum desiderio, vel odio fertur, nisi ratio viam ad
illud aperiat: ita nullum quoque per consensum approbat,
vel per dissensum refutat, nisi ratio interrogata illud suadeat,
vel dissuadeat. Quare rectè à quodam traditum extat, hominis
libertatem à ratione inchoari, in voluntate autē consummari.

Index & con-
siliarius vo-
luntatis, vel
liberi arbi-
trij, ratio.

Bona. 2. d. 25.

Et quia motus speciem sortitur non à principio, sed à ter-
mino; omni que in re & operatione magis semper spectari so-
let consummatio, quàm inchoatio: (nam id vnde fit motus
vel operationis exordium, se habet per modum materiæ; illud
verò in quo tanquam in termino pedem figit, per modum for-
mæ, quæ adiectiuo nomine exprimi consuevit) fit vt facultas
hoc vel illud liberè eligendi, liberum arbitriū appelletur fre-
quētius, & familiarius, quàm arbitraria libertas; voluntati que
tribuat verius ac planius, quàm rationi: tametsi & rationi
tribui, & arbitrariæ quoque facultatis appellatione possit de-
signari.

Rectius ap-
pellatur lib-
arbitrium,
quàm arbi-
traria liber-
tas.

Sola volūtas
essentialiter
libera.

Imò verò non desunt, qui libertatem equè verè, formali-
ter, ac propriè in rationem conuenire existimant, atq; in vo-
luntatem. Sed sanè si de ea libertate hoc affirmant, quæ co-
actioni, vel necessitati opponitur, vt affirmare videntur: à veri-
tatis scopo non parum aberrant. Certum est enim volūtatem
in hoc libertatis genere modis omnibus principatū obtinere.

Quare

Quare etiam ipsi vni, non solùm electio, quæ propria liberi
arbitrij functio existit, ab omnibus tribuitur, sed meritum
quoque & peccatum. Licèt ea interim absque ratione, neque
mereatur, neque peccet, neque eligat.

Quòd si verò non de ipsa libertate secūdum se istuc asseue-
rent, sed de libertatis radice: nihil quicquā absurdi asseuerant.
In confesso est enim totius huius libertatis basim, ac quasi fon-
tem, eam esse intellectus notitiam, qua certò dinoscitur ali-
quod omnino medium, vt hoc vel illud bonū, in quod volun-
tas fertur, obtingat, necessariò deponci; non tamen hoc vel
illud præcisè, sed hoc vel illud indeterminatè. Ex hoc nanque,
quòd iudicamus hoc vel illud medium, ad hunc vel illū finem
obtinendum, præfinitò & absolutè non esse necessarium, iudi-
cium, quo illud eligendum esse cōcludere licebat, suspendere
possimus, & per consequēs ab illius quoq; electione desistere.

Libertatis to-
tius radix &
fons est ratio
rationis que
discursus.

Sed & per idē quoq; principitū, eandēve notitiā ea omnia
refutare & repudiare licebit, quæ mediū hoc vel illud præcisè
necessarium esse persuadere fortè poterāt. Quòd si verò ali-
quod eiusmodi medium idoneum iudicatur, & vt eiusmodi à
voluntate acceptatur, liberè profectò talismodi esse iudica-
tur, & liberè quoq; vt talismodi à voluntate acceptatur. Nam
cū ad finem absolutè non esset necessarium, potuit aliquod
aliud idoneum iudicari, & ex consequenti eligi.

Ratio liberè
iudicat hoc
vel illud me-
dium idone-
um, vel inido-
neum esse.

Sed nunquid, si quem finem voluntas absolutè & efficaci-
ter velit, medium, quod ad eiusmodi finem obtinendum
simpliciter necessarium iudicatur, ipsa pro sua illa li-
bertate respuere poterit? Posse pro summa illa, qua pol-
let, libertate defendant multi. Est tamen perdifficile intel-
lectu, aliquem efficaci voluntate velle aliquod bonum,
vel aliquem finem: & interim nolle medium, quod ratio
non errans ad illud bonum, vel illum finem impetrandum
absolutè necessarium iudicat. Qui, quæso, consentaneè dici
potest, hunc vel illum absoluta efficaciq; voluntate sanitatem
velle, & pharmacum, vnde illa simpliciter dependeat, nolle

Qui efficaci-
ter vult finē,
non potest nō
velle mediū,
quod ratio iu-
dicat absolu-
tè necessariū.

haurire? aut cœlesti beatitudine velle potiri, & tamen nolle mandata seruare? aut velle eruditionem non vulgarem consequi, & tamen nolle studium eam in rem ponere? An non, qui ardentem efficaciterque quippiam volunt, quô optato illo bono potiantur, extrema conari soliti sunt?

Libertas à vi, coactione, vel necessitate verius in voluntate conuenit, quam in rationem: cetera libertatis species ex æquo in vtranque facultatē conueniunt.

Vt omne velle est secundum naturalem voluntatis inclinationem; ita omne intelligere est secundum naturalem intellectus propensionem.

Libertas à coactione non fat est ad constituendam veram libertatis rationē.

Verumenimvero licet ea libertas, quæ cum necessitate pugnat, verius in voluntatem conueniat, quam in intellectum; cetera tamen libertatis species in vtranque facultatem ex æquo conueniunt. Certum est enim beatorum intellectum ab omni miseria & culpa perinde liberum, ac immunē esse, atque eorundem est voluntas. Tum eundem rursus secundum se quæ sui gratia, & independenter esse, atque est ipsa voluntas. Tum denique ea libertate hunc ratiocinari ac intelligere, qua illa vult, & eligit. Nam ut omnis omnino voluntatis actus est secundum naturalem voluntatis propensionem; ita omnis quoque intellectio est secundum naturalem intellectus inclinationem. Intellectus namque, ut omnium capax est, ita omnia quoque absque ullo omnino discrimine intelligere desiderat. Fatendum est tamen hanc à coactione immunitatem, non fat esse ad veram libertatis rationem constituendam. Nam aliàs non solum in sensibus, & inferioribus hominis partibus constituenda esset libertas, vel liberum arbitrium, sed in brutis quoque animantibus: Siquidem omnia hæc vltro, ac naturali quodam motu in sua obiecta feruntur. Verum de hac libertatis participatione, ut & de varia quoque vocabuli huius notione, non est hic nunc agendum latius. Sat sit impræsentiarum mediocri perspicuitate ostensum esse, Liberum arbitrium, nec actum esse, nec habitum esse; sed naturalem animæ facultatem, sola ratione à voluntate distinctam. Nunc de liberi arbitrij obiecto, primoque eiusdem subiecto, nonnulla quoque in medium proferamus.

Liberum

Liberum arbitrium, nec omnibus inesse, nec promiscuè circa omnia occupari; sed vel solum, vel præcipuè circa media, & illa quæ aliter habere possunt.

TRACTATUS SEPTIMVSDECIMVS.

X his porrò, quæ de intrinseca liberi arbitrij ratione hæctenus exposita sunt, perfacile est colligere quarumnam rerum liberum arbitrium cum subiectiue, tum obiectiue quoque existat. Et quidem ad liberi arbitrij subiectum, hoc est, ad res, in quas illud cadit, quod attinet, satis compertum est, brutis animantibus, cæterisque his inferioribus, nihil quicquam cum libero arbitrio commune esse. Nam, ut supra explicatum est, proprius liberi arbitrij actus est electio. Electio autem cum sit actus rationis & voluntatis, huius quidem ut exequentis, & elicentis; illius verò, ut proponentis, ac determinantis: in ea tantum conuenit, quæ mente & ratione prædita sunt, quæque de mediocum & finis inter se proportionem iudicare possunt: At qui bruta, & cetera omnia his subiecta, & mente carent, & ad vnum aliquod certum determinata sunt, (videmus enim omnia eandem speciem sortita, eandem semper operandi rationem tenere) nec de mediocum ratione quicquam omnino cognoscunt, aut statuere possunt: Et quod maximè rem hanc confirmat, non tam ex instituto agunt, quam naturæ instinctu aguntur. Quod si qua veræ libertatis pars in illis existeret, nihil obfaret, quô minus mereri, absoluteque cum homine conferri possent: Quandoquidē nobilissimum, quod homini obtigit, est liberum arbitrium. Nullo itaque modo in brutorum animantium naturam liberi arbitrij ratio competit.

Existit autem liberum arbitrium & primo, & excellenti modo in supremo illo spiritu, quem Deum appellamus: siue id liberum voces, quod omni culpa & miseria vacat; siue illud, quamcumque

Brutis animantibus nihil commune est cum libero arbitrio, sicut neque cum electione quoque.

Bruta ad vnum certum naturaliter determinata sunt.

Bruta naturæ instinctu aguntur.

Lib. arbitrij excellenti modo est in Deo, quamcumque

eādem liber-
tatis speciem
spectaueris.

quod sui solius est gratia, nulla ex parte ab altero dependens; siue illud, quod nulla vi cogi, nulla interna externave necessitate ad hoc vel illud potest adigi; siue illud tandem, quod ad vtrunque oppositorum secundum se ἀδικησασον existit. Certum est enim nullam in Deum miseriam, nullā noxam, nullā vim, aut coactionem cadere posse: vt qui sit summa felicitas, summa sanctitas, primum efficiens, & vltimus omnium finis.

Non eodem
modo est lib-
eritium in
Deo, quo in
Angelis & ho-
minibus.

Deus non sui
sed aliorum
ratione liber
est.

Quod Deus
semel vult,
semper vult,
& contra.

Deus eligit ci-
tra delibera-
tionem & cō-
silium.

Deus ad ma-
lum inflecti
nō potest: ce-
tera omnia
ex se possunt.

At non eo interim modo liberi arbitrij est Deus, quo nos, vel etiam Angeli. Neque enim is sui, sed aliorum tantum à se ratione liber existit. Non sui, quia se naturaliter vult & amat: aliorum autem, quia alia omnia à se vult, nō ex naturæ instinctu, sed ex iudicio libero. Vult verò alia à se, non vt sunt bona, vel mala culpæ, sed tātum vt sunt diuersa bona, vel diuersa mala poenæ. Mitto hīc, libertatem non ita esse in Deo, quasi possit velle, & non velle; velle hoc, & velle oppositum successiue: (semel enim ad hoc vel illud determinatus, semper determinatus manet; & semel rursus non determinatus, nūquam determinatur, vt qui omnis mutationis expertus sit) sed quia secundum se absolutè cōsideratus, indifferens est ad volendum opposita. Nam quicquid aliud à se vult, hoc, vt modò dicebamus, non ex aliquo naturæ impulsu vult, quasi ab alio sit motus, sed omnino liberè, & à se.

Exponam discrimen hoc clariùs: Vt Deus intelligit citra discursum, & mouet citra vllam sui mutationem, & procreat citra vllum sui detrimentū: ita idem citra vllum omnino consilium, deliberationem, vel inquisitionem eligit. Nos autē citra isthæc, neq; eligimus, neq; diligimus. Rursus cūm re ipsa non aliud sit in illo, liberum esse, & Deum esse, & bonum esse, & quoduis aliud eiusmodi esse, sed vnum idemque penitus: liberum eiusdem arbitrium incuruari, aut ad malum inflecti omnino non potest: at verò liberum cuiusq; rei creatæ arbitrium, si secundum se, vel ex natura sua spectetur, ad peccatum incuruari potest. Quòd si quod ex illis, vel in illis huc non incuruatur, hoc ex natura sua non habet, sed ex gratia.

Deniq; cūm Deus Opt. Max. secundum se, & suus, & reliquo-

rum omnium sit finis, in quo formaliter, vel eminenter existunt omnia; nihil ille necessariò vult, aut eligit propter alterū. At verò cūm homo non sit suus finis, neq; citra mediū ad finem, quem sibi prefigit, peruenire queat: quò oprato sine potiat, necessariò aliquod medium eligere, & adhibere compellitur: quanuis non necessariò semper hoc vel illud præcisè. Verum omnia hæc discrimina, & si quæ eiusmodi sunt alia, nō impediunt, quò minus verè, ac propriè in Deo sit liberū arbitriū. Verè enim quicquid ille extra se vult, eligit, & efficit, hoc totum liberè vult, eligit, & efficit. Vnde omnia secundum voluntatis suæ beneplacitum facere, & administrare dicitur; bonusque illius Spiritus singulis, prout vult, distribuere legitur.

Secundum Deum liberū arbitriū in Angelis, ac beatis illis spiritibus proximū locū sibi vendicat. Quanuis enim vtrique in bono firmati culpæ malū per se non velint, nec velle aliquādo, aut eligere queant, non ob id tamen nō verè ac propriè liberi sunt. Siquidem peccati malū velle, aut eligere, aut illud quoque velle, vel eligere posse, de intrinseca liberi arbitrij ratiōe nequitiam existit. Nam vt propriū voluntatis obiectum est bonū, ita & liberi arbitrij quoque. Quamobrè vt voluntas, quicquid tandē vult vel affectat, semper illud sub boni alicuius ratione vult & affectat: quippe cūm iuxta verissimam diuinissimi Dionysij sententiam, Nemo intendens ad malum operetur: ita quicquid liberum arbitrium eligit, semper sub boni alicuius vtilis; aut conuenientis ratione illud eligit.

Ad intrinsecam proinde liberi arbitrij rationem non pertinet, malum eligere, aut malum eligere posse. Imò vero liberum arbitrium per se malum eligere non potest; sed si illud quandoque eligit, ideo eligit, quia, vel vires, quæ ipsi subseruiūt, vel ipsummet secundum se vitio aliquo tenetur. Ex eo nanq; ratio apprehendit quippiam tanquam conueniens ad bonum aliquod obtinendum, illudque sub conuenientis, vel vtilis, vel idonei ratione voluntati offert, cūm tamen re ipsa eiusmodi non sit, contingit liberum arbitrium interdum malè eligere. Quòd

Deus nihil
necessariò e-
ligit propter
alterum.

Primum locū
post Deū lib-
arbitriū obti-
net in Ange-
lis, ceterisq;
beatorum spī-
ritibus.

Posse pecca-
re, non est de
intrinseca li-
berī arbitrij
ratione.

Quicquid lib-
arbitriū eli-
git, sub ratio-
ne alicuius
boni eligit.

Liberū arbi-
trium per se
nō potest fer-
ri in malū sub
ratione mali.

si lib. arbitri-
um viresque
quæ illi sub-
feruiunt ef-
ferunt p̄ omnia
fana, nunquā
malū elige-
ret.

re. Quòd si liberum arbitrium secundum se esset perfectum, hoc est, ab omni malitia, curuitate, & infirmitate verè liberū, & vires nihilominus, quæ ipsi subferuiunt, ab omni errore ac miseria immunes, cuiusmodi sunt sanè Angelorum & beatorum omnium: liberum arbitrium nec malè vnquam, nec malum vnquam, sed semper bonum, & semper benè eligeret. Ad propriam autem, intrinsecamque liberi arbitrij rationem pertinet, duobus pluribusve propositis medijs, vnum præ altero complecti, vel vno repudiato alterum eligere posse.

Ad propriam
lib. arbitrij
ratione perti-
ner, è pluri-
bus medijs,
vnū præ alte-
ro eligere.

Quicquid de-
mones & da-
mnati delibe-
ratè volūt, id
semp ad ma-
lū finem re-
ferunt.

Peccatū natu-
rales propri-
etates rei nō
adimit.

Damnati cre-
bro ducuntur
vera boni spe-
cie.

Aliud est, ha-
bere lib. arbi-
triū, aliud ha-
bere lib. arbi-
trij vsum, a-
liud habere
verum & pro-
prium lib. ar-
bitrij vsum.

Sed fortè hîc cauillaberis: Si liberum arbitriū secundum se est tantum bonorum, nullum ergo in dæmonibus, cæterisque damnatis liberum arbitriū erit, vt quorum animus semper in malum pronus feratur? Næ quicquid dæmones, cæteri que damnati deliberatè volunt, esto secundum se, quod volunt, malum non sit, ordinaria tamen lege nunquam ad bonū finem referunt: nec ob id tamen arbitrij libertate destituti putandi sunt. Nam hæc libertas intelligentem naturam intrinsecè consequitur: peccatum autem vt naturam non tollit, ita naturales quoque rei proprietates non extinguit. Sed nec verum quoque est simpliciter, quod in argumēto vt simpliciter verum sumitur, puta damnatorum voluntatem in malū semper ferri. Fertur enim semper in bonum, licèt non semper in verum bonum; sed in illud vt plurimum, quod ab ipsis verum iudicatur, quanuis reuera tale nō sit, ducuntur enim falsa subinde boni specie.

Missum hîc facio longè aliud esse, habere vel retinere liberū arbitriū, aliud rursus habere vel retinere illius vsum, aliud tandem habere verum & propriū illius vsum. Multi enim habent liberum arbitrium, qui tamen illius vsum, vel certè vero & proprio illius vsum, destituuntur: quemadmodum illud de damnatis, & obstinatis peccatoribus manifestum est. Sed & infantes quoque, somno pressi, phrenetici item & lethargici, & alij id genus permulti, liberum arbitrium possident integrè, & tamen nullum verum illius vsum obtinent: vndeunque tan-

dem impedimentum illud proueniat, de hoc enim opinari, & disputare licet. Est ergo liberum arbitrium non solum in Angelis, cæterisque beatis, verum etiam in dæmonibus, cæterisque damnatis.

Iam si liberum arbitrium in beatorum spiritibus, in spiritibus rursus æternæ damnationis vinculo obstrictis secundum se integrum adhuc remanet, remanebitque semper, quanuis bonum in his, malum in illis vsum nunquam fortiatur: multò magis hærebit illud in viatoribus tametsi peccatoribus, inter spem & metum adhuc constitutis? Constat enim illorū tantum esse, & benè, & malè mereri posse, peccare rursus & stuidiosè agere. Hæc autem non solum liberum arbitrium deponunt, sed verum quoque & plenū ipsius liberi arbitrij vsum. Verum de hoc paulò post latius. Est enim vnum hoc præcipuum totius huius controuersæ, & disputationis caput. Nunc quæ de liberi arbitrij subiecto, & obiecto explicanda adhuc reliqua sunt, eo, quo cœpimus, ordine, & methodo persequamur.

Sed nunquid, inquis, quæ libera sunt & libera appellantur, æquè libera sunt omnia? Nequaquam, de quacunque tandem libertatis notione quæsitum accipiatur. Nemo enim dubitat, quin maior, & à culpa, & ab omni quoque peccati miseria, libertas existat in iustis & sanctis, quàm in iniustis & peccatoribus, in beatis rursus ac cœlesti gloria iā donatis, quàm in damnatis & viatoribus; in Deo tandem, quàm in reliquis omnibus rebus creatis. Acquè certum est, non parem omnibus à seruitute immunitatē adesse. Deus enim à nullo omnino depēdet, nec vlli omnino obnoxius existit: cætera omnia, & à Deo, & à se inuicem dependent, sibi que mutuo obnoxia sunt. Vix enim quicquam vsquam ita perfectum, sibi que sufficiens comperias, quod alterius ope & opera interdum non indigeat.

Sed neque ea quoque libertas, quæ coactioni, vel necessitati opponitur, æquè ampla perfecta que in omnibus compe-

Ii ritur.

Lib. arbit. in
damnatis nū-
quam bonū,
in beatis nū-
quam malū
vsum fortiatur.
Liberum ar-
bitrium est in
omnibus ho-
minibus, etiā
in iniustis &
peccatoribus

Quæ libera
sunt, nō equè
libera sunt
omnia.

Maior liber-
tas à culpa &
miseria in iu-
stis, q̄ in pec-
catoribus.

Deus à nullo
depēdet: cæ-
tera omnia
& ab ipso & à
se inuicem.

Deus liberri-
mus ab omni
coactione &
necessitate.

Deus facit
quicquid vult
in cœlo & in
terra.

psal. 148. »

Angelus mul-
tis modis im-
pediri potest,
ne velit, & ne
hoc velit.

Angelus per
Angelū impe-
diri non po-
test, ne velit,
homo autem
potest.

Quicquid im-
pedit intelle-
ctus operati-
onem, & vo-
luntatis quoq;
opus impedit:
rationis autē
opus plurima
impedire pos-
sunt, & impe-
dire quoque
solent.

ritur. Planum est enim, quod à nullo, vt agat, impelli cogi-
potest, à nullo rursus, ne agat, impediri potest; id multò il-
lo liberius esse, quod multis modis ad opus cogi potest, mul-
tis rursus modis ab instituto opere impediri potest: At nul-
la interna, vel externa vis, vel necessitas Deum ad externum
opus adigere, si nolit; nulla rursus ab eiusmodi opere im-
pedire potest, si operari velit: nam quicquid ille absolutè
vult, siue in cœlo siue in terra, siue intra vel sub terra, id
statim citra vllam moram, aut difficultatem effectum est.
Dixit enim, & facta sunt: mandauit, & creata sunt. At ve-
rò ne Angelus, & quicquid infra Angelum positum cerni-
mus, ne quicquam omnino velit, aut instituat, aut faciat,
aut etiam vt diuersum ab eo, quod ipse primò volebat,
vel instituebat, fiat, sola diuina voluntate, & quidem fa-
cillimè, fieri potest. Potest enim Deus nolle ad hoc vel illud
votum, vel opus concurrere: potest vnam illi speciem adi-
mere, & aliam oppositam infundere: potest, vt paucis di-
cam, omnem omnino creatam voluntatem in nihilum redi-
gere.

Pari modo Angelus hoc libertatis schemate multò li-
berior est homine: Nam etsi Angelus per alterum fortio-
rem, aut nobiliorem impediri queat, ne id exequatur,
quod volebat, & interdum quoque impediatur, velle ta-
men illius per nullam vim creatam impediri potest: pen-
det hoc enim à specie, & interna illius constitutione, in
quam alter Angelus ius nullum habet. At verò ne homo
velit, & ne hoc vel illud velit, & ne id, quod volebat, per
se, vel per alterum efficiat, multis modis, & vix impedi-
ri potest. Nam quicquid impedit hominis cognitionem,
hoc necessariò impedit eiusdem quoque electionem: at ho-
minis cognitionem innumera impedire possunt, & sæpe quo-
que impediunt.

Verumenimverò licèt humana voluntas propter cau-
sam iam obiter assignatam multis modis, ne id velit, vel
expetat,

expetat, quod alioqui expetiturus erat, impediri possit; &
multis rursus modis, vt id velit, quod antè volebat; vel
vt id nolit, quod antè volebat, induci ac persuaderi queat;
& absolutè tandem, quod ad actus ab ipsa imperatos atti-
net, cogi valeat: nulla tamen creata aut increata vi, vt in-
uita velit, cogi potest: Siquidem actus, qui est secundum
naturæ inclinationem, non potest, aut coactus esse, aut
violentus esse: nec enim aliud est velle, quàm ipsam vo-
luntatem ad hoc vel illud propendere, vel ad hoc vel ad il-
lud inclinatum esse. Imò implicat aliquod velle coactum ef-
se, aut violentum: Si enim quis vult, & tamen inuitè vult,
habet is vtique simul velle, & non velle. omnis nanque
inuitus habet nolle, vel non velle; nam aliàs non ef-
set inuitus. Non potest ergo voluntas adigi, vt inuita ve-
lit.

Et quod de interna ac propria voluntatis operatione hîc
asseritur, hoc certa quadam proportione de cuiusvis alte-
rius quoque potentia functione assertum accipiatur. Nam
neque oculus inuitus videt, neque auris coacta audit, neque
intellectus inuitus intelligit: sed vnumquodque horum agit
secundum intrinsecam, ac propriam naturæ suæ conditio-
nem ac propensionem. Quare licèt dici soleat, Intellectum
per euentem demonstrationem ad assensum cogi: minùs
tamen propriè id dicitur. Nam vt in ipsa naturalis quædam
inclinatio ad quiduis intelligendum existit, ita quædam quo-
que naturalis vis ac procliuitas insita est illi ad euidenter ve-
ris assentiendum.

At quanuis voluntas secundum se (prout nimirum quæ-
dam naturæ proprietates est) nullam admittat intentionem,
aut remissionem: attamen, quòd non minùs spectare consue-
uerimus ipsarum proprietatum, vel actuum fundamenta,
hoc est, naturas, vnde dimanant, quàm ipsas proprietates,
vel ipsos actus; fit vt vniuscuiusque libertas eò censeri
queat maior, quò natura, cui inhæret, vel ex qua dima-
nat,

li 2 nat,

Nulla creata
vel increata
vis voluntarè
cogere potest
vt inuita velit

Qui inuitus
vult, simul
vult & non
vult, quod im-
possibile est.

Nulla natu-
ralis potètia
inuita fertur
in suum ob-
iectum.

Ad nullum af-
sensum intel-
lectus appriè
cogitur.

Eò cuiusque
libertas cense-
ri queat ma-
ior, quò natu-
ra, cui adia-

et, extirerit
excellentiore.

nat, fuerit excellentior. Cum ergo natura diuina multis partibus sit præstantior natura angelica, & natura rursus angelica natura humana: simpliciter asseuerare licebit, in Deo extare maiorem libertatem, quam in Angelo; & maiorem in vno Angelo, quam in homine.

Immunitas
ab inductioe
patitur ma-
gnam inten-
tionem & re-
missionem.

Denique si id, quod supra de libertatis paritate vel disparitate quærebatur, ad libertatem vel immunitatem ab induktione, vel impulsione referatur, absolutè respondere licebit, liberum arbitrium, vel voluntatis libertatem subinde intendi atque remitti. Constat enim, quandoque multa adesse, quæ prouocant ad bonum vel malum, quandoque pauca, interdum nulla, prout sunt temporum vel rerum status, vel hominum conditiones. Patet ergo in quibus sit liberum arbitrium, & quo gradu vel discrimine in ijs insideat, quibus insidet.

In quas naturas liberum arbitrium cadat, explanatum est hæcenus: nunc verò, circa quasnam res tanquam circa propriam materiam, proprium ve obiectum præcipuè occupetur, paucis quoque enotare lubet. Hoc autem eò fieri poterit facilius, quò de proprio illius munere constat certius. Nam vt effectorum naturæ deprehenduntur ex causis, ita vicissim causarum ratio ex earum effectis colligitur. Potentiarum autem obiecta ad earundem actus relata, eo ferè modo se habent, quo principia vel causæ ad sua effecta. Sed ad rem. Suprà indicatum est, proprium liberi arbitrij opus esse eligere. Electio autem non est omnium simpliciter, sed eorum tantum, quæ ad finem, quem nobis proponimus, idonea censentur. Nec enim animæ aut corporis sanitatem, aut Reipublicæ tranquillitatem, aut ab hoste victoriam, aut alia his cognata eligere consueuimus, sed simpliciter desiderare, & quasi naturali quodam instinctu in ea ferri.

Veruntamen si hæc ipsa, quæ modò in exemplum à nobis proposita sunt, aliaque huius generis complura, quæ adhuc

Quod lib. ar-
bitrij sit obie-
ctum, ex pro-
prio illius o-
pere facile
colligitur.

Obiecta ad
potentias eo
ferè modo se
habent, quo
principia vel
causæ ad sua
effecta.

Lib. arbitrij
est eligere, e-
lectio autem
non est omni-
um, sed eorū
solum, quæ
sunt ad finē.

adhuc in exemplum proponi poterant, accipiantur non vt fines, sed vt media quæ ad vltiorem aliquem, vel nobiliorum finem obtinendum conferant: quæ sub electionem cadent, atque media illa, quibus antea ad illa ipsa tendebatur. Imò verò in tota rerum vniuersitate nihil, vltimo fine secluso, in hominis potestate alioqui positum, extat, quod electionis materia esse non queat. Etenim vt victus parsimoniam eligere licet, quò temperantiæ habitum consequare; & hunc rursus, vt temperanter viuas: ita temperanter ac moderatè ex instituto viuere eligere potes, quò cœlestem gloriam obtineas. Et idem de reliquis omnibus virtutum omnium actibus medijs, ac finibus statuere licet.

Et quemadmodum electio non est finis, vt finis est, vt qui in practico syllogismo conclusio esse non queat, sed conclusio tantum principium; sed eorum solum, quæ sunt ad finem, ita eadem quoque non est simpliciter impossibile, vel absolute necessarium, aut illorum quoque, quæ in nostra potestate nullo modo sunt posita. Nam quæ in nostra facultate posita non sunt, cuiusmodi sunt, quæ neque per nos, neque per alios nobis obuenire possunt; ea rursus, quæ secundum se fieri nulla ratione queunt, aut absolute impossibilia sunt; ea tandem, quæ simpliciter necessaria sunt, vel aliter ac sunt habere non possunt: ea deliberationis, aut consultationis materia esse nequeunt, & ex consequenti medijs rationem subire non possunt. Atqui electio, vt iam aliquoties repetitum est, & medijs est, & consilij vel deliberationis conclusio est: Vel, vt ille definit, præconsilij, hoc est, illius, quod præcunte consultatione, vel deliberatione, ad hoc vel illud impetrandum, vel conficiendum, vel euitandum, haud inefficax fore iudicatum est, appetitio est.

Liberum itaque arbitrium, vt deliberans, vel consultans, vel disquirens est, non est impossibile, aut absolute necessarium: sed contingentium tantum, & possibile. Verum si vis hæc animi consideretur, non vt deliberans, vel consultans

Quicquid me-
dijs rationem
subire potest,
id & electio-
nis quoque
materia esse
potest.

Nihil in ho-
minis pote-
state positum
extat, quod
electionis ma-
teria esse non
queat, solo
vltimo fine
secluso.

Vt lib. arbitri-
um non est fi-
nis, ita nec ab-
solutè quoque
necessarium,
vt nec abso-
lutè rursus
impossibile
um, nec eorū
quoque, quæ
in nostra po-
testate nullo
modo sunt
posita.

Lib. arbitriū,
vt deliberat,
est tantum
contingenti-
um, & possi-
bile, & in
nostra facul-
tate positum.

est, sed vt absolutè libera est, siue vt quædã imperfecta volũtas, vel quædã velleitas est: & necessariorũ, & quorundam quoq; impossibiliũ esse potest. Certum est enim, nõ Angelorũ & beatorum hominum voluntatẽ tantũm, sed ipsius quoque Dei quædã immutabilitatis, ac complacentiæ necessitate teneri. Sic quoque licet simpliciter *adõvata* deliberatè optare nõ possumus, possumus tamen ea desiderare, quæ ex hypothesi eiusmodi sunt. Quàm multa, & quàm stulta sæpe optamus, circa quæ tamen, nisi mentem amiserimus, non deliberramus?

Denique vt liberum arbitrium secundũm propriam rationem non est absolutè impossibile, aut absolutè necessarium: ita idem quoque non est absolutè bonorum, aut absolutè quoque malorum. Nam vt id, in quo nulla prorsus boni, aut conuenientis ratio apparet, non potest completi: ita ediuerso id, in quo nulla penitus mali, aut disconuenientis ratio cernitur, non potest auersari. At pro sua tamen libertate circa vtrunque oppositorum genus ad certum vel incertum tempus actus exercitium potest suspendere.

Electio proinde circa ea præcipuè versatur, quæ nec absolutè mala, nec absolutè rursus bona, sed medio quodam modo affecta sunt. Cuiusmodi sunt, quæ & boni, & conuenientis, & mali rursus, & incommodi, vel disconuenientis speciem aliquam præ se ferunt. Si quid tamen ex huiusmodi medijs eligit, semper sub ratione boni illud eligit. Sic quoque si quid aliquando ex hoc mediõrum genere respuit, semper illud sub mali, vel incommodi ratione respuit. Liberum itaque arbitrium circa media omni ex parte liberum est: circa absolutè autem bona, vel mala, ex altera tantũm parte liberum est. Nam etsi non possit velle miseriam, aut nolle felicitatem: potest tamen de neutro cogitare, aut actum circa vtrunque suspendere: hoc autem est liberum esse libertate contradiccionis, non etiam libertate contrarietatis, vt in Scholis loquimur.

At

At dices forsã: Si liberum arbitrium aut voluntas non possunt in malum ferri sub ratione mali, aut malum velle, vt malum existit: ergo nullus erit vsquam, qui ex certa malitia malè agat, aut peccet; sed omne omnino peccatum ex errore, aut infirmitate continget; ex eo nimirum, quòd ratio errore decepta, aut sensualitatis impetu oppressa, aliquid sub ratione boni, ac conuenientis voluntati, aut libero arbitrio obtrudit, quod re vera eiusmodi non est?

Ad hanc, siue obiectionem, siue difficultatem, quæ profectò non est omnino leuis, nedum nulla; respondent quidam, voluntatem bifariam considerari posse: Vno modo absolutè, nempe vt est quædam animæ facultas secundũm se omnino libera: altero modo relatè, nimirum vt ab obiecto quopiam idoneo, vel actu mouetur, vel certè moueri nata est. Et quidem hac posteriori consideratione, vt dicunt illi, quodcunque tandem vult, aut eligit, id semper sub alicuius boni, aut conuenientis ratione vult, & eligit: & quicquid ediuerso respuit, hoc semper sub alicuius mali vel incommodi ratione respuit. Quòd si verò priori modo consideretur, nihil, secundũm illos, extat, quod ipsa pro summa sua libertate non queat velle & nolle, nolle & non velle. Atque ita, si isti vera prædicant, voluntas propter innatam illam libertatem, poterit velle malum sub ratione mali, & nolle bonum, vel auersari bonum sub ratione boni.

Verũm hæc sententia, & cum ratione, & cum certa quoque experientie fide pugnat. Nemo enim experitur se hoc vel illud detestari, quia bonũ est: aut contrã hoc vel illud se se cõplecti, quia malũ est. quin potiùs in vtroque genere oppositũ experitur: nempe nihil quicquã vnquã se auersari, nisi sub ratione mali: nihil quicquam rursus se vnquã consecrari, nisi sub ratione boni. Sed & certũ quoque est, nullius omnino naturalis potentie vim esse tantam, quæ in illud ferri possit, quod intra obiecti

Ratio probã nullum dari peccatum ex certa malitia

Voluntas bifariam considerari potest: absolutè, & relatè.

Opinio quorundam existimantium voluntatem posse ferri in malum sub ratione mali.

Opinatio existimantium voluntatẽ ferri posse in malum sub ratione mali, pugnat cum ratione & experientia.

Nulla naturalis potentia ferri potest in id, quod intra

Voluntas cõplacientiæ est necessariorũ.

Velleitas est quorundã impossibilem.

Lib. arbitriũ non est absolutè bonorum, nec est absolutè rursus malorũ.

Voluntas circa absolutè bona & mala est libera libertate contradiccionis, non libertate contrarietatis.

Lib. arbitriũ & electio circa ea versantur, quæ medio modo sunt affecta. Quicquid lib. arbitrium respuit, sub ratione mali respuit: quicquid rursus eligit, sub ratione boni eligit.

obiecti sui am-
plitudinē nō
continetur

Obiectum vo-
luntatis, ve-
rum bonum,
vel apparens
bonum.

Omne pecca-
tum adiunctū
habet aliquā
ignorantiam.

12. q. 78. ar. 1.

Triplex igno-
rationis ge-
nus in tripli-
ci peccatorū
genere locum
obtinet.

iecti sui latitudinem nullo modo se continet : nec enim ocu-
lus ferri potest in sonum, aut auditus in colorē. Atqui bonum
sub ratione boni est obiectum voluntaris in cōsecrando: qua-
re etiam Philosophus bonum id esse definit, quod omnia appet-
tunt : Malum autem sub ratione mali eiusdem obiectum est in
aduersando.

Ecquid tandem ad argumentum ? omnes ne ergo qui pec-
cant, ex infirmitate aut ignorantia peccant, ex certa autem
malitia nullus profusus ? Ne ad omne peccatum aliqua semper
ignorantia interuenit ; quanuis non omnis statim ignorantio
peccantem excusat, aut peccati malitiam eleuat. Affectara
enim adeò non excusat, vt magis quoque inculcet. Verum ad
hunc locum, vel loci huius explicationem quod attinet, di-
uus Thomas triplex ignorantiae genus assignat. Vnum, quo
nescitur hoc particulare dictum, factum, vel concupitum, se-
cundum se malum esse. Alterum, quo ignoratur, hoc dictum, fa-
ctum, vel concupitum, hoc nunc loco, vel tēpore, vel rerum sta-
tu malum esse, tamen si clam non sit, secundum se, ac genera-
tim sumptum bonum non esse. Tertium & postremum, quo
nescitur, vel non consideratur maius bonum antelatum oportere
minori bono : Vel quo stulte creditur minus bonum praepo-
nendum esse maiori bono : Vel quo falso persuasum est,
hoc nunc malum perpetrare licere, quò obuēniat hoc nunc
bonum, quod citra mali illius perpetrationem obtingere non
poterat. Qui prima ignorantia tenti labuntur, ij, secundum
eundem, simpliciter ex errore, vel ignorantia peccare dicun-
tur. Qui secunda, ex infirmitate, vel mentis perturbatione.
Qui tertia, de industria, vel ex malitia : Sciunt enim illi, quod
faciunt, malum esse, nec vlla, aut loci, aut temporis, aut alia
quacunque circumstantia à peccato excusari posse : attamen
ne commodo, quod cōsecantur, frustrentur, scientes volen-
tesque contra legem committunt.

Verumenimverò quòd hęc malitiosi peccati explanatio
nimis late patere, nimisque multos ambitu suo completi vi-
dea-

deatur, (perpauci enim legum prauaricatores comperiuntur,
qui, quod faciunt, secundum se malum, & lege inhibendum esse,
etiam hoc loco, & tempore, & rerum statu certò non intelli-
gant) dici potest, non omnes illos, qui scientes in legem pra-
uaricantur, ex certa ac destinata malitia peccare : sed illos de-
mum, qui ipsammet malitiam, vel ipsammet Dei offensam, si
non pro formali, saltem pro materiali obiecto habent. Et quo-
niam non ita multi comperiuntur, qui ideo peccant, vt pec-
cent, hoc est, vt Deum offendant : fit vt peccatum hoc in de-
monibus, ac sempiterni ignis supplicio addictis obtineat fa-
miliarius, quàm in sanę mentis hominibus.

At obtinet peccatum hoc & inter quosdam quoque viato-
tes nonnunquam. Inueniuntur enim quidam ita deploratè
scelerati, vt cum secus, ac sperabant vel expectabant, fors il-
lis ceciderit, pleni furia ac rabie in Deum ipsum impiè insur-
gant, dirisque conuicijs eundem laceffant, nullum alium insa-
niæ suę scopum, quàm solam Dei offensionē prefigentes ; vel
certè nulla alia re, quàm sola Dei offensa insani animi libidi-
nem explere enitentes. Constringunt enim hoc ipso ab illo se le-
sos, quòd improbis eorum studijs non fauerit ; & quia alio
modo imaginariam illam iniuriam vlcisci non possunt, tota
vi insani maledictis in eum feruntur. Patet ergo, peccatum
ex malitia, vrcunque tandem accipiatur, non omnem penitus
boni electionem excludere : atque ideo voluntatem cum to-
ta sua illa innata libertate non posse in vllum omnino malum
sub mali ratione ferri. His autem de liberi arbitrij quidditate
& natura breuiter, methodiceque prelibatis, nunc vulneris
per originis peccatum inflicti qualitatem & quantitatem
paucis quoque expendamus. de hac enim re maius cum

Antagonistis nobis certamen est, quàm de cæ-
teris omnibus, quæ in liberi arbitrij
disputationem ca-
dunt.

Non omnes,
qui sciunt, qd
faciunt, pec-
catū esse, ex
certa malitia
peccant, sed
qui ipsam Dei
offensam ope-
ris sui obie-
ctum habent.

Nō ita multi
peccat ex cer-
ta malitia.

Comperiuntur
ex certa ma-
litia peccan-
tes.

Peccatum ex
malitia non
excludit oēm
boni electio-
nem.

Originis peccatum liberum hominis arbitrium non extinxisse, sed tantum vulnerasse: atque hoc ipsum ex Scripturis, & Patribus, tum ex ipsa quoque rationis luce, & certa experientia fide evidens esse.

TRACTATUS DVODEVIGESIMVS.

Proprius cuiusque potentia vsus operati.

Omnis libertas à Deo est. Idem hominis & lib. arbitrij finis.

DE causa porrò liberi arbitrij effectrice, deq; vero ac proprio eiusdem fine, quatenus hic à proprijs illius actibus secernitur, (Nam proximus cuiusque potētia, practicæque virtutis finis est operatio) nulla hîc instituenda est quæstio, nulla disputatio. Cōstat enim omnem omnino libertatem, cum naturæ, tum gratiæ, tum etiam gloriæ, Deum Opt. Max. authorem habere. Tum non alium hominis, alium liberi arbitrij finem esse, sed eundem penitus. Sed neq; de ipso quoq; libero arbitrio secundum se sumpto, prout nimirum quædam animæ facultas est, eadem re ipsa cum ipsa voluntate, vel ipsa met anima, vel mens cum tali affectione, vel proprietate, multum hîc nobis laborandum erit. Siquidem nullus verè Philosophus, aut Theologus extitit vsquam, qui hanc mentis vim negaret, tametsi de illius quidditate, & ratione non idem omnium iudicium esset.

Difficultas est de lib. arbitrij viribus. Alij lib. arbitrio nimis parum, alij nimis multum tribuunt: alij nimis obscure & inconstanter de eo differunt.

Tota itaq; difficultas est, fuitq; semp, de liberi arbitrij viribus. Extiterunt enim, q; oëm ipsi, & benè, & malè agendi energiam adimerēt: Credebant hi illud, nō secus atq; primā materiā, ad oëm omnino motū, & impressionē merè passiuè sese habere. Fuerunt alij, qui nimis multū ipsi tribuerēt: Aiebant enim liberū arbitriū quoduis citra diuinā gratiā prestare posse: nec hoc gratiæ p̄sidio ad vllū omnino piū, vel arduū opus simpliciter, & absolutè egere; sed tātum secundum qd, quō nimirū, quod aliās facere poterat, minori cū difficultate, vel, quod in idē redit, maiori cū facilitate perficere posset. Non defuere tādē, sicut & hac quoq; tēpestare nō defunt, qui hac de re nimis obscure, lubri-

lubricè, & inconstanter differerent: Concionabātur enim, liberū arbitriū in politicis & naturalibus aliquid posse, in spiritalibus verò & transnaturalibus omnino nihil, neq; ante susceptam iustificationis gratiam, neq; post eandem susceptam.

Ceterum qui vim omnem, omnemq; proprium vsum libero arbitrio adimebant, non eadē via gradiebātur omnes. Quidam nanq; ex illo grege fatalibus stellis constringi prædicabant: alij diuina præscientia, vel prædestinatione impediri: non nulli fatali quadam necessitate, ne quicquam omnino ex se posset, alligatum teneri contendebant. Multi hac ætate per originis peccatum extinctum clamant. Verum siue quis in perniciosissimi erroris huius patrociniū cum Priscillianistis alleger fatalium stellarū vim, siue cum Petro Abailardo, Vickleffio, Luthero, cæterisq; eiusdē factionis portentis occultā quandam inuitabilis necessitatis legem; siue diuersam cum Manichæis in vno homine animarum indolem; siue sauiam cum recentioribus quibusdam originalis peccati tyrannidem; siue aliam quamcunque causam cum alijs errorum magistris: scēdam semper cum sacris literis, sanctorumq; Patrum decretis, ac quotidianæ experientia indicijs pugnam inibit.

Et quāuis hoc ipsum à multis orthodoxis Scriptoribus iam olim, & hac nostra quoq; memoria euidēter, & quasi ad oculū demonstratū sit: attamē quod malū hoc, licet millies cōprimatur, vsq; se erigat, ac serpat, non grauabimur ex salutaribus illis fontibus, ex quibus sua illa hauserūt, paucis ostēdere, Inter plurimos, eosque vanissimos etatis huius errores, nullum vno hoc, qui omnem, & cōsentiendi, & agendi libertatem homini adimit, extare, aut vaniorē, aut rebus humanis infestiorē, aut in Deum ipsum blasphemiosem. Neque enim teter hic error omnem tantum vitæ ordinem hoc ipso conuellit & interuertit, quod omnes leges, omniaque consilia & iudicia è medio tollit: sed ipsum quoque bonorum omnium fontem & authorem, omnium scelerum ac flagitiorum effectorem & incēsosem confingit. Quod immane piaculum, impiumque, & in Deum

Non iisdem rationibus mouentur omnes, quilib. arbitrio vim omnem adimunt.

Quicumque lib. arbitrium negant, quacumq; de causa id faciunt, semper cum Scripturis, & Patribus, & ratione pugnant.

Nullus error vanior, nullus perniciosior, nullus in Deum sceleratior eo, qui tollit homini liberum arbitrium.

blasphemum consecrarium vesani commenti huius patroni ad cō non inficiantur, vt illud publicè quoque profiteantur, magnoque conatu vulgò persuadere nitantur.

In epist. ad Rom.

Nos, aiebat Philippus, docemus non solum Deum permittere creaturis vt operentur, sed ipsum omnia propriè agere. Sicut fatentur proprium Dei opus fuisse Pauli vocationem, ita fatemur propria Dei opera esse; siue quæ media vocantur, vt comedere, bibere, communia nobis cum brutis; siue quæ mala sunt, vt Dauidis adulteriū, Manlij seueritatem animaduertentis in filiū. & alio rursus loco, In quæstionem vocatur, Sit ne libera volūtas, & quatenus libera sit: Respōsio: Quādoquidē omnia, quæ eueniūt, necessariò iuxta diuinā prædeterminationem eueniunt, nulla est arbitrij nostri libertas. Hęc Philippus, quæ alibi, vel rei indignitate exterritus, vel veritatis euidentia conuictus, non nihil mitigat.

Impia Philippi sententia de libero arbitrio.

In Locis cōmuniibus Anno 21. editis.

Luth. ar. 36. Blasphemia Lutheri de libero arbitrio sententia.

Aequè insana, & in Deū blasphema sunt, quæ Philippi mystagogus ea de re eructat, ait enim: Liberum arbitrium propter peccatū res est de solo titulo, & dum facit, quod in se est, peccat mortaliter. & infrā: Malè dixi quod liberū arbitriū ante gratiā sit res de solo titulo: simpliciter debui dicere, liberū arbitrium esse figmentū in rebus, seu titulum sine re: Quia nulli in manu sua est quicquā cogitare, vel mali, vel boni, sed omnia, vt Viclephi articulus Cōstantiæ dānatus rectè docet, de necessitate absoluta eueniunt, quod & Poeta voluit, quando dixit: Certant omnia lege, & paucis interiectis, Quomodo, inquit, potest se homo præparare ad bonum, cum nec in potestate sua sit, vias sua malas facere? Nam & mala opera Deus in impijs operatur. Hęc Confessionistarū Antesignani, & protomyſtę de Deo malorū ac scelerū omniū authore: à quorū impia doctrina minimè illa abhorrēt, quæ eadē de re cōmentus est Bucerus, & post ipsum Ioānes Calvinus. At quæ hæc omnia cōtra Deū dixerit & impiè, & diuinę Scripturę disſētaneè ab ipsis differatur, & ppugnentur, istuc ex illis ipsis Scripturis, quas hęc nūc speciminis cuiuspiam loco subiicimus, apertè cognoscere licebit.

Nōne

Nōne, inquit Dominus ad Cain, si benè egeris, recipies? Genef. 4. Sed sub fin autem malè, statim in foribus peccatum tuum erit? Sed sub te erit appetitus eius, & tu dominaberis illius. En libertatem Caino liberatas in rebus spiritualibus relictā. Nec enim aliud sonant verba hæc, Sed sub te erit appetitus illius, & tu dominaberis illius, quàm, Promeritam peccati poenam eiusdemque reatum certò euades, si ex animo id expetieris, oblataque gratiæ non resistis.

Aequè illustre Catholicæ huic veritati testimonium perhibet, & hoc Mosaicum quoque: Testes, ait, inuoco hodie cælum & terram, quod proposuerim vobis vitam & bonum, benedictionem & maledictionem. Elige ergo vitam, vt & tu viuas, & semen tuum. & hoc Susannæ: Angustiæ sunt mihi vndique, & quid eligam ignoro. si enim hoc egero, mors mihi est: si autem non egero, non effugiam manus vestras. Sed melius est mihi absque opere incidere in manus vestras, quàm de- Deut. 30. Ethic vite mortisque optio datur. Daniel. 13. Susanna præ peccato, libere eligit mortem.

relinquere legem Dei mei. & illud Sapientiæ: Dulcedinem quam in filios habes, ostendebas: & deseruiens vniscuiusque voluntati, ad quod quisque volebat conuertebatur. Et hoc Ecclesiastici: Deus ab initio constituit hominem, & reliquit eum in manu consilij sui. Adiecit mandata, & præcepta sua. Si volueris mandata seruare, conseruabunt te, & in perpetuum fidem placidam seruare. Apposuit tibi aquam & ignem: ad quod volueris, extende manum tuam. Ante hominem vita & mors: quod placuerit ei, dabitur illi. & hoc Hieremiæ: Sap. 16. Et hic libera proponitur ad vtrumvis conuersio. Eccli 15. His nihil dici potest clarius.

Si poenitentiam egerit gens illa à malo suo, quod locutus sum aduersus eam:agam & ego poenitentiam super malo quod cogitavi vt facerem ei. Quòd si fecerit malum in oculis meis, vt non audiat vocem meam, poenitentiam agam super bono, quod locutus sum vt facerem ei. & hoc Ezechielis: Si impius egerit poenitentiam ab omnibus peccatis suis quæ operatus est, & custodierit omnia præcepta mea, & fecerit iudicium & iustitiam, vita viuet, & non morietur. Si autem auerterit se Hiere. 18. Et hic sermo est nō de politicis, sed de ijs, quæ ad internę vitæ cōstitutionem obrinent. Ezech. 18. Certè poenitentia est opus spirituale.

Kk 3 iustus

Esaï. 1.
Ergo in nobis
fitum est au-
dire & obau-
dire diuinis
mandatis.
Matth. 23
Certè hæc
omnia ex in-
stituto de spi-
ritali liber-
tate differunt.
Luc. 9.
Ioan. 1.
Act. 5.
1. Pet. 5.

iustus à iustitia sua, & fecerit iniquitates, nunquid uiuet? & hoc Esaïæ: Si uolueritis, & audieritis me, bona terræ comedetis. Quòd si nolueritis, & me ad iracundiam prouocaueritis, gladius deuorabit vos. & hoc Christi Redemptoris:

Hierusalem Hierusalem, quoties uolui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas, & noluisti. & hoc eiusdem: Si quis uult post me venire, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me. & hoc Ioannis: Dedit illis potestatem filios Dei fieri, & hoc Petri ad Ananiam: Nónne manens tibi manebat, & uenudatum in tua erat potestate? & hoc eiusdem: Pascite qui in uobis est gregem Dei, prouidentes non coactè, sed spontaneè: neque turpis lucri gratia, sed uoluntariè. & hoc Pauli:

1. Cor. 7.
Quis liber?
qui suæ uo-
luntatis po-
testatè habet.
2. Cor. 9.

Qui statuit in corde suo firmus, non habens necessitatem, potestatem autem suæ uoluntatis. & hoc eiusdem: Vnusquisque prout destinauit in corde suo, non ex tristitia, aut necessitate. hilarem enim datorem diligit Deus. Cui non ab simile est alterum illud: Sine consilio tuo nihil uolui facere, ut ne uelut ex necessitate bonum tuum esset, sed uoluntarium. & hoc tandem Apocalypseo: Dedi illi tempus ut pœnitentiam ageret, & non uult pœnitentiam à fornicatione sua. Ecce ego mittam eam in lectum, & qui mœchantur cum ea, in maxima tribulatione erunt, nisi pœnitentiam ab operibus suis egerint.

Ad Philem.

Apoc. 2.
Ergo ad pœ-
nitentiam
conuerti
possimus.

En omnia hæc disertissimè ostendunt, liberum arbitrium nostrum, neque per primi hominis peccatum extinctum esse; neque fatali aliqua necessitate constrictum teneri: neque ad vllum omnino bonum in hac uita ita herere alligatum, ut inde auelli non possit; neque in vllū rursum malum tam profundè demersum iacere, ut Christi gratia adiutum inde emergere non queat: Sed sui iuris esse, ac liberum, non solum in politicis & externis actionibus, uerum etiam in internis & spiritalibus. Quauis id non eodem modo: hinc enim cœlesti præsidio

dio opus est, ibi non item.

Et ut Scripturæ nullius electionis aut optionis, nullius spontanei aut uoluntarij, nullius præcepti aut consilij, nullius præmij aut supplicij, nullius deniq; alterius eiusmodi, quæ uoluntatis nostræ libertatè, & aperte & necessariò statuunt, ita ut nemo inficiari possit, nisi aut Scripturas ipsas reijciat, aut ex uero ac proprio sensu ad alienū peruersissimè trāsferat, mentionē facerent: adhuc ingentis arrogantia: & temeritatis foreret, tot illustres Patres ac Ecclesiæ doctores, qui in hanc doctrinæ partem tam impigrè incubuerunt, tantaque consensione & eruditione cōtra fidei hostes eandem propugnauerunt, tanquam spiritu Dei uacuos, flocci hac in re facere: præsertim cum plurimi ex illis nō solum Theologi, sed summi quoque Philosophi extiterint.

Summè teme-
ritatis & im-
pudentiæ est,
Patrum con-
sensum reij-
cere.

Quòd autem uniuersus penè Ecclesiasticorū Scriptorum cœtus, in omni omnino humano opere, cuiuscunque tandem generis vel ordinis illud extiterit, libero arbitrio suas partes deferat, id ne ipsi quidem, qui infamem hunc errorem tam obstinatè defendunt, inficiari audent. Magnum, inquit Calvinus, præiudiciū mihi attulisse forsā uideor, qui Scriptores omnes Ecclesiasticos, excepto Augustino, ita ambigūe & variè hac in re locutos esse confessus sum, ut certum quippiam haberi nequeat. Hoc enim perinde nonnulli interpretabuntur, quasi à suffragij iure depellere ideo ipsos uoluerim, quòd mihi sunt omnes aduersarij. En ne utiquam obscure fatetur omnes in hac cōtrouersia sibi aduersari. Verum ne ea exomologesi causam suam prægrauet, addit ad vnum omnes, vno duntaxat Augustino secluso, ita obscure & inconstanter ea de re scripsisse, ut non possit perpetuò non fluctuare, qui hanc cōtrouersiam ex eorum sententia definire uelit.

Cap. 2. Infit.
Caluini sen-
tentia de Pa-
trū consensu.

Si omnes sunt
aduersarij,
ergo omnes
agnoscūt lib-
arbitriū, nam
Caluinus id
negat.

At quòd hoc Caluini, aut Philippi (nam ex Philippo, ut alia multa, hæc mutuatus est Calvinus) iudiciū sit impudens quædam calumnia, hoc ex ijs planum fiet, quæ ex illis ipsis Patribus, quorum inconstantiam pro sua impudentia in ius uocare non

Caluinus Sy-
cophanta m-
agit ia Patres

non est veritus, in loci huius firmamentum, iam nunc in medium adferemus. Labet autem ab illo ipso, vel allegationis, vel confirmationis exordium facere, quem vnū iste ex omnibus pro se stare, atque adeò de liberi arbitrij *ὁδὸν αἰετῶν* rectè sensisse ac scripsisse nugatur.

In disput. 2.
cont. Fort.

Augustinus: Quod liberum arbitrium si non dedisset Deus, iudicium puniendi nullum iustum esse posset, nec meritum rectè faciendi: nec præceptum diuinum, vt ageretur poenitentia de peccatis: nec ipsa indulgentia peccatorum, quam nobis Deus per Dominum nostrum Iesum Christum donauit. & alio rursus loco:

Lib. 1. c. 2. de
grat. & lib.
arbitrio.

Reuelauit autem nobis Deus per Scripturas suas sanctas esse in homine liberum volūtatis arbitrium. Quomodo autem reuelauerit commemoro vos non humano eloquio, sed diuino. Primū quia ipsa diuina præcepta homini nō prodesse, nisi haberet liberum voluntatis arbitrium, quo ea faciens ad promissa præmia perueniret. & infra:

Quid illud quòd tam multis locis omnia mandata sua custodiri & fieri iubet Deus? Quomodo iubet, si non est liberum arbitrium? & infra rursus: Si non est liberum arbitrium, quomodo mandatū est, Noli vinci à malo. Nolite fieri sicut equus & mulus. Noli repellere consilia matris tuæ. Noli negligere legem. Noli intendere fallaci mulieri. Nolite vobis thesaurizare thesauros in terra. Nolite timere eos, qui occidūt corpus. Sobrij estote & nolite peccare. Nolite diligere mundum &c.

Rom. 12.
Psal 31.
Prouer. 1.
Matth. 6.
Matth. 10.
1. Cor. 15.
1. Ioan. 2.

Hæc Augustinus in eos, qui negant liberum arbitrium vniuersè, & in eos rursus, qui negant illud in spiritalibus. Contra Astrologos verò & fati assertores hæc, quæ hîc subiicimus:

Lib. 5. c. 5.
de ciuit.

Fatum nō infringit liberū
arbitrium.

Quid est, quòd vno tempore, vno momento, sub vna eademque coeli positione concepti diuersa habeant fata, quæ illos perducant ad diuersarum horarum natiuitatem: & vno momento temporis, sub vna eademque coeli positione, de duabus matribus duo pariter nati, diuersa fata habere non possunt,

sunt, quæ illos perducant ad diuersam viuendi vel moriendi necessitatē? & contra Faustum:

Et nos quidem sub fato stellarum nullius hominis genesim ponimus, vt liberum arbitriū voluntatis, quo vel benè vel malè viuatur, propter iustum iudicium Dei ab omni necessitatis vinculo vindicemus: quanto minùs illius temporalem generationem sub astrorum conditione credimus factam, qui est æternus vniuersorū creator & Dominus? Contra eos autem, qui diuina præscientia, aut prædestinatione humanam voluntatem, vel ne agat, impediri; vel vt hoc agat, & nō illud, vel hoc modo & non illo, cogi, vel occulta quadam necessitate adigi mentiuntur, hæc, quæ sequuntur:

Lib. 2. c. 5.
Fatum in lib.
arbitrium
nihil potest.

Non ideo peccat homo, quia Deus illum peccaturum præsciuit: imò ideo non dubitatur ipsum peccare, cum peccat, quia ille, cuius præscientia falli non potest, non fatum, non fortunam, non aliquid aliud, sed ipsum peccaturum esse præsciuit, qui si nolit omnino, non peccat: sed si peccare noluerit, etiam hoc ille præsciuit. & paulò antè:

Lib. 5. c. 20. de
ciuit.

Præscientia
Dei voluntatis
libertatē
non infirmat.

Non ergo propterea nihil est in nostra voluntate, quia Deus præsciuit quid futurū esset in nostra voluntate. Non enim, qui hoc præsciuit, nihil præsciuit. Porrò si ille, qui præsciuit quid futurum esset in nostra voluntate, non vtique nihil, sed aliquid præsciuit: profectò & illo præsciente, est aliquid in nostra voluntate. Quocirca nullo modo cogimur, aut retenta præscientia Dei, tollere voluntatis arbitrium: aut retento voluntatis arbitrio, Deum, quod nefas est, negare præscium futurorum: sed vtrunque complectimur, vtrunque fideliter & veraciter confitemur. Illud, vt benè credamus: hoc, vt benè viuamus. & capite proximè præcedente:

Liberum ar-
bitriū & Dei
præscientia
optimè simul
consistunt.

Nos aduersus istos sacrilegos ausus atque impios, & Deum dicimus omnia scire, antequam fiant: & voluntate nos facere, quicquid à nobis non nisi volentibus fieri sentimus, & nouimus. & infra: Non est consequens, vt si Deo certus est omnium ordo causarum, ideo nihil sit in nostræ voluntatis

Lib. 5. c. 9. de
ciuit.

arbitrio. Et ipsæ quippe nostræ voluntates in causarum ordine sunt, qui certus est Deo, eiusque præscientia continetur: quoniam & humanæ voluntates humanorum operum causæ sunt. Atque ita qui omnes rerum causas præsciuit, profectò in eis causis etiã nostras voluntates ignorare non potuit, quas nostrorum operum causas esse præsciuit.

Tandem quòd liberum arbitrium per primi hominis peccatum non sit penitus emortuum, ostendit idem Pater hac oratione: Quis autem vestrum dicat, quòd primi hominis peccato perierit liberum arbitrium de humano genere? Libertas quidem periit per peccatum, sed illa quæ in paradiso fuit, habendi plenam cum immortalitate iustitiam: propter quod natura humana indiget gratia, dicente Domino, Si vos filius liberauerit, tunc verè liberi eritis: utique liberi ad benè iusteque viuendum. & infrà:

Peccato Adæ arbitrium liberum de hominum natura perisse non dicimus, sed ad peccandum valere in hominibus subditis diabolo: ad benè autem pieque viuendum non valere, nisi ipsa voluntas hominis Dei gratia fuerit liberata, & ad omne bonum actionis, sermonis, & cogitationis adiuta. Hæc eò prolixius, & articulatiùs ex diuo Augustino adferre placuit, quò manifestius illorum vanitas refellatur, & impudentia confundatur, qui inuictum hunc pugilem, secus quàm Ecclesia Catholica sentit, & profitetur, de libero arbitrio sensisse ac docuisse impudentissimè ementiuntur. At iam alios quoque ea de re differentes audiamus, & primò quidem Græcorum illustriores, mox & celebriores vetustioresque Latinos quoque audituri.

Lib. 1. Strom. Clemens Alexandrinus: Nec laudes, nec vituperationes, nec honores, nec supplicia iusta sunt, si anima non habet liberam potestatem, & appetendi, & aggrediendi, sed sit vitium inuoluntarium. & infrà: Quæ cum ita habeant, & liberari ab ignorantia, & à mala delectabilique electione, & ante omnia non assentiri fallacibus illis phantasijis & visis, situm est

Ut humana opera humanæ voluntatis sunt effecta, ita humanæ voluntates diuinæ voluntatis sunt genera.

Lib. 1. cont. 2. epist. Pelag. cap. 2. Humanæ voluntatis libertas nõ periit per originis peccatum. Ioan. 8.

Lib. 2. c. 5.

Lib. 1. Strom.

est in nostra potestate.

Origenes: Est & illud definitum Ecclesiastica prædicatione, omnem animam rationalem esse liberi arbitrij & voluntatis: Esse quoque illi certamen aduersus diabolum & angelos eius, contrariasque virtutes, ex eo quòd illi peccatis cam onerare contendunt. Nos verò si rectè consulteque viuamus, nos ab eiusmodi onere exuere conemur. Vnde & consequens est intelligere, non ita nos necessitati esse subiectos, ut omni modo etiam si nolimus, vel bona vel mala agere cogamur. Si enim nostri arbitrij sumus, impugnare nos fortassis possunt aliquæ virtutes ad peccatum, & aliæ iuuare ad salutem, non tamen necessitate cogimur, vel rectè vel malè agere.

Iustinus philosophus & martyr: Concedit nos Deus patrare, quæ spontè proponimus mala, non per infirmitatē virium, sed ut nostrum arbitrium appareat, & ipsius longanimitas, & alio rursus loco idem: Non solùm ut simus, & ut bonum & malum sciamus ac faciamus, potestatem nobis dedit Deus: sed etiam liberum arbitrium nobis largitus est, nosque dominos fecit præferendi ac eligendi, quod nobis videatur, ex ijs quæ cognoscuntur. Itaque non est cognitio causa ut simus boni & mali, sed propositum. & infrà: Nos, & id quod in nostra potestate est, differunt inter se. Nos quidem sumus mares & foeminæ: in nostra autem potestate est, esse castos, aut scortatores. Coronamur ergo & punimur propter id, quod est penès nos.

Athanasius: Velim tamè intelligas, quòd quemadmodum, non ficti ratione, sed vtentium, partim hæc vasa preciosa redduntur, partim vilia, ex vno eodemque luto confecta: sic ex hominibus non natura, quippe quæ mater sit omnium, sed voluntas hos facit supplicio dignos, corona illos & præmijs.

Chrysostomus: Si malignantes à seipsis non sunt, noli tuos seruos castigare; nec vxorem, si peccat, increpa, nec liberos verbera, nec amicos incusa, nec offendentibus inimicis infensus sis. Nam hi omnes, nisi spontè delinquant, non

Li. 1. periar.

Nullus bona aut mala agere cogitur.

Quest. 1. cont. Sent.

Quest. 8. ad Ortho.

Quest. 9.

Ad cap. 9. Rom.

Voluntatem nos facere vel supplicio vel præmio dignos

Hom. 60. in Matth.

punitione, sed misericordia digni sunt. Non possum, inquit, ita philosophari. Certè si non illorum culpa quicquam factum esse perspexeris, sed quadam alia necessitate incumbente, non poteris nõ ita philosophari. Nam quando seruus ægritudine oppressus iussa non fecerit, non modò non criminaris, verùm etiam valde miserefcis.

Orat. Quòd
Deus non est
author maiorum.

Hominẽ malum esse ex
ipfius libera voluntate.

Basilii Magni: Hinc meritò alia quæstio de diabolo nascitur. Vnde diabolus, si non ex Deo, malus? Quid igitur dicemus? Satis facilis quidem responsio. Eadem omnino ratio huius fuerit interrogationis, quam & de hominis iniquitate supra commemorauimus. Vnde quæso iniquus homo? Ex ipsius libera voluntate. Vnde malus diabolus? Ex eadem penitus causa. Habet enim & ipse liberam in agendo vitam, & insitam optandi potestatem, aut Deum sequi, aut ab eo remoueri. & infrà: Vnde autem omnino mali capax est anima? Quoniã libero facta est arbitrio, quod creaturæ rationis participi maximè conueniebat. Soluta enim hæc omni necessitate, & vitam in sua potestate constitutam ex Deo accipiens, propterea quòd ad imaginem eius creata est. Bonum quidem intelligit, & iucunditatem illius nouit, potestatemque habet ac facultatem in boni contemplatione & spiritualium fruitione manendi, ac vitam sibi connaturalem conferuandi. Habet autem & à bono deflectendi quandoque facultatem.

De lib. arb.
cap. 3.

Partis rationalis alteram esse theoreticam, alteram practicam.

Eũ qui consultat, esse suarum actionum dominum.

Gregorius Nyssenus: Partis rationalis altera est theoretica, altera practica. Contemplatiua excogitat, qualiter habent ea, quæ sunt. Actiua, quæ & consultatiua, rerum gerendarum rectam rationem definit. Omnis autem qui consultat, quasi in eius potestate existente electione, de operabilibus consultat, ut quod per consilium decernitur eligat, & eligens faciat. Necessè est ergo eum, qui consultat, dominum esse actionum. Si enim non fuerit dominus actionum, ex superfluo habet consultare. Si vero hoc: necessariò igitur vi rationali assistit liberum arbitrium. Aut enim non erit rationalis, aut rationalis

nalis existens dominium suarum actionum obtinebit, dominari autem actionum omnino liberi arbitrij erit.

Gregorius Nazianzenus: Quod ipsum quoque singularis & eximie Dei bonitatis argumentum est: nimirum facere, ut filij Magni. In oratione de laud. Ba. et filij Magni.
nostra quoque aliqua ex parte sit virtus. Nec natura tantum inferatur nobis, sed voluntate quoque animique proposito excolatur, arbitrijque libertate parem in vtranque partem motum habente.

Cyrillus: Voluntaria operandi facultate conueniebat rationalem creaturam insigniri, & electionis liberæ declarare fructum, in bonis operibus dexteritatem. & infrà: Valde puerile est, quòd dicit non potuisse eum amicorum suorum proposita mutare. Oblitus enim mihi videtur, tametsi sæpius audierit, quòd homo sit sui iuris, voluntariè vadens ad quodcumque sibi placuerit. Ita benè habere gloriam vniuersorum opificis, ut, & qui benè operari voluerint, laudandi sunt, & qui diuersam ineunt viam, vituperandi iustè ab omnibus.

Lib. 3. cont.
Iulii.

Hominem ad quodcumque libuerit voluntariè ire.

Damascenus: Relinquitur igitur, hominem ipsum agentem & facientem, principium esse priorum operum, & potestate arbitrioque liberum. Si autem nullius principium actionis est homo, superflue id habet, ut consultet. Nam ad quid vitur consilio, si nullius actionis est dominus? Omne enim consilium, alicuius actionis gratia est. At qui optimum & honorabilissimum eorum, quæ in homine sunt, asserere superfluum, absurdissimum profectò fuerit. Si igitur consultat, actionis gratia consultat. nam consilium omne actionis gratia, & propter actionem est.

Lib. 2. c. 27. de orth. fid.

Theodoretus Cyri Episcopus explanans illud Dauidis, Pluuiam voluntariam segregabis Deus hæreditati tuæ: Quem. Ad psal. 67.
admodum, inquit, superius rores vocauit, hoc in loco pluuiam nuncupauit. Ad utilitatem nanque discientium, gratia affatim præceptoribus suppeditabatur. Pluuiam enim, doctrinæ irrigationem vocat. Voluntariam autem appellauit ob liberum arbitrium: non enim ex necessitate irrigatur aliquis, sed

doctrinæ acquiescens, consequitur gratiam.

Lib. 1. in Le-
uit.

Hesychius : Admirabilis est legalium verborum subtilitas, non solum, quia differentias conuersationū describit : sed etiam quemadmodum quasdam conuersationes secundum legem, quasdam verò super legem significet. Secundum legem enim sunt, bouum & ouium oblationes, licet spontaneæ dicantur. Secundum legem quare ? Quia etsi munus in potestatem offerentis dedit, nimis rectè, (liberi quippe arbitrij Deus, hominem constituit) tamen quale offeratur, non iam voluntatis est, ne fortè mala offerantur.

Hominem li-
beri arbitrij
Deum con-
stituisse.

En omnes isti Patres, puriorisq; antiquitatis, vt Sectarum ore loqui hinc nobis liceat, Scriptores, eodem spiritu, eodè sensu atq; consensu, hominem sui iuris, ac liberum prædicant. Liberum autem non solum in externis, & politicis, verum maximè in spiritualibus, & internis. Nam de interna hac, & ingenua circa virtutes & vitia ceteraq; spiritalia libertate illi ex instituto disputant, licet hinc gratiam non excludant.

Hominem non
solum liberum
esse in operi-
bus externis,
sed & inter-
nis.

Sed nunquid Latini Scriptores de hac humanæ voluntatis libertate, secus sentiunt, ac statuunt, aut scribunt, aut aliquando senserunt, aut scripserunt, aut statuerunt ? Minimè gentium : imò verò multò, quàm Græci lûculentiùs, & accuratiùs ea de re differunt, & scribunt : quemadmodum id ex diligenti vtro-
rumq; lectione, fidaque inter se collatione, & in partè ex illis ipsis quoque, quæ hinc iam breuiter obijciemus, quâuis mediocriter eruditus perfacile cognoscere, ac dijudicare queat.

Epist. 1.

Clemens eius nominis primus : Si quis sanè audiens sermonem veri prophetæ, velit recipere, aut nolit, & amplecti onus eius, hoc est, mandata vitæ, habet in sua potestate, liberi enim arbitrij. Nam si hoc esset, vt audientes eum, iam non haberent in potestate aliud facere, quàm audierant, vis erat quædam naturæ, per quam liberum non esset ad aliam migrare sententiam. Aut si rursus ex audientibus nullus omnino reciperet, & hoc naturæ vis erat, quæ vnum aliquid fieri co-
geret, & alteri parti non daret locum. Nunc autem quia
liberum

Quemque ef-
se liberi arbi-
trij.

liberum est animo, in quam velit partem declinare iudicium suum, & quam probauerit eligere viam, constat euidenter inesse hominibus arbitrij libertatem.

Irenæus Polycarpi discipulus : Homo rationalis est, & secundum hoc similis est Deo, liber in arbitrio factus, & suæ potestatis, ipse sibi causa est, vt aliquando quidem frumentum, aliquando autem palea fiat. & infra : Illud autem quod ait, Quoties volui congregare filios tuos, & noluisti, veterem legem libertatis hominis manifestauit : quia liberum eum fecit Deus ab initio, habentem suam potestatem, sicut & suam animam, ad vtendum scientiam Dei voluntariè, & non coactum à Deo. Vis enim non fit à Deo, sed bona scientia adest ei semper. Et propter hoc consilium quidem bonum dat omnibus : posuit autem in homine potestatem electionis, quemadmodum & Angelis. & capite proximè sequenti :

Lib. 4. c. 7. ad-
uers. hæres.

Deum homi-
nem liberum
fecisse, nec eum
vi cogere.

Si natura quidam boni, quidam autem mali facti fuissent : neq; laudabiles essent, quia boni sunt, tales enim facti fuerant : sed neq; illi vituperabiles, & ipsi enim tales erant instituti. Sed quoniã omnes eiusdem sunt naturæ, & potentes retinere, & operari bonum ; & rursus potentes amittere id, & non facere : iuste etiã apud homines sensatos, quanto magis apud Deum, alij quidè laudantur, & dignum percipiunt testimonium electionis bonæ, & perseuerantiæ : alij verò accusantur, & dignum percipiunt damnum, eo quod bonum & iustum reprobantur. & ideo prophetæ hortabantur homines iustitiam facere, quia in nobis sit.

Tertullianus : Nec boni, nec mali merces iure pensaretur ei, qui aut bonus, aut malus necessitate fuisset inuentus, non voluntate. In hoc & lex constituta est, non excludens, sed probas libertatè de obsequio spontè præstando, vel transgressione spontè committèda. Ita in vtrunq; exitum patuit libertas arbitrij.

Lib. 2. contra
Marcion.

Legem non
excludere,
sed libertatè
probare.

Cyprianus : Nec præpositum seruum deserui à quibusdã miratur aliquis, quando ipsum Dominum magnalia & mirabilia summa facientem, & virtutes Dei patris factorum suorum testimonio comprobantem, discipuli sui reliquerint. Et tamen
ille

Lib. 1. Epist. 3.

ille non increpuit recedentes, aut grauitur comminatus est, sed magis conuersus ad Apostolos suos dixit: Nunquid & vos vultis ire? seruans scilicet legem, qua homo libertati suae relic-

Hominē suae libertati esse relicto.

Epist. ad Heb.

Hieronymus: Deus aequali cunctos forte generauit, & dedit arbitrij libertatem, vt faciat vnusquisque quod velit, siue bonum, siue malum. Intantum autem dedit omnibus potestatem, vt vox impia disputet contra Creatorem suū, & causas voluntatis ipsius scrutetur. & alio rursum loco idem: Liberum sic confitemur arbitrium, vt dicamus nos semper indigere Dei auxilio, & tam illos errare, qui cum Manichæo dicunt hominem peccatum vitare non posse, quàm illos, qui cum Iouiniano asserunt, hominem non posse peccare. Nos verò dicimus hominem semper & peccare & non peccare posse, vt semper nos liberi confiteamur arbitrij.

Hominem propterea dici peccare & non peccare posse, quòd sit liberi arbitrij.

Lib. de Isaac cap. 3.

Ambrosius: Seruit omnis, qui auctoritatem purę conscientię non habet. Seruit, quicumque vel metu, vel cupiditatibus ducitur, vel indignatione exasperatur, vel mœrore deiicitur. At verò ille, qui voluntatis suę arbiter est, iudex consilij, interpret arbitrij, qui coercet corporeę appetentiam passionis, qui ea, quę agit, benè agit, benè autem agens, rectè agit, & quę agit, inculpatè & irreprehensibiliter agit, habens suorum actuum potestatem, is solus liber est.

Lib. 1. c. 14. de vera relig.

Augustinus: Et quoniam peccari non dubium est, nec hoc quidem dubitandum video, habere animas liberum voluntatis arbitrium. Tales enim seruos suos meliores esse Deus iudicauit, si ei seruirent liberaliter. Quod nullo modo fieri posset, si non volūtate, sed necessitate seruirent. & alibi rursum: Ipsum igitur liberum arbitrium hominibus esse certa fide credimus, & prædicamus indubitanter.

Lib. 3. c. 20. Moral.

Gregorius Magnus: Ad parcendum reprobis nulla ratione compellor: quia eis debitor ex sua actione non teneor. Idcirco enim nequaquam cœlestis patrię præmia aterna percipiunt:

unt: quia ea nunc dum promereri poterant, ex libero arbitrio contempserunt. Quod videlicet liberum arbitrium in bono formatur electis, cum eorum mens à terrenis desiderijs, gratia aspirante, suspenditur. Bonum quippe quod agimus, & Dei est, & nostrum est: Dei per præuenientem gratiam, nostrum per obsequentem liberam voluntatem. Si enim Dei non esset, vnde ei gratias in æternum agimus? Rursum si nostrum non est, vnde nobis retribuere præmia speramus? Quia ergo non immeritò gratias agimus, scimus quòd eius munere præuenimur: & rursum quia non immeritò retributionē querimus, scimus quòd obsequēte libero arbitrio bona eligim⁹ quę ageremus.

Bonum quod agimus, nostrum dici per obsequentem liberam voluntatem.

Leo primus Pontifex maximus: Non inde processit voluntas interficiendi & moriendi: nec de vno extitit spiritu atrocitas sceleris, & tolerantia Redemptoris. Non enim impias furentium manus immisit in se Dominus, sed admisit. Nec præsciendo, quod faciendum esset, coegit vt fieret, cum tamen ad hoc carnem suscepisset, vt fieret.

Serm. 16. de pas. Domi.

Lucidus Presbyter: Iuxta statuta concilij damno vobiscum sensum illum, qui dicit, Humanæ obedientię laborem, diuinæ gratiæ non esse adiungendum. Qui dicit, Post primi hominis lapsum, ex toto arbitrium voluntatis extinctum. Qui dicit, quòd præscientia Dei violenter hominem compellat ad mortem, vel quòd cum Dei pereant voluntate, qui pereunt. Qui dicit, Ab Adam vsq; ad Christū nullos ex gentibus per primam Dei gratiā, hoc est, per legē naturę in aduentū Christi fuisse saluatos, eò quòd liberum arbitrium in primo parēte perdidit.

In epist. reuo.

Faustus Episcopus: Si liberum arbitrium ex toto perijt, quod vtique in amore innocentię, vel operatione iustitię, vel in corporis sanctificatione cōsistit. Si hoc ex toto in primi hominis præuaricatione sublatum est, quomodo legimus, Iustitiam discite, qui habitatis terram? Nunquid penitus interiijt innocentia, quia in primo eius gradu possessor eius stare neglexit? Non opinor. scriptum est enim: Innocentes & recti adhæserunt mihi. Nunquid sanctificatio corporis ex toto amissa

Lib. 1. c. 8. de lib. arbit.

est? quia discussa est prima dignitas puritatis? Non utique, quia legimus: Vt exhibeatis corpora vestra hostiam viuam, sanctam, Deo placentem.

Colla. 3. c. 12.

Ioannes Cassianus: In quo consistit liberum arbitrium, si Deus in nobis omnia, quæ ad nostram perfectionem tendunt, & incipit & consummat? Hoc vos rectè mouisset, si in omni opere vel disciplina principium tantum esset, & finis, & non etiam medietas interesset. Itaque, sicut occasiones salutis diuersis modis Deum cognoscimus operari, ita nostrum occasionibus à diuinitate concessis, vel enixius, vel remissius famulari. Nam sicut Dei vocatis fuit oblatio, Exi de terra tua: ita Abraham fuit exeuntis obedientia.

Lib. de gratia & lib. arbit.

Libertate arbitrij cunctis ratione ventibus conuenit.

Bernardus: Ceterum libertas arbitrij cunctis pariter ratione ventibus conuenit, non minor, quantum in se est, in malis, quam in bonis. Tam plena in hoc seculo, quam in futuro. & infra: Liberum arbitrium nos facit volentes, gratia beneuolos: ex ipso nobis est velle, ex ipsa bonum velle. Quemadmodum aliud est timere simpliciter, & aliud amare simpliciter, & aliud amare Deum: ita quoque aliud est velle, aliud velle bonum.

Ad c. 2. epist. 2. ad Timo. Cur Deus homini liberum tribuerit arbitrium.

Anselmus: Liberum arbitrium dedit nobis Dominus, ut arbitrio voluntatis recedamus ab iniquitate, & simus ex illis, quos ipse nouit suos esse: vel permaneamus in iniquitate, & simus ex illis, quos nouit ad se non pertinere. Nam hoc est aliud signaculum, quod fundamento nostræ fidei apparebit impressum, si propria sponte recesserimus ab iniquitate. Hæc Anselmus, hæc Bernardus, hæc Gregorius, hæc reliqui, quos hactenus citauimus, & longa serie, si vsus id postulasset, citare adhuc poteramus.

Cum itaque tam clara, tamque illustria non solum in Scripturis, verum etiam in sanctorum Patrum monumentis de voluntatis nostræ libertate extant documenta, & testimonia: nulli mirum videri debet, si sacrosancta Synodus Tridentina seueriorem in eos sententiam promulgauerit, qui libero arbitrio vim omnem adimunt, aut secus, quam catholicum peccus de-

debet, de illius energia, vel synergia sentiunt, aut scribunt, aut publicè differunt. Verba Concilij sic habent:

Si quis liberum hominis arbitrium post Adæ peccatum a-
missum, & extinctum esse dixerit, aut rem esse de solo titulo, Sess. 6. Can. 7.
imò titulum sine re, figmentum denique à Sathana inuectum
in Ecclesiam, anathema sit. rursum: Si quis dixerit, non esse in
potestate hominis, vias suas malas facere, sed mala opera, ita
in Ecclesia, anathema sit. rursum: Si quis dixerit, non esse in
potestate hominis, vias suas malas facere, sed mala opera, ita
ut bona Deum operari, non permisiuè solum, sed etiam pro-
priè, & per se, adeo ut sit proprium eius opus non minus prodi-
tio iudæ, quam vocatio Pauli, anathema sit. item: Si quis dixe-
rit, liberum hominis arbitrium à Deo motum & excitatum, ni-
hil cooperari assentiendo Deo excitanti atque vocanti, quò
ad obtinendam iustificationis gratiam se disponat, ac præpar-
ret, neque posse dissentire, si velit, sed velut inanime quoddam
nihil omnino agere, mereque passiuè se habere, anathema
sit. Can. 6. eiusd. Can. 7. eiusd.

His an clariùs de humanis viribus dici possit, non satis video. Attamen quòd misericordiarum pater, pro sua imensa in nos clementia, non solum limpidißimis diuinarum Scripturarum fontibus, fructuosissimisque sanctorum Patrum lucubrationibus Ecclesiam suam mirificè beare, verum etiam mente & rationis lumine egregiè nos ornare dignatus est, quò nimirum omnibus his armis ad nominis sui gloriam, sacratissimæque fidei defensionem commodè, & opportunè vteremur: visum est ijs, quæ ex sacris literis veterumque Patrum monumentis in veritatis confirmationem in medium contulimus, pauca adhuc quædam ex Schola & mentis officina petita adijcere. Non quòd magni quippiam apud Sectarios me illis effecturum sperem: (Nam qui Concilia derident, qui Patres inscientiæ & inconstantiae impudenter accusant, qui Scripturas more suo deprauant, & in partem quoque negant, hos vel nullum, vel perquam exiguum humanis rationibus, tametsi validis & euentibus, locum concessuros esse, meritò

existimari potest) sed quòd rerum Theologicarum rudes, aduersus diaboli fraudes, ac ministrorum eiusdem, probè munitos, vehementer in Domino exoptem.

At erimus hïc tamen sobrij. Nam vbi tot Scripturarum adfunt p̄s̄idia, vbi tot p̄clara vetustissimorum Patrum suppetunt testimonia, ibi naturalibus rationibus explicãdis, vel amplificandis haud magna fortassis cum re insistitur: maximè verò, cum hïc nobis certamen sit, nō cum Ethnicis, aut infidelibus, sed cum ijs, qui aliud nihil crepant nisi Euangelium & purum Dei verbum, vel certè incorruptum purioris antiquitatis iudicium. Sed ad rem.

Credo equidem nullum in vniuerso illo Elymazitarum contubernio, ita malitia occęcatum, aut iudicio deprauatum, aut animo ad cō obstinatum esse, vt humanas actiones causam aliquam habere inficias eat: nullum, qui inter extrema medium aliquod intercurrere perneget: nullum, qui inter lapidum vel iumentorū, & hominum motus & actiones, eorundemq; motuum vel actionum principia, aliquid discriminis intercedere non agnoscat: nullum, qui in humanæ Philosophiæ ditione ethicę, in animæ regno rationi, in sensuum choro experiencię loci aliquid non indulgeat: nullum tandem, qui salutares leges, æqua iudicia, sana consilia, iusta p̄mia, digna pro meritorum ratione supplicia non laudet, non approbet, non extollat. His autem in totum, vel etiam in partem concessis, non poterit profectò non aliqua humanę voluntatis libertas admitti. At singula propositę argumentationis membra, eorundemq; roborata, quo proposita sunt ordine, nunc paucis expendamus.

Cum igitur omnes & singulę humanę actiones (vt & cętera quoque omnia, quę infra Deum posita sunt) necessariò causam aliquam sortiantur: Si homo proxima illarum causa non est, aut ergo Deus Opt. Max. vera, & propria, & proxima illarum causa est, aut absoluta rerum necessitas, aut fatum, fatium, ve stellarum positus, aut natura, aut casus,

aut

aut fortuna. Atqui Deus per se proximum, ac proprium, ac totale omnium humanarum actionum principium dici non potest. Nam quę proximè, & integrè, & per se ex Deo oriuntur, ea mala esse non queunt: (Deo enim authore nemo fit deterior) actus autē humani, vt ad sensum patet, modò boni sunt, & legi cōsentanei: modo mali, & legi, vel rationi dissentanei. Sed & implicat quoque, opus aliquod humanū esse, & integrè nihilominus & in solidum à Deo esse.

Deum nō posse esse originem humanarum actionū proximum principium.

Nec rursus absoluta rerum necessitas illarum causa existit: Nam quę in euitabili necessitate proueniunt, ea secus, ac eueniunt, euenire non possunt, & per consequens eodem semper modo proueniunt: (semper enim Sole ad horizontem nostrum accedente, diescit: ab eodem rursus abscedente, noctescit) At humanę actiones, & varię sunt, & admodum incertę, & inconstantes sunt. Sed nec fatum quoque, aut fatium stellarum positus, eadem ratione earundem actionum principium censeripotest: Quãdoquidem vt fatum à fati patronis & assertoribus confingitur necessariū, & modis omnibus indemutabile, ita & illud ipsum quoque, quod secūdum eiusdem seriē vel ordinē oritur, vel occidit, aut quouis alio modo euenit: (semper enim effecta causę suę naturam æmulantur) Atqui quod indemutabiliter euenit, hoc aliter, ac euenit, euenire nequit. Aut ergo non euenit, aut eodem modo euenit. At humanę actiones non hoc vel illo modo præcisè eueniunt, sed vt casus tulerit, aut homini visum fuerit.

Absolutã necessitatem nō esse etiã causam humanarum actionū.

Fatum quoq; iisdē causam non dare.

Nec denique natura, aut casus, aut fortuna legitimę rerum causę existunt. Siquidem natura, & sui similis est, & ad vnum determinata est, & nisi aliunde impediatur, semper efficax est, hoc est, sine, in quem tendit, aut nō frustratur, aut rarerer frustratur: At verò in actionibus humanis magna comperitur dissimilitudo, magna varietas & vanitas, maxima inconstantia & inefficacitas. Quã sępe illę suo fraudantur sine? Fortuna autem & casus eorum duntaxat causę sunt, quę, & rarò, & p̄ter propositum accidunt: At humanę actiones, &

Non posse aut naturam, aut casum, aut fortunam earundem esse causam.

Hominē esse
suarum acti-
onū causam
per liberum
arbitrium.

Lib. i. c. i. de
lib. arbit.

crebræ, & v̄sitate sunt, & ex destinato contingunt. Relinquitur ergo, hominem per solum liberum arbitrium operum & actuum suorum principium ac dominum esse.

Hanc ipsam rationē & Gregorius Nyssenus assignat quoque, sed modo ab hoc aliquantulum diuerso. Omnium, inquit ille, quæ sunt, vel Deum causam habent, vel necessitatem, vel fatum, vel naturam, vel fortunam, vel casum. Dei opus, est substantia, & providentia: necessitatis, eorum motus, quæ semper eodem modo habent: fati, ex necessitate ea, quæ per id sunt, perfici, etenim ipsum necessitatis est: naturæ, generatio, augmentatio, corruptio, plantæ, animalia: fortunæ, ea, quæ rarò sunt, & inopinabilia. Casus opus ea, quæ inanimatorum sunt, vel rationis expertium symptomata. Cui igitur ea subijciemus, quæ per homines fiunt, si certè homo non est causa & principium actionum? Non enim fas est Deo adscribere turpes quandoque actiones, & iniustas. Neque necessitati, non enim eorum sunt, quæ semper similiter se habent. Neque fato, non enim cōtingentium, sed necessariorum ea, quæ fati sunt, esse dicunt. Neque naturæ, nam naturæ opera sunt plantæ, & animalia. Neque fortunæ, non enim rarò, & præter spem sunt hominum actiones. Neque casu, inanimatorum enim sunt, & irrationalium *αυπατάματα*. Relinquitur ergo, ipsum agentem & facientem hominem, principium esse propriarum actionum, & arbitrio liberum.

Quod de medio porrò inter duo extrema in eadem illa argumentatione dicebatur, huc tendit. Constat inter agentium classes aliquod extare, quod & liberè, & ex nihilo producit. Cuiusmodi agens, est solum primum agens: Solus enim Deus liberè agit, neque ad extra materiam ullam, ex qua agat, necessarìò deponit. Est aliud rursus agens, quod necessarìò operatur, & ex nihilo non operatur. Cuiusmodi omne illud est, quod mente & ratione destitutum est. Nam quicquid eiusmodi est, id agitur veriùs, quàm agit. Erit ergo aliquod agens, quod ex aliquo operetur, neq; tamen necessarìò operetur. Nam vt ali-
quod

quod agēs sit, quod aliquod opus ex nihilo molietur, & tamen necessarìò illud molietur, id planè est impossibile. Istiusmodi autem medium agens, est homo, & Angelus. Homo igitur arbitrij libertate pollet.

Idem validè corroborāt, quæ de motuum, deq; principiorū eorūdem discrimine, in tertio eiusdē ratiocinationis membro adferrebātur. Certū est enim, vt non vna motuum omnium est ratio, ita nec eadem quoq; motuū omniū principia existere. Quid intercedit? Multū per omnē modū. Sunt enim, quæ nullā motus sui causam fortiūtur, vt sunt ea omnia, q̄ externa vi adacta, cōtra naturę suę inclinationē quoquouersum impelluntur. Sunt alia, quæ motus sui principium in se includunt: & hæc rursus bipertita. Quædam nanque ex his seipsa mouent, vt viuientia omnia: Alia seipsa non mouent, nec mouere possunt, tamen si motus sui principio non destituantur. Huius ordinis sunt elementa, & pleraq; ex his conflata. Hæc enim licet per formā suā moueri nata sint, seipsa tamē propriè non mouent, nec mouere possunt, vt quæ partes, & partes, hoc est, partes motas & mouentes, nullas habeant, mouentur autem per generationem. Sed & ea quoque, quæ seipsa mouent, nō eodem modo se mouent omnia. Siquidem quædam ex ijs naturæ instinctu aguntur veriùs, quàm vllò omnino iudicio agant: Alia verò certo animi proposito actiones suas instituūt: & hæc sola inter omnia verè libera sunt, & rectè libera appellantur.

Sed, cur, inquis, inter omnes animantes, soli homines iudicio & ratione agere dicuntur? Vt in quibusuis rebus naturalibus inuenitur forma naturalis, per quā hoc ipsum sunt quod sunt: & inclinatio rursus ad opus, quæ eiusmodi formā consequitur, q̄ appellari potest appetitio naturalis, ex qua deinde promanat actio naturę cuiusque rei conueniens: (vt trunque enim, & forma, & appetitus, qui formam consequitur, est propter opus) Ita in homine præter formam essentialē, qua intrinsecè absoluitur, cōperitur altera quædam forma nō innata, sed sensuū & rationis opera comparata: & propensio rursus vel appe-

Cur inter
omnia ani-
mantia solè
homines iu-
dicio agant.

appetitus eiusmodi ascititiam formam consequens, ex qua deinde oriuntur omnes superioris appetitus actiones.

Inter has autem formas, præter cætera, hoc intercedit, quod hæc illa multò communior, multoque vniuersalior existat. Nam cum naturalis rei forma sit indiuidua, (Indiuiduatur enim per materiam, in quam recipitur) inclinatio vel appetitus, que istiusmodi formam naturalem consequitur, necessario ad vnum aliquod est determinata. At verò forma, vel species intellectus, cum materiam sit expers, quemadmodum & ipse quoque intellectus, cui insidet, cum in representando, tum etiam in efficiendo est vniuersalis, multas particulares virtute in se complectens. Cum ergo actus omnes sint singulares, & singularium, nullusque ex omnibus quantumuis nobilis formam vniuersalis vim exæquet, aut potentiam illius exhauriat: fit ut rationis iudicium, & per consequens voluntatis desiderium, (Talis nanque est inclinatio, qualis est apprehensio) semper ad hoc, vel illud, vel istud, maneat liberum, & indeterminatum. Certum est enim, qui communem cistellæ formam mente concepit, multas illum particulares cistellarum formas rationis opera inde deducere posse, deductasque voluntati acceptandas, vel repudiandas proponere.

Porrò autem principium actionis in brutis animantibus medio modo affectum est. Nam etsi forma, quam per sensum haurit pecus, sit singularis, non secus atque forma illius naturalis, atque ideo hac ex parte ad vnum sit determinatum: attamen quia non semper eandem apprehendit, sed modò hanc, modò illam, exempli causa, modò tristem, modò lætam; accidit, ut modò fugiat, modò confectetur. Patet ergo vtrunque, nempe hominem iudicio & ratione agere, & per consequens liberè: & causa rursum, cur hic liberè agat, non etiam brutum.

Qui liberum negant arbitrium, pugnare cum manifesta ex-

Quòd autem omnes illi, qui liberum arbitrium negant, cum manifesta experientia pugnent, vniuersamque hominis naturam, & omnem præterea moralem Philosophiam, imò verò omnem

omnem verè sapientiæ sensum, penitus euertant, operosa probatione nulla indigeret. Nemo est enim, qui non animaduertat, si quid tamen animaduertit, quicquid tandem agit, molitur, vel instituit, se liberè agere, & instituire, ac moliri: hoc est, illud ipsum, quod agit, non agere, non moliri, non instituire, vel etiam oppositum moliri, vel instituire, vel agere potuisse, & posse.

Sed nec dubium quoque homini præsertim erudito esse potest, in idem redire, negare hominem sui iuris vel liberum esse, & negare mente vel ratione orbatum esse: Siquidem liberum vel sui iuris esse, & ratione præditum esse, inter se reciprocant. Quicumque Deum accusant, inquit Gregorius Nyssenus, quòd hominem non fecerit vitiorum neutiquam susceptibilem, sed arbitrio liberum, ignorant se Deum accusare, quòd rationalem fecerit hominem, & non rationis expertem. Neesse est enim horum duorum alterum, vel irrationalem productum esse, vel rationalem existentem, & circa agibilia versantem arbitrio libero esse. Ex necessitate igitur omnis natura rationalis libero arbitrio est, & secundum sui ipsius naturam vertibilis est.

Eodem tendunt & hæc Basiliana quoque. Is, inquit ille, qui creatorem inculpat, ut parum prouidum, parumque consulentem naturam humanam, quòd nobis peccandi non eripuerit arbitrium, nihil aliud opinari videtur, quam naturam ratione carentem, ea que rationis particeps, potiore esse. Hæc Basilius. Si ergo nobiliores hominis vires liberæ non sunt, nec ratione quoque compotes erunt.

Ceterum quòd hi vniuersamque moralem Philosophiam fundamenta conuellant, penitusque euertant, qui humanam voluntatis libertatem negant, id apud verè Philosophos questionem nullam habet. Nam ut naturalis philosophia, si motum tollas, constare non valet: neque transnaturalis, si omnem omnino à materia, & materiali affectione abstractionem præscindas: ita neque moralis quoque incolumis subsistere potest, si liberum arbitrium è medio submoueas. Nam ut Metaphysicus de vniuers.

Nn cuiusque

perientia, & hominis naturam & philosophiam moralem euertere

De lib. arbit. cap. 3.

Lib. 4. Deus non sit causa mal.

cuiusque *δυσία*, substantijsque à materia seiunctis : ita Ethicus disputat de virtutibus & vitijs, deque cæteris omnibus, quæ vel ex his oriuntur, vel ex quibus hæc ortum ducunt : at hæc omnia voluntatis libertatem deponunt.

De lib. ar. c. 1.

Meditari, inquit Gregorius Nyssenus, & exercitari in nobis positum est. Meditationes autem habitum sunt causæ: mos enim natura est acquisita. Quod si causæ habitus meditationes sunt, & in nobis est meditatio, ergo & habitus quoque in nobis erit. At quorum in nobis habitus sunt, horum & actiones, quæ sunt secundum habitus, in nobis quoque existent. Operationes enim habitibus adhærent. Qui igitur iustum habitum possidet, iusta operabitur; & qui iniustum, iniusta. In nobis itaque est, & iustos, & iniustos esse. Qui igitur liberum arbitrium tollunt, omnem iustitiam, & fortitudinem, & temperantiam, omnemque aliam virtutem & studiosam actionem, & per consequens vniuersam morum scientiam è medio tollunt.

Omnes eos tollere virtutem, qui liberum auferunt arbitrium.

Tandem si nulla in homine extat facultas assentiendi, vel non assentiendi, faciendi, vel non faciendi, vel etiam oppositum faciendi : sed quicquid facit, dicit, aut instituit, id totum non potest non dicere, non facere, non instituere : vnde cunctaque tandem hæc vis adferatur, vel hæc necessitas proueniat : nullus ex consequenti in vniuerso hoc sublunari orbe, aut laudis, aut vituperationi relinquatur locus. Si enim, quod facio, vel dico, vel instituo, aliter, ac facio, vel dico, vel instituo, aut facere, aut dicere, aut instituere non valeo : nullam promere or laudem, aut commendationem, nullam rursus reprehensionem, aut vituperationem.

Sublato libero arbitrio, tolli omnem & laudem & vituperationem.

Tollitur pariter ratione omnis consultatio & deliberatio.

Nullus rursus consultationi, aut deliberationi, aut disquisitioni. Nam de his, quæ aliter euenire non possunt, frustra instituitur omnis deliberatio, omnis cōsultatio, & omnis inquisitio. Quis enim, nisi mente captus, de Solis ortu deliberet, aut de corporis morte perpetuò propulsanda consilium incat? Nullus pugne aduersus peccata, aut insita naturæ vitia. Quis enim

enim pugnet cum hoste, si citra pugnam victoriam obtinere queat? aut pugnando nihil quicquam efficere valeat? & hoc certò sciat? Atque ideo incassum illud nobis occineretur : Declina à malo, & fac bonum. & illud : Fugite fornicationem. & illud : Nolite inebriari vino, in quo est luxuria : & alia eiusmodi sexcenta.

Psal. 36.
1. Cor. 6.
Ephes. 5.

Nullus salutaribus legibus, nullus statutis, aut sanctionibus. Vt quid enim mihi indicitur pax, inhibetur furtum, cōsultitur carnis & mūdi odium, si propter fatum, aut originis peccatum, aut aliud quodcunque eiusmodi impedimētum, cōsulta capessere, prohibita relinquere, præcepta explere non valeo? Nullus premio aut vlli omnino supplicio. Hæc enim, vt nemo nescit, ponunt meritum, hoc autem liberum arbitrium. Nullus denique virtuti aut vitio, admonitioni aut obiurgationi, doctrinæ aut institutioni.

Cum hæc omnia igitur sint absurdissima, & ab omni sensu & ratione prorsus aliena, quod de hominis libertate in Ecclesia Catholica doctum, creditum, ac traditū est semper & constanter, hoc nos quoque non credere, non docere, pro viribus non tueri non possumus. Neque pluribus nunc ea de re agendū censeo : præsertim cum multò, quàm initio statueramus, prolixius de insigni hac controuersia hæcenus differuimus.

Quæ ex Scripturis, vel Patribus, ab hæreticis contra humane voluntatis libertatem adferuntur, ea à multis iam olim eruditissimis ac pijs viris ad nauseam vsq; discussa ac refutata sunt : & ex his, quæ de libero arbitrio, vel hoc ipso loco in mediū allata sunt, nullo penè negotio dilui poterunt. Quassata sunt hæc enim & labefacta omnia fundamenta, & firmamenta, quibus Sectarij nituntur. Solùm monuerim, quum Scripturæ, vel Patres libero arbitrio omnia tribuere videntur, non excludere Christi gratiam : neque contra liberum arbitrium, dum omnia adscribere videntur gratiæ. Credunt enim, & constanter tradunt, in omni omnino opere iusto, duo hæc indissociabili quodam societatis vinculo inter se apta atque connexa esse.

N n 2 Si

Si non, inquit Augustinus, est gratia, quomodo Deus saluat mundum? Et si non est liberum arbitrium, quomodo Deus iudicat mundum? Si non erat morbus, cur frustra medicus? Si ex nobis possumus quasi ex nobis, cur Deus dicit: Si ne me nihil potestis facere? aut si nihil possumus, aut nihil agimus, sed solus Deus agit, quid est ergo quod Apostolus ait: Omnia possum in eo qui me confortat? & quomodo imperatur nobis, ut velimus, & operemur, si non est in manu nostra quicquam penitus facere, aut secundum mandatum, aut contra mandatum? cur laudamur quia facimus, aut vituperamur quia non facimus? Hæc Augustinus, & alia multa in eadem sententiam.

Cur ea quæ
seungi non
possunt, tū in
Patribus, tum
Scripturis
quandoque
distingantur.

Sed quæris forsan, Cur Scripturæ & Patres quoque interdum seungunt, quæ à se inuicem seungi nequeunt? Sanè id non faciunt, quod vel ipsi vel ipsæ secum pugnēt, vel quod nos in errorem ducant, absit hoc: sed quod in pia quadam mediocritate nos contineant. Etenim Scripturæ illæ, quæ omnia tribuere videntur gratiæ, admonitos nos voluerūt, ne id nostris admetiamur viribus, quod solius Dei proprium est: atque adeò fategerunt superbiæ nostræ franū iniicere, non liberum arbitrium tollere: Contrà verò quæ omnia adscribere vni libero arbitrio, illæ ignauiam nostram excitare studuerunt, non etiam gratiæ necessitatem excludere. Poterat enim malefianus quispiam exoriri, qui ita ratiocinaretur: Si nihil sum, si nihil valeo aut possum, sed gratia Dei vel Deus ipse per se facit omnia: cur ingrato labore me conficio? quorsum ante tempus me excrucio? Ne ergo in hoc vel illud extremum incidere mus, Spiritus sanctus ea sapiētia & suauitate amanuensium suorum stylum moderatus est, ut & liberi arbitrij vires aperte palparemus, & diuinæ nihilominus gratiæ munus nō ignoraremus.

Ceterum quid liberum arbitrium ex se cum generali vel speciali Dei Opt. Max. auxilio possit, quid item cum gratia iustificante, vel inherente; & alibi explicatum est fusè,
& in

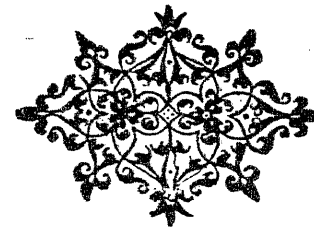
& in disputationis huius initio indicatum est denuo succinctè; neque vlla iam noua ea de re instituenda est tractatio aut disceptatio. Nobis impræsentiarum sat sit, clarè hîc ostensum, quod hoc loco ostensum volebamus, nempe liberum hominis arbitrium per originis peccatum non penitus esse extinctum, ita ut sit inane tantum nomen, aut titulus sine re: sed adhuc viuere & valere: ad malum quidem plus satis, ad bonum autem morale minùs, quàm in statu naturæ integræ: ad bonum autem spiritale meritorium seclusa gratia, nihil omnino. Illi, qui liberum arbitrium suaque gratia sanat & tantum in bono confirmat, sit honor & gratiarum actio in secula seculorū, Amen.

Augustæ Vindelicorum Idi-
bus Iunij, 1575.

L A V S D E O.

N n 3

AD

AD REVEREN-
 DVM IN CHRISTO PATREM
 AC DOMINVM, D. AMBROSIVM MAIER-
 HOVERVM, AD DIVVM EMMERANVM
 RATISBONAE ANTISTITEM, AVTHORIS
 PRAEFATIO.

VT de vulneris ratione, Pater in Christo admodum reuerende, quod Adami scelere naturæ nostræ inflictū est, magna iam olim inter Catholicos Catholicæque fidei hostes cōtrouersia extitit, neque parua etiamnum ea ipsa de re inter hos & illos existit: ita de inflicti vulneris huius medico, infusique veneni antidoto, hoc est, de Christo; eiusdemque satisfactione & merito, non eadem quoque omnium fuit & est opinio. Quauis enim Sectis addicti plerique omnes filium Dei salutis nostræ causa hominem factum & mortuum non diffiteantur: Imò verò magnifica quædam de illius satisfactione & merito crepare soleant: re ipsa tamen vtriusque virtutem & energiam inficiantur. In confesso est enim, Verbum Dei ob id potissimum ad humanæ naturæ miseras se demisisse, mortemque degustasse, quò peccati regnum destrueret, cœlestique patri per suum sanguinem

nem verè nos reconciliaret. At illi, vel superbia dementati, vel malitia occæcati, vtrunque hunc effectum minimè obscure negant. Docent nanque, Peccatum per Christi meritum non tolli, sed tegi: non aboleri, sed, ne in pœnam imputetur, dissimulari: non euelli, sed crescentium pilorum instar, exteriùs tantùm abradi. Docent nihilofecius, nullum mortalium per propriam iustitiam aut sanctitatem Christo incorporari, sed ipsammet Christi iustitiam & sanctitatem his, qui in illum credunt, accommodari, quadamque extrinseca ratione & denominatione imputari. Catholici porrò diuersam ab hac viam ingressi, certæque diuinarum Scripturarum authoritati innixi, vtrunque mortis Christi effectum integrè agnoscunt: Credunt enim publiceque profitentur, Peccata per Christum non tegi, sed verè tolli: non abradi, aut dissimulari, sed aboleri, stirpitusque euelli. Tum non alienam his, qui idonei sunt, iustitiam infundi, sed suam cuique propriam: prout sua quoque cuique propria originis iniustitia cohæret.

Verumenimuerò licèt orthodoxè instituti vtrunque beneficium, cæteraque omnia, quæ hæc consequuntur, vel his connexa sunt, per Christi meritum & satisfactionem nobis obtingere piè Catholiceque agnoscant: & vtrunque rursus magna cum gratiarum actione suscipiant: de ipso tamen satisfactionis modo & ratione nonnulli ex illis quæstionem mouent. persuasum

sum enim, nescio quomodo, habent, debitum à nobis conflatum maius extitisse, quàm vt à quoquam omnino ad iustum dissolui potuerit: atque adeò satisfactionem, quam Verbum incarnatum nostri causa exhibuit, non tam operum mensura, numero, ac pondere niti, quàm cœlestis patris liberalitate, gratuitaque eiusdem acceptatione. Quia ergo isthæc de iniquo satisfactionis pondere doctrina ita tolerata est hætenus, vt tamen Christi maiestati & dignitati non satis videatur consentanea: sicut altera illa de imputata Christi iustitia imaginariaque peccatorum condonatione, apertè est hæretica: existimaui rem non omnino inutilem, neque ab instituto meo alienam me facturum, si modesta disputatione contra vtrofque suscepta, breuiter ostenderem Christum Deum non minùs verè ac propriè sua nos gratia mundare, sanare, & saluare, atque Adamus suo nos peccato verè commaculat, sauciat, certæque damnationi & morti obligat: atque ideo Catholicos, qui id publicè profitentur, firmiterque, vt modò dicebamus, persuasum habent, multò plus citra vllam comparisonem tribuere Christi merito & satisfactioni, quàm eisdem tribuant Sectariorum gregi adscripti. Tum rursus Christum Seruatorem nostrum non ex parte, aut precariò pro peccatis nostris fecisse satis, vt opinati sunt ex Catholicis pauci quidam: sed cumulatissimè & perfectissimè. Tum denique rationes & argumen-

ta, quæ illi ipsi contra cumulatam incarnati Verbi satisfactionem adferunt, aut quouis quoque modo adferre possunt, neque firma esse, neque vlla ex parte digna propter quæ communis Theologorum sententia deferatur, aut quouis modo in dubium vocetur.

Quicquid autem operæ in hoc opere positum est, hoc totum secundum Deum amplitudini tuæ dedicatum cupio. Neque enim video, quæ ingratitude labem effugere queam, si nullo argumento singularem illam humanitatem & beneficentiam, qua R. P. T. erga meosque collegas vsa est, gratam nobis extitisse testatum faciam. Enimvero cum nunquam me antea vidisset, neque vllam ante id tempus, ut equidem opinor, cum nostris consuetudinem habuisset, primo statim aspectu non aliter nos excepit complexaque est, ac proprios in Christo filios. Sed neque primo illo congressu tantum effusum planèque paternum in nos animum declaravit, sed inde exorsa nunquam omni officiorum genere prosequi complectique nos destitit. Possem plurima evidentia eius rei testimonia in medium adferre, sed superuacaneum existimo: Sat sit, nulla apertæ benevolentiae indicia, nulla Christianæ charitatis officia vnquam hîc fuisse desiderata. Pro istis itaque minimè exiguis, non in acceptorum beneficiorum compensationem, (neque enim æs alienum in sacro hoc loco contractum

etiam tam citò dissoluere cupio: neque, si cupiam facile quoque id valeam) sed in qualemcunque grati animi significationem, accipe exiguum hunc libellum: & accipe eo animo, quo offertur, sicut pro tua humanitate & charitate accepturum nihil quicquam dubito, hoc est, beneuolo & candido. Malui enim exiguum quippiam offerre, quàm omnino nihil: præsertim hoc tempore, quo propter noui honoris accessionem, cæteri quoque amici & familiares suum erga amplitudinem tuam studium certatim declarare student. Ea enim R. P. tua ornata est prudentia, & in rebus administrandis industria; ea grauitate morumque suauitate prædita, ut grauiissimo omnium iudicio digna apprimeque idonea censa sit, quæ ad summum amplissimi loci huius magistratum eueheretur, magnaque omnium gratulatione summus ad diuum Emmeranum Antistes publicè renunciaretur. Quod quoque præfulatus munus nequaquam ambitum, sed vltro oblatum, tanta sapientia, fide, & religione administrat, ut meritò gaudeant, sibi que de sua electione gratulentur tui omnes. Neque dubitare possumus, ex præclaris A. T. virtutibus cõiecturam facientes, quin eo studio, fide, & diligentia in posterum illud administratura sit, ut iure de ministerio suo conqueri possit nemo: ipsaque lætum illud frugi & fidelis serui eulogium: Euge serue bone & fidelis, quia in paucis fuisi fidelis, supra multa te constituiam:

intra in gaudium domini tui : læta olim auditura sit.
 Quod per suam gratiam faxit ille, qui te super familiam gregemque suum prudentem œconomum, vigilemque pastorem constituit : idemque R. P. T. Religioso Sodalitio suo in multos annos tueatur incolumem, Amen. Vale. Ratisbonæ Anno M. D. LXXV. Idibus Octobribus.

R. P. & A. T. deditiffimus

Theodorus Peltanus.

THEO-

THEODORI PELTANI,
 SOCIETATIS IESV THEOLOGI,
 DE CHRISTI SATISFACTIONE,
 ET MAIESTATE.

Quæ primi parentis noxa conciderant, ea Deum Opt. Max. per filium suum instaurare voluisse. Alia ratione instaurare potuisse : Conuenientiori, nobisque salubriori modo redintegrare nequiuisse.

CAPVT PRIMVM.

IN priori volumine de eo parente à nobis disputatum est, qui, & mortis, & rebellionis, & iniustitiæ, & dolorum, & erumnarum, & exilij, & omnium denique calamitatum ac miseriarum author nobis extitit : In hoc porrò de eo differere opportunū visum est, quinos in fordibus iacentes, humique miserandum in modum prostratos, clementiæ suæ dextera rursus crexit, mortisque conclusos carcere in lucem atque libertatem denuo extulit.

Author miseriarū Adam.

Libertatis nostræ author Christus.

Digni eramus sanè, qui in contracto situ, squaloreque, & luctu perpetuo relinqueremur : vt qui, vitæ totinsque sanctimonie fonte deserto, ad impijssimi hostis castra vltro desciuifsemus. Verùm misericordiarum pater non ita, vel nostra indignitate, vel primi parētis præuaricatione (huius nanque scelere primam mali labem contraximus, certumque ad omnem nequitiam gradum fecimus) à genere nostro ab alienatus est, vt statim illud tanquam insanabile, prorsusque deploratum omnino abs se abijceret. Quin potiùs, quod primi hominis noxa malè quassatum, peneque euersum fuerat, hoc ille pro sua immensa misericordia, & in stirpem nostram clementia,

Non nostro merito in libertatē vindicati sumus, sed singulari Dei beneficio

alterius virtute, ac meritis iterum sarcendum, nec non in integrum restituendum existimauit.

Angelus mortalium genus in locū, vnde decidit erat, restitueret nequibat.

Homo hominem redimere non poterat.

Dæmones humanam salutem infestis.

Solus Christus Iesus perfecte sanare & liberare nos potuit.

Deus alia ratione, quam per filium suum, humani generis instaurare poterat.

Cuius, obsecro, alterius? Non Angeli profectò: Angelus enim, neque per se pati, neque naturam, in qua pateretur, assumere poterat: neque, vt id fortè potuisset, aut posset, in integrum quoque illud statim, quod collapsum erat, redintegrasset: Longè enim maius erat contractum à nobis debitum, quàm *λύτρον*, quod is vel extrema conatus dependere valebat.

Nec hominis rursus: Siquidem homo in quamcunque partem, aut formam se verteret, eò sanctitatis euadere non poterat, vt naturæ vitium, quo obligatus tenebatur, ex vniuerso animæ regno integrè pfligaret. Nec eò fortitudinis, vt mortem, quam debebat, expugnaret. Nec ad eam animi tranquillitatēque, vt nullos vnquā illicitos motus intra viscera sua grassantes sentiret. Nec eò demum felicitatis, vt earum miseriarum, quas præsens hæc vita secum adfert, expers viuere posset. Nec mali dæmonis tandè: Dæmon nanque seipsum damnationis vinculo expedire non valet, nec studet, nedum homines, quos ille infestissimè alioquin odisse solet. Cuius ergo? Illius vtique, qui solus inter omnes & omnia nulli debito obstrictus tenebatur, solusque debitum omne à nobis contractum integrè exoluere poterat; & integrè quoque dependere volebat.

Poterat ne secus velle, aut secus quoque facere? Poterat sanè: Quid enim obstaret, quò minùs id posset? Non potentia: potest nanque, quicquid vult, & quantum vult, & quando vult. Nec rursus sapientia: penetrat enim explorataq; habet exactè omnia etiā intima. Nec deniq; iustitia: Quandoquidem vbi nihil adest, quod patitur iniuste, ibi communi lege nihil quoque adesse solet, quod agat iniuste: (sunt enim isthæc inter se inuicem veluti relata) Atqui si Deus Opt. Max. humanum genus absque vlla prorsus satisfactione in pristinam dignitatem adseruisset, nihil quicquam hinc ex tota rerum vniuersitate vllam omnino iniuriam accepisset. Non homo: nihil

hil enim aliàs debitum illi hac ratione ademptum fuisset: quin potiùs aliquid alioquin indebitum gratuita hac condonatione illi accessisset. Nec diabolus rursus: quia nihil ille veri iuris in hominem allegare poterat, vt quem dolo ac fraude indignis modis circumuenisset. Imò verò ob insignem illam imposturam ipse nouum debitum sibi confârat. Nec Deus tandem: Siquidem nullus sciens ac volens iniustum patitur.

Nullum ius diabolo in hominē conueniebat.

Sciens & volens nō patitur iniustum.

Mitto hîc, eiusdem rationis esse insigne aliquod munus gratis impertiri, & debitum aliquod insigne liberaliter condonare. Si quis ergo sui iuris existens, salua per omnia iustitiæ lege, imò verò cum virtute & laude, potest alteri insigne aliquod donum impertiri, vt reuera potest: & aliquod rursus insigne debitum condonare: poterit profectò hoc ipsum & Deus quoque, vt cuius potentia & misericordia modum omnem excedat: & per consequens quicquid vsquam debitorum extabat, totum hoc ille gratis, citra vllam omnino satisfactionem, quæ, vel ab ipso, vel alio quouis dependeretur, relaxare poterat. Quòd si Christum pati oportuisse alicubi legatur, & ira intrare in gloriam suam, hoc ad absolutam aliquam necessitatem neutiquam referendum est, sed ad liberam Dei ordinationem: Voluit is enim liberè, & si non absque ratione, vt ita fieret: & vt liberè voluit, ita liberè quoque per Prophetas suos olim id fore prædixit: Et quod liberè voluerat, libereque ordinauerat, & fore prædixerat, id tempore à se præfinito, per filium suum liberè quoque expleuit.

Eiusdē rationis est munus impertiri, & debiti condonare.

Deus citra vllam satisfactionem ad regnum admittere nos poterat. Luc. 24.

Verum enim verò licet nulla omnino lex, aut vis, aut necessitas præpotentem Deum ad illustre illud redemptionis nostræ opus operisve modum adigeret, nec vlla quoque adigere posset: Attamen ne, vel nostram salutem, vel suam quoque iustitiam flocci facere videretur, voluit illud exhibere, & eo quidem modo, quo exhibitum est. Cur eo modo?

Nulla iustitiæ lex adigebat Christum ad mortem.

Quia

Redēptionis
nostrę modus
pręnobilis,
nobis que sa-
lutaris.

Honorificen-
tius habetur,
quod cũ meri-
to habetur, q̄
quod citra
meritum.

Christi œco-
nomia omni-
um virtutum
seminariū in
se complecti-
tur.

Cruciatuum
laboramque
Christi plu-
res extitēre
causę.

Quia vnus hic fuit omnium nobilissimus, nostręque salu-
ti omnium conuenientissimus. Certum est enim multis par-
tibus honorificentius id haberi, quod cum merito habetur,
quàm quod citra meritum: at quod per iustam satisfactionem
obtinetur, hoc vtique absque merito non obtinetur. Aequè
certum est hominem per fidem, spem, charitatem, humilita-
tem, mentis corporisque castimoniam, aliasque id genus
virtutes, virtutumque functiones satisfactionis huius partici-
pem effici: Atqui dum redemptionis nostrę modus accuratè
expenditur, pioque animi affectu pertractatur, omnia isthęc
vel oriuntur, vel antè iam orta, diuino afflante Spiritu, nouas
vires & incrementa hauriunt.

Quis enim Deo Opt. Max. proximè per se, & de se differen-
ti fidem non habeat? Quis tantam eiusdem charitatem, tam-
que ardens & incensum benemerendi studium considerans,
non omnia speret? non omnia bona de illius benignitate sibi
promittat? non ardens illum redamet? Quis naturam suam
vsque ad eò exaltatam cernens, omne studium, ne peccatis
illam polluat, aut aliquid illa indignum committat, non ad-
hibeat? Quis tandem tantam filij Dei humilitatem ac patien-
tiam mente reuoluens, submissè de seipso non sentiat? iniu-
riasque omnes vndecunque allatas æquo patientique animo
non ferat?

Voluit itaque filius Dei in hominis forma inter homines
versari, tantumque laborum, cruciatuum, & incommodo-
rum exantlare: Primò quidem, quò suū in nos studium mul-
tis, apertisque indicijs declararet: deinde verò, quò illis labo-
ribus, illisque incommodis, atque supplicijs eos, quos re-
ctos, innocentesque, ac omnimodis expertes initio condide-
rat, ab omnibus miserijs, in quas sese coniecerant, eriperet,
ereptosque, & patri iam plenè reconciliatos, ad cœlestis re-
gni hereditatem transferret: postremò autem, quò viuam,
perfectamque omnis iustitię, omnisque sanctitatis imaginem se
illis proponeret. Vtrunque enim necessariū nobis erat: nempe

pe

pe vt pœnis, præcellentibusque meritis nos patri reconcilia-
ret, nostrumque in se amorem hac ratione excitaret; & illustri
innocentissime vitę exemplo, & obedientia singulari ad vir-
tutis studium incenderet.

Habuit sanè terrarum orbis Abrahamum, Moysen, Dau-
idem, & alios complures insignis pietatis & sapientię viros,
quorum proinde doctrina & pietate erudiri, & ad omne virtu-
tis studium poterat inflammari: Attamen omnis illorum iusti-
tia, sanctitas, & obedientia, obscura, manca, multisque parti-
bus imperfecta inuenitur, dum cum absolutissima illa & per-
fectissima Christi Domini nostri iustitia, sanctitate, & obedi-
entia committitur. Quare etiam Apostolus Moysen, virum alio-
qui sanctissimum, mortaliumque omnium, vt Scripturę testa-
tum faciunt, mansuetissimum, cum Christo Redemptore con-
ferens, tantum inter hunc & illum intercessisse testatur, quan-
tum interest inter seruum & filium: inter familię dominum
eiusdemque administrum: inter domum tandem & domus ar-
chitectū, ait enim: Moyses fidelis erat in tota domo eius, tan-
quam famulus, in testimonium eorum que dicenda erant: Christus
verò tanquam filius in domo sua, que domus nos sumus, rursum:
Amplioris glorię ipse præ Moyse dignus est habitus, quanto
ampliores honorem habet domo, qui fabricauit illam.

Et vt maximè Moyses, Abrahā, Dauid, ceterique illius or-
dinis integritatisque viri, ea secundum genus vel speciem præ-
stare potuissent, que prestitit Christus: adhuc huius iustitia &
obedientia cum in ratione meriti, tum in ratione quoque sa-
tisfactionis tantum illorum, ceterorumque; omnium iustitiam, &
obedientiam excellissent, quantum Deus excellit hominem.
Missum hęc facio, Abrahamum, Moysen, ceterosque virtute
& sanctimonia prestantes heroes illos, non ita rectum semper
vitę cursum tenuisse, vt non interdum à via aberrarent: (nam
& ipsi quoque iure meritoque dicere poterant: Dimitte nobis
debita nostra, rursum: Si dixerimus, quoniam peccatum non

Omnis iusti-
tia & sancti-
tas, cũ Chri-
sti iustitia &
sanctitate col-
lata, est im-
perfecta.

Num. 12.

« Heb. 3.
Latum inter
Christum &
Moysen ca-
terosque; San-
ctos discrimē

Christi meri-
tum in infinitum
excedit
aliorum omni-
um meritum.

« Matth. 6.

» 1. Ioan. 1.

Pp habe.

» habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est. item: In multis offendimus omnes.) solus aut Christus inter omnes extitit, quem nulla tentationis vis, nulla demonis aut mundi potestas à patris voluntate vnquam dimouit, nec vnquam dimouere valuit: Qui proinde solus quoque absolutum, omnibusque perfectum numeris & partibus sanctitatis, ac perfecti-
onis exemplū proponere potuit: sicut & reipsa quoque proposuit.

Christum Iesum sua efficaci voluntate, perfecta que obedientia tantum construere potuisse, quantum Adamus sua peruersa voluntate & inobedientia euerterat.

CAPVT SECVNDVM.

Enè hæc habent, ais. at nondum clarè satis video integrè ne id totum per Christi virtutem, & obedientiam instauratum sit, vel instaurari quoque potuerit, quod Adami noxa & inobediētia cōciderat. Sanè plus ne generi nostro prodesse potuerit Christus, quàm eidem obfuit Adamus, id ex ijs, quæ hæcenus, tametsi obiter, exposita sunt, haud difficulter dijudicare licet. At euadet hoc interim nō parum illustrius, si persona cum persona, causa cum causa, effecta cum effectis breuiter cōmittantur, hoc est, si Adamus cum Christo: Adami rursus factus & inobediētia cum Christi Domini obedientia & humilitate: Mala rādem, quæ hinc nata sunt ex vnius præuaricatione, cum bonis, quæ inde orta sunt ex alterius obtemperatōne, paucis conferantur.

Adamusne plus potuerit, an Christus, ex triplici capite colligi potest.

Volūtas Christi ad quiduis promerendū,

Et quidem ad personas quod attinet, dubium nullū est, quin multò plus in hanc partem posset Christus, si vellet, quàm poterat Adamus in illam: Quandoquidem voluntas illius multò citra omnē controuersiam efficacior erat ad quoduis bonum promerendum, & quoduis rursus malum propulsandū, quàm voluntas Adæ, aut alterius cuiuscunq; rei creatæ ad quodcunq; malum

malum conlandū, vel ad bonū quodcunq; euertendū. Erat enim creata Christi volūtas, (de hac enim præcipuè est hîc sermo) propter personę humanā naturā sustentantis vnitatē, veri Dei voluntas, quanuis ob id hominis voluntas esse non desineret. Quia ergo Dei erat, potentissima erat: quia rursus sanctissimi hominis erat, Deo gratissima, & ad quiduis, quod petere vellet, impetrandum efficacissima erat: Adami autem voluntas nihil non humanū, suisq; limitibus præfinitum continebat.

Aequè certum est, Christum Dominum sua illa potentissima efficacissimaque voluntate ex instituto salutem nostram procurare voluisse, totumque, quod, vel operabatur, vel patiebatur, ad vnicum hunc scopum retulisse: Adamum autem legis mandatum ita præuaricatum esse, & præuaricari quoque voluisse, vt ea tamen præuaricatione seipsum, ac cæteros omnes, qui olim ex eo nascituri erant, destinato animi proposito perdere non voluerit, imò, si lex non obstitisset, oppositum potius voluisset.

Cum ergo Deus Opt. Max. pronior, vel certè æquè pronus sit ad parcendum & miserendum, quàm ad ferendum, vel occidendum; cumque Christum Deum ac Dominum nostrum, qui quicquid fecit vnquam aut pertulit, studio dataque opera nostri causa fecit ac pertulit, incensius dilexerit, quàm Adamum, qui præter voluntatem suam, & quasi per accidens grandi nos debito oneravit, oderit: dubitare non licet, quin hic multò plus commodi adferre potuerit, quàm ille incommodi. Verùm de eximia Christi Domini excellētia, operumque eiusdem vi & energia, suo postea loco ex professo.

De proximis porrò perditiōis, salutisque nostrę causis, eadem penè est ratio. Siquidem conatus operisve quantitas consequitur intensiōem, vel magnitudinem voluntatis. Vbi enim incensa adest volūtas, ibi magnus confurgit conatus, & magnum item opus, si per externum aliquod impedimentum non steterit. Cum igitur Christi Domini voluntas fuerit reatissima, eademque ad benè de nobis merendum, patrique per

& propulsandum efficacissima.

Christus ex instituto procurauit nostrā salutem.

Deus incensius diligebat Christum, quàm odio habebat Adamum.

Conatus voluntatis intensiōem emulatur.

omnia obsequendum incensissima, consequens fit illius conatum, obediendique studium fuisse summum.

Externū opus
certissimum
voluntatis
Christi index

Christus factus
nostrę causę
nullā molestiam,
nullam recusavit
crucem.

Et quanuis hoc apud pios & eruditos quęstionem nullā habeat, ipsum tamē externum opus, quo internam animi promptitudinem ad viuum expressit, adeo potenter id persuadet, vt difficilioribus quoque iustus inficiandi locus reliquus nullus fiat. Constat enim vnum hunc salutis nostrę vindicem dum vitę, quam amiseramus, beneficium nobis procurat, exactęque cęlestis patris voluntati morem gerere studet, nullum laborem aut molestiam, nullum dedecus aut ignominiam subterfugisse vnquam. Et quę, quęso, vllam ille molestiam, aut ignominiam, aut aliud quodcunque externum, internumque incommodum, dum patri obediat, nosque in eum locum, vnde decideramus, restituat, subterfugiat, qui ardētissimo obsecundandi studio incitatus, flagrantissimoque ex inferorum faucibus eripiendi nos desiderio incensus, ne acerbissimū quidem ac probrosissimum illud crucis supplicium abnuat? Factus est enim obediens vsque ad mortem, mortem autem crucis.

Phil. 2.

Qui amicorum causa mortem oppeterent, vel ad mortem sese offerrent, reperti sunt nonnulli; qui verò inimicorū gratia promptē, & ex animo id facerent, maximē si æternum vivere possent, absque peculiari Christi Spiritu nulli vnquā. At vnigenitus Dei filius, qui plenam vitę mortisque potestatem habebat, quicquid corpus, quod nostri causa assumpserat, in omne æuum floridum, incorruptumque cōseruare poterat, nulla vi, nulla legis necessitate compulsus, sed nostri tantum, qui inimici eramus, redimendi studio inflammatus, vltro neā morti inuictō imperterritoque animo sese obiecit.

Christus pro
inimicis crucis
supplicium
subiit.

Percelebris
Christi obedientia
in
Scripturis.

Ioan. 6.

Ioan. 4.

Eximiam hanc Christi Seruatoris charitatem & obedientiam, cum Prophetę & Apostoli passim, tum ipse quoque Christus non vno in loco nobis insinuat, paterneque commendat. ait enim: Non veni, vt faciam voluntatem meam, sed eius, qui misit me patris. Alibi idem ardens illud promptumque parendi studium non alio quā cibi nomine designat. Cibus, inquit,

inquit, meus est, vt faciam voluntatem patris mei, qui misit me, & perficiā opus eius. Tandem cum impendente iam morte partis illius, quę suapte natura, dura & aspera quęque auersari solet, patrocinium suscepisset, huncque in modum precatus esset: Pater, si fieri potest, transeat à me calix iste, statim quasi sententiam retractans, hæc subiungit: Veruntamē non mea, sed tua voluntas fiat. Hęc autem & alia multa his cognata, quę passim occurrunt, apertē indicant, vnum hoc illius votum studiumque extitisse; vno hoc desiderio incensum arsisse; vnum hoc, vt paucis dicā, sitienter appetiuisse, nempe vt per omnia, & in omnibus promptē alacriterque paternis obsecundaretur iussis. Multis itaque partibus illustrior, multoque maior extitit Christi obedientia & humilitas, quā Adami inobedientia & fastus.

Maior illustriorque Christi obedientia quā Adami inobedientia.

Habuit sanē Christus Dominus magna virtutum præsidia. Nam & sanctus erat, & Deus erat, & sanctitatem, vt & deitatem quoque, amittere non poterat: attamen quod vltro in nostras miseras se deiecisset, communibusque carnis infirmitatibus, excepto peccato, obnoxius esset, non minū illustrius, imò verò multò illustrior huius extitit submissio & obedientia, quā fœda & turpis illius elatio & inobedientia: Fuit hæc tamen insigniter fœda. Quo id ostendis? Iam dudum antè ostensum est, & ex peristaseon vtriusque antithesi denuo, quod dictum est, ostendi & illustrari potest. Enimverò Adamus in primo illo mundi flore, summaque paradisi amœnitate, nec non in rerum omnium affluentia constitutus, omnibusque naturę opibus egregiè munitus, primum infirmi iam tum ad hæc hostis impetum non sustinuit: Christus verò in summa rerum omnium perturbatione positus, magnaque rerum necessariorum penuria pressus, ac communibus naturę miserijs, vt modò dicebamus, circumseptus, eiusdem illius hostis latē iam tunc dominantis, vniuersumque mortalium genus tyrannide sua grauiter obsidentis insultum, non solum infra cto animo excepit, sed vires quoque eiusdem perfregit, potentiamque

Adamus primum hostis impetum non sustinuit.

Adamum nō
hostium mi-
næ, sed vxoris
blanditiæ in
peccatum de-
iecerunt.

Adamus ser-
uus Domini
sui imperium
violat: Chri-
stus hæres &
Dominus ho-
mini seruo
ministrat.

Math. 20. »

Dissimiles A-
dami & Chri-
sti conatus,
dissimilesque
eorundē fru-
ctus.

debellauit. Adamum rursum non minæ, non cruces, non terrores, non aliud quodcunque eiusmodi, sed nuda vxoris blandimenta ad legis præuaricationem abduxerunt: Christum vero nulla hostium importunitas, aut rerum difficultas, aut cruciatuum diritas, aut communis humanæ naturæ imbecillitas, impedire potuit, quò minùs omni studio, omniq; alacritate ac contentione paterna decreta, eiusdemque imperata perficeret. Adamus tandem cum seruus esset, Domini imperium, si non absolutè contempsit, turpiter certè neglexit: Christus autem cum & hæres, & Dominus, paternique splendoris imago, ac rerum omnium moderator potentissimus esset, serui forma sumpta, eò se demisit, vt nō patris tantum iussis obtemperaret, illique vel ad nutum in omnibus obsecundaret, verum etiã vt hominibus ministraret. Filius hominis, inquit ipse de seipso, non venit ministrari, sed ministrare, & dare animam suam redemptionem pro multis. Patet ex his ergo, quàm dissimilia vtriusque parentis extiterint studia.

Et quia vtriusque conatus ac studia extiterunt diuersa, fructus quoq; hinc orti fuerunt admodū dissimiles. Etenim Adamus sua rebellione & fastu vniuersum hominum genus è vitâ in mortem, ex iustitia & sanctitate in iniustitiam & immunditiam, ex amplissimo felicitatis & dignitatis gradu in miseriam & ignominiam, ex libertate in seruitutem, ex summa pace & tranquillitate in perpetuam luctam & virium inter se seditio-nem, ex amœnissimo tandem paradisi horto in hoc sentibus vepribusque obseptum solum eiecit: Christus contrà dum non Deo tantum, sed homini quoque promptè sese submittit, fidelisque serui munera fideliter obit, ac in spontaneam mortem sese contradit, perditum illud ærumnosumque mortali-um genus, quod ad se quidem attinet, de morte transfudit in vitam, de peccato & iniustitia ad gratiam & iustitiam, de seruitute & condemnatione ad gloriam & libertatem, de pugna & lucta ad tranquillitatem & pacem; de miseria denique, varijsque vitæ huius afflictionibus & crucibus, ad coeleste gaudium,

dium, æternamque felicitatem. At de obedientiæ & inobedi-entię vtriusque parentis fructibus effectisve aliquanto expli-catiùs dicendum est. nam maior de his, quàm de vtriusque co-natu, est disceptatio.

Christum Redemptorem nostrum sua illa præpotenti voluntate, expedi-taque & prompta obedientia non modò tantum commodi adferre po-tuisse, quantum Adamus sua inobedientia attulit incommo-di, sed re ipsa quoque tantum attulisse.

CAPVT TERTIVM.

Adamus sua inobedientia magnam bono-rum vim generi nostro ademisse, magnamq; eidem malorum cumulū adduxisse, id extra omnem quæstionem est. Nam vt alia nulla omnino adessent, præter ea, quæ in oculos aliosque sensus quotidie incurrunt, quæ ta-men minimam eorū partem in se vix com-plectuntur: adhuc amplissimus iustæ querelæ locus extaret.

Verumenimuerò vniuersam illā malorum miseriarumque fegetem, ad quatuor membra veluti ad summa quedam rerum capita reduci posse existimamus: Nempe ad peccatum vel maculam, quæ ex illa inobedientia ad nos dimanauit: siqui-dem ipse præuaricationis actus, quòd personalis esset, ad nos non transijt, neque transire potuit: Ad æternæ damnationis reatum: Ad carnis viriumque inferiorum contra superiores contumacem rebellionem, rebellemq; contumaciã: Ad corporis demum interitum, cæteraq; incommoda, quæ hunc, vel comitantur, vel certo quodam ordine antegrediuntur.

De his membris, membrorumq; appendicibus, in contro-uerfia de originis peccato disputatū est fusè: nec sunt isthęc hîc nunc denuo repetenda, maximè cum ex sacris literis sin-gula sint nota. Quis enim, vel non legit, vel certè aliquando non audiuit illud Apostoli: Per vnum hominem peccatum ce

Insignium
calamitatum
author Ada-
mus.

Quadruplex
malorum ge-
nus ex Adam
præuaricatio-
ne in nos ex-
undauit.

ce Rom. 5.

intra-

- Ephes. 2. » intrauit in hunc mundum. & illud rursum: Iudicium ex vno
 Rom. 7. » in condemnationem. & illud item: Eramus natura filij irę. &
 » illud eiusdem iterum: Video autem aliam legem in membris
 » meis, repugnantem legi mentis meę. & illud tandem irati nu-
 Genes. 3. » minis ad Adamum: Quia audiisti vocem vxoris tuę, & co-
 » medisti de ligno, ex quo præceperam tibi ne comederes, male-
 » dicta terra in opere tuo: In laboribus comedes ex ea cunctis
 » diebus vitę tuę: Spinas & tribulos germinabit tibi: & come-
 » des herbas terre. In sudore vultus tui vesceris pane tuo, donec
 » reuertaris in terram de qua sumptus es: quia puluis es, & in
 » puluerem reuerteris.

Nullum ma-
lum per Ada-
mum allatū,
contra quod
Christus non
administrat
antidotum.

- Rom. 5. » & gratia. rursum: Iudicium ex vno in condemnationem, gra-
 » tia ex multis delictis in iustificationem. denique: Si vnus deli-
 » ctus mors regnauit per vnum, multò magis abundantiam gra-
 » tię & donationis & iustitię accipientes, in vita regnabunt per
 » vnum Iesum Christum.

Vt Adamus
nulli obest,
nisi ex illo na-
scatur: ita
Christus nul-
li prodest, ni-
si ex illo re-
nascatur.

Vt nemo se-
ipsum gene-
rat, ita nemo
quoq; seipsum
regenerat.

Contra omnia hæc singulaque capitalia mala ex primi
 hominis inobedientia orta, per Christi crucem, summamque
 eiusdem obedientiam allatum est antidotum, non solum suf-
 ficiens & efficax, sed multis quoque partibus exundans,
 Scriptum est enim: Vbi abundauit delictum, superabundauit
 & gratia. rursum: Iudicium ex vno in condemnationem, gra-
 tia ex multis delictis in iustificationem. denique: Si vnus deli-
 ctus mors regnauit per vnum, multò magis abundantiam gra-
 tię & donationis & iustitię accipientes, in vita regnabunt per
 vnum Iesum Christum.

At verò vt nemo omnium Adamicę preuaricationis da-
 mna sustinet, nisi secundum seminalem rationem ex Adamo
 nascatur: ita nemo quoque fructuum, quos Christi Seruato-
 ris obedientia ex se fundit, fit particeps, nisi ex Christo, & per
 Christum renascatur. Nam vt ille ex carne & sanguine gene-
 rans, originis vitio, & illo solo, coinquinat: ita hic ex aqua &
 Spiritu sancto regenerans, coinquinos ab omni omnino
 peccati labe, vndecunq; illa accesserit, expiat. Rursum vt nul-
 lus eorum omnium, qui ex carne & sanguine nascuntur, quic-
 quam omnino ad ortum suum confert, sed quicquid ad gene-
 rationem faciens hic agitatur, id totum progenitorum opera
 agitatur, & absoluitur: ita nullus quoque ex illis, qui ex aqua &
 Spiritu interiùs regenerantur, per propriam virtutem, aut
 actio-

actionem regeneratur, sed per alterius Spiritum, & ministeri-
um. Nec enim aliud quicquam deposcitur à renascituro, quàm
vt diuinę gratię obicem nullum ponat.

Tandem vt omnes & singuli, quotquot naturaliter ex Ada-
 mo profeminantur, primęque illius inobediencię reatu & ma-
 cula, non imaginariò, aut nuda tantum inputatione conta-
 minantur, sed verè, & propriè, ita vt verè, & propriè, & intrin-
 seca denominatione peccatores denominentur, & peccatores
 sint: ita qui Christo per Baptismum incorporantur, aut ex
 ipso regenerantur, non sola *δοκίση* inani ve opinatione, aut
 tantum in partem à peccato, quod contraxerant, emundan-
 tur, sed verè, & integrè; ita vt iam toti sint innoxij & puri, toti
 Deo Opt. Max. accepti & grati, toti regni hæreditatis ve ca-
 pessendę idonei. nec isthuc citra errorem in dubium vocare
 licet. Nam nisi verè renati hæc omnia essent, infantes vtique,
 vel etiam adulti, qui post susceptum regenerationis lauacrum
 mox hinc excedunt, non rectà statim ad cœlestes illas beato-
 rum sedes euolarent. Nec Scripturę quoque, quę eiusmodi
 ablutos, iustificatos, sanctificatos, ab omnibus inquinamentis
 enundatos, omnis damnationis expertes, Christoque *σοσώμενε*
 prædicant, satis sibi constarent. Nec veteres illi Patres, Cle-
 mens, Cyprianus, Ambrosius, Augustinus, Gregorius, Inno-
 centius, Basilius, Chryostomus, Epiphanius, Hesychius, Arno-
 bius, & alij præterea quàm plurimi tanta constantia, tanta ve
 concordia isthuc docerent & prædicarent, docuissentque &
 prædicassent semper.

Quauis ergo peccandi facultas per Baptisma non tolla-
 tur, tollitur tamen per illud omne omnino peccatum, tam o-
 rigine contractum, quàm propria voluntate conflatum, & per
 consequens multò plus commodi adfert natiuitas secunda
 quàm incòmodi attulerat generatio prima. Hęc enim vnum
 duntaxat peccatum adducit, & illud non admodum magnum,
 imò inter lethalia omnium minimum: illa verò nullum non
 tollit, & certissimam nihilominus ad bonorum omnium fon-

Vt ij omnes,
qui ex Ada-
mo oriuntur,
verè conta-
minantur: ita
qui ex Chri-
sto regenerā-
tur, omnes ve-
rè expiantur.

Ep. 3. De ab-
lu. pe. In A.
pol. David.
Lib. 6. cap. 5.
cont. Iul. Lib.
9. ep. 39. Ep.
25 ad concil.
Carth. In ser.
de Bap. Ad c.
9. Act. Tom. 3.
cont. hæref.
Ad c. 9. Leui.
Ad psal. 104.
Baptismus
nulli admittit
peccandi fa-
cultatem.

tem viam munit. Constat enim Baptismi Sacramentum ritè susceptum conferre gratiam : hæc autem vitæ æternæ, omniumque præterea virtutum ac spiritalium donorum certissima radix existit.

Quicquid tollit reatum mortiferæ noxæ, simul quoque tollit debitum mortis æternæ.

Iam si ad vnum omnes, qui Christo per Baptismum incorporantur, ab omni mox peccato & vitio, tam nature, quàm personæ, verè, perfecteque repurgantur, & expiantur: consequens fit vt statim quoque à damnatione, æternæ ve mortis reatu, cui propter peccatum antè obnoxij erant, absoluantur. Sunt enim duo hæc ita inter se apta atque connexa, vt à se inuicem diuelli nullo modo queant. Nam vt nulla vi fieri potest, vt quis inambulet, vel obequitet, & tamen motus exors existat: ita nullo quoque casu contingere valet, vt quispiam ab omni omnino crimine immunis ac liber existat, & tamen damnationis aut æternæ mortis vinculo obstrictus adhuc hæreat: Vel contrà vt lethalis peccati contagione animum infectum gerat, & tamen damnationis vel mortis legi non subiaceat. Et hîc rursus euidenter apparet excessus beneficij Christi super maleficio Adæ. Huius enim peccatum solius damni poenæ reos nos constituit: illius autem Sacramentum ab omni prorsus poenæ debito integrè nos absoluit.

Et vt maximè gratia & immunitas ab æterna poena necessariam inter se connexionem nullam sortirentur, sed alterum semoto altero existere, adesse ve possêt: adhuc damnatio vel mors illa, quam secundam appellant, nullum in renatis verum ius, nullam ditionem propriam obtineret. Siquidem innocentissima Christi Redemptoris vita, quam ille nulla iustitiæ aut necessitatis lege coactus, sed infinita charitate motus & incitatus pro mortalium omnium salute, certa que eorundem à morte & damnatione liberatione, impendit, omnes mortalium omnium vitas infinitis partibus excedit. Atque huc spectat illud Apostoli: Cùm mortui essetis in delictis, & præputio carnis vestræ, conuiuificauit cum illo: donans vobis omnia delicta, delens, quod aduersus nos erat, chirographum decreti, quod

Vnius Christi vita mortalium omnium vitæ præstat.

Colof. 2.

» Etat illud Apostoli: Cùm mortui essetis in delictis, & præputio
» carnis vestræ, conuiuificauit cum illo: donans vobis omnia
» delicta, delens, quod aduersus nos erat, chirographum decreti,

quod

quod erat contrarium nobis: & ipsum tulit de medio, affigens illud cruci, & expoliâs principatus & potestates, traduxit confidenter palam, triumphans illos in semetipso. & illud rursus eiusdem: Eripuit nos de potestate tenebrarum, & transtulit in regnum filij dilectionis suæ, in quo habemus redemptionem, & remissionem peccatorum. & illud item: Christus nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictum (quia scriptum est: Maledictus omnis, qui pendet in ligno) vt in gentibus benedictio Abrahe fieret, & illud tandem: Deus misit filium suum in similitudinem carnis peccati, & de peccato damnauit peccatum in carne.

At quo, inquis, modo, quo ve iure, vel arte ille peccatum in carne sua damnauit? aut mortis chirographum è medio tulit? aut de tenebrarum potestate nos eripuit? aut à legis maledicto redemit? Aequissimo sanè, & planè admirabili. Nam cum seua illa truculentaque mors, que soli peccato, vel, vt verius dicam, que solis peccatoribus debebatur, iniuste in eum irrueret, quem nulla peccati labe contaminatum, sed carne tantum vestitum compererat: Rursus cum legis maledictum per iniuriam in illum quoque sese effunderet, per quem vnum benedicuntur omnes, quicumque cœlesti benedictione potiuntur: Cùm denique mortis damnatio per summum nefas in vitæ authorem, in quem nullum omnino ius, nullum prorsus imperium habebat, vt qui nihil quicquam vnquam, vel in Adamo, vel in alio vlllo deliquisset, importunè insurgeret: accidit, prout aliter accidere nõ poterat, nec aliter quoque, accidere debebat, vt & mors, & legis maledictum, & damnatio omnem vim, omnemque, auctoritatem, & potestatem, qua dudum antè potiebantur, iustissimè amitteret. Dignus est enim, vt omni potestate exuatur, qui potestate sua abutitur.

Æquo iure, admirabilique modo è tenebrarum potestate erepti sumus.

Iuste potestate exuitur, qui potestate sua abutitur.

Hac igitur ratione innocens, impollutus, à peccatoribus segregatus, nullique debito obnoxius, in mortem crucisque damnationem, & maledictum contraditus, mortis, damnationisque, & maledictionis debitum pro fonte, pro polluto, pro

Qq 2

pecca-

peccatore, pro mortis damnationisque ac maledictionis debitore exoluit. Et quidem eò cumulatius perfectiusque illud exoluit, quò damnatio, vel mors infantis est durior, atque ideo efficacior morte damnatione ve nocentis. Constat hinc ergo pietissimum Redemptorem nostrum non solum à peccato nos liberasse, & quidem plenè perfecteque inde nos liberasse; verum etiam à morte, damnatione, & maledictione, quas propter primi parentis præuaricationem incurreramus, vel proprio quoque scelere conflaueramus.

Mors infantis multò ad satisfaciendū efficacior, quam fontis.

Baptismus nō tollit concupiscentiam, ut vis animæ, anima ve pensio est: tollit autem ut peccatum, vel poena peccati est.

Rom. 8.

Gal. 3.

1. Cor. 6.

Lib. 6. c. 5. & c. 13. cont. Iul.

Epist. ad Demetriadem. Lib. 9. ep. 39.

Ser. de lot. pe.

Ser. de Bapt.

Ad virium porrò inferiorum contra superiores rebellionem, fomitēve vel carnis concupiscentiam, quod attinet, illam, ut quædam animæ facultas, aut innata quædam ad mollia carniq̄ue suavia propensio est, per Baptismum ille non abstulit, nec aufert: Abstulit autem, aufertque penitus, quatenus peccatum, vel peccati poena est. Notum est enim illud Apostoli: Nihil nunc ergo damnationis his, qui sunt in Christo Iesu, qui non secundum carnem ambulat. & illud: Quicumque baptizati estis, Christum induistis. & illud: Et hæc quidem fuistis, sed abluti estis, sed sanctificati estis, sed iustificati estis, in nomine Domini Iesu Christi.

Et illud rursus Augustini: Gratia perfectè nouum hominem facit. & infra: Dicimus Baptisma dare omnium peccatorum indulgentiam, & auferre crimina, non radere. & illud Ambrosij: Dum homo exterior abluitur, immutatur interior, & fit noua creatura. & illud Gregorij: Si qui sunt, qui dicunt peccata in Baptismate superficie tenus dimitti, quid est hac prædicatione infidelius, in qua ipsum fidei Sacramentum festinant soluere? & illud Cypriani: De secretissimo Spiritus sancti munere huius gratiæ liquor emanat, sic lauans, quos parētalīs labes infecerat, ut nec actualis, nec originalis macula sui post abluionē illā vestigia derelinquat. & illud Basilij: Baptismus est debitorum remissio, mors peccati, rege-

regeneratio animæ. & illud Chrysostomi: Perfectè purgantur à peccatis, qui baptizantur. & illud tandē Cyrilli: Quid Naaman Syrus septies in Iordane ablutus, & à lepra mūdatus nobis innuit, nisi Baptismo Christi lotos, ab omni prorsus animæ lepra, peccatoque purgari? Hæc illi. Quod ergo antè hęc offēdebat, quod iram merebatur, quod peccatum, & propria peccati poena erat, hoc totum per Baptismū aufertur: Si quid autem aliud præter hæc relinquitur, hoc integrè, ait Augustinus, ad certamen, & coronam relinquitur: nec potest illud obesse baptizato, si nullum ipsi regnum permittitur.

Et quemadmodum Deus Opt. Max. carnis concupiscentiam per Baptismum non extinguit, sed ab omni peccati inquinamento repurgatam ad virtutum exercitiū, & meritum relinquit: ita idem quoque vitæ huius miseras, cruces, atque calamitates per gratiam suam non tollit, tametsi tollere posset, si vellet, sed in meriti & satisfactionis materiam suauiter sapienterque conuertit. Profunt hæc enim non parum, ad retinendam animi submissionem, ad virtutum culturam, ad otij fugam. Conseruant pios in obedientia, & salubri quodam timore: prouocant sceleratos ad poenitentiam, & melioris vitæ frugem: vel certè iuste eosdem, si fortè contemnant, flagellant. Fit enim non infrequenter, ut ijs fideles exerceantur ad meritum, quibus obstinatè scelerati præparantur ad supplicium.

Baptismus vitæ huius miseras nō tollit: sed in virtutum exercitiū relinquit, meritiq̄ue & satisfactionis materiā conuertit.

Porrò autem erumnarum omnium metam, hoc est, corporis mortem, graues ob causas, quas alibi attigimus, iam nunc non profligat, neq; eneruat, sed præsentē hoc seculo curren- te patienter tolerat: profligabit autem atque ad eò regnum illius omnino euerter in vltima tandem carnis resurrectione. iuxta illud Apostoli: Nouissimè aut̄ inimica destruetur mors: tum nimirum, cū mortale hoc induerit immortalitatem, & corruptibile incorruptionem. Planum est ergo, quicquid malorum per prioris Adami inobedientiam ac factum generi nostro allatum fuerat, hoc totum per posterioris obedientiam,

Graues ob causas Christi gratiā corporis mortē hoc curren- te seculo non tollere.

1. Cor. 15.

submissionemque, vel omnino è medio sublaturum, vel in certam salutis materiam conuersum esse: Atque adeò Christum Deum ac Dominum nostrum damna, quæ ex Adami scelere acceperamus, non solum integrè sarcire potuisse, sed re ipsa quoque sarciriuisse, & quidem cumulatissimè sarciriuisse.

Seſtarum duces plus virium largiri parenti primo in vulnerando, quàm secundo in sanando: Eosdem rursum multò minus tribuere Christi merito & satisfactioni in amolendo peccati malo, quàm eidem tribuere solent Catholicæ Ecclesiæ doctores.

CAPVT QVARTVM.

Eſai. 28.

Quid originis peccatum Seſtariorū sententia.

Baptif. Seſtariorū opinione peccati non tollit, sed tantum radit, vel tegit.

Verum qui nouitatibus student, ac mendacium spem suam constituerunt, non parum aliter de horum malorum vi, eorundemque interitu concionantur. Sentiant enim, magnaque contentione passim inculcant, originis peccatum, quod insana illorum opinione non vnum aliquod vitium in se complectitur, sed omnia, quæ in hominem quouis modo incidunt, per Christi meritum, aut Baptismi Sacramentum (per hoc nanque illius communicatio ordinaria lege obtingit) non clui, non tolli, non extirpari; sed tantum radi, aut tegi, aut velari, aut, ne in pœnam imputetur, dissimulari. Quare si isti vera prædicant, qui Baptismi mysterio initiantur, non verè regenerantur, nec verè mentis spiritu innouantur, nec verè à contractis sordibus repurgantur, nec verè tandem ab inflicis per peccatum vulneribus sanantur; sed mentis tantum cogitatione regenerati, vel innouati, vel à sordibus expiati, vel à vulneribus in pristinam sanitatem instaurati confinguntur. Atque ita inter profanum, & initiatum nullum reale, nullum positium, vt in Scholis loquimur,

mur, discrimen intercedet, sed quoddam tantum imaginarium, ac commentitium.

Iam si Baptismi Sacramento initiati non verè regenerantur, nec verè innouantur, nec verè à vitiorum sordibus emundantur: hoc est, si peccatum per regenerationis lauacrum re ipsa non tollitur, non extirpatur, non aboletur, sed tantum raditur, vel tegitur, vel impunè inhære finitur: ergo nec mortis quoque, nec condemnationis chirographum, quod nobis aduersum erat, verè etiam proscinditur, aut abrogatur, sed solum premitur, vel ab vsu suspenditur. Nam si in regenerato vera propriaque mortis condemnationisque causa verè ac propriè adhuc hæret, non potest profectò ipsum damnationis chirographum, vel ipsa mortis sententia, non verè ac propriè contra ipsum adhuc non stare. Quid aliud enim est, hominem damnabili peccato manere obstrictum, quàm morti & condemnationi manere obnoxium?

At dicere solent: Esto, dum spiritum hîc ducimus damnabili peccato verè semper hæreamus obstricti, hætenus tamen rectè ab eo liberari, vel emundari censetur, quatenus per Christum, & propter Christum à pœna illius absoluiamur. Verum dum hoc dicunt imprudentes inter peccatum mortis ve chirographum & iratum Deum Christum quodam modo medium constituunt. Nam ille propter inhærens peccatum chirographi ius contra falsò renatum exercere vellet; & tamen propter filij sui intercessionem, ciuili quadam ratione, vel inducias concedere, vel certè ab vsu illius abstinere compellitur. Et ipsum nihilominus damnationis, mortisque chirographum secundum se integrum intactumque relinquunt: & quod omnium est absurdissimum, Spiritum sanctum propemodum inuitum in vitiorum ac scelerum omnium sentinam contrudunt. Fatentur enim illum renatis, tametsi in incredulitate, in Dei verbi que illius contemptu, in desperatione, in iudiciorum eiusdem odio, in omni tandem inobedientia ac rebellione adhuc iaceant, certò obtingere:

Mortis chirographum Antagonistarum sententia per Christum non aboleri.

Seſtarij inter mortis chirographum & iratum Deum Christum quodam modo mediū constituunt: ipsumque Spiritum sanctum in vitiorum sentinam suam sententia contrudunt.

tingere: quô nimirum externo illius præsidio armati, contra illud remanēs peccatum, & mortis decretum tota vita depugnent, & ad vitę nouitatem vsque contendant.

De concupiscentia post Baptismū Aduersarij præposere, Christi que sanguine indigne sentiunt.

De concupiscentiæ malo ac fomite æquè præposterè, & Christi sanguine indignè sentiunt. Negant enim illud vlllo omnino sacramentali præsidio, aut Christi merito, aut hominis studio à peccati infectione in hac mortali vita posse repurgari: atque ideo non solùm ante, sed post Baptismum quoque verè propriæque rationis culpam esse, morte, æternaque damnatione, si per Dei misericordiam propter Christum non staret, verè dignam. Nomine autem fomitis, vel concupiscentiæ, quam ipsummet originis peccatum existere plerique ex illis contendunt, complectuntur non vulgare aliquem nœuum, sed horrenda planeque nefaria crimina. Verba Philippi sic habent:

Quòd si contenderint aduersarij fomitem esse quiddam ἀδιάφορον, reclamabunt non solùm Scripturæ, sed tota planè Ecclesia. Quis enim vnquam ausus est dicere hæc esse ἀδιάφορα, etiamsi perfectus consensus non accesserit? dubitare de ira Dei, de gratia Dei, de verbo Dei, irasci iudicijs Dei, indignari quòd Deus non eripit statim ex afflictionibus, fremere quòd impij meliori fortuna vtuntur quàm boni, incitari ira, libidine. &c. Et ne cui obscurum foret, de quibusnam isthæc tam dira, tamque capitalia assereret, paucis interiectis subdit: Et hæc agnoscunt in se homines pij, vt apparet in Psalmis, & Prophetis. Eruçtat eadem & Bucerus quoque.

In resp. cont. iud. Cleri Colon.

Quo modo, inquit Bucerus, in nobis non est iniquitas, & peccatum, quod in nobis reluctatur legi Dei? quod concupiscit aduersus spiritum, Verbum Dei contemnit: Deum creatorem suum, neque agnoscit verè, neque amat. Quam miseriam omnes Sancti in seipsis experiuntur, & deplorant. & infrà: Hoc est, vt cernis Christiane lector, quod Dominus ipse suo verbo de reliquijs peccati post Baptismū testatur: quod Apostoli, & omnes sancti Patres fassi sunt, & docuerunt: quod in-

Buceri sententia de concupiscentia.

super

super omnes veri Christiani in seipsis experiuntur, & conquerruntur. Nimirum quòd iaceant adhuc in graui ignorãtia & Dei contemptu: vnde Deo in verbo suo tam promissionis, quàm fidei, non integrè credunt: ac propterea nõ ex corde, nec fiducialiter inuocant, nec ex toto corde timent, & amant. Sunt difficiles ac tardi ad obedientiam Dei: proni verò & expediti ad id, quod caro aduersus Deum concupierit. Hęc Bucerus & Philippus, quos sequuntur alij minorum gentium magistri.

Significant autem hi clareque citra vllas omnino ambages se credere declarant: innatam illam concupiscentiam non vnum aliquod leue peccatum in se complecti, sed plurima, eademque grauissima scelera. Tum eadem rursus nõ solùm ante susceptum Baptismi Sacramentum, sed post illud quoque susceptum veri proprijque nominis peccatum esse: atque ideo non in certamen & coronam relictam esse fidelibus, vt vniuersa credit ac profiteretur Ecclesia Catholica, creditque & professsa est semper: sed in perniciem, sed in laqueum, sed in condemnationem. Quo modo enim perniciosissimum id meritò non censeamus, quod tam perniciosos, tamque acerbos fructus continuò ex se fundit? nec fundit solùm, sed re ipsa quoque, vt illis placet, in se includit?

Concupiscentia nõ in virtutis exercitium, sed in condemnationem & mortis laqueum relinquitur, si Sectarij vera prædicant.

Ad externas tandem calamitates, corporisque afflictiones, quod spectat: (sive illę spontè ex nature nostre corruptione, vt plerique solent, oriantur: sive vltro in poenã, & carnis mortificationem assumantur: sive propter occultam aliquã causam diuinitus irrogentur) non impediunt illi, quò minus ciuilibus cuiuspiam exercitationis materia esse queant: At verò in meritum, aut satisfactionis partem cedere posse, id cõtra communem Orthodoxorum omnium sensum atque consensum obstinatè pernegant. Constat ergo, quàm parum, & penè nihil sit, quod cruci Christi, eiusdemque merito in amolendo peccati malo tribuunt Antagonistæ, quamque præposterè, planèque peruersè eidem illi, nõ solùm de ipso originis peccato secundum se, sed de peccati quoque huius remedijs loquatur &

Vitę huius miserias virtutis aut satisfactiois materiã esse posse, Sectarij negat.

Rr sentiant.

sentiant. Sed neque obscurum est quoque, quanto rectius de tota hac controuersia & causa disputent ac statuunt Catholici, quàm noui illi Euangelici, eorumq; magistri. At clarius aliquanto istuc euadet, si breui quadam antithesi vtrorumque sententiam ob oculos hinc ponam.

Catholici igitur vni vnicum originis peccatum assignant, idque comparatione aliorum leue: Sectarij vni omnia, eaque grauissima. Catholici vnicum illud, & quicquid poenarum illi debebatur, in Baptismo & per Baptismum prorsus aboleri & extirpari credunt: Sectarij totum illud vitiorum ac scelerum chaos integrè in renatis reliquum fieri contendunt, tametsi Dei misericordia quasi velo quodam extrinsecus obnubatur & cõtegatur. Catholici ex aqua & Spiritu sancto regeneratis veram innocentiam pollicentur: Sectarij nudam tantum impunitatem. Catholici mortis chirographum per Christi gratiam proscindi, planeq; abrogari, ac è medio tolli profitentur: Sectarij per Christi intercessionem tantum suspendi, vel solum à legitimo vsu suo prepediri nugantur.

Catholici carnis concupiscentiam ab omni peccati nauo per Baptismum prorsus absolui, & expiari tradunt: Sectarij à peccati ratione in hac mortali vita exui posse contumaciter inficias eunt. Catholici eadem illam à peccato iam absolutam ad certamen & coronam valere asserunt: Sectarij ad hoc tantum conducere ineptiunt, vt homo quoquò se vertat semper peccet. Catholici carnis concupiscentiam à deliberatis & semideliberatis eiusdem facultatis actibus, vt fructus ab arbore, sapienter secernunt: Sectarij actus cum potentijs, & potentias rursus cum actibus imperitè confundunt. De originis peccato, eiusdemq; peccati remedijs ita tandem disceptant Aduersarij, vt hinc Manicheis, inde Pelagianis multò infaniores sese ostendant.

Minus enim absurdè defenditur paruulū baptizari, vt Christo incorporetur, etiamsi peccatum nullum habeat, vt docebant Pelagiani, quàm defenditur paruulū, aut quemlibet etiã alium Christo per Baptismum verè incorporari, & vero nihilominus

Catholici legè honorificè de Christi merito & satisfactione sentiunt, quàm hæretici.

Sectarij inter animarum vires, earumq; habitus & actus nihil fecerunt.

Sectarij Pelagianis & Manicheis se infaniores ostendunt.

lominus damnabilique peccato obstrictum adhuc teneri: hoc enim defendere, aliud nihil est, quàm lucem & tenebras, Christum & Belial simul in vna sede collocare. Minus quoque durè asseritur peccatum omne à demone proficisci, quod dicebant Manichæi, quàm asseritur quicquid homo quouis modo molitur, id propter concupiscentiæ virus suapte natura lethale crimen esse semper: tametsi non omne eiusmodi, propter Dei misericordiam, in noxam semper imputetur.

Catholicos doctores non solum in amolendo peccati malo, quod offensum est hætenus; verum etiam in impertiendo virtutis, iustitiæque & gratiæ bono multò plus tribuere Christi liberatoris merito, quàm eidem tribuunt communes Sectarum magistri. Confirmatur rursus, eosdem illos errorum magistros multò plus roboris admetiri Adamo infundenti venenum, quàm Christo adhibenti antidotum.

CAPVT QVINTVM.

DErrò autem, vt Sectarij diuinam gratiam Christi; meritum & satisfactionem in profligando peccato, semouendoq; poenæ malo ex peccato nato maiorem in modum enervant, & tantum non omnino negant: ita iidem illi in procurando impertiendoque iustitiæ bono, quod peccato opponitur, plurimum quoque vtrique derogant. Cõtendunt enim nullam omnino veram iustitiam, aut veræ iustitiæ partem homini ex Christo obuenire, quæ ipsum verè formaliterque iustificet, aut sanctificet, aut Deo plenè absoluteque reconciliet.

At ne nihil tamen omnino (quod impium prorsus absurdumque videbatur) cruci Christi tribuere censeantur, Christi iustitiam per fidem nobis imputari comminiscuntur. Hęc illi perfidè quidem & in Christi sudores omnino contumeliosè, ijs tamen principijs ac fundamentis, quibus nituntur, oppidò consentaneè. Nam si peccatum, si iniustitia, si impuritas, si incredulitas, si desperatio, si odium Dei, si cœlestis verbi con-

Vt Sectarij plurimū derogant merito Christi in amolendo peccati malo, ita non parū quoque eidem detrahunt in impertiendo virtutis bono.

Sectarij exvniuertis Christi, sudoribus nudam iustitiæ imputationem reliquā nobis faciunt.

temptus, si cetera, quæ ipsi formali originalis peccati rationi includunt, aut ipsum originis peccatum esse definiunt, per Baptismi Sacramentum & Christi gratiam ex animæ regno re ipsa non exiguntur, sed tantum tecta, vel rasa, vel dissimulata isthuc perpetuo herere sinuntur: fieri sanè nullo modo potest, ut iustitia, vel puritas, vel fides, vel spes, vel charitas, vel aliquid aliud istiusmodi istuc ingrediatur. Quandoquidem ut vnum ad numerum secundum idem non potest simul nigrum esse & candidum, intense frigidum & calidum, humidum & siccum, dulce & amarum: ita idem quoque animus, vel eadem mens, vel idem homo non potest simul & semel iustus esse & iniustus, mundus & immundus, spe bona erectus, & desperatione pressus, Dei amore incensus, & eiusdem odio inflammatus, gratia tandem perfusus, & lethalibus criminibus contaminatus.

Dicebamus Sectarum Antesignanos nullam omnino veram aut propriam iustitiam, nec ullam rursus veram aut propriam iustitiæ partem renatis per Christi beneficium concedere: Nam cum vera consummataque iustitia in se complectatur fidem, spem, & charitatem, & reliquas præterea virtutes, citra quas tres illæ primariæ suis numeris perfectæ esse non possunt: imò ne esse quidem satis propriè & commodè possunt: illique fidem suam plenam semper buccis iacent, ac prædicent, nihilque non per unam hanc effici impetrarique posse contendunt, iure meritoque; ita quispiam apud se cogitare poterat: Et si noui illi didascalici charitatem, reliquamque virtutum *πανοπλιαν* formali iustificationis rationi non includant, includent saltem fidem. Sed nec isthuc quoque, si rem rectè expendamus, faciunt. Docent namque fidem tantum methodum quandam esse, qua ad iustitiam deuenitur: aut vincum, vel hamum, vel manum, qua Christi iustitia, quæ aliàs extra nos posita est, illique vni ac soli inhærens est, apprehenditur: menteque & cogitatione tanquam manu quadam apprehensa ad nos rapitur, vel extrinseca quadam imputatione in nos transfunditur, aut imaginaria quadam ratione nobis communicatur.

Sectarij

Sectarij nullam veram iustitiæ partem admittunt.

Theologicæ virtutes reliquarum præsidio destitutæ, infirmæ & penè nullæ.

Fides Sectariorum vinculum tantum, vel manus, qua Christi iustitia apprehenditur.

Sectarij itaque non solum spem, & charitatem, cæterasque virtutes à formali iustificationis ratione excludunt, sed ipsam quoque fidem, siue suam illam inanem fiduciam: Catholici autem nihil horum omnium à vera iustitia secludunt, sed omnia hæc illi includunt. Imò verò iustitiam, qua intrinsecè formaliterque iusti sumus, ab illis virtutibus diuelli posse constanter negant. Siue illa sit idem quippiam re ipsa cum illis, quasi totum quoddam integrum ex illis partibus conflatum, quod non est prorsus improbabile: (Nec enim aliud esse videtur iustitia nostra, quam fides, spes, charitas &c. aut fides charitate perfecta. Unde tanta & non maior, nec etiam minor solet esse nostra iustitia, quanta sunt hæc tria: & tanta rursus hæc tria, quanta est nostra iustitia) siue quiddam re & ratione simul ab illis distinctum: ita ut tria hæc inchoata ad perfectam iustitiam viam muniant, perfecta verò & consummata ex ipsa proximè fluant, quod alijs magis probatur.

Quauis ergo certum sit, Christum Dominum nostrum sua illa perfecta obedientia, iustitia, & sanctitate, omnem nostram iustitiam, & sanctitatem promeritum esse: nusquam tamen, neque in Scripturis, neque in Patrum monumentis, neque in Synodorum decretis proditum comperitur, eandem ad numerum iustitiam, qua ipse formaliter & intrinsecè iustus est, nostram formalem intrinsecamque iustitiam existere. Imò verò sua illa inhærens iustitia nostra formalis iustitia citra apertum miraculum esse non potest. Nec enim vnum ad numerum accidens diuersis numeroque inter se distinctis subiectis naturaliter inhærerere contingit.

Dicunt illi: Agnoscimus & nos quoque ordinaria lege id fieri non posse. Quare ne aliquod eiusmodi incommodum admittere cogamur, docemus publiceque profiteamur Christi iustitiam nobis non inherere: sed extrinsecus tantum imputari. Audimus, boni viri, quæ dicitis, publiceque docetis. Verum dum hoc docetis & dicitis, omnem nobis veram iustitiam adimitis, & ex tantis Christi vigilijs, sudoribus & pœnis

Rr 3

nudam

Fides, spes, charitas, cæteræque virtutes à vera iustitia non auelluntur.

Christus iustitia & sanctitatis nostra causa meritoria.

Non eadem formali iustitia caput & membra iusti sunt.

Vnum ad numerum accidens non informat diuersa subiecta.

Sectariorum iustitia nuda relatio, fundamēto delicti- zuta.
Lutherani Hofiandri- zant.

nudam tantum relationem, & illam adhuc fundamento de-
 stitutam: vel quandam extrinsecam tantum denominatio-
 nem reliquam nobis facitis, & in infanum nihilominus Hosi-
 andrinorū errorem incauti inciditis. Concionamini enim fi-
 dem simul Christi obedientiam, & Dei misericordiam appre-
 hendere, & dum vtrunq; simul apprehendit, simul vtrunque in
 apprehendentem transfundere; ita vt vtrunq; iam illi iniusti-
 tiam, & sanctitatem imputetur. Certū est autem diuinam mi-
 sericordiam à diuina essentia formali ratione non secerni: sed
 re formaliq; ratione eandem esse prorsus cum illa.

Commētum de imputati- ua iustitia pu- gnar cum in- ani Sectario- rum gloriati- one.

Pugnat præterea hoc imputatæ iustitiæ commentum cum
 infalsa, inaniquē vestra gloriatione non parum. Gloriabundi
 nanque iactare soletis vos Christi satisfactionem & meritum
 (quod humanis traditionibus antè foedè obscuratum pe-
 neque sepultum iacebat) cœlesti vestra doctrina mirificè illu-
 strâsse: Et tamen vestra nequaquam cœlesti, sed apertè scele-
 sta imputationis doctrina vehementissimè, si vlli alij, illud ex-
 tenuatis & obscuratis. Nam si nullam veram, inhærentemq; iu-
 stitiā nobis promeritus est Christus, vt vobis nugari lubet: tam
 exiguum profectò, & reipsa tenue, vel etiam nullum est, quod
 ille nobis promeritus est, vt mercedis meritivē nomē vix pro-
 mereatur. Constat enim Christū Deum ac Dominū in hunc
 mundum venisse, non vt sibi ipsi aliquam iustitiā, aut sanctita-
 tem, aut vllam omnino internam perfectionem emereretur.
 Meruit sanè corporis & nominis exaltationem, sed illa sunt
 quædam externa potiùs, quàm interna.

Christus non sua, sed no- stræ iustitiæ causa in hunc mundum in- gressus est.

Christus nul- lam sanctita- tē aut inter- nam animæ perfectionē sibi meruit, sed neque vl- lam quoque mereri potuit.

Sed neque quicquam quoque mereri sibi poterat: Quan-
 doquidem secundum naturam æternā patri per omnia equa-
 lis erat: nec mereri valebat, vt qui omnia, quæ sub meritū quo-
 uis modo cadere possūt, naturaliter & essēntialiter in se cōtine-
 ret: nec vllū, à quo mereretur, superiorē haberet. At secundum
 naturā assumptā omnē iustitiā, & sanctitatē, & mētis perfecti-
 onem primo statim cōceptionis suæ instātī cōsequutus est, ita
 vt postea in gratia & sanctitate nihil quicquā creuerit, nec cre-
 scere

scere potuerit. Descendit autem in sublunarem hunc orbem,
 quò sua doctrina, suaq; morte, & vita id instauraret, quod
 per peccatum conciderat, hoc est, quò nobis perfectam iustiti-
 am, veramq; apud Deum reconciliationem obtineret.

Quam ob rem si nulla eiusmodi iustitia nobis adesset, qua
 verè, propriè, ac forniatiter, coram Deo censeremur iusti, &
 sancti, & à grauioribus peccatis liberi, sed quædam tantum ali-
 ena, vel extrinsecus imputata nobis suppeteret: profectò neq;
 nos verè iusti, neq; Christus vllam omnino veram, aut perfe-
 ctam iustitiam nobis promeritus dici possēt: Siquidem quod
 nobis reipsa non inest, neque inesse, aut inherere potest, sed
 mente tantum, & cogitatione adesse, vel inesse confingitur;
 hoc verè, proprièq; eiusmodi nos non efficit, cuiusmodi esse
 dicimur: sed tantum secundum quid, puta extrinseca quadam
 denominatione. Mitto hîc, Christum Dominum nostrum il-
 lam, quæ nobis extrinsecus imputari falsò asseritur, nequa-
 quam promeritum esse: vt qui primo mox incarnationis suæ
 momento gratis illam acceperit. Nisi quis fortè dicat illum
 per ea, quæ postea fecit & pertulit, illam promeritum esse:
 Cuiusmodi quippiā de felicibus illis mentibus quidam com-
 mentantur. Sed hoc ineptum est: omne enim propriæ ratio-
 nis meritum præmiū tanquā causa suū effectū antegreditur.

Dicent fortè, Christum Seruatorem sua perpeffione &
 morte, neque suam, neque nostram iustitiam promeritū esse:
 per isthęc tamen extrinsecā illam denominationē vel imputa-
 tionē nobis promeritū esse. Noui quosdā huc cōfugere solere:
 sed sanè indignū, imò verò aptè blasphemū est dicere, filiū Dei
 hominē factū, ea solū de causa tantum laborū hausisse, tan-
 tumq; cruciatū ptulisse, ac precū supplicationumq; fudisse,
 quò quandam solū externam denominationem, aut nudam
 tantum rationis relationem nobis promereretur. Constat
 enim externam illam imputationem, vel denominationē nul-
 lum in nobis reale fundamentū, nullā realem causam habere:
 sed quicquid causę, vel fundamenti habet, hoc totū in Christo
 habet.

Imputata iu- stitia non ve- rē iustificat.

Christus eam iustitiam, quæ nobis impu- tari falsò as- seritur, non promeruit.

Per absurdè asseritur Chrī sum solā iu- stitię imputa- tionem nobis promeritum esse.

habet. In ipso enim iustitia est: in ipso obedientia est: in ipso meritum est: in ipso misericordia est: in homine autem, qui iustus ab illis prædicatur, nihil horum omnium quicquam est. Sicut nec in columna quoque vlla omnino dexteri, aut sinistri ratio vel basis est.

Tota Sectariorum iustitia merum ens rationis est.

Illyric. cont. Tilet. c. 6. de iust.

Regenerati ea ratione Sectariorum sententia dicuntur iusti vel mundi, quia Christus peccator.

Sectarij minore vim tribuunt Christi obedientia, quam Adam inobedientia.

Orig. peccati Sectariorum sententia indebiliter animæ inhaeret.

Quapropter si illa imputatio omnino aliquid est, solum ens rationis est. Atque ita qui egregios meritorum Christi præcones sese venditant, huc suo illo imputatio phanaticoque commento euadunt, vt vniuersum Christi meritum ad inane quoddam rationis ens redigant. Neque hoc ipsi, quum rationum pondere adacti vera interdum loqui compelluntur, inficias eunt. Profitentur enim imputationem illam non esse formam aliquam realem, sed tantum rationalem; hoc est, ens quoddam rationis, quod subiectiuè vel inhectiuè nusquam est, obiectiuè autem tantum in mente, vel intellectu est.

Profitentur ijdem quoque regeneratos non aliter iustos, aut mundos, aut sanctos dici, quam Christus peccator, vel debitor dicitur. Christus autem cum peccatum nullum fecerit, nec dolus vllus in ore eius inuentus fuerit, non est peccator verè, sed, vt ipsi loquuntur, potentissima tantum patris imputatione. Appellatur sanè Christus peccatum in Scripturis, non quod ratione sui, aut verè peccator, aut verè quoque debitor quispian sit, sed quia peccatorum nostrorum poenas pertulit, veraque hostia, & sacrificium pro peccatis nostris extitit.

Quæ hæcenus exposita sunt planum faciunt, Sectarios longè minorem vim & energiam largiri Christi Redemptoris nostri submissioni & obedientia, quam primi parentis fastui & inobedientia: Fatentur enim Adamicæ præuaricationis reatum non tantum in poenam nobis imputari, sed verè, formaliterque inherere. Inherere autem non quouis modo, aut gradu, aut spatio: sed ea pertinacia, vt nulla vi, durante hac mortali vita, inde euelli queat. Ea rursus virulentia & vehementia, vt totam hominis naturam non tam peruertat, quam in peccati materiam planè conuertat. Aiunt enim hoc animi morbo

morbo infectos, nihil quicquam ex sese fundere, sed nec fundere quoque posse, nisi peccatum, etiam tum, cum ad optima quæque nituntur.

Patet es ijdem quoque Catholicos omnes longè maiorem efficiendi vim tribuere Christi satisfactioni & merito, quam eidem illi tribuunt Sectis dediti. Catholicos nanque non externam tantum, vel imputatiuam solum, vt illi; sed veram, inherentemque iustitiam nobis per Christum conferri credunt. Si quis dixerit, inquit Synodus Tridentina, homines sine Christi iustitia, per quam nobis meruit, iustificari: aut per eam ipsam formaliter iustos esse, anathema sit. rursus: Si quis dixerit homines iustificari, vel sola imputatione iustitiæ Christi, vel sola peccatorum remissione, exclusa gratia, & charitate, quæ in cordibus eorum per Spiritum sanctum diffundatur, atque illis inhæreat: aut etiam gratiam, qua iustificamur, esse tantum fauorem Dei, anathema sit. Hæc Ecclesiæ Catholicæ de nostra iustificatione est confessio, quæ utique tantum distat à Sectariorum doctrina, quantum lux à tenebris, dies à nocte, candidum à nigro.

Porrò autem fundamenta, quibus suam illam imaginariam imputatiuamque iustitiam stabilire nituntur, huc in medium adferre, allataque; refellere, nullum est operæ precium. Nec enim ex instituto de hominis iustificatione, aut iustificationis eiusdem ratione ac modo hæc disputamus: sed de plenitudine tantum, & perfectione satisfactionis Christi. Hanc etenim, vt nunc ostensum est dilucidè, Catholicos omnes vnanimi sententia agnoscunt, & prædicant, & quantis possunt præconijs & laudibus euehant: Sectarij contra multis nominibus & modis eandem obscurant & eleuant, Imò totam penè eneruant & abnegant. Et cum hæc illi faciant, & quidem apertè faciant, tanta tamen impudentia, ne grauius quid dicam, laborant, vt publicè prædicare audeant, Christi satisfactionem, & meritum iam olim apud Catholicos extinctum, obliuioni que contraditum, sua se denuo industria & opera in lucem extulisse, pri-

Catholici plus tribuunt Christi merito & satisfactioni, quam Sectis dediti.

Sess. 6. Can. 10

Can. 11.

Aliud Catholicos sentiunt & statuunt de nostra iustificatione, aliud Hæretici.

Quantum Orthodoxi Christi satisfactionem extolunt, tantum eandem Hæretici depriment.

stinoq; splēdori & integritati restituisse, & alia præterea multa æquē inepta & splendidè conficta, quę in illorum commentarijs, & *εικαιολογίαις* nusquam non sunt obuia. At hæc vetus diaboli ars est: cū enim ille vero destituitur, falsitatem & nequitiam, qua ipse laborat, per calumniam & mendacium in alios transferre satagit.

Diaboli & ministrorū eius consuetudo.

Imputatiuè iustificatus, non est verè iustus, nec verum Christi membrū, nec verè peccatis absolutus.

Sed valeant illi, habeantque suam illam imaginariam iustitiam, suam imaginariam peccatorum remissionem, suā imaginariam fidem, spem, & charitatem, suum imaginarium cœlum & paradysum, (imaginarium enim infernum, nisi illā imaginationem exuant, habere non poterunt) cæteraque omnia imputata & imaginaria: nobis interim relinquunt veram iustitiam, veram peccatorum remissionem, veram fidem, spem, & charitatem, & cætera omnia realia & vera. Nam si imputatiuè, vel imaginariè tantum, & non verè essemus iusti, vel à peccatis absoluti, vt isti apertè profitentur: ex consequenti nec verè essemus Christum induti, nec verè redempti, nec vera Christi membra, sed omnia hæc essemus imputatiuè, & imaginariè. Et quoniam effectus æmulatur naturam suæ causæ: si non essemus verè iusti, aut verè à peccatis absoluti, nullum verum iustificatorem, neque vllum verum redemptorem, aut Saluatorem, aut salutis nostrę assertorem haberemus. Quandoquidem veri redemptoris, veri reruatoris, veri liberatoris est, verè redimere, verè saluare, verè liberare, non imputatiuè, aut imaginariè.

At pluribus hæc vrgere non atinet: piè enim benèq; affectis dictum est plus satis: alienos autem, & iam olim in reprobum sensum cōtraditos nullę dictorum, aut rationum, aut auctoritatum Iliades sanent, aut ad sanam mentem reuocent.

Maxima afficiant Christum iniuria, iuria, atrociori que contumelia Christum, eiusque meritum qui dicunt eū non verè iustificare, nec verè peccata dimittere, sed tantum imaginariè.

Vnum hoc solum epilogi loco addiderim: nempe maiori iniuria, iuria, atrociori que contumelia Christum, eiusque meritum affici non posse, quàm si dicatur ipsum non verè iustificare, nec verè peccata condonare, nec verè nos Deo reconciliare, sed tantum imputatiuè, vel imaginariè. Nam, si rem rectè, vt par

par est, expendamus, hoc dicere, aliud nihil est, quàm vniuersam crucis illius vim penitus euacuare, aut certè ipsummet Christum peccati ministrum & confotorem sacrilegè confingere. Nam aut Christus Dominus reatum sua gratia verè abolere & tollere potest, & non tantum radere, aut tegere, aut dissimulare: vel illud gratiæ suæ præsidio præstare non potest. Si verè peccatum auferre non potest, profectò infirmum & penè nullum est, quod sua ille morte, & cruce nobis promeritus est. Sin autem id potest, & tamen non vult, magna sanè sit coniectura illum peccati sordes non odisse, non execrari, non auersari. Quomodo enim, si auersatur, si odit, si detestatur, illud non tollit? nisi forsan ex parte peccatoris quippiam extet, quod vim illius impediatur, aut sistat: at ponimus nihil eiusmodi hinc intercedere.

Similem & de ipsa quoque iustificatione, vel iustitia rationationem instituere licet. Aut enim salutis nostrę author veram nobis iustitiam impertiri potest, aut illud non potest. Si non potest, vtique debilis, vel impotens est. Si eiusmodi autem quippiam impertiri potest, & tamen non impertit, ergo, quod absit, inuidus censeripotest. Statuimus hinc enim per eum, qui iustificationis beneficio potitur, non stare, quò minus veram perfectamque, & inhærentem iustitiam, perfectamque & veram peccatorum remissionem consequatur. Liquet ergo vtrunque euidenter: nimirum posteriorem Adamum, hoc est, Christum, id integrè instaurasse, quod collapsum erat per priorè: & Catholicos rursus multò plus citra vllam omnino comparisonem tribuere Christi merito & satisfactioni, quàm eidem illi tribuant quinti Euangelij mystæ.

Statuere Christum solum imputatiuè iustificare, aliud nihil est, quàm dicere integrè iustificare non posse, vel certè non velle.

Citra fidei errorem satisfactionis Christi modum in quaestionem vocari posse.

CAPVT SEXTVM.

Quæ primi hominis noxa conciderant, per Christum in meliorem statum euecta sunt.

Væ hæcenus explicata sunt, perspicuè demonstrant, quæ primi parentis culpa labefacta conciderant, ea per Christum, alterum vtique generis nostri columen ac stirpem, non solum in integrum instaurata, verum etiã nouis quibusdam luminibus illustrata, & accessibus aucta, ad statum pristino non parum nitidiorem, nobilioremque euecta atque promota esse.

In mortali hac vita nondum apparet, quantum per Christum nobis collatum sit.

1. Cor. 15.

1. Ioan. 3.

1. Cor. 13.

Rom. 5.

Quosdam in quaestionem vocare, eãne copia satisfactum sit pro personalibus, qua satisfactum est pro originali.

At fatendum est tamen istiusmodi incrementa & lumina veteris Adami reliquijs, quasi caligine quadam obducta atque impedita, in hac mortali vita obscurius lucere, suamque vim & energiam remissius exerere. Lucebunt autem & coruscabunt radijs tum demum puris, totamque vim suam explicabunt integrè, cum inimica morte destructa penitusque abolita, mortale hoc induerit immortalitatem, & corruptibile hoc incorruptionem. Sumus sanè iam nunc filij Dei, si boni sumus: at necdum id sumus, quod tunc erimus, vel necdum eiusmodi nunc sumus, cuiusmodi tunc erimus, quum altera quoque stola potiti eum, in quem nunc credimus, & spem nostram reijcimus, amoreque & desiderio ferimur, facie ad faciem, hoc est, coram & clarè contuebimur.

Verumenimuerò licet certum sit ibi superabundasse gratiam, pacem, iustitiam, & sanctitatem, vbi dudum antè abundauerat peccatum, iniquitas, & certa perniciès: non omnis tamen quæstionis difficultatisque expers est apud omnes: An, quemadmodum filius Dei homo factus cumulatè perfectèque; debitum illud dependit, quod ex Adami scelere contractum vnà cum ipsa natura in nos transfunditur: ita plenè quoque copioseque totum illud dependerit, aut etiam dependere potue-

tuerit, quod primario postea adiunctum est, aut quouis modo, aut temporis spatio, aut hominũ numero adiungi adhuc potest: An verò accessorium illud tantum secundum legis iustitiam, aut gratuitam Patris acceptationem exoluerit: non etiam secundum rei in debiti contracti solutionem impensã æqualitatem.

Quæstio hæc de satisfactionis Christi qualitate, & modo, non est omnino nulla, nec omnino etiam noua: Exercuit enim doctorum hominum ingenia ante multos annos non parum, alij hanc, alij illam partem non contemnenda prorsus rationum vi & autoritatum pondere vrgētibus. Nam cum controuersia isthęc ex sacris literis non esset omnino manifesta & euidens, neque certò quoque ab Ecclesia definita: citra fidei iniuriam licuit illis Scholæ iure & foro hinc vt, rationesque & argumenta, quæ in vtranque partem adferuntur, inter se committere, quantaque vi singulæ pollerent, discutere, ac tum demum in alteram, quæ pluribus & validioribus nixa videbatur, pedibus abire. Et quod veteribus Theologis fas ea in re fuit, hoc ipsum recentioribus vel hac ipsa quoque tempestate nefas fortassis non fuerit: quippe cum eadem prorsus, & dubitandi, & disputandi quoque causæ nunc vrgeant & obtineant, quæ tunc vrgebant & obtinebant. Quandoquidem vt ante mille annos nihil certi ea de re cautum, definitumve extabat: ita nec hac nostra memoria quoque quicquã omnino in hanc vel illam partem ex instituto ab Ecclesia cautum, aut definitum extat. Sed neque in vna hac controuersia solum eiusmodi rationem inire inculparè licet, sed in cæteris quoque omnibus, quarum obiectum non est ipsa fides, aut aliquod fidei dogma, sed fidei tantum modus.

Satisfactio- nis Christi modus ex sacris literis non est euidens.

De satisfactio- nis Christi modo nihil hucusque definitum ab Ecclesia.

Exẽplo, quod dicimus, vno aut altero illustremus. Torquentur ne sceleratorum spiritus apud inferos, id tanquam rem dubiam in disputationem adducere nequaquam licet: est enim id exploratissimæ fidei, & veritatis certæ: At citra vllũ omnino sacrilegium, aut fidei præiudicium, rationibus hinc

Torqueantur
ne damnato-
rum spiritus
apud inferos,
in dubiū vo-
care nō licet:
inquirere au-
tem licet, quo
modo, vel
medio tor-
queantur.

inde collatis disquirere licet, corporeo ne igni solo torquean-
tur, an & alio modo, vel medio: Et si solo corporeo, qua via,
aut ratione eiusmodi ignis in substantias corporis expertes
agere queat, vel etiam agat. Pari modo, Christus ne ex virgine
matre natus sit: Clausis ne ianuis ad Apostolos introierit:
Totus ne secundum vtranque naturā in sacrosancto Eucha-
ristiæ Sacramento præstō adsit: Eadem ne ad numerū, quæ po-
suerāt, corpora omnibus olim restitutus sit, istuc tanquam
quiddam adhuc pendens ac dubium in controuersiam arces-
sere neutiquā licet. sunt enim hæc omnia ex Scripturis eui-
dentia. At verò, quo modo hoc vel illud factū sit, aut fieri po-
tuerit, aut olim futurum sit, id argumentando & conferendo
peruestigare aded non est illicitum, vt verè quoque in sacris
philosophandi rationi quā maximè sit consentaneum.

Salua religi-
one in dubiū
verti non po-
test, damnen-
tur ne, qui ob-
stinato animi
sensu in Luthe-
ranismo, vel
Caluiniani-
simo, vel alia
quacunque
hæresi mori-
untur.

Sic tandem, An illi, qui obstinato animi sensu in Arriani-
simo, aut Caluinianismo, aut Lutheranismō, aut Anabapti-
simo, aut alio quocunque istiusmodi errore, aut Secta vita
hac mortali defuncti sunt, sempiternis Gehennæ flammis ad-
dicti, æternum moriantur, & viuant tamen semper, id salua fi-
de in dubium vocari non potest. Constat enim ex Scripturis,
vt vnus est Deus, & vnum item Baptisma; ita vnam quoque
orthodoxam Catholicamque fidem esse. Constat hinc nihilo-
secius nulli omnino citra eiusmodi fidem salutem contingere
posse. Constat denique cum ex his ipsis Scripturis, certisque
Spiritus sancti oraculis, tum ex diserta quoque Ecclesiæ Ca-
tholicæ definitione, perpetuaque eiusdem Ecclesiæ traditio-
ne, eiusmodi orthodoxam, Catholicam, & Apostolicam fidem
non esse penès Lutheranos, aut Caluinistas, aut Anabaptistas,
aut alios quoscunque ab Ecclesia proscriptos hereticos: At-
tamen disputare, Ecquænam ex ijs Sectis erret absurdius, &
per consequens apud inferos ardeat vehementiùs: istuc cum
nulla labe, Christianæ ve religionis discrimine coniunctum
est.

Ad rem propositam: Satisfecerit ne Christus Dominus pro

pro totius mundi peccatis, illud tanquam adhuc inexplora-
tum & incertum in disceptationem adducere nulli omnino
mortalium licet. Scriptum est enim: Ecce agnus Dei, ecce
qui tollit peccata mundi. item: Ipse est propitiatio pro pec-
catis nostris, non pro nostris autem tantum, sed etiam pro
totius mundi. rursum: Verè languores nostros ipse porta-
uit, & alia plurima in hunc sensum alibi. At verò de satis-
factionis ratione & qualitate, (puta an ex operis dignitate
satisfecerit, an alio gradu, vel modo) modestam ac sobri-
am disputationem instituire neutiquam nefas fuerit. Imò
verò propter recens natos eadere errores cumprimis vtile
existit.

Quauis autem vtraque opinio, & ea, quæ secundum rei
æqualitatem; & ea rursum, quæ secundum legis præscriptum
tantum Christum Seruatorem pro scelerum omnium ratio-
ne, numero, & pondere satisfecisse contendit, suos authores,
suasque rationes, & firmamenta habeat: prior tamen Scri-
pturæ sacræ, veterumque doctrinæ, & rationis quoque lumi-
ni est multò conformior, & in summam illam Christi Domi-
ni maiestatem ac excellentiam multò conuenientior. Decet
autem peccus pium, & in diuinis liberaliter institutum, vt o-
mnem Christo Redemptori gloriā, efficiendique vim, & ener-
giam admetiatur, quam salua fidei veritate admetiri eidem
valet: Et tota rursum animi contentione id omne ab eo semo-
uere, ac amoliri satagat, quod amplissimæ illius dignitati, ma-
iestati, excellentiæ, ac celsitudini quacunque ex parte aduer-
sari cognoscitur: hoc præsertim tempore, quo Sectis addicti
propter Christi meritum & satisfactionem Orthodoxos mul-
tis grauibus calumnijs onerant.

Hæc igitur cum ita habeant, planum facere conabi-
mur, & illo, cuius causa hîc agitur, & gloria propugnatur,
planum omnino & euidens faciemus, vnigenitum Dei fi-
lium nostræ salutis causa carnem factum, cæsum, cruci
confixum, mortuum, ac tertio demum die ex mortuis
exusci-

Certa fide re-
nendum est,
Christū pro
totius mūdī
peccatis sa-
tisfecisse.
3. Ioan. 1.
1. Ioan. 2.
Esaï. 53.
Modus satis-
factōis Chri-
sti non cadit
sub fidem.

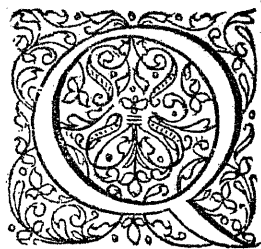
Id totū Chri-
sto est largiē-
dū, quod sal-
ua fide eidē
largiri potest

exuscitatum non quouis modo pro omnibus mortaliū omnium peccatis, quocunque tandem nomine illa censeantur, fecisse satis, sed cumulatiſſimè, modisquè omnibus perfectiſſimè: Neque illorum rationes, & argumentationes, qui alteram huic aduersam quæſtionis partem acrius, quàm fortè par est, vrgere, ac propugnare solent, oppositum euincere. Aspiret ille pijs conatibus, qui hæc tanta, cùm nulla iustitiæ lege ad id obstringeretur, nostri causa perpeti, tantumquè pro redemptione nostra *λότρον* pro sua infinita misericordia ac clementia impendere non recusauit: imò vltro offerre voluit, & quidem ardentè voluit.

Minus reuenter agunt, qui cumulatiſſimè Christi satisfactionem acrius impugnant.

Purum hominem humanæ salutis causa id præstare non potuisse, quod eiusdem gratia præstitit Christus. Potuisse id tamen, & quiddam eo etiam amplius, si ponatur non ad exactam iustitiæ rationem, sed tantum secundum legis præscriptum, vel Patris acceptationem fecisse satis.

CAPVT SEPTIMVM.

QVod igitur benigniſſimus parens, certissimiſſusque salutis nostræ vindex Christus Dominus non vulgari modo, & quasi precariò pro totius mūdi sceleribus Deo patri fecerit satis: sed ea plenitudine, eaque perfectione, mensura, & pondere, vt ex parte satisfactionis, vel satisfaciens, nihil amplius exigi possit, etiam si Deus sum-

mo iure cum genere nostro agere velit, illud ex solo œconomia illius opere, vt cætera deessent, non omnino obscurè colligi queat.

Etenim si labores, si molestiæ, si cruces, si ignominia, si cætera omnia, quæ admirabile illud incarnationis opus consecuta sunt, & nostri causa ab incarnato Verbo suscepta atque perfe-

Ex sola Christi œconomia satisfactionis eiusdem plenitudo cõstitui potest.

perfecta sunt, non erant satisfactoria ex iustitia absolutè, sed tantum ex lege, aut liberali creditoris acceptione: Si, inquam, quæ Christus Deus & homo, siue operaretur, siue pateretur persoluebat, debitam ab vniuerso humano genere contractum non exæquabant simpliciter, sed hætenus tantum, quatenus vt paria vel iusta clementer admittebantur; eò nimium, quòd plura, quæ dependi possent, in virium vel facultatum illius thesauris nulla extarent: nulla necessaria ratio apparet, cur, quod filius Dei homo factus præstitit, purus homo vel Angelus integrè præstare non potuerit.

Si Christus plene nõ satisfecit, nulla apparet ratio cur homo vel Angelus satisfacere nõ potuerit.

Etenim vt Deus Trinitas Christi Seruatoris nostri satisfactionem secundum se finitam, vt isti dicunt, suisque limitibus circumscripam, atque ideo contracto debito imparem, veluti parem in communem omnium salutem ac redemptionem liberè liberaliterque admisit: ita cuiuslibet quoque puri hominis opus tanquam sufficiens in iustum totius humani generis *λότρον* admittere potuisset, etiam si illud, quod Christus impendit, multis partibus maius extitisset. Statuit nanque contrariæ partis opinatio opera filij Dei, neque ex se, neque ex eo, quòd diuinæ hypostaseos pignora erant, ad iustitiæ amissim fuisse satisfactoria: sed tantum ex diuina liberalitate, & acceptatione. Atqui confectarium hoc, nempe purum hominem pro omnibus mortalium omnium peccatis satisfacere potuisse, veluti absurdum, & in Christi œconomiam planè contumeliosum à veneranda antiquitate omnino reiicitur. Omnes nanque concordibus suffragijs decernunt purum hominem, neque pro peccatis omnium satisfacere, nec omnium salutem promereri vlla ex parte potuisse: sed ad vtrunque filij Dei incarnatione opus fuisse. Non quidem absolutè (poterat enim Deus alio modo & medio mundum sibi reconciliare) sed quò exactè & plenè diuinæ iustitiæ fieret satis. Sed agè, vnum aut alterum ex pluribus ea de re differentem audiamus.

Vt homo in integrum restitueretur, Deum hominè fieri oportuisse, tradit veneranda antiquitas.

De Verb. in-
carn.In incarnati-
onis mysteri-
um neuti-
curiosè in-
quirendum.Nisi Deus ho-
mo fieret, hu-
mana natura
innocentiam
consequi non
poterat.Homil. 13. in
psal. 43.Homo redi-
mere nos non
poterat.Homil. 10. in
Ioan.Lib. 3. c. 1. fid.
Redemptorē
ἀναμάρτητον
esse oportebat.Quicumq; sta-
tuunt Deū in-
carnati oportu-
fuisse, ex cō-
sequenti sta-
tuunt ad exa-
ctam iustitiā
rationem pro
homine satisf-
fecisse.Athan.
Basil.

Greg. Naz.

Athanasius: Suademus vobis, vt traditam fidem retineatis, & auersemini profana vanitatis verba. Et reliquis præcipiatis, vt exhorreant tanti mysterij inquisitionem. Et vt Deum in carne manifestatum esse secundum Apostolicam traditionem ad iustitiam confiteantur, quam habet Dominus in Spiritu, hoc est, non humano more, sed diuina puritate. Alioquin impossibile est puritatem & innocentiam in humana natura exhiberi, nisi Deus credatur in carne fuisse, qui iustitiā omnino peccato liberam in mūdum introduxit: cuius quia participes facti sumus, viuemus, & saluabimur.

Basilus Magnus: Si frater non redimit, redimet homo? Si verò homo nos redimere non potest, qui nos redimit, non est homo.

Gregorius Nazianzenus: Indigebamus omnino vt Deus carnem assumeret, & mortem subiret.

Chrysostomus: Cecidit natura nostra eo casu, vt nullo modo restitui posset. Nec enim resurgere poterat homo, nisi qui eum effinxerat à principio manum porrigeret.

Damascenus: Etenim qui redempturus erat, oportebat prorsus ἀναμάρτητον, & nulli per peccatum morti obnoxium esse. At solus Deus suapte natura ἀναμάρτητος existit.

En omnes hi Patres diserta oratione exponunt, ad exhibendam eiusmodi satisfactionem, cuiusmodi Deus ab homine exigebat, opus fuisse viribus humanis maioribus: Et ex consequenti clarè ostendunt incarnatum Verbum debitum à nobis contractum non ex parte, sed integrè dependisse. Nam quomodo iustitiam omnino debito liberam exhibuit: aut hominem fieri necessum fuit, si ad iustum, quod debebatur, non exoluit? Quomodo homo hominem redimere non potuit, si Deus homo factus æs alienum ab homine conflatum ad rei æqualitatem non dissoluit? Quomodo indigebamus, vt Deus mortem subiret, si tantum precariò, & ex legis

gis præscripto satisfecit? Quomodo homo resurgere non poterat, nisi qui eum finxerat, manum porrigeret, si quod per hominem conciderat, per filium suum inhumanatum integrè restituere nequibat? Quomodo Redemptorem ἀναμάρτητον esse oportuit, si non ad iustitiæ legem, sed tantum ad legis iustitiam ab eo factum est satis? Similes de necessaria diuini Verbi incarnatione, copiosaque eiusdem satisfactione sententias, & apud Latinos quoque Scriptores comperias.

Leo huius nominis primus: Minus mirum est hominem ad diuina proficere, quàm Deum ad humana descendere. Hoc autem nisi facere dignaretur omnipotens, nulla quæquam spes iustitiæ, nulla forma sapientiæ à captiuitate diaboli, & profundo æternæ mortis erueret, & infrà: Nisi Verbum Dei caro fieret, & habitaret in nobis, nisi in communionem creaturæ creator descenderet, regnaret mors ab Adam vsque in finem: & damnatio super hominem insolubilis permaneret. & alio rursus Sermonem: Talis natiuitas decuit Dei virtutem & sapientiam Christum, qua nobis, & humilitate congrueret, & diuinitate præcelleret. Nisi enim esset verus Deus, nõ adferret remedium: nisi esset verus homo, non præberet exemplum.

Augustinus: Quæ est igitur iustitia qua victus est diabolus? Quæ nisi iustitia Iesu Christi? & infrà: Nunquid isto iure diabolus vinceretur, si potentia Christus cum illo agere, non iustitia voluisset? Sed postposuit quod potuit, vt prius ageret quod oportuit. Ideo autem illum esse opus erat, & hominem, & Deum. Nisi enim homo esset, non poterat occidi: Nisi & Deus, non crederetur noluisse quod potuit, sed nõ potuisse quod voluit.

Ambrosius: Tantum fuit peccatum nostrum, vt saluari non possemus, nisi vnigenitus Dei filius pro nobis moreretur debitoribus mortis. Sed sic dignos fecit Testamenti & promissæ hereditatis. & alio rursus loco idem:

T t 2   Decre-

Chrysof.

Damasce.

Ser. 4. de nat.
Nisi Deus ad
humana descenderet, nulla forma sapientiæ hominẽ à captiuitate diaboli liberaret.

Ser. 5. de nat.

Ser. 1. de nat.

Lib. 13. c. 14.
de Trinit.
Diabolus iustitia victus est, non potentia.In ep. ad He.
Non poteramus saluari, nisi vnigenitus Dei filius pro nobis moreretur.

In epist. ad
Roma.

Decreuerat Deus propter primum peccatum non intromittere hominem in paradysum, nisi in vno homine tanta existeret humilitas, quæ omnibus suis proficere posset: sicut in primo homine tāta fuit superbia, quæ omnibus suis nocuit. Non est autem inuētus inter homines aliquis, quo id posset impleri, nisi leo de tribu Iuda, qui aperuit librum, & soluit signacula eius: implendo in se omnem iustitiam, hoc est, consummatissimam humilitatem, qua maior esse nō posset: Nam omnes alij homines debitores erant, & vix vnicuique sua sufficiebat virtus & humilitas.

Lib. Cur Deus
hom.

Anselmus: Nihil est quod super omne sit, quod Deus non est, nisi Deus. B. Verum est. A. Non ergo potest hanc satisfactionem facere nisi Deus. B. Sic sequitur. A. At nec facere illam debet, nisi homo. B. Non videtur aliquid iustius. A. Si ergo, sicut constat, necesse est vt de hominibus perficiatur illa suprema ciuitas, nec hoc fieri potest, nisi fiat prædicta satisfactio, quam, nec potest facere nisi Deus, nec debet nisi homo, necesse est vt faciat illam Deus homo.

Plenè pro homine satisfacturū, Deum & hominem esse oportuit.

Et hi quoque, & alij præterea quàm plurimi, quos breuitatis studio missos hīc facimus, purum hominem pro mortalium omnium peccatis satisfacere potuisse disertè negant. Atqui si Christus Dominus secundum exactam iustitiæ rationem patri non satisfecit, neque satisfacere potuit: nihil profecto obstabat, quò minus alius, qui Deus non esset, id præstaret, quod ipse præstitit.

Si Christus iuste non satisfecit, nihil præstitit, quod purus homo præstare non potuit.

Si Christus ad exactam iustitiæ rationem nō satisfecit, homo vel Angelus æquè copiosam vel etiam copiosam satisfactionem adferre potuit, ac attulit Christus.

Imò verò si Christus Redemptor noster debito contracto par non reddidit, neque vltima conatus par, vt isti dicunt, reddere valuit; sed id tantum, quod secundum paternæ legis præscriptum redditum oportuit: consequens fit hominem vel Angelum non solum æquè perfectè ac copiosè, atque Verbum ipsum in carne satisfacere potuisse, sed illo ipso quoque Verbo aliquanto perfectiùs & cumulatiùs. Nam cum Deus homo, vt istis placet, neque per singula seorsum, quæ vel operatus est nostri causa, vel eadem de causa perpeffus est:

neque

neque per omnia simul aliquid dependit, quod in meriti, vel satisfactionis ratione esset infinitum: sed quicquid dependit, aut quouis modo dependere potuit, id totum, & in genere rei, & in genere satisfactionis, & in genere meriti fuit finitum, & limitatum: & omni finito dependi possit aliquid maius: licuit sanè præpotenti Deo, potētia saltem absoluta, gratiam vsq; adedò excellentem alicui homini, vel Angelo impertiri, vt & maioris meriti, & maioris quoque satisfactionis officia ederet, quàm edidit filius Dei. Sed quis hæc tā absurda, salua Christiana pietate, concedere audeat, aut asseuerare quoque non horreat?

Potentia absoluta Deus maiore gratiam conferre potuit homini vel Angelo, quàm contulit Christo.

Quòd si nulli omnino creaturæ naturæ tantum gratiæ præsidium conferri posse contendant, quantum Christo collatum credimus: atque ideo id, quod sumebatur, inficias eant: certè cum ratione inficiari non possunt quin, vel tertia, vel decima, vel centesima, vel millesima tantæ illius gratiæ portio vni alicui homini, vel Angelo potuerit infundi. Hoc autem posito, consequens mox fiet tres, aut sex, aut decem, aut centum, aut mille homines, vel Angelos, par cum Christo satisfactionis pondus, aut etiam maius in medium adferre potuisse. Sic quoque (nisi quis fortè studio proteruire velit) negari non potest, quin Deus Opt. Max. si suæ imperscrutabili sapientiæ ita visum fuisset, opus hominis communibus Christi operibus impar, hoc est, minori ex charitate ac spiritus feruore natum, quàm erant ea, quæ ex eiusdem Christi Redemptoris voluntate prodibant, in omnium cum hominum tum demonum quoque salutem, pro sua infinita potentia & misericordia admittere potuerit. Hoc autem dato, sicut ex assignata hypothesi dari necessum est, efficietur vt puri hominis meritum vel satisfactio, Christi meritum & satisfactionem multis partibus excedant: vt quæ iam non in hominum tantum salutem sese extendant, verum etiam in tartareorum spirituum liberationem. Atqui omnia hæc mera sunt paradoxa, iam olim, vt absurda, maiestateque Christi prorsus indigna, ex sobrijs Catho-

Negari cum ratione non potest quin Deus tantam gratiam conferre potuerit pluribus hominibus vel Angelis, quàm tantam contulit vni Christo.

Potuit Deus communis hominis opus in omnium hominum & demonum salutem admittere.

licorum Scholismetitò explosa. Patet ergo ex prima hac argumentatione Christum Dominum par debito contracto precium dependisse.

Christum Redemptorem nostrum integrè pro omnibus mortalium omnium peccatis fecisse satis, ex integræ satisfactionis conditionibus, alijsque Scholæ rationibus, & argumentis in eundem scopum collimantibus demonstratur.

CAPVT OCTAVVM.

Quatuor perfectæ satisfactionis partes.

Deo ad iustū satisfactorius, & iustus sit, & integræ satisfactionis causa existat, & ex proprio satisfaciatur, & alijs indebitum soluat, oportet.

Diximus huic rationi, quæ præpotens est, adde, si lubet, communi Theologorum sententia, Satisfactionem numeris omnibus & partibus perfectam quatuor duntaxat conditiones, vel qualitates deprecere. Harum prima est, vt is, qui satisfacit, sit iustus. Nam etsi Deus iniustorum officia in solutionem, aut certè in aliquam solutionis partem admittere queat, & interdum fortè admittat, nulla tamen lege ad id obligatur. Altera est, vt satisfaciatur ex proprio, non ex alieno. Neque enim seruo aut œconomo ius est damnum, quod domino vel alteri cuicumque intulerat, ex herilibus facultatibus resarcire. Tertia est, vt integra satisfactionis causa existat. Nam etsi verè & integrè satisfaciatur, qui totum illud exoluit, quod creditori debebat: attamen si, vel ipse creditor, vel alius cuius aris soluti partem gratis donet, citra quam gratiam vel cōdonationem alijs plenè satisfacere non potuisset, profectò eiusmodi debitor non potest integra satisfactionis causa verè dici, sed tantum partialis: iuuat enim alter, qui precij partem contulit. Quarta & postrema est, vt, quod satisfactionis nomine persoluit, nullo id alio titulo creditori debeat. Nam qui id numerant, quod alio alioqui titulo vel nomine debebant, non tam à contracti debiti vinculo sese liberant, quam debi-

biti modum, vel qualitatem demutant. Hęc autem omnia & singula absolutissima ratione comperiuntur in eo satisfactionis genere, de quo hęc disserimus.

Primò nanque, qui satisfacerebat, sanctissimus, Deoque, cui satisfaciebat, gratissimus erat: vtpote omni gratia, scientia, veritate, & diuinitate plenus. Verbum, inquit Ioannes, caro factum est, & habitauit in nobis, & vidimus gloriam eius, gloriam quasi vnigeniti à patre, plenum gratiæ & veritatis. & Paulus: In ipso inhabitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter. & cœlestis pater: Hic est filius meus dilectus, in quo mihi complacui.

Mox quod in conflati debiti solutionem dependebat, non ex alieno dependebat, sed ex proprio: Siquidem gratia, qua satisfaciebat, non erat ipsi aduentitia, vt creaturæ solet, sed ob singularem illam naturarum inter se vnionem, & *ιδιωμάτων κοιναγίαν*, erat ipsi propria: Vnde & naturalis ipsi extitisse dicitur. Et quidem verè & propriè id dicitur: non ob id solùm, quòd à natiuitate, vel ab ipso conceptionis momento hoc habuerit humana natura, vt singularis gratiæ dono secundum animam præ omnibus alijs ornata esset: Verùm ob id maximè, quòd à persona vel natura diuina tanquam à principio ipsi Christo penitus interno in naturam humanam dimanaret. Erat sanè natura, vnde vis illa dimanabat, tribus diuinis hypostasibus communis: attamen vt ipsa naturæ acceptio non constituit filium debitorem, (accepit enim illam non precariò tanquam alienam, sed naturaliter ac necessariò tanquam propriam, sibi ve debitam: vnde & ex proprio operari dicitur) ita nec gratia quoque, quæ ex eiusmodi communi natura profluit, alteri ipsum obnoxium reddit, ita vt verè dici possit illum eiusmodi gratiæ præsidium ab altero mutuari, & non ex proprio, vel à seipso petere.

Tertiò Seruator noster non erat satisfactoriæ actionis causa ex parte, sed integra simpliciter. Nam cum satisfactoriæ actionis,

Christus satisfaciens erat iustus, ac Deo præ omnibus gratus.

Ioan. 1.

Colos. 2.

Matth. 3. 17.

cc

Gratia Christo naturalis & propria, non aduentitia.

Gratia Christo duplici de causa naturalis.

Christus totalis satisfactoriæ actionis causa.

Duo merito-
ria actionis
principia, gra-
tia, & liberū
arbitrium.

actionis, sicut & meritorie quoque, duæ assignari soleant cau-
sæ, vel duo principia : videlicet liberum arbitrium, & gratia,
vel Spiritus sanctus per gratiam mentem excitans : hæc vtra-
que in Christo interna extitit. Quandoquidem cum vnus
idemque simul esset Deus, vnus eiusdemque essentia & po-
tentia cum Patre & Spiritu sancto, & simul nihilominus ve-
rus esset homo mente & libero arbitrio præditus, fiebat, vt
quicquid is in satisfactionem adferret, id totum integrè, & in
solidum ex seipso, & quasi ex proprio peculio adferret.

Quicquid per-
soluebat Chri-
stus, id totū
tanquam in-
debitum per-
soluebat.

Tandem quicquid idem persoluebat, hoc totum tanquam
indebitum persoluebat. Nec enim vllum omnino debitum,
aut vlla omnino iustitiæ ratio Christum vrgebat, vt id depen-
deret, quod in morte dependit. Peccatum enim nullum omni-
no designauerat, propter quod tam dira, & tam immania sup-
plicia expenderet. Pro beneficijs autem in humanam natu-
ram, quam assumpserat, imò verò in vniuersam mortalium
naturam collatis, citra mortem, tantorumque sudorum ex-
antilationem, & cruciatuum perpeffionem abundè satisfacere,
vel gratias agere poterat : tum quia singule illius actiones
propter summam illam personæ, quæ satisfaciebat, vel gratias
agebat, excellentiam infinitam quandam vim & energiã for-
tiebantur : tum maximè, quia pro eiusmodi beneficijs nihil
quicquam debebat ex diuino præcepto, sed si quid hîc debebat,
hoc solùm debebat ex morali quadam gratitudine : Atque ita
mors, & quæ illam antecesserunt, quod ad illum quidem atti-
nebat, erant simpliciter indebita, & per consequens poterant
alteri secundum totam suam vim, & meritoria, & satisfacto-
ria quoque esse.

Singule Chri-
sti actiones in
ratione me-
riti infinitæ.

Sed ponamus officia illa fuisse debita, & conflata debita in
partem quoque infinita : (Nam inter cætera & vnionis gratia,
hoc est, esse personale Verbi humanæ naturæ communica-
tum continebatur quoque) adhuc citra vllam mortem, aut
vllum omnino cruciatum pro se satisfacere potuisset. Nec
enim Verbum incarnatum plus debebat, quàm acceperat, vel
quàm

quàm ipsummet secundum se totum erat. Offerendo itaque
se totum ad patris beneplacitum, totum vtrique quod debebat
in solidum exoluisset. Nihil enim maius, nihil melius accepe-
rat seipso toto. Christus itaque non precariam aut imperfe-
ctam, sed plenam perfectamque satisfactionem æterno patri
exhibuit.

Qui totum,
quod accepe-
rat, integrè
reddidit, in-
egrè p omni-
bus acceptis
satisfacit.

Quin & alia quoque ratione probari id potest. Nam si fili-
us Dei homo pro homine factus & mortuus secundum im-
pensi operis dignitatem, vel rei equalitatem pro sceleribus
nostris non satisfecit, neque satisfacere potuit, sed tantum se-
cundum legem à patre præfinitam : sequitur id vnum tantum
in satisfactionis rationem dependisse, quod iuxta factam vi-
rium eiusdem æstimationem, & debebatur absolutè, & à cre-
ditore deposcebatur simpliciter, & nihil quicquam amplius.
Iam si hoc verum est, falsum erit vulgatissimum illud, & apud
omnes receptissimū axioma, quo cōstanter asseritur, quodq;
fideliter quoq; creditur, Christi merita non pro hoc tantum
mundo sat esse potuisse, sed pro alijs quoq; innumeris, si in-
numeri extarent, vel alicubi extare possent. Nam si per se ab-
solutè pro vno hoc mundo verè & proprie sat non sunt, quo-
modo pro infinitis mundis sat erunt?

Non rectè sa-
tis dicitur &
creditur, Chri-
sti merita pro
innumeris
mundis sat ef-
se potuisse, si
ne pro vno q-
dem secundū
iustitiæ rigo-
rem satis fu-
erunt.

Sed & vanum quoque & commentitiū videri poterit, quod
de Ecclesiæ thesauro prædicatur, & certa fide in vniuersa Ec-
clesia tenetur. Nam si incarnati Verbi satisfactio non est ex-
undans, multò minùs diuorū satisfactiones exundantes erunt.
Atque ita nihil suppetet Ecclesiæ, vnde vt pia mater filiorum
suorum inopiam per modum condonationis subleuare inter-
dum valeat. Et per consequens Indulgentiarum vsus per se, nec
utilis erit Christi fidelibus, nec salutaris. Quod etsi Sectis ad-
scripti vltro concedant, Catholica tamen fide salua concedi
omnino non potest: Constat enim potestatem condonandi
peccata à Christo Ecclesiæ cōcessam esse, ipsamque eius modi
potestate diuinitùs sibi tradita iam inde ab initio semper vsam
esse, & quidem salubriter vsam esse.

Derogant In-
dulgentiæ fi-
dei, qui satisf-
factiois Chri-
sti iustitiam
impugnant,
vel negant.

Deus non ita
seuerus est in
plestēdis pec-
catis, sicut li-
beralis est in
remunerādis
actibus studi-
osis.

Eō vnūquod-
que opus ma-
gis est meri-
torū, quō or-
tum fuerit ex
maiori chari-
tatis feruore:
eō rursum v-
numquodque
peccatū gra-
uius, quō ex
maiori con-
temptione fu-
erit natum.

Charitas Chri-
sti maxima,
cum quo ad
affectum, tū
quo ad effe-
ctum.

Præterea certum, & apud omnes orthodoxè institutos in-
dubitatum est, misericordiarum patrē æquè propensum prom-
ptumq; esse ad p̄sandum opus aliquod, ex vera charitate per-
fectaque obedientia natum, atq; ad plectendum scelus quod-
cunque ex inobedientia legisve contēptione profectū. Quare
paribus hinc inde gradibus assignatis, maius, aut certè non mi-
nus erit præmium charitatis & obedientiæ, quàm supplicium
contemptiōnis ac inobedientiæ. Quòd si obedientiæ vel cha-
ritatis gradus inobedientiæ vel despicientiæ gradibus amplio-
res intensiores v̄ve extiterint, meritum charitatis & obedientiæ
citra vllam controuersiam multis partibus excedet pecca-
tum rebellionis & inobedientiæ. Siquidem meriti ac de-
meriti quantitas sequitur quantitatem & excellentiam prin-
cipij. Eō nanque vnumquodque pietatis officium magis
apud Deum est meritorium & satisfactorium, quò maiori il-
lud ex charitate, & perfectiori obedientia fuerit natum:
Sicut versa quoque vice eō vnumquodque peccatum & sce-
lus cæteris exequatis censeri solet grauius & sceleratius,
quò ex maiori legis contemptiōne, acriori v̄ve rebellandi
studio dimanauerit. Atqui in nullo vnquam mortalium
tanta comperta est animi rebellio, aut legis contemptio,
quanta in Christo Redemptore obedientia & dilectio, cum
quo ad affectum, tum etiam quo ad effectum, hoc est, non
solum secundum internum feruorem, animę v̄ve contentio-
nem, verum etiam secundum efficientiam, & opus ipsum
externum.

Erat, inquam, charitas incarnati filij Dei, qua ille ob patris
vnice dilecti honorem in generis nostri salutem ferebatur, se-
cundum feruorem, internamque animi affectionem maxi-
ma: vtpote tota voluntatis vi, totoque reliquarum virium ni-
xu expressa; ac per vniuersum vitę decursum eodem semper
ardore, contentione, atque perfectione continuata. Nec enim
incarnatum illud Dei Verbum mortalium salutem aliquando
sitiebat ardentius, aliquando remissius, minusve ardens, sed
nun-

annquam non ardentissimè. At verò secundum efficientiam
& opus ipsum externum Christi in genus nostrum dilectio &
studium fuit tantum, quantum nulla cogitatione consequi
possumus. Neque enim contentus is erat patibili carnis no-
stræ natura assumpta, communes vitę huius miseras & cala-
mitates nostri causa experiri, multisque & magnis laboribus
atque vigilijs delassari: tum varijs quoq; contumelijs affici, &
iniurijs onerari: Verum omnem dilectionis modum longè
prætergressus, ne nos inimici illius moreremur, aut in morte,
quam iam incurramus, perpetuò iaceremus, ipse immanis-
simo mortis genere è medio tolli, publicumque pro nobis
maledictum ac probrum fieri voluit.

Non inficiamur compertos esse quandoque, qui vitam for-
tunasq; omnes impendere maluerint, quàm fidem fallere, aut
officium negligere, aut aliquid turpe in se admittere: Imò ve-
rò, qui reipublicę, vel priuati amici causa mortem non du-
bitarent oppetere: Attamen vt omnes mortalium omnium
vitæ in vnum conflentur, conflataque ac simul omnes sum-
ptę in mundi precium impendantur, adhuc multò minus im-
pendetur, quàm Christus salutis nostrę causa solus impen-
dit. Vita nanque, quam is ex flagrantissimo charitatis ardore
pro nobis ad mortem obtulit, ipsi rerum vniuersitati multis
partibus præstabat. Erat enim vita veri Dei, hominisque san-
ctissimi, & innocentissimi, nec non omnibus Spiritus sancti
donis cumulatisimè locupletati.

Mitto hinc, qui, vel amici, vel officij, vel reipublicę cau-
sa vitam contemnunt, vel impediunt, non tam vitam
amittere, vel mortem oppetere, quàm aduentanti mor-
ti, quæ nunquam procū abest, paululum obuiam proce-
dere, hoc est, aliquanto maturius, quàm à natura consti-
tutum erat, vita defungi. Nam vt hac vel illa ciuili cau-
sa impulsus non morerentur, paulò post alia vel inuiti mo-
rituri erant, cum non essent immortales. At verò Christus,
qui in infamem illam crucis mortem vltro propter nos sese

Secundum ef-
ficientiam o-
pusq; exter-
num Christi
in nos dile-
ctio summa.

Vita Christi
mortalium
omnium vita
præstantior.

Qui amici vel
officij causa
moriuntur, nō
tam moriun-
tur, q̄ morti
paululum ob-
uiam proce-
dunt.

Christus, si
voluisset, æ-
ternum viue-
re poterat.
Ioan. 10.

Omne depen-
dens & im-
perfectum pen-
der ab aliquo
perfecto &
independen-
te.

Nostri satis-
factio totum
suam robur &
vim mutua-
tur à Christi
satisfactione.

Aut nemo,
quod dici nõ
debet, aut
Christus con-
statum à no-
bis debitum
ad exactam
iustitiæ rati-
onem dissol-
uere potuit.

Dignissimus
Christus, qui
exaudiretur,
quicquid rã-
tẽm peteret.

contradidit, æternum, si voluisset, viuere poterat. Ego, inquit, pono animam meam, & iterum sumo eam. Nemo tollit eam à me, sed ego pono eam à meipso. Potestatem enim habeo ponendi eam, & potestatem habeo iterum sumendi eam.

Addiderim hi scè rationibus & argumentis & hoc quoque, nempe omne omnino dependens & imperfectum ab aliquo absolutè perfecto & independente dependere solitum esse. Neque enim datur hęc progressio nullis circumscrip- ta limitibus: alioqui enim nullum vnquam imperfectum perficeretur, aut aliunde dependens firmaretur. Cùm igitur nostra satisfactio sit infirma, & debito contracto impar, omnemque, qua pollet, vim & robur à Christi satisfactione mutuetur, eademque tota quanta est vt fundamento innitatur: fit, vt vna hęc absolutè perfecta, & independens censenda sit. Nam si huius quoque vis & energia, vel à diuina acceptatione, vel ab alio quocunque principio externo dependet, nihil omnino erit causę, cur nostram illi veluti basi incumbere tueri debeamus.

Denique, aut nullus constatum ab homine debitum ad exactam iustitię rationẽ dissoluere, gratiamque & gloriam ex condigno nobis pmereri potuit, (id quod defendi non debet, neque citra aliquam temeritatis notam defendi quoque potest. Quis enim credat plus apud Deũ posse noxam, quàm gratiam? mortem, quàm vitam? prauam peruersam ve voluntatem, quàm piam, rectam, ac sanctam?) aut Christus vtrunque excellenter potuit. Imò sola illius mors totum illud iustè promerebatur, quod nobis, vel in hac, vel in altera vita exoluẽdum erat. Tanti nanque erat mors illa, quanti erat vita, quę per illam interimebatur. Ea autem, vt nuperrimè dicebamus, precij erat infiniti, vt pote vita veri Dei.

Quòd si & morte, & ceteris omnibus, quę fecit, vel passus est, seclusis, solam precum ac supplicationum, quas fundebat, iustitiam & energiam spectes, nullum, neque in cœlo, neque in terra, neque infra terrã, vno hoc, qui exaudiretur, digniorem com-

comperias. Erat enim ille innocens, impollutus, à peccatoribus segregatus, maiestate cœlis altior: humilitate, singulari; animi submissione inferno profundior: charitatis ardore mari terraque diffusior. Sed nec quicquam omnium, aut expeti potuit honestius, aut concedi iustius, atque illud, quod ille asidua animi contentione vrgebat, ardentibusque votis vsque expetebat. Neque is enim efflagitabat mundi gloriam, aut opum copiam, aut vulgi fauorem, aut inimicorum vindictam, aut aliquid aliud eiusmodi: sed paterni honoris & nominis amplificationem, maiestatisque ac potentie eiusdem notitiam & venerationem, ac nostram tandem cum Deo pacem, & reconciliationem. Vnde etiam in diebus carnis suę preces, & supplicationes offerens pro sua reuerẽtia exauditus traditur. Constat hinc ergo, & nisi vehementer fallimur, euidenter & clarè constat, Christum Deum, ac Dominum nostrum nõ solum sufficienter pro omnium sceleribus fecisse satis, verum etiam copiosè & affluenter. Extat nanque apud ipsum non quęuis misericordia, aut propitiatio, aut redemptio, sed copiosa, & plena, & cumulata, & superabundans.

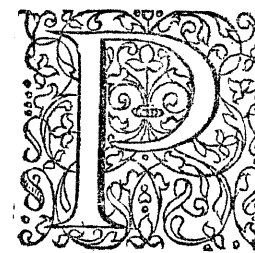
Nihil peti potuit honestius, nihil cõcedi iustius eo, quod efflagitabat Christus.

Cuiusmodi extiterint Christi vota, qualiaque petere solitus erat. Heb. 5.

Psal. 129.

Eadem illa copiosa Christi Seruatoris redemptio, meritorumque eiusdem magnitudo graui quorundam Patrum auctoritate de nouo statuitur, & confirmatur.

CAPVT NONVM.

Oterant sanè hæ rationes, ceteraque, quę ex mutua vtriusque parẽtis inter se comparatione petuntur, & iam antè allegatę sunt, lectori non omnino moroso sat esse. Verum quòd sententiam hanc pio Christiano; pectore apprimè dignam, omnibus persuasum vehementer cupiam: alteram verò huic oppositam omnino explosam, æternęque obliuioni consecratam, Patrum sententijs,

Exploenda sententia, quę Christi satisfactionẽ contracto debito imparẽ fuisse propugnant.

Sanctorumque testimonijs, quibus supra demonstratum est, ut homo in integrum restitueretur, oportuisse Deum hominem fieri, pati item, ac mori, ac tertio demum die ex mortuis exsuscitari: paucas quasdam alias, quæ de Dominicæ satisfactionis plenitudine, & perfectione ex instituto agant, adijcere hoc loco visum est.

Lib. de Verb. incar.

Athanasius: Cum certum haberet Verbum Dei, corruptionem non aliter desitutam esse in hominibus, nisi omnes morerentur, & se mortis capax non esse, ideo corpus, quod mori posset, assumpsit: ut illud rationis particeps effectum, & pro omnibus morti traditum, ad plenam satisfactionem pro omnibus sufficeret. Obserua hic Christum Redemptorem non ad quamlibet, aut precariam satisfactionem mortem degustasse, sed ad plenam. At quomodo plena est, si perfecta non est? aut quomodo perfecta est, si contracti debiti quantitati par non est?

Corpus Christi pro omnibus morti traditum ad plenam satisfactionem faceret

Ser. de Christi natiuit.

Cyrillus: Obtulit semetipsum immaculatum sacrificium Deo, & patri in odorem suauitatis. Ingens pro vita nostra precium, utpote proprium sanguinem impendit. Vnus hic nanque cunctis præstabat. Imò vniuersam creaturam multis partibus excellebat. & alio rursus loco: Quo pacto autem vnus pro omnibus mortuus iustum pro omnibus precium exoluere potuit, si perpeffionem illam puri cuiuspiam hominis fuisse dicamus? Quòd si verò Verbum secundum humanam naturam passum propriæ carnis perpeffiones quasi proprias in se transtulit, sibi que vendicauit, tunc demum vnus mortem secundum carnem omnium hominum vitæ præpoderasse rectissime asserimus. His nihil clariùs dici potest: disertè enim asserit vnus mortem secundum carnem omnium vitæ præpoderasse: tum precium pro vita nostra depensum vniuersæ creaturæ valorè multis partibus excelluisse.

Christi sanguis vniuersam creaturam multis partibus excellebat.

Orat. cont. Nestor.

Vnius mors secundum carnem omnium hominum vitæ præponderat.

Orat. de Christi natiuit.

Proclus Episcopus Cyzicenus: Alterutrum necessum erat, aut ut omnes propter condemnationem præcipites abirent in mortem, omnes enim peccauerant: aut certè ut eiusmodi precium in solutionem dependeretur, quod exactum,

con-

contractumque debitum ad iustitiæ amissim exæquaret. At qui homo, quòd peccati debito subiaceret, saluare non poterat: Angelus verò, quòd tanto redemptionis precio destitueretur, humanum genus redimere nequibat. Supererat ergo ut ille pro omnium peccatis moreretur, qui nulli peccato obnoxius erat: atque vnica hæc restabat mali solutio. & paucis interiectis rursus: Eiusmodi nullus vnquam fuit, nec est, nec erit, nisi vnus ille, & solus ille, qui secundum diuinam dispensationem ex virgine natus Deus simul & homo est. Nec enim eam solùm vim obtinet, quæ redimendæ culpæ obnoxiorum multitudini par sit, sed eiusmodi, quæ multis modis excedat. Hæc de profusa Christi satisfactione Proclus Cyzicorum Antistes.

Solus Christus ad iustitiæ amissim satisfacere poterat: quia solus Deus & homo peccati expers erat

Basilii Magnus: Quid potest inuenire homo tantum, ut det pro redemptione animæ suæ? Sed inuentum est vnū omnibus simul comparandum, quod datum est in precium redemptionis animarum nostrarum: nimirum sanctus & preciosus sanguis Domini nostri Iesu Christi, quem pro omnibus nobis effudit. Quapropter etiam magno precio redepti sumus. At quomodo vnū omnibus simul sumptis ritè comparari potest: si vnū illud non omnibus par, aut etiã maius est? Nam si vnum illud omnibus minus extitit, neutiquam tanta illa impensa opus fuit. Minus enim, non solùm in Angelo comperiri potuit, verùm etiam in homine.

Hom. 13. in psal. 48.

Sanguis Christi cum omnibus debitis nostris comparari potest.

Clemens eius appellationis sextus: Vnigenitus Dei filius de sinu patris in vterum dignatus est descendere matris, in qua & ex qua nostræ mortalitatis substantiam diuinitati suæ, in suppositi vnitare, ineffabili vnione coniunxit: id quod fuit permanens, & quod non erat assumens: ut haberet, vnde hominem lapsum redimeret, & pro eo satisfaceret Deo patri, & infrà: Non corruptilibus auro & argento, sed

c. Vnigenitus in extrauag. De poenit. & remiss.

1. Pet. 1.

Verbum

Vna sanguinis Christi gutta ad totius humani generis redemptionem facta erat.

Verbum pro redemptione totius humani generis suffecisset, sed copiosè velut quoddam profluuium noscitur effudisse, ita vt à planta pedis, vsque ad verticem capitis, nulla sanitas inueniretur in ipso. Et ne tanta illa sanguinis vis nullo fructu, aut temere profusa videri queat, subdit:

Quantum ergo exinde, vt nec superuacua, inanis, aut superflua tantè effusionis miseratio redderetur, thesaurum militanti Ecclesiæ acquisiuit, volens suis filijs thesaurizare pius pater, vt sic sit infinitus thesaurus hominibus. Quem quidem thesaurum non in sudario repositum, non in agro absconditum, sed per beatum Petrum cœli clauigerum, eiusque successores, suos in terris vicarios commisit fidelibus salubriter dispensandum: Ex proprijs & rationabilibus causis, nunc pro totali, nunc pro partiali remissione pœnæ temporalis, pro peccatis debitæ, tam generaliter, quàm specialiter verè pœnitentibus & confessis misericorditer applicandum. & paucis interiectis: De cuius thesauri consumptione aut imminutione non est aliquatenus formidandū, tam propter infinita Christi (vt prædictum est) merita, quàm pro eo, quòd quanto plures ex eius applicatione trahuntur ad iustitiam, tanto magis accrescit ipsorum cumulus meritorum.

En solidum veniarum Ecclesiasticarum fundamentum: En luculentum assertè veritatis testimonium. Definitur hîc enim claris disertisque verbis, vnicam duntaxat Domini sanguinis guttam, non ob aliquam pactionem, aut gratuitam patris acceptationem, aut aliam quamcunq; causam externam, sed ob admirabilem illam humanè naturè cum Dei Verbo coniunctionem, in totius mundi redemptionem sufficere potuisse. Tum meritorum Christi thesaurum non esse angustum, exiguis' ve cancellis circumscriptionem, sed infinitum, modisque omnibus inexhaustum, ait enim: Quantumcunque indè hauriatur, ob sui infinitatem exhauriri nūquam posse. quæ omnia vanè planeque præposterè dicerentur, si redemptionis nostrè λότρον secundum se, vt isti dicunt, finitum esset. Tum demum Christi

Ecclesiæ thesaurus ex redundantibus Christi meritis constat. Luc. 19.

Merita Christi infinita.

Nō ob aliquam pactionem, aut patris acceptationem, sed ob psonæ patientis dignitatem Christi sanguis infinitè virtutis erat.

Christi meritum non solùm per Sacramenta, sed extra Sacramenta quoque fidelibus communicatum efficax esse. Atque vnum hoc solum Sedis Apostolicæ oraculum ad dirimendam hanc litem fat esse poterat. Nec enim hæc obiter, & quasi per transennam inter aliud agendum attinguntur, sed ex instituto definiuntur, & ex cathedra pronunciantur. Scopus enim Pontificis fuit vtrunque planum facere, nempe Indulgentias Christi fidelibus vitales, ac salutare esse: easdemque non vulgari, sed validissimo solidissimoque fundamento niti, puta inexhausto infinitorum meritorum Christi thesauro: disputat ibi enim de plenaria illa Indulgentia, vel remissione, quæ anno Iubileo concedi solet.

Anselmus: B. Si omne bonum tam bonum est, quàm mala est eius destructio, plùs incomparabiliter est bonum, (esse, vel vita Christi) quàm sint ea peccata mala, quæ sine existimatione superat eius interemptio. A. Verum dicis. Cogita etiam quia peccata tantum sunt odibilia, quantum sunt mala: & vita ista tantum amabilis, quantum est bona. Inde sequitur, quia vita hæc plùs est amabilis, quàm peccata odibilia. & addit: Putas' ne tantum bonum, tam amabile posse sufficere ad tollendum, quod debetur pro peccatis totius mundi? B. Imò potest plus, quàm infinitum. A. Vide ergo quomodo vita hæc vincat omnia mundi peccata, si pro illis detur. His Anselmianis an de plenitudine satisfactionis Christi clariùs aliquid dici possit, non video.

Thomas Aquinas: Vita corporalis Christi habebat quendam infinitum valorem ex coniuncta diuinitate, in quantum non erat vita puri hominis, sed Dei & hominis. Et ideo potuit esse sufficiens recompensatio vitæ spiritualis, & præcipuè ratione eximie charitatis, ex qua offerebatur. & alio rursum loco idem: Ille propriè satisfacit pro offensa, qui exhibet offensa id, quod æquè vel magis diligit, quàm oderat offensa. Christus autem ex charitate & obedientia patiēdo, maius aliquid Deo exhibuit, quàm exigeret compensatio totius offensa humani generis:

Lib. 2. Cur Deus homo.

Vitæ Christi bonitas infinitum excedit malitiam omnium peccatorum.

3. d. 20. 3.

Vita Christi ex coniuncta diuinitate habebat infinitum valorem.

3. p. q. 48. 2.

generis: Primò quidem propter magnitudinem charitatis, ex qua patiebatur. Secundò, propter dignitatem suæ vitæ, quam pro satisfactione ponebat, quæ erat vita Dei & hominis. Tertio, propter generalitatem, & magnitudinem doloris assumpti. Et ideo passio Christi non solum sufficiens fuit, sed etiam superabundans pro peccatis humani generis, secundum illud Ioannis: Ipse est propitiatio pro peccatis nostris, non pro nostris autem tantum, sed etiam pro totius mundi.

Bonaventura: De Christi merito sentiendum est, in ipso fuisse omnem meriti perfectionem, & plenitudinem. Primò, quantum ad eum, qui merebatur, quia non tantum fuit homo, verum etiam Deus. Secundò, quantum ad tempus, in quo merebatur, quia ab instanti conceptionis suæ usque ad horam mortis. Tertio, quantum ad id, per quod merebatur, quia per perfectissimum habitum charitatis, & perfectissimum exercitium virtutis, in orando, in agendo, in patiando. Quarto, quantum ad eum, cui merebatur, quia non tantum sibi, verum etiam nobis: imò omnibus iustis. Quintò, quantum ad illud, quod merebatur nobis, quia non tantum gloriam, verum etiam gratiam, & veniam: & non tantum gloriam spiritus, sed etiam stolam carnis, & apertionem ianue cœlestis. Sextò, quantum ad id, quod sibi merebatur: quia licet sibi non mereretur glorificationem mentis, quam iam habebat, merebatur tamen glorificationem corporis, & accelerationem resurrectionis, & clarificationem sui nominis, & dignitatem iudiciariæ potestatis. Septimò, quantum ad modum, quo merebatur. Cùm enim tripliciter dicatur aliquis mereri: vel de indebito faciendo debitum, vel de debito faciendo magis debitum, vel de debito vno modo faciēdo debitū alio modo: omnibus istis modis meruit nobis, tertio autem modo tantum sibi. Hæc illi, qui propter eximiam vitæ sanctimoniam, singularemque eruditionem, inter Scholæ Theologos principem locum facile obtinent. Cæteros iuniores, quod plerique omnes horum sententiæ subscribant, lubenter missos hinc facimus.

Passio Christi pro humani generis peccatis non solum sufficiens fuit, sed superabundans.

In Breuilo. p. 4. cap. 7.

In Christo fuit omnis meriti perfectio & plenitudo.

Trifariam contingit aliquem aliquid mereri.

facimus. Subscribit eidem & Romana Catechesis quoque ex sacrosanctæ Synodi Tridentinæ decreto superioribus annis edita.

Prima, inquit illæ, & præstantissima satisfactio est illa, qua pro scelerum nostrorum ratione, etsi Deus summo iure nobiscum agere velit, quicquid à nobis debebatur, cumulatè satisfactum est. Hæc verò eiusmodi esse dicitur, quæ Deum nobis propitium ac placatum reddidit: eamque vni Christo Domino nostro acceptam ferimus, qui in cruce precio pro peccatis nostris soluto, plenissimè Deo satisfecit. Neque enim vlla res creata tanti esse potuit, quæ nos tam graui debito liberaret. & paucis interiectis: Hæc igitur plena & cumulata satisfactio est, scelerum omnium rationi, quæ in hoc seculo commissæ sunt, pariter æqualiterque respondens, cuius pondere hominum actiones apud Deum plurimum valent, & sine ea nulla prorsus æstimatione dignæ haberentur. Hæc de controuersia hac Catechesis Romana, cuius autoritas etsi non est tanta, quanta Concilij generalis, est tamen non omnino parua.

Licuisset multò plures Patrum sententias in hunc locum allegare, sed censuimus paucas hæc in rem præsentem sat esse. Quòd si qui tamen sunt, qui plures desiderant, legant hinc Origenem, Chrysostomum, Theophylactum, Euthymium, Theodoretum, Ambrosium, & alios præterea quàm plurimos sacrarum literarum interpretes ad caput quintum Epistolæ ad Romanos, & præcipuè ad illum locum, Non sicut delictum, ita & donum: Tum ad illud Hebræorum quinto versum, Exauditus est pro sua reuerentia: Tum ad illud Psalmistæ demum, Apud Dominum misericordia, & copiosa apud eum redemptio. & comperiet permulta sententiam, quam hinc defendimus, validè corroborantia.

X x 2

Christum

sess. vii.

Tit. de Satisf.

Quicquid Deo à nobis debebatur, cumulatè per Christum solutum est. Christus in cruce plenissimè satisfecit.

Qui authores quoque loco de plena cumulataque Christi satisfactione arguant.

*Christum Deum ac Dominum nostrum cumulatè id totum, quod
debeatur, exoluisse, sacras quoque Scripturas non
prorsus obscurè testatum facere.*

CAPVT DECIMVM.

In rebus præcipuè contro-
uerfis nõ idẽ
omnibus sen-
sus, nec eadẽ
omnium ad
capeffendum
verum prom-
ptitudo.

Scripturæ &
Patres fami-
liariùs agunt
de ipsa Satif-
factiõe secun-
dum se, quàm
de satisfacti-
onis modo.

Cap. 53.
Matt. 8.

Væ hæcenus ex Patrum monumentis, hu-
manæque rationis thesauris in medium at-
tulimus, ea Christum Redemptorem no-
strum nõ vulgari imperfectõe modo pro-
scelerum nostrorum ratione satisfacisse o-
stendunt, sed perfectissimo absolutissimõe
que: Atque ideo, si omnes eiusdem essent
animi, aut ad verum capeffendum æquè parati, alijs firma-
mentis nullis opus hïc esset. At quia non desunt, qui Spiritus
sancti oraculis, Scripturæque testimonijs quanquam minùs
evidentibus, & magis mouentur, & faciliùs quoque persua-
dentur, quàm Scholæ argumentis, vel Patrum sententijs: non
erit ab instituta disputatione alienum, si ad propositam hïc
controuersiam non nihil lucis & authoritatis ex sacris quo-
que literis adiunxerimus. Agunt sanè Scripturæ, quemadmo-
dum & multi quoque Patres, & veteris Ecclesiæ doctores, de
ipsa Christi satisfactiõe secundum se familiaris, quæ de satisfac-
tionis modo: Veruntamen vt ex ijs, quæ hoc loco subijcere
visum est, liquet, ipsum quoq; modum nõ prorsus dissimulant.

» E saias: Vidimus eum despectum, nouissimum virorum, vi-
» rum dolorum, & scientem infirmitatem. Verè languores no-
» stros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit. Et nos reputa-
» uimus eum quasi leprosum, & percussum à Deo, & humilia-
» tum. Ipse autem vulneratus est propter iniquitates nostras, at-
» tritus est propter scelera nostra. Disciplina pacis nostræ super
» eum: & liuore eius sanati sumus. Omnes nos quasi oves erra-
» uimus: & posuit Deus in eo iniquitatem omnium nostrum. Et
» Dominus voluit contere eum in infirmitate. His cognata
sunt hæc Apostolorum principis:

Chri-

Christus, ait, passus est pro nobis, vobis relinquens exem-
plum, vt sequamini vestigia eius. Qui peccatum non fe-
cit, nec inuentus est dolus in ore eius. Qui cum maledicere-
tur, non maledicebat: cum pateretur, non comminabatur: ce
tradebat aut iudicanti se iniuste. Qui peccata nostra pertulit ce
in corpore suo super lignum, vt peccatis mortui iustitiæ vi- ce
uamus: cuius liuore sanati sumus. & capite proximè præce- ce
dente: Non corruptibilibus auro vel argento redẽpti estis de ce
vana vestra conuersatione paternę traditionis, sed preciofo ce
sanguine quasi agni immaculati Christi, & incontaminati. & ce
hæc rursum discipuli dilecti: ce

Filioli mei, hæc scribo vobis, vt non peccetis. Sed & si quis ce
peccauerit, aduocatum habemus apud patrem Iesum Chri- ce
stum iustum. Et ipse est propitiatio pro peccatis nostris, ce
non pro nostris autem tantum, sed etiam pro totius mun- ce
di. & infra: Scitis quia ille apparuit, vt peccata nostra tolle- ce
ret, & peccatum in eo non est. & alio item loco: Sanguis Iesu ce
Christi filij eius emundat nos ab omni peccato. & in sua reue- ce
lacione: Dilexit nos, & à peccatis nostris lauit nos in sanguine ce
suo. & in Euangelio: Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata ce
mundi. & hæc tandem Apostoli Pauli: ce

Vnus enim Deus, vnus & mediator Dei & hominum, ho- ce
mo Christus Iesus, qui dedit redemptionem semetipsum pro ce
omnibus. & ad Hebræos: Christus assistens pontifex futuro- ce
rum bonorum, per amplius & perfectius tabernaculum non ce
manu factum, id est, non huius creationis, neque per sangui- ce
nem hircorum, aut vitulorum, sed per proprium sanguinem ce
introiuit semel in sancta æterna redemptione inuenta. & ad ce
Romanos: Omnes peccauerunt, & egent gratia Dei, iustifica- ce
ti gratis per gratiam ipsius, per redemptionem quæ est in ce
Christo Iesu, quem proposuit Deus propitiatorem per fidem ce
in sanguine ipsius, ad ostensionem iustitię suæ in hoc tempo- ce
re. & infra: ce

Si cum inimici essemus, reconciliati sumus Deo per mor- ce

X x 3 tem

» tem filij eius : multò magis reconciliari, salui erimus in vita
 » ipsius. & paucis interiectis : Sed non sicut delictum, ita & do-
 » num. Si enim vnus delicto multi mortui sunt, multò magis
 » gratia Dei & donum, in gratia vnus hominis Iesu Christi in
 » plures abundauit. Et non sicut per vnum peccatum, ita & do-
 » num. Nam iudicium quidem ex vno in condemnationem,
 » gratia autem ex multis delictis in iustificationem. Si enim
 » vnus delicto mors regnauit per vnum, multò magis abun-
 » dantiam gratiæ & donationis & iustitiæ accipientes, in vita re-
 » gnabunt per vnum Iesum Christum. Et contentionem illam
 » inter Christum & Adamum absoluens, hæc subdit: Igitur sic-
 » ut per vnus delictum in omnes homines in condemnatio-
 » nem, sic & per vnus iustitiam in omnes homines in iustificati-
 » onem vitæ. Sicut enim per inobedientiam vnus hominis pec-
 » catores constituti sunt multi, ita & per vnus obediendum iu-
 » sti constituentur multi. Lex autem subintravit, vt abundaret
 » delictum. Vbi autem abundauit delictum, ibi superabundauit
 » & gratia, vt sicut regnauit peccatum in mortem, ita & gratia
 » regnet per iustitiam in vitam æternam, per Iesum Christum
 » Dominum nostrum.

En quæ de iusta plenaque Christi satisfactione hucusque
 asserta sunt, ea cum diuinis Scripturis adedò non pugnare, vt
 valida quoque firmamenta inde colligant. Nam si vnigenitus
 Dei filius homo factus ad iustitiæ legem pro peccatis nostris
 non satisfecit, neque satisfacere potuit, vt isti dicunt: quomo-
 do, obsecro, pijssimus pater, qui mortem non fecit, nec delecta-
 tur in pœnis mortaliū, vnicū gnatū suum tam diris modis pas-
 sus est concidi, vulnerari, cōspui, humiliari, atteri? An non sat
 erat posteaquam, quod debebatur, integrè exoluere non po-
 terat, vt istis placet, vti bona fide, promptoq; animo id præsta-
 ret, quod commodè præstare poterat, citra tantam, tamque
 immanem, ac indignam vexationem, excarnificationem, des-
 pectionem? Certè principes, ciuilesque magistratus vades,
 vel obsides alioqui insontes, non ita excipere solent, etiam si
 aliàs.

Sap. 1.
 Si Christus
 ad iustitiæ le-
 gem satisfacere non po-
 tuisset, cœle-
 stis pater di-
 ros illos cru-
 ciatu ab eo
 nō exegisset.

Esa. 53.
 Matth. 8.

aliàs seueriores extiterint. Quomodo rursus omnes ille lan-
 guores, dolores, ac iniquitates nostras verè portauit, vt hic
 clarè asseritur, si integrè perfecteque eas non portauit? nec
 enim aliud est verè portare, hoc est, pœnas debitas in corpore
 suo luere, quàm integrè perfecteque luere. Sicut quoque aliud
 non est verè, quod debebatur, dissoluere, quàm integrè perfe-
 cteque dissoluere: nec aliud est verum aurum, aut verus homo,
 quàm perfectum aurum, aut perfectus homo.

Quomodo cœlestis pater non mirus rerum estimator est,
 qui maioris facit nostram mortem, quàm filij sui vitam? aut
 contra maioris nostram vitam, quàm filij sui mortem? tan-
 tamque vsq; adedò nobilis, ac preciosi sanguinis profusionem?
 Sanè si vnam duntaxat sanguinis guttam pro vniuerso debito
 ab homine contracto, incarnatum Dei Verbum dependisset,
 multum per omnem modum dependisset, & fortè tantum, vel
 eo etiam amplius, quātum erat totum illud, quod debebatur.

Quanto ergo magis nunc totum illud integrè exoluit, cum
 iam non vnam aut alteram tantum sanguinis guttulam depen-
 derit, sed omnes ad vltimam vsque: imò verò seipsum totum
 in sacrificium & holocaustum tradiderit? Si ergo his omnibus
 nondum factum est satis ad iustum, profectò, aut vita morta-
 lium estimator nimis magno, aut certè vita & sanguis Christi
 nimis paruo: eligant illi vtrum horum voluerint.

Quomodo certa, vt Ioannes asserit, pro totius mundi pec-
 catis propitiatio existit, si ne pro vno quidē homine ad exactam
 iustitiæ bilancem satisfecit, neque satisfacere potuit? Si qui-
 dem rationes, quibus illi euincere se credunt ad iustitiæ æqua-
 litatem mundum redimere non potuisse, si quid probant, pro-
 bant etiam ne vnum quidem hominem ad iustum simpliciter
 redimere, aut ex peccato liberare potuisse. Quomodo omnis
 peccati expers, & innocens per omnia apparuit, quò peccata
 nostra tolleret, si, vt quidam docēt, peccata nostra reuera non
 tollit, sed tantum radit? aut si non æquo iustoque precio, sed
 congrui tantum, à peccati & diaboli seruitute nos liberauit?

Qui integrè
 non satisfac-
 iunt, nec ve-
 rè quoque sa-
 tisfaciunt.

1. Pet. 2.

c. Vnigenitus
 extrauag.

Si Christi san-
 guine pro pec-
 catis nostris
 nondum ple-
 nè est satisfac-
 tū, aut Chri-
 sti sanguis &
 mors ducitur
 nimis paruo,
 aut certè vita
 nostra estima-
 tur nimis ma-
 gno.

1. Ioan. 2.

Si quid pro-
 bant Antago-
 nistarum ra-
 tiones, pro-
 bant Dei fili-
 um ne vnum
 quidē homi-
 nem ad iustum
 redimere po-
 tuisset.

1. Ioan. 3.
 Ioan. 1.

Quo-

1. Ioan. 1.
Apoct. 1.

Quomodo sanguis Iesu Christi ab omni peccato nos emundauit, aut suo nos sanguine abluuit: si à peccatis non verè expiamur, aut emundamur, sed expiati tantùm vel emundati censemur, cùm intus interim equè ac antè immundi maneamus? aut si ipse Christi sanguis sua virtute, & merito nos non expiat, sed patris tantùm acceptatio, gratuitave eiusdem condonatio? Quomodo vnus ille Dei & hominum mediator, homo Christus Iesus, semetipsum pro omnibus in redemptionem dedit: si nullum ex omnibus iustè redemit, aut redimere valuit?

1. Tim. 2.
Frustra Christus pro omnibus redemptionem se dedit, si nullum iustè redemit
Heb. 9.

Quomodo non per hircorum, aut taurorum, sed per proprium sanguinem in ἀχείροτο ἱερὸν illud tabernaculum ingressus, æternam redemptionem inuenit: si per se, aut ex se illam non inuenit, aut integrè non inuenit, sed ex minima tantùm parte? Statuunt illi enim, quicquid Christus exoluit, aut quouis modo exoluere potuit, totum illud simpliciter finitum extitisse: Debitum autem conflatum simpliciter fuisse infinitum. Clarum est autem finitum omne minimam infiniti partem vix in se complecti: quippe cùm inter hoc & illud nulla vera ac propria intercedat proportio. Certè Apostolus non ita abiectè de Christi sanguine sentit, & loquitur, sed planè heroicè, ac magnificè. Si, inquit ille, sanguis hircorum, & taurorum, & cinis vitulæ aspersus, inquinatos sanctificat ad emundationem carnis, quanto magis sanguis Christi, qui per Spiritum sanctum semetipsum obtulit immaculatum Deo, emundabit conscientiam nostram ab operibus mortis, ad seruiendum Deo viuenti? quasi dicat, nullæ animorum sordes sunt tantæ, nulla scelera tam nefaria, quæ preciosus ille sanguis integrè ac purè expiare & abolere non queat.

Heb. 9.

Nullæ sordes, nulla scelerata tâta, quas vel quæ preciosus Christi sanguis integrè expiare & abolere non queat.

Rom. 3.

Rom. 5.

Quomodo Deus Christum in sanguine suo propitiatorem proposuit ad ostensionem iustitiæ suæ, si per sanguinem illum ne minima quidem parte suæ iustitiæ factum est satis? Quomodo Deo per mortem filij sui verè reconciliati sumus, si mors illius non fuit vera & propria illius reconciliationis causa, sed causa.

causa tantùm sine qua non: Quia videlicet Deus Opt. Max. hoc medio ad salutem nostram vti voluit, non quòd sufficiens, aut per se idoneum esset, sed quòd præ ceteris illud placeret? Quomodo tandem maius est donum, quàm delictum, aut vberior gratia, quàm culpa, si illud ipsum donum, vel illa ipsa gratia culpam non exæquat, sed multis partibus infra illā existit? Cùm ergo omnia hæc sint absurda, maiestateque, & charitate, qua erga nos vsus est filius Dei, prorsus indigna: simpliciter statuendum, publiceque prædicandū est, Christum Deum ac Dominum nostrū, non manca, aut mutila, aut imperfecta mensura pro scelerum nostrorum ratione fecisse satis, sed conferta, sed coagitata, sed supereffluente, vt est in Euangelio.

Rom. 5.
Antagonistarum sententia multa absurda, maiestateque & charitate Christi indigna, includit.

Luc. 6.

Quæ contra confertam illam cumulatamque Christi Domini satisfactionem ab Antagonistis adferuntur, ea, quæ enixè illi obtinere contendunt, validè non obtinere.

CAPVT VNDECIMVM.

Primum ac præcipuum Antagonistarum argumentum.

Vt de absolute iusta Christi Domini nostri satisfactione exposita sunt hæcenus, ea illustriora euadent, si illorum rationes & firmamenta proposuerimus, propositaque refuta uerimus, qui Christum Seruatorem nostrum non tam ad rei æqualitatem pro peccatis nostris satisfecisse arbitrantur, quàm secundum legis iustitiam, liberalemve æterni patris acceptationem. Et primò quidem eiusmodi argumentationem instituere solent: Finitum & infinitum, neque inter se reciprocant, neque se mutuo exæquant, neque inter se recipere, aut se inuicè exequare vllò modo possunt: Atqui peccatum simpliciter est infinitum, meritum autem & satisfactio Christi simpliciter sunt finita, suisque limitibus circumscripta. Christus itaque non ex condigno promeritus est nobis gratiam, aut

Antagonistarum arg. Debitum infinitum, redemptionis nostræ precium finitum, non ergo iustum.

Y y

glori-

gloriam, aut peccatorum remissionem, aut aliud quodcumq; eiusmodi, sed tantum ex congruo: hoc est, non ex equalitate rei impensæ, sed tantum ex gratiosa Dei Opt. Max. acceptatione.

Quod aut quoduis mortiferum peccatum (nam de venialibus hic non disceptamus) simpliciter sit infinitum, hoc est, non solum obiectiue, & extrinseca quadam ratione, ex eo nimirum, quod infinitè bono, infiniteq; potenti ac sapienti aduersum existat; verum etiã secundum se, ac intrinsecè, id ex tribus utcumq; perspicui colligiq; potest: nempe ex pœna, quã iuste pmeretur, & qua iuste quoque, nisi per poenitentiam aboleatur, apud inferos multatur: tum rursus ex dano, quod suo auctori conciliat: tum demum ex malo, quod vitæ auctori, si quod malum in illum caderet, inferre natum est. Cõstat nanq; vnumquodq; capitale flagitium infinita pœna secundum se dignum esse. Infinita autem non tantum secundum morã vel extensionem, verum etiam, vt pijs quibusdam & eruditis viris placet, secundum acerbitatem, vel intensionem, si quam eiusmodi pœnam, iustus scelerum vltor Deus peccatori inferre vellet, vel homo peccator tantæ huius pœnæ capax existeret. Sed neq; sempiterna morte, immensaq; illa pœna dignum solum vnumquoduis mortiferum scelus secundum se censetur: sed re ipsa quoq; eiusmodi pœna apud inferos plectitur. Christus autem, neque infinito tempore, neq; infinita quoq; acerbitate nostri causã excruciatu est aliquando, neq; infinite quoq; excruciarı quandoque potuit. Quod si pœna, quæ vni dũtaxat sceleri debetur, tantum excedit omnem pœnam & cruciatum, quem Christus Dominus vnquam in hac mortali vita sustinuit: quid nos de ijs pœnis ac supplicijs cogitare par est, quæ omnibus mundi peccatis in vnum conflatis debentur? & iam vel actu peccatoribus interrogantur, vel olim in omnem æternitatem irrogabuntur?

Constat deinde vnumquodq; lethale peccatum tantum damnum suo auctori adferre, quantum est comodum vel bonum, quod eundem orbat: At priuat illud bono modis omnibus infinito, nempe Deo: tum sempiterna illa cœlestis regni hereditate, iucundissimoque diuorum & Angelorum omnium consortio, nec non

Mortiferi peccati infinitate ex tribus colligunt Antagonistæ: nimirum ex pœna, qua plectitur: ex dano, quod auctori suo adfert: & ex detrimento, quod Deo inferre natum est.

Lethale peccatum infinita pœna dignum.

Peccatum mortale plectitur infinita pœna Christi cruciatu non fuerunt infiniti, neque extensiuè, neque intensiuè.

Tantum est damnum, quod peccatum adfert, quantum est comodum quo priuat. Lethiferum peccatum orbat bono infinito

per-

perpetua eorundem amicitia & familiaritate: tum eterna tandem animæ & corporis vita. Nã etsi neutrum horum intereat vnam simpliciter, iuris tamen fitione vtrumq; intermori dici potest. Quandoquidẽ in perpetuis miserijs, & cruciatibus miserum spiritum trahere, aliud nihil est, quàm perpetua quadam morte, & internecone vrgeri: Vel quadam potius assidua animi contentione ad interitum festinare, & tamen ad vitæ terminum nunquam peruenire. At Christus nihil horum per se simpliciter attulit, neque adferre potuit, sed tantum secundum quid. Mors enim illius non est primaria, ac principalis tantarum opum causa, sed causa tantum sine qua non.

Constat tandem quoduis peccatum, per se, & quasi data opera malum quoddam infinitum prepotenti Deo intetare. Nam si vlla omnino tristitia animi egritudo in illum caderet, profecto offensa in illum admissa non posset grauem illi animi molestiam non adferre, & per consequens interna beatitudine, totoque, quod habet, esse eundem non orbare: quippe cum non aliud sit ipsi esse, & Deum esse, & beatum esse, sed vnum idemq; prorsus. Christus autem per nulla omnino, quæ, vel ageret, vel pateretur, aliquod infinitum bonum, aut aliquod infinitum esse adferre ipsi potuit. Imò ne bonum quidem vllum, vt qui, neque per se, neq; per accidens maioris alicuius boni capax existat. Et vt maximè aliquod recens natum gaudium in illum caderet, adhuc totum illud esset externum & aduentitium, & per consequens omnis felicitatis fontem per se beatum efficere non posset: Nec enim summa illa felicitas adest illi ab aliquo extrinseco, sed ab intrinseco: peccatum autem, vt modo ostensum est, intrinsecè illius beatitudini exitium molitur: tametsi aliunde impeditum huc peruenire non queat.

Et quod de mortifero peccato hoc loco aseritur, hoc ipsum & de originis vitio suo quoq; modo asertum accipiatur. Nam & illud quoque ortum est ex malitia quadam infinita, nempe ex primi hominis scelere: & impellit ad malum quodammodo infinitum, puta ad quæuis flagitia, vel certè nunquam ad tam multa, quin semper velit & possit ad plura.

Yy a Patet

In dñis cruciatibus perpetuo viuere, est quoddam perpetuum mori-

Peccatum diuine beatitudinis aduersum.

Peccatum intrinsecè Dei felicitati aduersatur.

Originis peccati suo modo est infinitum.

Vis infinita
minor mort.
peccati mali-
tia expugna-
re non potest

Patet ergo peccatū nō solū extrinsecè vel obiectiue malū quoddā infinitū esse, verū etiā intrinsecè: Atq; ideo vim infinita minorem illius malitiam expugnare nequaquam posse.

Antagon. arg.
Christi meri-
tum, neque
ex se fuit infi-
nitum, neque
ex parte gra-
tiæ, neque ra-
tione perso-
næ, ergo sim-
pliciter fini-
tum.

Quòd aut, quæ Christus Dominus salutis nostræ causa fecit, vel pertulit, ex se nō fuerint infinita, sed finita, suisq; cācellis interclusa, illud eiusmodi ratiocinatiōe ostēdi potest: Si incarnati Verbi opera in ratione meriti, vel satisfactionis fuissent infinita: (in genere enim rerū finita fuisse nemo dubitat) aut eā infinitatē traxissent ex intrinseca ipsorum operum vi, perpeffionum ve natura: aut ex gratia, ex qua tanquā ex principio interno proximè dimanabant: aut certè ex personæ, quæ operabatur, vel patiebatur, dignitate. Primum horum dici non potest: siquidem Christus homo eiusmodi opera edere potuisset, etiam si à Verbo seiunctus *ἀυτοπροσώπως* substitisset. Imò verò id genus officia secundū speciem, à quo uis homine edi possent. Quid enim fecit, aut pertulit Christus, seclusis miraculis, quæ diuinæ virtutis opus erant, quod alius cœlestis gratiæ dono ornatus, secundū genus aut speciem non fecerit, aut non pertulerit, aut certè perferre aut facere non poterit? Ieiunauit Christus, ieiunârunt & alij quoque: orauit, & alij: docuit, docuerunt & alij: diros cruciatus pertulit, pertulerunt & alij: cruci tandem affixus mortem oppetijt, simili supplicio extincti sunt & alij: Et tamen nihil horum omnium ad iustum simpliciter pro omnium hominum peccatis, aut meritorium, aut satisfactorium erat.

Miraculū di-
uinæ virtutis
opus.

Sed neq; secundū quoq; concedi potest. Nam etsi donetur Christi gratiā extitisse tantā, quantā pura creatura capere potest: communi tamen Theologorū sententia non erat infinita.

Christi gratia
non fuit infi-
nita.
Peccata mor-
taliū non nu-
mero, sed pō-
dere sunt in-
finita.

Peccata aut in Deum commissa, & quæ in eundem committi adhuc possunt, quauis non numero, pondere tamen & malitia sunt infinita: Quare, vt paulò antè demonstratum est, & ex Scripturis quoque manifestum est, puniuntur tempore infinito. Præterea si ex gratiæ magnitudine infinita illa satisfaciendi aut promerendi vis dimanasset, solus homo (quod ta-

men

men antè negatum fuit, & rectè negatū fuit) pro totius mundi sceleribus perfectè satisfacere potuisset. Quandoquidem integrum erat præpotenti Deo tantam diuo Petro, vel Paulo, vel alteri cuicumque homini gratiam infundere, quantam infuderat Christo. Opera ergo Christi Redemptoris ex gratiæ magnitudine non erant infinitè satisfactoria, aut infinitè meritoria.

Si qua ergo Christi Domini opera infinita merendi, aut satisfaciendi vi pollebant, eam vtique vim non aliunde, quàm ex hypostaseos, cui humana natura indissociabili vinculo cōiuncta erat, immensitate & maiestate, hauriebant. Sed neque hinc quoque infinitum aliquod robur hausisse putandum est. Nam etsi Christus verè fuerit Deus, pro nobis tamen non satisfaciebat vt Deus, sed vt homo. Nec enim orabat, aut ieiunabat, aut iter faciebat, aut defatigabatur, aut patiebatur, aut moriebatur vt Deus, vt nōrunt omnes, sed vt homo. Quandoquidem quod faciebat vt Deus, nō solus faciebat, sed vnà cum Patre, & Spiritu sancto. Atqui secundū hominem nō solū Patre & Spiritu sancto, verū seipso quoq; minor erat. Christus itaque, vt homo, non erat infinitus, sed finitus, suisq; cancellis ac limitibus circumscribitus. Solus enim Deus, vt Deus, simpliciter est infinitus.

Christus non
satisfaciebat
vt Deus, sed
vt homo.

Quæ facit vel
fecit Christus
vt Deus, non
solus facit,
sed vnà cum
Patre & Spi-
ritu sancto.

Quæ de filij Dei secundū naturam assumptam circumscriptione hoc loco dicuntur, ea illis, qui Apostolos legerunt, vel Christi œconomiam, quæ in Euangelij & Symbolis nobis proponitur, accuratè expenderunt, ignōta esse non possunt.

Christus secū-
dum naturā
assumptam
patre minor.

Legimus hinc enim: Quid est homo, quia memor es eius? aut filius hominis, quoniam visitas eum? Minuisti eum paulominus ab Angelis, gloria & honore coronasti eū Domine. rursum: Eum, qui modico quàm Angeli minoratus est, videmus Iesum propter passionem mortis, gloria & honore coronatum, vt gratia Dei pro omnibus gustaret mortem. demum: Si diligeretis me, gauderetis vtique, quia vado ad patrem: quia pater maior me est. Certum est autem hinc illum de natura as-

Psal. 8.

cc

cc

cc

cc

cc

cc

cc

cc

cc

cc

cc

cc

cc

cc

cc

cc

cc

Yy 3. sumpta.

sumpta seorsum nō loqui, sed de persona, quatenus in eiusmodi natura subsistēs iam tum immolatum se ibat. Sed planius de hoc ipso Athanasius in Symbolo: Fides, inquit ille, recta est, vt credamus, & confiteamur, quia Dominus noster Iesus Christus Dei filius, Deus & homo est. Deus ex substantia Patris ante secula genitus: homo ex substantia matris in seculo natus. Aequalis Patri secundum diuinitatem, minor Patre secundum humanitatem. Hic sanè non de hac, vel illa natura seorsum differit Athanasius, sed de persona secundum hanc, vel illam naturam. Hęc vna enim est, quę eadē ad numerum manens, modò æqualis, modò minor affirmatur.

Primi argumenti epilodus.

Cum itaque Verbum incarnatum per mortem, & crucem, & cętera, quę paulò antè exposuimus, gratiam, & gloriam, & peccatorum remissionē, & cętera eiusmodi nobis promeruerit: consequens sit, opera illa ex se non fuisse infinita simpliciter: quippe cum ipsamet persona operans secundum naturam assumptam non esset infinita absolutè, sed finita, vt pote patre minor: sed tantum secundum quid, nempe secundum gratiosam æterni Regis acceptationē. Nam cum hypostasis illa non solum secundum se, sed etiā secundum naturam assumptam Deo esset gratissima, potuit is, salua iustitię suę lege, Christi actiones, & perpeffiones, tametsi contracto debito secundum se impares, veluti pares ac omnino sufficientes, in plenam satisfactionem admittere.

Dilucida primi huius argumenti solutio.

Primum Antagonistarum Arg. sumit tanquam certum, quod est planè incertum.

Ad hoc argumentum, quod, quanta potuimus vi & energia, in Antagonistarum gratiam proposuimus, (Sunt enim viri Catholici, & de Catholica Ecclesia benè meriti) paucis responderi posset: Totam hanc argumentationis seriem falso principio niti. Ponit enim tanquam certum, quod est planè incertum, imò verò manifestè falsum: puta quoduis lethale peccatum secundum se absolutè & intrinsecè infinitum esse. Nam cum quæuis in Deum offensa certo aliquo hominis actu

actu constat, (Peccatum nanque omne, Augustino definitore, est dictum, vel factum, vel concupitum contra legem Dei) fieri nullo modo potest, vt vlla omnino earum intrinsecè, hoc est, secundum actus substantiam, actusve eiusdem deformitatem sit infinita simpliciter. Siquidem tanta, & non maior est actus cuiusque vitiosi prauitas, deformitas, vel obliquitas, quanta est bonitas, hoc est, modus, species, & ordo: aut ea certè rectitudo, aut venustas, quos vel quas actui eiusmodi, adesse oportebat, & non aderat. Quippe cum ex propria vi aliud sit nihil peccatum, quàm quædam voluntaria à legis præscripto exorbitatio: Vel certa quædam modi, speciei, & ordinis priuatio. Atqui eiusmodi bonitatē, modum, speciem, ordinem, rectitudinem, aut venustatem intra certos terminos contineri, ambigere non licet.

Mitto hęc, non vnum peccantium omnium scopum, nec eandem omnium malè agentium voluntatem esse, nec similem quoque scelerum omnium faciem: Siue rem, in quam illa cadunt, spectes: siue legem rursus vel præceptum, quod infringunt: siue virtutem tandem, cuius interitum moluntur: sed aliam atque aliam. Et tamen si singula absolutè, hoc est, intrinsecè & extrinsecè essent infinita, difficile foret aliud quod quantitatis discrimen inter adulterium & homicidium, cęteraquę quæ mortifera appellantur, assignare. Nihil enim maius extat omni ex parte infinito.

Si qua ergo infinitas lethifero peccato cohæret, eam ex illo, in quem committitur, petere oportet. Dici enim solet, eò vnumquodque peccatum haberi gratius, quò id, in quod designatur, extiterit excellentius. Deus autem excellit summè. Verum ad hanc peccati infinitatem infringendam, vel labefactandam haud magno opus fuerit molimine. Nam vt peccatum ratione obiecti, eiusve, in quem committitur, consideratione censetur magnum, vel paruum, finitum, vel infinitum: ita eadem illa obiecti æstimatione obseruata, quoduis quoque studiosum opus, propter

Nullum peccatum intrinsecè est infinitum.

Tanta est prauitas cuiusque actus mali, quanta est rectitudo, vel bonitas, quæ adesse oportuit, & non adest.

Non idè peccantium omnium scopus, nec eadè peccatorum omnium ratio.

Vt peccati ratione, obiecti dicitur infinitum: ita bonum quoque opus eadè ratione dici potest infinitum.

Deum

Deum summè dilectū exercitum; & quoduis rursū supplicium, eiusdem præpotentis Dei causa æquabili animo toleratum, vel vltro etiam susceptum, infinitum vicissim censeripotest. Et id quidem eò iustius, quò propensior est Deus ad exoluendum præmia benè merentibus, quàm ad irrogandum supplicia fontibus.

Per pauci ex absoluto contemptu in Deū peccant.

Cui & illud quoque nō iniuria adiungi queat: nempe per paucos comperiri, qui ex absoluto contemptu in Deum peccant. Sunt enim, qui inter peccandum de Deo nihil quicquam cogitāt: vt vulgares maiori ex parte omnes. Sunt rursū, qui peccatum citra vllam Dei offensionem constare posse ex animo exoptent, & secūs constare non posse vehementer dolent: Cuiusmodi sunt nonnulli, qui etsi cætera sint non omnino mali, carnis tamē infirmitate victi, tentationum impetui malè plerunque cedūt. Sunt denique, qui sceleribus suis gratum se Deo obsequium præstare credunt: Vt quondam pagani in sanctos Dei martyres immaniter sæuientes: & hac ætate infani quidam hæretici omnia sacra profanantes. Et hæc quidem vel sola in propositi argumenti solutionem sat esse poterant. Verū quia non minus studium est nobis in vtranque partem disputando materiā illustrare, & quæ suprā de cumulata Christi Redemptoris nostri satisfactione, & merito constituimus, confirmare, & viam nihilominus ad nostram satisfactionem paulatim munire, quàm rationes, quæ in alterius partis subsidium adferri poterant, refellere: singula primæ huius argumentationis membra, ac partes seorsum discutere, & explanare visum est.

Peccatum per accidens in finiti temporis poena plebitur.

Cū ergo allegant iure tantam censendam esse noxam, quāta est poena, quam iustè promeretur; eiusmodi autem, nec breuem esse, nec leuem esse, sed infinitam, longèque atrocissimam: cum grauibus quibusdam Theologis responderi potest, nullum omnino peccatum infiniti temporis poena per se puniri, sed si quod eiusmodi poena punitur, per accidens tantū puniri. Vel, quod in idem redit: nullum omnino hominem,

nem, vel Angelum, quantumlibet sceleratum, per se primò, & proximè propter quodcunque flagitium infinitæ poenæ debitione constringi, sed tantū per accidens, & secundariò, & quasi ex consequenti. Hoc autem quī fiat, aut cum ratione constet, paucis sic accipe.

Certum est, quicūque temere id violat, quod lege cautum extat, eum, & in legem, quam infringit, iniurium: & in proximum, quem malo exemplo grauitè lædit, & nonnunquam etiam perdit, iniquum: & in ipsum nihilominus legislatorem, non proximum tantū, sed primum quoque supremūque, (ab hoc enim proximè, vel remotè fuit omnis omnino bona, & sancta, & vtilis, & necessaria lex) contumeliosum existere: vt qui honorem, & reuerentiam, nec non obedientiam quæque, quæ ab omni creatura summo iure illi debentur, nefariè ipsi deneget. Ex ea autem diuinæ legis contemptione, denegatiq̄ue vel violati honoris ac reuerentiæ scelere, quod legis præuaricationi perpetuò, ac necessariò coniungitur, nascitur odium, & animorum abalienatio. Ex animorum abalienatione porrò & odio consurgit certa quædam deliberataque vlciscendæ rebellionis voluntas: duratq̄ue ac perstat illud voluntatis propositum immotum, donec illius, qui offenderrat, vel contempserat, voluntate per poenitentiam demutata, id in integrum restituatur, quod per contemptum, vel rebellionem ablatum fuerat. (Inimicus nanque & improbus domini sui contemptor, quousq; pertinaci animi studio in contemptiois ac rebellionis scelere perstiterit, puniri debet, & quidem in omnem æternitatem, si in cōcepto contemptu vel odio in omne æuum obdurauerit: id, quod in dæmonibus, ac ceteris damnatis locum habet. Hi enim conceptum semel in Deum odium, factum, cōtemptum, nunquam exuunt, nunquam remittunt. Et quia peruersam mentem nunquam mutant, conceptumque animo odium ac factum nunquam relaxant, fit, vt à poenis, miserijs, ac cruciatibus, quibus obstricti tenentur, nunquam emergant.) Tandem ex efficaci puniendi

In legem temere peccas, & in legem, & in legislatorem, & in proximum iniurius est.

Improbis domini sui contemptor, nisi resipiscat à poenæ debito absolui nō debet.

Ex legis prauaricatione nascitur ira, uiscerūque studium, hinc consequitur poena parua vel magna, p ratiōe delicti voluntate infertur poena, sed nunquam æterna, nisi per accidens: ex eo nimirum, quod peccator à concepto contemptu, vel odio, vel rebellione nunquam desistit.

Quæ de obliqua, & quasi remota poenarum debitione, earrundemque condemnatione hîc exponuntur, ea ratione niti ex poenitentię analogia perfacile colligi potest. Constat enim

poenitentia, si modò ardens, vereque incensa extiterit, omnem prorsus noxam, & poenā abolere: sed hanc obliquè & quasi remotè, illam proximè ac per se. Primò nanque & proximè & per se antè reum, hoc est, inimicū & exosum, in offensi gratiam & amicitiam restituit: gratia autem & amicitia offensi numinis instaurata, statim è poena æterna, quam peccator antè debebat, expungitur æternitas. Nam etsi amicus, vel filius puniri queat, & puniri quoque, ne peccata impunita maneant, interdum solet, non tamen perpetuò: aliàs enim inter amicum vel filium, & capitalem hostem nihil discriminis intercederet. Quemadmodum ergo vera poenitentia primò, & per se redintegrat amicitiam, per amicitiam autem perimit inferni poenam, vel inde eximit æternitatem: ita actus uiciosus per se primò, & proximè, propter adiunctum formalem vel virtualem contemptum, diuini que honoris & obseruantia neglectum, progignit inimicitiam, & odium: Hęc deinde in offenso numine excitant puniendi studium, uindictęque uoluntatem: hęc tandem, si nulla intercedente poenitentia uitæ ue emendatione impediuntur, promeritas irrogant poenas.

Incensa poenitentia tollit omnē noxam & poenā, sed non eodem ordine.

Contritio ex debita inferorū poena expungit æternitatem.

Cum ergo vnigenitus Dei filius hominum causa homo factus, honorem, & reuerentiam, quas Adamus per se, vel per posteros suos, quod ad se quidē attinebat, abstulerat, per summum obedientia ac reuerentia cultum excellentissimo modo restituerit: fit, ut pro omni poenarum reatu, ex Adami, vel alterius cuiuscunque scelere nato, cumulatissimè fecerit satisfis: etiamsi animo concipiatur, tanquam qui nullam prorsus poenam, aut molestiam toto uitæ decursu fuerit perpessus.

Vnigenitus Dei filius honorē per peccatū Deo ademptū restituens, sustulit poenā debitam.

Quem-

Quemadmodum etiam uera poenitentia absumit omnem omnino culpam, & omnem rursus infernalium poenarū reatum, etiamsi nullum omnino sensilem dolorem, molestiam, aut cruciatum secum attulerit: nam internus animi dolor à uera poenitentia seiungi non potest.

Vera poenitentia absq; interno dolore consistere uō potest.

Et ut maximè peccati ratio per se primò & proximè offensi odium, aut inimicitia, nō respiceret, sed poenam poenæ ue debitum tantum, adhuc Antagonistarum argumentum causam non obtineret. Quandoquidē actionū, perpeffionū ue satisfactoriarum Christi vis non est spectanda ex poenarum, quas pertulit, acerbitate, vel certè non ex ea sola: (Certū est enim, si ipsos cruciatus, cruciatuū ue, qui ab extrinseco adferuntur, modos secundum se spectemus, nō illum, in quem cadunt, vel fauiūt; uiuum excoriari, lento igne torreri, membratim concidi, & alia multa eiusmodi, qualia permulti ex Martyribus perpeffi sunt, non minùs dirum, immane, ac poenosum esse, atque taureis cędi, vel clauis configi: & tamen omnes Martyres simul, ne pro vno quidē peccato integrè satisfacere potuissent, nedum pro totius mundi sceleribus) sed ex singulari personæ, quę patiebatur, excellentia. Erat enim illa infinita, infiniteq; grata. Eō aut vnumquodq; pietatis officium, cęteris exęquatis, solet esse magis meritorium, & magis quoq; satisfactorium, quois, qui illud edit, est sanctior, Deoq; per charitatē cōiunctior.

Actionū perpeffionū ue Christi vis nō est spectanda ex poenæ illate quātitate, sed ex personę patientis dignitate.

Quamobrē licet diros cruciatos, immanissimaq; supplicia experti sint Martyres, minima tamen Christi Domini perpeffio, minimumq; eiusdē opus, maioris momēti, maiorisq; meriti ac ponderis erat apud Deū, q̄ Martyrum omnium, qui sunt, fuerūt, vel futuri sunt, tormēta, etiā si innumeris partibus intendantur, vel extendantur. Vno hoc paradigmatē nō nihil illustremus.

Minima Christi poena maioris roboris erat, quàm omnium Martyrū poenæ in vnum conflate.

Sit ciuitas, vel prouincia quępiā, quę infano furore percita, in legitimū suū principem, iustum illū, optimeq; de se meritū insurgat, apertoq; Marte in interitum illius sequiat, atque ideo mortis meritū iustissima ratiōe incurrat: quā p inde princeps ille equissima indignatiōe lacesfitus magna cū seueritate exi-

Zz 2 gere

gere obfirmato animi proposito decernat. Filius autē, quem & vnicū habet, & vnicē quoque charum habet, tot hominum internecionem miseratus, pro omnibus illis mortis debitoribus, propriam vitam offerat: quam compensationem pater admittēs, in fontem illum crudelissimo probrosissimoque mortis genere è medio tollat: quis dubitat, quin p̄ omnibus pœnis, quas omnes illi rebelles subditi iure debebant, plenissimè hic satisfaciatur? Nam etsi vnus mors vel pœna, cum tot hominum pœnis vel mortibus, in ratione pœnæ vel mortis cōparari non queat: iusta tamen æstimatione maioris precij erat vna illa iusta & sancta regiæ prolis vita, quàm omnium rebellium subditorum vitæ simul in vnum conflata. Hic regiæ vitæ super communes subditorum vitas excessus, ex Scripturis evidens est: Legimus hīc enim pœnam, quæ propter numerati populi peccatū vni Dauidi debebatur, septuaginta capitum millibus ægrè admodum redemptam fuisse. Quod ergo de pœnarum, quæ peccato debentur, infinitate, vel atrocitate allegatum fuerat, id cumulatam illam Christi Domini satisfactionem nullo modo infirmat.

At multò verò minùs eandem infringit, quod de damnò deinde ac bonorum iactura, quam quoduis capitale flagitium progignere natum est, in medium adferebatur. Nam vt quoduis lethale peccatum ex eo quandam infiniti rationem fortitur, quòd infinitè bonum grauiter offēdat, immensoque bonorum thesauro architectum suum, si tamen antè iustus erat, orbem, orbatumque innumeris miserijs ac cladibus inuoluat, & inter ea, quæ malorum appellatione veniunt, primas facillè obtineat: ita quoduis quoque iusti hominis opus, certa quadam ratione, infinitum censerī solet, & iure quoque infinitum censerī potest. Nam & sempiterno illi infinitoque Spiritui Deo impensè placet, & effectori suo infinitum gloriæ pondus conciliat, & per consequens ab infinita miseria eundem liberat, & inter vera vitæ huius bona citra vllam controuersiam principatum tenet.

Sed

Sed dixeris: Si hæc solutio ratione sulca est, consequens fit purū hominē ad exactā iustitię rationē Deo satisfacere potuisse? Istuc hinc nō sequitur: siquidē boni opis infinitas non est ex homine, vel certè nō tota ex homine, vt infinitas peccati; sed ex cœlesti munere, quod liberè, & gratis confertur. Accedit huc etiam, peccatum vtrinque infinitum esse: & ex parte obiecti, & parte rursus subiecti. Nam nō eō solūm offensa est grauior, quò is, in quem peccatur, est dignior, sed eō etiam, quò is, qui offendit, est vilior: Atqui peccator Deum offendens à diuina illa maiestate & dignitate infinito interuallo distat: opus autem meritorium ex altera tantūm parte quandam infinitatem participat. Iam si studiosi hominis opus, ad modum iam expositum, infiniti rationem participat, peccati que malitiam suo modo exæquat, vnde cunq; tandem vim illam hauriat, hoc enim ad rem impertinens est: quid nos de earū actio-num perpeffionumque vi, ac pondere sentire par est, quas filius Dei humana carne indutus, toto vitæ huius decursu edidit, ac pertulit?

Quod tertio porrò loco de peccato diuinę beatitudini exitium intentante adducebatur, acriterque tanquam magnum quippiam vrgebatur, id ne quicquam sanè adducebatur, & vrgebatur. Constat enim eam esse præpotentis Dei maiestatem, potentiam, & perfectionem, vt nulla prorsus rei creatę vis, aut machinatio, nedum peccatum, quod formaliter quædam tantūm priuatio est, quicquam omnino obesse illi possit: eam rursus illius sanctitatem, vt à nulla re, quantumlibet immunda, contaminari valeat: eam tandem eiusdem beatitudinem ac in seipso oblectationem, vt nulla ampliùs, neque per se, neque per accidens ad felicitatis illius cumulum accessio fieri queat, nec vllus omnino doloris sensus in illum cadat. Veruntamen si ter maximum illud Numen mortalium more vtriusque affectionis capax existeret, multò citra vllam dubitationem plus oblectationis ex Christi Domini nostri obedientia, incensaque eiusdem charitate hausisset, quàm ex Adami scelere, aut

Infinitas peccati est tota ex homine: boni operis autem infinitas ex cœlesti munere.

Peccatum vtrinque infinitū, ex parte videlicet obiecti, & subiecti.

Eò vnaqueque noxa est grauior, quò is, in quem peccatur, est dignior, & is rursus, quò offendit, est vilior.

Ea Dei Opt. Max. est potentia, vt à nullo lædi; ea puritas, vt à nullo contaminari; ea felicitas, vt nullo nouo gaudio, nec vlllo omnino mœnore possit affici.

Maiores momenti est vna iusti principis vita, quàm mille rebellium subditorum.

2. Reg. 25.

Vnius Dauidis vita septuaginta capitum millibus redempta.

Infinitatis rationes, quæ comperiuntur in peccato, comperiuntur in quouis quoque iusto opere.

Deus nullum vnquam ita exosum habuit, aut habuit, ut Christū dilexit & diligit.

alterius cuiuscunque prauaricatione hauserat aegritudinis: Quandoquidem nullum vnquam, quantumlibet sceleratum & impium, ita inuisum exosumq; habuit aliquādo, sicut charum semper acceptumq; habuit Christum Dominum. Habuit enim hunc infinitè charum: nullum autem vnquam peccatorem infinitè exosum habuit, sed pro cuiusq; improbitate ac merito, vnum plus, alterum minus. Atque ita posita illa hypothese plus commodi attulisset meritum & obedientia Christi, quàm incommodi peccatum, & inobedientia Adami, aut alterius cuiuscunque hominis.

Infinitū simpliciter in infinitum simpliciter non agit.

Infinitas, quæ in peccato cõperitur, nõ impedit iustā satisfactionem.

Non solum mortale, sed etiam veniale peccatū ex se natum est Deo tristitiā adferre.

Sed & argumentum quoq; seipsum in partem iugulat. Nam hoc ipso quod peccatum, quantumlibet nefariū, Deum contristare nequit, non leuis coniectura fit nõ esse malū aliquod modis omnibus infinitum. Nam etsi infinitum simpliciter in infinitum simpliciter agere propriè non queat: (Debet enim omne illud, quod in alterum agit, eo, in quod agit, præstātoris virtutis esse) attamen ipse conatus, vel ipse mutuus conflictus ingrati quippiam secum adferret. Includit tamen quoduis lethale crimen aliquam infiniti rationem, sed ea interim infinitas nihil impedit, quò minus filius Dei pro omnibus & singulis mortalium omnium & singulorum peccatis facere potuerit satis, & re ipsa quoque satisfecerit. Denique si argumentum hoc, quod tanti faciunt, validè, quod isti volunt, probaret: probaret etiā, quoduis veniale peccatum, non solum extrinsecè & obiectiuè infinitè malum esse, sed etiam intrinsecè. Si quidem nullum extat peccatum, quantumlibet leue, quod Deo non displiceat, nonnullamq; tristitiā illi adferre ex se natum non sit. Punit enim ille & prohibet omne omnino peccatum: atqui non puniret, neque prohiberet quoque, si ipsi non displiceret, & per consequens incarnatum Dei Verbum ne pro vno quidem veniali nauo ad iustum satisfacere valuisset.

Porrò autem ad originis peccatum quod attinet, fatemur ingenuè propagari illud posse in infinitum: At negamus sua infinitate excedere Christi gratiam. Nam & illa quoque in infinitum

Christi gratia nõ minus est propagabilis, quàm peccatum originis.

finitum diffundi, ac propagari potest: & quidem multò maiori copia & vbertate, quàm originis macula. Neq; enim Christi Redemptoris nostri gratia solam originis peccati labē expurgat: sed omnem omnino noxam, quantamcunq; & qualemcunque comperit, & omnem præterea poenam peccato debitam. Hinc illud Apostoli: Non ut delictum, ita & donum: sed vbi abundauit peccatum, ibi superabundauit & gratia. & excessus rationem explicans, subdit: Nam iudicium quidem ex vno, in condemnationem: gratia autem ex multis delictis in iustificationem.

Rom. 5.

«

Constituto, peccati malitiā vtrinq; spectatā & agitatā secundum se non esse simpliciter infinitā, (nam ex parte effectus quandam infinitatē sortiri nemo negat) restat vt ea iam breuiter diluamus, & explicemus, quæ contra immensum Christi Domini meritum, copiosamq; eiusdem satisfactionem obiectabantur. Id quod eò minori negotio fieri poterit, quò minor hîc inter nos & Antagonistas nostros controuersia intercedit. Pugnamus enim de vno solo, in ceteris amicè conspiramus. Agnoscimus nanque vltroque illis concedimus Christi Redemptoris nostri opera trifariā potuisse & etiam nū posse considerari: primoque & secundo modo cum in genere rei, tum in ratione quoque meriti & satisfactionis fuisse finita, suisq; limitibus circumscrip̄ta: certum est enim ex se, & ex parte gratiæ fuisse finita: At negamus tertia consideratione, prout nimirum ex diuina hypostasi dimanabāt, extitisse eiusmodi. Erant enim ea cõsideratione infinita: quauis nõ simpliciter: Quia nec Deus erāt, nec diuinitas erāt, sed tantum in ratione meriti, & satisfactionis. Erāt nanq; personæ infinitæ, infinitoq; modo Deo gratæ acceptæque. At quò vnaqueq; persona, vel studiosè agēs, vel propter iustitiā iniuste patiens, Deo est acceptior, eò actio, vel perpeffio illius ad merendum & satisfaciendum est efficacior, eiusdemq; oratio ad impetrandum potentior: modò tamen, qui patitur, vel operatur, in eo statu versetur, in quo mereri, vel satisfacere adhuc queat.

Peccatum ex parte effectus sortitur quandam infinitatem.

Opera Christi secundum se finita, in ratione meriti & satisfactionis infinita.

Et

Et quanuis illa ipsa persona secundum diuinam naturam humana non operaretur, nec pateretur, sed tantum secundum humanam: verè tamen, & propriè operabatur, & patiebatur. Imò veriùs operabatur, & patiebatur, quàm ipsa met natura secundum se sumpta: siquidem actiones & perpeffiones suppositorum, hoc est, singularium per se subsistentium sunt veriùs, quàm formarum, aut naturarum in suppositis existentium, vel subsistentium: Quanuis & harum quoque sint. Nam & homo, & anima, & mens vel intellectus intelligere: & ignis rursus & calor calefacere, vel inflammare rectè dicuntur, tametsi id alia atque alia ratione, & modo. Vnde licèt vtrunque dici possit: nempe Deum, vel hominem nostri causa mortem degustasse, gratiamque & gloriam, vel peccatorum remissionem promeritum nobis esse; & rursus humanam naturam hæc omnia, vel patrasse, vel perpeffam esse: eò tamen veriùs, magisque propriè alterum illud, quàm hoc dixeris, quò id, quod agit vel patitur, principalius est eo, quo agit vel patitur, hoc est, coniuncto vel separato instrumento.

Quam ob rem sicubi legeris, vel audieris Christum Redemptorem nostrum gratiam, vel gloriam, vel peccatorum remissionem nobis promeritum esse, vel pro nobis fecisse satis, non vt Deus erat, sed vt homo erat: id ita admittas, vt tamen diuinam personam hinc non excludas, sed tantum diuinam naturam. Tantundem est enim, ac si legeris, vel audieris filium Dei meritum esse, vel satisfecisse secundum humanam naturam, non etiam secundum diuinam. At hoc interim non impedit, quò minùs, qui operabatur vel patiebatur, verè ac propriè Deus esset: Erat enim non homo tantum, aut humana natura tantum, sed verè, per se, ac propriè Deus, in humana simul & diuina natura subsistens, non in diuina natura tantum. Et quanuis humana natura nihil obtineret, quod Deo obligatum non esset, atque ideo per se ad iustum satisfacere non posset: at tamen persona, quæ satisfaciebat, nulli quicquam debet, ne ipsi quidem patri, vnde processerat: Quare vniuersum contra-

Licèt filius Dei humana secundum diuinam naturam non operaretur, nec pateretur: verè tamè ipse talia operabatur, & patiebatur, & quidem veriùs, quàm ipsa natura humana.

Idem est dictu, Christus satisfecit vt homo, non vt Deus, quod est, satisfecit secundum humanam naturam, & non secundum diuinam.

Humana natura debebat omnia, filius Dei nihil omnino.

tractum debitum plenissimè dependere poterat.

Conclusum itaque & cõstitutum sit, Christi Domini nostri perpeffiones & opera fuisse infinita, nõ quidè in genere rei, aut simpliciter, sed in ratione meriti, & satisfactionis: Eamq; infinitatè non prouenisse ex operis natura, vel ex gratiæ, qua vel per quam merebatur, vel satisfaciebat, copia: quanuis & hinc quoq; ingentem vim traherent, & fortè tantam, quanta, vt iratum patrem placatum nobis redderet, sat erat: sed ex eius virtute & dignitate, quod satisfaciebat, vel merebatur, hoc est, suppositi, vel personæ. Persona nanque, quæ nostri causa sudauit & aluit, erat infinite sancta, Deoque infinite grata: vt pote verus, naturalis, & vnicus illius filius existens.

Aliud contra eandem Christi satisfactionem argumentum, ex eo, quod iam dilutum est, veluti ramus quispiam ex trunco, proximè enatum.

Sed instas: Si, quæ filius Dei nostri causa patrauit vel pertulit, ideo infinita statuuntur, quòd persona, quæ operabatur vel patiebatur, erat infinite grata, vel secundum se absolutè infinita: ergo omnia & singula Christi Domini nostri opera non solùm erant infinita, sed omnia quoque & singula erant inter se paria: Si quidem omnia ex vno illo ad numerum principio absolutè infinito prodibant. Ergo tantum promeritus est primo abs se edito opere, quantum per mortem, & passionem, & cætera omnia, quæ vtranque antecesserunt. Ergo ante ipsum passum & mortuum, imò verò ante ipsum natum, diuinæ iustitiæ ad iustum erat satisfactum. Ergo totum, quod in morte, & sub mortem impendit, fuit superuacaneum, aut saltem non necessarium. Atqui omnia hæc non solùm contra sacram Scripturam, communemque sanctorum Patrum sententiam inferuntur, verùm etiam contra manifestam rerum experientiam. Constat nanque veteres illos heroes ac patres, qui ante Christi ortum in limbo detinebantur, non priùs lumine gloriæ fuisse perfusos, inferorumque è carcere educos, quàm Verbum animam posuisset in cruce. Nec vlla alia huius

Opera Christi ingentem vim trahebant ex gratia, ex qua dimanabant, sed multò maiorè ex persona.

Ante Christi mortè diuinæ iustitiæ nõ erat satisfactum.

rei causa ab orthodoxis Theologis assignatur: sed neq; vlla alia quoq; assignari potest, quam quod redemptionis precium ante illud tempus nōdum erat persolutum. Neq; enim equifsimus rerum meritorumq; æstimator Deus electos suos vel ad vnam horam in obscuris illis ergastulis herere siuisset, si ante Christum passum ad plenum ipsi satisfactum fuisset.

Secundi argumenti, allatæ ve infirmationis depulsio.

Sanè si hæc ratio necessariò concluderet, cōcluderet etiam omnia iustorum merita inter se paria, & suo quoq; modo infinita esse: vt quæ omnia ab vna voluntate oriatur, & in vnum obiectū omni ex parte infinitū tendant. Nam quicquid homo molitur, hoc totum, si non est cōtra, aut præter Deū, necessariò est secundum Deum. Sed quid ad argumenti formam? Id quod modò insinuatam est, nempe eiusmodi consecutionem esse planè asystatam. Nam etsi cōcedi queat ex parte principij vel subiecti omnia inter se fuisse paria: Omnia nanque erant eiusdem personæ, eiusdem naturæ, eiusdē gratiæ: sicut omnia quoque opera Dei vnus eiusdemque sunt potentiæ, essentiæ, & sapientiæ: Secundum se tamen & ex parte rei inter se paria extitisse concedi non potest. Aliud enim secundum se opus erat docere, aliud ambulare, aliud dormire, aliud cibo vel potu corpus reficere. Aliud itē supplicij genus circuncidi, aliud vinculis confringi, aliud flagellis cēdi, aliud spinis coronari, aliud tandem clavis configi. Paucis ergo & clarè diceat personaliter quidem & ex parte principij inter se paria extitisse: quidditatiuè autem partim paria, partim disparia. Entitatiuè enim nobiliora erant, quæ erant nobilioris obiecti, vel genere suo perfectiora. Nobilior enim erat actus charitatis, quàm iustitiæ; iustitiæ rursus, quàm temperantiæ, & sic de reliquis.

Sed quia solutio hæc, tametsi plana & vera, non omnem forsā scrupulum eximet omnibus: cum eruditis quibusdam Theologis aliter respondemus, nempe Christum Deū ac Dominum nostrū per quoduis quidem opus, quod salutis nostræ causa

Opera Christi personaliter erant inter se paria, quidditatiuè partim paria, partim disparia.

causa patrabat: per quamuis rursus molestiā, quam eadem de causa subibat, vniuersum orbem redimere potuisse, si vnum. quodque seorsum in vniuersi orbis redemptionem offerre lubisset. Magnis tamen de causis non singula seorsum, quæ operabatur, & patiebatur, sed vniuersa simul in vnam perfectam consummatamque satisfactionem eterno patri obtulisse: Ipsumque vicissim patrem non singulas filij sui actiones & perpeffiones seorsum, sed omnes simul in vnam numeris omnibus absolutam satisfactionis rationem acceptasse. Atq; ideo mortalium genus ante Christum passum & mortuum non simpliciter Deo fuisse reconciliatum, aut à peccatis liberatum, sed tantum secundum quid.

Eccur, inquis, vel hic non singulas seorsum offerebat, vel ille quoque non singulas seorsum acceptabat? Vana est hæc quæstio. Quis enim ex omnibus sensum Domini ita perspectum exploratumque habet, vt omnium statim operum illius rationem certò reddere valeat? Dicit tamen potest, non singula seorsum, quæ operabatur vel patiebatur, sed omnia simul in vnam perfectam, omnibusque partibus & numeris absolutam satisfactionem obtulisse, quò hac ratione salutis nostræ magis consuleret, suamque erga nos dilectionem apertiùs declararet. Voluit, inquam, non quouis vulgari, sed præclarissimo & euentissimo quodam argumento suum erga nos incensum animum significare, eaque incensi animi significatione nostrum vicissim amorem & animum in se prouocare. Voluit non ieiunam aut tenuem, sed copiosam pro nobis redemptionem exhibere. Voluit vno modo, & semel debitum, multis varijsque modis ac rationibus nobis deberi. Voluit, ne singulas causas persequare, illustre singularis patientiæ, humilitatis, ac obedientiæ exemplar seipsum nobis proponere. Quare licet multa non prorsus necessaria nostri causa pertulerit, nihil tamen pertulit frustra, aut inutiliter, aut superuacaneò.

371
Christus per vnumquodq; opus, quod operabatur, vel patiebatur, vniuersū orbem redimere poterat, si illud in totius orbis precium offerre voluisset: magnis tamē de causis id voluisse.

Diuinorum operum certā ratio reddi nō potest.

Graues causæ, cur Christus tā multa humani generis causa voluerit pati.

Christus sanguinis sui precium non omnibus simpliciter, nec omnimodo, nec omnimoda mensura; sed certis, & certo, & definita.

Insulsum imputationis commentum.

Dei beneficia ipsa gratiarum actione crescunt.

Munera in Christi humanitatem collata summa.

Et quemadmodum hæc voluit, cum tamen secus velle, & facere quoque; ipsi licuerit: ita mortis perpeffionisque, suæ meritum, sanguinisque, sui precium, non omnibus simpliciter, nec omnimodo absolutè prodesse voluit quoque, sed certis, ac certo. Noluit enim illud prodesse adultis ab omni opere ociosis, aut media, quibus illud applicari solet, & applicari quoque; debet, aspernantibus: aut in capitali scelere extinctis: aut peccatis obstinatè seruiantibus: aut calcato spiritu, eiusdemque; libertate, carnis libertatem impigrè sectantibus. Nec infinite vllis omnino, sed definitè, & limitatè, videlicet pro cuiusque merito ac dispositione. Nam quòd eandem ad numerum Christi iustitiam per fidem in nos deriuari, & quasi transfundi nungantur Sectarij, id iam antè, quantum oportuit, refutatam est: & secundum se vsque adè insulsum, & à ratione alienum est, vt nulla omnino refutatione indigeat.

Tertium Antagonistarum contra eandem Christi satisfactionem argumentum.

Qui debitum proprio nomine contractum integrè exolueri non potest, multò ille minùs alienum ad iustum exoluet. Nam, vt supra explanatum est, integra satisfactio cõstat opere vel precio aliàs indebito. Atqui Christus homo pro collatis in se beneficijs, par Deo reddere nequibat. Quandoquidem dijs, parentibus, ac præceptoribus, si Philosophum audimus, paria rependere nemo mortalium valet: maximè verò Deo, cuius beneficia ipsa gratiarum actione crescunt: quippe cum illud ipsum, quo gratias habemus, vel agimus, non aliunde obueniat, quàm ab ipso. Quibus accedit munera, quæ gratis omnino Christo obtigerant, non fuisse communia, aut vulgaria; sed singularissima, & omnium, quæ in hominem cadere possunt, simpliciter maxima. Siquidem inter alia & ipsum quoque personale esse, quod simpliciter est infinitum, accepit. Non ergo ad exactam iustitiæ rationem, vel ad iustum simpliciter pro nobis satisfecit Christus, sed tantum ad iustum legale.

Tertij

Tertij huius argumenti discussio.

Hæc ratio plura sumit, vt vera, & certa, quæ tamen, vel falsa sunt, vel certè dubia sunt. Ponit primò eiusdem operæ esse, alienum munus explere, vel debitum exolueri, & proprium: & tamen sepe id fallit. Potest nanque; munus vel debitum, quod mihi explendum vel exolundum incumbit, tantæ molis ac difficultatis esse, vt illi nequaquam par sim: alterius contra tam leue & expeditum, vt multò illi maior existam. Ponit deinde paris facultatis esse, æquas pro acceptis beneficijs gratias referre, & pro contracto debito, vel conflata noxa satisfacere: & tamen, vt quiuis per se facilè intelligit, aliud est, æs alienum suo alteriusve nomine conflatum dissoluere, aliud pares pro acceptis beneficijs gratias referre. Fieri enim potest vt conflata aliena nomina multò minora sint, quàm accepta beneficia. Exemplo, quod dicimus, planum fiat. Certum est, si emptio- nis, aut locationis, aut alterius ciuilibus contractus ratione parenti, vel præceptoris aliquid debeam, me ad iustum, imò etiam supra iusti rationem exolueri illud posse: & tamen neutri eorum pro acceptis beneficijs par facilè rependerim: Alteri nanque debeo ipsum esse: alteri verò ipsum benè esse, quod æquè præstans censeretur, atque ipsum esse.

Ad eundem itaque modum, quia multis partibus minora erant, quæ offenso numini propter scelera nostra debebatur, quàm, quæ naturæ humanæ, quam Verbum assumpserat, obtigerant: Licet Antagonistæ donaretur pro amplissimis illis susceptæ naturæ prærogatiuis secundum absolutam iustitiæ normam satisfacere nequiuisset, adhuc pro scelerum nostrorum ratione ad exactam iustitiæ bilancem satisfacere potuisset. Adde huc, debitum culpæ, vt & pœnæ quoque, ipsa solutione, vel satisfactione è medio tolli, planeque; induci: at vero *εὐχαριστία* debitum, ipsa gratiarum actione crescit. Nam, vt in argumento rectè tangebatur, ipsamet gratiarum actio nouo nos beneficio Deo obstringit. Demum extare potest creatura, quæ pro sua, vel alterius noxa nihil quicquam debeat. Vt autè aliqua extet,

Non eiusdem est semper operæ, suum & alienum munus explere.

Non paris est semper facultatis, contractum debitum exolueri, & pares pro acceptis beneficijs gratias referre, vel etiam habere.

Minora erant nostra debita, quàm beneficia in Christi humanitatè collata.

Ipsa gratiarum actio nouo nos beneficio obstringit.

Nulla est, nec esse potest creatura, quæ non debeat Deo gratiarum actionem pro acceptis beneficiis: at multa sunt, quæ ratione culpæ nihil illi debent. Nullus mortalium plura debet Deo, quàm Virgo mater.

ut plenè pro nobis satisfaceret vnigenitus, opus non erat ut in eum statum nos eueheret, in quo nihil deberemus.

Aequa satisfactionis ratio non deponerebat, ut id Deo exhiberetur, quod nullo iure ad illum attinebat. hoc enim erat impossibile, ut quod ab solutus rerum omnium dominus existat.

quæ pro acceptis beneficijs nullam debeat gratiarum actionem, id planè est impossibile. Imò verò quò vnaquæque earum extiterit præcellentior, donisque coelestibus cumulator, eò Deo Opt. Max. est obærior. Vnde Virgo mater multò plura debet Deo, quàm vllus omnino hominum, aut Angelorum.

Quauis ergo donaretur, ut disceptationis causa Antagonistæ modò donabatur, Christum Redemptorem nostrum, pares acceptis beneficijs gratias agere, vel habere nequiuisset: adhuc hinc rectè inferri non posset, pro debitis nostris cumulatè satisfacere non potuisse. Mitto hîc, ut vnigenitus Dei filius ad absolutè perfectam iustitiæ rationè satisfaceret, opus non fuisse, ut sua morte ad eum nos statum perduceret, aut dignitatis gradum eueheret, in quo nihil omnino deberemus. Sat enim erat, si in eum nos locum restitueret, vnde culpa nostra excideramus. Imò verò tanto copiosius pro nobis satisfecit ille, quò plurium ac maiorum beneficiorum debitores nos constituit.

Et quemadmodum perfectæ satisfactionis ratio illam ab omni omnino debito immunitatem non exigebat, sed neque ex parte nostra ferebat quoque: ita eadem quoque non deponerebat, ut id Deo exhiberetur, quod nullo iure ad illum attinebat. hoc enim erat impossibile, ut quod ab solutus rerum omnium dominus existat. Aequa satisfactionis ratio non deponerebat, ut id Deo exhiberetur, quod nullo iure ad illum attinebat. hoc enim erat impossibile, ut quod ab solutus rerum omnium dominus existat.

Ponit

Ponit eadem tandem argumentatio vt certum infirmæ huius structuræ fundamentum, Christum Seruatorem nostrum pro collatis in se beneficijs ad iustū satisfacere nequam potuisse: & tamen hoc adè non est certum, vt omnino quoque sit falsum. Poterat enim vnico solo voluntatis actu pro vniuersis beneficijs in se collatis cumulatè satisfacere. Nihil enim acceperat, propter quod vllam omnino satisfactionem, aut gratiarum actionem debebat. Collata erant sanè multa præclara naturæ assumptæ dona: at ea interim illum debitorem non constituebant, vt quæ aliunde petita non essent, sed ex hoc in illam proximè dimanassent. Totum enim ille à seipso petebat, & quo satisfaciebat, & quo merebatur, & quo gratias agebat, & quo assumptam naturam exornabat. Siquidem omnia patris, præter paternitatem, non ex libero dono, sed naturaliter illius sunt. Et vt nihil horum esset, adhuc tamen non video cur magna ratione dici defendique non posset, vnicum illum salutis nostræ vindicem Christum Iesum, quādo incredibili incensus amore se, suamque vitam vltro in cruce obtulit, non solùm debitis à nobis contractis par dependisse, verum etiam gratijs, prærogatiuis, ac beneficijs omnibus naturæ abs se susceptæ quocunque modo impensis. Erat enim oblatio illa in cruce infiniti ponderis, cum in ratione satisfactionis, tum in ratione quoque gratiarum actionis. Obtulit namque seipsum totum, & quicquid in seipso erat. Seipso autè toto nihil maius habebat, nihil melius à Deo acceperat. Nihil enim ille à Deo acceperat, quod, vel ipse non esset, vel in ipso non esset. Quia ergo totum illud, quod acceperat, integrè & in solidum nulla sibi parte reseruata restituit, fit, vt pro omnibus beneficijs, non quouis modo, sed perfectissima ratione satisfecerit. Quòd si aliud nihil omnino præter promptam voluntatem obtulisset, adhuc oblarum in vtroque genere immensi precij & efficacitatis extitisset. Sed debitum, vt paulò antè afferebatur, ipsa gratiarum actione crescit? Crescit in nobis, qui omnia, quæ quouis modo habemus, aliunde accipimus: & quidem

Filius Dei nihil debebat, neque ratione sui, neque ratione naturæ assumptæ. Sed neque debere quoque poterat.

Oblatio Christi in cruce fuit infiniti ponderis, & in ratione satisfactionis, & in ratione rerum gratiarum actionis.

dem

Gratiarū aſſi-
one beneficia
in Chriſto nō
creſcunt : in
nobis neceſſa-
riō creſcunt

dem neceſſariō in nobis creſcit. Nam ipſa quoque gratiarum actio, eſt nouum quoddam beneficiū. In Verbo autem, quod omnia & ſingula à ſeipſo petebat, & petit, creſcere non poterat, nec poteſt.

Pater in diuinis Filiū non liberè, ſed naturaliter generat: atque ita hic illi ratione generationis nihil debet.

Plura debet Virgo mater filio, quā filius matri.

Vnionis gratia neque nobis, neque Verbo fuit comunicata, ſed tantum naturæ aſſumptæ: hæc autem nō ſatisfaciebat perſonæ.

Porro autem cū Philoſophus aſſerit, nullum mortalium dijs, parentibus, ac præceptoribus par reddere poſſe, id aſſerit quod in humanis perpetuō verum eſt, atque ideo generatiuum ſumptum ſimpliciter admitti poteſt. In Verbo autem incarnato id locum non habet: tum quia perſona infinita eſt, tum maximè quia nullo debito obſtringi poteſt. Nam etſi Pater Filiū generet, non liberè tamen illum generat, vt hominem liberè creat: ſed merè naturaliter & neceſſariō. Neque enim in Patris poteſtate poſitum eſt Filium non gignere. In humanis autem parentes non neceſſariō generant, ſed liberè. Quare filij hominum parentibus ſuis plurimum debent: filius autem Dei patri ſuo nihil quicquam debet. Itaque cōmune illud & protritum in Scholis axioma hīc fallit. Certum eſt enim Virginem matrem multō plura debuiffe filio ſuo Chriſto, quā Chriſtus filius debebat ſanctiſſimæ Virgini matri: non ob id ſolū, quōd ſecundū naturam illam creāſſet, verū ob id etiam, quōd liberè ex illa natus eſſet. poterat enim alteri eam maternitatis prærogatiuā indulgere. Quauis ergo humana natura præciſè ac ſeorſum ſecūdum ſe ſumpta, pro acceptis beneficijs, & gratijs, quantas debebat, gratias referre non potuerit: potuit tamen pares, vel etiam maiores referre, vt Verbi hypoſtaſi innixa erat. Ad poſtremum argumēti membrum reſpondetur, eſſe diuinum, vnionisve gratiam, neque nobis, neque perſonæ quoque fuiſſe comunicatum, ſed naturæ tantū aſſumptæ. Naturam autem non ſatisfeciſſe, ſed perſonam. Et quauis totum illud, quod natura obtinebat, debito obſtrictum eſſet: ipſa tamen perſona ab omni debito immunis erat. Atque ita nihil eſt, quōd tertium argumentū nos conturbet, aut contra Chriſti ſatisfactionem inſtiget.

Quartum

Quartum eorundem argumentum.

At vrget porro: Vbi lex vel præceptum, ibi & debitū quoque & obligatio obtinent. Vbi autem proprii debiti ratio militat, ibi plena pro altero ſatisfactio locum non habet. Neque enim ære illo, quod Titio debeo, id, quod Mæuio debebam, iure exoluere valeo. Atqui Chriſtus Dominus mortem, & legis obſeruationem, & cætera, quæ mortem anteceſſerant, patri debebat. Siquidem expreſſo patris mandato, & patri, & mori, & legem, non ſolū naturalem, ſed & Moſaicam quoque explere, & obſeruare tenebatur. Legimus enim oportuiſſe illum pati, & ita intrare in gloriam ſuam. rurſum: Ad mortem vſque obedientem factum eſſe. demum: Non veniſſe vt legem ſolueret, vel, vt ſuam voluntatem faceret, ſed vt legem adimpleret, eiusque, qui illum miſerat, voluntati morem gereret. Nihil ergo reliquum erat illi, quod in plenam pro peccatis noſtris ſatisfactionem offerre poſſet.

Chriſtus mortis & obſeruationis legis mandatū acceperat. Luc. 24. Phil. 2. Matth. 5. Ioan. 6.

Quarti huius argumenti refutatio.

Ad hoc reſpondent quidam, neque imperitè, ſummam illam filij cum patre concordiam atque conſenſionem præcepti ac legis nomine designari. Quorum ſententiæ inter alios & ipſe quoque Cyrillus, exponens illud Euangelij, Potestatem habeo ponendi animam meam, & poteſtatem habeo ite- rum ſumendi eam. Hoc mandatum accepi à patre. diſertè aſſipulatur. ait enim: Beneplacito patris filius paſſus eſt. Neque ab extrinſeco aut aduentitio filius nouum à patre mandatum accepiſſe intelligendus eſt, quod prius non habuerit: ſed in Verbo vnigenito eſt omne patris mandatum. Cū autem filius accepiſſe dicitur, quod ſubſtantialiter habet, non poteſtas minuitur, ſed generatio oſtenditur. Pater enim filio, quem perfectum genuit, omnia gignendo dedit. Hæc ille, & rectè. Certum eſt enim propriam mandati rationem neceſſariō quandam diſparitatem includere. Eſt enim maioris mandare, minoris iuſſa capeſſere. Atqui filius, vt huiusmodi, nec

Summa filij eū patre concordia præcepti nomine ſignificatur.

Ioan. 10.

cc

cc

Cyril. ad cap. 10. Ioan.

Propria præcepti ratio diſparitatem ponit.

Bbb

patre

patre minor, nec patre infirmior erat, sed in omnibus, & per omnia ipsi par erat. Quare nullis ille paternis legibus tenebatur tanquam inferior: sed si qua lege, aut mandato tenebatur, ea ratione tantum naturæ assumptæ tenebatur: quanuis ne hoc quoque satis propriè.

Sed & dato quoque Christum Dominum proprii præcepti, legisve vinculo constrictum fuisse, adhuc tamen hinc consequens non fieret, ad iustum pro nobis satisfacere non potuisse. Nam, ut ex politicis manifestum est, lex iustæ satisfactionis rationem non infringit. Planum est enim, qui alterius debitum spontè vel iussus in se suscepit, satisfactionis lege teneri: & tamen, ea lege vel obligatione non obstante, ad exactam iustitiæ rationem nomina, quæ in se receperat, dissolvere potest. Quanuis ergo Christus Dominus, cum liber alioqui esset, nostrum in se debitum verè transtulerit: Sacris enim literis proditum est, maledictum factum esse, quò nos à legis maledicto liberaret: tum legi ultro se subiecisse, quò eos, qui sub lege erant, redimeret: tum serui denique forma suscepta usque ad mortem morigerum dictoque parentem extitisse: per hoc tamen non præpediebatur, quò minus cumulatam satisfactionem in medium adferre posset.

Quòd si cui hæc non placent, is breuiter responsum habeat, debitum legis, vel obedientiæ, vel charitatis, iustitiæ debito nihil quicquam, quòd eius cumulum exaggeret, solutionemve eiusdè aggrauet, adiungere prorsus: Vna nanque eademque ad numerum solutione, si iusta, fuerit, integrè satis fit omnibus illis debitis. Qui enim creditori soluit centum, quos tantum debebat, vna simul opera, & iustitiæ, & legi, & obedientiæ, & charitati satisfacit. Christus autem nullo omnino iustitiæ debito ex sese obstrictus tenebatur. Nihil enim ille peccauerat, nihil suppliciorum promeritus fuerat, sed quicquid ex se debebat, hoc solo obedientiæ iure, vel charitatis lege debebat. Hoc autem obedientiæ debitum, quò confluat, quoque modo cumulatam

Lex iustæ satisfactionis rationem non infringit.

Gal. 3.

Gal. 4.

Phil. 2.

Debitum legis, obedientiæ, vel charitatis, iustitiæ debito nihil oneris adiungit.

Christus nulla iustitiæ lege tenebatur, sed solū charitatis & obedientiæ.

tam illius satisfactionem non impediuerit, paucis sic accipe:

Homo propter peccatum, in quod spontè, deliberataque animi voluntate sese coniecerat, debebat centum millia talenta, quorum solutionem creditor magna cum seueritate vrgebat: ex se autem ne vnum quidem denarium exoluere poterat. Hic iam, ut pia quadam meditatione animo concipere licet, pater ad filium: En homo tantam summam debet, & nihil, quo tantum aris exoluat, possidet. Ne igitur homo pereat, tu fili, licet nulla iustitiæ lege ad id tenere, communis nostri plasmatis misertus humanam naturam posses assumere, eaque assumpta pro homine satisfacere. Filius porrò, cum hominis salutem æquè ardentè sitiret ac pater, alacri promptoque animo patris, imò communi omnium decreto paret. Suscepta itaque humana natura, homoque factus sudat pro homine, patitur pro homine, crucifigitur pro homine, moritur tandem pro homine: Patiendoque & moriendo pro homine centuplo plus exoluit, quam debebat homo. Quis iam dicere audeat, cœleste decretum, vel ardens filij in obediendo, & procurando hominis salutem studium impedimento illi fuisse, quò minus ad contracti debiti æqualitatem satisfaceret? Profectò si debitum obedientiæ, vel legis, iustam solutionem infirmaret, nullus unquam iustè satisfacere posset: quippe cum hoc debitum illi perpetuò indiuulsè cohæreat. Quicumque enim obstrictus est debito iustitiæ, simul quoque obstrictus est debito legis, vel obedientiæ, quanuis non contrà. Christi itaque Domini obedientia, humilitas, subiectio, & si qua id genus sunt alia, copiosam illam redemptionem non infirmant, sed confirmant: non euertunt, sed stabiliunt: non obscurant, sed illustant.

Comune sacrosanctæ Triados decretū Christi satisfactione non infirmat, sed amplificat.

Quintum argumentum.

Argumentari & in hunc quoque modum quispiam posset: Si, quæ filius Dei in humani generis liberationem obtulit,

Qui totū intēgre, quod debebat, exoluit, nulla indiget creditoris gratia.

Christus Dominus serio ardentēque salutis nostrae causa orauit. Heb. 5.

Luc. 6. 23.
Matth. 26.
Marc. 6. 14.

Christus non orabat, quod meritorū suorum ponderi diffideret, sed quod de negligentia & indignitate nostra sollicitus esset.

tulit, conflatis à nobis debitis paria erant : quorsum ergo modò pro hoc, modò pro illo, modò pro omnibus tanta animi contentione, tantoque spiritus ardore deprecabatur? Nam qui ad exactam iustitiæ rationem, quod suo, vel alterius nomine debebat, exoluit, is precibus, quibus creditoris gratiam emereatur, aut exasperatum offensus animi delinuat, non indiget. Illis, qui soluendo non sunt, opus est precibus, non ijs, qui opibus affluentes, debitum supra debitum exoluunt. Et ne quis hîc fortè causetur deprecantis personam præ se tulisse veriùs, quàm serio orasse, occurrit Apostolus, non quouis modo peccatorum nostrorum remissionem, & gratiam, ceteraque ad vitam nobis salubria, vel necessaria à coelesti patre efflagitasse asserens, sed valido clamore, & lachrymis. Qui, inquit, in diebus carnis suæ preces supplicationesque; ad eum, qui posset eum saluū facere à morte, cum valido clamore & lachrymis offerens, exauditus est pro sua reuerentia. Hæc ille, quibus cæteri Apostoli & Euangelistæ consentanea concionantur.

Solutio argumenti quinti.

Sed hæc quoque ratio, quæ de cumulato Christi merito, plenaque ac perfecta eiusdem satisfactione supra constituta sunt, non eneruat. Nam etsi non orantis solum personam sustinuerit, sed & verè quoque & prolixè sæpe orauerit, (siquidem in oratione Dei pernoctasse, & aliàs crebrò orasse legitur) non ea tamen de causa orabat, quod meritorum suorum ponderi diffideret, aut quod de satisfactionis suæ virtute, aut perfectione dubitaret; sed quod de nostra indigentia, & indignitate sollicitus esset. Quauis, inquam, Christus Dominus ardentè sæpe coelestem patrem rogaret, nunquam tamen rogabat, quò is filij sui merita veluti conflato debito secundum se imparia, aut diluendis criminibus nostris ex se minùs idonea vel efficacia, pro sua clementia veluti paria & idonea admittere dignaretur: Eiusmodi enim orationē fundere non poterat.

poterat. Certò enim nôrat, quæcunque agebat, vel patiebatur, ea coelesti patri summè grata, summeque ad quiduis obtinendum efficacia existere. Rogabat autem, vt, quæ in se, & secundum se plenissima, & efficacissima, modisque omnibus iustissima erant, vel in omnibus simpliciter suam vim & energiam sortirentur, vel certè in omnibus electis. Nam pro obstinatè sceleratis, ac ad finem vsque impijs, vel non orasse credibile fit, vel certè non absolutè orasse. Aliàs enim & ipsi quoque salute potirentur: quippe cum pater nihil deneget filio, quod is absolutè efflagitat.

Dixerim credibile fieri, Christum Deum ac Dominum nostrum paternæ volūtatis, quam implere venerat, oppidò gnarum, mortem & crucem suam pro electis, & in electis suis non solum sufficientem esse voluisse, verum etiam efficacem: pro alijs autem, & in alijs, quos propter scelera sua à patre reiectos certò intelligebat, & ipse proinde mundum appellat, ait enim: Non pro mundo rogo, sed pro eis, quos dedisti mihi: optasse quidem efficacem esse, non simpliciter tamen & absolutè pro ijs obtulisse, vt qui sua vi, suoque fine in eiusmodi hominibus frustratum iri exploratissimum haberet, non certò quoque sciri. Nam qui salutis nostræ vindex in illos affectus fuerit, quos ad mortem vsque nequam & impios fore præuidebat, quid ve, vel precum pro ipsis fuderit, aut operum eorundem causa exhibuerit, id nobis liquidò non constat. Certò tamen statui potest infelicem illorum vicem ex animo doluisse. Nam qui propter Hierosolymorum excidium vsque adè dolenter ac tenerè illachrymatus est, eum ex tot animarum iactura maximum doloris sensum cepisse veri simillimum est.

Orabat itaque filius Dei, vt, quam ex se vim & energiam mors & crux illius continebant, eam validè in nos exerent. Orabat, vt, quæ ex merito illius debebantur cumulatè, cumulatè quoque nobis obuenerent. Orabat, vt se verum perfectumque hominem ostēderet. Orabat, quò aduersus blasphemam

Christus neque orabat, neque orare poterat patrem, quò ea acceptaret quæ salutis nostræ causa operabatur, vel patiebatur.

Christus non eodem modo preces fundebat pro præscitis, quò pro electis.

Ioan. 17.
Christus præscitos mundū quidē appellat. Qui autē erga eiusmodi affectus fuerit, id certò non constat.

Orationum, precū, & supplicationum Christi multæ graues causæ.

Filius Dei datus nobis non solum ut Redemptor, verum etiam ut vitæ, morumque magister, ac doctor. Quòd igitur filius Dei & crebrò orasse, & pro sua pietate vel reuerentia exauditus legitur, id plenissimo illius merito nullum præiudicium parit. Non enim rogabat, quòd illud in se, vel secundum se perfectum vel efficax existeret: vtrunque enim secundum se erat: sed quòd in nobis eiusmodi esset. Quemadmodum & Catholica quoque Ecclesia petere interdum solet, ut Christi Domini Sacramenta efficaciter id præstent, quod significant. Non quòd de eorù virtute ambigat, sed quòd de nostra indignitate, & indispositione formidet. Qualis autem erat oratio, talis erat & exauditio quoque.

Qua ratione Ecclesia orat ut Sacramenta præstent, quòd significant.

Satisfactio absolute iusta excludit omnem creditoris gratiam & misericordiam.

mam Iudæorum insultationem, se Deo aduersum non esse, clarè aperteque declararet. Orabat tandem, ut præclarū orandi exemplum nobis proponeret. Nec enim Christus tantum ut Redemptor venerat, verum etiam ut vitæ, morumque magister, ac doctor. Quòd igitur filius Dei & crebrò orasse, & pro sua pietate vel reuerentia exauditus legitur, id plenissimo illius merito nullum præiudicium parit. Non enim rogabat, quòd illud in se, vel secundum se perfectum vel efficax existeret: vtrunque enim secundum se erat: sed quòd in nobis eiusmodi esset. Quemadmodum & Catholica quoque Ecclesia petere interdum solet, ut Christi Domini Sacramenta efficaciter id præstent, quod significant. Non quòd de eorù virtute ambigat, sed quòd de nostra indignitate, & indispositione formidet. Qualis autem erat oratio, talis erat & exauditio quoque.

Argumentum sextum.

Instant sextò eiusmodi ratione: Satisfactio ad absolutam iustitiæ trutinam exhibita, excludit omnem creditoris gratiam, omnemque eiusdem misericordiam, & liberalitatem: Christi autem meritum & satisfactio diuinam liberalitatem, & gratiam non excludunt, sed necessariò includunt. Non solum singularem illam hypostaticæ vnionis, quam principalem, vel fundamentalem appellare licet; sed & alteram quoque illam, quam communis, vel habitualis nomine designare solent. Erat enim insignis liberalitatis & gratiæ, quòd cœlestis pater tot illum virtutum præsidij muniret, totque donorum ornamentis cumularet, gratijsque ac prærogatiuis augetet.

Solutio sexti argumenti.

Creditoris liberalitas non pugnat cum satisfactionis iustitia.

Ad hanc argutationem paucis responderi potest, creditoris liberalitatem cum iustæ solutionis ratione non pugnare. Potest enim debitor, magna antè creditoris munificentia vsus, totum quod debebat, ad iustum, imò etiam supra iustum exoluere. Exemplo id vno ostendamus: Debebat Plato rerum omnium inops Socrati auri talenta decem,

cem, quæ proinde Plato ne minima quidem ex parte ex suis censibus exoluere valeat. Socrates porò, hominis miserie inopiæque penè extremæ misertus, vnicam gnatam cum viginti talentorum dote vltro ipsi in vxorem tradat. Iam si Plato ex insperato vxore amplissimaque dote auctus, ex dotali pecunia socero suo Socrati renumerat vndecim, aut duodecim auri talenta: certum est Socratem creditorem post eam renumerationem nihil amplius à Platone quondam debitore exigere posse, etsi summa seueritate cum illo agere vellet. Soluit enim Plato totum illud, quod debebat, integrè, & aliquid etiam eo amplius. Erat tamē singularis gratiæ & beneuolentiæ, quòd filiam, tam egregiè dotatam, tam nullius fortunæ sortisque homini in coniugium traderet.

Pari ergo modo licet homo contractū à se debitum exoluere nequaquam posset, nisi misericordiarum pater vnigenitum filium suum admirabili quodam vinculo humanæ naturæ vnitum mundo donaret: Eo tamen in Redemptorem, & doctorem orbi semel donato, humanæque naturæ tanquam legitimæ sponsæ indissociabili nexu semel copulato, non solum conflato debito par dependere potuit, & re ipsa quoque dependit, sed aliquid etiam eo maius. Deindè verò esto, humana natura eximiam in se Dei benignitatem liberalitatemque hoc ipso experta sit, quòd tantis gratiarum ac charismatum opibus cumulata, in diuinam hypostasim assumpta fuerit: filio tamen Dei, qui verè pro nobis satisfecit, nulla omnino gratia obtigit. Nam cum per assumptam naturam dignitatis gradum, aut statum non mutaret, neque mutare posset; debebatur illi, ut, quamcunque tandem naturam sibi adiungeret, illa Deo infinitè grata, atque ad eò ad merendum & satisfaciendum infinitè valida esset.

Imò verò licet Christi Redemptoris anima nullam inherentem, habitualemente gratiam sortita fuisset, adhuc Verbi incarnati pathemata & opera Deo Opt. Max. infinitè grata, in-

Homo per Christum multo plus exoluit, quam debebat.

In humanam naturam plurima beneficia collata, in filium Dei nullam omnino.

Quāvis Christi anima habituali gratia fuisset destituta, adhuc illius opa Deo extitissent infinite grata.

Opinio quorundā de efficacia gratiæ Christi.

Christus satisfaciebat per gratiam, sed non per gratiam solam, nec per illam quoque ut gratia spiritualis quædam qualitas est. Gratia ut dicitur cœlestis patris acceptationem, erat Christo naturalis.

ta, infiniteque ex consequenti ad merendum & satisfaciendum fuissent efficacia. Quandoquidem Christi humanitas eiusmodi sanctificantis inhaerentis ve gratiæ munere destituta, cœlesti sponso adhuc arctius familiariusque fuisset vnita, quàm vlla omnino creatura, per quamcunque, vel quantamcunque gratiam vniri ipsi possit. Et quemadmodum filius Dei citra vllam inhaerentem gratiam, propter eximiam suppositi dignitatem, perfectè pro nobis satisfacere poterat: ita, ut quibusdam placet, licet ea, quæ salutis nostræ causa operabatur, ex hypostaseos excellentia & dignitate nullum merendi aut satisfaciendi robur habuissent, sed ex sola infusa gratia liberoque arbitrio, prout in ceteris iustis fieri solet; adhuc per eiusmodi officia ad rei equalitatem satisfacere potuisset: Siquidem gratiam, cuius virtute satisfaciebat & merebatur, non ex alio, sed ex seipso petebat: Id quod in nullam puram creaturam conuenire poterat. Hęc illi.

Verum hæc opinatio non est satis certa, nec satis fortassis, quæ recipiatur, idonea: Quandoquidem cum habitualis hæc gratia non fuerit tanta, quin maior conferri potuerit, si non vni, certè grandi hominum multitudini: consequens fieret, vel vnum iustum, vel grandem iustorum multitudinem pro omnibus mortalium omnium peccatis ad iustum satisfacere potuisse: & tamen hoc iuste & rectè antè negatum fuit. Est sanè aliquid, ex se habere gratiam, sed non est hoc tantum, ut ob id opinionationem hanc admittere nos oporteat. Sed satisfaciebat, inquit, per gratiam, quam acceperat, ergo non ex condigno? Satisfaciebat sanè per illam, sed non per illam solam, ut sæpe iam dictum est. Aut certè non per illam, prout in esse habitus, aut qualitatis sumebatur: sed prout sumebatur secundum patris acceptationem: Atqui ea gratia, vel acceptatio Christo satisfaciendi erat naturalis: Naturaliter enim dimanabat ex vnione Verbi ad humanam naturam. Quare licet ex eo quòd Verbum vnitum esset humanæ naturæ, non necessariò consequeretur illud ens, vel illa qualitas, quæ

quæ appellatur gratia: naturaliter tamen & necessariò sequebatur, ut omnes illius actiones à Deo acceptarentur, eidemque gratæ essent. Siquidem persona operans naturaliter erat accepta & grata: Et huc tendunt, qui Christi gratiam in esse gratiæ infinitam, in esse verò qualitatis finitam esse dicunt.

Gratia Christi in ratione qualitatis finita, in ratione gratiæ infinita.

Argumentum septimum.

Sed esto, ais, nulla ex parte precij p̄soluti interuenerit gratia: at summæ citra vllā ambiguitatem gratiæ & liberalitatis erat, quæ æternus pater Christi Domini nostri sudores, eiusdemque perpeffiones, tartarearū poenarū loco admittere non recusabat, ad hoc enim nulla lege cōpellebatur. Non enim obligatur creditor diuersum specie in solutū recipere, verbi gratia, frumentum, si debetur aurum, vel argentū: aut vice versa aurum vel argentum, si debetur frumentū: præcipuè verò Deus, qui ad extra nihil necessariò amat, aut acceptat, sed iuxta sanctissimè ac liberrimè voluntatis suæ beneplacitum omnia contingenter, & liberè: Atqui genus nostrum sempiternos gehennæ cruciatus debebat.

Creditor nec obligatur diuersum specie in solutū accipere.

Deus ad extra nihil acceptat, aut amat necessariò, sed omnia liberè.

Solutio septimi argumenti.

Ad hoc argumentum in partē responsum est iam antè. Dictum est enim, & quidem magna probabilitate dictum est, hominem per se primò, & proximè inferni tormenta non debuisse, sed integram tantum synceramque ad Deū conuersionem, hoc est, obedientiam, honorè, & reuerentiā, quas res legis præuaricatione Deo, quod in se erat, nefariè ademerat. Siquidem præcipua peccati ratio consistit in actuali vel habituali à Deo auersione: Cui (ut communis Scholæ sententia habet) proximè non debetur poena sensus, sed poena tantum damni. Ex illa tamen auersione, honorisque, obedientiæ, ac reuerentiæ iniusta subtractione, tartareæ poenæ reatus necessariò confurgit, debitorè tantisper obstringens, dū id, quod per peccatū abstulerat, per se, aut per alterum in solidū restituat. Restituit autem per vnigenitū Dei filiū. Hic enim hominū causa homo factus, maiorè sua obediētia, & humilitate, honoris & obseruantia

Quicquid homo per peccatū Deo abstulerat, hoc totum per Christum illi restituit.

cultum Deo derulit, quàm homo sua superbia, & inobedientia, eidẽ, quod ad se quidẽ attinebat, detraxerat. Veruntamen non copiosa apud ipsum redẽptio extaret, nõ fuit contentus ea honoris, fame, reuerẽtię, ac obseruatię restitutione, sed in super omne quoque pœnarum ac cruciamentorum genus, imò verò mortem ipsam nostri causa experiri voluit: atq; ita non solùm honorem honore, verùm & pœnã pœna pensauit.

Sed & dato quoque, quod argumentum sumebat: puta id, quod Christus Dominus exoluit, non eiusdẽ omnino rationis extitisse cum eo, quod debebatur: hinc tamẽ non cõficitur ad exactam iustitię rationẽ non fecisse satis. Nam de perfectę satisfactionis ratione non est, vt creditor id suscipere teneatur, quod exoluitur, sed vt id integrẽ depẽdatur, quod simpliciter debetur: siue, vt iuxta precij æqualitatem tantum soluatur, quantũ iure debebatur: ita vt creditor nihil eo amplius quod exhibetur, iustẽ exigere possit. Impertinẽs est itaque ad rem, obligatus ne pater fuerit ad id acceptandum, quod filius in iniuriarũ compensationẽ offerebat, an secũs. Sat est, Christum Redemptorem multò plus citra vllãm comparationem restituisse, quàm per hominem fuerat ablatum: maiorisq; precij extitisse, quod obtulit ipse, quàm quod homo abstulerat.

Adde, cùm id, quod in contracti debiti solutionem hĩc dependebatur, ab eo dependeretur, qui patri infinitẽ gratas erat, eidemq; per omnia æqualis: quod filius dependebat, non potuisse patrem in solutionem non admittere: ne, quod per absurdum est, Deus id nollet admittere, quod idem ad numerũ Deus vellet offerre. Tandem vt penès patrem, & filium, & Spiritum sanctum erat, hoc vel illud in compensationem, vel satisfactionem admittere, vel acceptare: ita penès eundem filium vt Deum erat, hoc vel illud in redẽptionis nostrę precij offerre. At Deus, aiebas, nihil necessariò acceptat ad extra: fuit ergo peculiaris gratiã, q̃ filij sui sudores in nostrã satisfactionem admitteret. Næ absolute nihil vult extra se. Posito tamen, aliqd extra se velle, nõ potest quoq; id nõ velle, quod absolute & necessa-

De perfecta satisfactionis ratione vnum hoc est, vt id integrẽ depẽdatur, quod debebatur, siue specie cõsentiat, siue dissentiat.

Pater nõ poterat reiicere quod filius offerrebat, quod cunquetandẽ obtulisset.

necessariò ad illud, quod formaliter volebat, naturaliter cõsequitur: Vt si vult hominẽ, vult etiam animal, & corpus, cæteraque, quæ ad hominis integritatẽ deposcuntur. Ad rem propositam: Licet Verbum humanam naturam liberẽ assumpserit, posita tamen eiusmodi assumptione, non potest assumptum infinitẽ non amare, omniaque illius opera infinitẽ non approbare, qualiacunque ea demum extiterint.

Brentiani argumentum hoc, quod de pœnis tartareis obijcitur, facili negotio expediunt. Defendunt illi enim filium Dei incarnatum ipsissimas inferorũ pœnas, cùm in corpore, tum etiam in anima pertulisse: Atque ideo contractum à nobis pœnarũ debitum non secundum æqualitatem solùm dependisse, verùm etiam secundum speciem. Sed sanẽ eiusmodi infernalem de Christi Domini nostri satisfactione doctrinam, infernalibus illis Theologis libenter relinquimus: nobis de Christi Domini nostri œconomia, sanctitate & innocentia saniora edoc̃tis, compertissimum est, filium Dei ipsa inferni tormenta, nec passum esse, nec pati vlla ratione potuisse. Constat enim eiusmodi pœnam, præter cruciatus, qui extrinsecus adferuntur, completi pœnam damni, diuinęque visionis priuationem: tum atrocissimum rursus conscientiã vermem ex iugi patrum scelerum memoria natum. At Christus à primo ortus sui instanti clarẽ perfectęque Deũ videbat, omnisq; peccati & doli expers erat: Impossibile est ergo aliquando pertulisse inferni pœnas. Mitto hĩc, tartareos cruciatus vt causam propriã & necessariã ponere capitalẽ noxã, eamq; propriam, atq; ad eò inter Deum & inferni cruciatibus mancipatum capitalẽ inimiciã. Talismodi autẽ inimicitia, & animorũ abalienatio inter patrem & filium nequaquam intercedebat. Erat enim vnus ille inter omnes, in quo patris Spiritus infinita quadam suauitate & iucunditate conuiescebat. Sed nec vllò quoq; casu, aut rerũ euẽtu intercedere poterat: vt q̃ innocẽtiã & sanctitatẽ suã nullo peccato amittere possẽt. Summã illã indelebilemq; Christi innocentiam nõ solùm impugnant,

Esti Deus extra se nihil velit, tamen si qd eiusmodi liberẽ velit, non potest id non velle, qd necessariò ad illud consequitur.

Brentianis filius Dei ipsissimas inferorũ pœnas sustulit.

Infernalis Brentianorũ de Christo doctrina.

Inferni pœna ponit propriam noxã, eamq; capitalẽ.

sed aptè quoq; negāt Calviniani ramen, & Brentiani & Melanthonij. Blasphemāt enim, Christū Dominū in cruce desperāsse, atq; ideo illud Daudicū, Deus meus, Deus meus, vt qd derelicti me? valido clamore ingemināsse. Sed hoc equè tartarè atq; alterū illud. Nā si filius Dei in cruce desperauit, vt isti blasphemio ore eructāt: ergo mūdi huius principē nō debellauit, neq; nos ab improba illius seruitute afferuit: sed miserè ab illo deuctus superatusq; & fauciat⁹ succubuit: neq; oīs doli & sceleris exps, planeq; innocēs, & impollutus, & à peccatoribus segregatus mortē p nobis oppetijt, sed horrendo peccato obstrictus: Siquidē peccatorū omniū pessimū, peneq; maximū, est desperatio. At tēdet cū horrēdis istiuscemodi portētis plurib⁹ agere.

Argumentum octauum.

Vrgent octauo: Si Deus ac Dominus noster Iesus Christus ea plenitudine & perfectione satisfecit, quam vos prædicatis, aut ergo satisfecit vt homo, aut vt Deus. Nō vt Deus, quia tūc nec solus satisfecisset: siquidem opera trium diuinarum hypostascon ad extra sunt indiuisa, & indiscreta: Nec ad exactam iustitiæ amussim fecisset satis: quandoquidem perfecta iustitię ratio eiusdem ad seipsum constare non potest. Ratio enim iustitię non est ad seipsum, sed ad alterum: Deus autem vnus est. Nec rursus satisfecit vt homo: nam secundum naturam assumptam quęuis illius actio tam externa, quàm interna erat finita, cū non esset rei infinita, sed finitę, & intra certos quidditatis limites conclusa.

Solutio octauæ argumenti.

Et hæc quoq; argumētatio maiori ex parte iā antè soluta est. Assertū est enim, & euidenter quoq; ostensum est, filiū Dei, neq; præcisè satisfecisse vt hominē, neq; præcisè rursū vt Deum, sed vt Deū hominē: Satisfecit enim psona diuina: sed non secundum diuinā naturā. Demonstratū est nihilofecius falso asseri Verbū incarnatū nullā peculiarē, sibiq; propriā in illis functionibus, ac ppeffionibus, quibus redēpti, & in pristinā libertatē restituti sumus, efficiētiā habuisse, & vtrunque rectè.

Planum

Psal. 21.

Christus in cruce nec desperauit, neque desperare potuit. 1. Per. 2. Heb. 7.

Opera externa Trinitatis sunt indiuisa.

Eiusdem ad seipsum nulla est iustitia, Antag. sententia.

Christus satisfecit vt Deus homo.

Christus satisfecit & passus est solus: non Pater, nec Spiritus sanctus.

Planū est nanq; Christū Redemptorē per ea, q̄ in natura humana, nō Patris, aut Spiritus sancti, sed suę hypostasi vnita perfectus & operatus est, proximā redēptionis nostrę causam extitisse. Satisfecit itaque Deus, sed non secundum deitatem, sed secundum humanitatē. Satisfecit & homo quoque, sed non in hominis persona, sed in hypostasi diuina, atque ideo infinite.

Sed & falso quoque sumitur eiusdem ad seipsum nullā extare iustitiam, neque extare posse: potest enim, modò tamen vnus ille creditoris simul & debitoris personā induat: quem admodum vsu venire id solet, dum vnus quispiā ex vniuerso mercatorum collegio, damno cōmuni æri illato ex proprijs censibus sarto, postea ex equo cum collegis lucri partē capit. Hic enim, vt damnum omnibus illatum solus refundit, debitoris; vt aut ex re sua impensa iam sarta & instaurata cum cæteris emolumentum accipit, creditoris personam sustinet. Et vt maximè in ceteris locum id nō haberet, in Christi tamen œconomia habet, & quidem opportunū & necessarium habet. Hic vnus enim inter omnes, quotquot sunt, fuerūt, aut erunt vnquam, ita vna ad numerū persona existeret, vt tamen propter geminam naturam, quam in vna illa persona sustentabat, duarum vicē verè gereret, duarumq; munia verè perfectęq; obiret, ac duarum tandem attributa & prædicata verè proprieque admitteret. Verè enim & proprie patibilis dicebatur & impatibilis: finitus rursus & infinitus: seipso minor, seipso maior, & quicquid demū eiusmodi alterutri nature rectè attribui potest.

Quæ ergo, inquis, actionum Christi ratio erat? quæ earundem discrimina? Vna hæc paucis: Omnes & singulæ, quæ secundum diuinitatem in Verbū cadebant, illæ entitatiuè erant infinitæ, illiq; cum Patre, & Spiritu sancto communes: quæ autem in illud conueniebant ratione nature assumptę, illę in genere rerum & quidditatiuè erant finitæ, eidemq; propriæ. Neq; enim Pater passus est aliquando, aut Spiritus sanctus mortuus, sed solus Filius. Hic vnus enim mirabili quodam modo extra seipsum egrediens, & tamen intra se manens, factus est homo,

Christus Deus satisfecit, sed non secundum deitatem: satisfecit rursus Christus homo, sed nō in hominis persona.

Eiusdem ad seipsum extat iustitia, modò is geminam personā sustineat.

Propter geminam naturam Christus duarum personarum vicē verè gererebat, duarumque munia verè obibat.

Christi actiones secundum diuinitatē infinitæ, illique cum Patre & Spiritu sancto communes: secundum humanitatē aut finitæ, illique propria.

qui debebat: idemq; manēs, quod erat, hoc est, Deus, & factus, quod non erat, videlicet homo, sibi ipsi vt Deo factus est debitor. Atque ita vnus idemque, non secus ac si gemina hypostasi substitisset, simul debitor & creditor, simul soluens & solutionem exigens erat. Decuit nanque vt contractum ab se debitum homo solueret per seipsum, & non per alium. Patet ergo quā personæ vnitas, neque integræ satisfactioni, neque merito quoque aduerfetur condigni.

Argumentum nonum.

Instant nonò: Non minorū est virium pro seipso satisfacere, quā pro altero: sicut quoq; non minoris, imò maioris difficultatis est, alteri cuiusque, quā sibi ipsi mereri. Sibi enim iustus ex condigno mereri potest, alteri ex congruo tantum. Atqui si Christus homo pro humanę naturę imbecillitate in aliquod capitale flagitiū cōcidisset, nō potuisset secundum integrā iustitię rationē pro seipso satisfacere, ergo neq; pro nobis quoq; ad iustū simpliciter satisfecit, aut satisfacere potuit.

Solutio noni argumenti.

Rationis huius vis nulla est prorsus. Multò nanq; citra vllā comparationē plus mereri potest innocens, sanctus, & impol-lutus alteri quantumlibet impuro, ac scelerato, quā improbus scelerosusq; peccator sibi ipsi. Et quanuis Christi humanitas quandiu Verbo associata maneret, peccare non posset: Nam vt persona operās infinitē erat grata, ita oīa illius opera Deo infinitē placebant: Attamen dato, quod argumētum sumit, pfectò, qui p alijs ad iustitię legē satisfecit, idem ille & suę quoq; humanitatis debitū integrē, & ad rei equalitatē exolvere potuisset. Nulla enim apparet ratio, cur filius Dei id pro se suāve natura præstare non potuerit, quod præstitit pro alijs.

Argumentum decimum.

Christi Domini satisfactio passim in Scripturis emptionis & redemptionis nomine designatur. Atqui eiusmodi locutiones sunt improprie & metaphoricę: Siquidem nullus hīc apparet emptor, nullus venditor, nulla merx, precium nullū: ergo

Ver-

Christus simul debitor & creditor, simul soluens & solutionem exigens.

Iustus sibi ex condigno, alteri ex congruo mereri potest.

Plus mereri potest iustus alteri non iusto, quā iustus sibi ipsi.

Qui pro alijs satisfecit, pro se quoq; satisfacere potuisset, si quo debito obstritus fuisset.

Christi satisfactio emptionis & redemptionis nomine significatur.

Verbum incarnatū nō proprie satisfecit, sed tantum improprie & imperfectē, & per consequens non ad rigorem iustitię.

Solutio argumenti.

Ad hunc cauillū paucis dici potest, eiusmodi locutiones esse proprias, Scripturisq; & Patribus maximē familiares. Quod autē ad contractus partes attinet: Venditor in hoc cōmercio non est diabolus, huic enim nullū verum ius in hominē compete- bat, vt qui per meram fraudē & imposturā Dei peculium inuasisset: sed Deus Trinitas, huius enim iustitia lesa fuerat. Emptor, Christus Dominus: illius nanq; hereditas facti sumus. Precium, nō aurum, aut argentū, aut aliquid aliud eiusmodi, sed preciosus vnigeniti filij Dei sanguis. Merx, populus gentium, ceterique, qui salute potiuntur. iuxta illud Psalmistę: Postula à me, & dabo tibi gentes hereditatē tuam, & possessionē tuam terminos terrę. Appellatur autē contractus hic emptio, propter precij equalitatem: redemptio verò & liberatio, propter seruitutem, quam genus mortaliū seruiebat peccato & diabolo. Nā etsi is nullā iurisdictionē in hominē haberet, Deus tamen permisit illi vt suā in hominem tyrannidē exerceret: & iuste id permisit, tum quia in diaboli potestatē vltro sese cōtradiderat: tum maximē, quia ppter insignē suā inobedientiā, vt eiusmodi tortorem pateretur, iure optimo promeritus fuerat.

Argumentum vndecimum & postremum.

Argumentantur tandem hunc in modum: Si Christus Dominus cumulatē, & supra condignū pro omnibus mortalium omniū peccatis satisfecit, cur ergo non omnes saluantur? cur miseri mortales tot ærumnis, ac cladibus passim premuntur? cur deniq; Deus Opt. Max. nō solum peccatorū detestationē, accuratamq; eorundē confessionē, verum etiā præceptorum obseruationē, & iustā de admissis sceleribus satisfactionē exigat? Hęc enim omnia, & alia præterea multa his cognata, cum copiosa illa satisfactio, & meritorum Christi plenitudine non satis constare posse videntur. Non ergo ad exactam illam, & seueram iustitię rationem pro nobis ab eo factum est satis.

Solutio

In humani generis Redemptione venditor Deus Trinitas: emptor, Verbum incarnatum: precium, Christi sanguis: merx, homo.

Psal. 2.

Cur humani generis liberatio appellatur emptio, cur item redemptio.

Solutio argumenti postremi.

Christus, & gratia, & ea omnia, quibus præparamur ad gratiam, nobis promeritus est.

Causa, cur non omnes cumulatæ satisfactiōis Christi participes fiant.

Hic aries in eo tractatu ex instituto retundetur, quæ de nostra satisfactione adornamus, & hunc propediem, si Dominus permiserit, consequetur: nunc obiter dixerim, Christum Dei filium gratiam, & gloriã, & peccatorum remissionem, & cetera omnia, quibus ad hæc obtinenda præparamur, vel adiuuamur, plenissimè, iustissimeq; nobis promeritum esse: Nec ideo tamen omnes saluos fieri. Cur ita? Quia non omnes ea præsidia & media adhibere student, quibus passionis Christi vis & meritum in mortaliu animos transfundi debet. Nec enim Christus Dominus ideo mortuus, suppliciaq; adeo dira perpeffus est, quod nos ociosam, atq; ab omni studioso opere feriatam vitam ducemus: sed quod ipse exẽplo excitati, & auxilio nixi in virtutum studio impigrè curremus, ijsq; antidotis & pharmacis, quæ ipse non absq; ingentibus sumptibus sudoribusq; in peccatorum nostrorum expiationem comparauit, piè, religiosè, & tempestiuè vteremur. Quia ergo non pauci isthæc neglectui, alij etiã contemptui ducunt, non obstante meritorum Christi magnitudine, & multitudine, fit vt plurimi sine, ad quem conditi erant, frustrati in omnem æternitatem pereant. Sed de hoc argumento suo loco fusiùs.

Nihil adfertur ab Antag. quod plenam Christi satisfactiōem vlla ex parte labefaciat.

Constat ex his ergo, quicquid contra cumulatam illã Christi Satisfactionem adfertur, id totum inualidum infirmumq; esse, nec satis idoneum, quod vlla illã ex parte obscurer, nedum conuellat, aut euertat. Constat nihilofecius multo plus commodi nobis attulisse Christi Redemptoris humilitatẽ & obedientiam, quàm incõmodi primi parentis nostri superbiam & rebellionem. Cõstat tandem catholicos Scriptores longè maiorem vim & energiam tribuere Christi merito, & satisfactioni, quàm eisdem tribuant hæreticorum duces. Illi, qui tantum salutis nostræ causa thesaurum æterno Patri exoluit, & obtulit, sit honor, & gloria, & gratiarum actio in perpetuas æternitates. Amen.

LAUS DEO.

DISPV.

DISPVATIO DE MAIESTATE HOMINIS CHRISTI,

IN CELEBRI ACADEMIA INGOLSTADIANA ad normam veræ piæque doctrinæ per Theses explicata, aduersus impias Iacobi Andreae Schmidelini Theses, de hac eadem hominis Christi Maiestate, Tubingæ propositas publicèque defensas.

Aequus iudicet Lector, & veritatem contra falsitatem ingenuè tueatur.

P R A E F A T I O.

Ircunferuntur dogmata quædam, authore Schmidelino, de Maiestate hominis Christi, non quæ Apostoli docuerunt, sed noua planè & perniciofa, & cum Christi, Apostolorum, Prophetarum, Martyrum, Confessorum, & cum omnium denique totius Ecclesiæ Catholicæ Patrũ doctrina ex diametro pugnantia. Quoniã verò Apostolus grauiter monet, ne doctrinis varijs & peregrinis abducamur, iubetque doctrinam,

Heb. 13.

Ddd nam,

nam, quæ secundum pietatem est, tueri salutem in Ecclesia: operam nos, neque inutilem, neque à professione nostra alienam, sumpturos existimauimus, si aduersus novos & impios Schmidelini errores, veram & orthodoxam Ecclesiae sententiam vindicaremus. Proponimus ergo Theses, ut ille fecit, sed meliore fide tractaturi graue hoc & scitu dignum Argumentum. Ac duplicem quidem ordinem Thesium posuimus, ut primum haberet lector totius negotij, quod plerisque forsan obscurum videbitur, necessariam explicationem: deinde verò, ut de Schmidelini ineptijs, imò aperta & horrenda impietate, boni omnes rectius iudicarent. Quare Theses alias explicatorias, alias confutatorias fecimus.

Hunc nostrum laborem, quisquis es veritatis studiosus, boni ut consulas per Christum rogamus. Ingolstadij calendis Iulij, Salutis Anno millesimo quingentesimo sexagesimo quarto.

EX

EX VINCENTIO LIRINENSI
ANTIDOTVM ADVERSVS PROFANAS HAERESVM NOVITATES.

*C*um primum mali cuiusque erroris putredo erumpere cœperit, & ad defensionem sui sacrae legis verba furari, eaq; fallaciter & fraudulenter exponere: statim interpretando Canonum, Maiorum sententiae congregandae sunt, quibus illud quodcumq; excurgat nouitium, ideoq; profanum, & absque ulla ambage p̄datur, & sine ulla retractatione damnetur. Sed eorum duntaxat Patrum sententiae conferendae sunt, qui in fide & communione Catholica, sanctè, sapienter, constanter viuentes, docentes & permanentes, vel mori in Christo fideliter, vel occidi pro Christo feliciter meruerunt.

EX EODEM VINCENTIO.

*H*eretici diuinæ scripturae testimonijs utuntur, & vehementer quidem. Nam videas eos volare per singula quaeq; sanctae legis volumina. Siue enim apud suos, siue alienos: siue priuatim, siue publice: siue in sermonibus, siue in libris: siue in conuiujs, siue in plateis: nihil unquam penè de suo proferunt, quod non etiam Scripturae verbis adumbrare conentur. Et paulò post: Sed cum cœperint illas voces, non iam proferre tantum, sed etiã exponere: nec adhuc iactare solum, sed etiam interpretari: tunc amaritudo illa, tunc acerbitas, tunc rabies intelligitur: tunc nouitium virus exhalatur: tunc profanae nouitates aperiuntur: tunc primum scindi sepe videas: tunc transferri Patrum terminos: tunc Catholicam fidem cædi, tunc Ecclesiasticum dogma lacerari. Tales erant ij, quos percutit Apostolus Paulus in secunda ad Corinth. dicens: Nam eiusmodi, inquit, Pseudoapostoli, operarij subdoli, transfigurant se in Apostolos Christi. Quid est, transfigurant se in Apostolos Christi? Proferebant Apostoli Psalmorum auctoritates, proferebant & illi: proferebant Apostoli sententias Prophetarum, & illi nihilominus proferebant. Sed cum ea, quae similiter protulerant, interpretari non similiter cœpissent, tunc simplices à subdolis, tunc infucati à fucatis, tunc recti à peruersis, tunc postremo veri Apostoli à falsis Apostolis discernabantur.

Ddd 2

THESES

THESES EXPLICATO- RIAE DE MAIESTATE HOMINIS CHRISTI.

I.

Um omnis hæc de Maiestate hominis Christi disputatio ex hypostatica duarum naturarum in Christo vnione peti debeat & intelligi, res ipsa postulare videtur, vt ante omnia discrimen, quod inter hypostasim & naturam intercedit, hoc loco repetamus & animaduertamus. Quod sanè discrimen si negligatur, non minus erit nobis periculi, quàm plerisque accidit in illo veterum Hæresiarcharum albo, qui inter hypostasim & *ουσίαν* non distinguentes, in varios, eosque pudendos & impios errores impeerunt.

Eusebius H. E. li. 10. c. 29.
Theodoretus cont. Sabell.
Damascenus lib. 3. cap. 3.
Boem. in lib. de duab. nar.
S. Maximus in quadã oratione.
Anastafius Monachus Sinai.

2. Sic Arrianidum ex personarum trinitate, naturarum trinitatem inferunt: Filium à Patre, & Spiritum sanctum ab utroque *ετεροούσιον* astruunt. Ediuerso Sabelliani, quoniam ex vna *τριώδω* *ουσία* vnam subinde hypostasim colligunt, non solum Filium, sed & Patrem & Spiritum sanctum incarnatos ac passos esse confingunt. Sic & Nestoriani, dum ex duabus Christi naturis duas in Christo hypostases faciunt, non *καθ' ὑπόστασιν*, sed *κατὰ συμβεβηκός* Deum cum homine coniungunt. Contrà verò, Eutychiani, dum ex vna Christi hypostasi vnam quoque naturam deducunt, vnam tantùm *ουσίαν*, quemadmodum & vnam personam in Christo Domino constituunt atque definiunt.

3. Nec sanè dissimilis fuit Monothelitarum inscitia, qui dum vnam duntaxat in Christo personam contra Nestorium: duas verò naturas, contra Eutychetē re adē profitentur: rati tamen, ad personæ vnitatem, proprietatis quoque & operationis vnitatem esse necessariam, quò Nestorij hæresin declinent, vnam tantùm

tantùm vtriusque naturæ proprietatem atque operationem, ob personæ vnitatem in Christo constituunt, atque ita vtriusque naturæ proprietates non minùs imperitè quàm impiè confundunt.

4. Quanuis verò natura, substantia, essentia seu *ουσία* (quæ promiscuè in hac tractatione, veterum more, passim vsurpabimus) varias fortiantur significationes, si quis exactè nomina peruestiget, hîc tamen pro eo sumuntur, quod definitione, qua, quid res est, explicatur, comprehenditur.

5. Natura itaque seu *ουσία* ab hypostasi, quam Latini Theologi personæ vel subsistentis nomine solent appellare, eo distinguitur, quòd natura solam rei quidditatem complectitur, quæ ex se quidem multis indiuiduis est cõmunis, totamque *ουσιώδη* singulorum perfectionem continet, cuiusmodi est, humanitas. Hypostasis verò dicitur indiuiduum, quod à cæteris omnibus eiusdem naturæ singularibus, quadam proprietate discretum, ita per se & in se existit, vt nulla ratione in altero sustentetur, aut sustentari queat, vt Petrus, Iohannes, &c.

6. Vbi ne vocum *δμωνυμία* generet obscuritatem, accuratè discernendum est inter eas proprietates, quas *προσωπικὰς*, & eas, quas *ουσιώδεις* vocant. Nam in explicacione personæ, non de essentialibus, sed de personalibus locuti sumus.

7. Ex hac porrò distinctione id cum primis manifestum euadit, quam ratione, vnam quidem *ουσίαν* contra Arrium, & tres hypostases contra Sabellium, in sacrosancta Triade profiteamur: eò nimirum, quòd vna tantùm eademque simplicissima in augustissimo illo Trinitatis mysterio cõmunis essentia reperiatur, quæ totam in se deitatis continet perfectionem: tres verò proprietates personales, quibus tres personæ constituuntur ac inter sese distinguuntur.

8. Veruntamen sanctissimæ Trinitatis sacramentum planè est incomparabile, adeoque rerum naturam, omnemq; mentis humanæ, imò & angelicæ capacitatem in immensum excedit, in eo, quòd essentia illa in tribus diuinis personis subsi-

Hier. in Sym. explanat. ad Damasum.
Basiliius cõtra Eunomium.
Theodoretus contra Sabell.
Damascenus lib. 3. c. 3. & 4.
Eusebius H. E. lib. 10. c. 29.
Tallafius Hecaron. 4. Ansel. de incarnat. verbi c. 5. &c.

Conc. Nicen. Cõstantin. 1. Ephe. 1. Chal. Cõstã. 2. & 3. Nicen. 2. Latera genera. &c.

Damas. lib. 1. c. 11. &c.

stans, non specie aut sola ratione, vna, sicut in creaturis vsu venit, sed vna sit penitus atque simplicissima.

9. Hinc & illud fit perspicuum, aliud esse, quædam in vnam eandemque naturam vniri, aliud verò in personæ vnitatem coagmentari. Illa siquidem in natura dicimus vnita, quæ in vna conueniunt *οὐσία*, siue id fiat absque vlla concretionem, mixtione aut conuersione, vt in diuinis personis inuenitur: siue sola compositione, vt in hominis ex anima & corpore constitutione: siue denique intercedente mixtione aliqua, confusione aut conuersione, vt in elementorum transmutatione & mixtorum productione accidere constat.

10. At verò illa in hypostasi vnita esse dicimus, quæ ad eum modum sunt coniuncta, vt eadem prorsus existant subsistentia: Cuius generis est animi atque corporis in vno aliquo homine compositio. Præterquam enim quòd hæc tanquam partes essentielles ad naturæ vnus perfectionem coeunt, in vna quoque persona connectuntur, cum vna ytrique communis sit subsistentia.

11. Iam verò vt ad rem ipsam aliquantò propiùs accedamus, veramque & Catholicam de duarum naturarum in Christo vnione sententiam explicemus: Credimus in primis, vnanimi que consensu profiteremur Christiani, duas naturas, diuinam, inquam, & humanam, in vno Christo hypostaticòs vnitas esse: eam autem vnionem ideo cum sancta & Apostolica Ecclesia hypostaticam seu personalem appellamus, quòd duæ illæ naturæ secundum subsistentiam in Christo vnitæ sint, vt sacrosanctæ generales Synodi iam pridem definiere. Sic enim in Ephesina Synodo decretum est: Carni secundum subsistentiam vnitum est Dei Patris Verbum. Et in quinta Synodo generali: Sancta verò Dei Ecclesia, vtriusque, scilicet Nestorij & Eutychetis, perfidiæ impietatem eiciens, vnitionem Dei Verbi ad carnem secundum compositionem confitetur, quod est secundum subsistentiam. Et sequenti Canone: Si quis non confitetur Dei Verbum

In epist. ad
Nestorium &
Anath. 2.

c. 4.

c. 5.

bum carni subsistentialiter vniri, & propterea vnam eius subsistentiam vel vnam personam, & ita sanctam Chalcedonensem Synodum vnam subsistentiam Domini nostri Iesu Christi confiteri, talis anathema sit. In Decretis etiam Synodalibus Martini primi sic habetur: Si quis non confitetur secundum sanctos Patres propriè & verè ex duabus naturis deitate & humanitate secundum subsistentiam vnitis, inconfusè & indiuisè eundem & vnum Dominum nostrum IESVM Christum esse, sit condemnatus. Et in sexta Synodo sic legitur: Afferimus duas eius esse naturas in vna eius radiantibus subsistentia. Ad eundem sanè modum ceteræ Synodi & Patres vnionem personalem intellexerunt.

12. Nec ita tamen naturas illas in vna hypostasi vnitas existimare decet, quasi ex duabus subsistentijs, humana videlicet & diuina, tertia coaluerit aliqua, quæ partim diuina sit, partim humana: Non enim adiectionem personæ vel subsistentiæ (vt cum quinta Synodo loquamur) sancta Trinitas suscepit ex incarnato Dei Verbo, sed vna est duntaxat eademque indiuidua in Christo Domino subsistentia, ipsius nimirum Verbi propria, quæ propter immensam Verbi perfectionem atque virtutem, hypostaticòs humanam sustentat naturam, quam propria (vt sic dicamus) personalitate destitutam, sibi asciumit atque coniunxit. Vnde Damascenus: Ipsius Verbi hypostasis, vtriusque naturarum hypostasis existens, nullam in subsistentem esse permittit, neque alterius esse hypostaseos. Neque quandoque quidem huius, quandoque verò illius, sed semper vtriusque indiuisibiliter & inseparabiliter est hypostasis: tota huius, & tota illius, impartibiliter & plenissimè. Non enim in propria subsistentia sustentata est Dei Verbi caro, neque in alia hypostasi facta est, quàm in Dei Verbi hypostasi, sed in ipso sustentata & subsistens potiùs, neque secundum propriam subsistentem hypostasin facta est. Quapropter neque

Act. 17.

c. 5.

lib. 3. c. 9.

neque in subsistens est, neque Trinitati superaddit hypostasin. Hæc ille.

Syno. Ephes.
Constant. &c.
Alexander.

13. Atq; hinc iam absque vlla difficultate intelligitur, quanta humanitatis cum diuinitate sit vnio. Non enim tanta est, quanta trium personarum in vna essentia diuina, neque tam parua etiam quàm ea est, quæ in solius gratiæ, gloriæ, virtutis, authoritatis, dignitatis aut potestatis communicatione consistit, aut quæ alio quouis accidentario modo efficitur. Nam neque persona, in qua vniuntur, neque naturæ ipsæ, accidens aliquod censerit debent aut possunt.

14. Imò si rem, in qua vnio hæc facta est, penitiùs intueare, haud facile parem in rerum natura comperias vnionem. Et enim diuina illa subsistentia, in qua naturæ conueniunt, si per se consideretur, rerum omnium, quæ existere possunt, est simplicissima: quanuis si naturas ipsas vnitas spectes, composita quodammodo dici queat, eò quòd in duabus subsistat naturis.

Athanasius in
Sym. Synod.
Ephes. Cynil
de Incarnat.
August. tract.
78 sup Ioan.
Gregor. Nazianz.
Epist. ad Celdon.
Lyrinen. Damascenus li.
3. c. 3. &c.

15. Est autem hæc vnio vsque ad eò singularis, vt nullo prorsus exemplo satis commodè explicari queat. Nam licet vnio animi cum corpore, vt cætera omittamus, nonnullum cum diuina illa vnione affinitatem habere videatur, & idcirco ad eandem explicandam à sanctis Patribus interdum assumatur, quatenus in vtraque vnione duæ res diuersæ in vna hypostasi sine vlla mixtione, confusione ac conuersione sustentantur: tamen si rem omnem rectè perpendas, longissimo hæc distant interuallo: animus enim & corpus nequaquam integræ & perfectæ sunt essentiæ, sed vnus essentiæ partes: diuina verò & humana natura in Christo, essentiæ sunt, sic integræ atque perfectæ, vt nulla ratione vniam tertiam essentiam absoluere possint.

16. Hæc quibusdam erunt obscura fortasse, sed scitu sanè digna, vt ex hac personalis vnionis explicatione confutetur impius Sabellius, & intelligatur non Patrem, qui solus ingenuus est, nec Spiritum sanctum, qui ex Patre
* Filioque

* Filioque procedit, sed solum Filium, Dei^b verbum, Deum verum de Deo vero, genitum, non factum, Patri *δμοούσιον*, in plenitudine temporis hominem factum esse, nobis non modo *δμοούσιον*, sed etiam per omnia similem absque peccato, eumque solum pro nobis passum fuisse.

17. Nam etsi vna omnino Patris & Filij & Spiritus sancti *ουσία* sit & *εξουσία*, Maiestas quoque & dignitas, non tamen in essentia aut quacunque essentiæ perfectione siue essentiali aliqua proprietate, (quæ omnia toti Trinitati sunt communia) sed in solius Filij hypostasi, qua à Patre & Spiritu sancto re ipsa distinguitur, vnionem illam factam esse cuncti in Ecclesia profitentur.

18. Quòd si in sola essentia aut in essentiali aliqua perfectione vnio illa facta fuisset, tota vtique Trinitas incarnata (quod sentire sit nefas) pari ratione affirmaretur: cum essentia & quæuis essentialis perfectio in tribus illis personis ex æquo reperiatur.

19. Liquet etiam ex iam dictis insaniuisse Nestorium Nestorianique dogmatis sectatores omnes, cõtra quos cum Ephesina Synodo apertè profitendum est, non duas Christi personas, aut duos filios, alterum videlicet Dei, alterum Virginis Matris, totidem ve Christos, sed vniam duntaxat personam, vnum Filium, vnumque Christum, qui verus Deus & verus homo sit, constituendum & adorandum esse: quia non duas, sed vniam tantummodo hypostasin in eodem Christo agnoscerimus ac veneramus.

laritate personæ, id est, in eo quod proprium est Filio, non quod commune est Trinitati. Vide Lirinen. vbi connumerat Patres, quorum beata illa Synodus doctrinam tenens de fidei regulis pronunciauit.

20. Ex his præterea, confirmamur in Christiana & necessaria confessione, quam approbavit sacra Chalcedonensis Synodus contra Eutychetem, nimirum: Vnigenitum Dei filium in duabus naturis inconfuse, inconuertibiliter, indiuisè, inseparabiliter existere, nunquam sublata differentia naturarum propter vnionem, sed potiùs salua vtriusque naturæ proprietate. Quandoquidem non conuersione diuinitatis in carnem,

a Cõc. Ephes. in Epist. ad Nestorij. Lateran. Lugd. Floren. Toletan. 3. 4. 6. 8. 11. Brach. 3. Anglic. 2. Horm. Epist. 1. Leo 1. Epist. 91. Athan. sermone de imagine Iesu in Beryto, recitato in 7. Synodo actio. 4. & in symbolo. Hilari. lib. 2. de Trinit. Didymus lib. 2. de Spiritu sancto. Amb. lib. 1. de Spiritu sancto. c. 10. Basilius cont. Euno. Augustin. lib. 15. de Trinita. c. 26. Epiphanius in ser. angustino &c. b Ioan. 1. Gal. 4. Heb. 2. 4. Con. Nicen. Const. 1. 2. 3. Ephes. 1. Chalced. &c. c Con. Tolosan. 6. c. 3. vbi sic habetur, solus Filius susceptum humanitatem in singulis
Synod. Ephes. Constantin. 2. Athanas. Symbolo. Aug. 1. de Trinita. c. 7. Lirinen. Damasc. lib. 3. c. 2. Alcin. lib. 2. de Trinita. c. 3. &c.

Eee

aut Trinita. c. 3. &c.

a Lirin. Damasc. lib. 3. c. 5. Maximus de duabus Christi naturis. Leont. Byzant. c. 1. contra Senerum.

aut carnis in diuinitatem, sed assumptione humanitatis in Deum, non confusione, aut transfusione substantiæ, aut vnus tertie nature compositione, sed vnitate persone, siue substantiæ, vnus est manetque Christus, in duabus subsistens naturis.

b Pfall. 134. Marth. 26. Marc. 7. 14. Luc. 2. 22. Philip. 2. Hebra. 2. &c. Costan. 2. c. 7. Marrinusi. in suis decretis Synod. c. 9. Vide Epistolam Agathonis receptam in 6. Synod. vbi citat. Amb. August. Dionys. Are. Leon. 1. Greg. Nazian. Atha. Grego. Nyss. Chryso. Cyril. Hilar. Iustinum Philo sophum, Euphemium Anacloch. Episc.

21. ^a Itaque sicut in Deo vna est substantia & tres persone: ita in Christo vna est persona & duæ substantiæ siue nature.

22. ^b Ex quo illud etiam contra Monothelitas euidenti ratione consequitur, vt, quemadmodum in Domino nostro Iesu Christo duas naturas indiuisè inconuertibiliterque vnitas esse confitemur, ita & duas proprietates duasque naturales operationes (vt sextæ Synodi verbis vtamur) indiuisè, inconuertibiliter, incõfusè, inseparabiliter, in eodem Christo agnoscere debeamus, ac venerari, alteram videlicet humanam, alteram verò diuinam.

23. Quod profectò Monothelite minimè negauissent, si Philosophiæ præceptionibus mediocriter saltem fuissent instructi. Nam ratione naturali perspicuum est, essentielles seu naturales proprietates ac operationes, non ex persone, sed ex nature seu forme vnitate & distinctione, vnitatem & distinctionem sortiri. Id quod supernaturali quoque Trinitatis exemplo apertè confirmari potest, vbi propter nature vnitatem, vna essentialis proprietas vnaque operatio in tribus illis sacrosanctis personis reperitur, secundum illud Theologicum axioma: Opera Trinitatis ad extrã sunt indiuisa.

24. Atq; hinc rursus manifestum euadit, de neutra in Christo natura alterius proprietates dici posse, manet enim inconfusa in Christo tam carnis, quam diuinitatis proprietatū contemplatio, cum vtraque natura absq; vlla confusione, mixtione aut conuersione proprietates suas distinctas omnino incolumesque retinuerit.

25. Quapropter sicut humanitas, diuinissima hac vnione diuinam naturam non reddidit infirmam; ita nec natura diuina huma-

Conc. Tol. 6. c. 1. Toler. in p̄f. fidei. August. 1. de Trinita. c. 4. Damasc. lib. 3. c. 4. Greg. Nyssen. tomo 5. contra Eupnomium.

humanitatem omnipotentem effecit, cum nec forma serui, Dei formam in Christo ademerit, nec forma Dei formam serui minuerit, vt D. Leo eleganter dixit.

26. Verum quauis post admirandam hanc vnionem duæ in Christo nature earumque proprietates, distinctæ impermixteque perstiterint: tamen, quoniam vna est persona Christi in illis duabus naturis subsistens, eidem Christo velut vni eidemque persone ascribimus voces omnes, tam diuinas quam humanas, que vel in Euangelicis, vel Apostolicis scripturis, vel in Patrum monumentis passim reperiuntur: tamen inter se pugnare videantur, & reuera pugnent, propter naturarum, quas concernunt, diuersitatem.

27. Et hæc ipsa persone vnitas, in causa est, vt, quæ Dei sunt propria, sæpe in Scripturis ascribantur homini: ea verò quæ carnis sunt propria, attribuantur Deo.

28. Vnde non potest non apertè constare, quòd verè prorsus & Catholicè vnus & idem Christus, Deus & homo dicatur, idemquemortalis & immortalis, Patri æqualis & minor Patre, Creator & creatura, omnipotens & infirmus, vbique existens & certo loco circumscriptus, æternus & in tempore natus. Demum ob hanc eandem persone vnitatem, & hominem Dei filium, Creatorem etiam & omnipotentem: ediuerso verò Deum, Virginis filium, passum quoque & crucifixum, rectissimè confitemur. Non enim interest (inquit Leo) ex qua Christus substantia nominetur: cum inseparabili manente vnitate persone, idem sit & totus hominis filius propter carnem, & totus Dei filius propter vnã cum Patre deitatem.

29. Quæ cum ita sint, non est Grammatica tantum, seu verbalis ἰδιωματων κοινωνία in persona Christi: in natura verò, ne Grammatica quidem seu verbalis fieri potest. Siquidem vni & eidem Christi persone, in qua nature sunt vnitæ, vtriusque nature attributa re ipsa conueniunt, cum eadem sit hypostasis vtriusque nature: in neutra verò natura, alterius

Epistola ad Flavianum in Chalced Synodo recepta, quæ eiusdem est cum Synodo ipsa auctoritatis. Synod. Ephe. Anathem. 4. &c.

Con. Hi. pal. 2. c. 13. Ambr. lib. 2. de fide ad Grat. Imper. cap. 4. August. 1. de Trin. c. 7. Epistola ad Dardanum. Leon. Epist. 95. Litinen. Damasc. lib. 3. c. 3. & 4. Cyril. Ioan. 3. Beda Ioan. 3. Theophyl. & Rupertus. &c. ibidem. In Epist. ad Palæstinus.

Iidem quæ supra.

proprietates insunt, sed nec inesse queunt: cum neque in natura, neque in naturæ proprietate aliqua unio aut confusio facta fuerit, aut etiam fieri possit.

30. Accuratè ergo obseruandum est, quæ nomina personam, & quæ naturam significant, ne ex verbis aut malè prolatis, aut falsò intellectis, error in re tanta perniciosissimus forte oriatur. Nam cum hæc naturarum unio in persona facta sit, non in natura, nominibus non naturam, sed personam significantibus perpetuò vtendū est ad idiomatū cōmunicationem.

31. Propterea enim enunciatioines hæc veræ sunt & catholica, Homo est Deus, omnipotens, immortalis, impatibilis: Item, Deus est homo, infirmus, mortalis, patibilis: falsæ sunt itidem hæc, simul & hæreticæ: Humanitas est Deus vel deitas: Humanitas est omnipotens, immortalis, impatibilis: Item, Deitas est homo, vel humanitas: Deitas est infirma, mortalis. Neque id alia sanè ratione, quàm quòd modò concretis, modò abstractis vtamur nominibus, quæ in concreto sumpta *ὑπόστασις*, in abstracto verò *ουσία* significant, si ad vim & proprietatem sermonis attendamus. Vnde sic ait Damascenus: Diuinitatem dicentes, non de illa nominamus ea, quæ humanitatis sunt propria: neque de carne, id est, humanitate prædicamus ea, quæ diuinitatis sunt propria. Non enim dicimus deitatem aut passibilem, aut creatam, neque dicimus carnem, id est, humanitatem increatam. At verò de *ὑπόστασις*, siue ex vtraque, siue ex vna naturarum eam nominemus, vtriusque naturarum propria illi adiicimus. Hæc Damascenus.

32. Cæterum licet vni & eidem Christi personæ, vtriusque naturæ proprietates & operationes, indiuisè & inseparabiliter adscribantur, tamen (vt rectè monet Leo) intelligendum est, & syncerè fidei contemplatione cernendum, ad quæ prouehatur humilitas carnis, & ad quæ inclinetur altitudo diuinitatis. Enimuerò necesse est (teste Cyrillo) reddere Deo quæ sunt Dei, & humanitati, quæ ei debentur, sine id, quod crea-

In Epist. ad Leon. Imper.

Citatur ab Anast. Archiep. Antioch. in 4. Syn. actio. 10. g Cyril. 23. ser

creatum est, ad diuinam deducentes essentiam, aut id, quod est diuinæ naturæ, ad locum qui creaturis cōgruit, deponentes, in aliquem incidamus errorem.

33. Non enim alio ex fonte Arrius, Paulus Samosatenus, Photinus, & ceteri id genus hæretici suos hauserunt errores, quàm ex præpostera peruersaque eorum intelligentia, quæ in Scripturis sacris Christo attribuuntur: quòd nescierunt aut noluerunt inter ea secernere, quæ ratione diuinitatis, & quæ ratione humanitatis, de vno eodemque Christo passim dicta leguntur. Hinc Athanasius contra Arrium scribens: Vtriusque igitur naturæ opus (inquit) noscentes, & vtraque ab vna persona agi videntes, rectè credemus, & nūquam errabimus. Nec aliud ferè idem beatus Pater contendit, quàm vt prædicta discretio inter Christi attributa conuenienter adhibeatur. Huc etiam illud sancti Ambrosij spectat: Seruemus (inquit) distinctionem diuinitatis & carnis: vnus in vtraque loquitur Dei filius, quia in eodem vtraque natura est: & si idem loquitur, non vno semper loquitur modo: intende in eo nunc gloriam Dei, nunc hominis passiones, quia quasi Deus, loquitur quæ sunt diuina, quia Verbum est: quasi homo, dicit quæ sunt humana, quia in mea substantia loquebatur. Sic quoque Gregorius Nazianzenus ijs verbis admonet: Vno autè capitulo moneo, vt altiora quidem adscribas diuinitati, humiliora autè naturæ humanæ attribuas, quæ ex parte infirmitatis nostre assumpta est. Nec dissentit his D. Augustinus dicens: Distinguamus, quid in Scripturis sonet, secundum formam Dei, & quid, secundum formam serui. Quid autem, & propter quid, & quid secundum quid, dicatur, prudens & diligens & pius Lector intelliget. Et ibidè: Non itaque immeritò Scriptura vtrunque dicit: & æqualem Patri Filium, & Patrem maiorem Filio: illud enim propter formam Dei, hoc autem propter formam serui, sine vlla confusione intelligitur.

34. Et hinc locum habet regula catholice fidei, cuius Beda post Augustinū meminit: Cum aliqua in Scripturis dicuntur de

Ecc 3 Filio,

mone thesaurorum.

Aug. ser. 166.

In disput. contra Arrium.

lib. 2. de fide ad Gratianū Imp. cap. 4.

In sermone de Filio.

lib. 1. de Trinitate c. 13.

lib. 1. de Trinitate cap. 7.

1. ad Cor. c. 15. 1. de Trinitate c. 11.

Filio, quibus demonstratur quod Patre sit minor, ea secundum humanitatem intelligantur. Cum verò ea dicuntur, quibus Filius Patri demonstratur equalis, secundum quod Deus est accipiantur, nec aliter sanè Patres omnes docuere.

35. Ex quibus omnibus manifestè deducitur, eos grauissimè errare, naturarumque proprietates cōfundere, qui contra Patrum omnium definitionem & consuetudinem, vel humana diuinitati adscribunt, vel humanitati diuina.

36. Superest vt concludamus ex superioribus genuinam, sanam & orthodoxam de Maiestate hominis Christi sententiam, quæ breuiter in eo consistit: Dominum nostrum Iesum Christum, in forma Dei, equalem esse cum Patre, imò eandem omnino gloriam, Maiestatem, potentiam, sapientiam, &c. sicut & *ὁμοίαν* communem habere, eademque Maiestate & prouidentia, qua Patrem, rebus omnibus & singulis, etiam minimis *ὁμοιωδῶς* præsentem adesse. Sic Catholici credimus, & ingenuè profitemur. Vnde Ambrosius ait: Eadem Verbi gloria, eadem Patris gloria est, sicut scriptum est: Dominus Iesus Christus in gloria est Dei patris. Ita igitur secundum diuinitatem, Dei Filius suam gloriam habet, vt Patris & Filij vna sit gloria. Non est ergo minor in claritate, quia vna gloria: non minor in diuinitate, quia plenitudo diuinitatis in Christo est.

37. Addimus etiam, eundem Dominum nostrum Iesum Christum, propter inexplicabilem illam, & arcanam naturarum vnionem, nulla ratione secundum humanitatem diuinitati equalem euasisse: quin potius non sola essentia, sed etiam gloria, Maiestate, potestate, cæterisque attributis omnibus & proprietatibus Deo minorem permanisse: vt vniuersi Patres, diuinis scripturis instructi, vnanimi consensu profitentur. Ita enim humana natura donis gratuitis in Christo exornata est, vt creaturæ tamen limites nullatenus excefferit.

38. Non tamen hinc sequitur, in Christo Domino, nihilo plus dignitatis aut eminentiæ, quàm in quibuslibet alijs hominibus inueniri. Nam inter diuinam illam altitudinem seu excellen-

Philip. 2.

Sapient. 8.

Lib. 2. ad
Grianū cap. 4.
Philip. 2.

Ioan. 14.

cellentiam, & eam dignitatem, quæ communi hominum generi obtingere solet, singularis quædam eminentia intercedit, quam soli Christo propter vnionem illam hypostaticam, secundum humanitatem, vt par est, attribuimus.

39. Nec ea quidem ratione Christum, secundum naturam assumptam, redigimus in sanctorum angelorum aut beatorum hominum ordinem, vt eum illis vlla ex parte (quod ad dona gratuita attinet) adæquemus. Absit hæc impia suspicio: quin illum singulari quadam gloria & honore coronatum, supra omnem Principatum, & Potestatem, & Virtutem, & Dominationem, & super omne nomē, quod nominatur non solum in hoc seculo, sed etiam in futuro, agnoscimus ac veneramur.

40. Nam solus is est primarium fundamentum, Caput omnis Ecclesiæ, Primogenitus in multis fratribus, in omnibus primatum tenens, Mediator Dei & hominum, in quo instaurata ac pacificata sunt omnia, siue quæ in coelis, siue quæ in terris existunt, Dominus omnium, Legislatores & iudex viuorum & mortuorum. Et ne multis: Solus is ita plenus gratia & veritate, tantisque Spiritus sancti donis repletus, tanta Maiestate, gloria, potestate & autoritate cumulatus est, vt nulla gratia, nulla veritas, nullum Spiritus sancti donum, nec maior Maieestas, gloria, potestas, aut autoritas in hac ipsa Christi humanitate desiderari queat. Quippe quæ affatim sortita sit, quæ natura finita, qualis ipsa post personalem illam vnionem permansit, sortiri aut capere potest.

41. Quæ sanè dignitas, & incomparabilis eminentia, quantum ab immensa Dei celsitudine quàm longissimè distet, tamen in alia creatura nulla, quæcūque tandem illa sit, locum vllum obtinet. In cæteris enim, etsi gratiæ & Spiritus sancti dona reperiuntur, non tamen coaceruatim & cumulativè, vt in Christo, sed diuisim, & iuxta mensuram donationis Christi, de cuius plenitudine nos omnes accepimus.

42. Excellit igitur Christus secundum humanitatem Maiestate, potestate, gratia & gloria, cæterisque bonis gratuitis, creaturas omnes, & mirum in modum excellit, sed manet nihilominus

Psal. 8.
Heb. 2.
Ephes. 1.
Philip. 2.1. Cor. 3.
Ephes. 1.
Rom. 8.
Colos. 1.
1. Tim. 2.
Ephes. 1.Roma. 10.
Iacob. 4.
Acto. 11.
Ioan. 1.
Esaia. 11.
Lucæ 4.1. Cor. 12.
Ephes. 4.
Ioan. 1.

Ioan. 14.
1. Cor. 15.

Matth. 28.
Ioan. 3.
Ephes. 1.

minus secundum eandem humanitatem creaturæ limitibus circumscriptus, & minor Patre, eidemque subiectus, qui omnia ei dedit atque subiecit.

43. Atque hæc est omnis illa *ἐξομολογία* in cælo & in terra, hic Spiritus non ad mensuram, hæc sessio ad dexteram Patris, quæ Christo, quatenus homo est, attribui sentiunt Orthodoxi.

44. Neque tamen negamus ex his iam allatis Scripturæ locis vel alijs similibus, æqualem cum Patre potestatem, Maiestatem, gloriam, aut quiduis aliud diuinæ naturæ proprium, Christo attribui posse, & à quibusdam Patribus in explicatione Scripturæ attributum esse: Sed adhibeatur necesse est, Catholicæ fidei regula, quæ iisdem Patres diligenter observant, ut istiusmodi omnia de Christo secundum diuinitatem interpretemur, ne perperam alioquin, quisquis diuinitatis propria, humanæ naturæ admiscuerit, vtriusque naturæ proprietates, cum Monothelitis confundat. Atque hæcenus si fortasse prolixè, at certè quidem non inutiliter explicata sunt, quæ ad Christi Maiestatem & gloriam ritè cognoscendam imprimis conferunt.

THESES CONFUTATORIAE ad impias Schmidelini opiniones disij- ciendas & explodendas.

L

Nunc ut alterum caput, quod in confutatione aduersarij opinionis est positum, aggrediamur. Non potest sanè vllò modo constare, quod Schmidelinus nouus Theologus nouis Thesis firmare & persuadere conatur, in quibus quid loquatur, aut de quibus affirmet, prorsus ille non intelligit, ut ex his quæ in explicatorijs Thesis constitutum satis constat, & iamiam clariùs euincemus.

1. Tim. 2.

Thefi. 20. 21.
24. 34.

2. Definit personalem vnionem, ut sit communicatio plenitu-

itudinis omnis deitatis. De hac, inquit, Apostolum ita loqui: *20.*
In quo sunt omnes thesauri sapientiæ absconditi. Et iterum:
In ipso inhabitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter.
Plenitudinem verò diuinitatis vocat, totius præsentia Dei se- *20.*
cundum *ἐντέλειαν* in Christum effusionē, ita ut iam extra ipsum nihil, sed in homine, & per hominem Christū omnia in omni-
bus operetur. Et postea eandem diuinitatis plenitudinem ap- *Thefi. 89.*
pellat æqualitatem Maiestatis, gloriæ & potentia cum Verbo, ita ut humana in Christo natura, non iam potens tantum *Thefi. 19.*
sit, sed etiam omnipotens, humana, inquam, natura, non sola diuina, propterea quòd diuinitas realiter (ut ipsius verbis nobis loqui liceat) suas proprietates humanitati communicauerit, suasque perfectiones in eam effuderit, & quasi transfuderit, & hac sola *ἰδιωματικῶν κοινωνία* hypostaticam vnionem definiendam esse docet. Igitur si mirabilem huius authoris sententiam recipiamus, nihil erit aliud hypostatica seu personalis *Thefi. 24.*
duarum naturarum in Christo vnio, quàm quædam totius energiae diuinæ in humanitatem effusio, aut quædam æqualis potentia, gloriæ & Maiestatis communicatio.

3. His iactis porrò fundamentis, quæ sunt verè putrida, progreditur ad colligendū humanam Christi naturam, ex vi personalis illius vnionis, eadem omnino Maiestate, qua diuinitatem, corporaliter vbique adesse præsentem. Vt omittamus alia eiusdem farinae deliramenta, quæ hic Neotheologus attexit postea, ut absurdum vnum ex alio deducat. *Thefi. 34.*

4. Iam ad fabricandam hæc egregiam (si superis placet) personalis vnionis doctrinam, nullius Concilij definitionem, nullius Patris sententiam, nullam rationem, auctoritatem denique nullam, hic supercilij Artifex producit, sed vno tantum *Colos. 2.*
Scripturæ loco fraudulenter exposito, hoc phantasma suum *Thefi. 26.*
adumbrare conatur, & non tam persuadere, quàm fidei articulum sua solius auctoritate id efficere sperat.

5. Verum, ut simul & imperitia & impietas noua coarguatur: Primùm ostendemus istiusmodi potentia & Maiestatis vnionem,

Fff nem,

nem, aut plenitudinis diuinitatis communicationem, qualem ille fingit, minimè factam fuisse, imò ne fieri quidem villo pacto potuisse. Tum vt concedamus factam illam fuisse, tamen eam nec personalem esse, nec ad personalem constituendam sufficere docebimus. Postremò Christum secundum assumptam naturam non vbique, sed in cœlo tantum, & in Eucharistiæ Sacramento præsentem adesse planum faciemus.

6. Quòd igitur humana in Christo natura parè aut eandem cum diuina potètiā, Maiestatem, gloriam, aut quamuis aliam perfectionem sortita non fuerit, ex eo manifestè constat, quòd naturè post hypostaticam illam vnionè, absque vlla permutatione, confusione, aut conuersione, proprietates suas saluas & distinctas retinuerint, vt ex Concilijs & Patribus suprà docuimus: ita nimirū, vt nec humanitati, diuinè proprietates: nec diuinitati, humanè adaptari queant. Id quòd nulla cōstare ratione possèt, si diuina natura suas proprietates humanitati communicasset, aut illas in humanitatem effudisset aut transfudisset. Id enim alteri dicitur communicari, quòd alteri commune efficitur. Id autem quòd duobus ex æquo commune factum est, alterius proprietas dici non potest. Vnde non aliud profectò sacris Concilijs aut Patribus est, naturarum proprietates in Christo confundere, (vt docti nōrūt) quàm vel humanas ascribere diuinè naturæ, vel ediuerso diuinas humanæ, vel easdem vtrique attribuere, quemadmodum iste palàm facit.

Thesi. 25.

Thesi. 24.

7. Hoc verò incommodum hic Theologaster subodoratus, errori suo patrociniū aucupatur hac oratione. *Cum (inquit) dicitur, vnionem duarum naturarū in Christo factam hypostaticam, seruatū vtriusque naturæ proprietatibus, sobriè admodum intelligendum est & explicandū. Neque enim ita diuinitas Verbi sua energia, quæ ipsa est simplicissima, se se intra se continet, vt nullam in naturam humanam quasi transfundat perfectionè, quin potius humanitas plenitudinis omnis particeps diuinæ naturæ, duarum naturarum in Christo, hac sola ἰδιότητα τοῦ λογίου, hypostatica vnio definienda est.* Hæc ille, fidus scilicet & sobrius admodum interpres, qui lucem inferre vult venerandis

dis sanctorum Patrum & Conciliorum decretis: sed clariora illa sunt, quàm vt aliena, & falsò emendicata luce indigeant, vt ex his, quæ suprà copiosè citauimus, satis constat. Quòd si adhuc plura & clariora desideras testimonia, quæ ex diametro cum huius Nouatoris doctrina pugnent, audi Hieronymum sic loquentem: Illorum quoque similiter execramur blasphemiam, qui nouo sensu asserere conantur, à tempore susceptæ carnis, omnia quæ erant deitatis in hominem demigrasse, & rursum quæ erant humanitatis in Deum esse transfusa, vt quòd nulla vnquam hæresis dicere ausa est, videatur hac confusione, vtraque exinanita substantia, deitatis scilicet & humanitatis, & à proprio statu in aliud esse commutata. Hæc tenus ille. Audi iterum Damascenū: Diuinitatē, inquit, dicentes, non de illa nominamus, quæ humanitatis sunt propria: neque de carne, id est, humanitate prædicamus ea, quæ deitatis sunt propria. Hæc Damascenus. Sic quoque reliqui Patres loquuntur.

In Thesibus explicatorijs.

In Symb. ex- pla. ad Damas.

lib. 3. c. 4

8. Quòd vt clariùs intuearis, addè: Quòd si vna eademque in Christi Domini humanitate & diuinitate potentia constituitur, vna etiā cōstituenda erit operatio. Rursum, si diuina natura suas proprietates & attributa in humanitatē effudit aut transfudit, (vt iste somniat) sequetur & illud necessariò, vt vnū, communeque; vtriusque naturæ intellectum & voluntatē defendamus, cum hæc ad naturales diuinè essentiæ proprietates pertineant, & vnum & idem omnino cum omnipotentia existant.

Thesi. 17. 19.

9. Quare huius sententia hac in parte non modò falsa est, verum etiā damnatā Monothelitarū hæresis sapit, cum vtriusque naturæ proprietates atque operationes in Christo cōfundat impiè. Atque hinc forsàn accidit, vt cum aliarum præscarum, & iam olim profligatarū hæresum in suis Thesibus meminert, nullam tamen omnino Monothelitarū fecerit mentionem.

Thesi. 1. 3. 22. 23

10. Quòd autem vult diuinitatem per proprietatum suarum seu perfectionum communicationem, effusionem, aut quasi transfusionè, humanè naturæ esse coniunctam: Quid est hoc aliud tandè, quàm affirmare humanitatē in vna aliqua, vel in

Fff 2

omnibus

omnibus diuinę naturę perfectionibus, quę tribus personis communes sunt, diuinitati esse coniunctam?

Ephesin. 1.
Constan. &c.

11. Hic illi opponimus Oecumenica Cōcilia & orthodoxos Patres, quorum est vna eademque semper in hac re sententia, ex diuinarum Scripturarum autoritate pendens, nimirum: Naturarum in Christo vnionem, non secundum essentialem aliquam diuinitatis perfectionem, toti Trinitati cōmunem, sed secundum subsistentiam, quę Verbo propria est (vt antę quoque non semel meminimus) factam esse.

Thefi. 2.

Thefi. 26. 27.

12. Et quis inter Christianos adeo sit rudis rerumque omnium ignarus, qui creaturam vllam, quantalibet excellentia præditam, omnipotentem esse statuat: aut in gloria & Maiestate, aut in quacunque alia perfectione eam exequet creatori? Facit hoc tamen Schmidelinus, dum humanam Christi naturam, quam creaturam esse fatetur, non solum in omnipotentia, sed etiam in gloria, sapientia, Maiestate, & autoritate, Patri Deo audet exæquare.

Genes. 1.
Exod. 15.
Psal. 61. 80.
Esa. 42. 43. 45.
1. Tim. 6.
Symb. Apost.
Atha. Nicen.
Const. Ephes.
&c.

Ioan. 1.
Ibidem.
Colof. 1.
Galat. 4.
Marc. 14.
Philip. 2.
Ioan. 4.
Matth. 4.

13. Nec intelligit, in quamcunque tandem partem sese proripuerit, se captū & comprehensum teneri, vt elabi non possit, quin hac sua *καίνοδοξία* concedere cōstringatur, duas esse naturas omnipotētes: duos item creatores: creaturā ipsam, creatorem esse, & omnipotentē. Deniq; creatorē quendam recentē, & nouū in tempore factū esse. Verum hæc omnia, cum expressis sacre Scripturę testimonijs, cum Apostolorū, & Conciliorū Symbolis, & cum perpetuo totius Ecclesię consensu planē pugnant. Et vbi legas probatū vllum authorē, qui vel somniauerit alium, præter Deum, creatorem & omnipotentem esse?

14. Quapropter pijs & mediocriter peritis rerum sacrarum, persuasum id semper fuit, Christum secundum naturam diuinam, creatorem esse, & omnipotentē, per quem omnia facta sunt: At secundum humanitatē non creatorē esse, sed creaturam: non infinite virtutis aut omnipotentē, sed infirmum, humilē, sitientē, esurientem, stentē, tēdio, pauro, sudori, tristitię, morti, alijsq; miserijs, & afflictionibus humanis obnoxium, vt qui

Ioan. 11.
Luc. 19.
Marc. 14.
Luc. 22.
Matth. 26.
Esa. 53.
Luca. 1.
Heb. 4.
Ibid. 2.

qui verē lāguores nostros ipse tulerit, & ppter viscera misericordię suę dolores nostros in sua carne portauerit, vt à tyrannica dēmonis seruitute nos liberaret: vt etiam per omnia fratribus assimilatus absque peccato, infirmitatibus nostris compati posset, & eis qui tentantur auxiliari. Quę omnia simul cum omnipotentia, cæterisque diuinis perfectionibus in vna natura existere nequiquam possunt. Ex quibus proinde sancti Patres duas Christi naturas colligebant.

Philip. 2.
Luca. 2.
Hebr. 2.
1. Tim. 2.

15. Quod si Christus secundum humanitatem potentia & cæteris naturę diuinę perfectionibus, diuinitati æqualis est, iam neque Patri vsque ad mortem obediens, neque Matri & Iosepho subditus esse, neque sibi vel nobis mereri, neque Mediator Dei & hominum esse aut dici potuit. Siquidem hæc & id genus similia, quę in Scripturis passim occurrunt, inæqualitatem sonant, non solum in essentia, sed etiam in potentia, vnde hæc opera proficiscuntur.

16. Et quidem vel ex hoc solo apertē conuinci potest humanitatem Christi haud esse omnipotentem, quod plurima possit Deus, & ante ipsam etiam Christi humanitatem conditam potuerit & fecerit, quę humanitas nulla ratione efficere potest, nec vnquam potuit. Etenim vt cætera innumera omittamus, non potuit humanitas ipsa se fingere, neque resuscitare, neque se nunc potest in nihilum redigere, non est igitur humanitas diuinę naturę in potentia villo pacto exæquanda.

2. Cor. 13.
Rom. 1.

17. Qui ergo cum Schmidelino errare nolint, Paulum ducem sequantur, & vtrasque naturę proprietates & operationes, ita distinguant, vt tribuant, humanitati quidem, infirmitatem: diuinitati verò, virtutem, in qua Christus Dominus prædestinatus est Filius Dei. Et sicut duas voluntates & duas itidem operationes, singulas in singulis naturis esse credunt cum Ecclesia: ita quoque duas virtutes seu potentias, alteram infinitam in diuinitate, alteram finitam in humanitate, sine vlla permixtione, cōfusione, trāsfusionē, effusione vel infusione, cū cadē sancta & Apostolica Ecclesia simpliciter cōfiteantur.

Matth. 22.
Pfal. 8.
Ephes. 1.
Ioan. 3.

18. Abutitur autem quibusdam Scripturę locis nouus iste Macarius, vt probet humanitatem potentia, authoritate, Maiestate, gloria, scientia & sapientia diuinitati æqualem esse. Tamesi enim largiamur illi, quod in citatis locis aliqua cum Deo æqualitas Christi designetur: hinc tamen non sequitur illud, humanitatem diuinitati æqualem esse. Aliud enim est, si dicas (vt antè declarauimus) Christo omnem datam esse potestatem in cœlo & in terra, aliud humanę eius naturę donationem eam factam fuisse. Nam personę diuinę, quę Christi nomine significatur, omnipotentia & quęcunque alia diuina perfectio verè ascribi potest, creatę verò naturę, qualis est Christi humanitas, non potest.

Esa. 9.
Philip. 2.
Ioan. 1.
Ioan. 10.
Hebræ. 1.

19. Certè si omne illud, quod vel in Scripturis sacris, vel in Patrum monumentis, quocunque modo Christo ascribitur, humanitati Christi statim tribuatur, profectò & Catholicè affirmare licebit, humanitas Christi est Deus, increata, æterna, per quam omnia facta sunt, vnum & idem cū Patre, splendor Patris & figura substantiæ eius, quoniam hæc omnia de Christo verissimè prædicantur.

Colos. 2.

Hunc locum
citat ad idem
probandum
Paulus Mo-
nothelita.

20. Imprudentiùs verò & insulsiùs colligitur: Apostolus asserit plenitudinem diuinitatis in Christo corporaliter inhabitare, & omnes in eo thesauros sapientiæ & scientię reconditos esse, igitur plenitudo diuinitatis, id est, æqualis gloria, Maiestas, sapientia & potentia, humanitati Christi est communicata, & in eam effusa, aut quasi transfusa: ita vt iam humanitas Christi, verè sit & dicatur omnipotens, sicut ipse Deus, humana, inquam, natura, non sola diuina, æqualique gloria & Maiestate cum Deo ipso prædita.

21. Hic monendus est Lector, vt obseruet, personam Christi cum natura manifestè ab hoc Theologo confundi, quandoquidem ex eo, quod quippiam in Christo esse dicitur, concludit, id ipsum quoque in eius humanitate statui oportere.

22. Deinde, vt fingamus Apostolum dixisse, plenitudinem diuinitatis in humanitate Christi corporaliter inhabitare, omnesque

omnesque thesauros sapientię & scientię diuinę in eadem humanitate reconditos latere, quod à Diuo Paulo dictum non est, tamesi Catholicè id affirmari posse nouerimus, cū tota & plena diuinitas humanitati personaliter sit vnita, & in ea lateat abscondita. Cæterum falsò inde colligitur, ergo equalis Maiestas, sapiëntia & potentia &c. humanitati Christi est communicata, ita vt humanitas dicatur omnipotens, quemadmodum Deus. Eodem enim argumentationis genere deducetur, Deitatem naturę humanę communicatam esse, ita vt humanitas Deus verè dici possit, sicut omnipotens: cū verissimè asseueretur diuinitatem ipsam in humanitate Christi corporaliter inhabitare. Præsertim cū nihil sit aliud Deitatis plenitudo, quàm Deitas plena atque perfecta.

23. Adde, quod cū anima rationalis in corpore humano corporaliter inhabitet, nō solūm hypostatica vnione illi coniuncta, sed etiam essentiali: si huius authoris explicationem sequimur, integrum erit inferre, animam cum omnibus suis facultatibus & affectionibus, ad eum modum corpori communicatam esse, vt corpus perinde atque anima intelligens sit & volens, arte Mathematica & Medica, ceterisque scientijs præditum. Quis autem nisi stultus id fateatur?

24. Imò verò cū domos corporaliter inhabitemus, sequetur etiam nos illis ita comunicatòs esse, vt eisdem proprietatibus & perfectionibus domus affectę dicantur, quibus nos ipsi affecti sumus. Qualis ergo est authoris huius explicatio, qua pro eodem inhabitationis & communicationis nomen audet vsurpare?

25. Nec obstat, quod aliter diuinitas in humanitate habitet, nimirū hypostaticè cū illa cōiuncta. Nā licet id verū sit, nō ideo tamē consequitur, idē esse, aliqd in altero corporaliter inhabitare, & illi cōmunicatū aut hypostaticè coniunctū esse. Vnde Cyrillus sic ait: Neq; idē fuerit dicere, Verbū factum fuisse hominē, & putare, Deum habitare in homine, etiā si, vt est, vera beati Pauli vox est, q̄ complacuit in ipso habitare omnem

Contra Theo-
dorem Ne-
storianum.

Colos. 2.

pleni-

1. Cor. 7. 8.

plenitudinem deitatis corporaliter. Sed vnum inquit esse Deum Patrem & Filium Dominum Iesum Christum, per quem omnia. Et hinc est quod Nestorius, qui hypostaticam diuinitatis cum humanitate vnionem reijciebat, libenter eo testimonio vteretur, quod videret aliud esse, aliquid in altero inhabitare, & illi hypostaticòs coniunctum esse.

26. Quocunque ergo modo hic interpretetur Scripturæ testimonia, siue de persona, siue de natura Christi, nullum inde firmum satis præsidium petere poterit, cum vtrouis modo accepta, longè quidem aliter explicari debeant, & à Patribus secùs explicentur, quàm ab hoc authore intelliguntur.

Thefi. 15.

27. Nec tamen ideo, quod diuinitas proprietates suas humanæ naturæ non communicauerit, consequens est, Grammaticam tantùm seu verbalem idiomatum diuinæ naturæ communicationem in persona Christi fieri, vt hic homo inferre conatur: eadem enim omnino ratione conuinceretur, idiomatum humanæ naturæ communicationem, cum persona diuina nullatenus esse factam. Nam vt fides orthodoxa docet, & Schmidelinus quoque apertè confitetur, humana Christi natura proprietates suas diuinæ naturæ nullo pacto communicauit.

Thefi. 19.

28. Sicut ergo Deus dicitur hominis Filius, infirmus, crucifixus, mortuus & sepultus &c. propter naturam humanam sibi personaliter vnitam: ita etiam homo Christus, Dei Filius appellatur, omnipotens, æternus, immortalis &c. non propter aliquam effusionem aut transfusionem, sed propter inconfusam vnionem, qua humana natura cum diuinitate coniuncta est in vnitate personæ.

29. Dicer aliquis inter idiomatum diuinorum & humanorum communicationem multum interesse discriminis: quoniam diuina non solùm voce, sed etiam re ipsa de humana natura dicuntur, humana verò idiomata, nō re, sed voce tantùm diuinitati ascribuntur, id quod haud obscure quidem & ille
hisce

Thefi. 19.

hisce verbis subindicat: *Diligenter verò discernendum est, inter idiomata a humanæ naturæ, quæ propter vnionem personalem diuinæ tribuuntur, & idiomata a diuinæ naturæ, quæ propter eandem vnionem humanæ ascribuntur. Humanitas enim diuinitatem non assumpsit, sed ipsa assumpta est à diuinitate in vnitate personæ, quam infirmam reddere non potest: etsi verè & rectè dicitur persona, quæ Deus & homo est, laborare & mori. Cum e contra humanitas à diuinitate perficiatur, quæ realiter suas proprietates humanitati communicat, vt sit non modò viua, sed viuificatrix quoque, non potens tantùm, sed etiam omnipotens: humana inquam natura, non sola diuina.* Hæc ille insignis scilicet disputator.

30. Primum hîc explicandum erat apertius, de persona, an de natura loquatur, nam vtranque passim more suo confundit, & vtriusque vocabulis citra vllum delectū abutitur. Quod si de natura loquatur, vt sanè loqui videtur, non minùs falsum est, quod ait, diuinas proprietates humanæ naturæ realiter esse communicatas, quàm ediuerso, communicatas esse humanas diuinæ naturæ, vt ex his quæ antea diximus liquidò constat: etenim nec voce nec re ipsa vnus naturæ proprietates alteri conueniunt, nec de altera dici queunt. Nec minùs repugnat, humanam naturam diuinis affici proprietatibus, quàm diuinitatem humanis infirmitatibus obnoxiam fieri.

31. Si verò de persona differit, vt ibidem quoque facit, dum inquit: *Etsi verè & rectè dicitur persona, quæ Deus & homo est, laborare & mori:* non minùs & id falsum est, scilicet idiomata humana, voce duntaxat, non re ipsa, de persona, quæ reuera diuina & humana est, affirmari, cum vni eademque personæ vtriusque naturæ attributa re ipsa conueniant. Quod autem fieri nequeat, vt voce & non re ipsa humana idiomata de persona Verbi enūcientur, id ex peruulgato illo Philosophi dicto clarè intelligitur: Ab eo, quod res est vel non est, oratio dicitur vera vel falsa. Vnde omnibus compertum est nō posse aliquid voce de altero affirmari, si res ipsa aliter habeat, quàm voce significetur.

32. Ex eo verò, quod humanitas diuinitatem non assumpsit,
Ggg rit,

rit, sed ipsa assumpta sit à diuinitate in vnitatem personę, & diuinitas infirmari nequeat, humanitas autem à diuinitate perficiatur: nequaquam sequitur, ipsam Verbi personam, infirmitates humanas nõ sustinuisse, aut humanam naturam equè perfectam esse, atque diuinam: sed hoc tantum hinc inferri potest: nihil imperfectionis ex eavnione diuinitatem accepisse, humanitati verò maximam accessisse perfectionem, qua particeps, non equalis effecta est diuinę nature, vt D. Basilius his verbis docet: Humana Domini caro, ipsa participauit deitate, non propriam debilitatem diuinitati distribuit.

Concione de
Natiuit.

33. Vnde, quod ad naturas ipsas attinet, rectè quidem hoc discrimen statui potest, quòd ex hypostatica diuinitatis cum humanitate vnione, nihil omnino imperfectionis diuinę obtigerit nature, humanę verò magna quædam & singularis excellentia obuenerit. Sed interim hæc perfectio, quæ ex vnione illa humanę accessit nature, non est idioma diuinum, sed humanum, non quidem naturale, sed gratuitum.

34. Quantum verò spectat ad idiomatū communicationem in persona, citra vllum omnino discrimen, & diuina homini, & humana Deo, tanquam vni & eidem personæ, in diuina & humana natura subsistenti, non voce tantum, sed & re ipsa rectissime attribuuntur, cum vna reuera sit Dei & hominis persona. At verò idiomata diuina neque voce neque re ipsa nature humanę possunt ascribi, sicut nec humana diuinę, quòd, secundum sacrorum Conciliorum sanctiones & Patrum traditionem, nature semper distinctæ & impermixtę cum suis proprietatibus permanserint.

35. Nunc vide obsecro huius Theologi imperitiam impiam, & impietatem imperitam, qui dum nouum quoddam & hactenus inauditum discrimen comminiscitur, ab omni Christiana veritate in re tanta discedit. Nam attributa diuina palàm humanę ascribit nature, ediuerso verò humana non reuera, sed voce solùm diuinę personę accommodat.

36. Iam illud est expediendum, & seruata quidem methodo: huius-

huiusmodi Maiestatis, potentię, sapientiæ communicacionem, quam iste confingit, ne fieri quidem potuisse. Primum enim certissimū est, nullius omnino proprietatem, in alteram naturam seu speciem transferri posse. Etenim vt eruditè Cyriilus dixit, & ratio ipsa dicat: Quorum operatio & virtus indifferenter vna est, ijs necesse est speciei vnitatē seruare. Quis enim diceret aptitudinem ad disciplinas capiendas, ad ridendum, ad ratiocinandum, quæ hominis propria, lapidi aut trunco infundi posse? Multò minùs verò diuina proprietates, quæ infinita est, nature finitę & create poterit communicari: cum in confesso sit, quòd res finita certisque terminis cõclusa, rem infinitam & immensam intra se capere nequeat.

In prospho-
netico ad
Theodosium.

37. Adhęc cum Dei potentia, sicut & scientia, & quęlibet eius perfectio, ipsissima & simplicissima eius sit essentia, vt etiam vltro aduersarius fatetur, euidenti & necessaria collectione efficitur, si diuina omnipotentia &c. humanę nature fuerit communicata, quemadmodum ille somniat, ipsissimam quoque & simplicissimam Dei essentiam eidem nature humanę fuisse communicatam: ita vt humanitas sit facta Deus, sicut omnipotens.

The. 51.

38. Præterea cum idem hic *ἐξουσία*, potentia, gloria, & Maiestate, humanitatem diuinitati exæquet, fateri vel inuitus debet, *δουσία* quoque, essentia, natura atque substantia, humanā Christi naturam diuinitati æqualem esse: cum hæc omnia in Deo sint vna eademque simplicissima Deitatis natura.

39. Hinc quoque colligitur, idem prorsus esse, si dicas, diuinitatem realiter suas proprietates humanitati comunicasse, ita vt diuinę nature proprietates de illa verè prædicentur, ac si dicas, diuinitatem semetipsam humanitati comunicasse, ita vt ipsa diuina natura de humana affirmetur: & vnionem proinde duarum naturarum in Christo, non in persona, sed in natura factam esse.

40. Nec aliud esse potest humanam naturam omnipotentem euasisse, quàm creaturam esse transmutatā in creatorem

ac Deum, quod nec fieri, nec intelligi vlla ratione potest, cum neque Deitas in humanitatem, nec humanitas in Deitatem conuerti queat aut commutari.

41. Quæ cum ita sese habeant, non potest hic aduersarius, quicquid etiam garriat, à damnata Eutylianorum hæresi excusari, qui duas Christi naturas impiè iuxta ac imperitè confundebant: nam, vt ostendimus, diuinas in Christo proprietates, quas tamen prorsus idem cum ipsa diuina essentia esse fatetur, cum humana natura manifestè confundit atque permiscet.

42. Quod cum nouus hic Eutyches quadantenus animaduertisset, & absurdiùs ab se dictum non nihil mitigare vellet, hæc verba inseruit: *Neque verò hac reali plenitudinis omnium diuinitatis communicatione, natura humana cum diuina miscetur, aut, sicut quibusdam videtur, planè aboletur, sed quod diuina per essentiam est, id humanæ suo modo per accidens communicatur.* Quibus quidem verbis non sanat hic homo, sed aperit magis & pestilentiorum reddit morbum animi sui, nouasq; euomit absurditates, tantum abest vt diluat obiectum argumentum.

43. Nam si illa plenitudinis diuinitatis communicatio per accidens est, vt loquitur, sequitur vnionem hypostaticam, quæ, secundum Eutychiani huius sententiam, in illa plenitudinis communicatione sita est, per accidens esse. Verùm id falso asseri, inde colligas licet, quod hac ratione fieret, vt Christus Deus esset per accidens, & ipsa quoque diuinitatis plenitudo accidens quoddam esset: & reliquæ etiam diuinæ perfectiones, quæ cum plenitudine diuinitatis idè prorsus existunt, accidentia quædam haberentur. Sed hæc tam impiè quàm absurdè affirmari, nemo sanæ mentis dubitare potest.

44. Iam verò vt ad illud quoque progrediamur, licet hæc Maiestatis, potestatis, authoritatis & gloriæ vnio fieri aliquo modo potuisset, aut etiam re ipsa facta foret, ita vt in ea sola, non in essentia, duæ in Christo naturæ vnitè fuissent, tamen hypostaticam vnionem non efficeret.

45. Nam

45. Nam, vt supra multis ostendimus, Patres omnes cõstanter asseuerant vnionem hypostaticam esse vnionem in substantia, nõ in aliqua essentiali proprietate toti Trinitati communi: Idiomatum verò cõmunicationem in persona, vnione illa personali naturæ ordine posteriorem esse, eamque iam factam necessariò consequi. Ideo enim dicunt vtriusque naturæ idiomata de vna eademque persona Christi affirmari, quia illæ duæ naturæ in vna Christi persona sunt vnitæ: quod profectò constare nõ posset, si ipsamet idiomatum communicatio personalem efficeret vnionem.

46. Quod autem sola illa potestatis & Maiestatis cõmunicatio, qualem iste fingit, ad hypostaticam vnionem non sufficiat, docet Ephesina Synodus in hæc verba: Non potest vnire naturas (de vnione hypostatica loquitur) sola dignitatis aut potestatis equalitas. Et rursus: Dicere Deum & hominem sibi inuicem velut dignitatis & authoritatis vnitate coniunctos, nouitas vocis est, & nihil aliud. Sic illa Synodus.

47. Quæ res vt per similitudinè illustretur, si fortè Princeps aliquis, quocunque modo in Maiestate, potestate & authoritate alteri sit equalis, non inde consequitur, vtrunque Principem in eandem coaluisse personam: sicut nec ideo duo Apostoli, quod exempli Synodus eadem in rem presentem adducit, vna persona dici possunt, quod paris fuerint potestatis, authoritatis, aut dignitatis.

48. Quod si Paulo credimus, Christus sua obedientia vsque ad mortem, humanitatis suæ exaltationem promeruit & Maiestatem. At si Maiestatis cõmunicatio hypostaticam perficeret vnionem, fieret sanè vt sua passionè suam quoque cum diuinitate, promeruisset vnionem: quod ridiculum est asserere.

49. Imò cum Christi corpus ante resurrectionem non fuerit gloriosum, sed patibile, & mortale: manifestè sequitur, anteqm Christus resurgeret, sacratissimum eius corpus diuinitati hypostaticè vnitum non fuisse, si quidè, vt hic homo vult, in gloriæ & Maiestatis communicatione vnio hypostatica consistit.

Ggg 3 50. Præ-

50. Præterea, si in illius potestatis & Maiestatis communicatione, hypostatica Christi vnio cōstituitur, non poterit vlla ratione Deus naturam aliquam in persona sibi copulare, quin eiuscemodi potestati & c. ei impartiat. Quod sanè nemo admittet, nisi qui diuinā omnipotentiam ignoret, & quid hypostatica vnio sit planè nō intelligat. Cōstat enim corpus Christi etiam in triduo, cū iam rationali animo esset destitutū, hypostaticōs diuinitati coniunctū fuisse: quod tamen gloriæ, potestatis, Maiestatis, sapientiæ, & scientiæ diuinæ capax minimè fuisse, nullus, nisi qui ratione caruerit, ambigere poterit.

51. Iam si hic author putat, corpus aliquod, præsertim animæ rationalis expert, omnes aut aliquas diuinas perfectiones capere posse: insignis sanè cuiusdam inscitæ notam euadere nequit. Sin verò eas capere non posse censuerit, vt res ipsa habet: illud euitare nō poterit, quin asserat corpus Christi, præsertim in triduo, Diuinitati vnitum haud quaquam remansisse, imò nec remanere potuisse. Sed id falsum esse & hæreticum, Theologus nullus ignorat.

52. Adhęc, cū Pater, & Filius, & Spiritus sanctus, nō modò æqualis, sed vnus planè & eiusdem sint potestatis, Maiestatis, authoritatis & gloriæ, cū etiam eadē prorsus diuinitatis plenitudo in tribus illis personis reperiatur: si potestatis & c. vnitas, æqualitas, aut κοινωνία vnā personam constitueret, vt hic vanè fingit, non iam tres, sed vnā tantū hypostasin in Deo esse, cum impio Sabellio, fateri prorsus cogemur.

53. Præterea, cū potestas diuina & reliqua attributa omnia, in tribus illis diuinis personis vnum & idem omnino existant, ex eodem illo principio apertè deduceretur, Patrem & Spiritum sanctum æquè incarnatos ac passos esse atque Filium, si quidem vnio facta sit in re toti Trinitati ex æquo communi.

54. Quam absurditatem cū Sabellius effugere nō posset, hoc suæ Sectæ nomen promeruit, vt ipsius sectatores omnes, Patripassiani appellarentur. Quamobrem cū hic etiam Author suo commento in Sabellij se hæresin præcipitet, non vide-

mus,

mus, quo pacto Patripassiani nomen effugere queat.

55. Postremò, vnionē illam potestatis, Maiestatis & c. hypostaticam neutiquam esse, in ipso Trinitatis mysterio clarè conspicitur. Etenim tres illæ diuinæ Personæ in potestate quidem, Maiestate, & reliquis perfectionibus quā maximè sunt vnitæ, totamq; deitatis plenitudinem habent, cū nihilominus inter se verè & personaliter sint maneatque distinctæ.

56. Igitur sola potestatis, virtutis, aut Maiestatis communicatio, quæcunq; tandem illa sit, hypostaticam vnionem efficere nulla ratione potest. Quod ex eo etiam apertè deducitur, quòd potestatis, virtutis, aut Maiestatis, in genere consideratæ, communicatio, ad id nō sufficiat: cū potestas, virtus & Maiestas nihil minùs quā hypostasin significant.

57. Vnde in Ephesina Synodo Nestorius condemnatus est, quòd hac sola Maiestatis, honoris & potestatis seu virtutis cōmunicatione duas Christi naturas vniret, duasq; proinde personas, ac totidem filios in Christo constitueret. Verba porrò Synodi sic habent: Si quis in vno Christo diuidit substantias Anathematif. 3. post vnionem, sola societate coniungens ea, quæ secundum dignitatem est, vel etiam authoritatē aut potestatem, & non magis conuentu, qui per vnitatem factus est, naturalem, anathema sit. In quinta etiam Synodo generali hæc ipsa Nestorij hæresis hisce verbis damnatur: Si quis dicit secundum gratiam c. 4. vel secundum operationem vel secundum dignitatem, vel secundum æqualitatē honoris, vel secundum authoritatem aut relationem aut effectum aut virtutem, vnionem Dei Verbi ad hominem factam esse, & c. anathema sit.

58. Dubium iam ex his nulli esse potest, Schmidelinum insignem esse Nestorianum, cū nullam aliam Dei & hominis in Christo vnionem agnoscat, quā eam, quæ Maiestatis, authoritatis, potestatis, virtutis seu energiæ communicatione, aut effusione efficitur: vt his ipse verbis disertè cōfiteatur. *Neq; imaginanda (inquit) aut fingenda est alia Dei in Christo, quā in creaturis reliquis omnibus, quo ad θεοσιαν, diuinitatis p̄sentia. Quæ vt in creaturis*

Thefi. 20.
Similes lo-
quēdi formu-
læ passim in
actis Synodæ
Ephesinæ à
Nestorianis
vsurpatæ le-
guntur.
ἐνέργεια

ἐν τῷ πνεύματι discernitur, & alia in alijs agat, & operetur: ita in Christum tota effunditur, vt iam extra ipsum nihil, sed in homine & per hominem Christum omnia in omnibus operetur. Atque hæc est communicatio plenitudinis omnis deitatis, de qua idem Apostolus loquitur: In quo, inquit, sunt thesauri sapientiæ & scientiæ Dei absconditi. Et iterum: In ipso inhabitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter. Hactenus ille, apertissime Nestorizans, nisi quod in eo hebetior & Nestorio imperitior videri potest, quod nesciat eam solam coniunctionem, ad illam *ἡ ποσὸν τῶν ἐν ἑαυτῷ* efficiendam, non sufficere, id quod neutiquam ignorabat Nestorius.

59. Iudicent ergo æqui & boni omnes de hoc Nestoriano, & animaduertant quæso, qua fronte audeat Maiestatem hominis Christi, nō solum obscurare, verum etiam vtrique Christi naturæ, quàm plurimum derogare: Humanæ quidem, quia sola virtutis seu potestatis, & nescio qua Maiestatis vnione, quam ipse fingit, eam cum Verbo coniungit. Diuinæ verò naturæ non minùs detrahit, quia humanitatem *ἐξουσία*, potentia, gloria atque Maiestate, diuinitati hic ineptus censor exæquat. Tum, vtrique naturæ simul in hoc maximam vim irrogat & iniuriam, quod eas earumque proprietates insulse permiscet, atque confundit.

60. Grauiùs adhuc peccat & à sacrilegij crimine defendi nō potest, qui ad hæc sua pernicioſa tantaque impietate referta aliaq; plura insana dogmata confirmanda, non veretur sacræ legis verba furari. Sic ab initio, vt alijs veritatis & antiquitatis ignaris faciliùs imponeret, quædam Vincentij Lirinensis verba, suis præfixit Thesis. Tum nō minùs impudenter quàm arroganter ausus est polliceri eam se doctrinam repetiturum, sincereq; declaraturum, quam nobis Prophetæ, Apostoli, primitiue Ecclesiæ Patres, Martyres & Confessores tradiderunt. At in progressu nullum ex his omnibus suorum dogmatum profert comprobatorē cuius se patrocinio tueatur. Hoc demum est, sinceram veritatis & Euāgelij doctrinam vindicare.

61. Quid multa? Si volumus noua huius Veteratoris impiaq; figmen-

figmēta inter se aliquo pacto coherere, illud etiā admittamus oportet, vt veteres & olim damnatæ hèreses, quanuis inter se maximè disiunctæ atq; dissectæ, in orbē veluti postliminio reuocentur, & veluti ab ipsius Orci faucibus iterū resuscitentur. 62. Etenim, vt manifestè conuicimus, hic Sectarius in Christo cum Monothelitis proprietates confudit: cum Eutychete naturas in vna essentia coniungit: cum Nestorio personas distinguit ac separat: cum Sabellio Patripassiano Patrem & Filium & Spiritum sanctum in persona vnit, totamque, vt sic dicamus, incarnat Trinitatem.

63. Nēc opus est vlla hīc noua censura aut condemnatione. Iudicârunt de hac causa celeberrimæ Synodi, & pronunciarūt anathema his omnibus, qui veterum impietatum essent cum Schmidelino propagatores aut sectatores. Constan. 1. 2. Ephes. 1. Chalce.

64. Nec potest hic Author, vt omnium harum hæresum notam euadat, ad illud perfugium se recipere, quod initio dixerit, se duas naturas personaliter in Christo vnitas agnoscere, cum postea illud ipsum suo modo interpretatus, damnatis illorum hèresiarcharum opinionibus apertè suffragetur. Neq; enim satis est (vt Ephesina Synodus testatur) fidem voce duntaxat confiteri, nisi rectè quoque eam interpreteris. In Epist. ad Nestor.

65. Sed quid tandem ad impias & absurdas has opiniones renouandas impulit Schmidelinum? Non id sanè, vt Christi hominis Maiestatem extolleret, sicut Thematum illius titulus pollicetur, sed vt sacrosanctæ Eucharistiæ dignitatem & excellentiam, quoad eius fieri posset, obscuraret, omnesque Sectarios, plurimùm inter sese dissectos atque diuisos, contra Christum Christi que sponsam Ecclesiam Catholicam hac ratione vniret ac coarmaret. Ad Lectore.

66. Huc vt perueniret, viam putauit expeditissimam sibi fore, si contra communem Ecclesiæ Apostolicæ sensum probare posset, Christi humanitatem corporaliter vbique præsentem adesse. Ex hoc enim principio, mox sequebatur, nihil singulare aut admirabile in hoc Eucharistiæ Sacramento accidere, quan-

tum ad presentiam corporis & sanguinis Christi attinet, quod non in ceteris itidem rebus omnibus & creaturis vsu veniret. O artem verè Sathanicam, quæ postea nobis apertius detegenda erit atque refellenda.

67. Nunc ordo postulat vt demonstramus Christi humanitatem non esse vbiq; corporaliter presentem, quemadmodum hic Theologus præcipuè cõvincere studet. Et hac quidem sola ratione ductus. *Cum diuinitas (inquit) in vnitatem personæ assumpserit hominē, cuius ratio & definitio est plenitudinis Dei cõmunicatio, in quo omnis Deitas corporaliter inhabitat: sequitur, ipsam quoque humanitatem Christi vbiq; presentem esse. Et iterum: Restat tertia Maiestatis ratio, qua sine corporis extensione & diffusionē, humanitas Christi à Verbo ita perficitur, vt eadem Maiestate res presentes habeat rebusq; præsens sit, qua diuinitas.* Hæc Schmidelinus.

68. Vbi primùm obserua quòd Vbiquetarius iste, vt alibi, sic nūc etiam nullam Scripturæ authoritatem, nullum ex probatis Patribus aut Synodis testimonium in re tanta comprobanda producit, imò contra luculentas Scripturas, & Patrum sententiā vnica solius Lutheri Magistri sui authoritate, nescio quàm fideliter recitata, contentus, & vnica ratione humana fultus, causam agit atque concludit. Ita qui maximè Scripturis gloriari solent, & ab omnibus illas exposcūt, sine Scripturis sua sæpe somnia venditant.

69. Quòd si rationem ipsam velimus expendere, falsum reperiemus antecedens quod assumit, in eo nimirum sensu, quo ipsemet superiùs illud explicauit. Nomine enim vnionis personalis & plenitudinis diuinitatis inhabitationis, nihil aliud intelligit, quàm totius diuinæ ἐνσφύετασ in Christum effusionem, aut diuinæ potestatis, authoritatis &c. communicationem. Quam quidē sententiā erroneam esse, multis antè argumētis comprobauimus. Deinde, vt antecedens illi maximè cõcedamus: non hinc conficitur, humanitatē perinde atque diuinitatem Christi vbiq; adesse presentem. Quandoquidem ex eo, quòd duo Principes paris sint omnino Maiestatis, a authorita-

tis

tis & potestatis, malè colligitur, sicubi alter eorum fuerit, ibidem statim alterum quoque constituendum esse.

70. Sed nec ideo aliquid aliquo in loco *δυσιωδῶς* existere cõuincitur, quòd in eo vel operari possit, vel re vera operetur, quod est, potentia esse in loco, vt Philosophi vocant. Nam & Solem certa quadam parte orbis sui cõtentum ac circumscriptum esse cõstat, qui tamen in toto hõc sublunari orbe operatur, ac proinde potentia sua ibidē adest, vbi secundum suā essentiam nō esse, certissimū est. Sic ambiguū nō est, quin quilibet Princeps toti suo regno potestate adsit, q̄ tamē secundum essentiam totum regnū neq; occupat, neq; occupare potest.

71. Iam si spectemus veram hypostaticam Christi vnionem, quæ multò maior est, quàm fictitia illa solius energiæ & potestatis cõmunicatio, neque sic etiam colligitur, humanitatem Christi in omnibus rebus corporaliter esse, vt omnes verè docti nōrunt. Satis nanque est ad hypostaticam naturarum vnionem, si diuina humanæ suam communicauerit subsistentiam, ex quo id tantum conficitur, aliquo in loco humanitatem esse, in quo ipsa etiam adest diuinitas.

72. Sicut etiam ad hoc vt anima rationalis corpori sit vnita, necesse non est, vt vbiunque sit anima, ibidem & corpus existat. Nam sic fieret, vt caput esset in pede, & pes in capite, & in quauis alia corporis parte, cum anima ipsa tota sit in toto corpore, & tota in quauis parte ipsius.

73. Quòd si hoc argumentationis genus hīc nequaquā procedit, cum tamen anima & corpus nō in hypostasi solū, sed etiam in natura sint vnita: multò minùs in vnione duarū naturarū in Christo procedet, vbi sola vnio hypostatica reperitur.

Rectè ergo & prudēter Aug. de Christi humanitate loquens, dixit: Nō est consequens, quod in Deo est, ita sit vbiq; vt Deus.

De presentia
Dei ad Dar-
danum Ep. 57

74. Hæc sufficere poterant, præsertim cordato lectori, ad planè refellendā huius noui Vbiquetarij & Sectarij argumentationem, siue assumptum, siue illationem expendas. Nam & antecedens apertè falsum, & consecutionē ineptam esse satis

H h h 2

ostendi-

ostendimus. Ut tamen veritas magis elucescat, & omnis dubitandi occasio submoueat, apertis Scripturę sanctorumque Patrum testimonijs, perspicuis etiam rationibus, ex fidei fundamentis deductis, palam faciemus, Christum secundum assumptam carnem non ubique presentem adesse, eadem, qua diuinitatem, Maiestate, neque presentem aliquando fuisse.

75. Distinctionem tamen, ob varias quę hęc se offerunt quęstiones, premittemus, ne dum vnum errorem extremum confutamus, alterum illi oppositum confirmare videamur. Siquidem alia quęstio est, An ex eo quod humanitas Verbo vnita est, ubique corporaliter sit presentis eadem Maiestate, qua ipsa diuinitas. Alia verò, An ea ipsa Christi natura per Dei omnipotentiam in pluribus locis, vel ubique locorum possit existere. Alia denique, An Christi humanitas talem aliquam potestatem sit fortita, qua se ipsam vel ubique, vel in pluribus locis valeat collocare.

76. Hęc ergo non disputamus, An humanitas Christi omnipotentia diuina in pluribus locis existere possit, id enim posse fieri, imò re ipsa quotidie accidere, minimè dubitamus: sed hoc quęrimus atque spectamus, ex hypostatica illa naturarum vnione nequaquam consequi, Christi humanitatē aut ubique, aut in multis simul locis existere: sed quò id fiat, nouo opus esse miraculo. Illud preterea constanter tuemur atque defendimus, humanā Christi naturā nec semper fuisse, nec nunc quoque corporaliter villo pacto ubique esse presentem, neque eiusmodi aliquam in ea facultatem esse, qua se ubique sistere valeat.

77. Atque rem ita habere, vel hinc facile sit colligere: quod caro assumpta, propter hypostaticam cum Verbo vnionem, naturales suas proprietates & affectiones neutiquam amiserit, nec proprietatem aliquam diuinam acquisuerit, vt supra latè demonstrauimus. Certo autem loco circumscribi ac definiiri, inter naturales corporis affectiones recensetur: sicut & potestas ad existendū ubique ad diuinas pertinet proprietates.

lib. 3. cap. 3.

Vnde Damascenus, post illam vnionem, incircumscriptum, id est,

est, diuinitatem, mansisse incircumscriptum: & circumscriptum, id est, humanitatem, circumscriptum mansisse asserit. Non est enim, inquit, coextensa caro cum eius incircumscripta diuinitate. Idem ferè Gregorius Nazianzenus & alij Patres de eadem Christi humanitate docent.

Ibidem c. 7.

Epist. ad Celandon. Aug. de præf. Dei. Marti. 1. c. 4. &c.

78. Huc accedit, quod potentia ad existendum, & re vera existere ubique, soli Deo ita est proprium, vt nulli alteri attribuitur. Sola nanque diuinitas, vt Damasceni verbis vtamur, est infinita, incircumscripta, incomprehensibilis: cætera verò certo quodam loco definiuntur. Hinc Alcuinus dixit: Solius diuinitatis fuit, loco non contineri. Et Fulgentius: Hęc est Trinitas vnus Deus, qui sicut potuit solus vniuersa condere, sic potest omnia solus implere.

lib. 1. c. 17.

lib. 3. de Trinita. c. 16. lib. de immanitate diuinitatis Filij Dei.

79. Hoc autem omnibus vsque ad eò certū semper fuit atque persuasum, vt Ambrosius, tanquam firmissimo argumento, Spiritus sancti diuinitatem contra Eunomium probare volens, in hęc verba loquatur: Cūm omnis creatura certis nature sue sit circumscripta limitibus, quomodo quis audeat Spiritum sanctum creaturam appellare? qui non habet circumscriptam determinatamque virtutem, qui & in omnibus & ubique semper est: quod vtique diuinitatis & dominationis est propriū. Hęc ille. Et Cassiodorus super illa verba: Quò ibo à Spiritu tuo &c. Cūm tali predicatione ubique Spiritum sanctum esse noscamus, dubium non est, Spiritum sanctum coæternum & coæqualem Patri & Filio reperiri. Hieronymus: Ex quo intelligimus Deū esse, qui totus ubique sit. Si ergo Christi humanitas non est circumscripta, sed ubique semper omnibus rebus creatis adest, vt hic Vbiquista docet, non est creatura sed Deus, vt colligunt Ambrosius, Hieronymus & Cassiodorus, quia solus Deus ubique est.

lib. 1. de Spiritu sancto.

In Psal. 138.

Ibidem.

Thest. 54.

80. Adhęc, si Christus Dominus secundum humanitatem, propter hypostaticam naturarum vnionē, in omnibus rebus existeret, vt ipse Deus, fieret sanè, vt à primo cōceptionis suę momento, ubique fuisset, in cœlo, in terra, in mari, in inferno:

Hhh 3

liqui-

siquidē ab eo tēpore humanitas diuinitati p̄sonaliter vnita est.
81. Sed aliter Scriptura nos docet, dum affirmet, Christum

super terram & mare ambulāsse, totam Galilēam circumuiis-
se, ex vno loco in alium subinde commigrāsse, & ianuis clau-
sis ad discipulos introiisse; nec falsum esse potest illud, Gaudeo

propter vos quia non eram ibi: item, Surrexit, nō est hīc. Non
enim verē moueri aut motu defatigari potest, aut ab aliquo

loco abesse, quod omnem occupat locum, quocunq; demum
id modo fiat. Vnde Athanasius sic ait: Eius est ire & venire, qui
aliquibus locorum terminis circumscribitur, & eum in quo

erat deserens locum, vt ad eum vbi non erat veniat. Ambrosi-
us quoque de eadem Christi humanitate loquens, in hęc ver-
ba docet: Neque enim Deus de loco ad locum transit, qui

vbique semper est, vt homo est qui vadit, ipse est qui venit. Et
Gregorius Nyssenus: Qui dicit, Vado, localem discessum si-
gnificat. & paucis interiectis: Quod autem per omnia gradi-
tur, & in omnibus existit, & omnia continet, non habet quōd

discedat, eō quōd à diuina plenitudine nihil est vacans. Et S.
Maximus: In sanctis Euāgelijs de Domino scriptū est: Postri-
die voluit Iesus ire in Galilēam. Ire nimirum voluit, quatenus

ibi non erat: Non erat autem humanitate, diuinitate enim
vbique est. Quid ad dilucida hęc Scripturę & Patrum testimo-
nia respondebit Schmidelinus? nisi fortē cum Manichæo di-
cat & sentiat omnes motus & operationes Christi non veras,

sed phantasticas fuisse.

82. Adde, quōd si ab eo tempore, quo Deus incarnatus est,
eius humanitas vbique existeret, apertē cōsequeretur, illum,
priusquam ex matre Virgine nasceretur, extra maternum vte-
rum corporaliter fuisse, & postquam in lucem editus fuit, in

vtero nihilominus, sicut antē erat, remansisse, & ex vtero pro-
inde materno exiuisse nunquam. Id autem constat absurdum
esse, & verę natiuitatis rationi planē contrarium.

83. Iam si Christus vbique pręsens corpore aderat, ergo vbique
loquebatur, vbique patiebatur: siquidem vnum & idem os,

eadem

Matth 4. 14. 4.
Ioan. 20.
Ioan. 11.
Marc. 16 & c.
In disputati-
one cōtra Ari-
stū super illa
verba, Vado
ad Patrem.
De fide ad
Gratia. lib. 2.
cap. 4.

Tom. 12. cōt.
Euno.

In disput. ha-
bita cū Pyr-
rho.

eadem lingua, idem corpus non potest in vno, nec in diuersis
locis actiones illas exercere, & simul ab iisdem vacare.

84. Deniq; Scriptura & omnia Fidei Symbola cōclamant,
Christum post mortē ad inferos descendisse, & post suā resur-
rectionem ad cœlos ascendisse, non quidem secundum diu-
initatem, sed secundum humanitatē, secundum quam Chri-
stum tunc nondū in cœlis fuisse Patres omnes simpliciter &

absque distinctione vlla contestatur. Vnde sic ait Cyprianus:
Ascendit ergo ad cœlos, nō vbi Verbum Dei antea nō fuerat,

quippe qui erat semper in cœlis, & manebat in Patre: sed vbi
Verbum caro factum non sedebat. Et Gregorius: Cūm Chri-
stus per humanitatem ascenderet in cœlum, per diuinitatem

terram pariter continebat & cœlum.

85. Quare vniuersus Patrum chorus, locum illū Ioan. 3. Ne-
mo ascendit in cœlum, nisi qui descēdit de cœlo, Filius homi-
nis, qui est in cœlo: non aliter exponit, quān Filium hominis

ratione deitatis, p̄pter idiomatū in persona cōmunicatōnē,
tum tēporis in cœlis fuisse, cūm adhuc in terris nobiscū ver-
saretur: quemadmodū etiā propterea eandem *ἰδιωματικὴν κοινότητα*,

Deus passus, mortuus & sepultus rectē dicitur. Hinc Augusti-
nus: Secundum hominem in terra erat, non in cœlo vbi nunc

est, quando dicebat: Nemo ascendit in cœlum: quāuis se-
cundum quod Filius Dei erat, esset in cœlo, secundum verō

quod Filius hominis erat, adhuc esset in terra, nondumque
ascendit in cœlum. Et Chrysostomus: Filium hominis hoc

loco non carnem, sed à maiori substantia totum seipsum, vt
sic dicam, intelligit. Hic nanque ei mos est, vt nunc à diuini-
tate, nunc ab humanitate totum nuncupet. In eundem quo-

que sensum Beda loquitur: Non, inquit, caro Christi descendit
de cœlo, neq; ante tempus ascensionis erat in cœlo, nisi quia

vna Christi persona est in duabus existens naturis. Damasce-
nus etiam eisdem consentit, dicens: Propter vnitatem perso-
nę Filius hominis ante passionē se in cœlis esse confessus est.

Et Fulgentius: Vt immensitatē diuinitatis suę in terra positus

demon-

Aug. ad Dard-
dan. Hieron.
Beda. Theop.
Haymo. Sē-
dulus. Ansel.
glossa in Eph.
4. Cyprian. in
expositione
Symbo. idem
quoq; habes
in Symb. Ruf-
fini. Gregor.
hom. Mar. 16.
Ioan. 3.

De presentia
Dei ad Dard.
& tract. 12. su-
per Ioan. sic
ait: Ecce hīc
erat, & in cœ-
lo erat: hīc e-
rat carne, &
in cœlo erat
diuinitate,
imō vbique
diuinitate.
Idem ser. 27.
super Ioan. &
Psal. 75. Ho-
mil. 26. super
Ioannem.
Ioan. 5.

lib. 3. c. 3.

lib. de immē-
sitate diuini-
tatis Filij Dei

demonstraret, & secundum hominem, quem susceperat, in terra positus, secundum Deum, quod semper erat, presentem se etiam caelo doceret, ait: Nemo ascendit in caelum &c. Non quia humana Christi substantia ubique fuisset diffusa, sed quoniam vnus idemque Dei Filius atque hominis filius, verus Deus ex Patre, sicut homo verus ex homine, licet secundum veram humanitatem suam localiter tunc esset in terra, secundum diuinitatem tamen (quae loco nullatenus continetur) caelum totus impleret & terram. Hec ille. Idem Theophylactus & reliqui tam Graeci quam Latini interpretes sentiunt.

Theoph. gloss. in Euthy.
Ruperrus, Cyriil. in Ioan. 3.
Hilarus 10. de Trinita.
Alcuin. lib. 3. de Trin. c. 13.
Ansel. in Eph. 4. &c. Bernar. serm. 18. &c. 19.
In praefatiōe.

86. Hic iam est operae precium meminisse lectorem, quod Schmidelinus ipse recte & vere, Lirinensis personam indutus, praefatur, horrendum peccatum esse, si quis noui dogmatis author existat vel propagator, cuius Christum, Apostolos & Prophetas non habet authores. Quanto igitur est hoc crimen & piaculum execrabilius, o Schmideline, censendum? quod tu cum paucis nouum & tot seculis inauditum dogma contra Christum, Prophetas, Apostolos & omnes Doctores inuehis atque propagas: nempe Christum non solum ratione diuinitatis, sed etiam ratione humanae naturae corporaliter ubique praesentem adesse: cum haec Orthodoxy omnes vnanimi consensu, vnum hoc ratione solius diuinitatis Christo attribuendum esse docuerint, expressaeque dixerint eum secundum humanitatem non esse ubique praesentem.

87. Verum vt nonnulla Scripturae loca a nobis allata, & iuxta sanctorum Patrum sensum explicata, peruertat, forsitan ad illam triplicis distinctionis, quam construxit, arcem, confugiet. Vult enim vnus eiusdemque corporis Christi triplicem esse considerationem: vnam Physicam, qua ipsum naturalibus proprietatibus & affectionibus subiectum fuit, quod patibile, inquit, appellamus, & eo modo non ubique praesens esse fateatur. Alteram, qua corpus Christi iam est & dicitur impatibile, ratione gloriae, sed ne hoc quidem modo ubique illud existere asseuerat, sed in caelo duntaxat. Tertiam Maiestatis, qua corpus

Thefi. 35.

Thefi. 36.
Thefi. 35.
Thefi. 37.

Thefi. 37.

pus in diuinitatis consortium assumptum, in pari gloria est, & Maiestate cum Verbo, a quo in vnitatem personae assumptum est, & hac ratione omnibus rebus eadem Maiestate, qua diuinitatem, corpus Christi praesens adesse decernit.

Thefi. 38.

88. At incassum laborat noster Vbiquetarius, in hac noua distinctione fabricanda, siquidem ea consistere non potest, cum illam Maiestatis vnionem, vnde suam illam tertiam considerationem deducere conatur, quo aperta sacrae Scripturae testimonia facilius deprauet atque eludat, satis perspicue iam ante ostenderit, falsam & ineptam esse: Patribus vero tam recentioribus, quam vetustioribus haec incognitam profusus & inauditam esse. Atqui in rebus tanti momenti, maximeque ad fidem pertinentibus, nulli fas sit nouas pro arbitratu suo distinctiones fingere, aut sacram Scripturam, vt beati Clementis verbis vtamur, secundum proprium ingenij intelligentiam legere aut docere, sed ex Patrum traditione. Etenim non pauca verba passim in Scripturis occurrunt, quae trahi possunt ad eum sensum, quem sibi vnusquisque sponte praesumpsit. Sic Clemens. Imo, vt ait Cyrillus, & experientia ipsa aperte monstrat, Haeretici omnes de Scripturis diuinitus inspiratis, erroris sui colligunt occasiones, & ea, quae a Spiritu sancto dicta sunt, sua malitia corrumpunt.

Epist. 5.

Epist. ad Paulum Antioch. recitata in Calced. Synodo.

89. Ad rem redeamus. Si ex vnione illa hypostatica Christus Dominus hoc est consecutus, vt rebus omnibus secundum humanitatem praesens adesset, ergo priusquam in vltima illa coena Eucharistica consecisset, corpus & sanguis ipsius, in pane & vino praesentia continerentur, vt nunc in Sacramento Eucharistiae continentur: cum panis & vinum ante verba coenae placata, res quaedam essent. Quocirca secundum huius Vbiquistae sententiam, qui corpus & sanguinem Christi in Sacramento Eucharistiae cum substantia panis & vini simul esse constringit, corpus & sanguis Christi, non aliter nunc in Eucharistia essent, quam fuissent, etiam si verba coenae Dominicae nunquam a Christo essent pronuntiat.

90. Id autem quis vnquam dicere vel cogitare ausus fuit praeter

Iii

hunc

Ad Lectorē.

hunc Ubiquitatem? qui Lutherum tot sectarum Antifistitem & Magistrum secutus, ut ipse testatur, veritus non est, tantam & tam inusitatam blasphemiam, contra vniuersam Ecclesie Catholice traditionem effutire. Et gloriatur adhuc, in illo suo Ubiquitatis commento Lutherum non parui pendendum robur sententiae suae posuisse, eundemque constanter affirmasse, vel ea sola Ubiquitate, veram corporis & sanguinis Christi praesentiam asseri & confirmari posse, si maximè verba coenae nunquam à Christo dicta essent.

91. Quid mirum verò, si nouator iste nihil ibi absurditatis animaduertit, qui non modò in pane & vino, verum etià in hordeo & foeno & quibuslibet rebus, licet vilissimis, (quod pudor est referre) eodem modo corpus & sanguinem Christi adesse, sicut in Sacramento Eucharistiae comminiscitur. Verum faceret impietas, non ut foenum vel hordeum, iumentorum pabulum, pij omnes habent Eucharistiam, quam ut panem viuum, qui de caelo descendit, Angelorum cibum, diuinis honoribus cum sancta Ecclesia summo iure prosequuntur.

92. Tandem utcumque, imaginetur, & somniando sensa sua interpretetur, tueri tamè nulla ratione potest, corp^o Christi, & ubique corporaliter praesens adesse, & vero Physicoque ac corporeo motu moueri, cum id tantum corporeo motu ferri agitarique dicatur, quod ex vno loco transit in aliud, ubi prius non erat corporaliter.

93. Sed nec villo etiam modo fieri potest, ut idem Christi corpus in vno eodemque loco circumscripsum sit & incircumscripsum, definitum & indefinitum, visibile & inuisibile, patibile & impatibile, quod tamen iste Neotheologus, modò sibi confitet, fateri cogitur.

94. Adhuc ne fingi quidem, animo ve concipi potest, corpus Dominicum ante Christum passum in pari gloria & Maiestate cum Verbo ubique fuisse, & nihilominus pati & mori potuisse. Quomodo enim id, quod dolori, passioni, morti, ceterisque humanis miserijs obnoxium est, eadem cum Verbo, gloria & Maiestate praeditum esse, aut dici queat?

95. Quod

95. Quod si dixeris, ante resurrectionem corpus Christi non fuisse in omnibus rebus eadem Maiestate & gloria, qua Verbum, consequens est, ante resurrectionem corpus Christi non fuisse cum diuinitate hypostaticòs vnitum: siquidem, ut tu somnias, in gloriae & Maiestatis communicatione vnio hypostatica consistit. Alterum itaque Schmideline ex duobus asseras oportet, aut corpus Christi ante passionem aequali gloria & Maiestate cum Verbo praeditum fuisse, quod alicubi haud ob-
Thest. 35.
scure doces, aut ipsum ante resurrectionem cum Verbo non fuisse vnitum hypostaticòs: vtrunque autem impium est & hereticum.

96. Quocirca qui asserit cum isto Ubiquetario ac pertinaciter defendit, corpus Christi à conceptionis suae tempore, ubique, hoc est, in caelis, in terra, & in inferioribus terrae partibus, eadem Maiestate & gloria, qua diuinitatem, corporaliter ubique semper praesens fuisse, is re vera negat Christum secundum humanam naturam nouem mensibus in materno utero fuisse conclusum, & ex eodem in hanc lucem editum: negat eum passum, in crucem sublatum, mortuum, sepultum, iterumque ex sepulchro suscitatum: negat eundem ipsum ad inferos descēdisse, & inde reuersum ad caelos ascēdisse: negat demum ad iudicandum viuos & mortuos tandem aliquando rediturum.

97. Nos igitur cum Ephesino Concilio Christum, ut Deum, In Epist. ad Nestorium. omnia replere & repleuisse dicimus, etiam cum adhuc paruulus esset. Nam quod diuinum est, sine quantitate & mole esse agnoscitur. At secundum humanitatem Christum ubique esse vel fuisse, cum toto sanctorum Patrum ordine pernegamus. Cypria. in expositi. Symb. Atha. disput. contra Arium. Ambro. lib. 2. de Fide ad Grat. c. 4. Gregor. Nyf. Tomo 12. contra Euno. August. de praesen. Dei ad Dardanum. Tract. 12. super Ioan. &c. Gregor. Nazianz. Epist. ad Celidon. Gregor. 1. Hom. Mar. 16. Maxim. disput. cum Pyrrho. Beda Ioan. 3. Theophyl. Ioan. 3. Cassio. Psal. 38. Euth. Ruper. Ioan. 3. Alcuin. lib. 3. de Trinita. c. 13. Ansel. Ephe. 4. Damasc. lib. 1. c. 17. & 3. c. 3. Ruffi. in suo Symbolo. Bernar. Sermon. 18. 19. Fulgen. lib. de immensitate Filij Dei &c. Perr. Lombard. 3. lib. d. 22.

98. Nec ideo tamen, quod Christum secundum corpus ubique esse inficiamur, consequens est, eum facta nostra, nostras ve cogitationes ignorare, aut secundum humanitatem

Iii 2

asum-

assumptam apud Deum & Patrem pro nobis non intercedere, aut nullam rerum nostrarum curam gerere. Quin imò licet absens corpore sit, ita tamen perfectè in sua diuinitate, quæ nusquam deest, nostra omnia nouit ac perscrutatur, vt nihil eum latere queat, nec secùs ^a pro nobis interpellat, nostraque gubernat, & ^b quæ ad salutem nostram faciunt, procurat & operatur, ac si corpore præsens adesset.

a Rom. 8.
b Hebr. 7.
c Conc. Tur.
1. c. 13. in re-
scripto Ioan.
Hieros. Epif.
& Epif. qui
sub illo sunt,
recitato Syn.
Const. 2. act.
3. & Marian.
ibid. Conc.
Cabilon. c.
1. 6. Synodo,
actiōe 13. in
Liturg. sancti
Iacobi, Basi-
lij, Chryso-
stomi &c.
Thesi 38. 39.

99. Sed nec ipse solus rerum humanarum, tametsi absens corpore sit, cura tangitur, verùm etiã Sancti & Beati omnes ad paternam hæreditatem iam admissi, pro nobis intercedunt, quicquid veteres & noui Vigilantiani obstrepant, resque nostras multò meliùs ac feliciùs procurant, quàm si corpore eos præsentem haberemus.

100. Vbi nobis prætereundum non est quod alicubi Schmidelinus ita loquitur: *Humanitas Christi eadem Maiestate res præsentem habet, rebusque præsens est, qua Diuinitas, & si alio modo fiat in Diuinitate, quàm in humanitate, quia humanitas manet creatura.* Hec ille. Qui cauto silentio regit, quisnam ille modus esset, videbat enim Deum non aliter vbique præsentem existere, quàm illimitatum, & incircumscriptum, totum in toto mundo, & totum in singulis eius partibus, quo omnino modo humanitatem vbique præsentem esse priùs astruxerat. Quare non alio modo humanitatem omnibus rebus adesse, quàm diuinitatem, ex eius principijs rectè concluditur.

101. Illud autem diuina quadam prouidentia effectum videri potest, vt ad explicandam suam illam humanitatis Christi Vbiquëitatem, nullius Patris sententiam aut exemplum attulerit, præterquam vnus Augustini, qui istum ex professò errorem impugnat atque refellit. Vnde & nullum iste citat locum peculiarem, vbi Augustinus hoc doceat, quod ipse illi fallò tribuit, sed tantùm allegat Lutherum sic asserentem.

102. Ostendimus hæcenus ex sacris literis, Concilijs, Patribusque, & totius Ecclesiæ Catholicæ consensu, quid sit hypostatica naturarū in Christo vnio, quantaq; Christi Maiestas & emin-

Thesi. 4r.
De præsentia
Dei ad Dar-
danum.

eminentia, vnde manifestè deduximus, Christum secundum corporalem humanitatis præsentiam nõ esse omni in loco, eadem Maiestate, qua Deus: id quod Schmidelinus Vbiquetarius, tanquam accommodatissimum omnis erroris & absurditatis operculum, ex falsa hypostaticæ vnionis intelligentia imperitissimè colligebat. Illud vnum superest explicandum, vbi nam locorum Christus Saluator noster secundum præsentiam corporalem contineatur.

103. Quod vt faciliùs expediamus, primùm omnium, corpus Christi bifariam considerari posse meminerit lector: Vno quidem modo vt visibile & circumscriptum est, ea nimirum forma, qua Christus in hoc mundo conuersatus & in cælum assumptus est. Altero verò vt inuisibile & incircumscriptum, qua ratione spiritale quodam modo dici potest. Nam licet verum corpus sit, & idem planè numero, cum illo quod nunc in cælis à Beatis conspicitur, tamen sic consideratum neque videtur, neque in loco est, vt res corporales esse solent.

104. Priori modo in cælis tantùm Christus Dominus modò habitat, non quidem totius cæli ambitum suo corpore implens, non enim dilatatur neq; in immensum diffunditur, aut multiplicatur, huiusmodi enim humani corporis veritati omnino aduersantur, vt etiã hic Author asseuerat: sed certam quãdam cæli partem secundum quantitatis suæ modum occupans, quem admodum & cætera Beatorum corpora olim occupabunt.

105. Huc spectat, quod alicubi dicit Augustinus: Christus (inquit) visibilem hominis formam accepit, non solum natus in ea, sed etiam ascendit in cælum, & sedet ad dexteram Patris in ea. Et alibi: Christum Dominum vbique præsentem esse non dubites, tanquam Deum, & in loco aliquo cæli propter veri corporis modum. Atque hoc eodem modo Scripturæ & Sancti omnes loquuntur, cum Christum in cælis tantum existere, aut circumscriptum esse asseuerant.

106. Constat mediocriter eruditis, cælum illud Beatorum domicilium, locum esse corporeum, & sicut cætera corpora

Thesi. 37.

2. lib. contra
Max.

De præsentia
Dei ad Dar-
danium.

quantitate affectū, quanuis qualitatibus illis destituatur, quæ locum Physicum constituūt atq; naturalem. Quapropter vel inuitus aduersarius fateatur necessum est, in cœlo locum esse, non quidem Physicum seu naturalem, sed Mathematicum & cœlestem, nisi dicere maluerit, Beatos omnes nusquam esse, qui non alibi quàm in cœlo illo continentur.

107. Nec tamen Christum cæterosque beatos vni cœli parti, veluti conchas marinas scopulis, affixos, aut veluti stipiti alligatos teneri existimabimus, hæc enim conditio miserima foret, & cum glorificatorum corporum felicitate planè repugnans, tantum abest vt hoc illis proprium sit & necessariū, vt noster Vbiquista somniat. Sed pro liberrima volūtate sua cœlites moueri posse, & interdum etiam moueri, intrepidè profitemur. Cuius modi autem motus talium corporum sint futuri, temerè definire (inquit Augustinus) nō audeo, quod excogitare nō valeo. Tamen & motus & status sicut & species ipsa decens erit. Certè vbi volet spiritus, ibi protinus erit corpus: nec volet aliquid spiritus, quod nec spiritū possit decere nec corpus. Hæc Augustinus.

108. Sanctorum porrò felicitati non repugnare, quòd in loco sint aut de loco in locum moueantur, ex eo liquet, quòd quocunq; tandem ferantur, priuari non possunt summo æternòq; bono, Deo scilicet, quem intra sese possident felicissimè.

109. Hinc est quod scriptura sacra testatur, administratorios illos spiritus, in ministerium aliquod missos, ad nos sæpe descendere, & nobiscum manere eos, qui nostræ custodiæ sunt additi: Christum præterea Saluatorem nostrum, post resurrectionem suam, cum iam perfecta simul animi & corporis beatitudine potiretur, toto quadraginta dierum spatio in hoc mundo hæsisse, varijsq; in locis apparuisse, & tandem ad cœlos ascendisse: Tum multa corpora sanctorum cum Christo resuscitata in sanctam Hierusalē introgressa esse legimus, quos tamen, ideo beatitudinem aut nō habuisse, aut habitam, vel ex toto, vel ex parte amisisse, nemo vnquam rectè putabit. Et hæc

satis

Ad Lectore.

Lib. 22. de
Ciuitate Dei.
cap. vlti.

Heb. 2.
Genes. 16.
Tob. 3. &c.
Luc. 1. 2. &c.

Actor. 1.

Matth. 27.

satis de priori corporis Christi consideratione dicta sint.

110. Quantum verò ad posteriorem considerationem attinet, certa fides est & sana confessio Orthodoxorum, non nouum aliquem Deū, aut ex pane aut vino fabricatū, (vt Schmidelino fingere libet) sed illud ipsum Christi corpus, quod pro nobis traditum est, quodq; in cœlis visibile esse diximus, in sacrosancto quoq; ac diuinissimo Eucharistiæ Sacramento, inuisibile tamen, incircunscriptū, indefinitum, id est, non localiter, sed Sacramentaliter, (vt dicunt) verissimè contineri, ibidemq; manere, donec species sacramentales consumantur.

Thefi. 75.
Matth. 26.
Marc. 14.
Luca. 22.
Ioan. 6.
1 Cor. 11.
Con. Nicen. 1.
Ephesin. 1.
Lateran.
Florent.
Constant.
Trident. &c.

Præterimus consultò, ne simus longiores, reliquas Schmidelini tam absurdas quàm impias opiniones, quas ex præclaro illo Vbiquè itatis fundamento colligit atque deducit. Multa ille in sacrosanctâ Eucharistiâ horrenda & blasphemata euomit. Multas in Ecclesiam Catholicam, Catholicæque fidei Professores detorquet calumnias, sed magis ex more Sectæ & Lutheri lacunis, quàm vt noui aliquid adferat. De quibus non attinet repetere, quæ multi & docti Theologi sæpe aduersarijs responderunt. Nobis propositum fuit ea, quæ ad Christi Maiestatem asserendam pertinent, & à Schmidelino perquam imquè traduntur, ad normam Catholicæ veritatis reuocare & breuiter explicare. Tantum meminerit Lector, qui salutis suæ cupit benè consultum, ne nouis eiusmodi, qui nunc subinde sparguntur, libellis, omnium errorum & hæresum seminarijs, fidat: quin Ecclesiam potiùs Catholicam & eius probatos authores petat, audiat atque sequatur.

LAVS DEO.

Sub præsidio THEODORI PELTANI Doctoris
Theologi proposuit, publiceque defendit, M.
ALPHONSVS PINEDANVS, Philosophiæ
Professor ordinarius.